www.libtool.com.cn

NT. Com (15-1)
6872

www.libtool.com.cn

579.9
Korais

LIBRARY

OF THE

Divinity School.

RECEIVED NOV. 1884,
FROM THE LIBRARY OF EZRA ABBOT,
LATE PROFESSOR IN THE SCHOOL.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Ezra Abbot

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ.

www.libtool.com.cn

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ

ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ,

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΤΑΣ ΔΥΟ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ,

ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ, ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΜΕ ΔΥΟ ΚΟΙΝΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ,

ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΔΙΕΞΟΔΙΚΑΣ.

By Adamantios

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ.

SE TROUVE CHEZ

F. DIDOT FRÈRES, RUE JACOB, N° 24.

1831.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Μ' ἀπὸ τὰς ἑξῆς τρεῖς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἡ Πρὸς Τίτον, ἐξεδόθη μὲ νέαν μετάφρασιν εἰς τὸν τρίτον τόμον τῶν Ἀτάκτων· ὅπου ἐφανέρονα καὶ τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν (1) τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

Ἐκ ταύτης λαβόντες ἀφορμὴν τινὲς ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς μ' ἐπαρακίνησαν νὰ προσθέσω εἰς τὴν προεκδομένην Πρὸς Τίτον τοῦ Παύλου καὶ τὰς δύο Πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ, καὶ νὰ τὰς ἐκδώσω τόμον χωριστὸν εἰς χρῆσιν τοῦ Κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Τὸν τόμον τοῦτον προσφέρω σήμερον εἰς τοὺς σεβασμίους ἡμῶν ἱερεῖς.

Εἰς τοῦ κειμένου τὴν νέαν μετάφρασιν, ἐπρόσθεσα καὶ τὴν παλαιὰν, καὶ τὰς κριθείσας ἀναγκαίας ἐξηγήσεις, ὡς ἔπραξα εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῆς Πρὸς Τίτον, πλατυτέρας ὅμως καὶ διεξοδικωτέρας πολὺ, ἐρανισμένας ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ νεωτέρους ἄλλους ἐξηγητὰς, ἱκανὰς νὰ σαφηνίσωσιν καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εἰς τοὺς κοσμικοὺς τὸν νοῦν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀποστόλου.

(1) Καὶ τὴν ἀνενθυμίζω καὶ πάλιν κατωτέρω, σελ. μθ'.

www.libtool.com.cn

Λέγων, ἱερεῖς, δὲν νοῶ τοὺς ὁπωσοῦν λογίους ἡμῶν ἐκκλησιαστικούς. Οὗτοι δὲν ἔχουν χρείαν ἐξηγητοῦ τῆς Νέας Διαθήκης, ἀναγινώσκοντες καὶ γινώσκοντες αὐτήν· « Οὐ χρείαν ἔχουσιν » οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες » (1).

Οἱ κακῶς ἔχοντες ὅμως οὗτοι, διὰ τὴν παρελθοῦσαν πολυχρόνιον καὶ κοινὴν τῆς Ἑλλάδος δυστυχίαν, εἶναι πολλοὶ ἐκ τῶν ἱερωμένων, καὶ πλειότεροι ἔτι ἐκ τῆς τάξεως τῶν κοσμικῶν. Ὅλων ἡμῶν ἡ ἀῤῥωσία τοῦ λογικοῦ, ἐκακοσύνευσε τόσον, ὥστε φοβερίζει νὰ πνίξῃ τὴν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἐπιστολὰς παραγγελλομένην ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον « Ὑγιαίνουσαν διδασκα- » λίαν » (2), καὶ νὰ σβέσῃ τὴν χριστιανικὴν Θρησκείαν ἀπὸ τῆς γῆς. Διότι, ἐὰν εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι « Πύλαι ᾅδου οὐ » κατισχύσουσιν αὐτῆς » (3), τοῦ αὐτοῦ ὅμως λόγος εἶναι καὶ τὸ, « Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πί- » στιν ἐπὶ τῆς γῆς; » (4). Τὸ πρῶτον σημαίνει, ὅτι ἡ διδασκαλία του Θέλει μένειν ἀθάνατος, διότι στηρίζεται εἰς τὴν πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν περιέχουσαν ὅλας τὰς ἀρετὰς ἰσόνομον δικαιοσύνην, ἐκ τῆς ὁποίας μόνης κρέμεται τοῦ ἀνθρώπου ἡ εὐδαιμονία· τὸ δεύτερον, ὅτι καὶ μέλλει ὅμως ποτὲ ἡ Ὑγιαίνουσα διδασκαλία ν' ἀῤῥωστήσῃ τόσον, ὥστε νὰ φοβερίζῃ Θάνατον.

Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον ἡ ἀληθὴς ἠθικὴ τοῦ Χριστοῦ ἀῤῥωστεῖ βαρυτάτην ἀῤῥωστίαν, εἰς δὲ τοὺς

---

(1) Ματθ. θ', 12. (2) Α', Τιμοθ. ς', 3. Τίτ. ά, 9. (3) Ματθ. ις', 18. (4) Λουκ. ιή, 8.

www.libtool.com.cn

Δυτικοὺς χριστιανοὺς καὶ πνέει τὰ λοίσθια· εἰς ἡμᾶς, διὰ τὴν προξενηθεῖσαν πρῶτον ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων, ἔπειτα τῶν Τούρκων, ἀπαιδευσίαν, εἰς δὲ τοὺς Δυτικούς, διότι αὐτὴ ἡ λεγομένη κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας των ἠρρώστησε πρώτη· καὶ τῆς κεφαλῆς αἱ ψυχικαί, ὡς καὶ αἱ σωματικαί, ἀρρωστίαι, εἶναι αἱ κινδυνωδέστεραι. Ἀπολακτίσασα τὸ Θεμελιῶδες τοῦ Χριστοῦ παράγγελμα εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ τὸν διαδεχθῶσι προεστῶτας τῆς ἐκκλησίας, « Ἡ » βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου », ἐτόλμησε νὰ προσκολλήσῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν πατρικὴν προστασίαν καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν, νὰ συγκροτήσῃ ἱεροβασιλικὴν αὐλὴν (1) μὲ ὑποδυνάστας ἱερωμένους αὐλικοὺς πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐξαναγκης, διὰ νὰ κρατῶσι καὶ νὰ τρέφωσι τὴν ἐξουσίαν, ἐπενόησαν νὰ κάμωσι « Πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν » ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος (2), νὰ τρέφωσι τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν λαῶν μὲ διδασκαλίας ἀντιχριστιανικὰς (3), καὶ νὰ ἐρεθίζωσι τοὺς κοσμικοὺς δυνάστας κατ' αὐτῶν, μὲ πρόφασιν ὅτι οἱ λαοὶ δὲν ὑποτάσσονται, ἂν δὲν κυβερνῶνται μὲ ῥάβδον σιδηρᾶν.

Ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτων, ἂς ἐξετάσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὰς κατὰ τὸν μεσαιῶνα πράξεις τῶν ἱερωμένων Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν, καὶ ἂς τὰς παραβάλῃ μὲ τὰς ἐσχά-

---

(1) Ὥστε νὰ ὀνομάσῃ δὲν ἐξεύρω τίς Ἰταλὸς τὸν Πάπαν Μέγαν Τοῦρκον (ἤγουν Σουλτάνον) τῶν Χριστιανῶν, Il grand Turco dei Christiani. Ἴδε Fabric. *Biblioth. Græc.* tom. VI, pag. 457. (2) Α', Τιμοθ. ς', 5. (3) Αὐτόθ. δ', 1.

www.libtool.com.cn
τως κινηθείσας εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ταραχάς. Κατ' ἄλλο δὲν διαφέρουν ἀπὸ ταύτας ἐκεῖναι, πλὴν ὅτι οἱ τότε ταραχοποιοί, ἦσαν τόσον ἰσχυρότεροι, ὅσον ἦτο πλειοτέρα ἡ ἀπαιδευσία τῶν λαῶν· οἱ δὲ σύγχρονοί μας δείχνονται τόσον ταραχωδέστεροι, ὅσον μεγαλήτερον φόβον ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ὁ κυριεύσας τοὺς λαοὺς ἔρως τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ χριστιανισμὸς σήμερον, ὡς τὸν διδάσκουν αὐτοί, ἐκατάντησεν εἰς ἀληθινὸν Φαρισαϊσμόν. Τῆς Νέας Διαθήκης τὰ παραγγέλματα ἐμεταμορφώθησαν εἰς μαγικὰς ἐπῳδάς, τὰς ὁποίας ἀρκεῖ νὰ ἀναγινώσκῃ ἢ ν' ἀκούῃ ὁ χριστιανὸς, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἀπ' αὐτάς.

Οὕτως ἀνεγίνωσκαν κ' ἐδίδασκαν τοὺς μαθητάς των ν' ἀναγινώσκωσι τὴν Παλαιὰν Διαθήκην οἱ Φαρισαῖοι, ἕως νὰ συῤῥάπτωσι τὸν Δεκάλογον εἰς πιττάκια, ὀνομάζοντες αὐτὰ Φυλακτήρια, καὶ νὰ τὰ ϛολίζωνται, συνεριζόμενοι τίς ἄλλος ἄλλου νὰ τὰ φέρῃ πλατύτερα, ὡς τοὺς ἐλέγχει περὶ τούτων αὐτὸς ὁ Χριϛὸς « Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ » θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια » αὐτῶν κ. τ. λ. » (1).

Μὲ τοιαῦτα φυλακτήρια ἐδιδάσκετο ὁ χριστιανισμὸς καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν μεσαιῶνα, κατὰ μίμησιν τῶν ἐθνικῶν καὶ Φαρισαϊκῶν φυλακτηρίων. Ὁ Ἱερώνυμος, πατὴρ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ὀνειδίζων δι' αὐτὰ τοὺς Ἰουδαίους,

(1) Ματθ. κγ', 5.

www.libtool.com.cn

ἐλεεινολογεῖ ἐνταυτῷ καὶ πολλοὺς συγχρόνους του χριστιανοὺς, σολιζομένους φυλακτήρια, κατὰ μίμησιν τῶν Ἰουδαίων· « Τοῦτο (λέγει) μέχρι τῆς σήμερον δὲν παύουν τὰ δεισι-» δαίμονα γυναικάρια νὰ πράσσωσι καὶ μεταξύ μας, μὲ » μικρὰ εὐαγγελίου τομίδια, μὲ τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον, καὶ » μὲ ἄλλα παρόμοια πράγματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν μὲν ζῆλον » Θεοῦ, ἀλλ' ὄχι κατ' ἐπίγνωσιν » (1). Τοιαῦτα λέγουν κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας τῶν φυλακτηρίων καὶ οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἱερωνύμου, ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ Χρυσόστομος (2).

Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους βλέποντες οἱ πατέρες τὴν προχώρησιν τοῦ κακοῦ, ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἐμποδίσωσι καὶ μὲ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ 367 ἔτος συγκροτηθεῖσαν ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδον, τῆς ὁποίας ὁ τριακοστὸς ἕκτος κανὼν (3) λέγει· « Οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς, μάγους » ἢ ἐπαοιδοὺς εἶναι ἢ μαθηματικοὺς (4), ἢ ἀστρολόγους, ἢ

---

(1) Hoc apud nos superstitiosæ mulierculæ in parvulis evangeliis et in crucis ligno, et istiusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam, usque *hodie* factitant. Hieronym. apud Martin. *Lexic. Philologic.* tom. II, pag. 245. (2) Ἰδ. Βιβλ. Κανόν. τῆς Καθολικ. ἐκκλησ. μὲ τὰς σημειώσ. τοῦ Ἰουστέλλου, σελ. 215, καὶ τὸν Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 668. (3) Ἴδε τὴν αὐτὴν Βιβλ. Κανόν. τῆς καθ. ἐκκλ. σελ. 110. (4) Μαθηματικοὺς ὠνόμαζαν τότε, τοὺς δογματίζοντας καὶ διδάσκοντας, ὅτι τὰ οὐράνια σώματα ἔχουν τοῦ παντὸς τὴν κυβέρνησιν, καὶ ὅτι κατὰ τὴν κίνησιν τούτων διοικεῖται ὁ κόσμος. Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ διὰ τί ἐλέγοντο

www.libtool.com.cn

» ποιεῖν τὰ λεγόμενα φυλακτήρια, ἅτινά ἐστι δεσμωτήρια » τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Τοὺς δὲ φοροῦντας ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς » ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν.». Μ' ὅλα ταῦτα ἡ δεισιδαιμονία, ἀντὶ νὰ παύσῃ, ἐπρόβαινεν ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὸ χειρότερον.

Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ παύσῃ, ἐπειδὴ οἱ διδάσκαλοι τῆς δεισιδαιμονίας ἦσαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ κανὼν τῆς συνόδου, ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους; Τούτων συνδιδάσκαλοι ἔγιναν καὶ αὐτοὶ οἱ Γραικορωμαῖοι αὐτοκράτορες. Ἀπὸ τὴν αὐλὴν αὐτῶν δὲν ἔλειπε ποτὲ καὶ κανένας λαοπλάνος, ἀξίωμα καὶ ὄνομα φέρων Ἀστρολόγου, τὸν ὁποῖον ἐσυμβουλεύετο ὁ αὐτοκράτωρ εἰς ὅλας του τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σωματικάς του ἀῤῥωστίας. Δίοτι καὶ τοῦ σώματος αἱ ἀῤῥωστίαι ἐπισεύοντο αἱ πλειότεραι δαιμονίων ἐνεργήματα, ἡ Θεραπεία τῶν ὁποίων ἐχρειάζετο ἐξορκισμούς, ἐπῳδὰς καὶ φυλακτήρια.

Καὶ οἱ ἐξορκισμοὶ δὲν ἐγίνοντο ἀπὸ μόνους τοὺς λεγομένους καὶ πιστευομένους μάγους· αὐτοὶ οἱ κατ' ἐπαγγελίαν ἰατροὶ

καὶ Ἀστρολόγοι, καὶ Γενεθλιακοί. Οἱ λαοπλάνοι οὗτοι, ἀπὸ τὴν σύμπτωσιν τῆς γεννήσεως τῶν, μὲ τὴν κίνησιν ἢ θέσιν τῶν ἀστέρων, ἐπροφήτευαν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ τύχην· ὠνομάζοντο ἀκόμη καὶ Χαλδαῖοι, διότι ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους πρώτους ἐσπουδάσθη ἡ Ἀστρονομία, ἔπειτα καὶ ἡ Ἀστρολογία (Στραβ. I, σελ. 23. XVI, σελ. 739, 762. XVII, σελ. 806). Τοὺς Χαλδαίους ἢ Μάγους ἐσέβοντο καὶ ἐσυμβουλεύοντο εἰς τὰς πράξεις των οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ ἢ βασιλεῖς (Πλουτάρχ. Μαρ. § 42, Σύλλ. § 37), καὶ καθεξῆς ὅλοι σχεδὸν οἱ Γραικορωμαῖοι χριστιανοὶ αὐτοκράτορες.

www.libtool.com.cn

ἐπίζευαν κ' ἐπίζοναν τοὺς ἀῤῥώζους ὅτι τοὺς ἰάτρευαν μὲ γραμμένας καὶ περιδεμένας εἰς τὸν τράχηλον, τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας, ἐπῳδὰς ἀπὸ ῥήσεις τῆς Παλαιᾶς ἢ τῆς Νέας Διαθήκης, ἢ ἀπὸ λέξεις ἀσήμους, συνωδευμένας ἀσεβῶς μὲ αὐτὸ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα. Τοιαύτας ἐπῳδὰς ἐμεταχειρίζετο ὁ ἰατρὸς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, Μάρκελλος ὁ ἐμπειρικὸς (1). Ὁ πολὺ σοφώτερος τοῦ Μαρκέλλου τὴν ἰατρικὴν Ἀλέξανδρος ὁ Τραλλιανὸς ἐξώρκιζε τὴν ποδάγραν μὲ λόγια συνδεμένα μὲ τὴν ῥίζαν τοῦ ὑοσκυάμου εἰς φυλακτήριον (2). Ἄλλοτε ἀρκεῖτο εἰς φωνὰς καὶ λέξεις ἀσήμους (3).

Ἀπὸ τοιοῦτον χριστιανισμὸν Αὐτοκρατόρων, Κληρικῶν, αὐτῶν τῶν ἰατρῶν, εὔκολα συμπεραίνεται, ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁ χριστιανισμὸς τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Καὶ τοῦτο ἐνόει ὁ Χριστὸς λέγων, « Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν » πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; » Δὲν τὴν ἐδιδάσκετο πλέον ὁ λαὸς, ὡς τὴν διδάσκει τὸ εὐαγγέλιον, στηριγμένην εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ τὴν ἰσόνομον δικαιοσύνην, ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι καὶ μόνον ἀκούων τὸ εὐαγγέλιον, ἢ καὶ φέρων αὐτὸ ἢ καμμίαν αὐτοῦ ῥῆσιν, ὡς φυλακτήριον, εἰς τὸν κόλπον του, ἐδύνατο νὰ ἰατρεύσῃ καὶ τὰς σωματικὰς καὶ τὰς πολλὰς τῆς ψυχῆς του

---

(1) Sprengel, *Histoir. de la Médecin.* trad. Franç. tom. II, pag. 204. (2) « Ὁρκίζω σε [τὴν ῥίζαν] κατὰ τῶν ἁγίων » ὀνομάτων, Ἰαὼ, Σαβαὼθ, Ἐλωΐ, Ἀδωναΐ κ. τ. λ. » (Ἀλεξ. Τραλλ. XI, σελ. 659). (3) Οἱ τοιαῦται ἦσαν : « Ἰάζ, Ἀζὺφ, Ζνὼν κ. τ. λ. » (Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 657).

www.libtool.com.cn
ἀῤῥωστίας, ἀκόμη καὶ νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ φυσικὰς φθορὰς καὶ αὐτά του τὰ κτήματα (1).

Καὶ ἐπειδὴ τὰ λόγια τῆς Νέας Διαθήκης, ὡς καὶ τῆς Παλαιᾶς, ἐπιστεύοντο ὡς ἔχοντα τὴν αὐτὴν δύναμιν μὲ τῶν ἐθνικῶν τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὰ φυλακτήρια, ἀκόλουθον ἦτο νὰ πολυπλασιάζεται καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν, καὶ αἱ συνοδεύουσαι τὴν ἀνάγνωσιν λοιπαὶ ἱεροπραξίαι καὶ προσευχαί, ἕως νὰ ὑπερβάλωσι καὶ τὰς μακρὰς ἐκείνας προσευχάς, μὲ τὰς ὁποίας οἱ Φαρισαῖοι ἐσφετερίζοντο τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν, ὡς τοὺς ἐλέγχει περὶ αὐτῶν ὁ Χριστὸς (2), ὀνομάζων αὐτὰς Βαττολογίας, καὶ παραγγέλλων τοὺς ἰδίους ἀποστόλους νὰ τὰς ἀποῤῥίφωνται ὡς ἐθνικάς (3).

Τοῦτο νοεῖ ὁ Αὐγουστῖνος, πατὴρ σύγχρονος τοῦ Ἱερωνύμου καὶ τῶν λοιπῶν πρὸ μικροῦ ὀνομασθέντων πατέρων, ὅτε λέγει, ὅτι ὁ ζυγὸς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἦτο πολὺ πλέον ὑποφερτὸς, παρὰ τὸν ὁποῖον ἐσπούδαζαν τινὲς σύγχρονοί του νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ζυγόν (4). Καὶ ἐκ τούτου νοεῖται,

---

(1) Προφυλακτικὸν ἀσφαλέστατον, νὰ μὴν ὀξίσῃ ὁ οἶνος, ἐπαραγγέλλετο ἡ ἀπὸ τὸν 34 Ψαλμὸν ῥῆσις « Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς » ὁ κύριος » ἐπιγραμμένη εἰς τὸ σκέπασμα τοῦ πίθου. (Ἴδε Γεωπονικ. VII, 14). ═══ (2) « Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑπο» κριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει » μακρὰ προσευχόμενοι ». Ματθ κγ', 14. ═══ (3) « Προσευχό» μενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι » ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται κ. τ. λ. ». Ὁ Αὐτ. ς', 7. ═══ (4) Αὐγουστιν. ἐπιστολ. 119, παρὰ τῷ Mosheim, *Histoir. ecclésiast.* tom. I, pag. 399, trad. Franç. 1776.

www.libtool.com.cn

διὰ τί παραγγέλλει εἰς τοὺς προεστῶτας, ὡς ἴδαμεν ἀρχήτερα (1) τὴν ἐπίμονον ἀνάγνωσιν τῶν τριῶν τούτων ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου· σκοπὸν εἶχε δηλαδὴ νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι ἡ ἀληθὴς Θρησκεία μαρτυρεῖται πλέον ἀπὸ τὴν σύμφωνον μὲ τὰς ἀποστολικὰς παραγγελλίας διαγωγὴν τῶν ἱερωμένων παρὰ ἀπὸ τὰς πολλὰς των προσευχάς.

Τὸ πλῆθος τοῦτο φοβουμένη καὶ προβλέπουσα τὴν ἐπιπλέον αὔξησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων ἡ πρὸ μικροῦ (2) ἀνομασθεῖσα ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος δὲν συγχωρεῖ πλὴν μόνην τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λέγουσα ῥητῶς. « Οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς » λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ » μόνα τὰ κανονικὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθή- » κης » (3).

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, κατὰ τὴν πέμπτην, ἕκτην καὶ ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα, καθόσον ἐπληθύνοντο αἱ ἐκκλησίαι, τὰ μοναστήρια, καὶ αἱ ἑορταί, κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον ἐπληθύνοντο οἱ κατηγορούμενοι ἀπὸ τὴν Σύνοδον Ἰδιωτικοὶ ψαλμοί, καὶ ἐμακρύνοντο αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀκολουθίαι, ἑωσοῦ τὰς ἔκαμαν ἀκόμη μακροτέρας οἱ περὶ τὴν ὀγδόην πρῶτον φανέντες Ὑμνῳδοὶ ἢ Μελογράφοι, ἤγουν οἱ ποιηταὶ τῶν Κανόνων, τῶν Ὠδῶν καὶ ἄλλων τροπαρίων, περὶ τῶν ὁποίων θέλω λαλήσειν μετολίγον. Τούτους ἠκολούθησαν ἄλλοι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἁλώσεως, καὶ

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. ά, καὶ κατωτέρ. σελ. μϑ'. ═══ (2) Ἀνωτέρ. σελ. έ. ═══ (3) Συνοδ. Λαοδικ. καν. 59.

www.libtool.com.cn
μᾶς τὰς ἀφήκασι τόσον μακρὰς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ δεισιδαίμονες τὰς φεύγουν, ἢ τὰς ἀκούουν, ὡς ἀληθεῖς ἐπῳδὰς καὶ φυλακτήρια, χωρὶς νὰ προσέχωσιν ὁλότελα τὸν νοῦν εἰς αὐτάς. Αἱ ἐκκλησίαι γεμίζονται ἀπὸ ἀκροατὰς πολλοὺς, ἀλλ' ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐξεύρουν, ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἀκρόασις εἶναι ἡ ἐργασία τῆς προξασσομένης ἀπὸ τὸν νόμον δικαιοσύνης (1).

Ἀλλὰ τί θέλεις; τί ζητεῖς; ἤθελε τὶς μὲ ἐρωτήσειν· νὰ καταργήσωμεν τὰς ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη συνήθεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν μακρὰς Ἀκολουθίας; Ἂς μὲ συγχωρήσῃ ὁ ἐρωτῶν, πρὶν ἀποκριθῶ (2), νὰ τὸν ἀντερωτήσω κ' ἐγὼ, ἂν συχνάζῃ αὐτὸς τὰς Ἀκολουθίας πάντοτε μὲ εὐαρέσκησιν· ἂν παρουσιάζῃ ἀληθῶς καὶ τὴν ψυχὴν, ὡς κρατεῖ τὸ σῶμά του παρὸν εἰς τὸ ξασίδιον· ἂν δὲν ἐπρόκρινε πολλάκις νὰ ἐκκλησιάζεται εἰς ἐκείνους τοὺς ναοὺς, ὅπου ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς λειτουργεῖ γρηγορώτερα, καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν μακρῶν τοῦ ψαλτηρίου καθισμάτων τὰ ἀναγινώσκει μὲ τόσην ταχύτητα, ὥστε νὰ μὴν ἐμπορῇ μηδὲ ὁ προσεκτικώτατος ἀκροατὴς νὰ διακρίνῃ φράσιν ἀπὸ φράσιν, ἢ λέξιν ἀπὸ λέξιν (3)· ἂν δὲν προσμένῃ τὴν ἀπόλυσιν τῆς Ἀκο-

---

(1) « Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' » οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται ». Πρὸς Ῥωμ. β', 13. Ἴδε καὶ Ἰακώβ. ά, 22-25. (2) Ἴδε κατωτέρ. σελ. 34. (3) Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ δώσῃ καιρὸν καὶ τόπον εἰς τὴν ψαλμῳδίαν τῶν κανόνων. Ἐνθυμοῦμαι πολλάκις τὸν μακαρίτην ***, ἐφημέριον τῆς ἐνορίας μου. Εἶχε χάρισμα ἐξαίρετον νὰ ἀναγινώσκῃ μὲ τόσην ταχύτητα, ὥστε δὲν ἠκούετο ἀπὸ τὸ στόμα του φωνὴ ἀνθρώπου,

www.libtool.com.cn
λουθίας μὲ σφοδροτέραν ἐπιθυμίαν ὅσης ἔχει ὁ φυλακισμένος νὰ ἴδῃ τῆς φυλακῆς τὴν θύραν ἀνοιγμένην. Τὸν ἐρωτῶ ἀκόμη, ἂν οἱ ὑπὲρ τὰ ἑπτακόσια ἔτη ζήσαντες χωρὶς Μηναῖα, Πεντηκοστάρια, Ἀνθολόγια, Παρακλητικάς, Τριῴδια, Θησαυροὺς κανόνων, οἴκων, κοντακίων καὶ τόσων ἄλλων ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ὕμνων χριστιανοί, ἦσαν ὀλιγώτερον χριστιανοὶ παρ' ἡμᾶς· καὶ τελευταῖον ἂν οἱ ἀπόστολοι ἐνθυμούμενοι τοῦ διδασκάλου των τὸ « Δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσον- » ται » (1), εἶχαν ἄδικον νὰ λέγωσι καὶ αὐτοί « Ἐν ἐκκλησίᾳ » θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλ- » λους ΚΑΤΗΧΗΣΩ, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ » (2).

Τῶν μυρίων τούτων λόγων τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον ἀποβάλλει ὁ Ἀπόστολος, κ' ἐφοβεῖτο ἔπειτα ὁ Αὐγουστῖνος, ἔπνιξε τὸν μόνον σκοπὸν τῆς Ἀκολουθίας καὶ κοινῆς συνάξεως, τὴν ΚΑΤΗΧΗΣΙΝ, ἤγουν τὴν ἐξήγησιν τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς. Καὶ μαρτύριον τούτου εἶναι ἡ τότε συνοδεύουσα διαστροφὴ τῶν ἠθῶν τὸν πληθυσμὸν τῶν μακρῶν Ἀκολουθιῶν καὶ προσευχῶν. Ὅταν δύο πράγματα βαθίζωσιν ἐν ἐξοπίσω τοῦ ἄλλου, συμπεραίνεται ὅτι ἐγεννήθησαν ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἢ πηγάζουν καὶ τὰ δύο ἀπὸ κοινὴν ἄλλην πηγήν.

Ἡ κοινὴ πηγὴ αὕτη, μὴν ἀμφιβάλλωμεν, ἀνέβλυσεν ἀπὸ

ἀλλὰ τρισμὸς συνεχὴς ὡς πριονίου, ἢ ἄλλου τινὸς ἀψύχου ὀργάνου. Ἐκέρδαινεν ὅμως τοῦτο, ὅτι ἐρήμωνεν ὅλας τὰς ἄλλας ἐκκλησίας, γεμίζων ἀπὸ ἀκροατὰς τὴν ἰδικήν του.

(1) Ματθ. ς', 7. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ιδ', 19.

www.libtool.com.cn
τὴν δουλείαν, τῆς ὁποίας τὰ πικρὰ νάματα κατέκλυσαν τὴν παιδείαν, κ' ἐφαρμάκευσαν τοὺς ἀνθρώπους, διαιρέσαντες αὐτοὺς εἰς δύο τάγματα, τοὺς δεσπότας καὶ τοὺς δούλους.

Οἱ δεσπόται, μεταχειριζόμενοι τὸν χριστιανισμὸν, ὡς ὄργανον τῆς τυραννίας, ἐκατάφευγαν ὡς εἰς ἐπῳδὰς τὰς προσευχάς· οἱ δοῦλοι, ἀναγκασμένοι νὰ συναδικῶσι μὲ τοὺς δεσπότας (1), ἐμακροπροσεύχοντο καὶ οὗτοι, νομίζοντες ἱκανὴν τὴν προσευχὴν, ὡς ἐπῳδὴν, νὰ θεραπεύσῃ τῶν ἀδικημάτων τὴν συνείδησιν. Ἡ ἀληθὴς αὐτῆς θεραπεία ἦτο, νὰ ἱκανοποιήσωσι τοὺς ἀδικηθέντας, καὶ νὰ ἀπέχωσι τουλοιποῦ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν· ἀλλὰ τοιαύτην θεραπείαν πῶς ἐδύνατο νὰ τὴν δεχθῇ ὁ ἄδικος, ὁπότε οὐδ' αὐτὸς ὁ πνευματικός του ἰατρὸς ἦτον ἱκανὸς νὰ τὴν συμβουλεύσῃ;

Ἐπενόησαν λοιπὸν εὐκολωτέραν ἄλλην ἰατρείαν, τὰς μακρὰς προσευχὰς, μὲ καταφρόνησιν ἀναγκαιοτέρων ἄλλων καθηκόντων τοῦ βίου, ἀλλ' ὄχι πλέον τόσον βαρείας οὐδ' αὐτὰς, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀπαγγέλλων τὰς ἀπάγγελλεν «Ὡς χαλκὸς ἠχῶν» (2), καὶ ὁ ἀκροατὴς ἐσυγχωρεῖτο νὰ τὰς ἀκούῃ ὡς ἠχήματα χαλκοῦ, ὡς ἐπῳδὰς μαγικὰς, χωρὶς νὰ προσέχῃ οὐδόλως εἰς αὐτὰς· μακρὰς νηστείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ὑποφερτὰς κατὰ πολλοὺς τρόπους, ἐπειδὴ ἐπεριωρίζοντο αἱ πλειότεραι εἰς διάκρισιν (3), καὶ ὄχι εἰς ἀποχὴν

(1) « Βασιλέως ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν » παράνομοι » Παροιμ. Σαλομ. κϑ', 12. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ιγ', 1. (3) Καὶ ποίαν σοφιστικὴν διάκρισιν! Αὐγὰ, βούτυρον καὶ τυρίον, ἀλλ' ὄχι τὰ ζῶα, ὅθεν γεννῶνται τ' αὐγὰ, ὁ βούτυρος καὶ ὁ τυρός! ἐλαίας, ἀλλ' ὄχι ἔλαιον! αὐγοτάραχσα, χαβιάριον, καὶ παντὸς γένους ὀστρακόδερμα, ἀλλ' ὄχι τὰ ἰδίως ὀνομαζόμενα ὀψάρια!

www.libpol.com.gr

βρωμάτων· πολλὰς ἐλεημοσύνας, ἐπιβαλλομένας ὅμως τοπλέον εἰς τοὺς πλουσίους, καὶ τοιαύτας τὴν φύσιν, ἀπὸ τὰς ὁποίας οὔτε οἱ ἀληθῶς ἄξιοι ἐλεημοσύνης ἐλεοῦντο, οὔτε οἱ ἀδικημένοι ἐπληρόνοντο τίποτε, ἐπειδὴ κατεδαπανῶντο ὅλαι εἰς πληρωμὴν καὶ πολυπλασιασμὸν τῶν πνευματικῶν ἰατρῶν. Διὰ τοὺς ἰατροὺς τούτους ἐκτίσθησαν, καὶ πλουσίως ἐπροικίσθησαν, πολλὰ μοναστήρια, ἀνεγέρθησαν ὑπὲρ τὴν χρείαν πολλοὶ ναοί· καὶ διὰ τὰς ἀκρίτους ταύτας δαπάνας ἐπληθύνθησαν καὶ οἱ ἰατροὶ μὲ μεγάλην βλάβην τῶν ἀῤῥώστων·

Πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδος μ' ἀπώλεσε.

Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἀργία τῶν ἀκρίτως ἐλεουμένων, καὶ ὁ θεατρικὸς κομπασμὸς τῶν ἐλεούντων, ὡς ἔκαμναν οἱ Φαρισαῖοι « Πρὸς τὸ » θεαθῆναι, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων » (1).

Ἀλλὰ μὴ πλανώμεθα· « Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν » σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει » (2). Ὁποῖά τις σπέρματα χώσῃ εἰς τὴν γῆν, τοιούτους μέλλει καὶ καρποὺς νὰ θερίσῃ. Ἀπὸ τὰς μακρὰς τῶν Γραικορωμαίων προσευχὰς καὶ νηστείας, τὰς πολλὰς των ἐκκλησίας, καὶ τὰ πολλά των μοναστήρια, συνωδευμένα μὲ τὴν καταδυναστείαν τῶν ΘΕΙΩΝ (ὡς τοὺς ἐπωνόμαζαν) αὐτοκρατόρων, μὲ τὰς ἀδικίας τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἐκλαμπροτάτων αὐλικῶν, μὲ τὴν παντελῆ τῆς παιδείας καταφρόνησιν, καὶ μὲ τὴν διαφθορὰν ὅλου τοῦ λαοῦ, ἀνεφύτρωσαν οἱ Τοῦρκοι, τοῦτο μόνον διαφέροντες ἀπὸ τοὺς Γραικορωμαίους θείους

(1) Ματθ. ς', 1-4. (2) Πρὸς Γαλάτ. ς', 7.

www.libtool.com.cn

δεσπότας, ὅτι ἦσαν ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόγλωσσοι, διὰ νὰ πληρωθῇ καὶ κατὰ τοῦτο ἡ προφητικὴ κατάρα « Ἐπάξει ἐπὶ σὲ » κύριος ἔθνος μακρόθεν ἀπ' ἐσχάτων τῆς γῆς, ὡσεὶ ὁρμημα » ἀετοῦ, ἔθνος, οὗ οὐκ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἔθνος » ἀναιδὲς προσώπῳ, ὅστις οὐ θαυμάσει πρόσωπον πρεσβύτου, » καὶ νέον οὐκ ἐλεήσει κ. τ. λ. » (1).

Ἐνόσῳ τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀνελεῆμον ἔθνος τοῦτο μᾶς ἐτυράννει, ἡμεῖς οἱ πρεσβύτεροι τὴν ἡλικίαν αὐξάναμεν τὴν ἐκ τῆς κακῆς παιδικῆς ἀγωγῆς ψυχικὴν ἀῤῥωστίαν μὲ τὴν ἀπὸ τὸ γῆρας φυσικὴν ἀσθένειαν τοῦ νοῦ· καὶ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν παρὰ τὴν περιτομὴν ἄλλο τι σχεδὸν δὲν ἐχώριζεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Καταδυναστεύοντες τοὺς ἀδυνατωτέρους ἡμῶν, ὡς ἐκεῖνοι, ἄδικοι καὶ πλεονέκται, ὡς ἐκεῖνοι, ἅρπαγες τῶν ἀλλοτρίων, ὡς ἐκεῖνοι, παρόμοια καὶ ὡς ἐκεῖνοι, ἐτολμούσαμεν νὰ ὑψόνωμεν εἰς τὸν Θεὸν ὄχι « Χεῖρας ὁσίους » (2), ἀλλὰ χεῖρας μολυσμένας καὶ ψυχὴν καυτηριασμένην· καὶ ἀπὸ τὰς μακρὰς ἡμῶν ἀκολουθίας καὶ προσευχὰς ἠλπίζαμεν τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν ἀπόπλυσιν τῶν τόσων μολυσμῶν.

Ὅταν οἱ πρεσβύτεροι ἦναι τοιοῦτοι, ὅστις ἀμφιβάλλει ὁποῖοι πρέπει νὰ ἦναι οἱ νεώτεροι, ἂς τὸ μάθῃ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα (3), « Ὅπου ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἐνταῦθα » εἶναι ἀναιδεστάτους ».

Καὶ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἀρκῇ νὰ τὸν πείσῃ, ἂς παρατηρήσῃ ὅσα

---

(1) Δευτερονομ. κή, 49. (2) Α΄, Πρὸς Τιμόθ. β΄, 8. (3) Περὶ Νομ. V, σελ. 729.

www.libtool.com.cn
ἐσυνέβησαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀπὸ τὸν τύραννον ἀποστασίας ἡμῶν ἕως τῆς παρούσης ὥρας. Ἐλευθερώσαμεν τὴν Ἑλληνικὴν γῆν ἀπὸ Τούρκους· ἀλλὰ πόσοι καὶ ποῖοι ἐξ ἡμῶν ἐλευθέρωσαν καὶ τὰς ψυχάς των ἀπὸ τὰ μιαρὰ τῶν Τούρκων φρονήματα; Ἡ τυραννικὴ φιλοπρωτεία μᾶς κατέχει σχεδὸν ὅλους· ἡ πλεονεξία, ἐμόλυνε πολλῶν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ φιληδονία προσμένει τῶν ὅπλων τὴν ἀργίαν, νὰ δείξῃ καὶ αὐτὴ τὴν ἐξουσίαν της, ἂν δὲν τὴν ἔδειξεν ἀκόμη. Ἐλευθερίαν ἐνομίσαμεν, ὄχι τὴν ἰσόνομον κατάστασιν τῶν πολιτῶν, ὅπου κάνεῖς μήτε νὰ ἀδικῇ, μήτε νὰ ἀδικῆται, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν νὰ πράσσωμεν ὅ,τι θέλομεν, ὡς οἱ ποτὲ ὀνειδισθέντες διὰ τὴν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας ἀνόητοι Κερκυραῖοι (1). Κομπάζομεν, ὡς ἐκεῖνοι, εἰς ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἐμολύναμεν μὲ τὰ βρωμερὰ τῶν τυράννων καὶ τῶν τυραννουμένων ἤθη. Τῆς σωματικῆς ἐλευθερίας ἡ ἀπόκτησις δὲν εἶναι μέγα κατόρθωμα· καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα ἐλευθερόνονται πολλάκις μὲ τὰ φυσικά των ὅπλα ἀπὸ τὸν κυνηγὸν, ἢ βασανιστὴν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τότε μόνον ἀληθῶς δύναται νὰ καυχηθῇ εἰς τὴν ἐλευθερίαν του, ὅταν καταστοθῇ καὶ καλὸς νὰ τὴν φυλάξῃ· καὶ ἡ φυλακή της χωρὶς ἀρετὴν εἶναι ἀδύνατος.

Ἀπὸ τὰ πολιτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, ὅσα σήμερον νομίζονται ἐλεύθερα, τὴν ἀπέκτησαν καὶ τὴν φυλάσσουν μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας, καὶ τὴν ἄδειαν νὰ φανερόνῃ ὅστις θέλει

(1) Ἴδε Στράβ. Γεωγραφ. VII, σελ. 329.

www.libtool.com.cn
διὰ τοῦ τύπου τὰς γινομένας ἀδικίας, νὰ μαςίζῃ διὰ τῶν ἐφημερίδων τοὺς παρανόμους, καὶ νὰ συμβουλεύῃ τοὺς συμπολίτας του τὰ ἀληθῶς συμφέροντα εἰς καθένα μερικῶς, καὶ εἰς ὅλην ἐνταυτῷ τὴν πολιτείαν.

Ποῖον ἐκ τούτων τῶν μέσων ἐμεταχειρίσθημεν; Δέκα ἔτη ὁλόκληρα ἐπέρασαν ἀπὸ τῆς ἐπαναςάσεως, καὶ σχολεῖον ἐπις-ημῶν ἐξαρτισμένον, ὡς πρέπει, δὲν ἐκαταστήσαμεν ἀκόμη, μ' ὅλον ὅτι δέν μας λείπουν διδάσκαλοι. Ἡ διὰ τῆς τυπογραφίας ὠφέλεια κακαρχὰς ἐφάνη ὀλίγη, διότι καὶ ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἔχοντες τὴν ἐπις-ήμην νὰ μεταχειρίζωνται τὸ ἱερὸν αὐτῆς ὅπλον· ἀλλὰ τώρα, ὅτε ἤρχισαν νὰ παιδεύωνται οἱ ἐφημεριδογράφοι μας τὴν ἐπις-ήμην διὰ τί δεσμεύεται καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ὁ κάλαμος αὐτῶν ἀπὸ αὐθαιρέτους καὶ δεσποτικοὺς νόμους; νόμους τόσον ὀλεθρίους, ὅσον τούτους τρέμοντες πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διατρίβοντας εἰς τὴν Εὐρώπην φωτισμένους νέους μας δὲν τολμοῦν νὰ ἐπις-ρέψωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ διασπείρωσιν εἰς αὐτὴν τὰ φῶτά των. Ἕως πότε μέλλομεν νὰ ὑποφέρωμεν τὰ τόσα κακά; Εἶναι τάχα ἀνίατα, καὶ κατὰ τὴν προφητικὴν κατάραν, « Οὐκ ἔς-ι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε κατα- » δέσμους » (1), εἰς τὰς ὀδυνηράς μας πληγάς;

Μὴ γένοιτο! Καὶ τὸ μάλαγμα καὶ τὸ ἔλαιον καὶ οἱ κατάδεσμοι σώζονται εἰς αὐτὸ τὸ εὐαγγέλιον καὶ εἰς τῶν ἀποστόλων τοὺς λόγους· ἀποςροφὴ πάσης ἀδικίας (2), πεῖνα καὶ

(1) Ἡσαΐου, ά, 6. (2) « Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Χριστοῦ » Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 19.

www.libtool.com.cn

δίψα τῆς δικαιοσύνης (1), ἰσότης καὶ φιλότης. Ἀλλὰ χρειάζονται καὶ ἰατροὶ ὡς οἱ ἀπόστολοι, ὑγιαίνοντες αὐτοί, διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὴν κοινὴν ἀῤῥωστίαν. Καὶ τοιοῦτοι ἰατροὶ προσμένονται ἀπὸ τὸ Ἱερατεῖον. Ὁ ἱερὸς ἡμῶν Κλῆρος δύναται πολὺ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι μάλιστα ἐξ αὐτῶν μετέχουν ὁπωσοῦν ἀπὸ σοφίαν προγονικὴν, καὶ γνωρίζουν ἀκριβῶς τὴν χριστιανικὴν παιδείαν, ἥτις δὲν εἶν' ἄλλη παρὰ « Ἡ ἐν δικαιοσύνῃ παιδεία » (2). Οἱ τοιοῦτοι ἐμποροῦν νὰ κατορθώσωσι τὴν θεραπείαν τόσον εὐκολώτερα, ὅσον κρατοῦν αὐτοὶ καὶ τὰ ὄργανα τῆς θεραπείας εἰς τὰς χεῖράς των, τὴν ἐπ' ἐκκλησίας κήρυξιν κ' ἐξήγησιν τοῦ εὐαγγελίου.

Οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ εὐαγγελίου χρεωστοῦν πρὸ πάντων, νὰ πολεμῶσιν ἀκαταπαύστως τὰς δεισιδαιμονίας, νὰ διδάσκωσι καθημέραν τὸν λαὸν, νὰ μὴ προσμένῃ τὴν σωτηρίαν του μήτ' ἀπὸ μακρὰς ἀκολουθίας καὶ προσευχὰς, μήτ' ἀπὸ μακρὰς νηστείας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πλήρωσιν τῆς διδασκομένης ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἀδελφικῆς ἰσότητος, ἀγάπης, εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἰσοπολιτείας. Ὅτι παράλειψις εὔλογος ἀκολουθίας ἡ νηστείας, τοῦ εἶναι συγχωρημένη· ἀλλὰ νὰ ὑβρίσῃ, νὰ λυπήσῃ, νὰ καταφρονήσῃ, εἰς ἕνα λόγον, νὰ ἀδικήσῃ τὸν ἀδελφόν του, δὲν του συγχωρεῖται κατ' οὐδένα τρόπον· ὅτι ὁ ἀληθὴς χριστιανισμὸς εἶναι Πνεῦμα καὶ ἀλήθεια (3), καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι αὐτὸν,

---

(1) « Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην » Ματθ. ε, 6. ═══ (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 16. ═══ (3) Ἰωάν. δ', 23-24.

www.libtool.com.cn
χρεωστοῦν νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν μὲ πνεῦμα καὶ ἀλήθειαν, νὰ κρίνωσι δηλαδὴ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ὡς ἀδελφούς, ἐπειδὴ κρίνουν ἐκεῖνον ὡς κοινὸν πάντων πατέρα· ὅτι ἡ λεγομένη βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι « Βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιο-« σύνη καὶ εἰρήνη » (1).

Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα σωτήρια καλὰ δύναται νὰ προξενήσῃ εἰς τὸν λαὸν ὁ πνευματικὸς ἰατρός. Ἀλλὰ, καθὼς εἶπα, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τοὺς ἀῤῥωστοῦντας, χρεωστεῖ πρῶτος αὐτὸς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἰδίας του ὑγείας, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς κανένα νὰ τὸν εἴπῃ καταφρονητικῶς τὸ

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων (2).

Καὶ ὑπομονὴ, ἂν ἡ καταφρόνησις ἔμενεν εἰς τὸν ἑλκωμένον. Ἀλλ' ἡ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ὅπου εὑρίσκονται πολλοὶ τοιοῦτοι, ἡ καταφρόνησις δὲν ἀργεῖ νὰ διαδοθῇ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Θρησκείαν. Οἱ βλασφημούμενοι ἱερεῖς γίνονται αἴτιοι νὰ βλασφημῶνται καὶ ἡ Θρησκεία (3). Πῶς ἔχει ὁ διδάσκαλος νὰ πείσῃ τὸν διδασκόμενον νὰ φεύγῃ τὴν φιληδονίαν, ἂν αὐτὸς καὶ εἰς τὴν τροφὴν καὶ εἰς τὰ φορέματα, καὶ εἰς ὅλας του τὰς πράξεις δείχνεται δοῦλος τῆς ἡδονῆς; πῶς τὴν φιλοχρηματίαν, ἐὰν αὐτὸς νομίζῃ πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν (4), καὶ τολμᾷ νὰ μεταβάλλῃ τῆς προσευχῆς τὸν οἶκον εἰς σπήλαιον λῃστῶν; (5),

---

(1) Πρὸς Ῥωμ. ιδ', 17. (2) Εὐριπίδ. παρὰ τῷ Σουίδ. τόμ. Ι, σελ. 905. (3) Πρὸς Ῥωμ. β', 24. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 5. (5) Ματθ. κά, 13.

www.libtool.com.cn
πῶς τὴν φιλαρχίαν, ἐὰν αὐτὸς ἀγαπᾷ, ὡς οἱ Φαρισαῖοι, τὰς πρωτοκαθεδρίας, καὶ τοὺς ὑπερόγκους τίτλους; (1).

Ἡ ἐξήγησις τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν λόγων πρέπει νὰ σκοπῇ κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ τὴν διόρθωσιν τῶν ἠθῶν, καὶ νὰ γίνεται πολυτρόπως, ἁρμοσμένη εἰς τὸ γένος, εἰς τὴν ἡλικίαν, εἰς τοῦ βίου τὸ ἐπάγγελμα, ἢ τὴν κατάστασιν τοῦ διδασκομένου. Δὲν ἁρμόζει ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς διδασκαλίας εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, εἰς νέους καὶ γέροντας, εἰς ἐμπόρους καὶ τεχνίτας, εἰς ἄρχοντας καὶ ὑπηκόους, εἰς σοφοὺς καὶ ἀσόφους. Κατὰ τὸν διδασκόμενον χρεωστεῖ καὶ ὁ διδάσκων νὰ μεταβάλλῃ τὴν φράσιν τῆς διδασκαλίας, τοῦτο μόνον φυλάσσων ἀμετάβλητον εἰς ὅλους, τὴν φυλακὴν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ τοῦτο νοεῖ ὁ Ἀπόστολος ὁπότε λέγει « Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς » σώσω » (2), ὄχι καθὼς τὸ ἐνοοῦσαν οἱ παλαιοὶ καὶ τὸ νοοῦν οἱ νέοι Φαρισαῖοι, νὰ συμμεταβάλλεται, ὡς ὁ χαμαιλέων, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ προσηλύτου, γὰ τοῦ κνήθῃ τὰς ἀκοὰς (3), καὶ νὰ τὸν κατασένῃ « Υἱὸν γεέννης διπλότερον αὐτοῦ » (4). Εἰς τοιαύτας τῆς Γραφῆς παρεξηγήσεις σηρίζεται ὅλη τῶν νέων τούτων Φαρισαίων, τῶν Ἰησουϊτῶν, ἡ διδασκαλία. Τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γίνονται, σπουδάζοντες νὰ φθείρωσι τοὺς πάντας.

Καὶ εἶναι σημειώσεως ἄξιον διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ ἐξηγῶσι τὰς γραφὰς τοῦτο, ὅτι ὅλαι σχεδὸν αἱ αἱρέσεις, ὅλαι τῶν λαοπλάνων αἱ μηχανουργίαι, ὅλαι τῶν δεισιδαιμόνων αἱ μωραὶ

---

(1) Ματθ. κγ', 6-10. ═══ (2) Α', Πρὸς Κορινθ. θ', 22. ═══ (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 3. ═══ (4) Ματθ. κγ', 15.

www.libtool.com.cn
παρατηρήσεις, ζηρίζονται εἰς τινὸς εὐαγγελικοῦ ἢ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ διεσταλμένην ἐξήγησιν (1).

Ἓν ἄλλο, ὄχι ὀλιγώτερον βλαβερὸν εἰς τὴν διδαχὴν τοῦ εὐαγγελίου, εἰσεχώρησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ ἀλληγορικὴ λεγομένη ἐξήγησις, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἔγινεν ὁ Ὠριγέννης, λαβὼν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους (2). Οἱ ὀνομαζόμενοι τούτων Θεραπευταί, εἶδος μισανθρώπων ἀσκητῶν (3), ἐμεταχειρίζοντο πολὺ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἰουδαῖος Φίλων (4), εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς Παλαιᾶς γραφῆς τὴν ἀλληγορίαν. Τούτους ἀκολουθήσαντες μετέπειτα καὶ τινὲς ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πατέρας ἐμεταχειρίσθησαν ὑπὲρ τὸ μέτρον τὴν ἀλληγορικὴν ἐξήγησιν, μ' ὅλον ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἐπαράγγελλε τὸ ἐναντίον. « Δεῖ » πανταχοῦ φεύγειν τὴν βίαν τῆς ἀλληγορίας, καὶ μαρτυρίαις » ἐπιγράφοις σφραγίζειν τὰ λεγόμενα » (5).

Τῆς ἀλληγορίας ἡ κατάχρησις ἐπροχώρησε μάλιστα κατὰ τὴν

---

(1) Παραδείγματος χάριν, ἀπὸ τὴν παρεξήγησιν τοῦ « Ἀνάγκασον » εἰσελθεῖν » (Λουκ. ιδ', 23) ἐγεννήθησαν οἱ κατ' ἀλλήλων διωγμοὶ τῶν διαφόρων αἱρέσεων, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν, καὶ τελευταῖον ἡ αἱμοβόρος ΙΕΡΑ ΕΞΕΤΑΣΙΣ τῶν Δυτικῶν. Ἀπὸ τὸ « Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν » (Ματθ. ις', 18), ἡ ὑπερήφανος κυριαρχία τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης. Ἀπὸ τὸ « Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν » (Α', Πρὸς Κορινθ. δ', 10) ἀνεβλάστησαν οἱ διὰ Χριστὸν σαλοί. ═══ (2) Mosheim, *Histoir. ecclésiast.* tom. I, pag. 120, καὶ 285-286. ═══ (3) Idem, *ibid.* pag. 47. ═══ (4) Παρὰ τῷ Εὐσεβ. Ἐκκλησιαστικ. ἱστορ. II, 17. ═══ (5) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1198.

www.libtool.com.cy

πέμπτην καὶ τὰς καθεξῆς ἑκατονταετηρίδας, ἤγουν εἰς ἐκείνην ἀκριβῶς τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, ὅτε ἐπολυπλασιάσθησαν αἱ μακραὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀκολουθίαι καὶ προσευχαί, ὅτε ἐξαλείφοντο ἓν ἐξοπίσω τοῦ ἄλλου τὰ μείναντα μικρὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς παιδείας, καὶ κατεσκίασεν ὡς νέφος σκοτεινὸν τοὺς λαοὺς ἡ ἀπαιδευσία, ὥστε νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον καὶ ἄνθρωποι κυρίως ἀναλφάβητοι (1), ὅτε ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς Μοναχικῆς ζωῆς ἐξήφθη καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν εἰς ἀληθῆ μανίαν, ὥστε ἀπὸ τοὺς ἀναρίθμους Μοναχοὺς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία, ἦτο δυνατὸν νὰ στρατολογηθῶσιν ὁλόκληρα πολεμικὰ τάγματα, μὲ ἀνεπαίσθητον ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ (2). Εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ χρόνου περίοδον ἀνεφάνησαν καὶ οἱ ἀνωτέρω (3) μνημονευθέντες Μελογράφοι.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν τοῦ γένους, ἀκόλουθον ἦτο ν' ἀφήσωσι τὴν ὀρθὴν μέθοδον τῆς ἐξηγήσεως τῶν Γραφῶν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε πρὸς τὰ τέλη τῆς τετάρτης ὁ Χρυσόστομος, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς πέμπτης ὁ Θεοδώρητος, καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος, καὶ νὰ δοθῶσιν ὅλως διόλου μέχρι τῆς δεκάτης ὅλης εἰς τὴν ἀλληγορίαν.

Φαίνεται σχεδὸν ἀπίθανον ὅτι μετὰ ταῦτα ἔμελλαν πλέον νὰ γεννηθῶσιν ἐξηγηταὶ κριτικοί· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἐφάνησαν

---

(1) Ὁποῖος ἐχρημάτισεν Ἰουστῖνος ὁ πρῶτος (ἔτ. 518) τόσον ἀναλφάβητος, ὥστε ὑπέγραφε τὸ ὄνομά του χειραγωγούμενος ἀπὸ ἄλλαν χεῖρα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος (Παρὰ τῷ Σουΐδ. τόμ. II, σελ. 128, μὲ τὰς σημ. τοῦ Κυζίκ.). (2) Ἴδε κατωτέρ. σελ. λς'-λζ'. (3) Σελ. ϑ'.

www.libtool.com.cn

κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοιοῦτοι, ὁ Οἰκουμένιος, καὶ ὁ Θεοφύλακτος. Παύει τὸ παράδοξον ἡ κατὰ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα βασιλεία Κωνσαντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅτις εὐτύχησε νὰ λάβῃ διδάσκαλον τὸν σοφώτατον πατριάρχην Φώτιον, καὶ ἐπροθυμήθη ὁπωσοῦν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λέων ὁ σοφὸς, νὰ ἀναζήσῃ τὴν νεκρωμένην παιδείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Τόσον ἰσχύει, καὶ τόσην ἐπιῤῥοὴν ἔχει τῶν ἀρχόντων ἡ διαγωγὴ εἰς τῶν ἀρχομένων τὰς ψυχάς. Δὲν ἐκράτησεν ὅμως πολὺ ἡ σωτήριος ἐπιῤῥοὴ τοῦ Κωνσαντίνου· τόσον ἦτο μέγα τὸ κακὸν, ὥςε οὐδὲ Θεραπεία πλέον σαθερὰ ἠλπίζετο. Ἡ ἀλληγορικὴ ἐξήγησις ἐσυνεχίζετο, ὡς καὶ πρότερον, ἑωσοῦ ἀλληγορήθησαν καὶ αὐτὰ τῆς ἐκκλησίας τὰ σκεύη, καὶ αὐτὰ τῶν ἱερέων τὰ ἐνδύματα (1).

Εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον, παρὰ τοὺς πολλοὺς τῶν λεγομένων τροπαρίων (2) συντάκτας, Μοναχοὺς τοὺς πλειοτέρους, ἐφιλοτιμοῦντο καὶ αὐτοὶ οἱ Αὐτοκράτορες νὰ συντάσσωσι τροπάρια.

---

(1) Ὡς ἔκαμε Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη πρὸ τῆς ἁλώσεως. (2) Κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, « Τροπάρια δὲ λέγονται, » ὡς πρὸς τοὺς εἱρμοὺς τρεπόμενα, καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ μέλους πρὸς » ἐκείνους ποιούμενα, ἢ καὶ ὡς τρέπθντα τὴν φωνὴν τῶν ᾀδόντων » κ. τ. λ. » (Meurs. *Glossar.* pag. 583). Πιθανώτερον ἦθελ' ἐξηγήσειν τὴν λέξιν, ἂν ἐνθυμεῖτο τὰς Στροφὰς καὶ τὰς Ἀντιστροφὰς τῶν χορῶν εἰς τὰ παλαιὰ ἑλληνικὰ δράματα. Ὡς ἔλεγαν ἐκεῖνοι Στροφὴν (strophe, couplet), ἀπὸ τὸ Στρέφω, ἀναλόγως οἱ Γραικορωμαῖοι ὠνόμασαν, ἀπὸ τὸ συνώνυμον Τρέπω, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους Τροπάρια, ἤγουν Στροφάρια. Αὐτὸ τὸνομα Χορὸς (cœur), τὸ

www.libtool.com.cn

Αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος ἐσύνταξεν Ἐξαποστειλάρια, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λέων Ἰδιόμελα ἐωθινά.

Τὰ Ἰδιόμελα τοῦτα, τὰ Ἐξαποστειλάρια, καὶ ἄλλα πολυποίκιλα καὶ πολυώνυμα τροπάρια (1), συνταχθέντα πρῶτον ἀπὸ Μοναχοὺς, καὶ διὰ μόνους τοὺς Μοναχοὺς, ἐσυνάχθησαν πάλιν ἀπὸ Μοναχοὺς εἰς πολλοὺς τόμους, τοὺς ὀνομασθέντας ἀνωτέρω (2) μὲ διάφορα ὀνόματα, καὶ ἐμεταφέρθησαν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια εἰς τὰς πόλεις, ἐπειδὴ εἰς ταύτας συνέτρεχαν καὶ οἱ Μοναχοὶ, ἀφίνοντες τὰ μοναστήρια· καὶ ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς ἐχειροτονοῦντο οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ Πατριάρχαι, οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ ἱερομόναχοι, φέροντες καθεῖς ἐντάμα καὶ τὸ Τυπικὸν (3) τοῦ μοναστηρίου του.

Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Μελογράφους, κινούμενοι ἀπὸ ζῆλον θεῖον ἐσύνταξαν τοὺς ὕμνους των· ἀλλὰ δὲν ἐπρόβλεψαν, οὔτε ὅσον ἔπειτα ἐπροξένησαν ὑπερβολικὸν θαυμασμὸν τὰ τροπάριά των, οὔτε πόσους ἄλλους μιμητὰς τροπαριογράφους ἔμελλε νὰ γεννήσῃ ὁ τοσοῦτος θαυμασμός. Περὶ

σύγημα δηλαδὴ τῶν ψαλλόντων, ἐπάρθη ἀπὸ τοὺς Χοροὺς τῶν παλαιῶν δραμάτων. Ὠνομάζοντο καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ὕμνοι τινὲς ἐκκλησιαστικοὶ Τ ρ ό π ο ι (Tropi), ὄχι ὅμως κατὰ πάντα ὅμοιοι τῶν Ἀνατολικῶν Τροπαρίων.

(1) Ὁποῖα εἶναι τὰ Προσόμοια, τὰ Μεγαλυνάρια, οἱ Οἶκοι, τὰ Κοντάκια. ═══ (2) Σελίδ. ια'. ═══ (3) Τυπικὸν ἤγουν Κανονικὸν, ὅθεν ὠνομάσθησαν καὶ οἱ Ὕμνοι Κανόνες, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, « Κανὼν » λέγεται ὅτι ὡρισμένον καὶ ΤΕΤΥΠΩΜΕΝΟΝ ἔχει τὸ μέτρον ἐννέα » ᾠδαῖς συντελούμενον » Ἴδε τὸν Δουκάγγιον, Λεξικ. σελ. 582.

www.libtool.com.cn

κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοιοῦτοι, ὁ Οἰκουμένιος, καὶ ὁ Θεοφύλακτος. Παύει τὸ παράδοξον ἡ κατὰ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις εὐτύχησε νὰ λάβῃ διδάσκαλον τὸν σοφώτατον πατριάρχην Φώτιον, καὶ ἐπροθυμήθη ὁπωσοῦν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λέων ὁ σοφὸς, νὰ ἀναστήσῃ τὴν νεκρωμένην παιδείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Τόσον ἰσχύει, καὶ τόσην ἐπιρροὴν ἔχει τῶν ἀρχόντων ἡ διαγωγὴ εἰς τῶν ἀρχομένων τὰς ψυχάς. Δὲν ἐκράτησεν ὅμως πολὺ ἡ σωτήριος ἐπιρροὴ τοῦ Κωνσταντίνου· τόσον ἦτο μέγα τὸ κακὸν, ὥστε οὐδὲ Θεραπεία πλέον σαθερὰ ἠλπίζετο. Ἡ ἀλληγορικὴ ἐξήγησις ἐσυνεχίζετο, ὡς καὶ πρότερον, ἑωσοῦ ἀλληγορήθησαν καὶ αὐτὰ τῆς ἐκκλησίας τὰ σκεύη, καὶ αὐτὰ τῶν ἱερέων τὰ ἐνδύματα (1).

Εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον, παρὰ τοὺς πολλοὺς τῶν λεγομένων τροπαρίων (2) συντάκτας, Μοναχοὺς τοὺς πλειοτέρους, ἐφιλοτιμοῦντο καὶ αὐτοὶ οἱ Αὐτοκράτορες νὰ συντάσσωσι τροπάρια.

---

(1) Ὡς ἔκαμε Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη πρὸ τῆς ἁλώσεως. (2) Κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, « Τροπάρια δὲ λέγονται, » ὡς πρὸς τοὺς εἱρμοὺς τρεπόμενα, καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ μέλους πρὸς » ἐκείνους ποιούμενα, ἢ καὶ ὡς τρέποντα τὴν φωνὴν τῶν ᾀδόντων » κ. τ. λ. » (Meurs. *Glossar.* pag. 583). Πιθανώτερον ἦλθ' ἐξηγήσειν τὴν λέξιν, ἂν ἐνθυμεῖτο τὰς Στροφὰς καὶ τὰς Ἀντιστροφὰς τῶν χορῶν εἰς τὰ παλαιὰ ἑλληνικὰ δράματα. Ὡς ἔλεγαν ἐκεῖνοι Στροφὴν (strophe, couplet), ἀπὸ τὸ Στρέφω, ἀναλόγως οἱ Γραικορωμαῖοι ὠνόμασαν, ἀπὸ τὸ συνώνυμον Τρέπω, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους Τροπάρια, ἤγουν Στροφάρια. Αὐτὸ τὸνομα Χορὸς (cœur), τὸ

www.libtool.com.cn
Αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος ἐσύνταξεν Ἐξαποστειλάρια, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λέων Ἰδιόμελα ἐωθινά.

Τὰ Ἰδιόμελα τοῦτα, τὰ Ἐξαποστειλάρια, καὶ ἄλλα πολυποίκιλα καὶ πολυώνυμα τροπάρια (1), συνταχθέντα πρῶτον ἀπὸ Μοναχοὺς, καὶ διὰ μόνους τοὺς Μοναχοὺς, ἐσυνάχθησαν πάλιν ἀπὸ Μοναχοὺς εἰς πολλοὺς τόμους, τοὺς ὀνομασθέντας ἀνωτέρω (2) μὲ διάφορα ὀνόματα, καὶ ἐμεταφέρθησαν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια εἰς τὰς πόλεις, ἐπειδὴ εἰς ταύτας συνέτρεχαν καὶ οἱ Μοναχοὶ, ἀφίνοντες τὰ μοναστήρια· καὶ ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς ἐχειροτονοῦντο οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ Πατριάρχαι, οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ ἱερομόναχοι, φέροντες καθεῖς ἐντάμα καὶ τὸ Τυπικὸν (3) τοῦ μοναστηρίου του.

Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Μελογράφους, κινούμενοι ἀπὸ ζῆλον θεῖον ἐσύνταξαν τοὺς ὕμνους των· ἀλλὰ δὲν ἐπρόβλεψαν, οὔτε ὅσον ἔπειτα ἐπροξένησαν ὑπερβολικὸν θαυμασμὸν τὰ τροπάριά των, οὔτε πόσους ἄλλους μιμητὰς τροπαριογράφους ἔμελλε νὰ γεννήσῃ ὁ τοσοῦτος θαυμασμός. Περὶ

σύγημα δηλαδὴ τῶν ψαλλόντων, ἐπάρθη ἀπὸ τοὺς Χοροὺς τῶν παλαιῶν δραμάτων. Ὠνομάζοντο καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ὕμνοι τινὲς ἐκκλησιαστικοὶ Τ ρ ό π ο ι (Tropi), ὄχι ὅμως κατὰ πάντα ὅμοιοι τῶν Ἀνατολικῶν Τροπαρίων.

(1) Ὁποῖα εἶναι τὰ Προσόμοια, τὰ Μεγαλυνάρια, οἱ Οἶκοι, τὰ Κοντάκια. ═══ (2) Σελίδ. ια'. ═══ (3) Τυπικὸν ἤγουν Κανονικὸν, ὅθεν ὠνομάσθησαν καὶ οἱ Ὕμνοι Κανόνες, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών, « Κανὼν » λέγεται ὅτι ὡρισμένον καὶ ΤΕΤΥΠΩΜΈΝΟΝ ἔχει τὸ μέτρον ἐννέα » ᾠδαῖς συντελούμενον » Ἴδε τὸν Δουκάγγιον, Λεξικ. σελ. 582.

www.libtool.com.cn

τῶν δύο κορυφαίων Μελογράφων ἔλεγ' ἕνας ἀπὸ τοὺς τότε συγγραφεῖς : « Οἱ γοῦν ᾀσματικοὶ Κανόνες Ἰωάννου τε καὶ » Κοσμᾶ σύγκρισιν οὐκ ἐδέξαντο, οὐδὲ δέξαιντο μέχρις ἂν ὁ » καθ' ἡμᾶς βίος περαιωθήσεται » (1). Ἐγκωμίασεν ἄλλος καὶ αὐτοὺς, καὶ τοὺς μιμητὰς αὐτῶν, πολὺ νεώτερος, ὁ κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας, Νικηφόρος ὁ Καλλιστος (2) λέγων :

Οἱ τὰ μέλη πλέξαντες ὕμνων ἐνθέων,
Ἡ λύρα τοῦ πνεύματος Κοσμᾶς ὁ ξένος·
Ὀρφεὺς νεσρὸς, ἡ Δαμασκόθεν χάρις (3),
Καὶ Θεόδωρος, Ἰωσὴφ, οἱ Στουδῖται (4),
Ὄργανα τὰ κράτιστα τῆς μουσουργίας·
Ξένη τε σειρὴν Ἰωσὴφ (5) ὑμνογράφος,
Μέλος παναρμόνιον Ἀνδρέας Κρήτης (6)·

---

(1) Παρὰ τῷ Σουΐδ. τόμ. II, σελ. 132. (2) Ἴδε Fabric. *Bibliothec. Græc.* tom. VI, pag. 133, καὶ tom. X, pag. 136. (3) Ἐγεννήθη ὁ Κοσμᾶς εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὅπου καὶ ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Μαϊουμᾶ, τῆς ὀνομαζομένης ἀρχαιότερα, Γαζαίων λιμήν. Ὁ Δαμασκηνὸς, μαθητὴς τοῦ Κοσμᾶ, ἦτο Σῦρος τὸ γένος. Ἤκμασαν καὶ οἱ δύο περὶ τὰ μέσα τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος (Fabric. *ibid.* VIII, pag. 774-775). (4) Ἦκμασαν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης. Ἦσαν ἀδελφοὶ (Fabric. *ibid.* tom. IX, pag. 234 καὶ 245, X, pag. 134 et 138), καὶ ἐπωνομάσθησαν Στουδῖται ἀπὸ τὸ Στούδιον, μοναστήριον οὕτως ὀνομαζόμενον, ὅπου ἐμόναζαν. Ὁ Θεόδωρος ἐχρημάτισε καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς· ὁ δὲ ἀδελφός του Ἰωσὴφ, Ἐπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης. (5) Ἄλλος οὗτος παρὰ τὸν Ἰωσὴφ τοῦ τετάρτου σίχου. (6) Ἐπίσκοπος τῆς Κρήτης, περὶ τὰ τέλη τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος (ἔτ. 690). Παρὰ τὰς ὁμιλίας του ἐκδο-

www.libtool.com.cn

Καὶ Θεοφάνης (1) ἡ μελιχρὰ κιννύρα·
Γεώργιος (2), Λέων τε (3), Μάρκος (4), Κασία (5).

Τούτους ὠνόμασεν ὁ Νικηφόρος, ὡς γνωριμωτέρους καὶ συνηθεστέρους. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνοι οὗτοι. Καὶ πρὸ τοῦ Νικηφόρου καὶ μετὰ τὸν Νικηφόρον ὀνομάζονται καὶ ἄλλοι πολλοὶ Κανόνων ὁλοκλήρων, ἢ τροπαρίων τινῶν ποιηταί, οὐδ' ἔπαυσαν οἱ ταλαίπωροι Γραικορωμαῖοι (τίς ἤθελε τὸ πιστεύσειν!)

μένας καὶ ἀνεκδότους (Fabric. *Bibliothec. Græc.*, X, pag. 141-155), ἠγωνίσθη καὶ εἰς τροπάρια· ὁ μέγας του ἄθλος εἶναι ὁ λεγόμενος, Μέγας κανών (Ἰδ. Ducang. *Glossar. Græc.* pag. 583).

(1) Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς, ὁ ἐπονομασθεὶς Γραπτὸς, διότι ἦτον ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἔτιξεν εἰς τὸ μέτωπον ὁ εἰκονομάχος Θεόφιλος, διὰ τὸ πρὸς τὰς εἰκόνας σέβας. Ἤκμασε περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος (Fabric. *Bibliothec. Græc.* tom. X, pag. 240). ——(2) Ἴσως Γεώργιος ὁ Νικομηδείας ἐπίσκοπος, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος (Idem, *ibid.* X, pag. 654), τοῦ ὁποίου σώζονται ἰδιόμελα τινά· ἢ Γεώργιος ὁ Σκυλίτσης, μελῳδὸς καὶ οὗτος (Idem, *ibid.* X, pag. 659). ——(3) Πιθανὸν ὅτι Λέων ὁ σοφὸς, πατὴρ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, περὶ τὰ τέλη τῆς ἐννάτης. Ἀλλὰ μνημονεύονται καὶ ἄλλοι δύο Λέοντες τροπαριογράφοι καὶ οὗτοι (Idem *ibid.* VI, pag. 363-368, et 384). ——(4) Μάρκος Μοναχὸς παραφράσης τῶν τροπαρίων τοῦ Δαμασκηνοῦ· δεύτερος Μάρκος, Μοναχὸς, σύγχρονος Λέοντος τοῦ σοφοῦ· τρίτος Μάρκος, Μοναχὸς, ὁ τελειώσας τὸ Τετραῴδιον τοῦ Κοσμᾶ. —— (5) Κασία, ἢ κατ' ἄλλους, Ἰκασία, παρθένος Μοναχὴ, μεταξὺ τῆς ὀγδόης καὶ ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος, ἀσχοληθεῖσα καὶ αὐτὴ εἰς τοῦ Κοσμᾶ τὸ Τετραῴδιον (Idem, *ibid.* X, pag. 131 et 133).

www.libtool.com.cn

ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τῆς ἐλευθερίας των τὴν τελευταίαν ἀγωνίαν νὰ τροπαριογραφῶσι. Διακόσια σχεδὸν ἔτη πρὸ τῆς ἁλώσεως ὁ Πτωχοπρόδρομος, τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον καιρὸν, ὅτ' ἐθωμολόχει πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν κατὰ τῆς σπαταλης τῶν Ἡγουμένων (1), ἐσχολίαζε τοῦ Κοσμᾶ καὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ τοὺς κανόνας, ὡς παλαιῶν ποιήματα δυσκατανόητα (2)· καὶ ἐθαυμάσθη καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦτο μὲ τὸν τίτλον, « Ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων πρῶτος ΣΑΦΗΝΙΣΤΗΣ » (3). Διὰ τί ὄχι καὶ ΑΡΧΩΝ; Οἱ τίτλοι τότε, σημεῖον καὶ οὗτοι τῆς ἐσχάτης τοῦ γένους διαφθορᾶς, ἐδίδοντο κ' ἐλαμβάνοντο διὰ κομμάτιον ψωμίου, ὡς λέγει ἡ παροιμία, καὶ τὸ μαρτυροῦν ὁ Κανοναρχης καὶ ὁ Πρωτοκανοναρχης, ἀξιώματα ἐκκλησιαστικά, καὶ ὁ πλέον παράξενος Ἄρχων τῶν κοντακίων (4). Ἄλλα διακόσια ἔτη μετὰ τὸν Σαφηνισὴν τῶν ἱερῶν κανόνων, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου Μάρκος, ἕνας ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου (ἔτ. 1438), ὁ μόνος ἴσως, ὅστις ἔσωσε τὸ γένος ἀπὸ τὰς παγίδας τῆς Ῥώμης, ἐσύνταξεν ὀκτὼ κανόνας, καὶ ἐξήγησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας (5). Πότε; Δέκα ἢ δεκαπέντε ἔτη πρὶν ἐμβῶσιν εἰς τοῦ

---

(1) Ἴδε Ἄτακτ. I, σελ. 1-37. (2) Ὡς τὸν Ὅμηρον, παραδείγματος χάριν, τὸν ὁποῖον ἐσχολίασεν ὁ σύγχρονος τοῦ Πτωχοπροδρόμου, καὶ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης, Εὐστάθιος. (3) Ἴδε FABRIC. *Bibliothec. Græc.* X, pag. 138. (4) Περὶ τῶν Ἀρχόντων τούτων ἴδε κατωτέρ. σελ. μγ', σημ. 1. (5) FABRIC. *Bibliothec. Græc.* X, pag. 135.

www.libtool.com.cn
Κωνσταντίνου τὴν πόλιν οἱ Τοῦρκοι, καὶ κατασφάξωσι τὸν δυστυχῆ τελευταῖον αὐτοκράτορα, τοὺς τιτλοφόρους αὐλικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας, ψάλλοντας τροπάρια καὶ κανόνας!

Ἀποκρίνομαι τώρα εἰς τὴν ἀνωτέρω (1) ἐρώτησιν· Τί θέλεις, τί ζητεῖς; νὰ καταργήσωμεν τὰς ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη συνηθείας εἰς τὴν ἐκκλησίαν μακρὰς Ἀκολουθίας; Οὔτε δυνατὴ, ἀποκρίνομαι, οὔτε φρόνιμος εἶναι τοιαύτη αἰφνίδιος κατάργησις. Τῶν μακρῶν ψυχικῶν ἀῤῥωστημάτων, μακρὰ εἶναι καὶ ἡ Θεραπεία· καὶ εἰς ταῦτα, ὡς καὶ εἰς τὰ σωματικὰ, ἔχει χώραν ἡ παραγγελία τῶν ἰατρῶν, « Τὸ κατὰ πουλὺ καὶ ἐξαπίνης ὀκωσοῦν τὸ σῶμα κινέειν, σφαλερόν (2). Ἠμποροῦσε νὰ συντομισθῇ ἡ Θεραπεία, ἂν ἐγίνετο συνοδικῶς. Ἡ ἐλευθερωμένη Ἑλλὰς, ἂν καὶ ὁμόδοξος μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βυζαντίου, καὶ τὰς ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν λοιπὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἐπειδὴ δὲν εἶναι περὶ δόγματος ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τύπου ἐκκλησιαστικοῦ, ἔχει τὸ δίκαιον νὰ συγκροτήσῃ ἰδίαν τοπικὴν ἐλευθέρων ἱερέων ἐλευθέραν σύνοδον, καὶ νὰ διατάξῃ τὰς ἀκολουθίας της, ὡς συμφέρει εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν νέαν κοσμικὴν αὐτῆς πολιτείαν. Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν ἀκόμη ὁ καιρὸς τοιαύτης συνόδου· πρέπει πρῶτον νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ παιδεία εἰς τὸ γένος, καὶ νὰ πληθυνθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν λογίων ἱερέων. Δυνατὸν ὅμως νὰ ταχύνωσι τὸν καιρὸν, συντέμνοντες κατὰ μικρὸν, ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ συντμηθῶσι χωρὶς ἔκπληξιν, καὶ βάλλοντες εἰς

(1) Σελ. ί. (2) Ἱπποκράτ. Ἀφορισμ. II, 51.

www.libtool.com.cn
τόπον αὐτῶν τὴν διδαχὴν τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, τῆς μόνης ἱκανῆς νὰ φυλάξῃ τὴν μὲ τόσα αἵματα ἀποκτηθεῖσαν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν.

Πολλαὶ ἀρεταὶ ἀμελοῦνται, καὶ πολλαὶ κακίαι πράσσονται διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ ἔννοιαν, τί πρέπει νὰ ὀνομάζεται ἀρετὴ, καὶ εἰς ποίας πράξεις ἁρμόζει τὸ ὄνομα τῆς κακίας. Ὅθεν εἰς τοῦτο μάλιστα τὸ μέρος χρεωστοῦν νὰ ἀσχολῶνται οἱ ἱερεῖς, διδάσκοντες τὸν λαὸν τὴν διάκρισιν τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὴν κακίαν, καὶ πείθοντες αὐτὸν, ὅτι μία μόνη ὁδὸς (ὄχι πολλαὶ) τὸν καταστένει εὐδαίμονα, ἡ ὁδὸς τῆς ἀρετῆς, ὡς ἔλεγαν οἱ Στωϊκοὶ (1) « Ὁδὸς ἀνθρώποις εἰς » εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατεδείχθη μία δι' ἀρετῆς » ἡ ὁδὸς τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης· ὅτι ἀπὸ μόνην ταύτην ἔχει νὰ ἐλπίζῃ τὴν φυλακὴν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας του, καὶ ὅτι πλανώμενος ἀπ' αὐτὴν ζημιόνεται ἡ αὐτὸς, ἡ ἀφίνων εἰς τοὺς ἀπογόνους του κληρονομίαν τὴν ζημίαν τῆς ἐλευθερίας· ὅτι κακὸς χριστιανὸς εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ κακὸς πολίτης· ὅτι ἡ ἀδικία, ἡ μήτηρ πάσης κακίας, φθείρει ἐπίσης τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν πολιτείαν· ὅτι ἄδικος γίνεται, ὅστις δίδει ἢ λαμβάνει τίτλους γυμνοὺς ἀπὸ ἐπάγγελμα, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ τρέφεται ἀργὸς ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων τοὺς κόπους· ὅστις διὰ τὴν ὀκνηρίαν του κολακεύει τοὺς πλουσίους καὶ δυνατοὺς, καὶ πωλεῖ τὴν ἐλευθερίαν του, γινόμενος ἐκείνων παράσιτος· ὅστις ἀρχαιρεσιάζων, δίδει τὴν ψῆφόν του χαριζόμενος ἢ, καὶ τὸ χειρότερον, δωροδοκούμενος· ὅστις δικάζων, ἀποβλέπει εἰς τῶν δικαζομένων τὰ πρόσωπα, καὶ ὄχι εἰς τῆς δίκης

(1) Παρὰ τῷ Σουίδ. τόμ. I, σελ. 909.

www.libtool.com.cn
τὴν ἔρευναν· ὅςις ἐπιθυμεῖ νὰ βουλεύῃ ἢ νὰ γερουσιάζῃ, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιςήμην τοῦ βουλευτοῦ ἢ τοῦ γερουσιαςοῦ· νὰ ἄρχῃ, διὰ νὰ κατεξουσιάζῃ τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους του, ὡς δεσπότης· νὰ κλείῃ τῶν ἀρχομένων τὰ ςόματα, διὰ νὰ μὴν ἐξετάζωσι τὸν τρόπον τῆς ἀρχῆς καὶ κυβερνήσεώς του· ὅςις, εἰς ἕνα λόγον, ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅ,τι δὲν τὸν χρεωςεῖ κἀνείς, καὶ τοὺς ςερεύει ὅ,τι χρεωςεῖ αὐτὸς εἰς καθένα των, ὀρέγεται νὰ ἦναι μόνος ἐλεύθερος, νὰ ζῇ δηλαδὴ μεταξὺ πολλῶν ἴσων καὶ ὁμοίων του μόνος αὐτὸς ἄνισον καὶ θηριώδη βίον. Τόσον πολλαὶ καὶ πολύπλανοι εἶναι αἱ ὁδοὶ τῆς ἀδικίας· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Προφήτης « Ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας » (1). Καθὼς ἡ δικαιοσύνη περιέχει ὅλας τὰς ἀρετὰς,

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'ςι·
Πᾶς δὲ τ' ἀνὴρ ἀγαθὸς, Κύρνε, δίκαιος ἐὼν (2),

παρόμοια καὶ ἡ ἐναντία της ἀδικία γίνεται ῥίζα πάσης κακίας. Ταῦτα κυρίως χρεωστοῦν οἱ ἱερεῖς νὰ διδάσκωσι, καὶ τοῦτο μάλιστα εἶναι τὸ ἐπάγγελμά των, νὰ κατασήσωσι τοὺς χριςιανοὺς ἀδελφοὺς ἰσονόμους καὶ δικαίους, ὡς τοὺς ἀπαιτεῖ τοῦ Χριςοῦ ὁ νόμος, « Ἀποςήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ » ὄνομα Χριςοῦ » (3).

Ἡ διδασκαλία των ὅμως, ὡς εἶπα (4), δὲν ἰσχύει νὰ θεραπεύῃ τὰς πληγὰς τῶν ἄλλων, ἂν αὐτοὶ διδάσκωσι πρὶν

(1) Ψαλμ. ριθ', 104. (2) Θεογν. 149-150. (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 19. (4) Ἀνωτέρ. σελ. ιή'.

www.libtool.com.cy

θεραπεύσωσι τὰς ἰδίας· καὶ τῆς διδαχῆς ὁ σπόρος θέλει πέσειν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ διδασκομένου, ὡς τὰ σπειρόμενα εἰς τὴν πέτραν (1), ἂν οἱ σπείροντες δὲν σπείρωσι σπέρματα ῥιζωμένα ἤδη εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ψυχήν· καὶ ἡ φωνή των μέλλει ν' ἀκουσθῇ « Ὡς χαλκὸς ἠχῶν, καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον » (2), ἂν προφέρωσι λόγους ἄλλους παρὰ τοὺς ἐνδιαθέτους τῆς ἰδίας συνειδήσεως ἀγαθοὺς λογισμούς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ κηρύττωσι λόγους ἀποστόλων ἡ τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος, ἂν αὐτοὶ πρῶτοι δὲν φυλάσσωσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἰσότητα· εἰς τοὺς ἄλλα πράσσοντας καὶ ἄλλα λέγοντας ἐλέχθη τὸ « Τῷ δὲ ἁμαρτολῷ εἶπεν ὁ Θεὸς, Ἵνατί σὺ ἐκδιηγῇ » τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου » διὰ στόματός σου; Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες » τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω » (3). Πῶς θέλεις νὰ μὴ φιλαρχῇ, ἢ νὰ μὴ τιτλομανῇ, ὁ κοσμικὸς πολίτης, ὅταν βλέπῃ τὸ συνάθροισμα τῶν ἠθικῶν διδασκάλων του, αὐτὸ τὸ ἱερατικὸν πολίτευμα, κατεχόμενον ἀπὸ τῶν τίτλων τὴν μανίαν;

Αἱ τρεῖς ἐξῆς ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου μᾶς διδάσκουν ἀρκετὰ, ὅτι ἡ παλαιὰ ἐκκλησία τρεῖς μόνους τίτλους, ἢ μᾶλλον τρία ἐπίθετα ἐπαγγέλματος δηλωτικὰ, ἐγνώριζε, τὸν Ἐπίσκοπον, τὸν Πρεσβύτερον καὶ τὸν Διάκονον. Ὁ χριστιανισμὸς τῶν πρώτων Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἐμετάφερεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ αὐλικὰ ἀξιώματα, καὶ τὸ ἐπικίνδυνον ὄνομα τῆς

---

(1) Ματθ. ιγ', 20. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ιγ', 1. (3) Ψαλμ. ν', 16-17.

ΑΡΧΗΣ. Οἱ μετ' αὐτοὺς Γραικορωμαῖοι αὐτοκράτορες ηὔξησαν καὶ τῆς αὐλῆς (1) καὶ τῆς ἐκκλησίας τοὺς τίτλους· καὶ καθὼς οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι ἐμεταμορφώθησαν εἰς Ἀρχιεπισκόπους, Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς, παρόμοια ἀπὸ τοὺς Διακόνους ἀνεφύτρωσαν οἱ Ἀρχιδιάκονοι, διὰ κὰ μὴ λείπῃ μηδ' ἀπὸ τοὺς Διακόνους ὁ ϛολισμὸς τῆς Ἀρχῆς. Οὐδ' ἐσυνεϛάλθη μέχρι τούτου ἡ φιλαρχία. Μνημονεύονται, ὡς Θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον (2), καὶ ἄλλα παράδοξα τιτλοφόρα ἐκκλησιαϛικὰ ἀξιώματα, ἄγνωϛα κἀνήκουϛα εἰς τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν. Μόνον τὸν Χριϛὸν (3) ὠνόμαζαν ἀρχιερέα οἱ Ἀπόϛολοι· αὐτοὶ δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς, ἕως τὰ τέλη τῆς τετάρτης ἀπὸ Χριϛοῦ ἑκατονταετηρίδος (4), ὠνομάζοντο Ἐπίσκοποι· καὶ τοῦ Πατριάρχου τὄνομα πρώτην φορὰν ἀκούεται μετὰ τὰ μέσα τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ἀπὸ τὸν ἱϛορικὸν Σωκράτην (5)· καὶ τοῦτο ὄχι ὡς τίτλος ἰδιάζων καὶ μερικὸς

(1) Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐπαινετῶς καὶ θαυμάζει, μὲ γυναικείαν κουφότητα, καὶ τοῦτο τοῦ πατρός της Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὡς βασιλέως σοφοῦ ἐπινόημα, ὅτι ἐπολυπλασίασε τὰ ὀφφίκια καὶ τοὺς τίτλους τῶν αὐλικῶν· « Καὶ ἀρχοντοπούλους ὠνόμασεν, ὡσανεὶ ἐξ ἀρχόντων υἱοὺς γεγονότας ». DUCANGE, *Glossar.* pag. 133. (2) Κατωτέρ. σελ. μϐ-μγ'. (3) Καὶ εἰς μόνην τὴν Πρὸς Ῥωμαίους ἐπιϛολήν. (4) Ἡ συγκροτηθεῖσα εἰς Κωνϛαντινούπολιν κατὰ τὸ 381 ἔτος ἀπὸ Χριϛοῦ δευτέρα οἰκουμενικὴ σύνοδος (Καν. 2-4) ὀνομάζει τὸν Ῥώμης, τὸν Κωνϛαντινουπόλεως, τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας ἁπλῶς Ἐπισκόπους, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν προεϛῶτας ὅλους. (5) Ἴδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 643-644.

www.libtool.com.cn
τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλ' ὡς ἐπίθετον σεβασιικὸν, διδόμενον εἰς διαφόρους ἐπισκόπους· ἐπειδὴ οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν συγκροτηθεῖσαν κατὰ τὸ 451 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐν Χαλκηδόνι τετάρτην οἰκουμενικὴν σύνοδον (1) ἀκούεται Πατριάρχου ὄνομα. Μετ' ὀλίγον ἔγινε τίτλος ἴδιος τοῦ Ῥώμης, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ἀντιοχείας, τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ τελευταῖον τοῦ Ἱεροσολύμων. Τὸ χειρότερον, ὅτι καὶ τόνομα αὐτὸ ἐπενοήθη ἀπὸ κακοδόξους, ὑπὲρ 300 ἔτη πρὶν περάσῃ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους. Οἱ Μοντανισταί, αἱρετικοὶ τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος, οὕτως ὀνομασθέντες ἀπὸ τὸν αἱρεσιάρχην αὐτῶν Μοντανὸν (2), ὀνειδίζονται ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους τῆς ἐκκλησίας πατέρας, ὡς ἔχοντες Πατριάρχας. « Εἰς ἡμᾶς » (λέγει ὁ Ἱερώνυμος) οἱ ἐπίσκοποι κατέχουν τὸν τόπον τῶν » Ἀποστόλων, αὐτοὶ δὲ [οἱ Μοντανισταὶ] ἀριθμοῦν τρίτους » τοὺς ἐπισκόπους· διότι ἔχουν πρώτους, εἰς τὴν Πέπουζαν » τῆς Φρυγίας Πατριάρχας, δευτέρους, Κένονας· καὶ » οὕτως εἰς τὸν τρίτον, ἤγουν εἰς τὸν ἔσχατον σχεδὸν τόπον, » καταφέρονται οἱ Ἐπίσκοποι: » Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos Episcopus tertius est. Habent enim primos de Pepuza Phrygiæ *Patriarchas*, secundos, quos appellant *Cenones*; atque ita in tertium, id est, pene ultimum locum Episcopi devolvuntur (3).

---

(1) Καν. 28. (2) Ἴδε κατωτέρ. Ἐξήγ. σελ. 176. (3) Hieronym. *Epistol. LIV ad Marcell.* Οἱ Κένονες, Cenones,

www.libtool.com.cn

Δὲν ἐμακρυνα τοὺς περὶ τῶν ἐπισκόπων λόγους, πλὴν διὰ νὰ δείξω εἰς τὸν ἀναγνώστην, καὶ τὰς πηγὰς, ὅθεν ἐρρεύσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν αἱ σημεριναὶ καταχρήσεις, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως (1) αὐτῶν. Αἱ πηγαὶ ἦσαν ἡ δουλεία τοῦ γένους εἰς δεσπότας, καὶ ἡ συνοδεύουσα τὴν δουλείαν ἀπαιδευσία, ἥτις ἐκίνησε τοὺς ἱερεῖς νὰ μιμηθῶσι τοὺς αὐλικοὺς, νὰ τιτλοφορηθῶσιν ὡς ἐκεῖνοι, καὶ νὰ δεσπόζωσιν ὡς ἐκεῖνοι, λησμονοῦντες τὸ παράγγελμα τοῦ Χριστοῦ, « Οὐχ οὕτως δὲ » ἔσται ἐν ὑμῖν ».

Ἡ ἀνάγκη τῆς καταργήσεως γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην αὐτὴν νὰ ἀρνηθῶμεν ὅλα τὰ δεσποτικὰ φρονήματα, ἂν ἐπιθυμῶμεν νὰ φυλάξωμεν τὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ τίς ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ τ' ἀρνηθῇ, ἐνόσῳ εὐλογεῖται καὶ ἁγιάζεται ἀπὸ ἱερεῖς ἄρχοντας, καὶ ὄχι πατέρας; τίς νὰ καταφρονήσῃ τοὺς τίτλους, ἐνόσῳ βλέπει

(οὔτε Ῥωμαϊκὴ οὔτ' Ἑλληνικὴ λέξις) τίνες ἦταν, δὲν μας εἶναι γνωστόν. Ὁ Δουκάγγιος (*Glossar. Latin. V*, Cenones.) φέρει διάφορον γραφὴν OEconomos. Ἴσως τὸ Cenones ἐσήμαινε Κοινωνούς, ἢ Κοινῶνας. Ἀπὸ τὴν Πέπουζαν πόλιν τῆς Φρυγίας, ὅπου ἐγεννήθη ἡ αἵρεσις, ὠνομάζοντο οἱ Μοντανισταὶ καὶ Πεπουζιανοί.

(1) Κατάργησιν νοῶ καὶ περιορίζω εἰς τὴν ἐλευθερωμένην Ἑλλάδα, καὶ τοῦτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὴν ἀνωτέρω (σελ. κζ') προδηλωθεῖσαν συντομὴν τῶν μακρῶν ἀκολουθιῶν. Περὶ δὲ τῶν ὑπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν ζώντων τιτλοφόρων ἱερωμένων, δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ τοὺς διδάξωμεν ὅ,τι οὐδὲ δύνανται ἴσως νὰ κάμωσιν εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις. Πάλιν τὸ λέγω (διὰ τοὺς συκοφάντας), περὶ τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων λαλῶ, τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἐκκλησία, ὡς ἡ πολιτεία, πρέπει νὰ ἰσονομῆται, ἂν ἐπιθυμῶσι νὰ μείνωσιν ἐλεύθεροι.

www.libtool.com.cn

τοὺς ἐπισκόπους τοῦ ϛολιζομένους βαρβαρικὰ τυράννων ἐπίθετα, τόσον ὑπέρογκα, ὥϛε νὰ γίνωνται καὶ γελοῖα; (1).

Εἰς γένος ἐπαγγελλόμενον χριϛιανισμὸν, ἀληθινῆς ἰσονόμου πολιτείας σύϛημα εἶν' ἀδύνατον νὰ συϛαθῇ, ἐὰν ἡ πρὸϛ ἀλλή-

---

(1) Ὁ Ἀλεξανδρείας τιτλοφορεῖται « Πάπας καὶ πατριάρχης, Ποι» μὴν ποιμένων, Ἀρχιερεὺς Ἀρχιερέων, τρισκαιδέκατος τῶν Ἀπο» ϛόλων, καὶ Κριτὴς τῆς οἰκουμένης ». Τὸ Πάπας δὲν εἶναι κακὸν, ἐπειδὴ συνωνυμεῖ μὲ τὸ Πατὴρ, καὶ ἦτο κοινὸς τίτλος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα, διδόμενος ἔτι καὶ εἰς τοὺς Ἀνατολικοὺς ἐπισκόπους. Ἔπειτα τὸν ἰδιοποιήθη εἰς τὴν Δύσιν, καὶ τὸν φέρει σήμερον ἀκόμη, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης, εἰς δὲ τὴν Ἀνατολὴν, μόνος ὁ Ἀλεξανδρείας, λαβὼν, ὡς εἶναι γνώμη τινῶν, ἀπὸ τὸν Ῥώμης (ἴδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 564). Τὸ Ἀρχιερεὺς ἀρχιερέων, καὶ Ποιμὴν ποιμένων, ἐνῷ μᾶς ἐνθυμίζει τῶν Περσῶν καὶ Πάρθων δεσποτῶν « τὸ Βασιλεὺς βασιλέων » ἐπισύρει φυσικὰ καὶ τὸν τίτλον Κριτὴς τῆς οἰκουμένης. Ἀλλὰ τὸ Δέκατος τρίτος τῶν Ἀποϛόλων ὑπερβαίνει τὴν τόλμην ὅλων τῶν ἄλλων· ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης δὲν φέρει τοιοῦτον τίτλον σήμερον· τὸν ἔφερεν ὅμως ἄλλοτε, ἐπειδὴ περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος ὁ τότε Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, γράφων πρὸς τὸν τυραννικώτατον Πάπαν τῆς Ῥώμης Ἰννοκέντιον τέταρτον, τὸν ὀνομάζει τφόντι, Τρισκαιδέκατον τῶν Ἀποϛόλων. Ἡ ἐπιϛολὴ τοῦ Σουλτάνου εἶναι ἀξιοσημείωτος διὰ πολλὰ, καὶ ὅτι ὁ Μουσουλμάνος διδάσκει τὸν χριϛιανισμὸν εἰς τὸν Χριϛιανὸν Ἰννοκέντιον, ὅϛις ἐκατάτρεχεν ἀδίκως τὸν αὐτοκράτορα Φεδερίκον τὸν δεύτερον (DAUNOU, *Ess. historiq. sur la puiss. tempor. des Papes*, tom. I, pag. 213, et DE POTTER, *Esprit de l'Église*, tom. III, pag. 260).

www.libtool.com.cn

λους σχέσις τῶν πολιτῶν δὲν φυλάσσεται ἡ αὐτὴ εἰς τὰς ἱερὰς συνάξεις καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς συνελεύσεις. Εὐθὺς ἀποῦ εἰσχωρήσῃ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ δύο συστήματα ἡ ἀνισότης, ἂν δὲν προνοήσῃς νὰ τὴν ὁμαλίσῃς πάραυτα, μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι μέλλει νὰ διαδοθῇ καὶ εἰς τὸ ἄλλο (1). Οἱ φιλόπρωτοι κοσμικοί, ἀπὸ φιλοπρώτους ἱερεῖς ἐξαναγκης εὐαγγελίζονται· καὶ ὁ φιλόπρωτος εὐαγγελιστὴς, ἂν ἐπιθυμῇ νὰ σώζῃ τὰ πρωτεῖά του, τοὺς κοσμικοὺς δεσπότας χρεωστεῖ νὰ κολακεύῃ, καὶ τοὺς λαοὺς νὰ διδάσκῃ τὴν εἰς ἐκείνους ὑποταγὴν, ὄχι ὡς τὴν ἐδίδασκαν οἱ Ἀπόστολοι, ἀλλὰ τὴν τυφλὴν εἰς τὰ δεσποτικὰ τῶν θελήματα ὑποδούλωσιν, ἤγουν νὰ γίνωνται ὑπακουσταὶ τῶν δεσποτῶν, νὰ καταδιώκωσι καὶ νὰ καταδίδωσι τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν τυράννων, καὶ νὰ μαστροπεύωσι (ἐπειδὴ ἔγινε καὶ τοῦτο) τὰς γυναῖκας καὶ θυγατέρας τῶν πολιτῶν εἰς τὰς τυραννικὰς ἀσελγείας. Τοιοῦτος ἦτον ὁ χριστιανισμὸς τοῦ μεσαιῶνος, καὶ τόσα τὰ ἐξ αὐτοῦ κακὰ, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν· εἰς τὴν Δύσιν, διότι ἐκυριεύθη ἀπὸ δοριktήτορας βαρβάρους, τοὺς ὁποίους ἔφθασαν οἱ ἱερεῖς νὰ ὑποτάξωσιν εἰς τὰς δεισιδαιμονίας των, ὥστε νὰ καταστραθῶσιν αὐτοὶ κύριοι τῶν βαρβάρων, συμμεριζόμενοι τὴν κατὰ τῶν λαῶν δυναστείαν· εἰς τὴν Ἀνατολὴν, διότι οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες καὶ ὅτ' ἐπίστευαν ἀκόμη πολλοὺς θεοὺς, ἔζησαν κ' ἐκυβέρνησαν οἱ πλειότεροι ὡς ἄθεοι, καὶ ἀφοῦ ἔγιναν χριστιανοὶ, ἠμέλησαν τὴν παιδείαν τῶν πρώτων Ῥωμαίων, ὡς εἶχαν ἀπολέσειν πρὸ πολλοῦ

(1) « Ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει » Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 17.

www.libtool.com.cn

καὶ τὴν κατὰ συγγένειαν διαδοχήν (1). Τυφλόνοντες, ῥινοτομοῦντες, σφάζοντες ἕνας τὸν ἄλλον, ἀνέβαιναν λῃστρικῶς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν Θρόνον, ὄχι πλέον Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ Θρᾷκες, Ἴσπανοί, Ἴβηρες, Ἀρμένιοι, Ἴσαυροι, καὶ ἄλλοι βάρβαροι, συνοδευόμενοι μὲ βαρβάρους αὐλικοὺς, καὶ φέροντες μαζῆ των ἔθνη καὶ ἤθη βάρβαρα, ὥστε νὰ ἀποβαρβαρώσωσι τὸν ταλαίπωρον ἑλληνικὸν λαὸν, καὶ νὰ μολύνωσι τὸν χριστιανισμὸν μὲ παντὸς εἴδους δεισιδαιμονίας.

Παρὰ τὸν ὑπουργοῦντα τοὺς ναοὺς κλῆρον, ἡ αὐλὴ εἶχε κλῆρον ἴδιον πολυπληθῆ (2), καὶ ἐνταυτῷ ὀνειροκρίτας, ἀστρολόγους, παρατηρητὰς εὐτυχῶν καὶ δυστυχῶν ἡμερῶν, νὰ διευθύνωσι τῶν αὐτοκρατόρων τὰς πράξεις, καὶ ἄλλους μωροὺς γελοιαστὰς τὸ ἐπάγγελμα, νὰ τὰς κάμνωσι γελοιοτέρας, ὡς τοὺς εἶχαν ἔτι πρὸ διακοσίων ἐτῶν ὅλαι τῶν σημερινῶν φωτισμένων ἐθνῶν αἱ ἡγεμονικαὶ αὐλαὶ, καὶ τοὺς ἔχουν ἀκόμη σήμερον τῶν Τούρκων καὶ τῶν Περσῶν οἱ δεσπόται.

Ὁ κλῆρος, ἀφοῦ ἐμιμήθη τῆς αὐλῆς τοὺς φιλαρχικοὺς τί-

---

(1) Ἡ συγγενικὴ διαδοχὴ εἶχε παύσειν εἰς τὸν Νέρωνα, τελευταῖον νόμιμον (ὡς συνειθίζουν νὰ λέγωσιν οἱ μὴ σεβόμενοι τοὺς νόμους) διάδοχον τῶν Καισάρων Καίσαρα, καὶ τύραννον ἄγριον, λογιώτατον ὅμως καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν· ὡς ὅλοι σχεδὸν οἱ πρὸ αὐτοῦ. Ἡ λογιότης τῶν δεσποτῶν ἐβράδυνε κἂν τὴν παντελῆ καὶ Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων ἀποβαρβάρωσιν. (2) Ἢ μᾶλλον δύο κλήρους· τὸν κλῆρον τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃς ὠνομάζετο Κλῆρος βασιλικὸς, καὶ τὸν κλῆρον τῆς Αὐτοκρατορίσσης, ὀνομαζόμενον Κλῆρον δεσποινικόν.

www.libtool.com.cn

τλους, ἀκόλουθον ἦτο νὰ μιμηθῇ καὶ τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν φιλοχρηματίαν τῶν αὐλικῶν, ἤτις ἔμελλε νὰ τοὺς φέρῃ, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος « Εἰς ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς » (1). Καὶ ὅλαι αὗται τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας αἱ ἐπιθυμίαι ἐποτίζοντο κ' ἐτρέφοντο ἀπὸ τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ τοὺς ἱδρῶτας.

Παρὰ τούτους, ὁ ταλαίπωρος λαὸς ἐκεντεῖτο κ' ἐβυζάνετο ἀκόμη ἀπὸ βδέλλας ἄλλας, πλῆθος ἄπειρον ἀναχωρητῶν, ἐρημιτῶν, καὶ παντὸς σχήματος Μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφίνοντες τὰς ἐρήμους καὶ τὰ μοναστήρια, ἐχύνοντο εἰς τὰς πόλεις ὡς ἀκρίδες, ἀνεμίγοντο εἰς ὅλας τῶν πολιτῶν τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, συνεφατρίαζαν μὲ τοὺς κληρικούς, ἐπροξενοῦσαν ταραχὰς καὶ θορύβους, ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ κατὰ τὸ 451 ἔτος συγκροτηθεῖσα εἰς τὴν Χαλκηδόνα τετάρτη οἰκουμενικὴ σύνοδος (2).

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 9 ═══ (2) Εἰς τὸν δέκατον ὄγδοον αὐτῆς κανόνα, καταδικάζονται Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί, ὡς « Συνομνύμενοι, » φρατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ». Ὁ εἰκοστὸς τρίτος λέγει περὶ τῶν αὐτῶν, ὅτι « Καταλαμβάνοντες τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντι- » νούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες καὶ » θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσί τε οἴκους » τινῶν κ. τ. λ. ». Παράβαλε τῆς συνόδου τὸ « Ἀνατρέπουσι κ. τ. λ. » μὲ τὸ λεγόμενον ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον (Πρὸς Τίτ. α', 11) περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς Ἰουδαίων, νὰ καταλάβῃς πόσον ταραχοδέστεροι ἔπρεπε νὰ ἦναι οἱ πολυάριθμοι Μοναχοὶ τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, παρὰ τοὺς ὀλίγους ταραχοποιοὺς Ἰουδαίους τῆς πρώτης. Les moines (λέγει ἡ ἱστορία) se multiplièrent si fort en Orient, qu'on aurait

www.libtool.com.cn

Λαὸς κυβερνώμενος ἀπὸ τοιούτους ἡγεμόνας κοσμικοὺς καὶ ἱερωμένους ἴδαμεν (1) ὁποῖος λαὸς ἔπρεπε νὰ ἦναι. Ἀλλ' ὑπόθεσέ τον καὶ διαιρεμένον εἰς φατρίας, συνεριζομένας κατ' ἀλλήλων, καὶ θέλεις καταλάβειν τὰ ἐκ τῆς διαιρέσεως ταύτης συμβάντα κακά.

Ἐδιαιρεῖτο ὁ λαὸς τοῦ Βυζαντίου εἰς τέσσαρα μέρη ἡ φατρίας ἐπωνομασμένας ἀπὸ τοῦ φορέματος τὸ χρῶμα, τῶν Πρασίνων, τῶν Βενέτων, τῶν Ῥουσίων καὶ τῶν Λευκῶν. Ἡ διαίρεσις μεταφερμένη μὲ τοὺς Αὐτοκράτορας ἀπὸ τὴν παλαιὰν Ῥώμην, ἐκατάντησεν εἰς τόσην μανίαν, ὥςε οἱ ἀγωνιζόμενοι ἐκ τούτων τῶν χρωμάτων εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον ἐπραξένησαν πολλάκις ταραχὰς καὶ φόνους. Ἀλλ' ἔγιναν ἀκόμη ταραχωδέςεροι, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες δὲν ἐντρέποντο νὰ καταγράφωνται εἰς ἓν ἀπὸ ταῦτα τὰ μέρη καὶ νὰ τὸ προςατεύωσι. Ὁ φιλόσοφος Μάρκος, πατὴρ πλέον παρὰ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων, εὐχαρίςει τὸν τροφέα του, ὅτι σιμὰ τῶν ἄλλων ἀρετῶν τὸν ἐδίδαξε καὶ « Τὸ « μήτε Πρασιανὸς μήτε Βενετιανὸς γενέσθαι » (2). Ἀλλὰ δὲν τὸν ἐμιμήθησαν οὔτ' ὁ ἐξωλέστατος υἱός του Κόμμοδος, οὔτ' οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντες δεσπόται.

Ἐλπίζετο τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἔπειτα Χριςιανοὺς αὐτοκράτορας· καὶ ὅμως ἀντὶ νὰ παύσωσι τὴν ἐμφωλεύουσαν ταύτην εἰς τοῦ

---

pu en lever des armées entières, sans qu'on se fût aperçu sensiblement de la diminution de ce corps immense. Mosheim, *Histoir. ecclésiast.* Trad. Franç. tom. II, pag. 25.

(1) Ἀνωτέρ. σελ. ζ'. (2) Μάρκ. Ἀντωνίν. τῶν εἰς ἑαυτ. I, 5.

www.libtool.com.cn

λαοῦ τὰς ψυχὰς ἀχόνοιαν, οὗτοι μᾶλιστα τὴν ἐξῆψαν εἰς μανίαν. Εἰς τοὺς βίους τούτων φέρεται συνήθως ὡς ἄξιον ἱστορίας καὶ χαρακτηριστικὸν τοῦ βίου των, καὶ τὸ εἰς ποῖον χρῶμα καθεῖς ἀπ' αὐτοὺς ἐπροσπαθοῦσε μᾶλιστα. Ὁ Αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς (κατὰ προσαγὴν τοῦ ὁποίου ἐσυγκροτήθη ἡ προλεγομένη ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος) «Ἔχαιρε τῷ Βενέτῳ χρώματι», ὡς λέγει ἡ ἱστορία· καὶ ἠναγκάσθη νὰ κολάσῃ αὐστηρῶς τὰς συμβαίνουσας ταραχὰς ἀπὸ τοὺς Πρασίνους (1). Ὁ περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος (ἔτ. 474—491) βασιλεύσας Ζήνων ὁ Ἴσαυρος ἐξεναντίας ἠγάπα πολὺ τοὺς Πρασίνους, καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἀγαπᾶτο ἀπ' ἐκείνους (2), μέσον ἀσφαλέστατον νὰ μισηθῇ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ὑπηκόους του! Αἱ φατρίαι δὲν ἠρκοῦντο εἰς μόνας σφαγάς· ἐπυρπολοῦσαν πολλάκις καὶ μέγα μέρος τῆς πόλεως· ὡς συνέβη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μετὰ τὸν Ζήνωνα βασιλεύσαντος Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, φίλου τῆς φατρίας τῶν Ῥουσίων (3), καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, φίλου τῶν Βενέτων. Εἰς τοῦ Θειοτάτου τούτου (ὡς τὸν ἐπονομάζει ἡ ἱστορία) Ἰουστινιανοῦ τοὺς χρόνους, διὰ μίαν ἀπὸ τὰς σάσεις ταύτας ἐκάη σχεδὸν ὅλη ἡ Κωνσταντινούπολις, καὶ ἐφονεύθησαν τριακονταπέντε χιλιάδες κοτοίκων αὐτῆς! (4).

Ἄλλο κακὸν ὄχι ὀλιγώτερον ἱκανὸν νὰ τρέφῃ τὴν τότε ἀγριότητα τοῦ λαοῦ· ὁ Ἰουστινιανός, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ Ἀναστάσιος καὶ Ζήνων, καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες, ἔγιναν

(1) Μαλαλ. Χρονογραφ. XIV, σελ. 368. (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 379. (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. XVI, σελ. 393-394. (4) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. XVIII, σελ. 425 καὶ 473-476.

www.libtool.com.cn
καὶ Θεολόγοι (1), καὶ διῶκται αἱμοβόροι τῶν αἱρετικῶν ἢ τῶν ἑτεροδόξων, καὶ κατεξαίρετον τῶν δυσχερεστάτων Ἰουδαίων (2), οἱ ὁποῖοι καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν ἐδιώχθησαν, ἐδημεύθησαν, ἐβασανίσθησαν, κατεσφάγησαν, ὄχι ἅπαξ ἢ κατ' ἄνδρα, ἀλλὰ πολλαὶ πολλάκις μυριάδες ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων. Καὶ τοῦτο ὠνομάζετο ζῆλος Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἔδειχναν μεταφερόμενοι ἀπὸ τὸ Ἱπποδρόμιον εἰς τοὺς ναοὺς καὶ Πράσινοι καὶ Βένετοι μὲ τοὺς Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς των, λιτανεύοντες, δοξολογοῦντες μὲ παντοδαποὺς ὕμνους, καὶ ὑψόνοντες εἰς τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας χεῖρας βαπτισμένας εἰς ἐμφύλια αἵματα. Περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ὅσις ἀπισεῖ, ἂς ἀναγνώσῃ καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιῶνος.

---

(1) Ὁ Ζήνων ἐφεῦρε καὶ τὸ περιβόητον Ἑνωτικὸν (concordat) μὲ πρόφασιν τάχα νὰ ἑνώσῃ τὰ σχίσματα τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Ἀναστάσιος, κινήσας τὴν περὶ τοῦ Τρισαγίου ζήτησιν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν στάσιν τῶν Βενέτων καὶ τῶν Πρασίνων, ἐκ τῆς ὁποίας ἐφονεύθησαν πλῆθος πολιτῶν, καὶ ἐπυρπολήθη μέγα μέρος τῆς πόλεως. Ὑπερέβαλε καὶ τοὺς δύο εἰς τὰς θεολογικὰς ζητήσεις ὁ Ἰουστινιανός. (Suicer. II, pag. 1312.)

(2) Οἱ Πράσινοι τῆς Ἀντιοχείας (διότι εἰς ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις, ὄχι εἰς μόνην τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπεκράτει ἡ διαίρεσις τῶν χρωμάτων), εἰς μίαν ἀπὸ τὰς συνηθείας των στάσεις, ἐφόνευσαν πλῆθος πολιτῶν, καὶ ἐξαιρέτως Ἰουδαίων. Τούτων ἔκαυσαν μετὰ τὸν φόνον καὶ τὰ λείψανα. Ὠργίσθη, ὡς τὸ ἤκουσε, κατὰ τῶν φίλων του Πρασίνων, ὁ Ζήνων λέγων « Διὰ τί τοὺς νεκροὺς τῶν Ἰουδαίων μόνον ἔκαυσαν; ἐχρῆν » γὰρ αὐτοὺς καὶ τοὺς ζῶντας Ἰουδαίους καῦσαι! » Μαλαλ. Χρονογραφ. XV, σελ. 390.

www.libtool.com.cn

Καθόσον ηὔξανεν ἡ ἀπαιδευσία, χάρις εἰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὸν κατὰ τῶν διδασκάλων διωγμὸν (1), ἐπληθύνοντο αἱ αἱρέσεις, καὶ αἱ περὶ τῶν ἀπόρων καὶ ἀπορρήτων λεπτολόγοι ζητήσεις (2), πάντοτε σχεδὸν συνοδευόμεναι μὲ τῶν Βενέτων καὶ Πρασίνων τὰς ἐπαναστάσεις· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον ὠλιγόστευε καθημέραν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναγκαίων νὰ σώσωσι τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ἔθνος ἀνδρῶν. Ὁ στρατιωτικὸς κατάλογος, συμποσούμενος εἰς 650 χιλιάδας στρατιωτῶν, ἀναλόγως μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, συνεστάλθη εἰς 150 χιλιάδας. Τόσους ἔτρεφεν ὁ Ἰουστινιανός (3)· οὐδ' ἐδύνατο νὰ θρέψῃ πλειοτέρους, διότι τὰ στρατιωτικὰ χρήματα (λέγει ἡ ἱστορία) ἐδιαρπάζοντο ἀπὸ τοὺς ἐπισάτας τῶν πολεμικῶν, καὶ τοὺς ἄλλους αὐλικούς, καὶ ἐσκορπίζοντο εἰς τὰς γυναῖκας, εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, εἰς τὰς φατρίας τῶν διαφόρων χρωμάτων, καὶ ἄλλας πολλὰς ἀσωτίας (4). Ἐλησμόνησεν, ἢ δὲν ἠθέλησεν ὁ ἱστορικὸς νὰ προσθέσῃ καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μοναστηριακὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ἀσώτους δαπάνας. Τούτου κτίσμα εἶναι ὁ περιβόητος ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Τὸ μεγαλούργημα τοῦτο ἐδόξασε βέβαια τὸν Ἰουστινιανόν, ὡς ἄξιον μεγάλου βασιλέως φιλοτίμημα. Ἐὰν ὅμως τίς τὸ

---

(1) Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκλεισε τὰ σχολεῖα τῶν φιλοσόφων. Οἱ τότε φιλόσοφοι ἦσαν οἱ πλειότεροι Νεοπλατωνικοί· δὲν ἐδιώχθησαν ὅμως διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διότι ἦσαν Ἕλληνες τὴν θρησκείαν, καὶ τὸ πλέον, διότι δὲν εἶχε πῶς νὰ πληρώνῃ τοὺς μισθούς των. ——(2) Ἴδε τὸν ἱστορικὸν Ἀγαθίαν, II, 29, σελ. 127-130. ——(3) Ἴδε τὸν αὐτὸν, V, 13, σελ. 305. ——(4) Ὁ αὐτ. V, 14, σελ. 307.

www.libtool.com.cn
ανακρίνῃ κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀληθινῆς θρησκείας, αἱ ὁποῖαι δὲν γνωρίζουν ἄλλα μεγάλα παρὰ τὰ ὠφέλιμα εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν ἀνθρώπων κοινωνίαν, ἐὰν συλλογισθῇ, ὅτι εἰς τὴν κτίσιν τοῦ ναοῦ συνήργησαν καὶ τὰ κομμένα σιτηρέσια τῶν διδασκάλων, καὶ πολλοὶ νέοι φόροι ἀπὸ πτωχοῦ καὶ δεισιδαίμονος λαοῦ ἱδρῶτας, ἐὰν τελευταῖον ἐνθυμηθῇ καὶ τί ἔλεγεν ὁ Χριστὸς καταφρονῶν τὸν μεγαλοπρεπέστατον ναὸν τοῦ Σαλομῶντος, διότι τὸν ἔβλεπε συχναζόμενον καὶ θαυμαζόμενον ἀπὸ προσκυνητὰς ἀπαιδεύτους, λαὸν τυφλὸν, ὁδηγούμενον ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς Φαρισαίους (1) ἐάν τις (λέγω) ἀνακρίνῃ ὅλα ταῦτα, θέλει συμπεράνειν, ὅτι τὸ μεγαλούργημα τοῦτο τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔμελλε ν' αὐξήσῃ ἐπιπλέον τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ λαοῦ, τὴν τρυφὴν, τὴν δεσποτίαν καὶ τὴν ὑψηλοφροσύνην τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων, καὶ τὸν κατὰ τούτων φθόνον καὶ τὰς ἔριδας τῶν αἱρετικῶν.

Τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ναοῦ μεγαλοπρεπῆ ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ τὰ σκεύη, καὶ τῶν ἱερέων τὰ φορέματα, πολλοὶ τοῦ ναοῦ οἱ ὑπηρέται (2), σολισμένοι μὲ πολλοὺς ἀρχοντικοὺς τί-

(1) « Ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ... ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν » Ἰωαν. δ', 21-23. (2) Κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἐνδεκάτην Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἡ Μεγάλη ἐκκλησία ἑξήκοντα πρεσβυτέρους, ἑκατὸν διακόνους, τεσσαράκοντα διακονίσσας, ἑκατὸν δέκα ἀναγνώστας, εἰκοσιπέντε ψάλτας, ἑκατὸν πυλωροὺς (Ἰδ. Meurs. *Glossar. V.* Κλῆρος). Παρὰ τούτους ἦσαν ἐννέα

τλευς (1), πολλαὶ αἱ δοξολογίαι καὶ πολλοὶ οἱ ὕμνοι, οἱ ὁποῖοι ἔμελλαν μετὰ σχεδὸν διακόσια ἔτη (2) νὰ καταχωρισθῶσι καὶ εἰς βιβλία ὁλόκληρα (3) καὶ νὰ γρέψωσι τὴν πρόνοιαν τῆς ἠθικῆς τοῦ λαοῦ διαγωγῆς, εἰς ἀπεράντους προσευχὰς καὶ ψαλμῳδίας.

Ἀλλ' ἴδαμεν (4) ὅτι οἱ Μοναχοὶ ἀφίνοντες τὰ μοναστήρια, ἔφεραν μαζή των εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς μακρὰς των προσευχὰς, ταράσσοντες τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἀνατρέποντες τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν (5). Ἴδαμεν ὅτι αἱ μακραὶ ἀκολουθίαι ἐσυνοδεύοντο μὲ τὰς πολλὰς καὶ μακρὰς ἀδικίας, καθὼς εἰς τοὺς Ἰουδαίους αἱ μακραὶ τῶν Φαρισαίων προσευχαὶ μὲ τὰς ἁρπαγὰς τῆς οὐσίας τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν. Ἴδαμεν (6) ὅτι οἱ Γραικο-

---

πεντάδες ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων· τούτων ἡ πρώτη πεντὰς εἶχε πέντε διακόνους, τὸν Μέγαν οἰκονόμον, τὸν Μέγαν σακελλάριον, τὸν Μέγαν σκευοφύλακα, τὸν Χαρτοφύλακα καὶ τὸν Σακελλάριον, πέντε αἰσθήσεις τοῦ πατριάρχου, ὡς τὸ ἐξηγοῦν οἱ ἀλληγορηταὶ « Ἵνα ἀεὶ πλησίον » τοῦ πατριάρχου εὑρίσκωνται πέντε καὶ ὁμοταγεῖς, ὡς αἱ πέντε » αἰσθήσεις! » Ἴδε DUCANGE, *Glossar.* pag. 410-411.

(1) Ὠνομάζοντο Ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια, τερατώδης οὐσιαστικοῦ μὲ ἐπίθετον συμφωνία! Παρὰ τὸν ἀνωτέρω (σελ. κς') Ἄρχοντα τῶν Κοντακίων, εἶχεν ἡ ἐκκλησία Ἄρχοντα μοναστηρίων (ἄλλον παρὰ τὸν Ἡγούμενον ἑκάστου μοναστηρίου), Ἄρχοντα τῶν ἐκκλησιῶν, Ἄρχοντα τοῦ Εὐαγγελίου, Ἄρχοντα τῶν Φώτων, Ἄρχοντα τῶν ἀντιμηνσίων! MEURS. *Glossar.* V. Ἄρχοντες, καὶ Κοντάκιον. (2) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. κδ'-κέ τὴν χρονολογίαν τῶν ὑμνογράφων. (3) Αὐτόθ. σελ. ιά. (4) Αὐτόθ. σελ. κγ'. (5) Ὡς τὸ μαρτυρεῖ ῥητῶς ὁ μνημονευθεὶς ἀνατέρω (σελ. λς') κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. (6) Ἀνωτέρ. σελ. μ'.

ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, ἀπὸ τὰς Θέας τοῦ Ἱπποδρομίου, ὅπου συνέβαιναν αἱ μακραὶ ϛάσεις, αἱ πυρκαϊαί, οἱ φόνοι, ἐμετάβαιναν εἰς τὰς μακρὰς ἀκολουθίας καὶ προσευχάς· διότι τὰς ἔκριναν πλέον ὡς μαγικὰς ἐπῳδὰς, ἱκανὰς καὶ διὰ μόνης τῆς ἀκοῆς νὰ ἐξαλείψωσι καὶ τὰς πραγμένας, καὶ ὅσας ἔμελλαν ἀκόμη νὰ πράξωσιν ἀδικίας. Ἴδαμεν, εἰς ἕνα λόγον, ὅτι καθόσον ἐμακρύνοντο αἱ προσευχαί, ηὔξανε καὶ ἡ διαϛροφὴ τῶν ἠθῶν, ἕως νὰ ὑποβάλῃ τοὺς δυστυχεῖς Ἀνατολικοὺς εἰς τῶν Τούρκων τὸν ζυγὸν, ὡς ὑπέβαλε τοὺς Δυτικοὺς εἰς τὴν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς πολλῶν ἐθνῶν βαρβάρων γεννηθεῖσαν τιμαριωτικὴν ὀλιγαρχίαν. Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κακὰ ἐγέννησεν ὁ κακὰ νοούμενος καὶ ἐξηγούμενος χριϛιανισμός.

Χρεωϛοῦν λοιπὸν οἱ σεβαϛοί μας ἱερεῖς, ἂν θέλωσι νὰ καταϛαθῶσι καὶ ἀληθῶς σεβάσμιοι, νὰ ἀναϛήσωσι τὸν ἀληθῆ χριϛιανισμὸν διορθόνοντες τὸ τυπικὸν τῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει τι κοινὸν μὲ τὸ δογματικόν. Τοῦτο περιέχεται εἰς τὸ Σύμβολον, καὶ κρατεῖται ἀμετακίνητον· ἀλλὰ τυπικὴν τάξιν (discipline) πᾶσα μία ἐκκλησία συγχωρεῖται νὰ ἔχῃ ἰδίαν, ὡς εἶχε καὶ παλαιὰ κατὰ διαφόρους τόπους καὶ χρόνους (1).

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. κγ'. Ἀπὸ τὰ μοναϛήρια ἤρχισαν καὶ τὰ Τυπικά. Καθὲν εἶχεν ἴδιον Τυπικὸν, ὡρισμένον ἢ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, ἢ ἀπὸ τὸν κτήτορα τοῦ μοναϛηρίου, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαϛικὴν ἱϛορίαν, ὡς ὅταν λέγωσι, παραδείγματος χάριν: « Τῶν Ἱεροσολύμων μὲν τὸ τυπικὸν » ἡμέρας ὀκτὼ ἑορτάζει· τῶν δὲ Στουδίτων τέσσαρας· τῆς δὲ μεγάλης » ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, ἤτοι τοῦ πατριάρχου ὁ τύπος, μίαν ἡμέραν » ἑορτάζει » Ἴδε τοῦ Δουκαγγ. τὸ Γλωσσάριον, σελ. 1622, καὶ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1335-1337.

www.libtool.com.cn

Χρεωστοῦν νὰ γρέψωσιν ὅλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν διδαχὴν καὶ ἐξήγησιν τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, καὶ ὡς ἐπαινέθησαν ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς, διότι ἐσυνέργησαν προθύμως εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας (1), νὰ συνεργήσωσιν ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν πολὺ μεγαλήτερον ἀγῶνα νὰ φυλάξωσι τὴν ἐλευθερίαν, κηρύσσοντες κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν εἰς τὸν λαὸν τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα « Τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ » γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων » (2)· τοῦ Θείου τούτου ῥητοῦ ἡ ἀληθὴς ἐξήγησις, εἶναι Μὴ γίνεσθε κακοὶ ἄνθρωποι, ἐὰν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι οἱ δοῦλοι ἀναγκάζονται νὰ γίνωνται, ὡς οἱ τύραννοί των, κακοὶ ἄνθρωποι (3). Χρεωστοῦν νὰ διδάσκωσι τοὺς χριστιανοὺς, ὅτι ὅλαι αἱ μακραὶ προσευχαὶ χωρὶς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ἤγουν τὴν ἰσονομίαν (ἐπειδὴ ἀγάπη δὲν γεννᾶται ὅπου βασιλεύει ἡ ἀνισότης), εἶναι φωναὶ σκορπιζόμεναι εἰς τὸν ἀέρα, πλέον ἐπιτήδειαι νὰ σύρωσι τὴν ὀργὴν παρὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ προσευχομένου.

Τὸ αὐτὸ νοεῖται καὶ διὰ τὰς ἐλεημοσύνας καὶ διὰ τὰς νηστείας καὶ τὰς ἄλλας σωματικὰς σκληραγωγίας, ὡς τὸ παραγ-

---

(1) Δίκαιον ἔχουν οἱ Γραικοὶ νὰ καυχῶνται εἰς τοὺς σεβασμίους των ἱερεῖς, ἐπειδὴ ὄχι μόνον ἐνίσχυσαν τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ συναγωνίσθησαν μ' ἐκείνους πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· ἐνῷ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν πολλότατοι ἱερωμένοι δὲν αἰσχύνονται νὰ πολεμῶσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ζ', 23. (3) « Βασιλέως ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν » παράνομοι » Σαλωμ. Παροιμ. κθ', 12.

www.libtool.com.cn

» κρίσιν ἔκαμνε περὶ τῆς παιδείας καὶ ὁ Γαληνός (1).

Εἰς τὴν ἀναγκαιοτάτην ταύτην ἐκ παιδὸς τοῦ λογικοῦ καλλιέργειαν δύνανται μάλιστα νὰ μᾶς ὠφελήσωσι πολὺ οἱ κοσμικοὶ ἱερεῖς, ἐὰν, ὡς τοὺς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος (2), ἀνατρέφωσι τὰ ἴδια τέκνα, μὲ τοιαύτην παιδείαν, ὥστε νὰ γίνωνται οἱ υἱοί των εἰς τοὺς υἱοὺς, καὶ θυγατέρες των εἰς τὰς θυγατέρας τῶν πολιτῶν, ἀρετῆς καὶ φρονήσεως παράδειγμα. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ὠνομάσθη « Λογικὴ λατρεία » (3), διότι ἐκεῖνοι μόνοι τὸν λατρεύουν, ὡς αὐτὸς θέλει νὰ λατρεύεται, ὅσοι φυλάσσουν τὴν εὐαγγελικὴν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλίαν, ὀνομασθεῖσαν καὶ ταύτην « Λογικὸν ἄδολον γάλα » (4), καὶ « Διδασκαλίαν ὑγιαίνουσαν » (5).

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα χρεωστοῦν οἱ ἱερεῖς μας καὶ κοσμικοὶ καὶ ἱερομόναχοι νὰ μᾶς διδάσκωσι μὲ τὸ παράδειγμά των, καὶ ἐξαιρέτως ὅσους ἐξ ἡμῶν βλέπουν φερομένους μανικῶς εἰς τὰς ἀρχὰς, εἰς τοὺς τίτλους, εἰς τὰ παράσημα, ὑψηλόφρονας καὶ καταφρονητὰς τῆς ἰσότητος. Εἰς ὁποιον ἔθνος βασιλεύουν καὶ τιμῶνται οἱ τοιοῦτοι ὑβρισταὶ τῆς κοινωνίας, οἱ ναοὶ τούτου τοῦ

» καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς, ἢ τοῖς » διὰ τὴν αὐτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις... Τοὺς » δὲ πρὸς πάντα ταῦτα τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τού» τους φημὶ καὶ φρονίμους εἶναι, καὶ τελείους ἄνδρας, καὶ πάσας » ἔχειν τὰς ἀρετάς » (Ἰσοκράτ. Παναθην. §. 11, σελ. 238).

(1) Περὶ ἀνατομ. ἐγχειρήσ. II, 1, τόμ. 11, σελ. 281, Κühn. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 4-5. (3) Πρὸς Ῥωμ. ιϛ', 1. (4) Α', Καθολικ. Πέτρ. β', 2. (5) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 3.

ἔθνους ἀκολούθως συχνάζονται ἀπὸ ψευδοχριστιανοὺς, καὶ τὰ βουλευτήριά του ἀπὸ ψευδοπολίτας.

Τόσα εἶχα νὰ εἴπω εἰς τὸν ἀναγνώστην, μακρὰ μὲν ἴσως, ἀλλ' ἀναγκαῖα εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις. Ἔμεινε νὰ ἐξηγήσω καὶ ἄλλα τινὰ ὀλίγα, καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ.

Ὅσα Βιβλία περιέχουν πολλῶν ἀξιομνημονεύτων παραγγελμάτων σύντομον κ' εὐμετακόμιστον ἔκθεσιν, ἐπιγράφονται συνήθως Ἐγχειρίδια (1). Τὸ Συνέκδημος, σπάνιον εἰς τοὺς Ἕλληνας (2), ἔγινε σύνηθες εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς, ἑρμηνευόμενον διὰ ταυτοσήμου λατινικῆς λέξεως vademecum (3). Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ἐπρόκρινα (προσθέσας τὸ ἐπίθετον Ἱερατικός), καὶ διὰ τὴν βραχύτητα τῶν τριῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, καὶ ἔτι πλέον, διότι ὡς Συνέκδημον τὰς ἐλογίζετο καὶ ὁ Αὐγουστῖνος, λέγων, ὅτι « Τὰς τρεῖς ταύτας ἀποστολικὰς ἐπιστολὰς » χρεωστεῖ νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅστις φέρει πρόσωπον διδασκάλου εἰς τὴν ἐκκλησίαν » (4).

---

(1) Manuels. (2) ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΝ ἐπέγραψεν ὁ Ἱεροκλῆς (συγγραφεὺς τῆς ἑβδόμης ἢ ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος) πρῶτος, ἴσως καὶ μόνος, τὸν σύντομον καὶ συνοπτικὸν γεωγραφικὸν κατάλογον τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων τῆς Γραικορωμαϊκῆς βασιλείας. (3) Τὴν ἐδανείσθησαν ἀπὸ Λατινικὴν φράσιν, Vade mecum, σημαίνουσαν Ἕλλησι, Συμβάδιζέ μοι. (4) Has tres apostolicas epistolas ante oculos habere debet, cui est in ecclesia doctoris persona imposita. (Augustin. apud Fabric. *Bibliothec. Græc.* tom. III, pag. 158).

www.libtool.com.cn

Τὴν συμβουλὴν ταύτην τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἂν ἀκολουθήσωσιν οἱ ἱερεῖς μας, ἐγρήγορα θέλουν ἐλευθερώσειν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πάσης λογῆς ἐμφύλιον δουλείαν, ὡς ἐλευθερώθη καὶ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων τὸν ζυγόν. Τί ὠφελεῖ τὸν Ἕλληνα ὅτι δὲν μαστίζεται πλέον ἀπὸ Μουσουλμάνους, ἐνόσῳ ὑποφέρει, πλὴν τῆς μόνης δικαίας διὰ φρόνησιν καὶ ἀρετὴν ὑπεροχῆς, τὰς κόμπαζομένας διὰ τίτλους καὶ παράδημα ἀνισότητας; Αἱ τοιαῦται ἀνισότητες, ἂν καὶ γελοῖαι τὴν ἀρχὴν, καταντοῦν ὡσεπιπολὺ εἰς πολιτικὰς ἀξιοθρήνους ἀχνοείας, ἂν δὲν ὁμαλισθῶσι πάραυτα. Διὰ τοῦτο οἱ φρόνιμοι Ἀγγλαμερικανοί, τὰς ἐξώρισαν ὁλότελα ἀπὸ τὸ πολίτευμά των, κρίναντες καὶ ἀνομάσαντες τὴν καταργησιν αὐτῶν, ΛΊΘΟΝ ΑΚΡΟΓΩΝΙΑΊΟΝ (1) τῆς πολιτείας των, καὶ τὰ φωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη πολεμοῦν καθημέραν νὰ τὰς ἐξορίσωσιν. Τοῦ ἐξορισμοῦ των ἡ δυσκολία, δείχνει πόσον εὐτυχεῖς εἶναι ὅσοι δὲν τὰς εἶχαν ἀπαρχῆς· καὶ τοιαύτην εὐτυχίαν χρεωστοῦμεν ἡμεῖς, οἱ ἐλευθερωθέντες Ἕλληνες, εἰς τὸν καταθλίψαντά μας πρότερον ζυγὸν, ὅστις μᾶς ἐξίσωσεν ὅλους. Εἶναι τῶν γελοίων γελοιότατον, οἱ μὴ γνωρίζοντες ἕως τώρα τίτλους κενοὺς, νὰ τοὺς συγχωρήσωμεν πρώτην φορὰν σήμερον εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα.

---

(1) « La prohibition des titres de noblesse est la PIERRE ANGULAIRE d'un gouvernement républicain; tant qu'elle subsistera, la Nation n'aura point à craindre de perdre le pouvoir de se gouverner elle-même. » LE FÉDÉRALISTE, tom. II, chap. LXXXIV, pag. 482.

www.libtool.com.cn

Ταύτην τὴν ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους τόσον συχνὰ παραγγελλομένην ἰσότητα χρεωστοῦν οἱ ἱερεῖς μας, φυλάσσοντες αὐτοὶ πρῶτοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ σπουδάζωσι πάντα τρόπον νὰ ἐμβάσωσι καὶ εἰς τὴν πολιτείαν. Εἰς τοὺς δυνατοὺς καὶ πλουσίους νὰ παραγγέλλωσι τὴν ἀποφυγὴν τῆς ὑψηλοφροσύνης (1)· εἰς τοὺς ἀδυνάτους καὶ πένητας, νὰ μὴ δίδωσιν αὐτοὶ ἀφορμὴν εἰς τὴν ὑψηλοφροσύνην τῶν δυνατῶν καὶ τῶν πλουσίων, θαυμάζοντες ἠλιθίως, ἢ κολακεύοντες αἰσχρῶς, τὸν πλοῦτον ἢ τὴν δύναμιν, μηδὲ νὰ γίνωνται ἀληθῶς Κυνάρια (2), τρεφόμενα « Ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων » ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν », ἀλλ', ἐξεναντίας, νὰ κολάζωσι τὴν ὑψηλοφροσύνην ἐκείνων γινόμενοι μεγαλόφρονες; (Ζαὐτοί·

Ἐπιθυμεῖς νὰ πολιτεύεσαι εἰρηνικῶς καὶ ἐλευθέρως; κάμε τὸν λαὸν μεγαλόφρονα. Ἐπιθυμεῖς νὰ μεγαλοφρονῇ ὁ λαός; μάθε τον νὰ τρέφεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους του κόπους, καὶ ὄχι ἀπὸ ψιχία τραπεζῶν δεσποτικῶν, δίδασκέ τον νὰ μὴ γνωρίζῃ δεσπότην ἄλλον παρὰ τὸν νόμον, ἢ ὑπεροχὴν καμμίαν ἄλλην παρὰ

---

(1) « Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, » κ. τ. λ. Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 17. (2) Ματθ. ιε', 27. Καὶ μὲ τοῦτο τὸνομα, Κυνάρια (la canaille), ὀνομάζουν ἀναισχύντως τὸν κοινὸν λαὸν (θηλαδὴ τοὺς ἀδελφούς των) ὅλοι οἱ ὀλιγαρχικοί, καὶ ἐξαιρέτως οἱ αὐλικοὶ καὶ διπλωματικοί, ὄντες αὐτοὶ τὰ ἀληθινὰ Κυνάρια, ἐπειδὴ τρέφονται ἄργοὶ ἀπὸ δεσποτῶν θωριὰς, σραγγιζομένας ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοὺς ἱδρῶτας. (3) Ἴδε κατωτέρ. Ἐξήγησ. σελ. 223), τί διαφέρει ἡ μεγαλοφροσύνη ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνην.

www.libtool.com.cn
τὴν πρόσκαιρον ὑπεροχὴν τῶν ὑπηρετῶν τοῦ νόμου, καὶ τὴν πάντοτε συνοδεύουσαν τοὺς ἐναρέτους καὶ φρονίμους ὑπεροχὴν, ὡς ἔλεγεν ὁ Σωκράτης (1). Οἱ τοιοῦτοι προκρίνουν νὰ συζῶσιν, ἀγαπώμενοι ὡς ἀδελφοὶ ἀπ' ἀδελφοὺς, μὲ τοὺς λοιποὺς πολίτας, παρὰ νὰ μισῶνται διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην των.

Ἀλλὰ τὸ σωτήριον μάθημα τοῦτο πρέπει νὰ τὸ διδάσκωνται παιδιόθεν, καὶ νὰ τὸ ποτίζωνται ἀπὸ πολιτείαν ἰσόνομον (2). Τεσσαρακονταετὴς πεῖρα μ' ἐδίδαξε, πόσον ἰσχύει ἡ παιδόθεν διδαχή. Ἐγνώρισα καὶ τὴν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν Γαλλικὴν νεολαίαν, ὡς τὸ εἶπα καὶ ἄλλατε (3)· βλέπω καὶ τὴν σημερινὴν, καὶ θαυμάζων τὴν παράδοξον μεταβολὴν εἰς τὸ καλὸν, μακαρίζω τὴν πρώτην συντακτικὴν τῶν Γάλλων συνέλευσιν, ἥτις μεταβάλλουσα τὴν πολιτείαν, ἐμετάβαλεν ἀκολούθως καὶ τὴν παιδικὴν ἀνατροφὴν τῶν πολιτῶν. Οἱ ἔλευ-

---

(1) « Μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι » οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσεν » ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπείκειν » ἀλλήλοις, ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως ». Πλάτων, Μενέξ. σελ. 239. (2) Τοῦτο ἐξηγεῖ διὰ τί εἶναι τόσον σπάνιος ἡ ἀρετὴ εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰ βασιλόσεκνά των. Ὅλαι αἱ γυναῖκες γεννοῦν ἀρσενικὰ ἢ θηλυκά· ἀπὸ μόνων τῶν βασιλισσῶν τὰς κοιλίας ἐξέρχονται ἕτοιμοι Πρίγκιπες καὶ Πριγκίπισσαι. Παρατήρησε πῶς ἀναγγέλλεται εἰς τὰς ἐφημερίδας ὁ τόκος τῆς βασιλίσσης· δὲν λέγουν : ἡ βασίλισσα ἐγέννησεν υἱὸν ἢ θυγατέρα, ὡς περὶ τῶν λοιπῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἡ βασίλισσα ἐγέννησε Πρίγκιπα ἢ Πριγκίπισσαν (s'est accouchée d'un prince ou d'une princesse). (3) Ἴδε τὰ εἰς τὸν Βακκαρ. δευτέρ. ἐκδ. Προλεγόμεν. σελ. πϑ'.

www.libtool.com.cn
θερίως ἀναθραμμένοι οὗτοι νέοι ἐσυνήργησαν τοπλέον εἰς τὴν καταςροφὴν τῆς ἐσχάτως τολμησάσης νὰ σηκώσῃ πάλιν τὴν κεφαλὴν ἀπολύτου ἐξουσίας.

Τὴν νεολαίαν ταύτην ἔχοντες παράδειγμα καὶ οἱ σκορπισμένοι εἰς τὴν Εὐρώπην ὁμογενεῖς ἡμῶν νέοι, ἐλπίζω ὅτι ἐπιςρέφοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα θέλουν καταςαθῆν ἱκανοί, συνεργούμενοι μαλιςα ἀπὸ τοὺς χρηςοὺς ἡμῶν ἱερεῖς, νὰ φυλάξωσι τὴν ἀποκτηθεῖσαν μὲ τὰ πατρικά των αἵματα ἐλευθερίαν. Αὐτοὶ δὲν θέλουν συγχωρήσειν, νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰς πατρίδας των μήτε πρᾶγμα μήτε ὄνομα τίποτε μολυσμένον ἀπὸ τῆς ὀλιγαρχικῆς ὑψηλοφροσύνης τὸν βόρβορον.

Οἱ γονεῖς μαλιςα, ὅσοι ἔχουν τὰ μέσα νὰ ςέλλωσι τὰ νεαρά των τέκνα εἰς τὴν σοφισμένην Εὐρώπην, χρεωςοῦν νὰ ἐκλέγωσιν ἐκείνας τῆς Εὐρώπης τὰς πόλεις, ὅπου διδάσκεται μὲ τὴν σοφίαν ἐνταῦμα καὶ ἡ ἀληθινὴ παιδεία (1), ὅπου ἐλπίζεται ν' ἀπακτήσωσι μὲ τὴν λογιότητα καὶ τὸ ἀσυγκρίτως τιμιώτερον κτῆμα, τὴν λογικότητα. Καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ κοινοβιακὰ παιδευτήρια, τῶν ὁποίων πρῶτον πρέπει νὰ λογίζεται σήμερον τὸ εἰς τοὺς Παρισίους καταςαμένον ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν φιλανθρωπίαν ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ, κυβερνώμενον ἀπὸ ἄνδρα (2) φίλον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ διψῶντα νὰ κοινωνήσῃ εἰς τὰ Ἑλληνικὸν γένος τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀρετήν.

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. μς'-μζ'. (2) Τὸν κύριον Λαςερῆν. Ὁ φιλελληνέςατος οὗτος κυβερνήτης τοῦ Λυκείου ποθεῖ καὶ προσμένει διδάσκαλον τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας τὸν Ἕλληνα καὶ φιλέλληνα Βάμβαν· ἔταξεν ἐντοσούτῳ Ἕλληνας τινάς, τὴν ἡλικίαν νέους, ἀλλὰ παλαιοὺς τὴν φρόνησιν, φύλακας τῆς εὐταξίας τοῦ Λυκείου.

www.libtool.com.cn

Ἀπὸ τὸ Λύκειον τοῦτο ἐλπίζω καρποὺς πλουσίους καὶ καλούς· ἐπαιδὴ μόλις ἤρχισε, καὶ βλέπω χαίρων, πόσον προκόπτουν εἰς χρησιόθειαν τὰ παιδευόμενα εἰς αὐτὸ ἑλληνικὰ μειράκια, διότι διδάσκονται τὴν φιλεργίαν, τὴν αὐτουργίαν, τὴν αὐτάρκειαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἰσονομίαν, εἰς ἕνα λόγον, ὅ,τι διδάσκει ὁ Χριςὸς καὶ οἱ Ἀπόςολοι.

Ἐπειδὴ, ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱςορία, τῶν προτέρων τεσσάρων ἑκατονταετηρίδων, μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆς τυπογραφίας μέχρι τῆς σήμερον, τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη ἐπροχώρησαν βαθμηδὸν εἰς τὸ ἡμερώτερον καὶ πολιτικώτερον, ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ οἱ διάφοροι βαθμοὶ τῆς προόδου, ἤγουν πᾶσα μία ἑκατονταετηρὶς ἔπρεπε νὰ φρονῇ καὶ νὰ λαλῇ ἀνόμοια τῶν πρὸ ταύτης καὶ τῶν μετ' αὐτὴν ἑκατονταετηρίδων· καὶ ὅτι ἐξανάγκης οὔτε νοεῖ τοὺς συγχρόνους του, οὔτε νοεῖται ἀπ' αὐτοὺς, ὅςις δὲν φρονεῖ ὡς οἱ σύγχρονοι, οὐδὲ λαλεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν συγχρόνων του. Τοιαύτην δυστυχίαν πάσχουν, ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους νέους (ἂν εὑρίσκεται τίς τοιοῦτος), μὴ δυνάμενοι ἢ μὴ θέλοντες νὰ λαλῶσι τὴν σύγχρονον αὐτῶν γλῶσσαν, τὴν γλῶσσαν τῆς κατ' ἀξίαν ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, φαφλατοῦν ἀκόμη τὰ μωρὰ τῆς δεκάτης τρίτης καὶ δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ψελλίσματα.

Καὶ μὴ νομίσῃ τὶς, ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι νέα γλῶσσα, ὡς τὴν ὀνομάζουν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἰσότητος. Δεκαοκτὼ ἑκατονταετηρίδες ἐπέρασαν ἀποῦ τὴν ἐδίδαξε τὸ εὐαγγέλιον· ἀλλὰ τὴν κατεσίγασαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Γραικορωμαῖοι αὐτοκράτορες, καὶ εἰς τὴν Δύσιν ἡ τιμαριωτικὴ ὀλιγαρχία τῶν

www.libtaylor.com.gr

καταδουλωσάντων τὴν Εὐρώπην βαρβάρων ἐθνῶν· κ' ἤθελαν διόλου τὴν καταπνίξειν, ἂν δὲν μᾶς ἔπεμπεν ἡ Θεία πρόνοια τὸ μέγα δῶρον τῆς τυπογραφίας, ἥτις διαλύει καθεκάστην τοῦ λογικοῦ τὴν νηπιότητα, διδάσκουσα τὸν ἄνθρωπον τὰ ἀληθῆ του συμφέροντα. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀφοῦ ἐπαράγγειλε τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ τὴν ἰσότητα (1), ἀφοῦ εἶπεν ὅτι τῆς ἀγάπης εἶναι, Νὰ μὴ ζητῇ τὰ ἑαυτῆς, ἀλλὰ ν' ἀποσρέφεται πᾶσαν ἀδικίαν, συμπεραίνει τὴν παραγγελίαν μὲ τοὺς θαυμαστοὺς τούτους λόγους· « Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλά-» λουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ » γέγονα ἀνὴρ, κατήργησα τὰ τοῦ νηπίου » (2).

Ἔμεινε τελευταῖον νὰ ἀπολογηθῶ πρὸς τοὺς ἴσως μέλλοντας ν' ἀπορήσωσι, διὰ τί διακόπτω καὶ ποικίλω πολλάκις τὴν ἐξήγησίν μου μὲ παλαιῶν ποιητῶν ἢ πεζογράφων Ἑλλήνων μαρτυρίας. Ἓν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τοὺς νέους μας μαθήματα ἔγινε σήμερον καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ γνῶσις. Ὅσοι τὴν γνωρίζουν, μανθάνοντες, ὅτι καὶ οἱ πρόγονοί των μόνην πολιτείας βάσιν ἑδραίαν ἐγνώριζαν τὴν ἰσότητα, θέλουν μακαρίσειν ἑαυτοὺς, ὅτι τὴν αὐτὴν ταύτην ἰσότητα τοὺς διδάσκει καὶ ἡ ἱερά μας θρησκεία, μακαρίζουσα τοὺς « Πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν » δικαιοσύνην » (3). Ἔπειτα οὐδὲ νέος εἶναι ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐξηγήσεως. Ἔχω παράδειγμα ἓν' ἀπὸ τοὺς σοφωτάτους τῆς ἐκκλησίας πατέρας, Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα, ὃς εἰς τὴν

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. μς'. (2) Α Πρὸς Κορινθ. ιγ', 5-11. (3) Ματθ. ε, 6.

www.libtool.com.cn

ἐξήγησιν τῆς Γραφῆς μεταχειρίζεται κατακόρως καὶ τῶν ἔξω ποιητῶν καὶ φιλοσόφων τὰς μαρτυρίας.

Ἔχει χρείαν ἀπολογίας ἴσως καὶ τοῦτο, ἡ Γαλλικὴ λέγω ἑρμηνεία πολλῶν Ἑλληνικῶν ἢ Γραικικῶν λέξεων ἢ φράσεων. Σκοπὸς τῆς τοιαύτης ἐξηγήσεως εἶναι νὰ ἐλαφρύνω τῶν ὁμογενῶν μειρακίων τοὺς κόπους, ὅσα διδασκόμενα τὴν προγονικὴν γλῶσσαν, διδάσκονται, ἢ μέλλουν μετολίγον νὰ διδαχθῶσι καὶ τὴν Γαλλικήν. Πρώτη γλῶσσα τῆς ἐλευθερίας ἐχρημάτισε τῶν προγόνων μας ἡ γλῶσσα. Τὴν ἐδιαλέχθη σήμερον ἡ Γαλλικὴ, ἡ πλέον ἐπιτήδειος παρὰ τὰς λοιπὰς νέας γλώσσας νὰ σαλπίσῃ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νὰ καταλύσῃ τὴν ἀντίχριστον ἀπόλυτον ἐξουσίαν, ἐπειδὴ ἀπὸ τρεῖς σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας ἕως τῆς σήμερον ἔγινε καὶ πλέον τῶν ἄλλων περισπούδαστος.

Ἐν Παρισίοις, 10 Ὀκτωβρίου, 1831.

www.libtool.com.cn

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

ΚΕΦ. α'. 1.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν,

2. Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Παῦλος ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πρόσταξιν τοῦ Θεοῦ τοῦ σωτῆρός μας, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος μάς,

2. Εἰς τὸν Τιμόθεον τὸ γνήσιον τέκνον εἰς τὴν πίστιν, ἂς εἶναι χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα μας, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μας.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ προσαγῆς Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν,

2. [Εὔχομαι] εἰς τὸν Τιμόθεον, γνήσιόν μου κατὰ τὴν πίστιν τέκνον, χάριν, ἔλεος, εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
3. Καθὼς παρεκάλεσά σε, προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν·	3. Καθὼς ἐγὼ πηγαίνων εἰς τὴν Μακεδονίαν, σὲ ἐπαρακάλεσα, νὰ προσμείνῃς εἰς τὴν Ἔφεσον, (ἔτζι παρακαλῶ) νὰ παραγγείλῃς κάποιους νὰ μὴν διδάσκουσιν διαφοραις διδαχαῖς·
4. Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν Θεοῦ τὴν ἐν πίστει.	4. Μηδὲ νὰ ἔχουν τὸν νοῦν τους εἰς μύθους καὶ γενεαλογίαις, αἱ ὁποίαις δὲν ἔχουν τέλος, αἱ ὁποίαις δίδουσι περισσότερον φιλονεικίαις, παρὰ οἰκοδομὴν Θεοῦ ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν πίστιν.
5. Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου·	5. Καὶ τὸ τέλος τῆς παραγγελίας εἶναι ἀγάπη ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν, καὶ ἀπὸ συνείδησιν ἀγαθὴν, καὶ ἀπὸ πίστιν ὁποῦ δὲν εἶναι πλασμένη·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Καθὼς σ' ἐπαρακάλεσα, ὅτ' ἐκινοῦσα εἰς Μακεδονίαν, πρόσμεινε εἰς τὴν Ἔφεσον, διὰ νὰ παραγγείλῃς τινὰς νὰ μὴ διδάσκωσι διδασκαλίας ξένας·

4. Μηδὲ νὰ προσέχωσιν εἰς μύθους καὶ γενεαλογίας ἀπόρους, αἱ ὁποῖαι προξενοῦν φιλονεικίας πλέον παρὰ οἰκοδομὴν τῆς εἰς Θεὸν πίστεως.

5. Τῆς δὲ παραγγελίας τέλος [καὶ σκοπὸς] εἶναι ἀγάπη ἀπὸ καρδίαν καθαρὰν, καὶ συνείδησιν ἀγαθὴν, καὶ πίστιν ἀνυπόκριτον·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Ὧν τινες ἀστοχήσαντες, ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν·

7. Θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

8. Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται·

9. Εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατραλῴαις καὶ μητραλῴαις, ἀνδροφόνοις,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ἀπὸ τὰ ὁποῖα μερικοὶ ἔξωντας νὰ ξεπέσουν, ἐγύρισαν εἰς ματαιολογίαν·

7. Θέλοντες νὰ εἶναι νομοδιδάσκαλοι, καὶ μὴ γροικῶντες μηδὲ ἐκεῖνα ὁποῦ λέγουσι, μηδὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βεβαιώνουσι.

8. Καὶ ἐξεύρομεν ὅτι ὁ νόμος εἶναι καλὸς, ἂν κανένας τὸν μεταχειρίζεται νομίμως·

9. Ἐξεύρωντας ἐτοῦτο, ὅτι εἰς τὸν δίκαιον νόμος δὲν ἐβάλθη, ἀμὴ διὰ τοὺς ἀνόμους καὶ ἀνυποτάκτους, καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἀνοσίους καὶ μεμασμένους, καὶ πατροδάρτας καὶ μητροδάρτας, καὶ διὰ τοὺς ἀνθρωποφονειάδες,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Τὸν ὁποῖον τινὲς ἀποτυχόντες, ἐστράφησαν εἰς ματαιολογίαν,

7. Θέλοντες νὰ ἦναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτ' ὅσα λέγουν, μήτε περὶ τίνων διισχυρίζονται.

8. Ἐξεύρομεν, ὅτι ὁ νόμος εἶναι καλὸς, ἂν τὸν μεταχειρίζεται εἰς νομίμως,

9. Καὶ γνωρίζῃ τοῦτο, ὅτι νόμος δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τὸν δίκαιον, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνόμους καὶ ἀνυποτάκτους, καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἀνοσίους καὶ μιαροὺς, καὶ πατροτύπτας καὶ μητροτύπτας, [καὶ] φονέας,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

10. Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται·

11. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

12. Καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν·

13. Τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

10. Πόρνους, ἀρσενοκοίτας, ἀνθρωποκλέπτας, ψεύστας, ἐκείνους ὁποῦ ὁμώνουσι ψεύματα, καὶ ἐὰν τίποτες ἄλλον εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν·

11. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ τὸ ὁποῖον τὸ ἐνεμπιστεύθηκα ἐγώ.

12. Καὶ εὐχαριστῶ τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστὸν ὁποῦ μὲ ἐδυνάμωσεν, ὅτι μὲ ἐλογίασε πιστὸν, βάζοντάς με εἰς ὑπηρεσίαν·

13. Ἐμένα ὁποῦ ἤμουν προτίτερα βλάσφημος καὶ διώκτης,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

10. Πόρνους, ἀρσενοκοίτας, ἀνθρωποπωλητὰς, ψεύστας, ἐπιόρκους, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀντιστέκει τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, [τὴν παραδοθεῖσαν],

11. Κατὰ τὸ εἰς ἐμὲ ἐμπιστευθὲν ἔνδοξον εὐαγγελιον τοῦ μακαρίου Θεοῦ.

12. Καὶ ἔχω χάριν εἰς τὸν ἐνδυναμώσαντά με Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτι μ' ἔκρινε πιστὸν νὰ μὲ κάμῃ ὑπηρέτην του, ἐμὲ

13. Τὸν πρότερον βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ὑβριστήν· ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ·

14. Ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

15. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

καὶ ὑβριστής· ἀλλὰ ἐσυμπαθήσθησα, ὅτι μὴ γνωρίζων τὸ ἔκαμα, ὥντας εἰς τὴν ἀπιστίαν·

14. Καὶ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου μας μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην ὁποῦ εἶναι εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ὑπερεπερίσσευσε.

15. Ὁ λόγος εἶναι πιστὸς, καὶ ἄξιος καθε λογῆς ἀποδοχῆς, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶμαι ἐγὼ ὁ πρῶτος.

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐσυμπαθήσθηκα, διὰ νὰ δείξῃ εἰς ἐμένα πρῶτα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ὑβριστήν· ἀλλὰ μὲ ἠλέησε, διότι μὴ γνωρίζων ἔπραξα [εὑρισκόμενος ἔτι] εἰς ἀπιστίαν·

14. Ἀλλ' ὑπερεπερίσσευσεν εἰς ἐμὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

15. Πιστὸς εἶναι ὁ λόγος, καὶ ἄξιος ν' ἀποδεχθῇ ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, νὰ σώσῃ ἁμαρτωλοὺς, τῶν ὁποίων πρῶτος εἶμαι ἐγώ.

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, διὰ νὰ δείξῃ εἰς πρῶτον ἐμὲ

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

17. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

18. Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ὅλην του τὴν μακροθυμίαν, διὰ παράδειγμα ἐκείνων ὁποῦ ἐμέλλασι νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

17. Καὶ ἂς εἶναι τιμὴ καὶ δόξα εἰς τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων τὸν ἄφθαρτον, τὸν ἀόρατον, τὸν μόνον σοφὸν Θεὸν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

18. Ἐτούτην τὴν παραγγελίαν ὡς παρακαταθήκην σοῦ ἀφίνω, ὦ τέκνον Τιμόθεε, κατὰ ταῖς προφητείαις ὁποῦ ἐσάθηκαν προτίτερα διὰ ἐσένα, διὰ νὰ στρατεύεσαι ἐσὺ εἰς αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅλην τὴν μακροθυμίαν, εἰς παράδειγμα τῶν μελλόντων νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτὸν, διὰ ζωὴν αἰώνιον.

17. Εἰς δὲ τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων, ἄφθαρτον, ἀόρατον, μόνον σοφὸν Θεὸν ἂς ἦναι τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν·

18. Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρακαταθέκω εἰς ἐσὲ, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προλαβούσας περὶ σοῦ προφητείας, νὰ στρατεύεσαι κατ' αὐτὰς τὴν καλὴν στρατείαν,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

19. Ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν·

20. Ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος· οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

ΚΕΦ. β'. 2.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων·

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

19. Ἔχωντας καὶ πίςιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, τὴν ὁποίαν ἔςωντας νὰ τὴν ἀποδιώξουν μερικοὶ, ἐναταποντίσθηκαν καὶ ἔχασαν τὴν πίςιν·

20. Ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· τοὺς ὁποίους τοὺς ἐπαράδωκα εἰς τὸν Σατανᾶ, διὰ νὰ παιδευθοῦν νὰ μὴν βλασφημοῦν.

ΚΕΦ. β'. 2.

Παρακαλῶ λοιπὸν προτίτερα ἀπὸ ὅλα, νὰ κάμνετε δέησαις, προσευχαῖς, παρακάλεσαις, εὐχαριςίαις, διὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

19. Ἔχων πίςιν καὶ συνείδησιν ἀγαθὴν, τὴν ὁποίαν ἀμπώσαντες τινὲς, ἐναυάγησαν εἰς τὴν πίςιν·

20. Ἐκ τούτων εἶναι ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· τοὺς ὁποίους ἐπαράδωκα εἰς τὸν Σατανᾶν, νὰ διδαχθῶσι νὰ μὴ βλασφημῶσι.

ΚΕΦ. β'. 2.

Παρακαλῶ λοιπὸν πρὸ πάντων, νὰ κάμνετε δεήσεις, προσευχὰς, παρακλήσεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

2. Ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων· ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

3. Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ·

4. Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

5. Εἷς γὰρ Θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς·

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Διὰ τοὺς βασιλεῖς, καὶ διὰ ὅλους ὁποῦ εἶναι εἰς ταῖς ἀξίαις· διὰ νὰ περάσωμεν ζωὴν ἀτάραχον καὶ ἥσυχον, μὲ κάθε εὐσέβειαν καὶ σεμνότητα.

3. Διατὶ τοῦτο εἶναι καλὸν καὶ εὐάρεστον ὁμπροστὰ εἰς τὸν σωτῆρά μας Θεόν·

4. Ὁ ὁποῖος θέλει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ σωθοῦσι, καὶ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ἀκριβογνώρισιν τῆς ἀληθείας.

5. Διατὶ ἕνας εἶναι ὁ Θεὸς, ἕνας εἶναι καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων ὅσοι εἶναι εἰς ἀξιώματα, διὰ νὰ διάγωμεν βίον ἀτάραχον καὶ ἥσυχον μὲ πᾶσαν εὐσέβειαν καὶ σεμνότητα.

3. Διότι τοῦτο εἶναι καλὸν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ·

4. Ὅς-ις θέλει νὰ σωθῶσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἀληθείας.

5. Διότι ἕνας εἶναι ὁ Θεὸς, ἕνας καὶ ὁ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις.

7. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος (ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι), διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

8. Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

9. Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ὁ ὁποῖος ἔδωκε τοῦ λόγου του ἐξαγόρασμα διὰ ὅλους, ὁποῦ εἶναι ἡ μαρτυρία εἰς καιροὺς διωρισμένους.

7. Τῆς ὁποίας μαρτυρίας ἐβαλθηκα ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος (ἀλήθειαν λέγω εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ δὲν ψεύδομαι), διδάσκαλος, λέγω, τῶν ἐθνῶν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

8. Θέλω λοιπὸν νὰ προσεύχωνται οἱ ἄνδρες εἰς κάθε τόπον, σηκώνοντες χέρια καθαρὰ, χωρὶς ὀργὴν καὶ ἀμφιβολίαν.

9. Τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ αἱ γυναῖκες, νὰ στολίζουσι τοῦ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ὅστις ἔδωκεν ἑαυτὸν ἐξαγόρασμα δι' ὅλους, [φανερώσας] εἰς καιροὺς ὡρισμένους τὸ μαρτύριον,

7. Τοῦ ὁποίου κήρυξ καὶ ἀπόστολος κατεστάθην ἐγὼ (Ἀλήθειαν λέγω, ἐνώπιον Χριστοῦ, δὲν ψεύδομαι), διδάσκαλος ἐθνῶν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

8. Θέλω λοιπὸν νὰ προσεύχωνται οἱ ἄνδρες εἰς πάντα τόπον, ὑψόνωντες χεῖρας καθαρὰς χωρὶς ὀργὴν, καὶ [χωρὶς] διαγμόν.

9. Ὡσαύτως καὶ αἱ γυναῖκες, νὰ ἐνδύνωνται σεμνὰ, νὰ στολί-

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ·	λόγου τους μὲ ςολὴν ὁποῦ πρέπει, μὲ ἐντροπὴν καὶ σωφροσύνην, ὄχι μὲ πλεξίματα, ἢ χρυσάφια, ἢ μαργαριτάρια, ἢ μὲ φορέματα πολυτίμητα·
10. Ἀλλ' (ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις Θεοσέβειαν) δι' ἔργων ἀγαθῶν.	10. Ἀλλὰ (ὁποῖος ςολισμὸς πρέπει εἰς ταῖς γυναῖκαις ὁποῦ τάζουσι νὰ ἦναι Θεοσεβεῖαι) διαμέσου ἔργων καλῶν.
11. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.	11. Ἡ γυναῖκα μὲ σιωπὴν ἂς μαθαίνει, μὲ κάθε ὑποταγήν.
12. Γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.	12. Καὶ δὲν συγχωρῶ τὴν γυναῖκα νὰ διδάσκῃ, οὐδὲ νὰ αὐθεντεύῃ τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ νὰ ἡσυχάζῃ.
13. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα.	13. Διατὶ ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη πρῶτα, ἀπέκει ἡ Εὔα.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ζωνται μὲ ἐντροπὴν καὶ σωφροσύνην, ὄχι μὲ πλέγματα [τριχῶν], μὲ χρυσὸν, ἢ μαργαρίτας, ἢ φορέματα πολυτελῆ·

10. Ἀλλὰ (ὅ,τι πρέπει εἰς γυναῖκας ἐπαγγελλομένας Θεοσέβειαν) μὲ ἔργα ἀγαθά.

11. Ἡ γυνὴ ἂς διδάσκεται σιωπῶσα μὲ πᾶσαν ὑποταγήν·

12. Οὐδὲ συγχωρῶ τὴν γυναῖκα νὰ διδάσκῃ, ἢ νὰ αὐθεντεύῃ τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ νὰ ἡσυχάζῃ.

13. Διότι πρῶτος ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ, ἔπειτα ἡ Εὔα·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

14. Καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη· ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν παραβάσει γέγονε.

15. Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

14. Καὶ ὁ Ἀδὰμ δὲν ἀπατήθη· ἀμὴ ἡ γυναῖκα ἔχοντας νὰ ἀπατηθῇ, ἔγινεν ἀφορμὴ τῆς παραβάσεως.

15. Ὅμως θέλει σωθῇ διὰ μέσου τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνουσιν εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην καὶ ἁγιασμὸν μὲ σωφροσύνην.

ΚΕΦ. γ'. 3.

Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

2. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυ-

Ἀληθινὸς εἶναι ἐτοῦτος ὁ λόγος· ἂν κανένας ὀρέγεται ἐπισκοπὴν, καλὸν ἔργον ἐπιθυμεῖ.

2. Ἀναγκαῖον εἶναι λοιπὸν ὁ ἐπίσκοπος νὰ εἶναι ἀκατηγό-

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

14. Καὶ δὲν ἀπατήθη ὁ Ἀδάμ, ἀλλ' ἡ γυνὴ, ἀπατηθεῖσα [πρώτη], ἔγινεν ἀφορμὴ τῆς παραβάσεως.

15. Θέλει δὲ σωθῆν [καὶ αὐτὴ] διὰ τῆς τεκνογονίας, ἂν μείνωσιν εἰς τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἁγιασμὸν μὲ σωφροσύνην.

ΚΕΦ. γ'. 3.

Πιστὸν εἶναι ὅ,τι σὲ λέγω· ἐάν τις ὀρέγεται ἐπισκοπὴν, καλὸν ἔργον ἐπιθυμεῖ.

2. Χρεωστεῖ λοιπὸν ὁ ἐπίσκοπος νὰ μὴ δίδῃ λαβὴν κατ-

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν·

3. Μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ· ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον·

4. Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊσταμένον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος

5. (Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;),

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ρητος, μιᾶς γυναῖκας ἄνδρας, ἄγρυπνος, σώφρων, τακτικὸς, φιλόξενος, ἐπιτήδειος νὰ διδάσκῃ·

3. Νὰ μὴν εἶναι μεθυστὴς, νὰ μὴν εἶναι τεταραγμένος, νὰ μὴν ἀγαπᾷ κακὰ κέρδη· ἀλλὰ νὰ εἶναι μέτριος, ἄμαχος, νὰ μὴν εἶναι φιλάργυρος·

4. Νὰ κυβερνᾷ καλὰ τὸ ἴδιόν του σπῆτι, νὰ ἔχῃ εἰς ὑποταγὴν τὰ παιδία του μὲ κάθε λογῆς σεμνότητα·

5. (Ἀμὴ ἂν κανένας δὲν ἐξεύρει νὰ κυβερνήσῃ τὸ ἴδιόν του σπῆτι, πῶς θέλει ἐπιμεληθῆ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ;).

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ηγορίας εἰς κανένα, νὰ συνοικῇ μὲ μίαν [μόνην] γυναῖκα, νὰ ἦναι ἄγρυπνος, σώφρων, σεμνὸς, φιλόξενος, καλὸς νὰ διδάσκῃ,

3. Ὄχι μεθυστὴς, ὄχι κτυπητὴς, ὄχι αἰσχροκερδὴς, ἀλλὰ συγκαταβατικὸς, ἀφιλόνεικος, ἀφιλάργυρος·

4. Νὰ κυβερνᾷ καλὰ τὸν ἴδιον οἶκον, νὰ κρατῇ τὰ τέκνα του εἰς ὑποταγὴν μὲ πᾶσαν σεμνότητα

5. (Διότι ἐάν τις δὲν ἐξεύρῃ νὰ κυβερνήσῃ τὸν ἴδιον οἶκον, πῶς ἔχει νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ;),

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
6. Μὴ νεόφυτον· ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.	6. Καὶ νὰ μὴν εἶναι νεοκατήχητος, μήπως, κενοδοξῶντας πέσῃ εἰς τὸ κρῖμα τοῦ διαβόλου.
7. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν· ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.	7. Καὶ κάμνει χρεία νὰ ἔχῃ καὶ καλὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τοὺς ἔξω· διὰ νὰ μὴν πέσῃ εἰς ὀνειδισμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.
8. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς·	8. Τὸν ὅμοιον τρόπον κάμνει χρεία νὰ εἶναι καὶ οἱ διάκονοι τιμῆς ἄξιοι, νὰ μὴν εἶναι διπρόσωποι εἰς τοὺς λόγους, νὰ μὴν ἔχουν τὸν νοῦν τους εἰς πολὺ κρασὶ, νὰ μὴν ἀγαποῦσι κακὰ κέρδη·
9. Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.	9. Νὰ ἔχουσι τὸ μυστήριον τῆς πίστεως μὲ καθαρὰν συνείδησιν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Νὰ μὴν ἦναι νεοκατήχητος, μήποτε κενοδοξήσας πέσῃ εἰς καταδίκην τοῦ διαβόλου·

7. Πρέπει δὲ νὰ ἔχῃ καὶ καλὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς ὀνειδισμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

8. Οἱ διάκονοι ὡσαύτως χρεωστοῦν νὰ ἦναι σεμνοὶ, ὄχι δίλογοι, ὄχι δομένοι εἰς πολυποσίαν, ὄχι αἰσχροκερδεῖς·

9. Νὰ κρατῶσι τὸ μυστήριον τῆς πίστεως μὲ καθαρὰν συνείδησιν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
10. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες.	10. Καὶ ἐτοῦτοι ἂς δοκιμάζωνται πρῶτον, ἀπέκει ἂς διακονοῦσιν, ἐὰν εἶναι ἀπαιτηγόρητοι.
11. Γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι.	11. Τὸν ὅμοιον τρόπον πρέπει καὶ ταῖς γυναῖκαίς τους νὰ εἶναι τιμημέναις, καὶ ὄχι νὰ διαβάλλουσι, νὰ εἶναι ἐγκρατευτικαῖς, ἐμπιστευμέναις εἰς ὅλα.
12. Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων·	12. Οἱ διάκονοι ἂς εἶναι μιᾶς γυναίκας ἄνδρες, νὰ κυβερνοῦσι καλὰ τὰ παιδία τους καὶ τὰ σπήτιά τους·
13. Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.	13. Διατὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ διακονήσουν καλὰ, ἀποκτίζουσι καλὸν βαθμὸν εἰς τοῦ λόγου τους, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν εἰς τὴν πίστιν ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

10. Καὶ οὗτοι δὲ ἂς δοκιμάζωνται πρῶτον, ἔπειτα ἂς διακονῶσιν, ἂν ἦναι ἀνέγκλητοι.

11. Αἱ γυναῖκές [των] ὡσαύτως νὰ ἦναι σεμναί, νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ καταλαλίαν, νὰ ἐγκρατεύωνται, νὰ ἦναι κατὰ πάντα πιστάί.

12. Οἱ διάκονοι, ἂς ἦναι μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, κυβερνῶντες καλὰ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἰδίους των οἴκους·

13. Διότι ὅσοι διακονήσωσι καλὰ, ἀποκτοῦν καλὸν βαθμὸν, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν διδάσκοντες τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

www.ibtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

14. Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον·

15. Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

16. Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

14. Ἐτοῦτα σοῦ γράφω, ἐλπίζωντας νὰ ἔλθω εἰς ἐσένα τὸ γλιγωρώτερον·

15. Καὶ ἂν ἀργήσω, διὰ νὰ εἰδῇς πῶς κάμνει χρεία νὰ συναναστρέφεσαι εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

16. Καὶ κατὰ ἀλήθειαν χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν, μέγα εἶναι τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας· ὁ Θεὸς ἐφανερώθη εἰς τὴν σάρκα, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ἐφάνη εἰς τοὺς ἀγγέλους, ἐκηρύχθη εἰς τὰ ἔθνη, ἐπιστεύθη εἰς τὸν κόσμον, ἀνελήφθη εἰς δόξαν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

14. Ταῦτα [μόνα] σὲ γράφω, ἐλπίζων νὰ ἔλθω γρήγορα πρὸς σέ·

15. Ἐὰν δὲ ἀργήσω, διὰ νὰ ἐξεύρῃς πῶς πρέπει νὰ ἀναστρέφεσαι εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν οἶκον, ὅστις εἶναι [αὐτὴ] ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, στύλος καὶ στήριγμα τῆς ἀληθείας.

16. Καὶ ἀναμφιβόλως μέγα εἶναι τῆς εὐσεβείας τὸ μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη σαρκωμένος, ἀπεδείχθη διὰ πνευματικῆς δυνάμεως, ἐφάνη εἰς ἀγγέλους, ἐκηρύχθη εἰς ἔθνη, ἐπιστεύθη ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀνελήφθη εἰς [οὐράνιον] δόξαν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΦ. δ'. 4.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

Τὸ δὲ Πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑςέροις καιροῖς ἀποςήσονταί τινες τῆς πίςεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων,

2. Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν,

3. Κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριςίας τοῖς πιςοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν·

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Καὶ τὸ Πνεῦμα λέγει φανερὰ, ὅτι εἰς τοὺς ὑςέρους χρόνους θέλουσιν ἀποςατήσει τινὲς ἀπὸ τὴν πίςιν, νὰ προσέχουσιν εἰς πνεύματα πλάνης, καὶ εἰς ταῖς διδασκαλίαις τῶν δαιμονίων,

2. Ψευδομένων μὲ ὑπόκρισιν, ὁποῦ ἔχουσι τὴν συνείδησίν τους κεκαυτηριασμένην,

3. Ὁποῦ ἐμποδίζουσι νὰ ὑπανδρεύωνται, καὶ (ὁρίζουσι) νὰ φυλάγουνται ἀπὸ τὰ φαγητὰ, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς τὰ ἔκαμεν νὰ τὰ μεταλαμβάνουν μὲ εὐχαριςίαν οἱ πιςοὶ, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ γνωρίζουσι τὴν ἀλήθειαν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ΚΕΦ. δ'. 4.

Τὸ δὲ Πνεῦμα λέγει ῥητῶς, ὅτι τοὺς ἐρχομένους καιροὺς θέλουν ἀποςατήσειν τινὲς ἀπὸ τὴν πίςιν, προσέχοντες εἰς ἀνθρώπους πλάνους, [διδάσκοντας] διδασκαλίας δαιμονίων,

2. Ὑποκριτὰς ψευδολόγους, καυτηριασμένους τὴν ἰδίαν συνείδησιν,

3. Ἐμποδίζοντας τὸν γάμον, [παραγγέλλοντας] ἀποχὴν ἀπὸ φαγητὰ, τὰ ὁποῖα ἔκτισεν ὁ Θεὸς, νὰ τὰ γεύωνται μὲ εὐχαριςίαν οἱ πιςοὶ, καὶ οἱ καλὰ γνωρίζοντες τὴν ἀλήθειαν·

www.kostasxan.gr

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

4. Ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον·

5. Ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

6. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας.

7. Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

4. Ὅτι κάθε κτίσμα Θεοῦ εἶναι καλόν, καὶ οὐδὲ εἶναι κανένα ἐξουδενωμένον, ὅταν λαμβάνεται μὲ εὐχαριστίαν·

5. Διατί ἁγιάζεται διαμέσου τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς προσευχῆς.

6. Ἐτοῦτα συμβουλεύωντας τοὺς ἀδελφοὺς, θέλεις εἶσθαι καλὸς διάκονος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τρεφόμενος μέσα εἰς τοὺς λόγους τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ὁποῦ ἀκολούθησας.

7. Ἀμὴ τοὺς μύθους τοὺς μεμιασμένους καὶ γραώδεις ἄφησέ τους· καὶ ἄσκησε τοῦ λόγου σου εἰς τὴν εὐσέβειαν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

4. Ὅτι ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι καλά, οὐδὲ τίποτ' ἀπορρίψιμον, ὅταν λαμβάνεται μὲ εὐχαριστίαν·

5. Διότι ἁγιάζεται μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν προσευχήν.

6. Ταῦτα συμβουλεύων τοὺς ἀδελφούς, θέλεις καταξαθῆν καλὸς διάκονος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τρεφόμενος μὲ τοὺς λόγους τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὁποίας ἀκριβῶς ἐμαθητεύθης καλῆς διδασκαλίας.

7. Ἀποστρέφου τοὺς μιαροὺς καὶ ἀξίους γραϊδίων μύθους· γύμναζε δὲ σεαυτὸν εἰς τὴν εὐσέβειαν.

www.libtool.com.cy

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

8. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.

9. Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

10. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

11. Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.

12. Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

8. Διατὶ ἡ σωματικὴ ἄσκησις εἰς ὀλίγον εἶναι ὠφέλιμη· ἀμὴ ἡ εὐσέβεια εἰς ὅλα εἶναι ὠφέλιμη, ἔχοντας νὰ ἔχῃ τὰ ταξίματα τῆς ζωῆς ἐτούτης, καὶ τῆς μελλούσης.

9. Ἀληθινὸς εἶναι ἐτοῦτος ὁ λόγος, καὶ κάθε λογῆς ἀποδοχῆς εἶναι ἄξιος.

10. Διατὶ διὰ τοῦτο καὶ κοπιάζομεν καὶ ὀνειδιζόμεσθεν, ὅτι ἐλπίσαμεν εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὁ ὁποῖος εἶναι σωτὴρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν πιστῶν.

11. Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.

12. Κανένας ἂς μὴν καταφρονᾷ τὴν νεότητά σου, ἀλλὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

8. Διότι ὀλίγον ὠφελεῖ ἡ σωματικὴ γυμνασία· ἡ δὲ εὐσέβεια εἶναι ὠφέλιμος εἰς ὅλα, ἐπειδὴ ὑπόσχεται καὶ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν [καλὴν] ζωήν.

9. Ἀληθινὸς εἶναι ὁ λόγος οὗτος καὶ πάσης πίστεως ἄξιος.

10. Διότι διὰ τοῦτο κοπιάζομεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἐλπίσαμεν εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, τὸν σωτῆρα πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα τῶν πιστῶν.

11. Ταῦτα παράγγελλε καὶ δίδασκε.

12. Μή σου καταφρονῇ κανεὶς τὴν νεότητα· ἀλλὰ

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

13. Ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

14. Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

15. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι· ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

16. Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

γίνου παράδειγμα τῶν πιστῶν, εἰς λόγον, εἰς τὴν συναναστροφὴν, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὸ πνεῦμα, εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν καθαρότητα.

13. Ἕως νὰ ἔλθω καταγίνου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς τὴν παράκλησιν, εἰς τὴν διδασκαλίαν.

14. Μὴν ἀμελεῖς τὸ χάρισμα ὁποῦ εἶναι εἰς ἐσένα, ὁποῦ σοῦ ἐδόθη διαμέσου προφητείας, μὲ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

15. Ἐτοῦτα μελέτα, εἰς τοῦτα ἂς εἶσαι· διὰ νὰ εἶναι ἡ προκοπή σου φανερὰ εἰς ὅλους.

16. Πρόσεχε εἰς τοῦ λόγου

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

γίνου παράδειγμα εἰς τοὺς πιστοὺς, μὲ τὸν λόγον, μὲ τὴν διαγωγὴν, μὲ τὴν ἀγάπην, μὲ τὸ πνεῦμα, μὲ τὴν πίστιν, μὲ τὴν καθαρότητα.

13. Καταγίνου, ἕως νὰ ἔλθω, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς τὴν [εἰς τὰ καλὰ] παρακίνησιν, εἰς τὴν διδασκαλίαν.

14. Μὴν ἀμελῇς τὸ ὁποῖον σοῦ ἐδόθη διὰ προφητείας χάρισμα, μὲ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

15. Ταῦτα μελέτα, εἰς ταῦτα ἀσχολοῦ· διὰ νὰ γίνεται φανερὰ εἰς ὅλους ἡ προκοπή σου.

16. Πρόσεχε εἰς σεαυτὸν καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν· ἐπίμενε

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντας σου.	σου καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν· καὶ καρτέρει εἰς αὐτά· διατὶ κάμνων τοῦτο, καὶ τοῦ λόγου σου θέλεις σώσει, καὶ ἐκείνους ὁποῦ σοῦ ἀκούουν.

ΚΕΦ. ε'. 5.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα· νεωτέρους, ὡς ἀδελφούς·	Μὴν ὀνειδίσῃς τὸν γεροντώτερον, ἀλλὰ νουθέτα τον ὡσὰν πατέρα· καὶ τοὺς νεωτέρους ὡσὰν ἀδελφούς·
2. Πρεσβυτέρας, ὡς μητέρας· νεωτέρας, ὡς ἀδελφάς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.	2. Ταῖς γερόντισσαις ὡσὰν μητέραις· ταῖς νεωτέραις ὡσὰν ἀδελφαῖς, μὲ κάθε λογῆς καθαρότητα.
3. Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας.	3. Τίμα ταῖς χήραις, ἐκείναις ὁποῦ εἶναι ἀληθῶς χήραις.
4. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν	4. Ἀμὴ ἂν καμία χήρα ἔχῃ τέκνα ἢ ἐγκόνια, ἂς μαθαίνουσι

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

εἰς αὐτά· διότι τοῦτο ἐργαζόμενος, θέλεις σώσειν καὶ σεαυτὸν καὶ τοὺς ἀκούοντάς σε.

ΚΕΦ. ε'. 5.

Πρεσβύτερον [τὴν ἡλικίαν] μὴν ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει τον, ὡς πατέρα· τοὺς [δὲ] νεωτέρους, ὡς ἀδελφούς·

2. Τὰς πρεσβυτέρας, ὡς μητέρας, τὰς νεωτέρας, ὡς ἀδελφάς, μὲ πᾶσαν καθαρότητα.

3. Τὰς χήρας τίμα, τὰς ἀληθῶς [λέγω] χήρας.

4. Ἐὰν δέ τις χήρα ἔχῃ τέκνα ἢ ἔκγονα, ἂς τὰ μαθητεύωσι

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νύκτὸς καὶ ἡμέρας.

6. Ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

7. Καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

8. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

πρῶτα (αὐτὰ) νὰ ἀσκοῦσιν εὐσέβειαν εἰς τὸ ἰδιόν τους σπῆτι, καὶ νὰ δίδουσιν ἀνταμοιβὰς εἰς τοὺς προγόνους· διατὶ τοῦτο εἶναι καλὸν, καὶ εὐάρεστον ὁμπροστὰ εἰς τὸν Θεόν.

5. Καὶ ἡ ἀληθῶς χήρα καὶ μεμονωμένη, ἐλπίζει εἰς τὸν Θεὸν, καὶ προσμένει εἰς ταῖς δέησαις καὶ εἰς ταῖς προσευχαῖς, νύκτα καὶ ἡμέρα.

6. Ἀμὴ ἡ χήρα ὁποῦ μεθοκοπᾷ, ζωντανὴ ἀπέθανε.

7. Καὶ παράγγελλε ἐτοῦτα, διὰ νὰ εἶναι ἀκατηγόρηταις.

8. Καὶ ἐὰν κανένας δὲν φροντίζει τοὺς ἰδίους, καὶ μά-

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

πρῶτον νὰ εὐσεβῶσιν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, καὶ νὰ πληρόνωσι τὰς [χρεωστουμένας] εἰς τοὺς προγόνους ἀμοιβάς· διότι τοῦτο εἶναι καλὸν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ δὲ ἀληθῶς χήρα καὶ ἐγκαταλειμμένη, ἐλπίζει εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἐπιμένει νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὰς δεήσεις καὶ τὰς προσευχάς.

6. Ἡ δὲ δομένη εἰς τὴν σπαταλὴν, ζῶσα ἀπέθανε.

7. Καὶ ταῦτα παράγγελλέ τας, διὰ νὰ μὴ δίδωσι λαβὴν κατηγορίας.

8. Ἐὰν δέ τις δὲν ἐπιμελῆται τοὺς ἰδίους, καὶ μάλιστα τοὺς

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
τὴν πίςιν ἤρνηται, καὶ ἔςιν ἀπίςου χείρων.	λιστα τοὺς οἰκιακούς του, ἀρνήθη τὴν πίςιν, καὶ εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν ἄπιςον.
9. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή·	9. Ἐκείνη ἡ χήρα ἂς συναριθμηθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν χηρῶν, ἡ ὁποῖα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἑξήντα χρονῶν, καὶ ἡ ὁποῖα ἔγινεν ἑνὸς μόνου γυναῖκα·
10. Ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, ἢ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε.	10. Εἰς ἔργα καλὰ μαρτυρημένη, ἐὰν ἔθρεψε παιδία, ἐὰν ἐδέχθη ξένους, ἐὰν ἔνιψε ποδάρια ἁγίων, ἐὰν ἐβοήθησε θλιμμένους, ἐὰν ἀκολούθησεν εἰς κάθε ἔργον καλόν.
11. Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταςρη-	11. Ἀμὴ ταῖς χήραις ταῖς νεωτέραις παραιτοῦ ταις· διατί

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

συγγενεῖς, ἀρνεῖται τὴν πίςιν, καὶ γίνεται χειρότερος [καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπίςου].

9. Ἂς μὴ καταγράφεται κἀμμία εἰς τὸν κατάλογον τῶν χηρῶν, ἐὰν δὲν ἦναι ἑξήκοντα ἐτῶν, καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς χήρα·

10. Ἔχουσα μαρτυρίαν καλῶν ἔργων, ἂν ἀνάθρεψε [καλὰ] τὰ τέκνα της, ἂν ἐξενοδόχησε, ἂν ἔνιψε πόδας ἁγίων, ἂν ἐβοήθησε θλιβομένους, ἂν ἠκολούθησε προθύμως καθὲν καλὸν ἔργον.

11. Παραιτοῦ δὲ τὰς νεωτέρας χήρας· διότι, ὅταν κατα-

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

νιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν·

12. Ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

13. Ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

14. Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ὅταν κατατρυφήσωσιν ἐναντία τοῦ Χριστοῦ, θέλουν νὰ ὑπανδρευθοῦσιν·

12. Αἱ ὁποίαις ἔχουσι κατάκρισιν, ὅτι ἐκαταφρόνησαν τὴν πρώτην πίστιν.

13. Καὶ ἀκόμη μαθαίνουσι νὰ εἶναι ἀκαμάτραις, νὰ τρυγυρίζουσι τὰ σπίτια· καὶ ὄχι μόνον ἀκαμάτραις, ἀλλὰ καὶ πολύλογαις καὶ περίεργαις, λέγοντες ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν πρέπουν.

14. Θέλω λοιπὸν ταῖς πλέον νεώτεραις νὰ ὑπανδρεύωνται, νὰ κάμνουν παιδία, νὰ οἰκοκυρεύουν, νὰ μὴν δίδουσι εἰς τὸν ἀντικείμενον καμίαν ἀφορμὴν λοιδορίας.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

τρυφήσωσι κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐπιθυμοῦν νὰ ὑπανδρεύωνται.

12. Καταδικάζουσαι [οὕτως] ἑαυτάς, ὅτι ἀθέτησαν τὴν πρώτην αὐτῶν ὑπόσχεσιν.

13. Ἐνταυτῷ δὲ καὶ μανθάνουν νὰ περιέρχωνται τὰς οἰκίας ἀργαί, καὶ ὄχι μόνον ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ πρέποντα.

14. Θέλω λοιπὸν τὰς νεωτέρας χήρας νὰ ὑπανδρεύωνται, νὰ τεκνογονῶσι, νὰ οἰκοκυρεύωσι, νὰ μὴ δίδωσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν μηδεμίαν ἀφορμὴν κακολογίας.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

15. Ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ Σατανᾶ.

16. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

17. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν· μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

18. Λέγει γὰρ ἡ γραφή. Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. Καί· Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

15. Διατὶ σχεδὸν μερικοὶ ἐγύρισαν ὀπίσω τοῦ Σατανᾶ.

16. Ἐὰν κανένας πιστὸς, ἢ πιστὴ, ἔχῃ χήραις, ἂς ταῖς βοηθᾷ εἰς τὰ ἀναγκαῖα ἀρκετὰ, καὶ ἂς μὴν βαρύνεται ἡ ἐκκλησία, διὰ νὰ βοηθᾷ ἀρκετὰ ταῖς ἀληθιναῖς χήραις.

17. Οἱ πρεσβύτεροι ὁποῦ εἶναι καλοὶ προεστοὶ, ἂς ἔχουσι διπλὴν τιμήν· μάλιστα ἐκεῖνοι ὁποῦ κοπιάζουν εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν.

18. Διατὶ λέγει ἡ γραφή· Τὸ βοΐδιον ὁποῦ ἀλωνίζει, νὰ μὴν τὸ ἀποστομώσῃς. Καί· Ἄξιος εἶναι ὁ ἐργάτης τῆς πληρωμῆς του.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

15. Διότι τινὲς ἀπ' αὐτὰς ἐστράφησαν ἤδη ἐξοπίσω τοῦ Σατανᾶ.

16. Ἐάν τις πιστὸς, ἢ πιστὴ, ἔχῃ χήρας, ἂς τὰς βοηθῇ τὰ ἀρκοῦντα, καὶ ἂς μὴ βαρύνεται ἡ ἐκκλησία, διὰ νὰ [ἔχῃ νὰ] βοηθῇ τὰς ἀληθινὰς χήρας.

17. Οἱ καλὰ προεστεύοντες πρεσβύτεροι ἂς ἀξιόνωνται διπλῆν τιμήν· μάλιστα ὅσοι κοπιάζουν εἰς λόγον καὶ διδασκαλίαν.

18. Διότι λέγει ἡ Γραφή· Μὴ φράσῃς τὸ στόμα τοῦ βωδίου, ὅταν ἀλωνίζῃ. Καί· Ἄξιος εἶναι ὁ ἐργάτης τῆς πληρωμῆς του.

www.ebtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόκλισιν.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρ-

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

19. Καὶ μὴν παραδέχεσαι κατηγορίαν ἐναντία τοῦ πρεσβυτέρου, ἔξω ἂν δὲν εἶναι δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες.

20. Ἐκείνους ὁποῦ ἁμαρτάνουσιν, ὁμπροστὰ εἰς ὅλους ἔλεγχέ τους, διὰ νὰ ἔχουν φόβον καὶ οἱ ἄλλοι.

21. Ὁρκίζω σε ὁμπροστὰ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, νὰ τὰ φυλάξῃς ἐτοῦτα χωρὶς καμίαν προτίμησιν, νὰ μὴν κάμῃς κανένα πρᾶγμα, παρακλίνωντας εἰς κανένα μέρος.

22. Τὰ χέρια εἰς κανένα μὴν βάνῃς ὀγλήγορα, μηδὲ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

19 Μὴ δέχεσαι εὔκολα κατηγορίαν κατὰ πρεσβυτέρου, παρεκτὸς [ἂν δὲν μαρτυρηθῇ] ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς μάρτυρας.

20. Ἔλεγχε ἐνώπιον πάντων τοὺς ἁμαρτάνοντας, διὰ νὰ φοβῶνται καὶ οἱ λοιποί.

21. Σὲ ὁρκίζω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, νὰ φυλάξῃς ταῦτα χωρὶς πρόκρισιν, μηδὲ νὰ πράσσῃς τίποτε κατὰ προσωπολημψίαν.

22. Μὴ σπεύδῃς νὰ χειροθετῇς κανένα [εἰς ἐκκλησιαστικὸν

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
τίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.	μέτεχε εἰς ξέναις ἁμαρτίαις· φύλαγε τοῦ λόγου σου καθαρόν.
23. Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.	23. Πλέον μὴν πίνῃς νερόν, ἀλλὰ μεταχειρίζου ὀλίγον κρασὶ διὰ τὸ στομάχι σου, καὶ ταῖς πυκναῖς σου ἀσθένειαις.
24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.	24. Αἱ ἁμαρτίαις μερικῶν ἀνθρώπων εἶναι φαναραῖς, καὶ προφθάνουσιν εἰς τὴν κρίσιν προτήτερα· ἀμὴ εἰς κάποιους αἱ ἁμαρτίαις ἀκολουθοῦσιν ὕστερα.
25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι· καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύνανται.	25. Τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τὰ καλὰ ἔργα εἶναι φανερά· καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἄλλης λογῆς, δὲν ἠμποροῦν νὰ κρυφθοῦν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ἐπάγγελμα], μηδὲ γίνου κοινωνὸς ἁμαρτιῶν ἀλλοτρίων· φύλασσε σεαυτὸν καθαρόν.

23. Παῦσε νὰ ὑδροποτῇς· μεταχειρίζου δὲ ὀλίγον οἶνον, διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς συχνάς σου ἀσθενείας.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι εἶναι φανεραὶ, καταδικάζουσαί τους [καὶ] πρὸ τῆς καταδίκης· ἄλλων δὲ τινῶν ἀκολουθεῖ ἡ φανέρωσις τὴν καταδίκην.

25. Ὡσαύτως φανερὰ εἶναι καὶ τὰ καλὰ ἔργα· [καθὼς] καὶ τὰ ἐναντία των δὲν δύνανται νὰ μείνωσι κρυφά.

www.libtool.com.cn

ΚΕΦ. ς'. 6.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν· ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.

2. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δίδασκε, καὶ παρακάλει.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Ὅσοι δοῦλοι εἶναι ἀποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἂς λογιάζουν πῶς εἶναι ἄξιοι οἱ αὐθεντάδες τους κάθε λογῆς τιμῆς· διὰ νὰ μὴν βλασφημῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία.

2. Καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουν πιστοὺς αὐθεντάδες, μὴν τοὺς καταφρονοῦσιν, διατὶ εἶναι ἀδελφοί· ἀλλὰ περισσότερον ἂς δουλεύουσιν, ὅτι εἶναι πιστοὶ καὶ ἀγαπημένοι, οἱ ὁποῖοι ἀπολαμβάνουσι τὴν εὐεργεσίαν. Ἐτοῦτα δίδασκε καὶ νουθέτα.

ΚΕΦ. ς'. 6.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Ὅσοι εἶναι ὑπὸ ζυγὸν δουλείας, ἂς κρίνωσιν ἀξίους πάσης τιμῆς τοὺς δεσπότας των, διὰ νὰ μὴ βλασφημῆται τὸ ὄνομα καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Θεοῦ.

2. Καὶ οἱ ἔχοντες δεσπότας χριστιανοὺς, ἂς μὴ τοὺς καταφρονῶσι [μὲ πρόφασιν] ὅτι εἶναι ἀδελφοί των, ἀλλ' ἂς τοὺς δουλεύωσι προθυμότερον [διὰ τοῦτο], ὅτι οἱ ἀντιλαμβάνοντες τὴν καλὴν των δούλευσιν εἶναι χριστιανοὶ καὶ ἀγαπητοί. Ταῦτα δίδαξε καὶ παράγγελλε.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
3. Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,	3. Ἐὰν κανένας διδάσκει ἄλλα, καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὰ λόγια τὰ ὑγιῆ, ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τὴν εὐσεβῆ,
4. Τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας· ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί,	4. Ἐκεῖνος κενοδοξᾷ μηδὲν γνωρίζωντας, ἀλλὰ ἀσθενῶντας εἰς τὸν νοῦν του, εἰς ζητήματα καὶ λογομαχίας· ἀπὸ τὰ ὁποῖα γίνεται φθόνος, φιλονεικία, βλασφημίαις, ὑπόληψαις κακαῖς,
5. Παραδιατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν· ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.	5. Γυμνάσματα κακὰ ἀνθρώπων ὁποῦ ἔχουσι τὸν νοῦν τους διεφθαρμένον, καὶ ὁποῦ εἶναι ἐστερημένοι τῆς ἀληθείας, ὁποῦ λογιάζουσι νὰ εἶναι ἡ εὐσέβεια πρόσοδος· ἀναχώρει ἀπὸ τοὺς τοιούτους.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Ἐάν τις διδάσκῃ διδασκαλίας ξένας, μηδ' ἀκολουθῇ τοὺς ὑγιαίνοντας λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν εὐσεβῆ διδασκαλίαν,

4. Κενοδοξεῖ, οὐδὲ γνωρίζει τίποτε, ἀλλ' ἀῤῥωστεῖ [ἡ ψυχή του] εἰς ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐκ τῶν ὁποίων γεννᾶται φθόνος, φιλονεικία, βλασφημίαι, ὑποψίαι πονηραί·

5. Διαλέξεις ἀπρεπεῖς διεφθαρμένων τὸν νοῦν ἀνθρώπων, καὶ ἀποστερημένων τὴν ἀλήθειαν, νομιζόντων ὅτι ἡ εὐσέβεια εἶναι πρόσοδος. Στέκε μακρὰν ἀπὸ τοὺς τοιούτους.

www.kilivol.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Ἔϛι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.

7 Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον· δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

8. Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησώμεθα.

9. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Καὶ βέβαια μεγάλη πρόσοδος εἶναι ἡ εὐσέβεια, μὲ καρδίαν εὐχαριϛημένην εἰς τὰ ἀρκετά.

7. Διατὶ κανένα πρᾶγμα δὲν ἐφέραμεν εἰς τὸν κόσμον· καὶ φανερὸν εἶναι ὅτι οὐδὲ δυνόμεσθε νὰ εὐγάλωμεν τίποτες.

8. Καὶ ὅταν ἔχωμεν φαγητὰ καὶ σκεπάσματα, ἂς εἴμεσθεν ἀρκετοὶ εἰς ἐτοῦτα.

9. Ἀμὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν νὰ πλουτοῦν, πέφτουσι μέσα εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίαις πολλαῖς, ἄγνωϛαις καὶ βλαβεραῖς, ἡ ὁποῖαις βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς χαλασμὸν καὶ ἀπώλειαν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ναὶ, μεγάλη πρόσοδος εἶναι ἡ εὐσέβεια εἰς τὸν ἀρκούμενον εἰς τὰ ἀναγκαῖα.

7. Διότι τίποτε δὲν ἐφέραμεν [μαζῆ μας] εἰς τὸν κόσμον, καὶ φανερὸν ὅτι οὐδὲ τίποτε δυνάμεθα νὰ ἀποφέρωμεν.

8. Ἔχοντες λοιπὸν τροφὰς καὶ σκεπάσματα, ἂς ἀρκεσθῶμεν εἰς τοῦτα.

9. Ὅσοι δ' ἐπιθυμοῦν νὰ πλουτήσωσι, ἐμπλέκονται εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ εἰς ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἱ ὁποῖαι βυθίζουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

10. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

11. Σὺ δὲ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης, καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

10. Διατὶ ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία· τὴν ὁποίαν κάποιοι ἐξωντας νὰ τὴν ὀρεχθοῦσιν, ἐπλανήθηκαν ἀπὸ τὴν πίστιν, καὶ ἐκάρφωσαν τοῦ λόγου τους εἰς πολλοὺς πόνους.

11. Ἀμὴ ἐσὺ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, φεῦγε ἐτοῦτα· καὶ σπούδαζε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, σφικτοκράτησε τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκαλέσθης, καὶ ὡμολόγησες τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμπροσὰ εἰς πολλοὺς μάρτυρας.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

10. Διότι ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία, τὴν ὁποίαν ὀρεγόμενοι τινὲς, ἐπλανήθησαν ἀπὸ τὴν πίστιν, καὶ ἐπερικεντήθησαν ἀπὸ πολλοὺς πόνους.

11. Σὺ δὲ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, φεῦγε ταῦτα, καὶ τρέχε ἐξοπίσω τῆς δικαιοσύνης, τῆς εὐσεβείας, τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς ὑπομονῆς, τῆς πραότητος.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, κέρδησε τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐκαλέσθης, καὶ ὡμολόγησες τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

www.ibtool.com.cy

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

13. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν·

14. Τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

15. Ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

13. Παραγγέλλω σου ὀμπροσὰ εἰς τὸν Θεὸν, ὁποῦ ζωοποιεῖ τὰ πάντα, καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, ὁποῦ ἐμαρτύρησεν ὀμπροσὰ εἰς τὸν Πόντιον Πιλάτον τὴν καλὴν ὁμολογίαν·

14. Νὰ φυλάξῃς ἐτούτην τὴν ἐντολὴν ὥντας ἀμόλυντος, ἀκατηγόρητος, ἕως τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ·

15. Τὴν ὁποίαν εἰς τοὺς διωρισμένους καιροὺς θέλει τὴν δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

13. *Σὲ παραγγέλλω ἐνώπιον τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα* Θεοῦ, *καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ, ὅς ις ἐμαρτύρησεν ἔμπροσθεν τοῦ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν·*

14. *Νὰ φυλάξῃς τὴν ἐντολὴν ἀμίαντον, ἀκατάκριτον, ἕως εἰς τὴν [δευτέραν] παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,*

15. *Τὴν ὁποίαν θέλει δείξειν εἰς ὡρισμένους καιροὺς ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,*

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

16. Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν·

18. Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει μόνος ἀθανασίαν, καὶ κατοικᾷ φῶς ἀπλησίαστον, τὸν ὁποῖον κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν τὸν εἶδεν, οὐδὲ δύναται νὰ τὸν ἰδῇ· εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι τιμὴ καὶ κράτος παντοτεινόν· ἀμήν.

17. Παράγγελλε τοὺς πλουσίους εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα νὰ μὴν ὑψηλοφρονοῦσι, μηδὲ νὰ ἐλπίζουσι εἰς τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλούτου, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὁποῦ μᾶς δίδει πλουσίως ὅλα εἰς ἀπόλαυσιν·

18. Νὰ κάμνουσιν ἀγαθὰ ἔργα, νὰ πλουτοῦσιν εἰς ἔργα καλὰ, νὰ εἶναι μεταδοτικοὶ, κοινωνητικοι.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ὅς ις μόνος ἔχει ἀθανασίαν, καὶ κατοικεῖ φῶς ἀπλησίαστον· τὸν ὁποῖον ἄνθρωπος δὲν ἔβλεψεν, οὐδὲ νὰ βλέψῃ δύναται, τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

17. Τοὺς πλουσίους τοῦ παρόντος αἰῶνος παράγγελλε νὰ μὴν ὑψηλοφρονῶσι, μηδὲ νὰ ἐλπίζωσιν εἰς τὸ ἀβέβαιον τοῦ πλούτου, ἀλλ' εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὅς ις μᾶς ἔδωκε πλουσίως ὅλα εἰς ἀπόλαυσιν·

18. Νὰ ἦναι εὐεργετικοὶ, πλούσιοι εἰς καλὰ ἔργα, μεταδοτικοὶ, κοινωνικοί.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

19. Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.

20. Ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως·

21. Ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

† Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

19. Νὰ θησαυρίζουσιν εἰς τοῦ λόγου τους θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, διὰ νὰ πιάσουν τὴν αἰώνιον ζωήν.

20. Ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην ἐτούτην φύλαξε, ἀποδιώχνωντας ταῖς συχαμέναις ματαιολογίαις, καὶ ταῖς φιλονεικίαις τῆς ψεύτικης γνώσεως·

21. Τὴν ὁποίαν τινὲς λέγοντες νὰ τὴν ἔχουν, ἀπότυχαν ἀπὸ τὴν πίστιν. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

† Ἡ εἰς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ τὴν Λαοδικείαν, ἥτις εἶναι μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

19. Ἀποθησαυρίζοντες εἰς ἑαυτοὺς θησαυρὸν [βέβαιον καὶ] καλὸν εἰς τὸ μέλλον, διὰ νὰ κερδήσωσι τὴν αἰώνιον ζωήν.

20. Ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξε, ἀποστρεφόμενος τὰς μιαρὰς ματαιολογίας καὶ ἀντιλογίας τῆς ψευδῶς ὀνομαζομένης γνώσεως·

21. Τὴν ὁποίαν ἐπαγγελλόμενοι τινες, ἀστόχησαν εἰς τὴν πίστιν. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μ' ἐσέ. Ἀμήν.

† Ἡ πρὸς Τιμόθεον πρώτη, γραφθεῖσα ἀπὸ τὴν Λαοδίκειαν, μητρόπολιν Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΚΕΦ. ά. 1.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,

2. Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ τάξιμον τῆς ζωῆς ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν,

2. Εἰς τὸν Τιμόθεον τὸ ἀγαπητὸν τέκνον, ἂς εἶναι χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα, καὶ τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Κύριόν μας.

ΚΕΦ. ά. 1.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ [ὡρισμένος] ἀπὸ θέλημα Θεοῦ νὰ ἀναγγείλω τὴν κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν ζωήν·

2. [Εὔχομαι] εἰς τὸν Τιμόθεον, ἀγαπητόν μου τέκνον, χάρω, ἔλεον, εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

3. Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας·

4. Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ·

5. Ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ· πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, τὸν ὁποῖον λατρεύω ἀπὸ τοὺς προγόνους μου μὲ καθαρὰν συνείδησιν, ὅτι σὲ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε εἰς ταῖς προσευχαῖς μου νύκτα καὶ ἡμέρα·

4. Ἔχωντας μεγάλον πόθον νὰ σὲ εἰδῶ, ἐνθυμούμενος τὰ δάκρυά σου, διὰ νὰ γεμισθῶ χαρᾶν·

5. Ἀναθυμούμενος τὴν πίστιν σου τὴν ἁπλῆν, ἡ ὁποῖα ἐκατοίκησε πρῶτον εἰς τὴν μάμμην σου τὴν Λωΐδα, καὶ εἰς τὴν μητέρα σου τὴν Εὐνίκην· καὶ πιστεύω, ὅτι νὰ εἶναι καὶ εἰς ἐσένα.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, τὸν ὁποῖον λατρεύω ἀπὸ προγένων μὲ καθαρὰν συνείδησιν, ὅτι σὲ ἐνθυμοῦμαι ἀκατάπαυστα εἰς τὰς προσευχάς μου νύκτα καὶ ἡμέραν,

4. Ἔχων πολὺν πόθον νὰ σὲ ἴδω, ἐνθυμούμενος τὰ δάκρυά σου, διὰ νὰ γεμισθῶ χαρᾶν·

5. Ἐνθυμούμενος [ἔτι] τὴν ἀνυπόκριτόν σου πίστιν, ἥτις ἐκατοίκησε πρῶτον εἰς τὴν ψυχὴν τῆς μάμμης σου Λωΐδος, καὶ τῆς μητρός σου Εὐνίκης· πιστεύω δὲ ὅτι καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σὲ ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

7. Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.

8. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν Θεοῦ·

9. Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ· οὐ

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Διὰ τὴν ὁποίαν ἀφορμὴν σὲ ἀναθυμίζω, νὰ ἀνάπτῃς τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι εἰς ἐσένα διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

7. Διατὶ ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔδωκε πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.

8. Μὴν ἐντραπῇς λοιπὸν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κυρίου μας, μηδὲ ἐμένα τὸν δέσμιόν του· ἀλλὰ συγκακοπάθησε μετ' ἐμένα εἰς τὸ εὐαγγέλιον κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ·

9. Ὁποῦ μᾶς ἔσωσε, καὶ μᾶς ἐκάλεσε μὲ κάλεσμα ἅγιον· ὄχι

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Διὰ τὴν ὁποίαν αἰτίαν σοῦ ἐνθυμίζω νὰ ἀναζωοποιῇς τὸ δοθέν εἰς σὲ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

7. Διότι δὲν μας ἔδωκεν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ [πνεῦμα] δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

8. Μὴν ἐντραπῇς λοιπὸν τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μηδ' ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησε μὲ τὸ εὐαγγέλιον, κατὰ τὴν [δοθεῖσαν εἰς σὲ] δύναμιν τοῦ Θεοῦ·

9. Ὅστις μᾶς ἔσωσε, καὶ μᾶς ἐκάλεσε κάλεσμα ἅγιον, ὄχι

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

3. Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιαλείπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας·

4. Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ·

5. Ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ· πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, τὸν ὁποῖον λατρεύω ἀπὸ τοὺς προγόνους μου μὲ καθαρὰν συνείδησιν, ὅτι σὲ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε εἰς ταῖς προσευχαῖς μου νύκτα καὶ ἡμέρα·

4. Ἔχωντας μεγάλον πόθον νὰ σὲ ἰδῶ, ἐνθυμούμενος τὰ δάκρυά σου, διὰ νὰ γεμισθῶ χαράν·

5. Ἀναθυμούμενος τὴν πίστιν σου τὴν ἄπλαστον, ἡ ὁποῖα ἐκατοίκησε πρῶτον εἰς τὴν μάμμην σου τὴν Λωΐδα, καὶ εἰς τὴν μητέρα σου τὴν Εὐνίκην· καὶ πιστεύω, ὅτι νὰ εἶναι καὶ εἰς ἐσένα.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, τὸν ὁποῖον λατρεύω ἀπὸ προγόνων μὲ καθαρὰν συνείδησιν, ὅτι σὲ ἐνθυμοῦμαι ἀκατάπαυστα εἰς τὰς προσευχάς μου νύκτα καὶ ἡμέραν,

4. Ἔχων πολὺν πόθον νὰ σὲ ἴδω, ἐνθυμούμενος τὰ δάκρυά σου, διὰ νὰ γεμισθῶ χαράν·

5. Ἐνθυμούμενος [ἔτι] τὴν ἀνυπόκριτόν σου πίστιν, ἥτις ἐκατοίκησε πρῶτον εἰς τὴν ψυχὴν τῆς μάμμης σου Λωΐδος, καὶ τῆς μητρός σου Εὐνίκης· πιστεύω δὲ ὅτι καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σὲ ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἔχων ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

7. Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.

8. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν Θεοῦ·

9. Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ· οὐ

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Διὰ τὴν ὁποίαν ἀφορμὴν σὲ ἀναθυμίζω, νὰ ἀνάπτῃς τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ εἶναι εἰς ἐσένα διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

7. Διατὶ ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔδωκε πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυναμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.

8. Μὴν ἐντραπῇς λοιπὸν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κυρίου μας, μηδὲ ἐμένα τὸν δέσμιόν του· ἀλλὰ συγκακοπάθησε μετ' ἐμένα εἰς τὸ εὐαγγέλιον κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ·

9. Ὁποῦ μᾶς ἔσωσε, καὶ μᾶς ἐκάλεσε μὲ κάλεσμα ἅγιον· ὄχι

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Διὰ τὴν ὁποίαν αἰτίαν σοῦ ἐνθυμίζω νὰ ἀναζωοποιῇς τὸ δοθέν εἰς σὲ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

7. Διότι δὲν μας ἔδωκεν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ [πνεῦμα] δυναμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

8. Μὴν ἐντραπῇς λοιπὸν τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μηδ' ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησε μὲ τὸ εὐαγγελιον, κατὰ τὴν [δοθεῖσαν εἰς σὲ] δύναμιν τοῦ Θεοῦ·

9. Ὅς-ις μᾶς ἔσωσε, καὶ μᾶς ἐκάλεσε κάλεσμα ἅγιον, ὄχι

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν, καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων·	κατὰ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν του πρόθεσιν καὶ τὴν χάριν, ὁποῦ μᾶς ἐδόθη εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν προτήτερα ἀπὸ χρόνους αἰωνίους·
10. Φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου·	10. Καὶ τώρα ἐφανερώθη διὰ μέσου τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρός μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ ἐχάλασε τὸν θάνατον, καὶ ἐφανέρωσε τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν διὰ μέσου τοῦ εὐαγγελίου·
11. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν.	11. Εἰς τὸ ὁποῖον ἐβάλθηκα ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν.
12. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω· ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύ-	12. Διὰ τὴν ὁποίαν ἀφορμὴν παθαίνω καὶ τοῦτα· ἀλλὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

κατὰ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ κατὰ βουλὴν ἰδίαν, καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων·

10. Φανερωθεῖσαν δὲ τώρα μὲ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐκατάργησε μὲν τὸν θάνατον, ἐφανέρωσε δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου·

11. Τοῦ ὁποίου κήρυξ ἐκατασταθην ἐγὼ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν.

12. Διὰ τὸ ὁποῖον καὶ πάσχω ταῦτα· ἀλλὰ δὲν ἐντρέπομαι·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

νομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

13. Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

14. Τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ Πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

15. Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

δὲν ἐντρέπομαι· διατί ἐξεύρω εἰς τίναν ἐπίστευσα, καὶ πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατὸς νὰ φυλάξῃ τὴν παρακαταθήκην μου εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

13. Κράτει τὸ παράδειγμα τῶν ὑγιῶν λόγων, τῶν ὁποίων ἄκουσες ἀπὸ λόγού μου, μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

14. Τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλαξον διαμέσου τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, ὁποῦ κατοικεῖ εἰς ἡμᾶς.

15. Ἐξεύρεις ἐτοῦτο, ὅτι ὅλοι ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ ἀποστράφηκαν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

διότι ἐξεύρω εἰς ποῖον ἐπίστευσα, καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι δυνατὸς νὰ φυλάξῃ τὴν παρακαταθήκην μου ἕως τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

13. Κράτει τὸ παράδειγμα ὅσων ἤκουσες ἀπ' ἐμὲ λόγων ὑγιῶν, μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

14. Φύλαξε τὴν καλὴν παρακαταθήκην μὲ τὴν δύναμιν τοῦ κατοικοῦντος εἰς ἡμᾶς ἁγίου Πνεύματος.

15. Ἐξεύρεις τοῦτο, ὅτι μ' ἀφήκασιν ὅλοι οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Φύγελλος καὶ ὁ Ἑρμογένης.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
16. Δῴη ἔλεος ὁ Κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ· ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη·	16. Ὁ Κύριος νὰ δώσῃ ἔλεος εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ὀνησιφόρου· ὅτι πολλαῖς φοραῖς μὲ ἐθεράπευσε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου δὲν ἐντράπη·
17. Ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε.	17. Ἀλλὰ ὥντας εἰς τὴν Ῥώμην, μὲ πολλὴν σπουδὴν μὲ ἐζήτησε καὶ μὲ ηὗρεν.
18. Δῴη αὐτῷ ὁ Κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ Κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις·	18. Ὁ Κύριος νὰ τοῦ δώσῃ νὰ εὕρῃ ἔλεος ἀπὸ τὸν Κύριον εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην· καὶ ὅσα μὲ ὑπηρέτησεν εἰς τὴν Ἔφεσον, ἐσὺ τὰ ἐξεύρεις καλήτερα.

ΚΕΦ. β'. 2.

Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ·	Ἐσὺ λοιπὸν, τέκνον μου, δυναμώνου μὲ τὴν χάριν ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ὁ Κύριος νὰ δώσῃ ἔλεος εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀνησιφόρου, ὅτι μ' ἐπαρηγόρησε πολλάκις, οὐδ' ἐντράπη τὴν ἅλυσίν μου·

17. Ἀλλ', ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, μ' ἐζήτησε πρόθυμα καὶ μὲ ηὗρε.

18. Εἴθε τὸν δώσῃ ὁ Κύριος τὸ ἔλεός του! καὶ ὅσα ἐδιακόνησεν εἰς τὴν Ἔφεσον, τὰ ἐξεύρεις σὺ καλήτερα.

ΚΕΦ. β'. 2.

Σὺ λοιπὸν, τέκνον μου, ἐνδυναμόνου εἰς τὴν χάριν Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

2. Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

3. Σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ.

4. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

5. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ ἄκουσας ἀπὸ λόγου μου διαμέσου πολλῶν μαρτύρων, παράδωσέ τα ὡσὰν παρακαταθήκην εἰς πιστοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ διδάξουν καὶ ἄλλους.

3. Ἐσὺ λοιπὸν κακοπάθησε, ὡσὰν καλὸς στρατιώτης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

4. Οὐδὲ ἕνας ὁποῦ στρατεύεται ἐμπλέκεται εἰς ταῖς πραγματείαις τῆς ζωῆς ἐτούτης, διὰ νὰ ἀρέσῃ ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐδιάλεξε διὰ στρατιώτην.

5. Καὶ ἐὰν κανένας ἀγωνίζεται, δὲν στεφανώνεται, ἐὰν δὲν ἀγωνισθῇ νομίμως.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Καὶ ὅσα ἤκουσες ἀπ' ἐμὲ ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, παράθεσέ τα εἰς ἀνθρώπους πιστοὺς, ἱκανοὺς νὰ τὰ διδάξωσι καὶ ἄλλους.

3. Κακοπάθησε λοιπὸν ὡς καλὸς στρατιώτης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

4. Κανεῖς στρατευόμενος δὲν ἐμπλέκεται εἰς τὰς βιωτικὰς ὑποθέσεις, [ἀλλὰ τὰς φεύγει], διὰ νὰ ἀρέσῃ ἐκεῖνον ὅστις τὸν ἔγραψεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν στρατιωτῶν.

5. Καὶ ἐὰν ἀγωνίζεται τὶς, δὲν στεφανόνεται, ἂν δὲν ἀγωνισθῇ κατὰ τοὺς νόμους [τῶν ἀγώνων].

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
6. Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.	6. Ὁ γεωργὸς ὁποῦ κοπιάζει κάμνει χρεία νὰ μεταλαμβάνῃ πρῶτον ἀπὸ τοὺς καρπούς.
7. Νόει ἃ λέγω· δῴη γάρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.	7. Γροῦα ἐκεῖνα ὁποῦ λέγω· ἄμποτες ὁ Κύριος νὰ σὲ δώσῃ γνῶσιν εἰς ὅλα.
8. Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου·	8. Ἐνθυμοῦ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁποῦ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ὁ ὁποῖος (ἐγεννήθη) ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαβὶδ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου·
9. Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται.	9. Εἰς τὸ ὁποῖον κακοπαθῶ ἕως εἰς δεσμὰ, ὡσὰν κακοποιός· ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν δένεται.
10. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς	10. Διὰ τοῦτο ἐγὼ τὰ ὑπομένω ὅλα διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διὰ νὰ τύχουσι καὶ αὐτοὶ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ὁ κοπιάζων γεωργὸς πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ πρῶτον τοὺς καρπούς.

7. Νόει τί σε λέγω· ὁ Θεὸς νὰ σὲ δώσῃ σύνεσιν εἰς ὅλα!

8. Ἐνθυμοῦ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, τὸν ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.

9. Διὰ τὸ ὁποῖον κακοπαθῶ ἕως καὶ νὰ δεθῶ ὡς κακοποιός· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν δένεται.

10. Διὰ τοῦτο τὰ ὑπομένω ὅλα διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, νὰ

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

11. Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν·

12. Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·

13. Εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

14. Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

σωτηρίαν, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν μὲ δόξαν αἰώνιον.

11. Ὁ λόγος ἐτοῦτος εἶναι ἀληθινός· διατὶ ἐὰν ἀποθάνομεν ἀνταμα μὲ τὸν Χριστὸν, θέλομεν ζήσει καὶ ἀνταμα μετ' αὐτόν·

12. Ἐὰν ὑπομένομεν, καὶ θέλομεν συμβασιλεύσει· ἐὰν ἀρνούμεσθεν ἐκεῖνον, καὶ ἐκεῖνος θέλει μᾶς ἀρνηθῇ·

13. Ἐὰν ἡμεῖς ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· νὰ ἀρνηθῇ τοῦ λόγου του δὲν δύναται.

14. Ἐτοῦτα ἀναθύμιζε, μαρτυρῶντας τοὺς ἀνθρώπους, ὁμπροστὰ εἰς τὸν Κύριον, νὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

φυλάξωσι καὶ αὐτοὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ δόξαν αἰώνιον.

11. Πιστὸς ὁ λόγος· ἂν ἐσυναπεθάναμεν [μὲ τὸν Χριστὸν, μὲ τὸν Χριστὸν] θέλομεν καὶ συζήσειν·

12. Ἂν ὑπομένωμεν, θέλομεν καὶ συμβασιλεύσειν· ἐὰν [δὲ] τὸν ἀρνηθῶμεν, θέλει μᾶς ἀρνηθῆν κ' ἐκεῖνος·

13. Ἂν ἀπιστῶμεν, ἐκεῖνος [ὅμως] μένει πιστὸς, μὴ δυνάμενος νὰ ἀρνηθῇ ἑαυτόν·

14. Ταῦτα ἐνθύμιζέ τους, ὁρκίζων ἐνώπιον τοῦ Κυρίου,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.

15. Σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

16. Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περίστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας·

17. Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει· ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος·

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

μὴν λογομαχοῦσι, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὠφέλιμον εἰς κανένα, ἀλλὰ χαλασμὸς ἐκείνων ὁποῦ ἀκούουν.

15. Σπούδαζε νὰ παραστήσῃς τοῦ λόγου σου δόκιμον εἰς τὸν Θεὸν, ἐργάτην ἀκεντρόπιαστον, ὀρθοκόπτων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

16. Ἀμὴ ταῖς βδελυκταῖς ματαιοφωνίαις φεῦγε· διατὶ θέλουσι προκόψει εἰς μεγαλίτερην ἀσέβειαν·

17. Καὶ ὁ λόγος τῶν τοιούτων βόσκων ἐμπροσθὰ, θέλει καταφάγει ὡσὰν φάγουσα· ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι ὁ Ὑμέναιος καὶ Φίλητος.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ λογομαχίας, εἰς οὐδετίποτε χρησίμους [πλὴν] εἰς καταστροφὴν τῶν ἀκουόντων.

15. Σπούδασε νὰ παρασταθῇς δόκιμος εἰς τὸν Θεὸν, ἐργάτης ἀκαταίσχυντος, ὀρθὰ χωρίζων [τὴν ὁδὸν καὶ] τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

16. Περίφευγε δὲ τὰς μιαρὰς ματαιολογίας των· διότι μέλλουν νὰ προχωρήσωσιν εἰς πλειοτέραν ἀσέβειαν·

17. Καὶ νὰ βοσκήσῃ ἡ διδασκαλία των ὡς γάγγραινα. Ἐκ τούτων εἶναι ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Φίλητος·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

18. Οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι· καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τινων πίστιν.

19. Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καί· Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Χριστοῦ.

20. Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

18. Οἱ ὁποῖοι ἀπότυχαν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες νὰ ἔγινεν ἡ ἀνάστασις ἤδη· καὶ ἀνατρέπουσι τὴν πίστιν μερικῶν.

19. Ὅμως ὁ στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ στέκεται, ἔχοντας τὴν βοῦλαν ἐτούτην· Ἐγνώρισεν ὁ Κύριος ἐκείνους ὁποῦ εἶναι ἐδικοί του· καί· Ἂς εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀδικίαν καθένας, ὁποῦ ὀνομάζει τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

20. Καὶ εἰς μεγάλον σπῆτι δὲν εἶναι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ εἶναι καὶ ξύλινα καὶ πήλινα· καὶ μερικὰ εἶναι εἰς τιμὴν, καὶ μερικὰ εἶναι εἰς ἀτιμίαν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

18. Οἱ ὁποῖοι ἀπέτυχαν τῆς ἀληθείας τὸν σκοπὸν, διδάσκοντες ὅτι ἔγινεν ἤδη ἡ ἀνάστασις, καὶ ἀνατρέπουν τὴν πίστιν τινῶν.

19. Ὁ στερεὸς ὅμως θεμέλιος τοῦ Θεοῦ στέκει, σφραγισμένος μὲ τὴν σφραγῖδα ταύτην· Γνωρίζει ὁ κύριος τοὺς ἰδικούς του· καὶ Ἂς στέκῃ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀδικίαν πᾶς ὅστις ὀνομάζει τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

20. Εἰς δὲ μεγάλην οἰκίαν εὑρίσκονται ὄχι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ πήλινα· καὶ ἄλλα μὲν εἰς τιμίας, ἄλλα δὲ εἰς ἀτίμους χρείας.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

2. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι,

3. Ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι,

4. Προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι,

5. Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. Καὶ τούτους ἀποτρέπου.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Διατὶ οἱ ἄνθρωποι θέλουσιν ἀγαπήσει τοῦ λόγου τους, καὶ θέλουσιν εἶσθαι φιλάργυροι, κενόδοξοι, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς γονεῖς τους, ἀχάριστοι, καταφρονοῦντες τὰ θεῖα,

3. Νὰ μὴν ἔχουν ἀγάπην, ἀφιλίωτοι, διαβαλτάδες, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι,

4. Προδόται, προπετεῖς, ἐπηρμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον παρὰ φιλόθεοι·

5. Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, ἀμὴ τὴν δύναμίν της τὴν ἀρνοῦνται. Καὶ τούτους ἀποστρέφου.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

2. Διότι οἱ ἄνθρωποι θέλουν εἶσθαι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς γονεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι,

3. Ἄστοργοι, ἀδιάλλακτοι, καταλαλοι, ἀχαλίνωτοι, ἀνήμεροι, ἐχθροὶ παντὸς ἀγαθοῦ,

4. Προδόται, προπετεῖς, τυφωμένοι, φιλήδονοι πλέον παρὰ φιλόθεοι,

5. Ἔχοντες μορφὴν εὐσεβείας, ἀλλ' ἀρνημένοι τὴν δύναμιν αὐτῆς. Καὶ ἀπόφευγέ τους.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις,

7. Πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

8. Ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Διατὶ ἀπὸ τούτους εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐμβαίνουσιν εἰς τὰ σπήτια, καὶ σκλαβώνουν τὰ γυναικάρια, ὁποῦ εἶναι φορτωμένα ἁμαρτίαις, ὁποῦ σύρνονται εἰς ἐπιθυμίαις πολυλογήτικαις,

7. Ὁποῦ μαθαίνουσι πάντοτε, καὶ μηδὲ ποτὲ δύνουνται νὰ ἔλθουσιν εἰς τὴν γνώρισιν τῆς ἀληθείας.

8. Καὶ καθὼς Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἐναντιώθηκαν τὸν Μωϋσῆν, τέτοιας λογῆς καὶ ἐτοῦτοι ἐναντιοῦνται τὴν ἀλήθειαν, ἄνθρωποι διεφθαρμένοι εἰς τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι εἰς τὴν πίστιν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Διότι ἀπὸ τούτους εἶναι ὅσοι ἐμβαίνουν εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτίζουν τὰ γυναικάρια, ἀπὸ σωρὸν ἁμαρτιῶν πλακωμένα, καὶ συρόμενα ἀπὸ πολλῶν λογῶν ἐπιθυμίας,

7. Πάντοτε διδασκόμενα, καὶ ποτὲ μὴ δυνάμενα νὰ γνωρίσωσι καλὰ τὴν ἀλήθειαν.

8. Καθὼς δὲ ὁ Ἰαννῆς καὶ ὁ Ἰαμβρῆς ἀντεσάθησαν τὸν Μωϋσῆν, παρόμοια καὶ οὗτοι ἀντιστέκουν τὴν ἀλήθειαν, ἄνθρωποι καταφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι τὴν πίστιν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

9. Ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

10. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ,

11. Τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐῤῥύσατο ὁ Κύριος.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Ἀλλὰ δὲν θέλουσι προκόψει περισσότερον· διατὶ ἡ ἀγνωσία τους θέλει γένει φανερὴ εἰς ὅλους, καθὼς καὶ ἡ ἐκείνων ἔγινε φανερή.

10. Ἀμὴ ἐσὺ ἐκατάλαβες καλὰ τὴν διδασκαλίαν μου, τὴν ἀναστροφήν μου, τὴν προθυμίαν, τὴν πίστιν, τὴν μακροθυμίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπομονήν,

11. Τοὺς διωγμοὺς, τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐγίνηκαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τοὺς Λύστρους· τί λογῆς διωγμοὺς ὑπέμεινα, καὶ ἀπὸ ὅλους μὲ ἐλευθέρωσεν ὁ Κύριος.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Ἀλλὰ δὲν θέλουν προχωρήσειν παρεμπρός· διότι ἡ ἀνοησία των μέλλει νὰ φανερωθῇ εἰς ὅλους, ὡς ἔγινε φανερὰ καὶ ἡ [ἀνοησία] ἐκείνων.

10. Σὺ δὲ γνωρίζεις καλὰ τὴν διδασκαλίαν μου, τὴν διαγωγὴν, τὴν βουλὴν, τὴν πίστιν, τὴν μακροθυμίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπομονὴν,

11. Τοὺς διωγμοὺς, τὰ παθήματα, ὁποῖα μοῦ ἐσυνέβησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὰ Αὔστρα· ὁποίους [λέγω] διωγμοὺς ὑπέφερα, καὶ ἀπ' ὅλους [ὅμως] μ' ἐλύτρωσεν ὁ Κύριος.

www.ibtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

12. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται.

13. Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

14. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες,

15. Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

12. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι ὅσοι θέλουσι νὰ ζοῦσιν εὐσεβῶς εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, θέλουσι διωχθῆ.

13. Ἀμὴ ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ πλάνοι θέλουσι προκόψει εἰς τὸ χειρότερον, πλανῶντες τοὺς ἄλλους καὶ πλανώμενοι.

14. Ἀλλὰ ἐσὺ μένε εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, ἰξεύροντας ἀπὸ τίνα τὰ ἔμαθες,

15. Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφος ἰξεύρεις τὰ ἱερὰ γράμματα, ὁποῦ δύνουνται νὰ σὲ σοφίσουν εἰς σωτηρίαν, διαμέσου τῆς πίστεως ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

12. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι θέλουν νὰ ζῶσιν εὐσεβῶς κατὰ τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, μέλλουν νὰ διωχθῶσι.

13. Οἱ δὲ πονηροὶ καὶ γόητες ἄνθρωποι θέλουν προχωρήσειν εἰς τὸ χειρότερον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

14. Ἀλλὰ σὺ μένε εἰς ὅσα ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, ἐξεύρων ἀπὸ τίνα τὰ ἔμαθες,

15. Καὶ ὅτι παιδιόθεν γνωρίζεις τὴν Ἱερὰν Γραφὴν, τὴν δυνατὴν νὰ σὲ σοφίσῃ εἰς σωτηρίαν, διὰ τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
16. Πᾶσα γραφὴ, Θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ·	16. Ὅλη ἡ γραφὴ εἶναι Θεόπνευστη, καὶ ὠφέλιμη εἰς διδασκαλίαν, εἰς ἔλεγχον, εἰς διόρθωσιν, εἰς παίδευσιν ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν δικαιοσύνην·
17. Ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.	17. Διὰ νὰ εἶναι σωστὸς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, τελείως ἑτοιμασμένος εἰς κάθε ἔργον ἀγαθόν.

ΚΕΦ. δ'. 4.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ·	Διαμαρτύρομαι λοιπὸν ἐγὼ ὁμπροστὰ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστὸν, ὁποῦ μέλλει νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς καὶ νεκροὺς εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπιφανείας του, καὶ τῆς βασιλείας του·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ὅλη ἡ γραφὴ εἶναι Θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος εἰς διδασκαλίαν, εἰς ἀπόδειξιν, εἰς διόρθωσιν, εἰς μάθησιν τῆς δικαιοσύνης·

17. Διὰ νὰ ἦναι τέλειος ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς καθὲν ἔργον ἀγαθὸν ἀνελλιπής.

ΚΕΦ. δ'. 4.

Σὲ ὁρκίζω λοιπὸν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς, εἰς τὴν [μέλλουσαν] φανέρωσιν αὐτοῦ καὶ βασιλείαν·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

2. Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.

3. Ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν·

4. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Κήρυξε τὸν λόγον, παράστασου καὶ καλόκαιρα, καὶ παράκαιρα· ἔλεγχε, ἐπιτίμησον, παρακάλει μὲ κάθε μακροθυμίαν καὶ διδαχήν.

3. Διατὶ μέλλει νὰ ἔλθῃ καιρὸς, ὁποῦ νὰ μὴν ὑπομένουσι τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν· ἀλλὰ κατὰ ταῖς ἐδικαῖς τους ἐπιθυμίαις θέλουσι διδασκαλίσει εἰς τοῦ λόγου τους διδασκάλους, ὁποῦ νὰ γαργαλίζουσι τὴν ἀκοήν τους·

4. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν θέλουσιν ἀποστρέψει τὴν ἀκοήν τους, καὶ εἰς τοὺς μύθους θέλουσι γυρίσει.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

2. Κήρυξε τὸν λόγον, ἐπίστεκε ὅτ' εὐκαιρεῖς, [καὶ] ὅτε δὲν ἔχεις καιρὸν, ἔλεγχε, ἐπιτίμα, παρακάλει, διδάσκων μὲ πᾶσαν μακροθυμίαν.

3. Διότι μέλλει νὰ ἔλθῃ καιρὸς, ὅτε δὲν θέλουν ὑποφέρειν τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν, ἀλλ' ἐπισωρεύσειν εἰς ἑαυτοὺς, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας, διδασκάλους, γαργαλιζόμενοι τὴν ἀκοὴν ἀπ' αὐτούς·

4. Καὶ ἀπὸ μὲν τὴν ἀλήθειαν θέλουν ἀποστρέψειν τὴν ἀκοὴν, ἐπιστρέψειν δὲ εἰς τοὺς μύθους.

www.libfool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

6. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.

7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.

8. Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

5. Ἀλλὰ ἐσὺ ἀγρύπνα εἰς ὅλα, κακοπάθησε, κάμε ἔργον εὐαγγελιστοῦ, πληροφόρησε τὴν διακονίαν σου.

6. Διατὶ ἐγὼ ἤδη γίνομαι ῥαντισμὸς τῆς Θυσίας, καὶ ὁ καιρὸς τοῦ χωρισμοῦ μου ἔφθασε.

7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνίσθηκα, τὸν δρόμον ἐτελείωσα, τὴν πίστιν ἐφύλαξα.

8. Τὸ λοιπὸν μοῦ φυλάττεται ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης, τὸν ὁποῖον θέλει μοῦ τὸν ἀποδώσει ὁ Κύριος εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὁ δίκαιος κριτής· καὶ ὄχι μόνον εἰς ἐμένα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους ὁποῦ ἀγαποῦσι τὴν ἐπιφάνειάν του.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

5. Σὺ δὲ ἀγρύπνει εἰς ὅλα, κακοπάθησε, ἐργάσου ἔργον εὐαγγελιστοῦ, πλήρωσε σωστὰ τὴν διακονίαν σου·

6. Διότι ἐγὼ ἤδη Θυσιάζομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναχωρήσεως μου ἔφθασε.

7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσθην, τὸν δρόμον ἐτέλεσα, τὴν πίστιν ἐφύλαξα.

8. Λοιπὸν μοῦ φυλάσσεται ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης, τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ ἀποδώσῃ εἰς ἐμὲ ὁ Κύριος τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ δίκαιος κριτής· καὶ ὄχι μόνον εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους ὅσοι ἀγαποῦν τὴν φανέρωσίν του.

www.bibleol.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

9. Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως·

10. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην· Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν·

11. Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβών, ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.

12. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.

13. Τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Σπούδασε νὰ ἔλθῃς εἰς ἐμένα τὸ γλιγορώτερον·

10. Διατὶ ὁ Δημᾶς μὲ ἄφησεν, ἀγαπῶντας τὸν παρόντα αἰῶνα, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Θεσσαλανίκην· ὁ Κρήσκης ἐπῆγεν εἰς τὴν Γαλατίαν, ὁ Τίτος εἰς τὴν Δαλματίαν·

11. Λουκᾶς μόνος εἶναι μετ' ἐμένα· καὶ ἔπαρε καὶ τὸν Μάρκον, καὶ φέρε τον μὲ τοῦ λόγου σου· διατὶ μοῦ εἶναι πολλὰ χρήσιμος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν.

12. Καὶ τὸν Τυχικὸν τὸν ἀπέστειλα εἰς τὴν Ἔφεσον.

13. Τὸν φελόνην τὸν ὁποῖον ἄφησα εἰς τὴν Τρωάδα σημὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Σπούδασε νὰ ἔλθῃς εἰς ἐμὲ γρήγορα·

10. Διότι ὁ Δημᾶς μ' ἀφῆκε, ἀγαπήσας τὸν παρόντα αἰῶνα, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην· ὁ Κρήσκης [ὑπῆγεν] εἰς τὴν Γαλατίαν, ὁ Τίτος εἰς τὴν Δαλματίαν.

11. Ὁ Λουκᾶς μόνος εὑρίσκεται μ' ἐμέ. Ἔπαρε καὶ φέρε μαζῆ σου τὸν Μάρκον· διότι μοῦ εἶναι χρήσιμος εἰς τὴν διακονίαν [τοῦ εὐαγγελίου].

12. Τὸν δὲ Τυχικὸν ἀπέστειλα εἰς τὴν Ἔφεσον.

13. Φέρε ἐρχόμενος τὸν ὁποῖον ἀφῆκα φελόνην εἰς τὴν

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.	εἰς τὸν Κάρπον, ἐρχόμενος φέρε τον, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.
14. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδώῃ αὐτῷ ὁ Κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ·	14. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ κακὰ μοῦ ἔκαμεν· ἄμποτε ὁ Κύριος νὰ τοῦ ἀποδώσῃ κατὰ τὰ ἔργα του·
15. Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.	15. Τὸν ὁποῖον καὶ ἐσὺ φυλάγου τον· διατὶ πολλὰ ἐναντιώθηκε τὰ λόγιά μας.
16. Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· (μὴ αὐτοῖς λογισθείη·)	16. Εἰς τὴν πρώτην μου ἀπολογίαν κανένας δὲν μὲ ἐπαρασάθη, ἀλλὰ ὅλοι μὲ ἄφησαν· (ἄμποτες νὰ μὴν τοὺς λογαριασθῇ·)
17. Ὁ δὲ Κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με,	17. Ἀμὴ ὁ Κύριος μὲ ἐπαρασάθη, καὶ μὲ ἐδυνάμωσε,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Τρωάδα εἰς τοῦ Κάρπου, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

14. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς μοῦ ἐπροξένησε πολλὰ κακά· ὁ Κύριος νὰ τοῦ ἀποδώσῃ κατὰ τὰ ἔργα του·

15. Τὸν ὁποῖον καὶ σὺ φυλάσσου, διότι ἀντιστέκει πολὺ εἰς τοὺς λόγους μας.

16. Εἰς τὴν πρώτην μου ἀπολογίαν κανεῖς δὲν μ' ἐσυνώδευσεν, ἀλλὰ μ' ἀφήκασιν ὅλοι· (εἴθε μὴ τῶν λογισθῇ εἰς ἁμαρτίαν!)

17. Ἀλλ' ὁ Κύριος μ' ἐπαρασάθη, καὶ μ' ἐνδυνάμωσε,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος.

18. Καὶ ῥύσεταί με ὁ Κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19. Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον.

20. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ· Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὸ κήρυγμα διαμέσου μου, καὶ νὰ ἀκούσουν ὅλα τὰ ἔθνη· καὶ ἐλευθερώθηκα ἀπὸ στόμα τοῦ λέοντος.

18. Καὶ ὁ Κύριος θέλει μὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ κάθε ἔργον κακὸν, καὶ θέλει μὲ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν του τὴν ἐπουράνιον· εἰς τὸν ὁποῖον ἂς εἶναι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19. Χαιρέτισε τὴν Πρίσκιλλαν καὶ τὸν Ἀκύλαν, καὶ τὸ σπῆτι τοῦ Ὀνησιφόρου.

20. Ὁ Ἔραστος ἀπόμεινεν εἰς τὴν Κόρινθον· καὶ τὸν Τρόφιμον τὸν ἄφησα εἰς τὴν Μίλητον ἀσθενημένον.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

διὰ νὰ πληρωθῇ ἀνελλιπῶς τὸ κήρυγμα διὰ μέσου μου, καὶ νὰ ἀκουσθῇ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη· καὶ ἐλυτρώθην ἀπὸ στόμα λέοντος.

18. Καὶ θέλει μὲ λυτρώσειν ὁ Κύριος ἀπὸ πᾶν ἔργον πονηρὸν, καὶ σώσειν εἰς τὴν βασιλείαν του τὴν ἐπουράνιον· εἰς τὸν ὁποῖον ἂς ἦναι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19. Ἄσπασε τὴν Πρίσκαν καὶ τὸν Ἀκύλαν, καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Ὀνησιφόρου.

20. Ὁ Ἔραστος ἔμεινεν εἰς τὴν Κόρινθον· τὸν δὲ Τρόφιμον ἀφῆκα εἰς τὴν Μίλητον ἄρρωστον.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

21. Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. Ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.

22. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν.

† Πρὸς Τιμόθεον δευτέρα τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

21. Σπούδαξε νὰ ἔλθῃς προτίτερα ἀπὸ τὸν χειμῶνα. Χαιρετᾷ σε ὁ Εὔβουλος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ ἡ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὅλοι.

22. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἂς εἶναι μὲ τὸ πνεῦμά σου· ἡ χάρις μὲ λόγου σας. Ἀμήν.

† Ἡ εἰς Τιμόθεον δευτέρα τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ τὴν Ῥώμην, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη ὁ Παῦλος εἰς τὸν Καίσαρα Νέρωνα.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

21. Σπούδασε νὰ ἔλθῃς πρὶν τοῦ χειμῶνος. Ἀσπάζεταί σε ὁ Εὔβουλος, ὁ Πούδης, ὁ Λῖνος, ἡ Κλαυδία, καὶ ὅλοι οἱ ἀδελφοί.

22. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ ἦναι μὲ τὸ πνεῦμά σου· ἡ χάρις του μὲ [ὅλους] σᾶς. Ἀμήν.

† Ἡ δευτέρα πρὸς Τιμόθεον, χειροτονηθέντα πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας Ἐφεσίων, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε παρεσάθη τὸ δεύτερον εἰς τὸν Καίσαρα Νέρωνα ὁ Παῦλος.

www.libtool.com.cn

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦ. ά. 1.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
Παῦλος δοῦλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν,	Παῦλος δοῦλος Θεοῦ, καὶ ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ὁποῦ εἶναι κατὰ τὴν εὐσέβειαν,
2. Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς Θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων,	2. Εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἔταξεν ὁ ἀψευδὴς Θεὸς προτίτερα ἀπὸ καιροὺς αἰωνίους,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

1. Παῦλος, δοῦλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν τελείαν γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας,

2. Μὲ ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη πρὸ χρόνων αἰωνίων ὁ ἀψευδὴς Θεὸς,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

3. Ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ·

4. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην·

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Καὶ τὴν ἐφανέρωσεν εἰς καιροὺς διωρισμένους, ἤγουν τὸν λόγον του εἰς τὸ κήρυγμα τὸ ὁποῖον τὸ ἐνεπιστεύθηκα ἐγὼ, μὲ πρόσταξιν τοῦ σωτῆρός μας Θεοῦ·

4. Εἰς τὸν Τίτον τὸ γνήσιον τέκνον κατὰ τὴν κοινὴν πίστιν, ἂς εἶναι χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν σωτῆρά μας.

5. Διὰ τούτην τὴν ἀφορμὴν σὲ ἄφησα εἰς τὴν Κρήτην, διὰ νὰ διορθώσῃς ἐκεῖνα ὁποῦ λείπουσι, καὶ νὰ καταστήσῃς εἰς κάθε πόλιν πρεσβυτέρους, καθὼς ἐγὼ σὲ ἐδιάταξα·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Τὴν ἐφανέρωσε δὲ εἰς τοὺς πρέποντας καιροὺς, διὰ τοῦ λόγου τοῦ κηρύγματος, τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς ἐμὲ ἐκ προσαγῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ·

4. Εὔχομαι εἰς τὸν Τίτον, γνήσιον τέκνον κατὰ τὴν κοινὴν ἡμῶν πίστιν, χάριν, ἔλεον, εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5. Διὰ τοῦτο σὲ ἀφῆκα εἰς τὴν Κρήτην, νὰ ἐπιδιορθώσῃς τὰ λειπόμενα, καὶ νὰ καταστήσῃς, ὡς σ' ἐδιάταξα, εἰς πᾶσαν πόλιν πρεσβυτέρους,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ·

8. Ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ·

9. Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ἐὰν εἶναι κανένας ἀκατηγόρητος, μιᾶς γυναίκας ἄνδρας, καὶ ἔχει τέκνα πιστὰ, ὄχι κατηγορημένα ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7. Διατὶ ἀναγκαῖον εἶναι ὁ ἐπίσκοπος νὰ εἶναι ἀκατηγόρητος, ὡσὰν οἰκονόμος τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴν εἶναι αὐθάδης, νὰ μὴν εἶναι ὀξύθυμος, νὰ μὴν εἶναι ὑβριστὴς, νὰ μὴν εἶναι δάρτης, νὰ μὴν ἀγαπᾷ κακὰ κέρδη·

8. Ἀλλὰ νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ξένους, νὰ ἀγαπᾷ τὸ καλὸν, νὰ εἶναι σώφρων, δίκαιος, ὅσιος, ἐγκρατής·

9. Νὰ κρατῇ τὸν πιστὸν λόγον τῆς διδαχῆς, διὰ νὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ὅτινα γνωρίζῃς ἀνέγκλητον, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, ἔχοντα τέκνα πιστὰ, ὄχι κατηγορούμενα ὡς ἄσωτα ἢ ἀνυπότακτα.

7. Διότι ὁ ἐπίσκοπος χρεωστεῖ νὰ ἦναι ἀνέγκλητος, ὡς οἰκονόμος Θεοῦ, νὰ μὴν ἦν' αὐτάρεσκος, ὀργίλος, νὰ μὴν ἀτακτῇ ὡς μεθυσμένος, νὰ μὴ κτυπᾷ, νὰ μὴν ἦν' αἰσχροκερδής·

8. Ἀλλὰ φιλόξενος, φίλος τοῦ καλοῦ, σώφρων, δίκαιος, ὅσιος, ἐγκρατής·

9. Προσκολλημένος εἰς τὸν διδαχθέντα λόγον τῆς πίστεως, διὰ νὰ

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

δυνατὸς ἢ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

10. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρενακάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς·

11. Οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

12. Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

δύνεται καὶ νὰ νουθετᾷ τοὺς ἄλλους μὲ τὴν διδασκαλίαν τὴν ὑγιῆ, καὶ νὰ ἐλέγχῃ ἐκείνους ὁποῦ ἐναντιοῦνται.

10. Διατὶ εἶναι πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ ὁποῦ ἀπατοῦσι τοὺς λογισμοὺς, μάλιστα ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τὴν περιτομήν·

11. Τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς ἀποστομώνωμεν· οἱ ὁποῖοι ὁλάκαιρα σπήτια γυρίζουσιν ἄνω κάτω, ἔξωντας νὰ διδάσκουσιν ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν πρέπει, διὰ ἄσχημον κέρδος.

12. Κάποιος ἀπ' αὐτοὺς ἐδικός τους προφήτης εἶπεν·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

δύναται καὶ νὰ παρακινῇ εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς ἀντιλέγοντας.

10. Διότι εἶναι καὶ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι, φρενοπλάνοι, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ τὴν περιτομὴν [ἐρχόμενοι εἰς τὸν Χριστόν]·

11. Τοὺς ὁποίους χρεωστοῦμεν νὰ ἐπιστομίζωμεν. Αὐτοὶ ἀναποδογυρίζουν ὁλοκλήρους οἰκίας, διδάσκοντες, διὰ κέρδος αἰσχρὸν, ὅσα δὲν πρέπει [νὰ διδάσκωνται].

12. Ἐμαρτύρησε τις ἀπ' αὐτοὺς ἴδιός των προφήτης, λέγων·

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

13. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής· δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει·

14. Μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

15. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Οἱ Κρητικοὶ πάντα εἶναι ψεύσαις, κακὰ θηρία, κοιλίαις ἀκαμάτραις.

13. Ἡ μαρτυρία ἐτούτη εἶναι ἀληθινή· διὰ τοῦτο ἔλεγχέ τους σκληρά, διὰ νὰ ὑγιαίνωσιν εἰς τὴν πίστιν·

14. Νὰ μὴν ἔχουν τὸν νοῦν τους εἰς μύθους Ἰουδαϊκοὺς, καὶ παραγγελίαις ἀνθρώπων, ὁποῦ ἀποστρέφονται τὴν ἀλήθειαν.

15. Ὅλα εἶναι καθαρὰ εἰς τοὺς καθαρούς· ἀμὴ εἰς τοὺς μεμιασμένους καὶ ἀπίστους δὲν εἶναι κανένα καθαρὸν, ἀλλὰ εἶναι μεμιασμένος καὶ ὁ νοῦς τους καὶ ἡ συνείδησίς τους.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Οἱ Κρητικοὶ, πάντοτε ψεῦσαι, κακὰ θηρία, κοιλίαι ἀργαί.

13. Καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη εἶν' ἀληθινή· διὰ τὸ ὁποῖον ἔλεγχέ τους αὐστηρὰ, νὰ ὑγιαίνωσιν εἰς τὴν πίστιν,

14. Μὴ προσέχοντες εἰς μύθους Ἰουδαϊκοὺς, καὶ εἰς ἐντολὰς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

15. Ὅλα καθαρὰ εἰς τοὺς καθαρούς· εἰς δὲ τοὺς μιαροὺς καὶ ἀπίστους τίποτε δὲν εἶναι καθαρὸν, ἀλλ' ἔχουν μιασμένον καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
16. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.	16. Ὁμολογοῦν νὰ γνωρίζουν τὸν Θεὸν, ἀμὴ μὲ τὰ ἔργα τὸν ἀρνοῦνται, ἔχοντας νὰ εἶναι συχαντοὶ, καὶ ἀπειθεῖς καὶ εἰς κάθε ἔργον ἀγαθὸν ἀνεπιτήδειοι.
ΚΕΦ. β'. 2.	
Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ.	Ἀμὴ ἐσὺ λάλει ἐκεῖνα ὁποῦ πρέπουσιν εἰς τὴν ὑγιῆ διδασκαλίαν.
2. Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.	2. Οἱ γέροντες νὰ εἶναι ἀμέθυσοι, νὰ εἶναι τιμημένοι, σώφρονες, ὑγιεῖς εἰς τὴν πίστην, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν ὑπομονήν.
3. Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ	3. Ὁμοίως καὶ ἡ γερόντισσαις νὰ εἶναι μὲ ἐνδύματα ὁποῦ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεὸν, μὲ δὲ τὰ ἔργα τὸν ἀρνοῦνται, ἄνθρωποι σικαμένοι, ἀπειθεῖς, καὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Κεφ. β', 2.

Σὺ δὲ λάλει τὰ πρέποντα εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν·

2. Τοὺς γέροντας [συμβουλεύων], νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ μέθην, νὰ ἦναι σεμνοὶ, φρόνιμοι, ὑγιαίνοντες τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπομονήν.

3. Τὰς γραίας ὁμοίως, [νὰ φαίνωνται] εἰς κατάστασιν πρέ-

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,	νὰ πρέπῃ εἰς τὴν ἁγιοσύνην, νὰ μὴν εἶναι καταλαλήτραις, νὰ μὴν δουλώνουνται εἰς πολὺ κρασί, νὰ εἶναι διδάσκαλοι τῆς καλοσύνης,
4. Ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,	4. Διὰ νὰ σωφρονίζουν ταῖς νέαις, νὰ ἀγαποῦσι τοὺς ἄνδρας τους καὶ τὰ παιδία τους,
5. Σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουρούς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται.	5. Νὰ εἶναι σωφρονισμέναις, καθαραῖς, νὰ φυλάγουν τὸ σπῆτι, νὰ εἶναι ἀγαθαῖς, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἰδίους τους ἄνδρας, διὰ νὰ μὴν βλασφημῆται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.
6. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν,	6. Τὸν αὐτὸν τρόπον νουθέτα καὶ τοὺς νεωτέρους νὰ σωφρονοῦσιν;

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

πουσαν εἰς ἱερὰ [πρόσωπα], νὰ μὴ καταλαλῶσι, νὰ μὴ δουλόνωνται εἰς τὴν πολυποσίαν, [ἀλλὰ] νὰ διδάσκωσι τὰ καλά·

4. Διὰ νὰ παραγγέλλωσι τὰς νέας ν' ἀγαπῶσι τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ τέκνα των,

5. Νὰ ἦναι σώφρονες, καθαραὶ, καλαὶ φύλακες [καὶ οἰκονόμοι] τῆς οἰκίας, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἄνδρας των, διὰ νὰ μὴ βλασφημῆται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

6. Ὡσαύτως νουθέτει καὶ τοὺς νεωτέρους νὰ σωφρονῶσι,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

7. Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα,

8. Λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.

9. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας,

10. Μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

7. Εἰς ὅλα δίδε τοῦ λόγου σου παράδειγμα τῶν καλῶν ἔργων, ὄντας εἰς τὴν διδασκαλίαν ἀδιάφθορος καὶ σεμνὸς.

8. Καὶ ἔχωντας λόγον ὑγιῆ καὶ ἀκατάγνωστον, διὰ νὰ ἐντραπῇ ὁ ἐναντίος, νὰ μὴν ἔχῃ νὰ λέγῃ τίποτες κακὸν διὰ λόγου σας.

9. Οἱ δοῦλοι νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἰδίους τους αὐθενταίδες, εἰς ὅλα νὰ εἶναι εὐάρεστοι, νὰ μὴν ἀντιλέγουσι,

10. Νὰ μὴν ἰδιοποιοῦσι τὰ ξένα, ἀλλὰ νὰ δείχνουσι κάθε λογῆς πίστιν καλὴν· διὰ νὰ στολίζουσιν εἰς ὅλα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρός μας Θεοῦ.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

7. Προβάλλων αὐτὸν ἐσὲ παράδειγμα καλῶν ἔργων εἰς ὅλα, διδάσκων μὲ ἀδιαφθορίαν, μὲ σεμνότητα,

8. Λόγον ὀρθὸν καὶ ἀκατάκριτον, διὰ νὰ συγκαλυφθῇ ὁ ἐναντίος [τῆς πίστεως] μὴν ἔχων τί κακὸν νὰ λέγῃ δι' ἐσᾶς.

9. Τοὺς δούλους [συμβούλευε], νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς δεσπότας των, νὰ τοὺς εὐαρεστῶσιν εἰς ὅλα, νὰ μὴν ἀντιλέγωσι·

10. Νὰ μὴ κλέπτωσιν, ἀλλὰ νὰ δείχνωσι πᾶσαν πίστιν ἀγαθὴν, διὰ νὰ στολίζωσι κατὰ πάντα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

11. Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις·

12. παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι·

13. προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

14. ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

11. Διατί ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις·

12. Ὁποῦ μᾶς διδάσκει, διὰ νὰ ἀρνηθοῦμεν τὴν ἀσέβειαν καὶ ταῖς κοσμικαῖς ἐπιθυμίαις, καὶ νὰ ζήσωμεν σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς, εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα·

13. Ἀπαντεχαίνοντες τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρός μας Ἰησοῦ Χριστοῦ·

14. Ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸν ἑαυτόν του διὰ λόγου μας, διὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

11. Διότι ἐφανερώθη ἡ σωτήριος εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους χάρις τοῦ Θεοῦ,

12. διδάσκουσά μας, νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, καὶ νὰ ζήσωμεν σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν·

13. προσμένοντες τὴν μακαρίαν τῆς ἐλπίδος ἡμῶν πλήρωσιν, καὶ τὴν φανέρωσιν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

14. Ὅστις ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.	ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.
ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.	νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἀπὸ κάθε λογῆς ἀνομίαν, καὶ νὰ καθαρίσῃ εἰς τοῦ λόγου του τὸν λαὸν ἐδικόν του, ἐπιμελητὴν τῶν καλῶν ἔργων.
15. Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.	15. Ἐτοῦτα λάλει, καὶ νουθέτα, καὶ ἔλεγχε μὲ κάθε λογῆς ἐξουσίαν· καὶ κανένας ἂς μήν σε καταφρονᾷ.

Κεφ. γ'. 3.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι·	Ἀναθύμιζέ τους νὰ ὑποτάσσωνται εἰς ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις, νὰ ὑπακούουσι, νὰ εἶναι ἕτοιμοι εἰς κάθε ἔργον καλόν·
2. Μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν	2. Κανένα νὰ μὴν βλασφημοῦσι, νὰ εἶναι ἄμαχοι, ἱλαροί,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ἀπὸ πᾶσαν ἀνομίαν, καὶ νὰ μᾶς καθαρίσῃ εἰς ἐκλεκτὸν αὐτοῦ λαὸν, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

15. Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μὲ πᾶσαν ἐξουσίαν [ἀπὸ Θεοῦ]· μή σε καταφρονῇ κανείς.

Κεφ. γ'. 3.

Ἐνθύμιζέ τους νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ ἐξουσιαστάς, νὰ τοὺς ὑπακούωσι, νὰ ἦναι ἕτοιμοι εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν·

2. Κανένα νὰ μὴ κακοφημίζωσι, [κανένα] νὰ μὴ μάχωνται,

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.

4. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ,

5. Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ πα-

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

δείχνοντες καθε πραότητα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

3. Διατί καὶ ἡμεῖς ἕνα καιρὸν ἤμεσθαν ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, καὶ ἐδουλεύαμεν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς πολλῶν λογιῶν, περνῶντες εἰς κακίαν καὶ φθόνον, μισημένοι, καὶ μισοῦντες ἕνας τὸν ἄλλον.

4. Ἀμὴ ὅταν ἐφανερώθη ἡ καλωσύνη καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ σωτῆρός μας Θεοῦ,

5. Ὄχι ἀπὸ ἔργα δίκαια ὁποῦ ἐκάμαμεν ἐμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔλεός του μᾶς ἔσωσε, διαμέσου τοῦ λουσίματος τῆς

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

καὶ ἦναι συγκαταβατικοί, δείχνοντες πᾶσαν πραότητα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

3. Διότι καὶ ἡμεῖς ἤμεθα πρότερον ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες παντοίαις ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς, διάγοντες εἰς τὴν κακίαν καὶ τὸν φθόνον, μισητοί, [καὶ] μισοῦντες ἕνας τὸν ἄλλον.

4. Ἀλλ' ὅτε ἐφανερώθη ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ,

5. Ὄχι δι' ἴδιά μας ἔργα δίκαια, ἀλλὰ διὰ τὸ [πρὸς ἡμᾶς]

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

λιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου·

6. Οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν·

7. Ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

8. Πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ. Ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ξαναγεννήσεως καὶ ἀνακαινώσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος·

6. Τὸ ὁποῖον ἔχυσεν εἰς ἐμᾶς πλουσίως, διαμέσου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρός μας·

7. Διὰ νὰ γενοῦμεν κληρονόμοι, κατὰ τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς, μὲ τὸ νὰ ἐδικαιώθημεν μὲ τὴν χάριν του.

8. Ὁ λόγος ἐτοῦτος εἶναι πιστός· καὶ ἐτοῦτα θέλω νὰ τὰ βεβαιώνῃς, διὰ νὰ φροντίζουσι νὰ ὑπερέχουσιν εἰς τὰ καλὰ ἔργα ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Θεόν. Ἐτοῦτα εἶναι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ἔλεος αὐτοῦ, μᾶς ἔσωσε μὲ τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἀνανεώσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος,

6. Τὸ ὁποῖον ἐξέχυσε πλουσίως εἰς ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν·

7. Διὰ νὰ δικαιωθῶμεν μὲ τὴν χάριν ἐκείνου, καὶ νὰ κληρονομήσωμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὡς ἐλπίζομεν.

8. Πιστὸς ὁ λόγος [μου]· καὶ περὶ τούτων θέλω νὰ λαλῇς μὲ πᾶσαν βεβαιότητα, διὰ νὰ φροντίζωσι νὰ προέχωνται εἰς τὰ καλὰ ἔργα ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Θεόν. Τοῦτα εἶναι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

www.libtool.com.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

9. Μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

10. Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ,

11. Εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει, ὢν αὐτοκατάκριτος.

12. Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σὲ ἢ Τυχικὸν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Ἀμὴ τὰ λωλὰ ζητήματα, καὶ ταῖς γενεαλογίαις, καὶ ταῖς φιλονεικίαις, καὶ ταῖς μάχαις ταῖς νομικαῖς, ἀποστρέφου ταις· διατὶ εἶναι ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαις.

10. Τὸν ἄνθρωπον τὸν αἱρετικὸν, ὕστερα ἀπὸ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν, ἀποστρέφου τον,

11. Ἐξεύρων ὅτι ὁ τοιοῦτος εἶναι διεστραμμένος, καὶ ἁμαρτάνει, ὥντας αὐτοκατάκριτος.

12. Ὅταν πέμψω εἰς ἐσένα τὸν Ἀρτεμᾶν ἢ τὸν Τυχικὸν, σπούδασε νὰ ἔλθῃς εἰς ἐμένα εἰς τὴν Νικόπολιν· διατὶ ἐκεῖ ἀποφάσισα νὰ ξεχειμάσω.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Τὰς δὲ μωρὰς ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ φιλονεικίας, καὶ μάχας νομικὰς, περίφευγέ τας, ὡς ἀνωφελεῖς καὶ ματαίας.

10. Παραιτοῦ τὸν αἱρετικὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ τὸν νουθετήσῃς μίαν καὶ δύο φορὰς,

11. Γνωρίζων, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐξεστράφη [ἀπὸ τὴν πίστιν], καὶ ἁμαρτάνει, γενόμενος αὐτοκατάκριτος.

12. Ὅταν σὲ πέμψω τὸν Ἀρτεμᾶν ἢ τὸν Τυχικὸν, σπούδασε νὰ ἔλθῃς πρὸς ἐμὲ εἰς τὴν Νικόπολιν· διότι ἐκεῖ ἔκρινα νὰ περάσω τὸν χειμῶνα.

www.libtool.cn

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

13. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.

14. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

15. Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει· ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

†. Πρὸς Τίτον, τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

13. Τὸν Ζηνᾶν τὸν νομικὸν, καὶ τὸν Ἀπολλὼ, ταχέως σπεῖλε τους, φροντίζοντας, νὰ μὴν τοὺς λείψῃ τίποτες.

14. Καὶ ἂς μαθαίνουσι καὶ οἱ ἐδικοί μας νὰ ὑπερέχουσιν εἰς τὰ καλὰ ἔργα, διὰ ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις, διὰ νὰ μὴν εἶναι ἄκαρποι.

15. Ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι μὲ τοῦ λόγου μου σὲ χαιρετοῦσι· χαιρέτισε ἐκείνους ὁποῦ μᾶς ἀγαποῦσι μὲ πίστιν· ἡ χάρις ἂς εἶναι μὲ ὅλους σας. Ἀμήν.

†. Ἡ εἰς Τίτον, τῆς τῶν Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικόπολιν τῆς Μακεδονίας.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

13. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ τὸν Ἀπολλὼ πρόπεμψε γρήγορα, φροντίζων νὰ μὴ τοὺς λείψῃ τίποτε.

14. Ἂς μανθάνωσι δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι νὰ προστέκωνται εἰς τὰ καλὰ ἔργα εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, διὰ νὰ μὴ γίνωνται ἄκαρποι.

15. Σὲ ἀσπάζονται ὅλοι οἱ εὑρισκόμενοι μ' ἐμέ. Ἄσπασε [καὶ σὺ] τοὺς ὁμοπίστους φίλους ἡμῶν. Ἡ χάρις [τοῦ Θεοῦ] ἂς ἦναι μὲ ὅλους σας! Ἀμήν!

†. Ἐγράφη ἀπὸ τὴν Νικόπολιν τῆς Μακεδονίας πρὸς τὸν Τίτον, πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Κρητικῆς ἐκκλησίας.

www.libtool.com.cn

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Α', ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ, α, 1-2.

1. ΚΑΤ' ΕΠΙΤΑΓΗΝ. Τὸ αὐτὸ καὶ Κατὰ προσαγὴν ἢ κατ' ἐντολὴν (par ordre). « Ἐπέταξεν, ἐνετείλατο » λέγει ὁ Ἡσύχιος.

2. ΓΝΗΣΙΩ ΤΕΚΝΩ ΕΝ ΠΙΣΤΕΙ. Εἰς τὴν Πρὸς Τίτον λέγει « Τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν (1) », Τέκνον, μεταφορικῶς, ὀνομάζων τὸν μαθητὴν κατὰ τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἐδιδάχθη, ὡς ἀπὸ πατέρα, τὸν Παῦλον. Προσθέτει δὲ καὶ τὸ Γνησίῳ, μεταφορικῶς καὶ τοῦτο, ἀντὶ τοῦ ἀληθεῖ, ἀδόλῳ. — ΧΑΡΙΣ, ΕΛΕΟΣ, ΕΙΡΗΝΗ. Συχνὰ μεταχειρίζεται ὁ Ἀπόστολος, εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη τῶν ἐπιστολῶν, τὸ Χάρις, ποτὲ μόνον, ποτὲ δὲ μὲ τὰ ἀκόλουθα, Ἔλεος, εἰρήνη. Ἐξηγεῖται ὡσεπιπολὺ τὸ Χάρις, δωρεὰ (bénéfice, grâce), εὐμένεια (bienveillance, faveur), οἰκείωσις (2). Τινὲς δὲ τὸ ἐνόησαν καὶ, Χαρὰ, παραβάλλοντες μὲ τὸ συνήθως προγραφόμενον εἰς τὰς ἐπιστολὰς τῶν Ἑλλήνων Χαίρειν, ἢ Εὖ πράττειν. « Χάρις, δωρεὰ, χαρὰ... καὶ ἀμοιβὴ κατ' » εὐεργεσίαν » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Καὶ ἀντὶ τῆς Χαρᾶς τὸ ἐμεταχειρίσθη καὶ ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸ « Ἵνα δευτέραν χάριν

(1) Πρὸς Τίτ. α', 4. (2) Ἰδ. Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1842.

www.libtool.com.cn
ελον κεφάλαιον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, χρήσιμον εἰς καταληψιν τῆς παρούσης ἐπιστολῆς. Ἕνας ἀπὸ τοὺς μύθους τῆς Ἐφεσιακῆς δεισιδαιμονίας ἦτον, ὅτι καὶ τῆς Θεᾶς τὸ ἄγαλμα ἦτο Διϊπετὲς, ὡς ὀνομάζεται εἰς τὰς Πράξεις (1), ἤγουν οὐρανοκαταίβατον, καὶ ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην,

Λαβεῖν τ' ἄγαλμα Θεᾶς, ὃ φασιν ἐνθάδε
Εἰς τούσδε ναοὺς οὐρανοῦ πεσεῖν ἄπο (2).

Ἀπὸ τοῦτο τὸ ἄγαλμα καὶ τὸν ναὸν ἐλάμβαναν τὰ ὀνομαζόμενα Ἀφιδρύματα (ἤγουν Ἀπεικονίσματα), ὅσαι πόλεις ἄλλαι ἤθελαν νὰ ἀνεγείρωσι ναοὺς τῆς Ἀρτέμιδος (3). Ἀπὸ τὴν Ἔφεσον ἔτι ὠνομάσθησαν καὶ τὰ Ἐφέσια γράμματα, μαγικαί τινες ἐπῳδαί, τὰς ὁποίας ἐφόρουν ὡς φυλακτήρια, λαμβάνοντες ἀπὸ τὴν κεφάνην, τὴν ζώνην, καὶ τοὺς πόδας τοῦ Ἀγάλματος (4). Ἀπὸ τοῦ Μενάνδρου τὴν ῥῆσιν ταύτην (5),

Ἐφέσια τοῖς γαμοῦσιν οὗτος περιπατεῖ
Λέγων ἀλεξιφάρμακα,———

μανθάνομεν, ὅτι οἱ λαοπλάνοι ἐσόλιζαν καὶ τοὺς νεογάμους μὲ τὰ Ἐφέσια γράμματα. Ὁ Ἡσύχιος μᾶς διδάσκει καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν « Ἐφέσια γράμματα, ἦν μὲν πάλαι ἑξ· ὕστερον δὲ » προσέθεσάν τινες ἀπατεῶνες καὶ ἄλλα κ. τ. λ. ».— ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑΙΣ ΑΠΕΡΑΝΤΟΙΣ. Ὀνομάζει τὰς Γενεαλογίας ταύτας καὶ εἰς τὴν Πρὸς Τίτον ἐπιστολήν (6). Ἐδῶ τὰς ἐπονομάζει καὶ Ἀπεράντους. Τοῦτο (ἀπὸ τὸ ῥῆμα Περαίνω) ἐξηγήθη ἀπὸ μὲν τὸν Οἰκουμένιον, « Ἀπεράντοις, οἷον τοῖς μὴ

(1) Πράξ. Ἀποστόλ. ιθ', 35.——(2) Εὐριπίδ. Ἰφ. Ταυρ. 88.——(3) Ἰδ. Στράβων. Γεωγραφ. IV, σελ. 179.——(4) Εὐσταθ. Ὀδυσσ. τ', σελ. 1864.——(5) Ἴδε Meineke, *Menandr. et Philem. reliq.* pag 132.——(6) Πρὸς Τίτ. γ', ϙ.

» ἔχουσι πέρας τί χρησὸν ἢ τοῖς λέγουσιν ἢ τοῖς ἀκούουσιν »· ἀπὸ δὲ τὸν Θεοφύλακτον· « Ἢ ταῖς εἰς τοὺς ἄνω χρόνους » ἀναβαινούσαις, ἢ ταῖς πέρας οὐδὲν ἐχούσαις χρήσιμον, ἢ » εὐσύνοπτον, ἀλλὰ δυσπεριλήπτοις καὶ πολυτρόποις » (1). Καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν ἔλεγαν οἱ παλαιοὶ καὶ Ἀπέραντον νύκτα μεταφορικῶς τὴν μακρὰν, ὁποῖαι εἶναι αἱ χειμεριναὶ νύκτες, οἷον (2),

Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον
Ἀπέραντον! ——————————

Ἄλλοι (ἀπὸ τὸ Περάω) Ἀπεράντους ἐνόησαν τὰς μὴ ἐχούσας διέξοδον, ὡς λέγομεν κοινῶς, Ὁδὸν ἀπέρασον (impasse) τὴν μὴ ἔχουσαν ἔξοδον ἢ πέρασμα (issue). Καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν εἶπεν « Ἀπέραντον δίκτυον » ὁ Αἰσχύλος τὸ ἀδιέξοδον (3). Ὅπως ἂν ἦναι, καὶ τὰ δύο σημαινόμενα παρασύνει τὸ Ἀπέραντος, καὶ συνωνυμεῖ, ὡς καὶ συγγενεύει, μὲ τὸ Ἄπορος, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον, « Αἵτινες » ζητήσεις παρέχουσι » ἐπειδὴ λέγεται ἀδιαφόρως, Ἄπορος ζήτησις, καὶ Ἀπέραντος ζήτησις, ἡ δύσκολος νὰ λυθῇ. Ἀπέραντοι γενεαλογίαι λοιπὸν εἶναι, αἱ δύσλυτοι καὶ δυσεξήγητοι. Ἀλλὰ τίνας γενεαλογίας νοεῖ; Τοῦτο ἐξηγήθη διαφόρως· ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησις εἶναι τῶν λεγόντων, ὅτι σκοπὸν ἔχει ὁ Ἀπόστολος νὰ ἐλέγξῃ τὴν μανίαν καὶ τὸν τύφον τῶν Ἰουδαίων, ὅσοι καὶ ἀφοῦ ἤρχοντο εἰς Χριστὸν, ἐδιισχυρίζοντο ὅμως, καταφρονοῦντες τὴν διδασκομένην ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἰσότητα, ὅτι ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς (Ἕλληνας ἢ Ῥωμαίους) ἐρχομένων, διότι ἐκατάγοντο ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ,

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, σελ. 431. (2) Ἀριστοφάν. Νεφ. 2. (3) Αἰσχύλ. Προμ. δεσμ. 1086.

www.libtool.com.cn
διότι ὠνομάσθησαν Λαὸς περιούσιος Θεοῦ, διαλεγμένος καὶ χωρισὸς ἀπὸ τὰ ἔθνη. Καὶ εἰς τοῦτο ἠλαζονεύοντο μᾶλιστα οἱ Νομοδιδάσκαλοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Ἐκ τῶν ἀλαζόνων τούτων ἦσαν οἱ λέγοντες (καὶ ταπεινωμένοι ἀκόμη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ρωμαίων) πρὸς τὸν Χριστὸν « Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐ-» δενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστὶ » πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπεκρίθη ὁ Χριστὸς « Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ » ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε ἂν.... ὑμεῖς ἐκ πατρὸς » τοῦ διαβόλου ἐστε κ. τ. λ. (1) ». Ὅτι περὶ τοῦ τύφου τῶν κομπαζόντων εἰς τὴν ἀπὸ Ἀβραὰμ γενεαλογίαν Ἰουδαίων ἦναι ὁ λόγος ἐδῶ, καὶ ὅτι οὕτω τὸ ἐνοοῦσαν οἱ κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ζήσαντες πατέρες, τὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, ὅστις εἰς τὴν πρὸς Μαγνησίους ἐπιστολὴν, τοῦτο τοῦ Παύλου τὸ ῥητὸν παραφράζων λέγει « Μὴ πλανᾶσθε » ταῖς ἑτεροδοξίαις, μηδὲ μύθοις ἀνέχετε, καὶ γενεαλογίαις » ἀπεράντοις, καὶ ΙΟΥΔΑΪΚΟΪΣ ΤΥΦΟΙΣ. Τὰ ἀρχαῖα » παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα (2). » Ἂν ὁ Ἰουδαϊκὸς οὗτος τύφος ἐκαταδικάσθη ὡς ἀλλότριος τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος, δὲν ἐξεύρω μὲ ποῖον πρόσωπον τολμοῦν νὰ ὀνομάζωνται χριστιανοί, οἱ νέοι οὗτοι Ἰουδαῖοι, ὅσοι δηλαδὴ χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς των, κομπάζοντες μωρῶς εἰς μακρὰν σειρὰν προγόνων εὐγενῶν. Ὅσον εἶναι μακρὰ, τόσον Ἀπέραντος γίνεται, καὶ τόσον ἀπορεῖται, μὴ δὲν εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν πολλῶν τούτων προπατόρων καὶ λῃσταί, καὶ φονεῖς, καὶ τύραννοι, ἢ δὲν ἐδιασπάσθη ἡ σειρὰ ἀπὸ προμήτορα τινὰ μοιχαλίδα.—ΖΗΤΗΣΕΙΣ. Τὰς ὀνομαζομένας ἀλλοῦ (3) Μωρὰς ζητήσεις. —

---

(1) Ἰωαννη. η', 33, 39, 44. ——(2) Ἰγνατ. Θεοφόρ. Πρὸς Μαγνησ. σελ 29.——(3) Β', Πρὸς Τιμόθ β', 23, καὶ Πρὸς Τίτ. γ', 9.

www.libtool.com.cn
ΟΙΚΟΔΟΜΙΑΝ. Τὰ Ἀντίγραφα φέρουν καὶ διάφορον γραφὴν, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ, τόσον πλέον πιθανὴν, ὅσον ὁ τύπος τῆς πρώτης εἰς τοῦτο μόνον τῆς Νέας Διαθήκης τὸ μέρος φαίνεται, ὁπότε εἰς ἄλλα πολλὰ μέρη γράφεται ΟΙΚΟΔΟΜΗ, καὶ ὄχι ΟΙΚΟΔΟΜΙΑ. Καὶ τὰ δύο τοῦτα σημαίνουν κυρίως μὲν, Οἴκου κατασκευὴν ἢ κτίσιν (ἀπὸ τὸ Οἶκος καὶ Δέμω)· μεταφορικῶς δὲ (καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν γραφικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διάλεκτον), Οἰκοδομὴ λέγεται ἡ προξενουμένη εἰς τὸν πλησίον ὠφέλεια ἀπὸ τὴν διδαχὴν ἢ τὸ παράδειγμα τοῦ διδάσκοντος, κατὰ τὸ ἀλλοῦ λεγμένον, « Τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ » τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους (1) ». Τὴν αὐτὴν μεταφορικὴν θρησκικὴν σημασίαν ἔδωκαν καὶ οἱ Γάλλοι εἰς τὸ Οἰκοδομὴ ἑρμηνεύοντές το κατὰ λέξιν (édification).

5. ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ κ. τ. λ. Τέλος ἐδῶ σημαίνει τὸν σκοπὸν τινὸς πράξεως, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει καὶ ἀναφέρεται ὅλη ἡ πρᾶξις. Οὕτως ὠνόμασεν ὁ Πέτρος τὴν *σωτηρίαν τῶν ψυχῶν* « Τέλος τῆς πίστεως (2) ». Οὕτως ἔλεγαν οἱ Στωϊκοί « Τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι Θεοῖς (3) ».—ΚΑΘΑΡΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ. Καθαρᾶς ἀπὸ ὑπόκρισιν, ὡς ὀρθῶς τὸ ἐξηγεῖται ὁ Θεοφύλακτος· « Ἀγάπην ἀπαιτεῖ τὴν εἰλικρινῆ, τὴν » οὐ μέχρι ῥημάτων, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ καρδίας, καὶ ταύτης καθα» ρᾶς, καὶ μὴ τῇ ὑποκρίσει συνεσκιασμένης, ἀλλὰ τὴν ἐκ » διαθέσεως καὶ τοῦ συναλγεῖν συνισαμένην (4) ». — ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ ΑΓΑΘΗΣ. Ἠπόρησαν τινὲς μὴ ἡ λέξις Συνείδησις δὲν ἔχῃ ἐδῶ τὴν γνωσὴν εἰς ὅλους σημασίαν, τῆς ἐσωτερικῆς δηλαδὴ κρίσεως τῶν ἑαυτοῦ τινὸς πράξεων, ἀλλὰ

(1) Πρὸς Ῥωμ. ιδ', 19. (2) Α', Πέτρ. α, 9. (3) Ἀρρ. Διατρ. Ἐπικτ. I, 20, 15. (4) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 7.

www.libtool.com.cn
πρέπῃ νὰ νοηθῇ ὡς συνώνυμον τοῦ Νοῦς (1). Δὲν εἶναι ὅμως χρεία τοιαύτης ἐξηγήσεως. Ἀγάπην ἐκ συνειδήσεως ἀγαθῆς νοεῖ ὁ Ἀπόστολος τοιαύτην ἀγάπην, ὁποία νὰ μαρτυρῆται καὶ ἀπὸ τὴν συνείδησιν. Συμβαίνει πολλάκις νὰ ἀγαπᾷ τις τὸν πλησίον, ὥστε καὶ νὰ τὸν εὐεργετῇ, καὶ νὰ τὸν βοηθῇ προθύμως εἰς ὅλας του τὰς χρείας, καὶ μ' ὅλα ταῦτα νὰ μὴν αἰσθάνεται ἐσωτερικῶς τὴν ἡδονὴν τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀναισθησία τῆς τοιαύτης ἡδονῆς μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ ἀγάπη του δὲν συνοδεύεται μὲ δικαιοσύνην:

Τὸ μὴ συνειδέναι γὰρ αὐτοῦ τῷ βίῳ
Ἀδίκημα μηδὲν, ἡδονὴν πολλὴν ἔχει,

ὡς ἔλεγεν ἕνας ἀπὸ τοὺς παλαιούς (2). Περὶ ταύτης τῆς ἡδονῆς λέγει ὁ Χρυσόστομος· « Τὸ συνειδὸς.... τοσαύτην » ἔνδον ἐντίθησι τὴν ἡδονὴν, ὅσην οὐδεὶς παρασῆσαι δυνήσεται » λόγος (3) ».

6. ΩΝ... ΑΣΤΟΧΗΣΑΝΤΕΣ. Ἡ ἀντωνυμία, Ὧν, ἀναφέρεται εἰς τὰς προλεγμένας ἀρετὰς, τὴν καθαρὰν καρδίαν, τὴν συνείδησιν, τὴν πίστιν. Τὸ Ἀστοχήσαντες σημαίνει τὸ Ἀποτυχόντες ἐκείνας, μεταφορικῶς ἀπὸ τὸν κακὸν τοξότην, ὅστις ἀποτυχαίνει τὸν σκοπὸν, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος « Τὸ ἀστοχεῖν ἐπὶ τῶν τοξευόντων ἀτέχνως λέγεται (4) ». Λέγει καὶ ὁ Ἡσύχιος· « Ἀστοχεῖ, ἀποτυγχάνει, ἁμαρτάνει ». Τὴν αὐτὴν μεταφορὰν ἐφύλαξεν ἡ κοινὴ γλῶσσα εἰς τὸ Ἀστοχῶ (échouer), λεγόμενον ὡσεπιπολὺ διὰ τὰ δυσυχήσαντα γεν-

(1) Rosenmul. *Schol. in Nov. Testam.* V, pag. 10. (2) Ἀντιφάν. παρὰ τῷ Στοβ. XXIV, σελ. 192. (3) Χρυσοστ. Ὁμιλ. 53, εἰς τὸν Ματθ. (4) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 561.

www.libtool.com.cn
γεννήματα τῆς γῆς, οἷον Ἠσχόησαν ἐφέτος τὰ σιτάρια. Καὶ ὄνομα Ἀσοχία (mauvaise récolte), τὸ ὁποῖον καὶ ὡς συνώνυμον τοῦ Δυσυχία μεταχειρίζεται καὶ εἰς τὰς κατάρας, οἷον Ἀσοχία νὰ σ' ἔλθῃ ἢ νὰ σ' εὕρῃ! Ἀπὸ τὸ ῥηματικὸν Στόχος, ὅθεν ἄλλο ῥῆμα τὸ Στοχάζομαι, τείνω εἰς τὸν σκοπὸν, καὶ ἐκ τούτου ἐπίθετον Στοχαστικὸς (qui vise droit au but)· εἰς δὲ τὴν κοινὴν γλῶσσαν, μεταφορικῶς, ὁ φρόνιμος, καὶ τὸ μὴ εὑρισκόμενον εἰς τὴν παλαιὰν ἐναντίον, Ἀσόχαστος, ὁ ἄφρων. — ΕΞΕΤΡΑΠΗΣΑΝ. Ἐξετράπησαν (se détourner), ἐστράφησαν, ἐπλανήθησαν ἀπὸ τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ἡ φράσις εἶναι ἐλλειπτικὴ γενικῆς (ὁδοῦ). Διότι τὸ Ἐκτρέπομαι κυρίως σημαίνει τρέπομαι ἀπὸ μίαν ὁδὸν εἰς ἄλλην, Ἀλάσσω δρόμον, ἢ κοινότερον καὶ σημαντικώτερον Ἀλλογυρίζω, καὶ μεταφορικῶς, Ἀποφεύγω, ἀπομακρύνομαι ἀπό τι πρόσωπον ἢ πρᾶγμα (1). — ΕΙΣ ΜΑΤΑΙΟΛΟΓΙΑΝ. Πλανηθέντες ἀπὸ τὴν ὁδὸν, ἐγύρισαν εἰς ματαίους λόγους καὶ ματαίας πράξεις. Τὰς ματαιολογίας ταύτας ὀνομάζει κατωτέρω (2) Κενοφωνίας, ἤγουν φωνὰς κενὰς, ἢ, ὡς λέγομεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, Εὔκαιρα λόγια, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν γεννᾶται οὐδεμία ὠφέλεια.

7. ΝΟΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ. Οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ὀνομαζόμενοι εἰς ἄλλα μέρη τῆς Νέας Διαθήκης Νομικοὶ καὶ Γραμματεῖς, ἤγουν ἐξηγηταὶ τοῦ νόμου (jurisconsultes), ὡς λέγει ὁ Ἐπίκτητος, « Οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, » ..... ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα (3) ». — ΔΙΑΒΕΒΑΙΟΥΝΤΑΙ. Ἐπιτείνει ἡ πρόθεσις τὸ Βεβαιοῦνται.

---

(1) Ἴδε κατωτέρ. Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 15. σελ. 184. (2) Αὐτόθ. ς', 20. (3) Ἀρριαν. Διατρ. Ἐπικτ. Π, 13. § 6, σελ. 105.

www.libtool.com.cn

Βεβαιοῦμαι σημαίνει ἁπλῶς μαρτυρῶ τὴν ἀλήθειαν τινὸς πράγματος (affirmer)· τὸ δὲ Διαβεβαιοῦμαι (soutenir), τὴν μαρτυρῶ διισχυριζόμενος ὡς ἀνεπίδεκτον ἀντιλογίας.

8. ΝΌΜΟΣ... ΝΟΜΊΜΩΣ. Νόμον λέγει τὸν Μωσαϊκὸν, ὅςις ἦτο καλὸς πρὸ τοῦ Χριςοῦ, καὶ χρήσιμος εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ τούτους, ἐξαιρέτως οἱ νομοδιδάσκαλοι, καὶ ἀφοῦ ἦρχοντο εἰς τὸν καταργητὴν (1) τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου Χριςὸν, ὄχι μόνον ἐφύλασσαν τὸν νόμον, ἀλλ' ἠνάγκαζαν καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἐρχομένους νὰ τὸν φυλάσσωσι. Ἐδίδασκαν λοιπὸν νόμον καλὸν, ἀλλ' ὄχι νομίμως, ἐπειδὴ ἔπαυσε πλέον νὰ ἦναι καλὸς, ἤγουν ἱκανὸς εἰς σωτηρίαν, παραχωρήσας εἰς καλήτερον, τὸν νόμον τοῦ εὐαγγελίου. Ἐξηγεῖ τοῦτο σαφέςερα, λέγων ἀλλοῦ, « Ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριςὸν, ἵνα » ἐκ πίςεως δικαιωθῶμεν. Ἐλθούσης δὲ τῆς πίςεως, οὐκ ἔτι » ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν (2) ». Καὶ ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ τὸ:

9. ΔΙΚΑΙΩ ΝΌΜΟΣ ΟΥ̓ ΚΕΊΤΑΙ. Ὁ Ἰουδαϊκὸς δηλαδὴ νόμος δὲν ὑποχρεόνει πλέον τοὺς χριςιανοὺς, τοὺς ὁποίους ὁ Χριςὸς « Ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου (3) » καὶ τοὺς ἐδικαίωσε, ὄχι διὰ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν νομικῶν παρατηρήσεων, ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ διὰ δύο μόνων ἐντολῶν, τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον· « Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ » προφῆται κρέμανται (4) ». — ΑΝΌΜΟΙΣ ΔἘ κ. τ. λ. Εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν τοιούτων κακῶν (ὅσα καταριθμεῖ εἰς τοῦτο καὶ τὸ ἑξῆς ἐδάφιον) ἐπετέθησαν οἱ νόμοι, διότι ὅλα προέρχον-

---

(1) Β', Πρὸς Κορινθ. γ', 7, 11, 13. ═══ (2) Πρὸς Γαλάτ. γ', 24, 25. ═══ (3) Αὐτόθ. γ', 13. ═══ (4) Ματθ. κβ', 40.

www.libtool.com.cn
ται ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, ἥτις περιέχει ὅλας τὰς κακίας, καθὼς ἡ δικαιοσύνη ὅλας τὰς ἀρετάς·

Ὁ μηδὲν ἀδικῶν, οὐδενὸς δεῖται νόμου (1).

Διὰ τοῦτο ἔταξε πρώτους, τοὺς Ἀνόμους, τὸ ὁποῖον ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ἀδίκους, ὡς καὶ ἀλλοῦ ἀντιβάλλεται εἰς τὴν Δικαιοσύνην ἡ Ἀνομία (2), ἤγουν ἡ ἀδικία.—ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙΣ. Ἀπειθεῖς, κατὰ τὴν Πρὸς τὸν Τίτον ἐπιστολήν (3). — ΒΕΒΗΛΟΙΣ. « Βέβηλος (λέγει ὁ Ἐτυμολόγος), ὁ μὴ ἱερὸς » τόπος, καὶ βατὸς πᾶσιν· ἀπὸ τοῦ Βῶ, Βήσω, Βηλὸς, καὶ » διπλασιασμῷ, Βέβηλος, ὁ Βάσιμος παντί, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ Ἀδύτου. Λέγεται [καὶ] Βέβηλος ἀνὴρ, ὁ μιαρὸς » καὶ ἀκάθαρτος, ἢ καὶ ἀμύητος, ἀπὸ τοῦ τόπου, ὁ ἐν ἀνιέροις » τόποις ἄξιος διατρίβειν. Σοφοκλῆς δὲ Οἰδίποδι Βέβηλον τὸν » ἰδιώτην φησι (4) ». — ΠΑΤΡΑΛΩΑΙΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΑΛΩΑΙΣ. Ἀπὸ τὸ Πατὴρ ἢ Μήτηρ καὶ τὸ ῥῆμα Ἀλοάω, τὸ κοινῶς Ἀλωνίζω (battre le blé), ἤγουν τρίβω τὸ σιτάριον διὰ νὰ τὸ χωρίσω ἀπὸ τὰ ἄχυρα, εἰς τὴν ὁποίαν σημασίαν θέλομεν τὸ ἀπαντήσειν κατωτέρω (5), καὶ ἁπλῶς, κτυπῶ ἢ τύπτω (battre, frapper) « Ἀλλοιᾷ.... ἀφοῦ καὶ » ὁ πατροτύπτης καὶ μητροτύπτης Πατραλοίας καὶ Μητραλοίας λέγεται » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Πατραλοῖαι καὶ Μητραλοῖαι ὠνομάζοντο ἔτι καὶ οἱ ὁπωσδήποτε ὑβρίζοντες ἢ ἀτιμάζοντες τοὺς γονεῖς, κατὰ τὸν Ἡσύχιον· « Πατραλοίας, ὁ τὸν πατέρα » ἀτιμάζων, πατροτύπτης. Καὶ τὸ Μητραλοίας οὕτω συν- » τίθεται » ἁμάρτημα, ὄχι μόνον ἀντιφερόμενον εἰς ῥητὴν

(1) Ἀντιφάν. παρὰ Στοβ. ΙΧ, σελ. 101. — (2) Ματθ. κγ', 28, καὶ πρὸς Ῥωμ. ς', 19. — (3) Πρὸς Τίτ. α', 16. — (4) Ἐτυμολογικ. σελ. 193-194. — (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε, 18

www.libtool.com.cn
Θεοῦ ἐντολήν, τὴν « Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου », ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐθνικοὺς κατακριθὲν ὡς εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν ἐναντίον καὶ Θηριώδες. Πρῶτος ὁ Ἡσίοδος ἀνήγγειλε τὴν εἰς τοὺς Πατραλοίας καὶ Μητραλοίας ἐπικειμένην ὀργὴν τοῦ Θεοῦ·

Ὅς τε γονῆα γέροντα, κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ,
Νεικείῃ χαλεποῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν,
Τῷ δή τοι Ζεὺς ἀγαίεται, ἐς δὲ τελευτὴν
Ἔργων ἀντ' ἀδίκων χαλεπὴν ἐπέθηκεν ἀμοιβήν (1).

Ἔπλασαν δὲ καὶ τόπον ᾅδου χωρισὸν, βορβόρου ποταμὸν κοπρώδη, ὅπου ἐκολυμβοῦσαν οἱ Πατραλοῖαι καὶ Μητραλοῖαι·

——————— Βόρβορον παχὺν,
Καὶ σκῶρ ἀεὶ νῶν· ἐν δὲ τούτῳ κειμένους,
Εἴπου ξένον τις ἠδίκησε πώποτε,
Ἢ μητέρ' ἠλόησεν, ἢ πατρὸς γνάθον
Ἐπάταξεν, ἢ 'πίορκον ὅρκον ὤμοσεν (2).

Ἡ κοινὴ γλῶσσα ὀνομάζει Πατροκτόνους ἢ Πατροφόνους, καὶ Μητροκτόνους ἢ Μητροφόνους, τοὺς τοιούτους. Ἀλλ' αὐτὰ ἐκφράζουν πλέον τὸν φονεύσαντα πατέρα ἢ μητέρα (parricide, matricide), καὶ ὄχι ἀκριβῶς τὸν Πατραλοίαν ἢ Μητραλοίαν. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος καὶ μόνον τὸν κακολογοῦντα πατέρα ἢ μητέρα ἐκόλαζε μὲ θάνατον (3).—ΑΝΔΡΟΦΟΝΟΙΣ. Ἀνδροφόνους ἢ Ἀνδροκτόνους ὠνόμαζαν (χωρὶς γένους διάκρισιν) οἱ παλαιοὶ τοὺς φονεύσαντας ἄνθρωπον, τοὺς ἁπλῶς καὶ παλαι καὶ σήμερον ὀνομαζομένους Φονέας (homicides).

10. ΠΟΡΝΟΙΣ. Δὲν νοεῖ ἐδῶ τοὺς μὲ πόρνην ἁμαρτήσαν-

(1) Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ Ἡμ. 185-188 καὶ 331-334. (2) Ἀριστοφάν. Βατραχ. 145-150. (3) Δευτερ. κ', 9.

www.tibtool.com.cn
τας, ἀλλὰ τοὺς αἰσχρῶς πάσχοντας τὰ τῆς πόρνης, τοὺς ὁποίους ἀλλοῦ ὀνομάζει καὶ Μαλακούς (1). Πόρνους ὠνόμαζαν τοὺς τοιούτους καὶ οἱ παλαιοί, συνηθέστερον ὅμως Κιναίδους· « Κίναιδος, ἀσελγὴς, πόρνος » λέγει ὁ Ἡσύχιος· καὶ « Κίναιδος, ἀσελγὴς, μαλακὸς » ὁ Φώτιος. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος τοὺς ἐζημίοναν μὲ τὴν στέρησιν ὅλων τῶν πολιτικῶν δικαίων. — ΑΡΣΕΝΟΚΟΙΤΑΙΣ. Οἱ Μωσαϊκοὶ νόμοι ἐζημίοναν μὲ θάνατον καὶ τὸν ἀρσενοκοίτην καὶ τὸν πόρνον του (2). Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ὁ πόρνος δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ δημηγορῇ ἐπ' ἐκκλησίας, « Τὸν ἡταιρηκότα » εἴργειν τοῦ βήματος (3) », ἢ νὰ ἐνεργῇ κἀνὲν ὑπούργημα ἄλλο πολιτικὸν ἢ ἱερατικόν· ἂν μετὰ τὴν ποινὴν ταύτην ἐτόλμα νὰ πράξῃ τι ἀπὸ τὰ ἀπηγορευμένα, ἐκολάζετο μὲ θάνατον, « Ἂν τις Ἀθηναίων ἑταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννέα » ἀρχόντων γενέσθαι, μηδ' ἱερωσύνην ἱεράσασθαι... ἐὰν δέ τις » ταῦτα ποιῇ, καταγνωσθέντος αὐτοῦ ἑταιρεῖν, θανάτῳ ζημιούσθω (4) ». — ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΤΑΪΣ. Ἀνδραποδιστὰς ὠνόμαζαν τοὺς, ὅσοι ἔκλεπταν ἢ ἥρπαζαν ἀνθρώπους ἐλευθέρους, διὰ νὰ τοὺς πωλῶσιν εἰς ἄλλους. Ὠνομάζοντο καὶ ΑΝΔΡΑΠΟΔΟΚΑΠΗΛΟΙ, ἐὰν ἔκαμναν τὴν πώλησιν ἐμπορικὸν ἐπάγγελμα, ἔτι δὲ καὶ ΨΥΧΕΜΠΟΡΟΙ. « Ψυχέμπορος, ὁ τοὺς » ἀνθρώπους ἀγοράζων καὶ πωλῶν » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Τῶν Γερμανῶν ἡ γλῶσσα ἑρμηνεύει κατὰ λέξιν τὸν ψυχέμπορον Seelenverkäufer (marchand d'ames). — ΨΕΥΣΤΑΙΣ, ΕΠΙΟΡΚΟΙΣ. Τὴν ψευδολογίαν ἀκολουθεῖ φυσικὰ

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ς', 9. (2) Λευϊτικ. κ', 13. (3) Ἴδε Διογέν. Λαερτ. I. 55. (4) Αἰσχίν. Κατὰ Τιμάρχ. σελ. 3. Δημοσθέν. Κατὰ Ἀνδροτίων. σελ. 602.

www.libtool.com.cn
ἡ ἐπιορκία, ὡς εἶπε καὶ ὁ Ῥωμαῖος Δημοσθένης : Qui mentiri solet, pejerare consuevit (1). — ΥΓΙΑΙΝΟΥΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ. Ὡς λέγομεν ὅτι ὑγιαίνει τις, ὅταν ἐνεργῇ ἀπόνως καὶ ἐλευθέρως ὅλας του τὰς σωματικὰς ἐνεργείας, καὶ σώζῃ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀκέραια, παρόμοια, κατὰ μεταφοράν, Ὑγιαίνουσα διδασκαλία ἢ πίστις λέγεται, ἡ διδάσκουσα καλὰ φρονήματα, καὶ δόξας ὀρθὰς καὶ εὐσεβεῖς περὶ Θεοῦ· καὶ ἡ τοιαύτη διδασκαλία περιέχεται εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

11. ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ. Ὡς νὰ ἔλεγε καὶ Εὐαγγέλιον περίδοξον, περίφημον, τιμιώτατον. « Δόξα, φήμη, » τιμὴ » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΜΑΚΑΡΙΟΥ. Μακάριος, ἤγουν Εὐδαίμων, ἐπονομάζεται ὁ Θεὸς ὡς μόνος ἔχων τὴν ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον εὐδαιμονίαν· « Μακάριος, ὁ πάντοτε ἐν ἀγαθῷ » ὢν, εὐδαίμων » κατὰ τὸν Ἡσύχιον. Μέρος ταύτης ἐμπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ καὶ ὁ ἄνθρωπος· ἀλλ', ἐπειδὴ ἐνόσῳ ζῇ κινδυνεύει καὶ νὰ τὴν χάσῃ, δὲν ὀνομάζεται, πλὴν μετὰ θάνατον, Μακάριος (2)· ὅθεν ἐγεννήθη τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Μακαρίτης, καὶ ἡ εὐχὴ, Ὁ Θεὸς μακαρίσῃ τον! ἤγουν ὁ Θεὸς νὰ τὸν τάξῃ εἰς τοὺς μακαρίους· καὶ Μακαρία (θηλ. οὐσιαστ.) ὁ προσφερόμενος οἶνος μὲ παξιμάδια εἰς τοὺς παρευρισκομένους μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ (3). Ὁ Ἀριστοφάνης εἶπε καὶ Μακαρίτης, ἀντὶ τοῦ Μακάριος (4),

Ὡς μακαρίτην, ὦ Δάματερ, τὸν βίον αὐτοῦ κατέλιξας!

Λέγει καὶ ὁ Ἡσύχιος « Μακαρίτης, ὁ τεθνεὼς, ὁ Μακάριος', ὁ » νεκρός » (5). — Ὁ ΕΠΙΣΤΕΥΘΗΝ ΕΓΩ. Ἀντὶ τοῦ

(1) Cicer. *Pro Rosc. com.* § 16. — (2) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. I, 10, 11. σελ. 15-18. — (3) Εἶχαν καὶ οἱ παλαιοὶ παρομοίαν τινὰ Μακαρίαν, ὄχι ὅμως, εἰς τῶν νεκρῶν τὴν κηδείαν. Ἰδ. Ἁρποκρατ. λέξ. Νεήλατα. — (4) Ἀριστοφάν. Πλούτ. 555. — (5) Ζαμερίτας ὠνόμαζον τοὺς Μακαρίτας οἱ Δωριεῖς.

www.libtool.com.cn
Ὁ ἐπιςεύθη ἐμοί, ἤγουν, Τὸ ὁποῖον ἐπιςεύθη ὁ Θεὸς εἰς ἐμὲ, ὡς εἶπεν ἀλλοῦ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι « Ἐπιςεύθησαν τὰ λόγια » τοῦ Θεοῦ » (1) ἤγουν, Τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐπιςεύθησαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους· καὶ ὡς εἶπεν ὁ εὐαγγελιςὴς, « Πτωχοὶ » εὐαγγελίζονται » (2), ἀντὶ τοῦ τοῖς πτωχοῖς εὐαγγελίζεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐνεργητικὸς τύπος εὑρίσκεται εἰς τὸ « Τὸ » ἀληθινὸν τίς ἡμῖν πιςεύσει; » (3). Εἶναι καὶ οἱ δύο ἐκ τοῦ καλοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ δὲ παρακμάζων τοὺς ἐσύνθετε καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν Ἐμπιςεύω (confier), καὶ Ἐμπιςεύομαι (être confié), ὡς καὶ σήμερον ἀκόμη συνειθίζομεν, πλὴν ὅτι μετακειριζόμεθα συχνότερα τὸν παθητικὸν τύπον εἰς σημασίαν τοῦ ἐνεργητικοῦ, οἷον ὅταν λέγωμεν Σοῦ (ἢ Εἰς σὲ) ἐμπιςεύομαι τὴν οὐσίαν, τὴν ζωὴν, τὰ τέκνα μου.

12. ΧΑΡΙΝ ΕΧΩ. Εὐχαριςῶ. Ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου Χάριν οἶδα. Ἔλεγαν ὅμως (4),

Ὡς οὐδεμίαν ΕΧΩ γε τῷ βίῳ ΧΑΡΙΝ,

καὶ (5),

ΧΑΡΙΝ οὐδεμίαν ΟΙΔ' ἐσθίων.

Σώζεται καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἡ φράσις, ἀλλὰ μὲ κάποιαν διαφορὰν εἰς τὴν χρῆσιν. Σημαίνοντες κατευθείαν τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμοσύνην, λέγομεν, Σοῦ γνωρίζω χάριν, ἢ Σ' εὐχαριςῶ· Θέλοντες δὲ νὰ τὸν παρακινήσωμεν εἰς πρᾶξιν, ἢ καὶ νὰ τὸν κεντήσωμεν ὡς ἀνώτερον εἰς αὐτὴν, λέγομεν, Σ' ἔχω (ἢ σὲ εἶχα) χάριν νὰ λέγῃς ἢ νὰ πράσσῃς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἤγουν ἤθελα σὲ γνωρίζειν χάριν, ἂν ἔλεγες ἢ ἔπρασσες κ. τ. λ. — ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΑΝΤΙ. Ὅςις

(1) Πρὸς Ρωμ. γ', 2. (2) Ματθ. ια', 5. (3) Λουκ. ις', 11. (4) Ἀριστοφάν. Λυσιςρ. 865. (5) Αὐτόθ. 869.

μοῦ ηὔξησε τὴν δύναμιν, μ' ἐθάῤῥυνε. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ Ἐνδυναμόνω. — ΘΕΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ. Ὅς ις μ' ἔκαμε διάκονον καὶ ὑπηρέτην τοῦ εὐαγγελίου· ὡς ἀλλοῦ (1) ὠνόμασε « Διακόνους καινῆς » διαθήκης » τοὺς Ἀποστόλους. Διακονία ἐδῶ σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ Λειτουργία, ὑπουργία, καὶ ἐξαιρέτως τὴν Ἀποστολικὴν ὑπουργίαν, τὴν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου « Τὴν χοῦ κηρύγματος » λειτουργίαν » ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος· ὁ δὲ Χρυσόστο- » μος, « Καθολικῶς πᾶν ἔργον πνευματικὸν διακονίαν νοεῖ- » σεις » (2).

13. ΒΛΑΣΦΗΜΟΝ κ. τ. λ. « Βλάσφημος, ὁ εἰς Θεὸν » ἐξυβρίζων » λέγει ὁ Σουΐδας. Ἐξομολογεῖται ὁ Ἀπόστολος τὴν προτέραν του διαγωγὴν, ὅτε ἐβλασφήμει τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἐδίωκε τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, σύρων εἰς τὴν φυλακὴν ἄνδρας καὶ γυναῖκας (3). — ΕΝ ΑΠΙΣΤΙΑ, ὅτε ἤμην ἔτι ἄπιστος, ὅτε δὲν ἐπίστευα ἀκόμη εἰς τὸν Χριστόν. Οὕτως ἐξηγοῦν ἐδῶ τὴν πρόθεσιν, Ἐν.

14. ΥΠΕΡΕΠΛΕΟΝΑΣΕ. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐχάρισεν εἰς ἐμὲ πλέον τοῦ πολλοῦ· διότι ὄχι μόνον μὲ ἠλέησε συγχωρήσας τὰς πρότερον εἰς αὐτὸν ἁμαρτίας μου, ἀλλὰ καὶ μ' ἐπροσκόλλησεν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς αὐτὸν, ὥστε νὰ μὲ κατασήσῃ καὶ διάκονον τοῦ κηρύγματος· ὡς εἶπεν ἀνωτέρω (4) « Πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν ».

15. ΠΙΣΤΟΣ Ὁ ΛΟΓΟΣ. Λόγον ὀνομάζει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς θέλει εἰπεῖν κατωτέρω· (5) « Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται ». Ἀλλοῦ (6) τὸν

(1) Β', Πρὸς Κορινθ. γ', 6. (2) Παρὰ τῷ SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, p. 862. (3) Πράξ. Ἀποστόλ. η', 3. κδ', 4. (4) Ἐδαφ. 12. (5) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 9. (6) Πρὸς Κολοσσ. α', 5.

www.libtool.com.cn
ὠνόμασε « Λόγον τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου ». — ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΑΞΙΟΣ. Ἄξιος νὰ τὸν δεχθῇ πᾶς ἕνας καὶ νὰ τὸν πιστεύσῃ, καὶ μεταφορικῶς, ἐπαινετὸς, τίμιος. Κατωτέρω (1) ὀνομάζει διὰ μιᾶς λέξεως Ἀπόδεκτον, τὸ Ἀποδοχῆς ἄξιον. « Ἀπόδε- » κτον, ἐπαινετὸν » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ. « Ἁμαρτωλοί, οἱ παρανομίᾳ συζῇν προαιρούμενοι, καὶ βίον δι- » εφθαρμένον ἀσπαζόμενοι » (Σουίδ.). « Ἁμαρτωλὸν, πανοῦρ- » γον, μοχθηρὸν » (Ἡσύχ.). Ἁμαρτωλὸς (ἀπὸ τὸ Ἁμαρτεῖν, τὸ ἀποτυγχάνειν), λέξις τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, σημαίνει κυρίως τὸν ἀποτυγχάνοντα τοῦ σκοποῦ, τὸν μὴ βάλλοντα ἢ κτυποῦντα τὸν σκοπὸν, καὶ μεταφορικῶς, τὸν κακόν. Ἐπειδὴ σκοπὸς τοῦ λογικοῦ ζώου καὶ τέλος εἶναι ἡ εὐδαιμονία, ἥτις δὲν ἀποκτᾶται χωρὶς ἀρετὴν, εὐλόγως ὅσις ἀποτυχαίνει τὸν σκοπὸν ὀνομάζεται Ἁμαρτωλὸς, ἤγουν ἀτυχὴς ἢ δυστυχὴς ἄνθρωπος. Καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ἡ κοινή μας γλῶσσα, ὀνομάζουσα Ἄτυχον τὸν κακὸν ἄνθρωπον. — ΩΝ ΠΡΩΤΟΣ ΕΙΜΙ ΕΓΩ. Μετριοφρονῶν λέγει τοῦτο ὁ Ἀπόστολος, ὄχι διότι ἦτο καὶ τῳόντι τοιοῦτος. Ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ἐξομολογήσεως ἐγεννήθη ἡ κατάχρησις τῆς λέξεως εἰς τὸν μεσαιῶνα, ὅτε καὶ οἱ ὑποκριταὶ, ὠνόμαζαν ἑαυτοὺς μὲ πολλὴν κατάνυξιν Ἁμαρτωλούς (2).

16. ΠΡΩΤΩ. Ἔχει καὶ διάφορον γραφὴν, ΠΡΩΤΟΝ. — ΕΝΔΕΙΞΗΤΑΙ. Νὰ δείξῃ, νὰ φανερώσῃ. — ΠΡΟΣ ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΝ. Ὁ Οἰκουμένιος τὸ ἐξηγεῖ, « Πρὸς ὑπόδειγμα, » πρὸς ἀπόδειξιν, πρὸς παράκλησιν » (3). Ὁ Ἡσύχιος (εἰς τὸ Π στοιχεῖον) « Πρὸς ὑποτύπωσιν, πρὸς σημεῖον ». Ὑποτύ-

(1) Α΄, Πρὸς Τιμόθ. β΄, 3. — (2) Ἴδε Μύθ. Αἰσωπ. συναγ. σελ. μα΄, στηλ. 3. — (3) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 142.

www.libtool.com.cn
πωσις σημαίνει παράδειγμα τὸ ἀπὸ τοὺς χυδαίους ὀνομαζόμενον Ξόμπλι καὶ Φοῦρμα ἀπὸ δύο Ῥωμαϊκὰς λέξεις, exemplum (exemple) καὶ forma (forme, patron). Ῥηματικὸν τοῦ Ὑποτυπόω (dessiner, esquisser) ἀπὸ τὸ Τύπος (type, modèle). Τὸ νόημα εἶναι, Ὁ Θεὸς μὲ ἠλέησε τόσον πολὺ, ὥστε ἀπὸ διώκτην μ' ἐκατάστησε κήρυκα τοῦ εὐαγγελίου, εἰς παράδειγμα τῶν ὅσοι μέλλουν νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν. Οὕτω κατωτέρω (1) παραγγέλλει τὸν Τιμόθεον λέγων « Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, κ. τ. λ. »

17. ΒΑΣΙΛΕῚ ΤΩΝ ΑἸΩΝΩΝ. Πολυσήμαντος λέξις εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην ὁ Αἰών. « Βασιλεὺς λέγεται τῶν αἰώνων, » ὡς πάντα αἰῶνα καὶ πᾶν ὃν περιέχων, καὶ τὰ τοῦ χρόνου » τμήματα, τὸ Ἦν, τὸ Ἔσται, τὸ Γενέσθαι κ. τ. λ. ». Ἡ ἐξήγησις εἶναι τοῦ Παχυμέρους (2). — ΑΟΡΆΤΩ. Ὅστις δὲν βλέπεται ἀπὸ κανενὸς ὀφθαλμοὺς, νοεῖται ὅμως διὰ τῶν ὁρατῶν αὐτοῦ ποιημάτων, « Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, » τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται » (3). Τὴν αὐτὴν ἀπόδειξιν ἐμεταχειρίζετο καὶ ὁ Σωκράτης (4). — ΜΌΝΩ ΣΟΦΩ̃ ΘΕΩ̃. Εἰς πολλὰ ἀντίγραφα φέρεται ΜΌΝΩ ΘΕΩ̃, χωρὶς τὴν δευτέραν λέξιν· ἕνας ὅμως ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς (5) τὴν ἐγκρίνει φέρων μαρτυρίαν τοῦ Σωκράτους ταύτην· « Τὸ μὲν ΣΟΦΌΝ, ὦ » Φαῖδρε, καλεῖν ἔμοιγε μέγα εἶναι δοκεῖ, καὶ ΘΕΩ̃ ΜΌΝΩ » πρέπειν » (6). — ΤΙΜῊ ΚΑῚ ΔΌΞΑ. Κατ' ἔλλειψιν τοῦ ὑπαρκτικοῦ, Εἴη! Κατωτέρω (7) θέλει εἰπεῖν « Τιμὴ καὶ

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. α', 13. (2) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 142. (3) Πρὸς Ῥωμ. α', 20. (4) Ἴδε Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 3, § 7-13, στλ. 124. (5) Rosenmuller, *Schol. in N. Testament.* tom. V, pag. 17 (6) Παρὰ Πλάτων. Φαίδρ. στλ. 278. (7) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 16.

www.libtool.com.cn
» κράτος ». — ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ. Ἑβραϊσμὸς συχνὸς εἰς τοὺς Ἑβδομήκοντα, ὅτις δὲν σημαίνει τὶ πλέον παρὰ, Εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, εἰς ὅλην τὴν ἀϊδιότητα. Ὁ Δαυὶδ πολλάκις ἐνικῶς « Αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, » καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος » (1). — ΑΜΗΝ. Ἑβραϊκὸν ἐπίθετον, σημαῖνον, Πιστὸς, ἀληθὴς, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν μὲ ἄρθρον σύνταξιν αὐτοῦ, οἷον « Τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός (2). Ἔπειτα μετέπεσεν εἰς ἐπίρρημα, σημαῖνον ποτὲ μὲν, Πιστῶς, ἀληθῶς, ὡς τὸ « ΑΜΗΝ λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων » (3) παραβαλλόμενον, μὲ τὸ « Λέγω » δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων » (4)· ἢ ἐπιφώνημα (εἰς τὸ τέλος μάλιστα τῶν περιόδων) ἰσοδύναμον μὲ τὸ Εἴθε! ἢ Γένοιτο! Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας τὸ ἐξηγοῦν καὶ ὡς καταφατικὸν, Ναὶ, ἢ καὶ ὁμωτικὸν, Νὴ (5).

18. ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΠΡΟΑΓΟΥΣΑΣ ΕΠΙ ΣΕ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΣ. Τὸ Προφητεία ἐδῶ ἐξηγήθη ἀπό τινας εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ εἰς ἄλλα τινὰ μέρη τῆς Νέας Διαθήκης (6) σημασίαν τοῦ Διδασκαλία, ἐξήγησις τῶν Θείων λόγων. Οὕτω καὶ οἱ παλαιοὶ Προφήτην ὠνόμαζαν τὸν ἐξηγητὴν τῶν μαντειῶν ἢ χρησμῶν, καὶ Προφητεύω, τὸ ἐξηγῶ, ὁποῖον εἶναι τοῦ Πινδάρου τὸ,

Μαντεύου Μοῖσα, προφατεύσω δ' ἐγώ (7).

Ἄλλοι δὲ νοοῦν, κατὰ τὴν συνήθη τῆς λέξεως σημασίαν, Προφητείας τὰς προρρήσεις ἢ προμηνύσεις τοῦ μέλλοντος. Οἱ πρῶτοι

---

(1) Ψαλμ. ιμέ, 2. ═══ (2) Ἀποκαλύψ. γ', 14. ═══ (3) Ματθ. ις', 28. ═══ (4) Λουκ. θ', 27. ═══ (5) Ἰδ. SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 227. ═══ (6) Α', Πρὸς Θεσσαλον. ἰ, 20. ═══ (7) Παρὰ τῷ Εὐσταθ. Ἰλιάδ. α, σελ. 9-10.

www.lihtool.com.cn
δέησιν γινομένην εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ τι ἀγαθὸν, ἢ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ κακόν· ἡ Ἔντευξις (ἀπὸ τὸ Ἐντυγχάνω, τὸ ὑπάγω εἰς τινὰ διὰ νὰ τὸν συντύχω) εἶναι ἡ διὰ ζώσης φωνῆς ἢ ἀναφορᾶς γινομένη πρός τινα δέησις. Ὁ παρακμάζων ἑλληνισμὸς ὠνόμαζεν Ἐντευξίδιον (requête, placet) τὴν εἰς τοὺς ἄρχοντας ἢ ἀξιωματικοὺς ἀναφοράν (1). Ὁ Πλούταρχος τὴν ὀνομάζει Ἀξίωμα (2), καὶ Ἔγγραφον Ἀξίωσιν (3). Πρὸς τὸν Θεὸν Ἔντευξις λέγεται ἡ ὑπὲρ ἄλλων γινομένη δέησις, ὡς τὴν ἐξήγησαν τινές. « Ἔντευξις, » παράκλησις προσαγομένη Θεῷ περὶ σωτηρίας ἑτέρων » (4).

—ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ. Εὐχαριστία λέγεται ἡ πρὸς Θεὸν προσευχὴ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ζητηθέντων ἀπ' αὐτὸν ἀγαθῶν.—

ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀληθινῆς Θρησκείας τὸ Ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ἐπειδὴ δὲν ἐξαιρεῖ οὐδὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτούς, τὴν πρὸς τοὺς ὁποίους φιλανθρωπίαν καὶ ῥητῶς ἐπαράγγειλεν ὁ Χριστός· « Ἀγαπᾶτε » τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, » καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ » τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς » (5).

2. ΒΑΣΙΛΕΩΝ. Ἡ χριστιανικὴ Θρησκεία δὲν γνωρίζει βασιλεῖς, ἐπειδὴ παραγγέλλει παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀκολούθως τὴν Ἰσοπολιτείαν. Καὶ ποῖοι βασιλεῖς, οἱ καταρχὰς μάλιστα τοῦ κηρύγματος! Ἀπόλυτοι δεσπόται καὶ τύραννοι, ὁποῖος ἦτον ὁ Τιβέριος, ὁ Νέρων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα θηρία. Τὴν πρὸς τοὺς τοιούτους ὅμως ὑποταγὴν κρίνει ὁ Ἀπόστολος καὶ ἀναγκαίαν, καὶ χρεωστουμένην, ὡς ἀρετὴν,

---

(1) Ἀρριαν. Διατρ. Ἐπικτήτ. I, 10, § 10, σελ. 28. (2) Πλουτάρχ. Συμποσιακ. II, 1, § 2. (3) Ὁ αὐτ. Δημητρ. § 42. (4) Ἰδ. τὰς εἰς τὸν Ἡσύχ. σημειώσ. λέξ. Ἔντευξις. (5) Ματθ. ε, 44.

www.libtool.com.cn
καὶ μαλιϛα ἀπὸ χριϛιανούς. Διότι ἡ κατ' ἐκείνων ϛάσις, ἀντὶ νὰ παύσῃ τὰς ἀδικίας, ἐκινδύνευε νὰ τὰς αὐξήσῃ., γεννῶσα ὅμοιον ἢ καὶ χειρότερον παρ' ἐκείνους τύραννον, ἢ καὶ ἀντ' ἑνὸς πολλοὺς ἄλλους τυράννους. — ΤΩΝ ΕΝ ΥΠΕΡΟΧΗ ΟΝΤΩΝ. Ὑπερέχει, ἢ Ἐξέχει τι ἀπὸ ἄλλο, κυρίως, ὅ,τι εἶναι μακρότερον ἄλλου, ὅ,τι ἐκτείνεται καὶ κατέχει πλειότερον ἄλλου διάϛημα, καὶ μεταφορικῶς, ὅταν τις ἀπὸ τοὺς πολίτας εὑρίσκεται εἰς βαθμὸν ἀνώτερον, δι' ἀρετὴν, ἢ καὶ διὰ πολιτικὸν ἐπάγγελμα ἢ ἀξίωμα, λέγεται ὅτι ὑπερέχει τοὺς ἄλλους. Ὑπερέχοντας λοιπὸν, νοεῖ ὁ Ἀπόϛολος τοὺς τότε λειτουργοὺς τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων, ἢ καὶ τοὺς πεμπομένους εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀνθυπάτους, δικαϛὰς, διοικητὰς ἢ ἄλλο τι δημόσιον ὑπούργημα ἐμπιϛευμένους. Καὶ αὗται μὲν αἱ ὑπεροχαὶ εἶναι ἀναγκαῖαι, πολλαὶ δὲ καὶ δικαιόταται, ὡς εἶναι αἱ ὑπεροχαὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φρονήϛεως. Θέλουν ὅμως πολλοὶ νὰ ὑπερέχωϛι ἢ νὰ ἐξέχωϛι τοὺς ἄλλους, διότι εἶναι πλουϛιώτεροι, ἢ φανταζονται εὐγενέϛεροι, ἢ ἐξεύρουν πλειότερα γράμματα· ὅθεν ἐγεννήθησαν οἱ Ἐξοχώτατοι, οἱ Εὐγενέϛατοι, οἱ Σοφολογιώτατοι, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι γελοιότατοι καὶ, ὡς τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἐπίκτητος, ἀσύνακτοι τίτλοι· « Ἐγώ ϛου πλουϛι-» ώτερός εἰμι, ἐγώ ϛου ἄρα κρείϛων· ἐγώ ϛου λογιώτερος, » ἐγώ ϛου ἄρα κρείϛων » (1). — ΙΝΑ ΗΡΕΜΟΝ, κ. τ. λ. Ἰδοὺ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀπόϛολος παραγγέλλει νὰ προϛευχώμεθα διὰ τοὺς βαϛιλεῖς. Ὅταν οὗτοι ἦναι ἥϛυχοι καὶ ἤρεμοι ἀπὸ ἐϛωτερικὰς ταραχὰς, ἢ ἐξωτερικὰς ἐφόδους καὶ πολέμους ἄλλων ἐθνῶν ἢ βαϛιλέων, ἤρεμον καὶ ἡϛύχιον βίον διάγουν καὶ οἱ ὑπήκοοι. Οἱ Ῥωμαῖοι μαλιϛα, ὄντες φύϛει δορι-

(1) Ἐπικτήτ. Ἐγχειρίδ. XLIV.

www.libtool.com.cn
καὶ φιλιώσας τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Θεὸν, ὡς καταλύσας τὴν ἔχθραν. « Μεσίτης, ὁ εἰρηνοποιὸς » ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν Σουίδαν.

6. ΑΝΤΊΛΥΤΡΟΝ. « Ἀντίλυτρον, ἀντίδοτον » λέγει ὁ Ἡσύχιος, ἤγουν ἡ διδομένη τιμὴ (rançon) εἰς ἀπολύτρωσιν (1) αἰχμαλώτου ἢ δούλου. — ΤΟ ΜΑΡΤΎΡΙΟΝ ΚΑΙ-ΡΟΙΣ ΙΔΙΟΙΣ, μὲ διάφορον γραφὴν ΤΟ ΜΥΣΤΉΡΙΟΝ, κ. τ. λ. Δὲν φαίνεται καθαρὰ ἡ συνέπεια τοῦ λεγομένου μὲ τὰ προλεγόμενα. Τινὲς τὸ ἐξήγησαν ὡς ἐλλειπτικὸν προθέσεως « Εἰς τὸ « μαρτύριον· » ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ λείπῃ τὸ ἄρθρον, κατὰ τὸ ἀλλοῦ λεγόμενον, « Εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνε-» σιν » (2), ἤγουν εἰς ἀπόδειξιν καὶ πίστωσιν· ἀπὸ τὸ Μάρτυς ἢ Μάρτυρ. Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας. Μαρτύριον ἐνόησαν ἐδῶ αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον, κινηθέντες ἀπὸ τὸ προηγούμενον Ἀντίλυτρον, οἷον ὁ Θεοφύλακτος· « Τὸ Μαρτύριον, τουτέστι διὰ τοῦ μαρτυρίου ἐγένετο » ὁ υἱὸς ἀντίλυτρον· ὃ ἑρμηνεύων, τοῦτό φησι νῦν, ὅτι » ἀντίλυτρον τὸ μαρτύριον λέγει, τουτέστι τὸ πάθος » (3). Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Θεοδώρητος. Μὲ ἀρέσκει πλέον ἡ γνώμη τῶν ἐξηγούντων τὸ Μαρτύριον αὐτὸ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου, τὸν νέον νόμον καὶ τὴν νέαν διδαχὴν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐμεταχειρίσθη τὴν λέξιν καὶ ἀλλοῦ ὁ Ἀπόστολος· « Μαρτύ-» ριον τὸ κήρυγμα παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ· καθὼς Τὸ μαρτύ-» ριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν » (4). Καὶ τοῦτο κατ' ἑβραϊσμόν, ἐπειδὴ ἡ λέξις ἡ σημαίνουσα ἑβραϊστὶ μαρτύριον (témoignage) σημαίνει πολλάκις, καὶ αὐτὸν τὸν νόμον, αὐτὰς τοῦ Θεοῦ τὰς ἐντολάς· ἡ τόσον συχνὰ λεγομένη

---

(1) Πρὸς Ἑβρ. θ', 15. (2) Ματθ. ι', 18. (3) Suicer. *Thesaur. eccles.* tom. II, pag. 318. (4) Ζωναρ. Λεξικ. στλ. 1335.

www.nbtool.com.cn
« Σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου » εἶναι ἡ Σκηνὴ τοῦ νόμου. Συχνὰ καὶ ὁ Δαυὶδ Μαρτύρια ὀνομάζει τὰς ἐντολάς· « Ὅτι τὰ μαρτύριά » σου μελέτη μου ἐστίν » (1). Βεβαιόνουν ἀκόμη τὴν ἐξήγησιν καὶ τὰ ἀκόλουθα « Εἰς ὃ ἐτέθην, κ. τ. λ. » — ΚΑΙΡΟΪΣ ΙΔΙΟΙΣ « Τοῖς προσήκουσιν » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος, ἤγουν εἰς τοὺς πρέποντας καὶ ὡρισμένους καιροὺς, « Οὓς ὁ » πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ » (2).

7. ΚΗΡΥΞ. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον « Κήρυξ, ἄγγελος, δι- » άκονος, πρεσβευτής. » — ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ. Ἡ πρόθεσις ἐδῶ εἶναι ὁμωτική, ὡς καὶ νὰ ἔλεγε Μάρτυς μου ὁ Χριστός. — ΟΥ ΨΕΥΔΟΜΑΙ. Περιττὸν φαίνεται ἐδῶ τὸ Οὐ ψεύδομαι, ἀφοῦ εἶπεν Ἀλήθειαν λέγω. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη παλιλλογία εἶναι ἑβραϊσμός, ἢ μᾶλλον κοινὸς ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἀρχαϊσμός, ἐπειδὴ εὑρίσκεται συχνὰ εἰς τὸν Ὅμηρον· « Ἔοικέ τοι, οὗτοι » ἀνῃκὲς » (3) εἰς τὸν Ἡρόδοτον, καὶ ἄλλους πολλοὺς παλαιούς. —ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΘΝΩΝ. Διδάσκαλοι κατ' ἐξοχὴν ὠνομάζοντο οἱ διδάσκοντες καὶ κηρύσσοντες τὸ εὐαγγέλιον· ὅθεν ἔμεινε καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἡ συνήθεια νὰ ὀνομάζωμεν τοὺς ἱερωμένους Διδασκάλους. Ἔθνη ὀνομάζει τοὺς Εἰδωλολάτρας (4), ὡς τοὺς ὠνόμαζαν καὶ οἱ Δυτικοὶ χριστιανοὶ μὲ ῥωμαϊκὴν ταυτόσημον λέξιν gentes (gentils, payens) εἰς διάκρισιν τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο Ἐκλεκτοὶ καὶ Περιούσιος τοῦ Θεοῦ λαός. Διδάσκαλος ἐθνῶν δὲ κατ' ἐξοχὴν ὁ Παῦλος, διότι καὶ ἐξαιρέτως εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἐδιωρίσθη νὰ κηρύξῃ (5), μέλλοντας καὶ αὐτοὺς νὰ καταγραφῶσιν Ἐκλεκτοὶ καὶ νέος Περιούσιος λαὸς ἀντὶ τῶν Ἰουδαίων.

---

(1) Ψαλμ. ριθ', 99. (2) Πράξ. α', 7. (3) Ἰλιάδ. ε', 70. (4) Ἰδ. τὸν εἰς τὸν Π, τόμ. τῶν Ἀτάκ. Διάλογ. σελ. μή. (5) Ἰδ. Πράξ. θ', 15. κϐ', 21.

www.libtool.com.cn

8. ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΤΟΠΩ. Εἰς πάντα τόπον ὅπου συνήθως συνέρχονται εἰς προσευχὴν, εἰς πάντα ναὸν, ἢ πᾶσαν ἐκκλησίαν, ὅπου εὑρεθῶσι. Τοῦτο σημαίνει εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην πολλάκις ὁ Τόπος· κατ' ἑβραϊσμόν. Οὕτως ὠνόμαζαν Τόπον τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος· « Ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου » δεῖ προσκυνεῖν » (1), ὅτις καὶ ΑΓΙΟΣ ΤΟΠΟΣ (2) ἐλέγετο, καὶ « Τόπος σκηνώματος τῆς δόξης Θεοῦ » (3). — ΕΠΑΙΡΟΝΤΑΣ. Σχῆμα σύνηθες εἰς τοὺς Θερμῶς προσευχομένους, νὰ ὑψόνωσι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν « Επαίρων, » κουφίζων, ὑψῶν » λέγει ὁ Ἡσύχιος.—ΧΕΙΡΑΣ ΟΣΙΟΥΣ. Χεῖρας καθαράς. Αἱ χεῖρες ἐδῶ μετωνυμικῶς σημαίνουν ὅλα τὰ διὰ χειρὸς γινόμενα ἔργα, ἀκολούθως καὶ διὰ τοῦ λοιποῦ σώματος, τοῦ ὁποίου ἐξαίρετον ὄργανον ποιήσεως καὶ ἐργασίας εἶναι ἡ χείρ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάσης ἐργασίας ἢ πράξεως προηγεῖται ἡ Θέλησις τῆς ψυχῆς, χεῖρες καθαραὶ σημαίνουν καὶ αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ πάθη. Εἰς ταύτην τὴν σημασίαν ἐλέχθη τὸ

— Βασιλεὺς χειρὶ καὶ βουλαῖς ἄριστος (4).

Ὅταν ὁ Σολομὼν λέγῃ « Ἀγαπᾷ Κύριος ὁσίας καρδίας » (5), νοεῖ καὶ τὰς βουλὰς καὶ τὰς πράξεις τὰς ἀνθρωπίνας. — ΧΩΡΙΣ ΟΡΓΗΣ. Χωρὶς σφοδρὰς ἐπιθυμίας καὶ πάθη ψυχικά. Ὀργὴ σημαίνει γενικῶς ὅλα τὰ σφοδρὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὸ Ὀργῶ. « Ὀργᾷ, ἐπιτεταμένως ἐπιθυμεῖ » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἐκ τούτων εἶναι ὁ Θυμὸς (colère), ὁ ἰδιαιτέρως ὀνομαζόμενος Ὀργὴ, ἤγουν ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ προσευχόμενοι μαλιστα, ἢ προσφέροντες τι εἰς τὸν Θεὸν

(1) Ἰωάνν. δ', 20. (2) Ματθ. κδ', 15, καὶ Ἡσαΐου ξ', 13. (3) Ψαλμ. κέ, 8. (4) Πίνδαρ. Νεμ. VIII, 13. (5) Παροιμ. κβ', 11.

www.libtool.com.cn

χρεωστοῦν νὰ κρατῶσι καθαρὰν τὴν ψυχὴν, « Ἄφες ἐκεῖ τὸ » δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε, πρῶτον » διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ » δῶρόν σου » (1). — ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΥ. Καὶ χωρὶς κἀνένα διχασμὸν ἢ ἀμφιβολίαν, ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ Θεοδώρητος, « Χωρὶς διαλογισμοῦ, ἀντὶ τοῦ ἀμφιβολίας χωρὶς· πιστεύων » ὅτι λήψῃ πάντως ὅπερ αἰτεῖς » συμφώνως μὲ τοὺς λοιποὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας (2), καὶ ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἄλλος Ἀπόστολος λέγων, « Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει μηδὲν διακρινόμενος » (3).

9. ΕΝ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΚΟΣΜΙΩ. Μὲ ἔνδυμα σεμνόν, « Καὶ αὐτῇ τῇ περιβολῇ μηνυούσῃ τὴν τῶν ψυχῶν σεμνότητα » ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος (4). « Καταστέλλει, περικαλύπτει » καὶ « Καταστολὴν, περιβολὴν » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ πάλιν, « Ἐν κόσμῳ, ἐν σεμνότητι » ὁ αὐτός. Ἡ Καταστολὴ, ὡς ἡ Περιβολὴ, ὅθεν καὶ τὸ Περιβόλαιον (surtout), εἶναι ἔνδυμα ἢ φόρεμα, καὶ φόρεμα φαρδὺ, ὡς τὸ σημαίνουν καὶ αἱ προθέσεις (Κατὰ καὶ Περὶ), καὶ τὸ ἐπίθετον Κοσμίῳ, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται κἀνὲν μέρος τοῦ σώματος, μηδὲ νὰ δίδῃ λαβὴν κατηγορίας ἡ ὑποψίας, « Κοσμίους, ἀνεπιλήπτους » κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἀπὸ τὸ Κόσμος, τὸ σημαῖνον καὶ τάξιν καὶ κάλλος, κατὰ τὸν αὐτόν. Ὅθεν ὠνομάσθη Κόσμος, ἀπὸ πρώτου τὸν Πυθαγόραν, καὶ τὸ σύστημα τοῦ παντὸς (5), ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους mundus (monde), διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καθὼς λέγει ὁ Πλίνιος: Quem Κόσμον Græci nomine ornamenti, adpellavere, eum nos, a perfecta abso-

---

(1) Ματθ. ε΄, 24. Ἰδ. καὶ κατωτέρ. σελ. 109. (2) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 879. (3) Ἰακώβ. α΄, 6. (4) Suicer. *Thes. eccles.*, tom. II, pag. 65. (5) Διογέν. Λαέρτ. VIII, 48, μὲ τὰς σημ. τοῦ Μενάγιου σελ. 377.

www.libtool.com.cn
lutaque elegantia, MUNDUM (1). — ΕΝ ΠΛΕΓΜΑΣΙΝ. « Ἐμπλοκὴν τριχῶν » ὠνόμασε τὰ πλέγματα ἄλλος ἀπόστολος (2), τὰ κοινῶς λεγόμενα Πλεξίδια. « Πλέκος, » πλέγμα » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΠΟΛΥΤΕΛΕΙ. Πολυτελὲς, πολύτιμον (somptueux), « Πολυτελῆ, πολυδάπανα, ἢ τὰ » πολλοῦ ἄξια, ἤγουν τίμια » κατὰ τὸν Ἡσύχιον.

10. ΕΠΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΑΙΣ ΘΕΟΣΕΒΕΙΑΝ. Αἱ ὁποῖαι ἐπαγγέλλονται, λέγουν, ὁμολογοῦν ὅτι σέβονται τὸν Θεὸν, ἤγουν ὅτι εἶναι χριστιαναί. Τὸ Ἐπαγγέλλομαι (Ἀγγέλλομαι ἐπί τινι) κυρίως σημαίνει, γνωστοποιῶ δημοσίως ἐμαυτὸν ὡς γνωρίζοντα, καὶ ἀσκοῦντα (exercer, pratiquer) τέχνην ἢ ἐπιστήμην τινὰ, καὶ ἀκολούθως ὑπόσχομαι νὰ τὴν διδάξω ἄλλους (professer). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελλομένους τούτους πολλοὶ πολλάκις, ἢ δι' ἀνοησίαν, ἢ δι' ἀπάτην, ὑποκρίνονται ὅ,τι δὲν γνωρίζουν, ἔλαβε τὸ Ἐπαγγέλλομαι καὶ τὴν σημασίαν τοῦ Καυχῶμαι (se donner pour, se vanter). — ΔΙ' ΕΡΓΩΝ ΑΓΑΘΩΝ. Χωρὶς τὰ ἀγαθὰ ἔργα ταῦτα ἡ Θεοσέβεια γίνεται ἡ κοινῶς λεγομένη ΘΕΟΥΜΠΑΙΞΙΑ.

11. ΕΝ ΗΣΥΧΙΑ. Ὁ Ἀμμώνιος ἐξηγεῖ τὴν λέξιν, « Ἡσυ» χία ὁτὲ μὲν σιωπὴν σημαίνει, ὁτὲ δὲ τὴν ἐπιείκειαν. » Ἐδῶ σημαίνει τὸ πρῶτον, σιωπὴν, σιγήν. Τὸ αὐτὸ παραγγέλλει εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ὁ Σοφοκλῆς (3),

Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Συμπεραίνεται ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου τὸ παράγγελμα, παραβαλλόμενον μὲ ὅ,τι λέγει ἀλλοῦ, « Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς

(1) Plin. *Histor. Natural.* II, 3. (2) Α', Πετρ. γ', 3. (3) Αἴαντ. 292.

www.libtool.com.cn

» ἐκκλησίαις σιγᾶτωσαν, κ.τ. λ.» (1), ὅτι αἱ γυναῖκες ἐζητοῦσαν κάποτε ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τοῦ εὐαγγελίου ἐπ' ἐκκλησίας ἐξηγήσεις ἢ ἑρμηνείας, ἢ καὶ ἐτολμοῦσαν νὰ διδάσκωσιν αὐταί, ὡς γίνεται σήμερον ἀκόμη, καὶ ἐγίνετο ὄχι πρὸ πολλοῦ τολμηρότερον, εἰς τινὰς χριστιανικὰς αἱρέσεις. — ΕΝ ΠΑΣΗ ΥΠΟΤΑΓΗ. Τὸ αὐτὸ παραγγέλλει, καὶ εἰς τὴν Πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν « Ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν (2). Τοῦτο ἔλεγε καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς,

Ἀγαθῆς γυναικός ἐστιν ——————
Μὴ κρεῖττον' εἶναι τἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκοον.
Γυνὴ δὲ κακῶς' ἄνδρα, κακὸν ἐσι μέγα (3).

Αἱ γυναῖκες χρεωστοῦν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἰδίους ἄνδρας, ὄχι ὅμως ὡς δοῦλαι εἰς δεσπότας, ἀλλ' ὡς ὑποτάσσεται φίλος πρὸς φίλον, ὁ ἀσθενέστερος εἰς τὸν ἰσχυρότερον, ὁ ἀπειρότερος εἰς τὸν ἐμπειρότερον, ὁ νεώτερος εἰς τὸν πρεσβύτερον· καὶ νὰ δίδωσι τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἄνδρας, ὄχι νὰ τὰ σφετερίζωνται αὐταί·

Τὰ δεύτερ' εἰσὶ τὴν γυναῖκα δεῖ λέγειν,
Τὴν δ' ἡγεμονίαν τῶν ὅλων τὸν ἄνδρ' ἔχειν.
Οἰκία δ' ἐν ᾗ πάντα πρωτεύει γυνὴ,
Οὐκ ἔστιν ἥτις πώποτ' οὐκ ἀπώλετο (4).

12. ΑΥΘΕΝΤΕΙΝ ΑΝΔΡΟΣ. « Αὐθεντεῖν, ἐξουσιάζειν » λέγει ὁ Ἡσύχιος· τὸ ὁποῖον ἡμεῖς προφέρομεν Αὐθεντεύω. Ἀπὸ τὸ Αὐθέντης, σημαῖνον παλαιὰ τὸν Αὐτόχειρα (suicide), εἰς δὲ τοὺς μεταγενεστέρους, ὡς καὶ σήμερον ἀκόμη, τὸν κύριον ἢ τὸν δεσπότην (seigneur). Εἶπεν ὅμως καὶ ὁ Εὐριπίδης εἰς τὴν αὐτὴν ταφτὴν σημασίαν « Αὐθέντης χθονὸς » (5) ἤγουν κύριος τῆς γῆς. Αὐθέντην

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ιδ'. 34. (2) Πρὸς Τίτ. β', 5. (3) Φιλήμων παρὰ Στοβ. LXXII, σελ. 440. (4) Μένανδρος παρὰ Στοβ. αὐτόθ. σελ. 437. (5) Εὐριπίδ. Ἱκετ. 441.

www.stoa.org.gr

καταρχὰς ὄνομα τῆς νήσου. Ὁ Θεοδώρητος τὸ ἀναφέρει εἰς τὰς γυναῖκας, « Οὐ περὶ τῆς Εὔας ἔφη, ἀλλὰ περὶ τοῦ κοινοῦ » τῆς φύσεως· Ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει... ἀντὶ τοῦ Οὐ μόνον » οὐκ ἐβλάβησαν ἀπὸ τῆς Εὔας, ἂν ἐθελήσωσιν, ἀλλὰ καὶ » πλείστην ὠφέλειαν διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης καρπώσονται, τὸν » ἁγιασμὸν καὶ τὴν σωφροσύνην φυλάττουσαι » (1). — ΑΓΙΑΣΜΩ. Ἁγιασμὸν ὀνομάζει τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν καθαρότητα. Δύναται νὰ νοηθῇ καὶ ὡς συνώνυμον τῆς Δικαιοσύνης, ὡς τὰ ἤνωσε καὶ τὰ δύο ὁ Πέτρος, ὀνομάζων τὴν Δικαιοσύνην, « Ἁγίαν ἐντολήν » (2)· καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος ἀλλοῦ, λέγων « Παραστήσατε τὰ μέλη δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς » ἁγιασμόν » (3). Ἡ ἁγία αὕτη δικαιοσύνη, ἡ ἰσονομία, εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς Θρησκείας, καὶ ἡ ἰσχυροτάτη ἀπόδειξις ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ εὐαγγελίου εἶναι ἀληθῶς Θεία. Εἰς ὁποίαν ἐκκλησίαν εὕρῃς τὸν χαρακτῆρα τοῦτον, μὴν ἀμφιβάλῃς ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος· ὁποία πολιτεία φέρῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον, μὴ διστάσῃς νὰ τὴν ὀνομάσῃς εὔνομον καὶ ἁγίαν πολιτείαν. Ὅπου λείπῃ ὁ τοιοῦτος χαρακτὴρ, ἐκεῖ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι ποιμαίνονται ἀπὸ λύκους Φαρισαίους, καὶ οἱ πολιτευόμενοι καταδυναστεύονται ἀπὸ βασιλεῖς ἢ ἄρχοντας δημοβόρους.

Ἂς σημειωθῇ καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς σημασίας τοῦ Ἁγιασμοῦ· διότι ὠφελεῖ καὶ ἡ τοιαύτη ἐξέτασις τῶν λέξεων, ἂν ἀληθεύῃ ὁ Ἐπίκτητος, λέγων, « Ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων » ἐπίσκεψις... τί σημαίνει ἕκαστον » (4). Ἁγιασμὸν ὀνομάζομεν σήμερον τὸ δι' ἱερατικῶν εὐχῶν ἁγιαζόμενον ὕδωρ (eau bénite). Ἁγιασμὸν δὲ ἔλεγαν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἁγνείαν, τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τῆς ψυχῆς

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 810. (2) Β', Πέτρ. β', 21. (3) Πρὸς Ῥωμ. ς', 19. (4) Ἀρριαν. Ἐπικτ. Διατρ. I, 17, § 12, σελ. 42.

www.libtool.com.cn
ἀπὸ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν· διότι καὶ εἰς σῶμα πολλὰ καθαρὸν κατοικεῖ πολλάκις ψυχὴ μιαρωτάτη·

Χεῖρες μὲν ἁγναί, φρὴν δ' ἔχει μίασμά τι (1).

Ὡσαύτως Ἁγίους ὀνομάζομεν, ὄχι μόνον τοὺς δι' ἀρετὴν κριθέντας, μετὰ θάνατον, τοιούτους καὶ κανονισθέντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μωροὺς ἀνθρώπους (2), τὸ δὲ χειρότερον, πολλάκις καὶ κακούς, κρίνοντες αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ὁποίαν φυλάσσουν ἀκρίβειαν εἰς τινὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα, καλὰ μὲν, ὅταν συνοδεύωνται μὲ « Τὴν κρίσιν, τὸν ἔλεον καὶ τὴν » πίστιν, » ἤγουν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν, ὁμοια δὲ μὲ « Τὸ ἡδύοσμον, τὸ ἄνηθον » καὶ τὸ κύμινον » τῶν Φαρισαίων (3), ὅταν γίνωνται κατὰ δεισιδαιμονίαν ἢ καθ' ὑπόκρισιν. Βλέπεις τινὰ συχνάζοντα καθημέραν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, νηστεύοντα νηστείας συχνὰς καὶ μακρὰς, μοιράζοντα ἀκόμη καὶ εἰς ψωμοζήτας ὄχι ὀλίγα; μὴ βιασθῇς νὰ τὸν κηρύξῃς ἅγιον, πρὶν μάθῃς ἂν φυλάσσῃ Τὴν κρίσιν, τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. Μόνοι οἱ φύλακες τῶν τοιούτων κρίνονται καὶ ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἅγιοι. Ἁγίους ἀκόμη ὀνομάζει ἡ Νέα διαθήκη ἁπλῶς καὶ τοὺς πρώτους χριστιανοὺς, διότι καὶ ἀληθῶς τοιοῦτοι ἦσαν τότε. Ὅταν ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ἐφεσίους λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ, « Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων τῶν ΑΓΙΩΝ » νοεῖ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ, καὶ καταρχὰς τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ὀνομάζει ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἐφέσου ἁγίους, « Τοῖς » ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ » (4). Καὶ τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος λέγει « Ὅρα πόση ἦν τότε ἡ ἀρετή! ὅτε ἁγίους

(1) Εὐριπίδ. Ἱππολ. 317. (2) Ἰδ. Ἄπακτ. I, σελ. 90. (3) Ματθ. κγ', 23. (4) Πρὸς Ἐφεσ. α', 1, καὶ γ', 8.

www.libtool.com.cn
» καὶ πιστοὺς καλεῖ ἄνδρας βιωτικοὺς, γυναῖκας ἔχοντας καὶ » παιδία· ἀλλὰ νῦν οὐδὲ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις τοιοῦτοι » (1). Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Θεοφυλάκτου κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα καὶ τὰς ἑξῆς οἱ βιωτικοὶ χριστιανοὶ εἶχαν παύσειν νὰ ὀνομάζωνται ἅγιοι· τὸ ἐφύλαξαν μόνοι οἱ ἱερωμένοι, καὶ τὸ ἐκοινώνησαν ἔπειτα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Γραικορωμαίους Αὐτοκράτορας, ὀνομάζοντες αὐτοὺς Ἁγίους Δεσπότας, καὶ Ἁγίους βασιλεῖς (2), διὰ τὴν σέψιν, εἰς τὴν ὁποίαν πρῶτος ὁ Πατριάρχης καὶ μετ' αὐτὸν ὅλος ὁ λαὸς ἀνευφήμιζαν Ἅγιον τὸν σεφάμενον (3). Ἅγιοι προσέτι ἐπωνομάζοντο καὶ οἱ Πατριάρχαι, καὶ, Ἡ ἁγιωσύνη σου, ἔλεγαν συνήθως οἱ πρὸς αὐτοὺς λαλοῦντες ἢ γράφοντες. Πότε δὲ ἤρχισαν νὰ λέγωνται καὶ Παναγιώτατοι (ἐπίθετον εἰς μόνον τὸν Θεὸν οἰκεῖον), δὲν εἶναι φανερόν. Πιθανὸν ὅτι ἀπὸ συνέρισιν τὴν πρὸς τὸν Πάπαν. Ἐπειδὴ καὶ οὗτος ὠνομάζετο Ἅγιος πατὴρ (le saint père), τὸ Ἅγιος ἐνομίσθη ταπεινὸν ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κ' ἔλαβαν ἀντ' αὐτοῦ τὸ Παναγιώτατος, μὲ διπλῆν ὑπέρθεσιν, διὰ νὰ μὴ μείνῃ οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν Πατριαρχῶν ὑπὲρ τοὺς Πάπας.

ΚΕΦ. γ', 3.

1. ΠΙΣΤΟΣ Ὁ ΛΟΓΟΣ. Τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις τινὲς ἀπὸ τοὺς πατέρας ἐνόησαν ὡς ἀναφερομένας εἰς τὰ προλεγμένα, εἴτε ὡς βεβαίωσιν τοῦ Παύλου (ἤγουν ἀληθῆ καὶ βέβαια εἶναι ὅσα ἀνωτέρω σὲ εἶπα), εἴτε καὶ γενικώτερον, Πιστὸς ὁ λόγος

(1) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 61. (2) Ἰδ. Πτωχοπροδρ. Β, στίχ. 440 καὶ 504. Ἄτακτ. σελ. 30 καὶ 32. (3) Ἰδ. Δουκάγ. τόμ. I, σελ. 15.

www.libtool.com.cn

(ἤγουν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ) πιστὴ εἶναι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, αὐτὸ τὸ εὐαγγέλλιον (1)· καὶ τοῦτο σημαίνει πολλάκις ὁ Λόγος εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Νέας διαθήκης (2). Εὐλογώτερον ὅμως ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀκόλουθα « Εἴτις ἐπισκοπῆς, κ.τ.λ. » ἤγουν πιστὸς καὶ βέβαιος εἶναι ὁ ἐξῆς λόγος μου. — ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ. Ἐπισκοπὴ συνώνυμον καὶ ταυτόσημον τοῦ Ἐπίσκεψις, σημαίνει κυρίως ἐπιθεώρησιν ἢ ἐπίβλεψιν (inspection), καὶ μεταφορικῶς ἐπιμέλειαν ἢ φροντίδα τινὸς ἔργου ἢ πράγματος. Οὕτω λέγεται ὁ ἰατρὸς ὅτι ἐπισκέπτεται (visiter) τὸν ἄῤῥωστον, ἐπειδὴ φροντίζει καὶ ἐπιμελεῖται τὴν θεραπείαν του. Καὶ Ἐπίσκοπος, ὁ ἐπιθεωρητὴς, ὁ ἐπιμελητὴς, ἢ φροντιστὴς, καὶ μάλιστα κοινῶν ἔργων ἢ πραγμάτων. Ὅθεν ὠνόμαζαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι Ἐπισκόπους τοὺς πεμπομένους εἰς τὰς ὑπηκόους αὐτῶν πόλεις ἐπιθεωρητὰς, ὁποίους οἱ Λάκωνες, σελλομένους ὁμοίως εἰς τὰς ἰδικάς των, ὠνόμαζαν Ἁρμοστάς. — ΟΡΕΓΕΤΑΙ... ΕΠΙΘΥΜΕΙ. Ἐμεταχειρίσθη ὁ Ἀπόστολος τὰ δύο ῥήματα, ὡς συνώνυμα· διότι τὸ αὐτὸ σημαίνουν ἀληθῶς καὶ αὐτά, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ὀνόματα Ὄρεξις καὶ Ἐπιθυμία. Τοῦτο μόνον τὰ διακρίνει, ὅτι ἡ ἐπιθυμία σημαίνει προθυμίαν (désir) ν' ἀποκτήσωμεν τί ὡς ὠφέλιμον ἢ εὐάρεστον· ἀλλ' ὅταν ἡ ἐπιθυμία σφοδρυνθῇ τόσον, ὥστε νὰ προξενῇ καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὴν ψυχὴν, τότε γίνεται ὄρεξις (appétit ἢ envie). Ἀκολούθως, τὸ μὲν Ἐπιθυμῶ σημαίνει ὅ,τι καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, Ἔχω ἐπιθυμίαν (désirer), τὸ δὲ Ὀρέγομαι, ἔχω σφοδρὰν ἐπιθυμίαν (aspirer ἢ convoiter).

Τὸ ἀξιώτερον σημειώσεως εἶναι, ὅτι ὁ Ἀπόστολος δικαιολογεῖ τρόπον τινὰ τοὺς ὀρεγομένους ἐπισκοπὴν, μ' ὅλον ὅτι κατωτέρω

---

(1) Rosenmull. *Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 27.
(2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 88.

www.libtool.com.cn
μεταχειρίζεται τὸ αὐτὸ ῥῆμα εἰς κακὴν σημασίαν λαλῶν περὶ τῆς φιλαργυρίας « Ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν » ἀπὸ τῆς πίστεως » (1). Ὅστις ὀρέγεται νὰ φορτωθῇ βάρος, καὶ ἂν ἦναι δυνατὸς νὰ τὸ βαστάσῃ, χρεωστεῖ ὅμως νὰ προσέχῃ, ὡς μέλλων νὰ δώσῃ λόγον, καὶ λόγον αὐστηρὸν, εἰς τὸν ὅστις τοῦ ἐμπιστεύθη τὸ ποίμνιον. Συμβαίνουν ὅμως καὶ περιστάσεις, ὁπότε ὄχι μόνον συγχωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ὡς χρέος ἀπαιτεῖται ἡ ὄρεξις τῆς ἐπισκοπῆς. Τοιαύτη περίστασις ἤθελ' εἶσθαι, παραδείγματος χάριν, ὅταν ἄνδρες πονηροὶ καὶ γόητες, διὰ φιλαρχίαν ἢ φυλαργυρίαν, ἢ δι' ἄλλα κοσμικὰ τέλη ὀρέγωνται ἐπισκοπῆν, ὡς ὀρέγονται καὶ οἱ λῃσταὶ νὰ ἐκδύσωσι τοὺς διαβάτας· τότε ὅστις αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ τοιαῦτα αἰσχρὰ πάθη, χρεωστεῖ νὰ ὀρεχθῇ καὶ νὰ κινήσῃ πάντα λίθον νὰ λάβῃ τὴν ἐπισκοπὴν, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ κατασπαραχθῇ ἀπὸ λύκους. Τοιαύτη ἐχρημάτισεν ἡ διαγωγὴ αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων. Ἐφάνησαν μεταξὺ των πολλοὶ « ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς » ἀποστόλους Χριστοῦ » (2). Τοὺς τοιούτους ἐπρόσεχαν ν' ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπαγγέλματα, ἐνθυμούμενοι τὴν παραγγελίαν τοῦ διδασκάλου των, « Προσέχετε » δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν » ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες » (3). Τοιαύτη ὅμως προσοχὴ γίνεται ματαία, ὅταν οἱ ἐπισκοποῦντες καὶ οἱ ἐπισκοπούμενοι ζῶσιν ὑπὸ τυράννου ζυγὸν, καθὼς συνέβη καὶ εἰς ἡμᾶς. Μολυσμένοι ἀπὸ τυραννικὰ ἤθη, οἱ μὲν ἱερωμένοι ὠρέχθησαν πολλάκις ἀναξίως ἐπισκοπήν· ἀπὸ δὲ τοὺς κοσμικοὺς οἱ ὁπωσοῦν δυνατοὶ ὄχι μόνον τοὺς ἐβοήθησαν νὰ τὴν

(1) Α'. Πρὸς Τιμόθ. ς', 10. (2) Β', Πρὸς Κορινθ. ια', 13. (3) Ματθ. ζ', 15.

www.nbtoo1.com.cn

λάβωσι, ἀλλὰ, τὸ αἰσχρότερον, καὶ προσέλαβαν συμβοηθοὺς αὐτοὺς τοὺς τυράννους, καταφεύγοντες εἰς τὴν μεσιτείαν ἢ μᾶλλον προσαγὴν κάνενὸς αὐλακοῦ Τούρκου. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! ἠλευθερώθη ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀπὸ τοιαύτας ἐκλογὰς ἐπισκόπων. — ΚΑΛΟΥ ΕΡΓΟΥ. Ἔργον λέγει ἐδῶ αὐτὸ τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁποῖον ἦτο τὸ ἔργον τοῦ Τιμοθέου, ὡς εἶπε περὶ αὐτοῦ εἰς ἄλλην ἐπιστολήν. « Τιμόθεος... τὸ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς » καὶ ἐγώ » (1). Ἁρμόδια ἐσημείωσαν ἐδῶ οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἔργον ὠνόμασεν ἐπίτηδες τὴν διδαχὴν τοῦ εὐαγγελίου ὁ Ἀπόστολος, διδάσκων τοὺς Ἐπισκόπους νὰ κρίνωσι τὴν ἐπισκοπὴν ὡς ἐπιτήδευμα ἢ ἐργόχειρον, καὶ ὄχι ὡς ἀξίωμα καὶ τρυφήν : Opus, non dignitatem, non delicias, λέγει ὁ Ἱερώνυμος· καὶ πλατύτερον ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος, « Ἔργον ἐστὶν, ᾧ βέλτιστε, τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἄνεσις, » φροντὶς, οὐ τρυφὴ, λειτουργία ὑπεύθυνος, οὐκ ἀρχὴ ἀν» εξέταστος, πατρικὴ κηδεμονία, οὐ τυραννικὴ αὐτονομία, » οἰκονομικὴ προστασία, οὐκ ἀλογοθέτητος ἐξουσία » (2).

2. ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ. Πρῶτοι οἱ Ἀπόστολοι ὠνομάσθησαν Ἐπίσκοποι, ἐπειδὴ εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν συνέλευσιν, ὅτε ἐψήφισαν εἰς τόπον τοῦ Ἰούδα τὸν Ματθίαν, ὁ Πέτρος ἐπροσάρμοσεν εἰς τὴν περίστασιν τὸ ῥητὸν τοῦ Δαυΐδ, « Καὶ τὴν » ΕΠΙΣΚΟΠΗΝ αὐτοῦ λάβοι ἕτερος » (3). Ἀλλὰ προνοοῦντες, μὴ τὸ τοιοῦτον ὄνομα δώσῃ ἀφορμὴν φιλαρχίας, προσωνόμασαν αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ Πρεσβυτέρους (anciens), καὶ ἔτι ταπεινότερον Διακόνους (ministres), ὡς ὀνομάζονται καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ ποιμένες τινῶν χριστιανικῶν

(1) Α', Κορινθ. ις', 10. (2) Ἰσ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1176. (3) Πράξ. α', 20.

www.libtool.com.cn

αἱρέσεων, καὶ ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ πρὸς Τίτον ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου, εἰς τὴν ὁποίαν Ἐπίσκοπος καὶ Πρεσβύτερος λαμβάνονται ὡς συνώνυμα (1). Τὸ Διάκονος εἶναι ἔτι συχνότερον εἰς τὴν Νέαν διαθήκην· Διάκονοι Χριστοῦ (2), Διάκονοι δικαιοσύνης (3), Διάκονοι καινῆς διαθήκης (4), καὶ ἄλλα παρόμοια ὀνόματα δίδουν αὐτοὶ εἰς ἑαυτοὺς πολλάκις. Καθόσον ὅμως ἐπληθύνετο πᾶσα μία ἐκκλησία, καὶ ἀκολούθως ηὔξανε καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων ἢ Διακόνων της· ἐξαναγκης διὰ νὰ φυλάσσεται ἡ εὐταξία, ὠνομάσθη ἐξαιρέτως εἰς ἐκτῶν πολλῶν τούτων Ἐπίσκοπος, ὁ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν ἢ ἀξιώτερος τὴν ἀρετὴν, ὅστις ἐκλέγετο μὲ κοινὴν ψῆφον τῶν συμπρεσβυτέρων καὶ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ λαοῦ (5), νὰ προεδρεύῃ μόνον, καὶ νὰ διοικῇ ὡς πατὴρ, ὄχι νὰ ἄρχῃ ἢ νὰ ἐξουσιάζῃ ὡς δεσπότης (6). — ΑΝΕΠΙΛΗΠΤΟΝ. Ἀνεπίληπτος, ἀπὸ τὸ ΕΠΙΛΑΜΒΑΝΟΜΑΙ (πιάνω, κρατῶ) λέγεται, ὅστις δὲν δίδει ΛΑΒΗΝ, ἤγουν ἀφορμὴν ἢ πρόφασιν κατηγορίας εἰς κανένα, ἢ κοινότερον, ὅτινα κανεῖς δὲν ἔχει νὰ πιάσῃ ἁμαρτάνοντα (irréprehensible). Τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος, λέγει, « Ἀνεπίληπτον, τουτέστι πᾶσαν ἀρετὴν » ἔχοντα, ὥστε μήτε ἄλλους αὐτοῦ, μήτε αὐτὸν ἑαυτοῦ ἐπιλαμ» βάνεσθαι » (7). Ἀντὶ τοῦ Ἀνεπίληπτον εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν ἐμεταχειρίσθη τὸ συνώνυμον Ἀνέγκλητον (8). — ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΑΝΔΡΑ. Τὸ αὐτὸ παραγγέλλει καὶ τὸν Τίτον (9), τὸ ὁποῖον ἐξηγήθη διαφόρως. Οἱ μὲν ἐνόμισαν, Νὰ

(1) Πρὸς Τίτ. α', 5 καὶ 7. (2) Πρὸς Ἐφεσ. γ', 7. (3) Β', Πρὸς Κορινθ. ια', 15. (4) Αὐτόθ. γ', 6. (5) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1181-1182. (6) Α', Καθολ. Πέτρ. ε', 3. (7) Παρὰ τῷ SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 339. (8) Πρὸς Τίτ. α', 7. (9) Αὐτόθ. 6.

μὴ συνοικῇ συγχρόνως μὲ δύο γυναῖκας. Οἱ δὲ, Νὰ μὴ δευτερογαμήσῃ μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης του γυναικός· ἄλλοι τελευταῖον, Νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν ἰδίαν γυναῖκα μόνην, μηδὲ νὰ περιεργάζεται ἢ νὰ πειράζῃ ξένας ἄλλας γυναῖκας (1). — ΝΗΦΑΛΙΟΝ. Κακὰ γράφεται εἰς τινὰς ἐκδόσεις Νηφάλεον, προπαροξυτόνως. Τὰ διὰ τοῦ ος παροξύνονται, Νηφαλέος (ὡς τὸ Ῥωμαλέος), τὰ δὲ διὰ τοῦ ιος προπαροξύνονται, Νηφάλιος. Καὶ ταύτην τὴν γραφὴν θέλομεν εὑρεῖν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. Νηφάλιος, ἢ Νηφαλέος (ἀπὸ τὸ ῥῆμα Νήφω) λέγεται κυρίως ὁ ἀπεχόμενος ὁλότελ' ἀπὸ οἶνον, ἢ ὁ μεταχειριζόμενος αὐτὸν μετριώτατα, ὥστε νὰ μὴ μεθύσκεται ποτὲ ἀπὸ τὴν χρῆσίν του· καὶ κατ' ἐξάπλωσιν σημασίας, ὁ μετριάζων καὶ εἰς τὰ φαγητὰ (sobre), καὶ εἰς ὅλας τὰς σαρκικὰς ἀπολαύσεις· διότι καὶ τούτων ἡ ἄμετρος χρῆσις μεθύζει τρόπον τινὰ τὴν ψυχήν. « Νῆφε, γρηγόρει, σωφρόνει βίῳ » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΣΙΦΡΟΝΑ. Σώφρων ἐτυμολογεῖται ὁ Σῶος τὰς φρένας, ἤγουν ὁ Σως·ὸν καὶ ὑγιῆ νοῦν ἔχων, « Σώφρων, φρόνιμος » λέγει ὁ Ἡσύχιος, ὡς καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ οὐδετέρως καὶ ἐπιῤῥηματικῶς ἐλλειπτικὸν Μὲ τὰ σως·ά του (2), σημαίνει, Μὲ τὰ σῶά του φρονήματα. Τοῦ τοιούτου ἡ ψυχὴ, πάντοτε ἄγρυπνος, δὲν τρέχει κίνδυνον νὰ ἀπατηθῇ ἀπὸ κανένα. Ὁ Θεοφύλακτος ἐξηγεῖ τὸ Νηφάλιον, « Ὀξὺν, διορατικὸν, » ἀγχίνουν, μηδὲ ὑπὸ φροντίδων καὶ ἀθυμιῶν καταβαπτιζόμενον, ἀλλ' ἀεὶ διυπνισμένον, ὥστε πάντα βλέπειν, καὶ » πάσιν ἐφίστασθαι » (3). — ΚΟΣΜΙΟΝ. Εὔτακτον, Σεμνὸν (grave) καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις του, ὡς τὸ

(1) Ἰδ. Rosenmull. *Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 28. — (2) Ἰδ. Ἄτακτ. II, σιλ. 342. — (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 410.

www.libtool.com.cn

ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος· « Κόσμιον καὶ φθέγματι καὶ σχήματι καὶ » βλέμματι καὶ βαδίσματι, ὥστε καὶ διὰ τοῦ σώματος φαίνεσθαι » τὴν τῆς ψυχῆς σωφροσύνην » (1). — ΦΙΛΟΞΕΝΟΝ. Εἰς ὅλους παραγγέλλει τὴν φιλοξενίαν « Τὴν φιλοξενίαν δι- » ώκοντες » (2), καὶ, « Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε » (3), κατεξαίρετον ὅμως εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἢ ἐπισκόπους, ὡς ἐδῶ εἰς τὸν Τιμόθεον, καὶ κατωτέρω (4) εἰς τὸν Τίτον· διότι τὸ Ἐπισκοπεῖον (Évêché) εἶναι κοινὴ καταφυγὴ τῶν ξένων, καὶ εἰς αὐτοὺς πρώτους, ὡς εἰς κοινοὺς τῆς χριστιανικῆς πολιτείας πατέρας, παρουσιάζονται οἱ ἀλλαχόθεν ἐρχόμενοι καὶ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, ἄλλοι δι' ἄλλας αἰτίας, καὶ πολλοὶ πολλάκις διὰ χρηματικὰς ἀπορίας. — ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ. Ὄχι μόνον νὰ ἐξεύρῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ θέλῃ νὰ διδάσκῃ προθύμως τὴν ἀνωτέρω (5) ὀνομασθεῖσαν Ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς συνάξεις, ὅπου εἶναι ὁ ἐξαίρετος τόπος τῆς διδαχῆς, ἀλλὰ παντοῦ καὶ πάντοτε· καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν εἰς τὸ ἑξῆς διδομένην εἰς τὸν αὐτὸν Τιμόθεον παραγγελίαν· « Ἐπίστηθι, εὐκαίρως, ἀκαίρως » (6). Τοιοῦτος χρεωστεῖ νὰ ἦναι ὁ ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ἐνθυμούμενος κἂν τὸ φιλάνθρωπον παράγγελμα τοῦ Στωϊκοῦ Ἀρίστωνος, « Ὤφελε » καὶ τὰ θηρία λόγων συνιέναι κινητικῶν πρὸς ἀρετήν! » (7).

3. ΜΗ ΠΑΡΟΙΝΟΝ. Πάροινος κυρίως λέγεται ὁ διὰ μέθην εὔκολα κινούμενος εἰς ὕβρεις, μάχας ἢ ὁποιασδήποτε ἄλλας ἀταξίας, μεταφορικῶς δὲ, καὶ ὁ χωρὶς μέθην ἀτακτῶν ὡς οἱ μεθυσμένοι. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον, « Πάροινος, ἁμαρτω-

---

(1) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 147. (2) Πρὸς Ῥωμ. ιβ', 13. (3) Πρὸς Ἑβρ. ιγ', 2. (4) Πρὸς Τίτ. α', 8. (5) Σελ. 86. (6) Β', Τιμόθ. δ', 2. (7) Ἰδ. Ἀτακτ. III, σελ. 184, σημ. 3.

» λὸς, μεθυστὴς, ὑβριστὴς, λοίδορος, ἔκλυτος » καὶ « Παρ- » οινία, ἡ ἐκ τοῦ οἴνου ὕβρις, καὶ οἱαδήποτε ἁμαρτία ». Ὁ Χρυσόστομος ἐξήγησεν ἐδῶ τὸ Πάροινον « Τὸν ὑβριστὴν, τὸν » αὐθάδη » ὁ δὲ Θεοδώρητος, « Μέθυσον » (1). — ΜΗ ΠΛΗΚΤΗΝ. Πλήκτην (καὶ σπανιώτερον Τύπτην) ἔλεγαν κυρίως τὸν Κτυπητὴν, καὶ μεταφορικῶς τὸν φιλόνεικον καὶ ἕτοιμον νὰ ἀνακομβωθῇ εἰς πληγὰς καὶ μάχας (batailleur), ἀπὸ τὸ Πλήσσω (blesser, battre). « Τύπτης, πλήκτης » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Πλήκτης, μάχιμος, ὑβριστὴς » καὶ « Πλη- » κτίζεσθαι, μάχεσθαι, ὑβρίζειν. » Κτυπητὴν εἶπα εἰς τὴν μετάφρασιν, ὄχι μόνον διότι ἡ λέξις σημαίνει κυρίως τὸν Πλήκτην, ἀλλ' ὅτι καὶ εὑρίσκεται εἰς τὰ κοινά μας Λεξικὰ, καὶ κατεχωρίσθη ἐσχάτως καὶ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ, ὡς ῥηματικὸν τοῦ Κτυπῶ. « Κτυπεῖ, τῇ χειρὶ κρούει » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ὁ Χρυσόστομος ἐξήγησε τὸ Πλήκτης εἰς μεταφορικὴν σημασίαν· « Οὐ τὸν μὴ πλήσσοντα φησὶ ταῖς χερσί· Τί οὖν ἐστι, Μὴ » πλήκτην; ἐπειδὴ εἰσί τινες ἀκαίρως πλήττοντες τῶν ἀδελ- » φῶν τὴν συνείδησιν, τούτους νῦν αἰνίττεσθαί μοι δοκεῖ. » Εὐλογώτερον ὁ Θεοφύλακτος τὸ ἐξήγησε καὶ κατὰ τὰς δύο σημασίας· « Μὴ πλήκτην, μήτε διὰ χειρῶν πλήττοντα, μήτε » διὰ πικρῶν λόγων καὶ ἀποτόμων ἀκαίρως. Ἰατρὸς γάρ ἐστιν· » ὁ δὲ ἰατρὸς ἰᾶται τὰ πεπληγότα μᾶλλον, οὐκ αὐτὸς πλήτ- » τει (2) ». Ἐφάνη τὸν Χρυσόστομον ἀπίθανον ὅτι εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων εὑρίσκοντο ἐπίσκοποι πλῆκται, γρονθοκοπηταὶ δηλαδὴ ἢ ξυλοκοπηταὶ, ὁπότε ἴσως οὐδὲ εἰς τοὺς χρόνους του (κατὰ τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα) ἐγνώριζε τοιούτους, εἰς τὴν Ἀνατολὴν κἄν. Διότι εἰς τὴν Δύσιν (κατὰ

(1) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 602.
(2) Idem, *ibid.* pag. 752.

www.nstoul.com.cy

τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα) ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πάπα Δαμάσου ἔγινεν ἀφορμὴ, ὄχι ξυλοκοπημάτων ἢ γρονθοκοπημάτων, ἀλλὰ δεινῆς αἱματοχυσίας (1). Ὅτι δὲ ἐφάνησαν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἱερωμένοι πληγῆται, παρὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος Θεοφυλάκτου, τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἕκτην Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ· « Ἀλλ' οὐδὲ οἰκείαις » χερσὶν ἔξεστιν ἐπισκόπῳ τινὰ πλήττειν· τοῦτο γὰρ ἀλλότριόν » ἐστιν ἱερέων » (2).—ΜΗ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗ. Ὅ,τι παραγγέλλει καὶ ὁ Πέτρος εἰς τοὺς ποιμένας τῆς ἐκκλησίας, « Ποι- » μάνατε... ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, » μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως » (3). Αἰσχροκερδὴς λέγεται ὁ θέλων νὰ κερδαίνῃ καὶ ἀπὸ τὰ αἰσχρὰ, κατὰ τοῦ Θεοδωρήτου τὴν ἐξήγησιν, « Ὁ ἐκ πραγμάτων αἰσχρῶν καὶ λίαν » ἀτόπων κέρδη συλλέγειν ἀνεχόμενος ». Ὁ Οἰκουμένιος δὲν συγχωρεῖ οὐδὲ τὰ δίκαια κέρδη εἰς τοὺς ἱερωμένους, « Μὴ αἰ- » σχροκερδῆ, οἷον ἀκτήμονα, ὡς παντοίου κέρδους, κἂν » δίκαιον εἶναι δοκῇ, αἰσχροῦ ὄντος ἐπισκόπῳ » (4). Πολὺ ἐπικερδέστερον εἶναι εἰς τὸν ἔχοντα νοῦν, εἴτε λαϊκὸν, εἴτ' ἱερωμένον, ἡ καλὴ φήμη παρὰ τὸ αἰσχρὸν κέρδος, ὅσον μέγα καὶ ἂν ἤθελ' εἶσθαι, ὡς εἶπε καὶ ὁ φιλόσοφος τραγῳδός·

Οἱ δ' αἰσχρὰ κέρδη πρόσθε τοῦ καλοῦ βροτῶν
Ζητοῦσιν· οὕτω βίοτος ἀνθρώπων πλάνη.
Ἐγὼ δὲ τούτων οὐδενὸς χρῄζω τυχεῖν·
Δόξαν δὲ βουλοίμην ἂν εὐκλείας ἔχειν (5).

Εἰς τὸν ἱερέα αἰσχρὰ κέρδη λογίζονται, ὅσα ὑπερβαίνουν τὰς

---

(1) Ἰδ. Συμβουλ. τρ. ἐπισκόπ. σελ. 30.——(2) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. eccles.* tom. II, pag. 751.——(3) Α', Πέτρ. ε, 2.——(4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 751.——(5) Εὐριπίδ. Λειψαν. Ραδαμάνθ. edit. Musgr. pag. 471.

φυσικάς του χρείας, έπειδὴ ἐπαγγέλλεται, ὅτι εἶναι διάδοχος τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν, « Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα » (1). Ἐγνώρισαν κ' ἐδίδαξαν τὴν τοιαύτην αὐτάρκειαν καὶ αὐτοὶ οἱ καταδικαζόμενοι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς ὡς ἐθνικοί. Ἐθνικὸς ἦτον ὅστις εἶπεν,

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι, πλὴν βυοῦν μόνον,
Δήμητρος ἀκτῆς, πώματος θ' ὑδρηχόου,
Ἅπερ πάρεσι καὶ πέφυχ' ὑμᾶς τρέφειν,
Ὧν οὐκ ἀπαρκεῖ πλησμονή. Τρυφῇ γέ τοι
Ἄλλων ἐδέσμων μηχανὰς θηρεύομεν (2).

— ΕΠΙΕΙΚΗ. Ἀντιβάλλει πρὸς τὸν ἀνωτέρω Παροινον ὁ Ἀπόστολος τὸν Ἐπιεικῆ, ἤγουν τὸν πρᾶον, τὸν ἥμερον· « Ἐπιεικὴς, παρὰ τὸ εἴκειν καὶ ὑποχωρεῖν· καὶ γὰρ οἱ πραεῖς » ὑποχωροῦσι καὶ οὐκ ἀντιτείνουσιν· ἔνθεν ἐπιείκεια » (3). Κατωτέρω (4) συνάπτει τὴν διάθεσιν τοῦ Ἐπιεικοῦς μὲ τὴν Πραότητα. Εἰς τὴν γλῶσσάν μας ὁ Ἐπιεικὴς δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ διὰ τοῦ Συγκαταβατικὸς, ἢ καὶ Καλόγνωμος. Ἀρκετὰ ἐξήγησεν ὁ Ἀριστοτέλης (5) τί πρᾶγμα εἶναι ἡ Ἐπιείκεια. Δὲν ἐναντιοῦται τὴν Δικαιοσύνην, ἀλλὰ τὴν μαλάσσει τρόπον τινὰ καὶ τὴν γλυκαίνει, φεύγουσα τὸ Ἀκριβοδίκαιον (justice rigoureuse), καὶ πολὺ πλέον τὴν πλεονεξίαν (6). Παραδείγματος χάριν, ἂν ὁ χρεωφειλέτης ἀρνῆται νὰ πληρώσῃ τὸν δανειστὴν, ἐμπορεῖ οὗτος νὰ τὸν ἀναγκάσῃ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ νόμου, νὰ ἀποδώσῃ μέχρις ὀβολοῦ τὸ χρέος· τοῦτο εἶναι ἡ δικαιοσύνη (justice). Ἀλλ' ὁ χρεωστῶν

(1) Ἴδ. κατωτέρ. Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 8. (2) Εὐριπίδ. παρὰ τῷ Ἀθην. IV, σελ. 158. (3) Ἐτυμολογ. σελ. 359. (4) Πρὸς Τίτ. γ', 2. (5) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομάχ. V, 19, σελ. 102. (6) Ὁ αὐτ. Πολιτικ. II, 4, § 12, σελ. 46.

www.libtool.com.cn

εἶναι πτωχὸς, ἢ ἀσθενὴς, ἢ ἔχει γυναῖκα καὶ τέκνα, μόλις τρεφόμενα ἀπὸ τοὺς κόπους του· τότε ὁ δανειστὴς κινούμενος εἰς συμπάθειαν, τοῦ μακρύνει τὴν διορίαν τῆς πληρωμῆς, ἢ καὶ συγκαταβαίνει νὰ τοῦ χαρίσῃ μέρος ἐξ αὐτῆς· τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιείκεια (équité). Οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι, ὡς καὶ εἰς ἄλλα τινὰ, ἐδίδασκαν καὶ ἐδῶ παραλόγως τὴν ἀγαπητὴν αὐτῶν Ἀπάθειαν, ἢ Ἀσυμπάθειαν, ἐξορίσαντες τὴν ἐπιείκειαν ἀπὸ τῶν ἀρετῶν τὸν κατάλογον· « Οὐκ ἐπιεικῆ δέ φασιν εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα· τὸν » γὰρ ἐπιεικῆ παραιτητικὸν εἶναι τῆς κατ' ἀξίαν κολάσεως, » κ. τ. λ. » (1).—ΑΜΑΧΟΝ. Ὡς ὁ Ἐπιεικὴς ἐναντιοῦτο τὸν Πάροινον, οὕτως ἀντίκειται εἰς τὸν Πλήκτην ὁ Ἄμαχος, καὶ σημαίνει τὸν φεύγοντα, τὸν ἀποφεύγοντα τὰς μάχας καὶ τὰς φιλονεικίας. Ἂν εἰς τοὺς κοσμικοὺς αἱ μάχαι εἶναι κακαὶ, εἰς τοὺς δουλεύοντας τὴν ἐκκλησίαν γίνονται πολὺ χειρότεραι, « Δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι » πρὸς πάντας » (2), τὸν Ἐπιεικῆ, ὀνομάζων ἐδῶ Ἤπιον. — ΑΦΙΛΑΡΓΥΡΟΝ. Διότι ἡ ἀνωτέρω ὀνομασθεῖσα αἰσχροκέρδεια γεννᾶται φυσικὰ ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, τὴν ὁποίαν κατωτέρω (3) ὀνομάζει ῥίζαν ὅλων τῶν κακῶν. Τοιοῦτοι φιλάργυροι ἦσαν οἱ Φαρισαῖοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ εὐαγγελιστοῦ (4).

4. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΛΩΣ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΝ. Προΐσταμαι κυρίως σημαίνει, Στέκω ἔμπροσθέν τινος, καὶ μεταφορικῶς κυβερνῶ, διοικῶ, ἐπιμελοῦμαι, φυλάσσω τί ἢ τινὰ, καὶ ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, καὶ ὑπερμαχῶ, ὡς εἶπεν ὁ Ποιητὴς, τρέψας εἰς ἐπίῤῥημα τὴν πρόθεσιν,

Τάων ἐγὼ οὔ τι πρόσθ' ἴεμαι, οὐδὲ μεγαίρω (5).

---

(1) Ἰδ. Στοβ. στλ. 311.=(2) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 24.=(3) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 10.=(4) Λουκ. ις', 14.=(5) Ἰλιάδ. δ', 54.

Ὡσαύτως ἔλεγαν, « Προΐστασθαι τέχνης » περὶ παντὸς τεχνίτου προεστῶτος τέχνης τινὸς (fabricant), ἤγουν διοικοῦντος μισθωτοὺς ἄλλους πολλοὺς ἐργάτας. Ἐκ τούτου ὀνομάζει κατωτέρω (1), Προεστῶτας τοὺς διοικοῦντας τὴν ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους ἢ ἐπισκόπους, ὡς ὀνομάζομεν συνήθως Προεστῶτας τῆς πόλεως, τοὺς διοικοῦντας τὴν μεγάλην οἰκίαν ἢ ἐκκλησίαν, τὴν πολιτείαν, ὁποῖοι εἶναι οἱ λεγόμενοι Δημογέροντες, ἢ ἄλλοι τῶν κοινῶν διοικηταὶ πολῖται. — ΕΝ ΥΠΟΤΑΓΗ ΜΕΤΑ ΠΑΣΗΣ ΣΕΜΝΟΤΗΤΟΣ. Καὶ ὄχι Ἀνυπότακτα, ὡς λέγει ἄλλοῦ (2). Σημείωσε ὅτι ἐνόει ἐπίτηδες τὴν ὑποταγὴν τῶν τέκνων μὲ τὴν σεμνότητα, θέλων νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἡ ὑποταγή των πρέπει νὰ ἦναι ἑκούσιος, ἤγουν νὰ γεννᾶται ἀπὸ σέβας καὶ ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὄχι ἀπὸ φόβον. Ἡ ἀπὸ φόβον μόνον ὑποταγὴ εἶναι ὑποταγὴ ἄσεμνος, ὡς ἤθελ' εἰσθαι, παραδείγματος χάριν, νὰ εὐτακτῶσιν, ἐνόσῳ βλέπουν παρόντα τὸν πατέρα, καὶ νὰ ἀτακτῶσιν ὁπότ' ἐκεῖνος λείπει ἔξω. Τοιαύτης ὑποταγῆς ἀσέμνου αἴτιοι μᾶλιστα γίνονται ὅσοι πατέρες διδάσκουν μὲ λόγους μόνους, καὶ ὄχι μὲ τὸ παράδειγμά των, οὐδὲ γνωρίζουν ἄλλο μέσον ἀνατροφῆς παρὰ τὸ ξυλοκόπημα.

5. ΕΙ ΔΕ ΤΙΣ... ΕΠΙΜΕΛΗΣΕΤΑΙ. Ἐσημείωσαν οἱ ἐξηγηταί, ὅτι ὁ ΔΕ σύνδεσμος ἐδῶ ἐτέθη ἀντὶ τοῦ ΓΑΡ. Καὶ τούτου παραδείγματα εὑρίσκονται εἰς τοὺς παλαιοὺς, καὶ λογογράφους καὶ ποιητάς. Τοιοῦτον εἶναι τοῦ Ὁμήρου τὸ,

——— Χόλον δ' ἀλέεινε γυναικὸς (3),

καὶ τοῦ Ξενοφῶντος τὸ, « Πῶς οὐχ ἕνα.... αὐξῆσαι; δέεται » δέ (4). « Τὸ δὲ νόημα εἶναι ἐπιχειρηματικὸν ἀπὸ τοῦ

(1) Α', Τιμοθ. ε', 17. (2) Πρὸς Τίτ. α', 6. (3) Ὀδυσσ. α', 433. (4) Ξενοφ. Ἀπομνημ. Γ', VI, § 14, σελ. 88.

www.nbtool.com.cn

μικροτέρου εἰς τὸ μεγαλήτερον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸ ἀλλότριον. Διότι, ἂν μίαν μόνην οἰκίαν δὲν ἦναι ἱκανὸς νὰ οἰκονομήσῃ· πῶς ἔχει νὰ διοικήσῃ τὴν σύνθετον ἀπὸ πολλὰς οἰκίας ἐκκλησίαν; ἂν τὴν ἰδίαν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, πρὸς τὰ ὁποῖα φυσικὰ τρέφει πλειοτέραν σοργὴν, δὲν δύναται νὰ κυβερνήσῃ, πῶς ἐμπορεῖ νὰ ἐπιμεληθῇ τοὺς λοιποὺς χρισιανούς; Παράγγελμα χρήσιμον εἰς ἐκλογὴν ὄχι μόνον ἐκκλησιαστικῶν πνευματικῶν προεστώτων, ἀλλὰ καὶ εἰς παντὸς προσώπου δοκιμὴν, εἰς ὁτινα θέλομεν νὰ ἐμπιστευθῶμεν διοίκησιν τῶν κοινῶν. Οἱ ἀρχαιρεσιάζοντες μᾶλισα εἰς τὰς πολιτείας, ὅταν ἐκλέγωσιν ἄρχοντας, βουλευτὰς, γερουσιαστὰς, ἀντιπροσώπους, διπλωμάτας, ἁπλῶς διοικητὰς τῶν κοινῶν, χρεωστοῦν νὰ συλλογίζωνται καὶ τὴν οἰκιακὴν διαγωγὴν τοῦ ἐκλεγομένου, καὶ τὴν μὲ τοὺς ἄλλους πολίτας συνήθη του ἀναστροφὴν, ἐνθυμούμενοι τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο παράγγελμα, σύμφωνον μ' ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Ἰσοκράτης, « Ὁ » γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς » βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων (1) » Ἡ καθενὸς πολίτου οἰκία λογίζεται μία μικρὰ πόλις, καὶ ἀπὸ τὰς μικρὰς ταύτας πόλεις συγκροτεῖται ἡ μεγάλη πόλις, ἡ λεγομένη Πολιτεία. Τῶν μικρῶν οἰκιῶν αἱ ἀταξίαι, μέλλουν ἀπαρκιτήτως μὲ τὸν καιρὸν νὰ ταράξωσι καὶ τὴν μεγάλην οἰκίαν. Καὶ εἰς τοῦτο ἀπέβλεπε μᾶλισα ἡ περὶ τῆς παιδείας τῶν τέκνων συμβουλὴ τοῦ Πυθαγόρου, « Ἀρχὴ ἐστὶν ἡ περὶ τὸν οἶκον δικαία διάθεσις τῆς ὅλης ἐν ταῖς » πόλεσιν Εὐταξίας· ἀπὸ γὰρ τῶν οἴκων αἱ πόλεις συν- » ίστανται (2). »

Σημείωσε καὶ τὸ τελευταῖον τοῦ ἐδαφίου ῥῆμα Ἐπιμελήσεται, ὡς σημαντικώτατον τοῦ ἱερατικοῦ ἐπαγγέλματος. Δὲν

(1) Ἰσοκράτ. πρὸς Δημόνικ. § 4, σελ. 8. (2) Ἰαμβλιχ. Περὶ τοῦ Πυθαγορικ. βίου, XXX, σελ. 144.

τέναι οὐδ' ὀνομάζεται Ἄρχων (magistrat), ἀλλ' ἐπιμελητὴς (administrateur), Διάκονος (ministre), Προεστὼς (préposé), Ἐπίσκοπος (inspecteur), Ποιμὴν (pasteur), Ἡγούμενος (conducteur). Ὅλα ταῦτα τὰ ὀνόματα ἔδωκεν εἰς τοὺς διακόνους τοῦ Θυσιαστηρίου ἡ Νέα Διαθήκη πλὴν τοῦ Ἄρχων· διότι τὸ ἔργον αὐτῶν δὲν εἶναι Ἀρχὴ, ἀλλ' Ἐπιμέλεια ἢ Ἐπιτροπὴ, τῆς ὁποίας ἔχουν νὰ δώσωσι λόγον εἰς τὸν ἐμπιστευθέντα εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιμέλειαν. Τοιαύτην σημασίαν ἔδιδαν εἰς αὐτὰ καὶ οἱ παλαιοί· « Οὐκ ἔστι ταῦτα ΑΡΧΗ, ἀλλ' ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ » τις καὶ διακονία· ἀρχὰς δὲ . . ἃς ὁ δῆμος εἴωθε χειροτονεῖν » ἐν ἀρχαιρεσίαις, στρατηγοὺς καὶ ἱππάρχους κ. τ. λ. (1). » Θέλεις νὰ μάθῃς τίνες ὀνομάζονται Ἄρχοντες εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ τῶν ἀποστόλων; « Οἱ Ἄρχοντες τῶν » ἐθνῶν (2)· » ἔπειτα μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, « Οἱ Ἄρχοντες » τῶν Φαρισαίων (3) », αὐτοὶ τοῦ Ἰησοῦ οἱ σταυρωταί, « Οἱ » Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ἄρχοντες (4) τῶν Ἰουδαίων » καὶ τέλος αὐτὸς ὁ διάβολος, « Ὁ Ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου (5) ». Οἱ Ἀπόστολοι μόνον Ἄρχοντα καὶ Κύριον ἐγνώριζαν τὸν Χριστόν. Μόνον αὐτὸν ὀνομάζουν Ἀρχιποιμένα (6) καὶ « Πιστὸν Ἀρχιερέα » τὰ πρὸς τὸν Θεόν » (7). Κάνεις ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἐτόλμησε νὰ σφετερισθῇ τοῦ Χριστοῦ τὰ ἐπίθετα, « Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς » κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον· ἑαυτοὺς δὲ δού» λους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν » (8). Καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐμιμήθησαν οἱ μετ' αὐτοὺς, ἑωσοῦ ἐπροχώρησε, μετὰ τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ΑΡΧΗΣ τὸ ὄνομα, καὶ

(1) Αἰσχίν. Κατὰ Κτησιφ. σελ. 55. (2) Ματθ. κ', 25. (3) Λουκ. ιδ', 1. (4) Ὁ αὐτ. κδ', 20. (5) Ἰωάνν. ιβ', 31. (6) Α', Πέτρ. ε', 4. (7) Πρὸς Ἑβρ. β', 17. (8) Β', Πρὸς Κορινθ. δ', 5.

www.libtool.com.cn
ἔφερε τοὺς Ἀρχιεπισκόπους, τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς Ἀρχιδιακόνους, καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς Ἀρχιμανδρίτας, ὄχι μόνον τοὺς συνωνυμοῦντας μὲ τοὺς Ἡγουμένους τῶν μοναστηρίων (abbés), ἀλλὰ καὶ τοὺς νομάδας (Πῶς ἄλλως νὰ τοὺς ὀνομάσῃ τις;), ἤγουν τοὺς χωρὶς μάνδραν Ἀρχιμανδρίτας, ὀλίγους εἰς τὴν Ἀνατολικὴν, μυρίους εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν.

6. ΜῊ ΝΕΌΦΥΤΟΝ. Νεόφυτον κυρίως λέγεται τὸ νεωστὶ φυτευμένον δένδρον, κατὰ τὸ, « Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα » ἐλαιῶν » (1). Μεταφορικῶς, Νεόφυτος δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ νεωστὶ προσκολληθεὶς εἰς τέχνην, αἵρεσιν, ἢ βίου κοινωνίαν τινά· καὶ ἐδῶ, ὁ νεωστὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὁ πρὸ μικροῦ διδαχθεὶς αὐτὴν, ἢ ὡς τὸ μεταφράζει ὁ Χρυσόστομος ὁ Νεοκατήχητος. Ὠνομάζοντο οἱ τοιοῦτοι καὶ Νεοφώτιστοι καὶ Νεοβάπτιστοι. Ἡ μεταφορὰ εἶναι καταλληλος· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ὠνομάσθη Φυτεία (2) καὶ Ἀμπελών (3). — ΤΥΦΩΘΕΊΣ. Τύφος σημαίνει κυρίως Καπνὸν, καὶ μεταφορικῶς, οἴησιν, ὑπερηφανίαν, κενοδοξίαν, διότι ἡ οἴησις σκοτίζει τὸν νοῦν καὶ τὸν μωραίνει, ὡς ὁ καπνὸς τυφλόνει τοὺς ὀφθαλμούς. « Τύφος, ἀλαζονεία, ἔπαρσις, κενο» δοξία» κατὰ τὸν Ἡσύχιον. Ἐκ τούτου ῥῆμα Τυφόω, κυρίως καπνίζω (fumer, enfumer), καὶ μεταφορικῶς ἐπαίρω, διεγείρω εἰς οἴησιν, σκοτίζω τὸν νοῦν, ὡς ὁ καπνίζων τυφλόνει τοὺς ὀφθαλμούς. « Τυφωθεὶς, ἐπαρθεὶς, ὑπερηφανεῦσας » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Αὐτὸ τὸ Τυφλόω εἶναι τῆς αὐτῆς γενεᾶς ῥῆμα καὶ τὸ Τυφόω, καὶ ὁ Τυφλὸς ἀπὸ τὸ Τυφελὸς, ὡς ὁ Στυφλὸς (dur) ἀπὸ τὸ Στυφελός. — ΕΙΣ ΚΡΙΜΑ ΤΟΥ̃ ΔΙΑΒΌΛΟΥ. Διὰ νὰ μὴ, σκοτιζόμενος ἀπὸ τύφον, πέσῃ εἰς καταδίκην τοῦ διαβόλου. Κρῖμα σημαίνει τὸ αὐτὸ

(1) Ψαλμ. ρκή, 4. (2) Ματθ. κέ, 13. (3) Ὁ αὐτ. κά, 33.

καὶ Κρίσις (jugement), οἷον « Τὰ κρίματά σου ὡσεὶ » ἄβυσσος πολλή» (1)· « Κρίματα, ψῆφοι, δίκαι » κατὰ τον Ἡσύχιον. Σημαίνει ἀκόμη καὶ τὸ Κατάκριμα (2) ἤγουν τὴν Καταδίκην (condamnation). « Κρῖμα, τὸ κατάκριμα καὶ ἡ καταδίκη, » ὡς τὸ Κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει κ. τ. λ. » (3). Λέγει καὶ ὁ Ἡσύχιος « Κρῖμα, ἀνταπόδοσις Θεοῦ ». Καὶ τρίτον, αὐτὸ τὸ κρινόμενον ἔγκλημα ἢ ἁμάρτημα, λέγεται Κρῖμα, ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἔλαβαν τὸ Crimen (crime), ὀνομάζοντες οὕτως τὴν ἐγκληματικὴν τῶν πολιτικῶν νόμων παράβασιν, ὡς ἡμεῖς σήμερον ὀνομάζομεν (εἰς Θρησκικὴν σημασίαν) Κρῖμα (péché) τὴν παράβασιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τὴν συνωνύμως λεγομένην Ἁμαρτίαν. Εἰς ταύτην τὴν σημασίαν ἐξηγοῦν τινὲς τὸ κατωτέρω (4) « Ἔχουσαι κρῖμα ».

7. ΔΕΪ ΔῈ ΑὐΤῸΝ κ. τ. λ. Τόσον ἀνεπίληπτος πρέπει νὰ ἦναι ὁ Ἐπίσκοπος, ὥστε ὄχι μόνον νὰ ἐπαινῆται καὶ νὰ ἀγαπᾶται ἀπὸ τὸ ἴδιον ποίμνιον, ἀλλὰ νὰ ἀναγκάζῃ καὶ τοὺς ἔξω τοῦ ποιμνίου, ἤγουν τοὺς ἐθνικοὺς, νὰ μαρτυρῶσι τὴν ἀρετήν του. Ἡ μαρτυρία τῶν ἔξωθεν γίνεται ἀπόδειξις ἀναντίῤῥητος τῆς ἀρετῆς του. Καὶ μᾶς ἐξηγεῖ καὶ τὴν αἰτίαν τούτου, —ΙΝΑ ΜῊ ΕΙΣ ΟΝΕΙΔΙΣΜῸΝ... ΔΙΑΒΌΛΟΥ. Διὰ νὰ μὴν ὀνειδίζεται μηδ' ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν· διότι οἱ ὀνειδισμοὶ τούτων ὑποθέτουν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τοὺς μισεῖ ὡς ἀλλοτρίους τῆς ἐκκλησίας, ἴσως καὶ τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ τοὺς διώκει. Καὶ τὸ τοιοῦτον μῖσος γίνεται παγὶς τοῦ διαβόλου εἰς τὸν ἐπίσκοπον, ἐπειδὴ νομίζων ὅτι εὐαρεστεῖ τὸν Θεὸν διώκων τοὺς ἔξω τῆς ποίμνης του, πράσσει ὅλον τὸ ἐναντίον. Εἶναι ἀξιοσημείωτος ἡ ζητουμένη αὕτη Μαρτυρία τῶν ἔξωθεν, ὡς μαρτύριον τῆς ἀνοχῆς

(1) Ψαλμ. λϛ', 6.——(2) Πρὸς Ῥωμ. ἡ, 1.——(3) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1256.——(4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ἑ, 12.

www.libook.com.cn

(tolérance) τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅλων τῶν παλαιῶν χριστιανῶν. Διότι πῶς ἄλλως ἠμποροῦσαν νὰ κερδήσωσι τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔξωθεν, ἂν δὲν ἦσαν ἀνεκτικοὶ (tolérants) πρὸς αὐτοὺς, ἂν δὲν τοὺς ἔκριναν ὡς ἀδελφοὺς, ἑνὸς πατρὸς τέκνα, ὅστις « Ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ » βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους (1) ». Δὲν ἐδίωχναν κανένα ἐθνικὸν ἢ Ἰουδαῖον οἱ Ἀπόστολοι, ἀλλὰ τοὺς ἄφιναν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ· « Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν;... τοὺς δὲ ἔξω » ὁ Θεὸς κρίνει (2) ».

8. ΔΙΑΚΟΝΟΥΣ. Διάκονοι, ὡς ἐσημειώθη (3), ὠνομάζοντο καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, Διάκονοι ἀκόμη καὶ οἱ Ἐπίσκοποι. Ὁ Χρυσόστομος, ἐξηγῶν τὸ λεγόμενον καταρχὰς τῆς πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου « Σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις (4) », λέγει, « Τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως » ἐκάλεσε. Τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι· καὶ Διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. Διὰ τοῦτο γράφων καὶ Τιμοθέῳ, » ἔλεγε, Τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον, ἐπισκόπῳ » ὄντι » (5). Ἀλλ' ὁ πληθυσμὸς τῶν Διακόνων, ἢ πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων, ὡς ἐγέννησε τὴν ἀνάγκην νὰ ὀνομασθῇ εἷς ἐξ αὐτῶν Ἐπίσκοπος (6), ἡ αὐτὴ ἀνάγκη ἐχώρισε καὶ τοὺς ἰδίως ὀνομαζομένους Διακόνους. Τούτων ἔργον ἴδιον ἔγινεν ἔπειτα, νὰ κατηχῶσι τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πίστιν, νὰ μεταδίδωσι τὴν κοινωνίαν εἰς τοὺς πιστοὺς, νὰ κηρύσσωσι, καὶ νὰ διακονῶσιν ἄλλα τινὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα (7). —

---

(1) Ματθ. ε', 45. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ε', 12-13. (3) Ἀνωτερ. σελ. 114. (4) Πρὸς Φιλιππ. α', 1. (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 870. (6) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 114. (7) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 871.

www.libtool.com.cn

ΣΕΜΝΟΥΣ. « Σεμνὸς, παρὰ τὸ Σέβω, ... ὁ σεβασμοῦ ἄξιος, » ὁ Θαυμαζὸς καὶ ἄξιος ἐντροπῆς (1) ». Σεμνεῖον εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἐλέγετο τὸ Ἱερὸν τῶν Σεμνῶν Θεῶν, ἤγουν τῶν Ἐρινυύων. Σεμνεῖα ἔπειτα ὠνόμασαν οἱ παλαιοὶ Θεραπευταὶ, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὰ Μοναστήρια (2), ἂν καὶ τινὲς διεσχυρίσθησαν, ὅτι τὸ Σεμνεῖον εἶναι λέξις Αἰγυπτιακή (3).— ΜΗ ΔΙΛΟΓΟΥΣ. Κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Θεοφυλάκτου, « Μὴ διλόγους, τουτέστιν ὑπούλους καὶ δολεροὺς, ἄλλα φρο- » νοῦντας καὶ ἄλλα λέγοντας, καὶ ἄλλα τούτοις καὶ ἄλλα » ἐκείνοις (4) ». Οἱ παλαιοὶ τοὺς ὠνόμαζαν Διχομύθους (5). Σώζεται ἡ λέξις, Δίλογος (homme à deux paroles) εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν· ἔχομεν καὶ τὸ Διπρόσωπος καὶ Διπλοπρόσωπος.— ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΕΙΣ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω ἡ λέξις (6).

9. ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ. Τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως. Ἀλλοῦ ὀνομάζεται Μυστήριον Θεοῦ, ἢ Χριστοῦ, καὶ σημαίνει διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Μυστήριον δὲ, διότι ἦτον ἀποκρυμμένον (7) καὶ σιωπημένον πολλοὺς χρόνους πρότερον, οὐδ' ἐκηρύχθη πλὴν μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ· « Τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου » χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου (8) ». — ΚΑΘΑΡΑ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΙ. Καθαρὰν συνείδησιν λέγει ἐδῶ τὴν ὀνομασθεῖσαν ἀνωτέρω (9) Ἀγαθήν. Ὁ Λουκᾶς τὴν ὠνόμασεν Ἀπρόσκοπον (10).

---

(1) Ἐτυμολογικ. σελ. 709. (2) Εὐσέβ. Ἐκκλησιαστικ. Ἱστορ. II, 17, σελ. 90. Stroth. (3) Iablonsk. *Voc. Ægyptiac.* pag. 278-281. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 918. (5) Εὐριπίδ. Ὀρ. 888. (6) Σελ. 118. (7) Α', Πρὸς Κορινθ. β', 7. (8) Πρὸς Ῥωμ. ις', 25. (9) Σελ. 79. (10) Πράξ. κδ', 16.

www.libtool.com.cn

10. ΔΟΚΙΜΑΖΕΣΘΩΣΑΝ. Ἐδοκιμάζοντο (éprouver) παλαιὰ οἱ λαμβάνοντες ἀρχὴν ἢ ὑπουργίαν τινὰ πολιτικὴν, ἤγουν ἐξετάζοντο ἀπὸ τοὺς πολίτας, ἂν ἦσαν ἄξιοι. Καὶ ἡ πρᾶξις ἐλέγετο Δοκιμασία (épreuve), καὶ ὁ κριθεὶς ἄξιος Δόκιμος (approuvé), ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ γινομένου εἰς τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα δοκιμάζονται (essayer), καὶ ὅταν δειχθῶσι καθαρὰ, ὀνομάζονται Δόκιμα. Εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν, ὁ χρόνος ὅλος, ὅσον ἐξετάζεται ὁ μέλλων νὰ μονάσῃ, ὀνομάζεται ὁμοίως Δοκιμασία (noviciat)· ὁ δὲ ἐξεταζόμενος, Δόκιμος (novice).— ΑΝΕΓΚΛΗΤΟΙ. Ἀνέγκλητος λέγεται ὁ ἄψογος, καὶ κοινότερον, ἀψεγάδιαστος· ἀπὸ τὸ σύνθετον Ἐγκαλῶ, λέξιν δικανικὴν, τῆς ὁποίας ἐφυλάξαμεν εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν τὸ ἁπλοῦν Καλῶ, ὡς ὅταν λέγωμεν, Τὸν ἐκάλεσα εἰς κρίσιν· ἐκφράζομεν δὲ τὸ συνώνυμον αὐτοῦ Ἐνάγω, διὰ τοῦ Τὸν ἔσυρα εἰς κρίσιν. Ἀνέγκλητος λοιπὸν εἶναι κυρίως, ὅτινα κανεῖς δὲν καλεῖ εἰς κρίσιν, ὡς ἀδικημένος· καὶ μεταφορικῶς, ὅτινα κανεῖς δὲν ψέγει οὐδ' ὀνειδίζει, ὡς πράξαντα τι ἄδικον ἢ ἄτοπον. Τοιούτους ζητεῖ ὁ Ἀπόστολος καὶ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς « Ἁγίους καὶ ἀμώμους » καὶ ἀνεγκλήτους » (1), τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Χρυσόστομος, λέγει, « Τὸ Ἀνέγκλητον, ἐπίτασις τοῦ Ἀμώμου· Ἀνέγκλητον » γὰρ τότε λέγεται, ὅταν μηδὲ μέχρι καταγνώσεως, μηδὲ » μέχρι ἐγκλήματος ᾖ τι πεπραγμένον » (2).

11. ΓΥΝΑΪΚΑΣ. Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἐνόησαν ἐδῶ γυναῖκας, τὰς λεγομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν Διακονίσσας. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τούτων λαλεῖ ἰδίως κατωτέρω (3), εὐλογώτερον οἱ νεώτεροι τὸ ἐξήγησαν σχετικῶς, ἤγουν τὰς

(1) Πρὸς Κολοσσ. α', 22. (2) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 329. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 9, σελ. 172.

www.libtool.com.cn

γαμετὰς γυναῖκας τῶν διακόνων, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἦσαν νυμφευμένοι, ὡς οἱ πρεσβύτεροι. Ταύτην τὴν ἐξήγησιν ἠκολούθησε καὶ ὁ παλαιὸς Γραικὸς μεταφραστὴς, « Ταῖς γυναῖκές τους ». —ΔΙΑΒΟΛΟΥΣ. Καταλάλους (médisantes), ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος, « Μὴ διαβόλους, μὴ καταλάλους, ὅπερ αἱ » γραῖδες εἰώθασι τοὺς οἴκους περιερχόμεναι καὶ ψιθυρίζουσαι » τὰ ταύτης πρὸς ἐκείνην (1) ». Σημαίνει ἡ λέξις καὶ τὸ Συκοφάντισσας, διότι τὴν Καταλαλίαν ἀκολουθεῖ ὡσεπιπολὺ ἡ Συκοφαντία (calomnie). —ΝΗΦΑΛΙΟΥΣ. Ὅ,τι ἐπαράγγελλε καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους (2). — ΠΙΣΤΑΣ ΕΝ ΠΑΣΙ. Εἰς ὅσα πράσσουν ἢ λέγουν πιστὰς, ἤγουν ἀξίας πίστεως.

12. ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ κ. τ. λ. Ὅ,τι ἔλεγε (3) καὶ περὶ τῶν Ἐπισκόπων. — ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΙ. Νὰ προστατεύωσι, νὰ οἰκονομῶσι, καὶ νὰ κυβερνῶσι σωτηρίως τὰ τέκνα καὶ ὅλην τὴν οἰκίαν. Ἐξηγήθη ἡ λέξις ἀνωτέρω (4).

13. ΒΑΘΜΟΝ. Βαθμὸν (λέξιν καὶ σήμερον συνήθη) ἐδῶ νοεῖ ὁ Ἀπόστολος τὸν εἰς ἀνώτερον ὑπούργημα ἢ ἐπάγγελμα προβιβασμὸν, ἀπὸ διάκονον δηλαδὴ εἰς πρεσβύτερον, καὶ ἀπὸ τοῦτον εἰς Ἐπίσκοπον. Ὅσοι λέγει διακονήσωσι καλὰ, κερδαίνουν ἀμοιβὴν τῆς καλῆς διακονίας βαθμὸν ἀνώτερον, κατὰ τὸ δίκαιον, ὡς κατωτέρω παραγγέλλει, « Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι » διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν (5) ». Ἐκ τούτου καὶ οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἐμεταχειρίσθησαν τὴν λέξιν Βαθμὸς εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν. Ὁ ἕκτος κανὼν τῆς τρίτης οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς ἐν Ἐφέσῳ, λέγει περὶ τῶν ἀθετούντων τὰς συνοδικὰς πράξεις· α Εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἶεν ἢ κληρικοί, τοῦ οἰκείου

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 848. Ἰδ. καὶ κατωτέρ. Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 13, σελ. 181. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 115. — (3) Αὐτόθ. σελ. 114. — (4) Αὐτόθ. σελ. 120. — (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 17.

www.libtool.com.cn

» παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ ». — ΠΕΡΙΠΟΙΟΥΝΤΑΙ. Τὸ Περιποιοῦμαι ἀπὸ τὴν κυρίαν του σημασίαν (Περὶ ἐμαυτὸν ποιοῦμαι) βάλλω γύρω μου, μετεφέρθη εἰς τὸ ἰδιοποιοῦμαι, ἀποκτῶ, s'acquérir, se procurer). Ἀπὸ ταύτην πάλιν, ἔλαβεν εἰς τὴν κοινήν μας γλῶσσαν τὴν σημασίαν τοῦ Φιλοφρόνως ἢ φιλανθρώπως μεταχειρίζομαι (traiter bien, soigner), ὡς ὅταν λέγωμεν, Μ' ἐπεριποιήθη ὡς τέκνον του. — ΠΟΛΛΗΝ ΠΑΡΡΗΣΙΑΝ. Ἡ Παρρησία (λέξις σωζομένη καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν) σημαίνει κυρίως τὴν εἰς ἐπήκοον πάντων περὶ πάντων λαλιάν, καὶ ἐπομένως τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λέγειν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχουν οἱ δοῦλοι·

Δούλου τόδ' εἶπας, μὴ λέγειν, ἃ τις φρονεῖ (1).

Ἀλλ' ἡ ἐλευθερία γεννᾶται καὶ τρέφεται ἀπὸ τὴν ἀρετήν· ὅσον πλειοτέραν ἀρετὴν ἔχῃ τις, τόσον παρρησιαστικώτερον, χρείας καλούσης, δύναται νὰ λαλῇ. Διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τὴν καλὴν διακονίαν ἀποκτᾶται καὶ ἡ μετὰ πάσης ἐλευθερίας διδαχὴ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

14. ΤΑΥΤΑ ΣΟΙ ΓΡΑΦΩ. Ἐλλειπτικῶς, ἀντὶ τοῦ Ταῦτά σοι γράφω μόνα, ἢ Ταῦτα διὰ βραχέων, διότι ἐλπίζω νὰ ἔλθω πρὸς σὲ μετ' ὀλίγον. — ΤΑΧΙΟΝ, μὲ διάφορον γραφὴν, ΕΝ ΤΑΧΕΙ. Τὸ Τάχιον, ἰσοδυναμεῖ ἐδῶ μὲ τὸ ὑπερθετικὸν Τάχιστα, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ ἐμεταχειρίζοντο πολλάκις ὑπερθετικῶς τὸ συνώνυμον τοῦ Τάχιον Θᾶσσον (2). Τὸ Θετικὸν, Ταχὺ σημαίνει σήμερον εἰς ἡμᾶς, τὸ Πρωΐ, Ἑλληνιστὶ Πρωϊνόν, Ἕως, ἡ Ἠὼς (le matin). Σημαίνει ἀκόμη καὶ τὸ Αὔριον (demain), ὡς λέγομεν, Ἔλα ταχὺ (χυδ. ταχυά) νὰ μ' εὕρῃς. Εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ Αὔριον εἶπεν ὁ Ὅμηρος (3) « Ἠοῦς.... ὄψεαι » Ταχὺ θέλεις τὸν ἰδεῖν.

(1) Εὐριπίδ. Φοινισσ. 395. (2) Ἴδ. τὰ Λεξικ. (3) Ἰλιάδ. Υ, 470.

www.libtool.com.cn

15. ΠΩΣ.... ΑΝΑΣΤΡΕΦΕΣΘΑΙ. Πῶς χρεωστεῖς νὰ διάγῃς (se conduire), νὰ ζῇς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἐπισκοπεῖς. Ἐκ τούτου καὶ Ησυχ. ὄνομ. Ἀναστροφή. « Τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ (1), λέγει περὶ ἑαυτοῦ ὁ Ἀπόστολος. Τὰ παλαιὰ Γλωσσάρια ἐξηγοῦν, « Ἀναστροφὴ, διαγωγὴ, βίος » καὶ ὁ Ἡσύχιος « Ἀναστροφῆς, ζωῆς ». Εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ Ἀναστροφὴ σώζει τὴν κυρίαν σημασίαν τοῦ Στροφὴ εἰς τὸ ἐναντίον (inversion) ὡς καὶ τὸ Ἀναστρέφομαι, στρέφομαι εἰς τὸ ἐναντίον (être retourné en sens contraire). Εἰς δὲ τὴν παλαιὰν σημασίαν ἔχομεν τὸ Συναναστρέφομαι, τὸ ὁποῖον ὅμως σημαίνει πλέον τὸ Μὲ ἄλλους ἀναστρέφομαι (converser), ὡς καὶ τὸ Συναναστροφὴ, τὴν μὲ ἄλλους ἀναστροφὴν (conversation). — ΘΕΟΥ ΖΩΝΤΟΣ. Ζήτει τὴν ἐξήγησιν κατωτέρω (2).— ΣΤΥΛΟΣ ΚΑΙ ΕΔΡΑΙΩΜΑ. Σχῆμα τὸ λεγόμενον, Ἓν διὰ δυοῖν, ἀντὶ τοῦ Στύλος ἑδραῖος, ἤγουν σταθερὸς, ἀκλόνητος. Τὸ Στύλος ἐδῶ νοεῖται μεταφορικῶς, ὡς πολλάκις εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν, καθὼς ἔτι καὶ εἰς τὴν παλαιὰν, οἷον,

Στύλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες (3).

Ἀλλ' ἐδῶ ἐγεννήθη ἄλλη ἀπορία τῶν ἐξηγητῶν περὶ τοῦ εἰς τίνα ἀναφέρεται ἡ τόνος κατηγόρημα εἶναι τὸ Στύλος. Ὁ σύνδεσμος ΚΑΙ τοῦ ἀκολούθου ἐδαφίου (Καὶ ὁμολογουμένως κ. τ. λ.) ἐκίνησε πολλοὺς νὰ τάξωσι τὰ δύο ἐδάφια οὕτως, στίζοντες τελείαν εἰς τὸ πρῶτον μετὰ τὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ἀκολουθοῦντες ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς· « Στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς

(1) Πρὸς Γαλάτ. α', 13. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 10. (3) Εὐριπίδ. Ἰφ. Ταυρ. 57.

www.libtool.com.cn
» ἀληθείας καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυ-
» στήριον » ἤγουν Τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας εἶναι στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας καὶ ὁμολογουμένως μέγα μυστήριον. Ἄλλοι ἀμελοῦντες τὸν σύνδεσμον ὡς πλεοναστικὸν (κατὰ πλεονασμὸν συνήθη καὶ εἰς τοὺς ἀποστολικοὺς, καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς), ἀναφέρουν τὸ Στύλος εἰς αὐτὸ τὸ Οἶκος, ἤγουν τὴν ἐκκλησίαν, ὡς νὰ ἔλεγεν, Ὃς οἶκος ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ, [καὶ] στύλος κ. τ. λ. Ἡ ἀναρμοσία ὅμως τῆς ἐξηγήσεως ταύτης φαίνεται ἀπ' αὐτὰς τὰς λέξεις. Οἱ οἶκοι δὲν στηρίζουν, ἀλλὰ στηρίζονται ἀπὸ στύλους, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ πρὸ μικροῦ μνημονευμένον ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην παράδειγμα. Ἄλλοι τὸ ἀναφέρουν εἰς αὐτὸν τὸν Τιμόθεον, ὑποθέτοντες ἔλλειψιν (καὶ ταύτην συνήθη) τοῦ ὁμοιωματικοῦ, διὰ νὰ ἦναι τὸ νόημα καὶ ἡ ἀκολουθία, « Ἵνα εἰδῇς.... Ὡς στύλος καὶ ἑδραίωμα κ. τ. λ. » φέροντες καὶ παράδειγμα ἀπ' αὐτὸν τὸν Παῦλον, ὅστις ὀνομάζει Στύλους, τοὺς Ἀποστόλους (1). Ἄλλοι τὸ ἐπιθέτουν εἰς αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὅστις εἶπεν « Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ » ἡ ζωὴ » (2). Καὶ εἰς τοῦτο φαίνεται ὅτι κλίνει ὁ Χρυσόστομος· « Ἡ ἀλήθειά ἐστι τῆς ἐκκλησίας καὶ στύλος καὶ ἑδραίω-
» μα » (3). Καὶ ἄλλοι ἄλλως (4).

16. ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΣ. Ἀναντιῤῥήτως καὶ συμφώνως πιστευόμενον. « Ὁμολογῶ, συμφωνῶ » λέγει ὁ Ἡσύχιος, ὅστις φέρει καὶ κατωτέρω, « Ὁμολόγως, συμφώνως » τὸ ὁποῖον ἴσως ἀναφέρεται εἰς τοῦ προφήτου Ὡσηὲ (5) τὸ « Ἀγαπήσω

---

(1) Πρὸς Γαλάτ. β', 9. (2) Ἰωάνν. ιδ', 6. (3) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1054. (4) Ἰδ. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 34-38, καὶ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1042-1066. (5) Ὡσηὲ, ιδ', 5.

www.libtool.com

» αὐτοὺς ΟΜΟΛΟΓΩΣ » (μὲ διάφορον γραφὴν ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΣ), ὅπου ἤθελ' ἑρμηνευθῆν ἀκριβέστερον ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΣ (volontairement). Ἀπὸ τὸ Ὁμολογῶ παράγεται καὶ ὁ Ὁμολογητὴς ἢ Ὁμολόγος (confesseur), ἐπίθετον διδόμενον εἰς τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ βασανισθέντας μόνον, εἰς διάκρισιν τοῦ Μάρτυς, ἐπώνυμον τῶν καὶ θανατωθέντων μετὰ τὰς βασάνους. — ΜΕΓΑ. Ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ Μέγιστον, ὡς καὶ τὸ « Μεγάλου Θεοῦ » (1). — ΘΕΟΣ ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ. Διάφ. γραφ. ΟΣ ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ, ἢ Ο ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ. Εἰς τὴν Πολύγλωττον, μόνη ἡ Ἀραβικὴ μετάφρασις ἑρμηνεύει τὸ ΘΕΟΣ· αἱ λοιπαὶ τὸ ΟΣ, ἢ τὸ οὐδέτερον Ο, τὸ ὁποῖον οἱ Δυτικοὶ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, μὲ τινὰς ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν ἀναφέρουν εἰς τὸ Μυστήριον, ἄλλοι δὲ φαίνεται ὅτι οὐδὲ τὸ ἀνέγνωσαν ὅλως (2). — ΕΔΙΚΑΙΩΘΗ κ. τ. λ. Ἀπεδείχθη ὅτι ἦτον ὁ ἀληθὴς προσδοκώμενος Μεσσίας μὲ τὰ ἐνεργούμενα διὰ τῆς ἐν αὐτῷ δυνάμεως θαύματα. Τὴν θείαν δύναμιν σημαίνει ἐδῶ τὸ « Ἐν πνεύματι » ὡς δηλοῖ καὶ τοῦ Ματθαίου τὸ « Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ » δαιμόνια, κ. τ. λ. (3) », παραβαλλόμενον μὲ τοῦ Λουκᾶ τὸ « Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια » (4). « Πνεῦμα ἔθος τῇ γραφῇ καλεῖν (λέγει ὁ Χρυσόστομος) τὸ » χάρισμα τοῦ ἁγίου πνεύματος... Καλεῖται πνεῦμα ἡ τοῦ » πνεύματος χάρις, οὐκ αὐτὴ ἡ οὐσία τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἡ » ἐνέργεια τοῦ πνεύματος » (5). — ΩΦΘΗ ΑΓΓΕΛΟΙΣ. Ἐφάνη εἰς τοὺς ἀγγέλους ἀναλαμβανόμενος εἰς τοὺς οὐρανούς, ἢ ὡς ἐξήγησαν ἄλλοι, Ἐγνωρίσθη εἰς τοὺς ἀγγέλους ὡς Μεσ-

(1) Πρὸς Τίτ. β', 13. (2) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 36. (3) Ματθ. ιϐ', 28. (4) Λουκ. ια', 20. (5) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 777.

www.libtool.com.cn

σίας μετὰ τὴν ἀνάληψιν, κατ' ἑβραϊσμὸν, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ ῥήματα τῆς ὁράσεως, σημαίνουν πολλάκις καὶ τὴν γνῶσιν ἢ εἴδησιν. Ἀγγέλους ἐνόησαν τινὲς αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐφανερώθη μετὰ τὴν ἀνάστασιν, « Δι' ἡμερῶν » τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς » (1). Διότι, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν, Ἄγγελοι ὠνομάσθησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ διαδεξάμενοι αὐτοὺς Ἐπίσκοποι ἢ Πρεσβύτεροι τῶν ἐκκλησιῶν, « Καὶ οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν » εἰσι (2) ». — ΕΝ ΔΟΞΗ. Ἀντὶ τοῦ Εἰς δόξαν, τὴν ἐν οὐρανοῖς δηλαδή.

ΚΕΦ. δ'. 4.

1. ΤΟ ΔΕ ΠΝΕΥΜΑ κ. τ. λ. Τὴν αὐτὴν σημασίαν σώζει κ' ἐδῶ τὸ Πνεῦμα, ὁποίαν καὶ εἰς τὸ πρὸ τούτου κεφάλαιον· ἤγουν ἡ Θεία δύναμις ἡ χαρίσασα εἰς ἐμὲ σιμὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν προφητείαν μὲ λέγει ῥητῶς (expressément) φανερά. Ἄλλοι ὅμως ἐνόησαν, ὅτι Πνεῦμα ὀνομάζει ὁ Παῦλος τὸν Χριστὸν, οὐδὲ προφητείαν ἰδίαν του λέγει, ἀλλὰ μνημονεύει μόνον ὅ,τι ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, « Ἐγερθήσονται γὰρ ψευ- » δόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται... ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, » καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν (3).—ΕΝ ΥΣΤΕΡΟΙΣ ΚΑΙΡΟΙΣ. Ὅτι εἰς τοὺς ἐπερχομένους καιροὺς, ἤγουν τοὺς ἀκολούθους χρόνους (les temps à venir ou subséquents). — ΠΙΣΤΕΩΣ. Τῆς εἰς τὸν Χριστὸν, τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀφοῦ τὴν ἐδέχθησαν καὶ τὴν ὡμολόγησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος, διδάσκοντες ἄλλα παρὰ τὰ παραγγελλόμενα ἀπ' αὐτήν.— ΠΝΕΥΜΑΣΙ ΠΛΑΝΟΙΣ.(μὲ διάφ. γραφ. ΠΝΕΥ-

(1) Πράξ. Ἀποστ. α', 3. (2) Ἀποκαλυψ. α', 20. (3) Ματθ. κδ', 24-25.

www.nbtoo.com.cn

ΜΑΣΙ ΠΑΛΙΝΗΣ). Ἐδῶ τὸ Πνεύματα ἀλλάσσει μικρὸν τὴν σημασίαν του· σημαίνει αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, τὰ πρόσωπα (1), ἀπὸ τοῦ εὐγενεστέρου μέρους τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν Ψυχὰς ὀνομάζομεν πολλάκις τὰ πρόσωπα, λέγοντες, παραδείγματος χάριν, Πέντε ἢ δέκα χιλιάδες ψυχαί, ὡς καὶ εἰς τοὺς Γάλλους τὸ ἀνάλογον ὄνομα πληθυντικὸν (les esprits)· ἢ αὐτοὺς τοὺς ψευδοδιδασκάλους, τοὺς ἐνθουσιασμένους ἀπὸ διαβόλου, καὶ ὄχι ἀπὸ Θεοῦ πνεῦμα. Ἐν ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀποστόλους ἦτο νὰ γνωρίζωσι καὶ νὰ διακρίνωσι τοὺς τοιούτους ψευδοπνευματοφόρους, ἀπὸ τοὺς ἀληθεῖς διδασκάλους τῆς πίστεως· « Ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ » πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας... ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμά» των κ. τ. λ. (2) », τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Χρυσόστομος λέγει· « Τὸ εἰδέναι τίς ὁ πνευματικὸς, καὶ τίς μὴ, τίς ὁ προφήτης » καὶ τίς ὁ ἀπατεών ». Τοῦτο μάλιστα τὸ χάρισμα τῆς Διακρίσεως τῶν πνευμάτων χρεωστοῦμεν νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεόν· ἢ μᾶλλον οὐδὲ χρείαν ἔχομεν σήμερον τοιαύτης ζητήσεως. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἦτον ἀναγκαῖα, διὰ τοὺς ἐρχομένους εἰς Χριστὸν ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐκ τούτων μάλιστα τοὺς Φαρισαίους. Ἀλλὰ σήμερον ὁ χριστιανὸς ἔχει τοὺς Εὐαγγελιστὰς καὶ τοὺς Ἀποστόλους κανόνα ἀσφαλέστατον νὰ διακρίνῃ τὸν γνήσιον Ἐπίσκοπον ἢ Πρεσβύτερον, ἢ ἄλλον κήρυκα τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς ἀπὸ τὸν Φαρισαῖον καὶ πλάνον. Τοῦ εὐαγγελίου τὰ θεῖα παραγγέλματα

——————— Ἤν τις μάθῃ,
Οἴδεν τὸ γ' αἰσχρὸν κανόνι τοῦ καλοῦ μαθών (3).

---

(1) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 778-779.
(2) Α', Πρὸς Κορινθ. ιβ', 8-10. (3) Εὐριπίδ. Ἑκαβ. 602

www.tiptoot.com.cn

Βλέπεις ἱερωμένον πράσσοντα καὶ διδάσκοντα ὅσα παραγγέλλει ὁ Κανὼν τοῦ Εὐαγγελίου; σέβου τον ὡς πατέρα, ὡς ἄγγελον σαλμένον ἀπ' οὐρανοῦ νὰ σὲ σώσῃ. Ἔρχεται ἐξεναντίας πρὸς σὲ ἱερωμένος φιλήδονος, φίλαρχος, φιλοχρήματος, ζητῶν νὰ σὲ ποιμαίνῃ ἀναγκαστῶς καὶ αἰσχροκερδῶς (1), ὡς δεσπότης καὶ ὄχι ὡς πατὴρ, φεῦγέ τον ὡς τὸν Σατανᾶν, διότι εἶναι ἀπ' ἐκείνους περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· « Οἱ γὰρ τοιοῦτοι » ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς Ἀπο» στόλους Χριστοῦ. Καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς » μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός » (2). — ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙΣ ΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. Τέσσαρα γένη λογικῶν ζώων ἐγνώριζαν οἱ Ἕλληνες, Θεοὺς, Δαίμονας (ἢ Δαιμόνια), Ἥρωας (ἢ Ἡμιθέους) καὶ Ἀνθρώπους. Ὅσον ὑπερέχουν οἱ Ἥρωες τοὺς ἀνθρώπους, τόσον ἀνώτεροι τῶν ἡρώων λογίζονται οἱ Δαίμονες, καὶ τούτων ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ἀνώτατοι οἱ Θεοί. Ὁ Πυθαγόρας ἐπρόσθεσε καὶ πέμπτον γένος διαιρέσας εἰς δύο τὸ τελευταῖον, εἰς ἀνθρώπους τεκνοποιοὺς, καὶ εἰς ἀνθρώπους ἀγάμους (3), ὥστε, κατ' αὐτὸν, οἱ ἄγαμοι ἦσαν τὸ ἔσχατον καὶ ἀδοξότατον γένος. Ὁ Σωκράτης εἰς τὰς Ἀθήνας κατεδικάσθη νὰ πίῃ τὸ κώνειον, διότι ἤθελε νὰ εἰσάξῃ δαιμόνια ἄγνωστα εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἔλεγαν οἱ συκοφάνται του, « Θεοὺς οὓς ἡ πόλις » νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά » (4). Μετὰ πέντε σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας, αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν ἐκινδύνευσε νὰ πάθῃ τὴν τύχην τοῦ Σωκράτους, καὶ οὗτος ὡς « ΞΕΝΩΝ ΔΑΙΜΟΝΙΩΝ » καταγγελεύς » (5). Οἱ Δαίμονες ἢ τὰ Δαιμόνια (génies)

(1) Α', Πέτρ. ε', 2. (2) Β', Πρὸς Κορινθ. ια', 13-14. (3) Ἰδ. Ἰάμβλιχ. Περὶ βίου Πυθαγορικ. § 37, καὶ 100, σελ. 28 καὶ 84. (4) Πλάτων, Ἀπολογ. Σωκράτ. σελ. 24. (5) Πράξ. Ἀποστόλ. ιζ', 18.

www.libtool.com.cn

ἐδιαιροῦντο πάλιν εἰς Ἀγαθοὺς δαίμονας, καὶ Κακοὺς δαίμονας. Ἀντὶ τῶν Ἀγαθῶν δαιμόνων ὁ χριστιανισμὸς ἔχει τοὺς ὀνομαζομένους Ἀγγέλους (1), ἀντὶ δὲ τῶν Κακῶν δαιμόνων, φυλάξας τὸ αὐτὸ ὄνομα, τοὺς Δαίμονας (2) ἢ τὰ Δαιμόνια (3) τοὺς καὶ Διαβόλους (4) ὀνομαζομένους, τῶν ὁποίων ἄρχων εἶναι ὁ Σατανᾶς (5). Εἰς τοῦ Ἀποστόλου τὸ « Δισδαιμονίαις δαιμονίων » ἡ λέξις Δαιμόνεα, ἐνοήθη κατὰ τὴν τελευταίαν σημασίαν· εὐλογώτερον ἴσως ἤθελαν νοηθῆν οἱ Ἑλληνικοὶ Δαίμονες ἢ Δαιμόνια, κατὰ τὸ ἀλλοῦ λεγμένον ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον « Ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει καὶ οὐ θεῷ, κ. τ. λ. » (6).

2. ΚΕΚΑΥΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ, κ. τ. λ. Λέξις ἰατρική, σημαίνουσα κυρίως τὸ διὰ πάθος τί καιόμενον μέρος τοῦ σώματος (cautérisé) μὲ πυρωμένον σιδήριον, ὀνομαζόμενον Καυτήριον καὶ ἀπὸ τὸν Ἱπποκράτην (7) Καυτὴρ ἢ Καυτὴρ (cautère), τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Γαληνὸς λέγει· « Καυτῆρα, » χάλκεον καλαμίσκον τινὰ τετρημένον κατὰ τὸν πυθμένα, δι' » οὗ καίειν ἐστί, καυτηρίδιον (γρ. σιδήριον) διαφανὲς καθιὲν » (γρ. καθιέντα) ». Ἡ ἀποστολικὴ χρῆσις τῆς λέξεως εἶναι μεταφορική, καὶ ἐξηγήθη διαφόρως. Ὀρθοτέραν κρίνω τοῦ Θεοδωρήτου τὴν ἐξήγησιν· « Κεκαυτηριασμένους τὴν ἰδίαν αὐτοὺς » συνείδησιν κέκληκε, τὴν ΕΣΧΑΤΗΝ αὐτῶν ΑΝΑΛΓΗΣΙΑΝ διδάσκων. Ὁ γὰρ τοῦ καυτῆρος τόπος νεκρωθείς, τὴν » προτέραν αἴσθησιν ἀποβάλλει. Οὕτως αὐτῶν τὴν διαφθορὰν » τῶν δογμάτων δηλώσας, καὶ τῶν (γρ. καὶ τὴν τῶν) ἄλλων » νομίμων βδελυρίαν προλέγει » (8). Κεκαυτηριασμένη συν-

(1) Ματθ. δ', 6. (2) Ἀποκαλυψ. ις', 14. (3) Ματθ. ζ', 22. (4) Ἰωαν. η', 44. (5) Ματθ. ιβ', 24, 26. (6) Α', Πρὸς Κορινθ. ι', 20-21. (7) Ἱπποκράτ. Περὶ αἱμορροΐδ. σελ. 350, Lind. (8) Ἰδ. SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 79.

www.dbl.gr

τὰς περὶ αὐτὴν χώρας, ἐπειδὴ ἄλλοι εἰς ἄλλους τόπους οὔτ' εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, οὔτ' εἰς τὸ εἶδος τῆς τροφῆς ἐσυμφωνοῦσαν. Ἡ ξηροφαγία ἢ ὠμοφαγία ἐφυλάσσετο ἀπό τινας, ἀλλὰ μόνην τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, ἤγουν τὰς ἓξ ἡμέρας τὰς πρὸ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἐπιφάνιος, τῆς αὐτῆς καὶ οὗτος ἑκατονταετηρίδος πατήρ· « Τὰς δὲ ἓξ ἡμέρας τοῦ Πάσχα » ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι πάντες οἱ λαοί, φημὶ δὴ ἄρτῳ καὶ » ἁλὶ καὶ ὕδατι τότε χρώμενοι πρὸς ἑσπέραν » (1), σιωπῶν περὶ τῆς νηστείας τῶν πρὸ τῆς ἑξαημέρου ταύτης λοιπῶν ἡμερῶν τῆς τεσσαρακοστῆς. Ἀναπληρόνει τὴν σιωπὴν ταύτην ὁ Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Λουγδούνου (Lyon), ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τῆς δευτέρας ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἡ Τεσσαρακοστὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐμβῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ κἂν δὲν ἦτον ἀκόμη κοινὴ εἰς ὅλας τὰς κατὰ μέρος ἐκκλησίας. Ἰδοὺ τί λέγει γράφων πρὸς τὸν Πάπαν Βίκτορα· « Οὐδὲ γὰρ μόνον » περὶ τῆς ἡμέρας ἐστὶν ἡ ἀμφισβήτησις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ » εἴδους αὐτοῦ τῆς νηστείας. Οἱ μὲν γὰρ οἴονται μίαν ἡμέραν » δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν· οἱ δὲ, δύο· οἱ δὲ, καὶ πλείονας· οἱ » δὲ, τεσσαράκοντα ὥρας τε ἡμερινὰς καὶ νυκτερινὰς συμ- » μετροῦσι τὴν ἡμέραν αὐτῶν. Καὶ τοιαύτη ποικιλία τῶν ἐπι- » τηρούντων οὐ νῦν ἐφ' ἡμῶν γεγονυῖα, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρό- » τερον ἐπὶ τῶν πρὸ ἡμῶν.... καὶ οὐδὲν ἔλαττον πάντες οὗτοι » εἰρήνευσάν τε, καὶ εἰρηνεύομεν πρὸς ἀλλήλους· καὶ ἡ δια- » φωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι » (2).

---

(1) Suicer, *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 443.

(2) Εἰρην. παρὰ τῷ Εὐσεβ. Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. V, 24, σελ. 315-317, ἐκδ. Hal. 1779. Τὸ ῥητὸν εἶναι σκοτεινὸν, καὶ ἐξηγήθη ἢ ἐδιωρθώθη ἄλλως ἀπ' ἄλλους κριτικούς. Οἱ πλειότεροι γίζουν μετὰ τὸ Τεσσαράκοντα μίσην στιγμὴν, καὶ νοοῦν τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ἐξήγησις ἀπί-

Ἐδῶ βλέπεις τέσσαρας διαφορὰς τῶν νηστευόντων· οἱ μὲν ἐνήστευαν μίαν μόνην ἡμέραν, τὸ μέγα Σάββατον· οἱ δὲ, δύο, ἤγουν τοῦτο καὶ τὴν πρὸ τούτου Παρασκευήν· ἄλλοι πλειοτέρας, δηλονότι τὴν ἑξαήμερον ὅλην τῆς μεγάλης ἑβδομάδος· καὶ τινὲς τελευταῖον, τεσσαράκοντα μόνας ὥρας ἀδιακόπους, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν, καὶ λογαριάζοντες αὐτὰς ὡς μίαν ἡμέραν. Τοῦτο λύει τὴν ἀπορίαν τοῦ ἱστοριοῦ Σωκράτους, διὰ τί, διαφέροντες τόσον οἱ νηστεύται, ὠνόμαζαν ὅμως ὅλοι συμφώνως τὴν νηστείαν Τεσσαρακοστήν. Εἰς τὴν Ῥώμην (λέγει) ἐνήστευαν τρεῖς ἑβδομάδας ἀκολούθους « Τρεῖς πρὸ τοῦ Πάσχα ἑβδομάδας, πλὴν σαββάτου καὶ κυ- » ριακῆς, συνημμένας νηστεύουσι »· εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλην, τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἓξ « Πρὸ ἑβδομάδων ἓξ τὴν » πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείαν νηστεύουσι τεσσαρακοστὴν αὐτὴν » ὀνομάζοντες ». Ἀλλοῦ δὲ, ἤρχιζαν τὴν νηστείαν πρὸ ἑπτὰ ἑβδομάδων, ἀλλ' εἰς τρόπον, ὥστε νὰ νηστεύωσι τρεῖς μόνας πενταημέρους καὶ ἀνακολούθους νηστείας· « Ἄλλοι πρὸ ἑπτὰ τῆς » ἑορτῆς ἑβδομάδων τῆς νηστείας ἀρχόμενοι, καὶ τρεῖς μόνας » πενθημέρους ἐκ διαλειμμάτων νηστεύοντες, οὐδὲν ἧττον καὶ » αὐτοὶ τεσσαρακοστὴν τὸν χρόνον τοῦτον καλοῦσι. Καὶ θαυμά- » σαι μοι ἔπεισι πῶς οὗτοι (ἴσ. οὕτω) περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμε- » ρῶν διαφωνοῦντες, τεσσαρακοστὴν αὐτὴν ὀνομάζουσι » (1).

θανος, πρῶτον διότι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Εἰρηναίου δὲν ἐγνωρίζετο ἀκόμη ἡ μετέπειτα, ὡς καὶ σήμερον ἔτι, ὀνομαζομένη Τεσσαρακοστή· δεύτερον ὅτι μετὰ τὴν ςίξιν ταύτην τὰ ἀκόλουθα « Ὥρας τε.... τὴν » ἡμέραν αὐτῶν » γίνονται ἀληθινὸν αἴνιγμα. Ἠκολούθησα διάφορον γραφὴν, ἥτις ἐνόει τὸ Τεσσαράκοντα μὲ τὸ Ὥρας, χωρὶς ςίξιν.

(1) Σωκρατ. Ἐκκλ. ἱςορ. παρὰ τῷ SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 405-406.

www.libtool.com.cn
Παύει τὸν θαυμασμὸν καὶ λύει τὴν ἀπορίαν, ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, λέγων περὶ τοῦ Χριστοῦ, πειραζομένου εἰς | τὴν ἔρημον ἀπὸ τὸν διάβολον· « Καὶ νηστεύσας ΗΜΕΡΑΣ ΤΕΣ-» ΣΑΡΑΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΝΥΚΤΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ, » ὕστερον ἐπείνασε » (1). Τὴν τεσσαρακονθήμερον ταύτην τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ βρώματα, ἠθέλησαν ὁπωσοῦν νὰ εἰκονίσωσιν οἱ παλαιοὶ χριστιανοί, ἀπέχοντες ὁλότελα ἀπὸ βρώματα ΤΕΣ-ΣΑΡΑΚΟΝΤΑ ΩΡΑΣ ΗΜΕΡΙΝΑΣ ΚΑΙ ΝΥΚΤΕΡΙΝΑΣ, κατὰ τὴν ἀνωτέρω μαρτυρίαν τοῦ Εἰρηναίου. Καὶ κρίνω πιθανὸν ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι ἀπὸ τὴν τεσσαράκοντα ὡρῶν ταύτην ἀποχὴν, ἤρχισεν ἡ πρὸ τοῦ Πάσχα νηστεία, τῆς ὁποίας ἔπειτα ηὔξησαν κατὰ μικρὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ἕως νὰ τὴν καταφέρωσιν εἰς ἀληθῆ τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείαν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς διαφωνίας εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας· ἀλλὰ δὲν ἦσαν συμφωνότεροι οὐδ' εἰς τὸ εἶδος τῶν ἀπαγορευμένων βρωμάτων. Ἴδαμεν ὅτι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἱεροσολύμων Κυρίλλου (τεταρτ. ἑκατονταετηρ.), ἀπεῖχαν, ὡς ἀπέχομεν καὶ σήμερον, ἀπὸ κρέατα (ἤγουν χερσαίων ζώων σάρκας). Δὲν μᾶς λέγει ὅμως ὁ Κύριλλος, ἂν ἡ τοιαύτη ἀποχὴ ἦτο κοινὴ εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἂν ἐγίνετο μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ τοὺς πλησιοχώρους τόπους. Πιθανὸν ὅτι δὲν ἦτο κοινὴ, ἀλλ' ἐπεκράτει ἀκόμη (εἰς τινὰς κἂν μερικὰς ἐκκλησίας) ἡ ἀρχαιοτέρα διαφορὰ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ μὲν ἀπεῖχαν ὁλότελα ἀπὸ ἔμψυχα, οἱ δὲ ἐγεύοντο μόνα ὀψάρια, καὶ ἄλλοι μετὰ τῶν ὀψαρίων καὶ ὄρνεα, διισχυριζόμενοι ὅτι καὶ τὰ πτηνὰ ἀπὸ τὰ ὕδατα ἐγεννήθησαν ὡς τὰ ὀψάρια (κατὰ τὸ « Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν » ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα κ. τ. λ. (2) »)· ἄλλοι ἀπεῖχαν ἀπὸ αὐγὰ, καὶ ἀπὸ καρποὺς δένδρων· ἄλλοι ἔτρωγαν ξηρὸν

(1) Ματθ. δ', 2. (2) Γενέσ. α', 20.

μόνον ἄρτον, καὶ ἄλλοι ἄλλως, ὡς λέγει· « Οἱ μὲν γὰρ πάντη » ἐμψύχων ἀπέχονται· οἱ δὲ τῶν ἐμψύχων, ἰχθῦς μόνους » μεταλαμβάνουσι· τινὲς δὲ σὺν τοῖς ἰχθύσι, καὶ τῶν » πτηνῶν ἀπογεύονται, ἐξ ὕδατος καὶ αὐτὰ, κατὰ τὸν » Μωϋσέα, γεγενῆσθαι λέγοντες· οἱ δὲ καὶ ἀκροδρύων καὶ ὠῶν » ἀπέχονται· τινὲς δὲ καὶ ξηροῦ ἄρτου μόνου μεταλαμβάνουσιν· » ἄλλοι δὲ οὐδὲ τούτου. Ἕτεροι δὲ ἄχρις ἐννάτης ὥρας νηςεύ- » οντες, διάφορον ἔχουσι τὴν ἑςίασιν » (1).—ΕΙΣ ΜΕΤΑ-ΛΗΨΙΝ ΜΕΤ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ. Καὶ τὰ δύο σημαίνουν τὴν ἐνέργειαν, ἡ Μετάληψις, τοῦ μεταλαμβάνοντος, ἡ Εὐχαριςία, τοῦ εὐχαριςοῦντος μετὰ τὴν μετάληψιν, ἤγουν τοῦ ὁμολογοῦντος τὴν χάριν πρὸς τὸν χαρίσαντα. Καὶ ἐδῶ ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν κοινῶν βρωμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ἐσυνείθιζαν νὰ εὐχαριςῶσι, καὶ πρὸ τῆς τραπέζης καὶ μετὰ τὴν τράπεζαν, τὸν Θεὸν, λαβόντες τὴν ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν μυςικὸν δεῖπνον, πρὸ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τὸν ὁποῖον εὐχαρίςησεν ὁ Χριςός (2). Ἐκ τούτου οἱ ἐκκλησιαςικοὶ συγγραφεῖς ὠνόμασαν, ὡς ὀνομάζομεν σήμερον ἀκόμη, Μετάληψιν, Μετάδοσιν, Κοινωνίαν (communion), Εὐχαριςίαν (eucharistie), αὐτὸν τὸν μυςικὸν δεῖπνον. — ΤΟΙΣ ΠΙΣΤΟΙΣ. Πιςοὺς (fidèles) ὀνομάζει τοὺς πιςεύσαντας χριςιανοὺς, πρὸς διάκρισιν τῶν ἀπίςων (payens). Ἐλέγοντο ἀκόμη Πιςοὶ καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν κατηχουμένων, ἤγουν τῶν προσερχομένων εἰς τὸν χριςιανισμὸν, ἀλλ' ἔτι ἀβαπτίςων, ὡς μαρτυρεῖ τὸ γνωςὸν τῆς λειτουργίας κήρυγμα, « Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε... » ὅσοι πιςοὶ, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν ». —ΕΠΕΓΝΩΚΟΣΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ. Ἀλήθειαν ὀνομάζουν

(1) Σωκράτ. Ἐκκλησιας. ἱςορ. παρὰ τῷ SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 406.——(2) Ματθ. κς', 26-30; Μάρκ. ιδ', 22-26, Λουκ. κβ', 19-20.

www.libtool.com.cn
οἱ ἀποστολικοὶ συγγραφεῖς πολλάκις συνωνύμως αὐτὴν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τὸν χριστιανισμόν, ὡς μόνην ἀληθῆ θρησκείαν, ὄχι μόνον διὰ τὸν ἀρχηγέτην αὐτῆς, ὅστις εἶπεν « Ἐγώ εἰμι ἡ » ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια (1) », ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, χρεωστοῦν νὰ τὸν πιστεύωσι μὲ πληροφορίαν (conviction), καὶ νὰ τὸν προσκυνῶσιν, ὡς αὐτὸς παραγγέλλει, « Ἐν » πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ (2) », ἤγουν ἀνυποκρίτως καὶ χωρὶς δεισιδαιμονίαν. Καὶ ἡ τοιαύτη πληροφορία γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας· τὸ ὁποῖον ἐσήμανε λέγων, ὄχι Ἔγνωκόσι, ἀλλ' Ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, συνθέτως μὲ τὴν πρόθεσιν, ἥτις ἐπιτείνει ἐδῶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Γνώσκειν. Γινώσκω, σημαίνει ἁπλῶς τὸ Γνωρίζω (connaître) τῆς κοινῆς γλώσσης· τὸ δὲ Ἐπιγινώσκω ἤθελ' εἶσθαι τὸ Καλογνωρίζω (pénétrer), ὡς διαφέρει καὶ ἡ Γνῶσις ἀπὸ τὴν κατωτέρω ὀνομαζομένην « Ἐπίγνωσιν τῆς » ἀληθείας (3) », ἤγουν ἀδίστακτον (indubitable) γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Βλέπεις χριστιανὸν, φίλαρχον, φιλόπρωτον, πλεονέκτην, δοξομανῆ, καταφρονητὴν τῆς ἰσότητος, φίλον τῶν τίτλων καὶ τῶν παρασήμων; μὴν ἀμφιβάλλῃς, ὅτι ὁ τοιοῦτος γνωρίζει μόνον τὸ εὐαγγέλιον, διότι τὸ ἀκούει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐκαλογνώρισε ποτέ. Βλέπεις ἐξεναντίας χριστιανὸν φεύγοντα τὰς ἀρχὰς, διψῶντα καὶ πεινῶντα τὴν δικαιοσύνην, φίλον τῆς ἰσότητος, ἐχθρὸν τῶν τίτλων καὶ τῶν παρασήμων, ἁπλῶς ἐργάτην ὅσων παραγγέλλει τὸ εὐαγγέλιον; οὗτος μόνος ἐκαλογνώρισε τὴν ἀλήθειαν τῆς θρησκείας. « Τί δέ με καλεῖτε » Κύριε, Κύριε· καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω (4). Οὐ γὰρ οἱ » ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ » τοῦ νόμου (5) ».

(1) Ἰωαν. ιδ', 6. (2) Ὁ αὐτ. δ', 23. (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 7. (4) Λουκ. ς', 46. (5) Πρὸς Ῥωμ. β', 13.

www.libtool.com.cn

4. ΟΤΙ ΠΑΝ ΚΤΙΣΜΑ κ. τ. λ. Τὸ αὐτὸ ἐκφράζει κατωτέρω διὰ τοῦ « Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς (1) » καὶ τὸ αὐτὸ ἐπαράγγελλεν ὁ Χριστὸς λέγων κατὰ τῶν Φαρισαίων « Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ » τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρω- » πον (2) ». Τοῦ χοροῦ τῶν Φαρισαίων εἶναι, ὅσοι φυλάσ- σοντες τὸ στόμα καθαρὸν μὲ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ βρώματα, νομιζόμενα κατ' αὐτοὺς ἀκάθαρτα, τὸ μολύνουν μὲ τὰς κατὰ τῶν μὴ νηστευ- όντων βλασφημίας. « Μὴ εἰς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε (λέγει » ὁ μέγας Βασίλειος). Κρεῶν οὐκ ἐσθίεις, ἀλλ' ἐσθίεις τὸν » ἀδελφόν· οἴνου ἀπέχῃ, ἀλλ' ὕβρεων οὐ κρατεῖς· τὴν ἑσπέραν » ἀναμένεις εἰς μεταλῆψιν, ἀλλὰ δαπανᾷς τὴν ἡμέραν εἰς » δικαστήρια » (3). Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ πατρὸς τούτου εὑρίσκοντο καὶ χριστιανοὶ δεισιδαίμονες, βδελυσσόμενοι τὸ χοίρινον κρέας (ὡς σήμερον οἱ Τοῦρκοι), περὶ τῶν ὁποίων, γράφων πρός τινα, ἀναφέρει καὶ τὸ προκείμενον ῥητὸν τοῦ Ἀπο- στόλου· « Ἐκεῖνό γε μὴν γελοῖόν μοι κατεφάνη, τὸ εὔξασθαί » τινα ὑείων ἀπέχεσθαι κρεῶν. Ὥστε καταξίωσον διδάξαι αὐτοὺς » τῶν ἀπαιδεύτων προσευχῶν καὶ ἐπαγγελιῶν ἀπέχεσθαι· » τὴν μέντοι χρῆσιν ἀδιάφορον εἶναι συγχώρησον· Οὐ δὲν » γὰρ κτίσμα θεοῦ ἀπόβλητον μετ' εὐχαριστίας » λαμβανόμενον· ὥστε ἡ εὐχὴ καταγέλαστος, οὐχ ἡ ἀποχὴ » ἀναγκαία » (4). — ΠΑΝ ΚΤΙΣΜΑ. Ὡς νὰ ἔλεγε καὶ Πᾶν Βρῶμα (5), ἐπειδὴ τὰ βρώματα ἐκτίσθησαν εἰς τρο- φὴν τῶν ἀνθρώπων (6), καὶ « Ὁ ἐσθίων, Κυρίῳ ἐσθίει·

(1) Πρὸς Τίτ. α', 15. (2) Ματθ. ιε', 11. (3) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 400. (4) Παρὰ τῷ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 401. (5) Ἴδε Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 40. (6) Γενεσ. α', 28-31.

www.libtool.com.cn

» εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ Θεῷ (1) ».—ΟΥΔΕΝ ΑΠΟΒΛΗΤΟΝ. Ὡς Θεοῦ δῶρον δὲν εἶναι Ἀποῤῥίψιμον ἢ Ἀποῤῥήξιμον καθὼς εἶπε καὶ ὁ Ποιητής·

Οὗτοι ἀπόβλητ' ἐςὶ Θεῶν ἐρικυδέα δῶρα (2).

5. ΑΓΙΑΖΕΤΑΙ... ΕΝΤΕΥΞΕΩΣ. Ὄχι μόνον καθ' ἑαυτὰ εἶναι καθαρὰ τὰ βρώματα, ἀλλ' ἁγιάζονται καὶ καθαρίζονται ἀκόμη μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἤγουν τὴν πρὸ τῆς βρώσεως εὐχὴν, καὶ τὴν μετὰ τὴν βρῶσιν εὐχαριστίαν. Ἴδαμεν ἀνωτέρω (3), τί σημαίνει ἡ ΕΝΤΕΥΞΙΣ· ἐδῶ τὴν λαμβάνει ὡς συνώνυμον τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τὴν ἑνόνει μ' αὐτήν. Διὰ τί (εἶπεν ἀλλσῦ) κατακρίνομαι καὶ κακολογοῦμαι διὰ βρώματα χαρισμένα ἀπὸ τὸν Θεὸν, περὶ τῶν ὁποίων ἐγὼ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν; « Εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφη» μοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; (4) ».

6. ΥΠΟΤΙΘΕΜΕΝΟΣ. κ. τ. λ. Συμβουλεύων, παραινῶν τοὺς ἀδελφούς σου. Καὶ σημείωσε, ὅτι ὀνομάζει ἀδελφοὺς τοῦ Ἐπισκόπου Τιμοθέου τοὺς συλλειτουργοὺς, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ποιμαινομένους ἀπὸ τὸν ΤιμόΘεον. Δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη τότε οὔτ' Ἀρχιεπισκόπους, οὔτε Μητροπολίτας, οὔτε Δεσπότας· ἀλλ' ἔζοῦσαν ὡς ἀδελφοὶ, καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν γέννησιν καὶ πλάσιν ἀπὸ ἕνα δημιουργὸν, καὶ κατὰ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν. Τοιαύτην ἀδελφικὴν ἰσότητα παραγγέλλει καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὴν κοσμικὴν πολιτείαν· « Ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς » μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ « δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν » ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ « ὑπείκειν ἀλλήλοις, ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως (5) ».—

(1) Πρὸς Ρωμ. ιδ', 6. (2) Ἰλιάδ. γ', 65. (3) Σελιδ. 96. (4) Α', Πρὸς Κορινθ. ι', 30. (5) Πλάτων, Μενεξ. σελ. 239.

www.libtool.com.cn

ΚΑΛΟΣ ΕΣΗ ΔΙΑΚΟΝΟΣ κ. τ. λ. Διάκονον Χριστοῦ ὀνομάζει αὐτὸν τὸν Ἐπίσκοπον. — ΕΝΤΡΕΦΟΜΕΝΟΣ. Ὅτις παιδιόθεν ἐδιδάχθης καὶ δὲν παύεις νὰ διδάσκεσαι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ· ὡς θέλει μαρτυρήσειν ἐξῆς, λέγων πρὸς αὐτὸν τὸν Τιμόθεον « Ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα » οἶδας (1) ». Τὸ Ἐντρέφεσθαι σημαίνει τὴν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας γυμνασίαν εἰς ἔργον τι, τὴν ὀνομαζομένην ἀπὸ τὸν Ἱπποκράτην (2) ΠΑΙΔΟΜΑΘΙΗΝ, ἀναγκαίαν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην ἢ τέχνην, καὶ ἐξαιρέτως « Τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην » ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἐπίκτητος (3). Καθὼς ὁ ἀθλητὴς, διὰ νὰ εὐδοκιμῇ εἰς τὴν τέχνην, χρεωστεῖ νὰ τὴν γυμνάζεται παιδιόθεν, καὶ νὰ τρέφεται τρόπον τινὰ μ' αὐτὴν, ὡς ἐκαυχᾶτο ὁ Πολυνείκης,

Γυμνάσιά θ', οἷσιν ἐνετράφην, Δίρκης θ' ὕδωρ (4),

ὁμοίως καὶ ἡ ἐνάρετος τοῦ βίου διαγωγὴ εἰς ἐκείνους μόνους ἀνθεῖ καὶ λάμπει, ὅσοι ἀνετράφησαν μ' αὐτὴν, καὶ τὴν ἐθήλασαν μὲ τὸ μητρικὸν γάλα. Τὸ αὐτὸ ἀναλόγως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κακίαν. Ἐκεῖνοι μάλιστα τὴν πράσσουν ὡς τέχνην, ὅσοι τὴν ἐτράφησαν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας διὰ τῆς κακῆς ἀγωγῆς. Οὕτως ὁ παράσιτος καυχᾶται εἰς τὴν σκηνὴν, ὅτι ἔμαθε παιδιόθεν τὴν τέχνην νὰ συχνάζῃ τὰ ξένα τραπέζια·

Περὶ τοῦ παρασιτεῖν εἴ τις ἐμπέσοι λόγος,
Τὸ τεχνίον αἰεὶ τοῦτό μοι κατεπίνετο,
Καὶ ΠΑΙΔΟΜΑΘΗΣ πρὸς αὐτὸ τὴν διάνοιαν ἦν (5).

Ταύτην μάλιστα τὴν Παιδομάθειαν χρεωστοῦν οἱ πνευματικοὶ

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 15. (2) Νομ. § 2, σελ. 41. Lind. (3) Ἀρριαν. Διατριβ. Ἐπικτήτ. I, ιε', 2, σελ. 39. (4) Εὐριπίδ. Φοιν. 301. (5) Ἀντίδοτ. παρὰ τῷ Ἀθην. VI, σελ. 240.

www.libtool.com.cn
πατέρες νὰ παραγγέλλωσιν εἰς τοὺς γονεῖς, νὰ τρέφωσι παιδιόθεν τὰ τέκνα των εἰς τὰ καλά. Ἡ μάθησις τῆς ἀρετῆς, ὡς πάσης ἄλλης τέχνης, κρέμεται ἀπὸ τὴν συνήθειαν. Ἂν τὰ συνειθίσωσι παιδιόθεν εἰς τὴν μάθησιν τῶν καλῶν, τὰ καλὰ θέλουν πράσσειν εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ζωήν·

Ἐγὼ δ', ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς,
Χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἁπλοῦς ἔχειν (1).

Ἡ παιδιόθεν μάθησις τῶν καλῶν θέλει ῥιζωθῆν εἰς τὰς ψυχάς των τόσον ἰσχυρὰ, ὥστε νὰ ἀποστρέφωνται τὰ κακὰ, ὡς ἤθελαν, παραδείγματος χάριν, ἀποστρέφεσθαι τὰ ἀσυνείθιστα εἰς αὐτοὺς φαγητὰ ἢ ποτὰ, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι τῶν εἶναι ἀσυνείθιστα. Καθὼς πᾶσα τέχνη μανθάνεται ἀπὸ τὴν καθημερινὴν αὐτῆς γυμνασίαν, παρόμοια καὶ ἡ ἀρετὴ ἀποκτᾶται ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπον πρᾶξιν· « Τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότεραν, ὥσπερ » καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δὴ μαθόντας ποιεῖν, » ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες, οἰκοδόμοι, » καὶ κιθαρίζοντες, κιθαρισταί· οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν δίκαια » πράττοντες, δίκαιοι γιγνόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα, σώφρονες, » τὰ δ' ἀνδρεῖα, ἀνδρεῖοι » (2). Ἡ ψυχὴ μάλιστα τῶν παιδίων ὁμοιάζει τὸν κηρὸν, τὸν ὁποῖον εὔκολα δύναται τις νὰ μαλάξῃ, καὶ νὰ πλάσσῃ ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι θέλει· « Τὰ δὲ ἤθη καὶ ἐπιτηδεύ- » ματα πλάσσει καὶ κηροχυτεῖ τὰν ψυχὰν, φυσίωσιν ἐμποιεῦντα » διὰ τῆς συνεχέος ἐνεργίης » (3). Ἀπὸ τοιαύτας ψυχὰς, πλασμένας, ὡς πρέπει, γεννῶνται οἱ χρηστοὶ πολῖται· καὶ οὗτοι πάλιν πλάσσουν τὴν χρηστὴν πολιτείαν· « Ἀρχὰ πολι- » τείας ἁπάσης νέων τροφά » (4). Ὅ,τι μάλιστα χρεωστοῦν

(1) Εὐριπίδ. Ἰφ. Αὐλ. 926. (2) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. II, 1, σελ. 22-23. (3) Ἱππόδαμος παρὰ τῷ Στοβ. σελ. 249. (4) Διοτογέν. παρὰ τῷ αὐτ. σελ. 251.

www.hbtoor.com.cn

οἱ γονεῖς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, εἶναι τὸ μῖσος τοῦ ψεύδους. Ἡ ἀλήθεια (ἔλεγεν ὁ Νομοθέτης Χαρώνδας) εἶναι τὸ ἀναγκαιότατον μάθημα εἰς τὰ παιδία, διότι ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτῆς, ὡς ἀπὸ σπόρον γονιμώτατον, γεννῶνται ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἀρεταί· « Χρὴ συνεθίζειν ἐκ παίδων, κολάζοντας μὲν τοὺς » φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις, ἵνα ἐμφυσιῶται » ἑκάστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερματωδέστατον τῆς ἀρετῆς » (1). Καὶ σημείωσε πῶς ὁ σοφὸς νομοθέτης ὠνόμασεν ὑπερθετικῶς Σπερματωδέστατον τὸν σπόρον τῆς ἀληθείας εἰς τὰς νεαρὰς τῶν παιδίων ψυχάς· ὄχι μόνον διότι ἀπ' αὐτὸν ἐλπίζονται οἱ κάλλιστοι τῆς μελλούσης των ζωῆς καὶ διαγωγῆς καρποί, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σπορά του εἶναι τόσον πλέον εὔκολος, ὅσον φυσικὰ τοῦ λογικοῦ ζώου ἡ ψυχὴ εἰς τὴν ἀλήθειαν κλίνει καὶ ἀποστρέφεται τὸ ψεῦδος, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος· « Ἡ φύσις » αὕτη ἐστὶ τῆς διανοίας, τοῖς μὲν ἀληθέσιν ἐπινεύειν, τοῖς » δὲ ψευδέσι δυσαρεστεῖν » (2). Θέλεις ἀπόδειξιν τούτου; Ἐξέτασε πῶς διατίθεται ἡ ψυχή σου πρὸς τὸν ὅστις σ' ἀδικεῖ μὲ βίαν, καὶ ὅστις μὲ δόλον. Τοὺς ἀποστρέφεσαι φυσικὰ καὶ τοὺς δύο· ἀγανακτεῖς ὅμως πολὺ πλέον πρὸς τὸν ἀπατήσαντά σε μὲ τὸ ψεῦδος, διότι ὑβρίζει αὐτό σου τὸ λογικόν, ὑποθέτων σε μωρόν. — ΚΑΛΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ. Καλὴν διδασκαλίαν ὀνομάζει, ὡς καὶ ἀνωτέρω (3), τὴν Ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν (4). — ΠΑΡΗΚΟΛΟΥΘΗΚΑΣ. Μεταχειρίζεται καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν λέξιν (5). Τὸ ῥῆμα Παρακολουθῶ σημαίνει κυρίως Ἀκολουθῶ τινὰ συνοδεύων, καὶ μεταφορικῶς, Συχνάζω εἰς τινός, διὰ νὰ τὸν ἀκούω λέγοντα, ἁπλῶς, ἢ καὶ ὡς μαθητὴς

(1) Χαρώνδ. παρὰ τῷ Στοβ. σελ. 289. (2) Ἐπικτήτ. Διατριβ. I, 28, § 2, σελ. 64. (3) Σελ. 153. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 10. (5) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 10, σελ. 86.

www.libtool.com.cn
διδάσκαλον, νὰ μάθω τέχνην τινὰ ἢ ἐπιστήμην, καθὼς καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ ἁπλοῦν Ἀκολουθῶ (suivre), οἷον Ἀκολουθῶ τὸν διδάσκαλον τῆς Φυσικῆς. Ὁ Δημοσθένης τὸ ἐσύναψε μὲ τὸ Μανθάνω· « Ἵνα μᾶλλον μάθητε » καὶ παρακολουθήσητε τοῖς περὶ τὸν νόμον αὐτὸν ἀσκήμασι (1)· καὶ ὁ Θεόφραστος μὲ τὸ Εἶδω· « Τρέψομαι δὲ » ἤδη ἐπὶ τὸν λόγον· σὸν δὲ, παρακολουθῆσαί τε καὶ εἰδῆσαι, » εἰ ὀρθῶς λέγω » (2).

7. ΒΕΒΗΛΟΥΣ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (3) ἡ λέξις. — ΓΡΑΩΔΕΙΣ. Ἀξίους νὰ λέγωνται καὶ νὰ πιστεύωνται ἀπὸ γραΐας. Αἱ γραῖαι εἶναι φυσικὰ λάλοι, καὶ μάλιστα αἱ τοῦ ὄχλου. Ὅθεν καὶ ὁ Ποιητὴς παραβάλλει μὲ ταύτας τὸν πολυλόγον καὶ ταχυλόγον,

——— Ὡς ὁ μολοβρὸς ἐπιτροχάδην ἀγορεύει
Γρηῒ καμινοῖ ἶσος (4) ———————

τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Ἡσύχιος λέγει, « Γρηῒ καμινοῖ· ἐπεὶ » εὔλαλοι αἱ γραΐες, διὰ τὸ παντοδαποῖς ἀνδράσιν ὁμιλεῖν ». — ΠΑΡΑΙΤΟΥ. Ἄφινε, ἀπόφευγε. Τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν σώζει ἔτι καὶ σήμερον ἡ γλῶσσα, πλὴν ὅτι ἡμεῖς τὴν μεταχειριζόμεθα καὶ εἰς τὸν ἐνεργητικὸν τύπον, οἷον, Παραιτῶ ἢ Παραιτοῦμαι τὴν βασιλείαν, τὸν θρόνον, τὴν ἐπισκοπὴν (abdiquer), ἢ Κάμνω παραίτησιν τῆς Βασιλείας, τοῦ θρόνου, τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ Δίδω τὴν παραίτησίν μου· Ἐπαραίτησε ἢ Ἐπαραιτήθη τὴν φιλίαν του (renoncer), καὶ Ἐπαραιτήθη ἀπὸ τὸν κόσμον. Οἱ

(1) Δημοσθέν. Κατὰ Τιμοκράτ. σελ. 703. (2) Θεοφράστ. Χαρακτηρ. Προοίμ. (3) σελ. 83. (4) Ὀδυσσ. σ', 26.

www.mitsos.com.cy

παλαιοὶ ἔλεγον Παραιτοῦμαι, τὸ ἐπιμόνως καὶ προθύμως αἰτῶ (solliciter, prier), οἷον « Παραιτήσομαι » δ' ὑμᾶς μηδὲν ἀχθεσθῆναί μοι » (1). — ΓΥΜΝΑΖΕ ΔΕ ΣΕΑΥΤΟΝ. Ἀσκοῦ, μελέτα, συνείθιζε, μεταφορικῶς ἀπὸ τὰς παλαίστρας, ὅπου ἐπάλαιαν γυμνοὶ οἱ Ἀθληταί· « Γύμναζε, ἀντὶ τοῦ ἔθιζε· ὁ Ἀπόστολος, Γύμναζε δὲ » σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν » (2). Ἡ καθημερινὴ γυμνασία κάμνει τὴν ἀρετὴν συνήθειαν καὶ τέλος τὴν μεταβάλλει εἰς ἕξιν, ὡς ἐξεναντίας καὶ τὴν κακίαν· ὅθεν εἶπε κομψῶς καὶ ὁ Πέτρος περὶ τῶν συνειθισμένων εἰς τὴν ἀδικίαν « Καρδίαν » γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες » (3). Περὶ τῆς Εὐσεβείας, ἴδε τὰ προλεχθέντα (4).

8. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΓΥΜΝΑΣΙΑ. « Γυμνασία ἡ τριβὴ » κατὰ τὸν Σουΐδαν· « Γυμνασία, ἄσκησις, μελέτη » κατὰ τὸν Ἡσύχιον. Διαφωνοῦν οἱ ἐξηγηταὶ ἐδῶ. Οἱ μὲν νομίζουν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Σωματικὴν γυμνασίαν νοεῖ τὴν κυρίως γυμνασίαν τῶν ἀθλητῶν εἰς τὰς παλαίστρας, παραβάλλων αὐτὴν μὲ τὴν πνευματικὴν γυμνασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας· καὶ ταύτης τῆς δόξης εἶναι πολλοὶ τῆς ἐκκλησίας πατέρες (5). Κατ' ἄλλους ὅμως, ὁ Παῦλος ἐπιμένων εἰς τὴν μεταφοράν, νοεῖ Σωματικὴν γυμνασίαν τὴν ἄκραν σκληραγωγίαν τοῦ σώματος, ὁποίαν τὴν ἐπαράγγελλαν οἱ κεκαυτηριασμένοι τὴν συνείδησιν (6), ἐμποδίζοντες τὸν γάμον, διδάσκοντες νηστείας μακράς· διότι δὲν ἐπεριωρίζοντο εἰς μόνην τὴν ἀποχὴν τινῶν βρωμάτων,

---

(1) Δημοσθέν. Κατὰ Μειδ. σελ. 533. ═══ (2) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 461. ═══ (3) Β', Πέτρ. β', 14. ═══ (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 2, στιχ. 98. ═══ (5) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 804. ═══ (6) Idem, *ibid.* et Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 43.

www.libtool.com.cn
ἀλλὰ καὶ ἐνήσευαν ὑπὲρ τὸ μέτρον, καὶ ἡ σκληραγωγία των ἦτον ἀληθὴς « Ἀφειδία τοῦ σώματος, » ἤγουν ἀψηφησία παντελὴς καὶ καταφρόνησις, ὡς ἀλλοῦ (1) τὴν ὀνομάζει καὶ τὴν καταδικάζει ὁ Ἀπόστολος. Ταῦτα ἐδίδασκαν κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἑκατονταετηρίδα αἱρετικοί τινες, καὶ ἐξαιρέτως οἱ Μαρκιωνῖται, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ σῶμα ἦτο πλασμένον ἀπ' ἄλλην κακὴν ἀρχὴν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν τῆς ψυχῆς Θεόν· καὶ οἱ ὀπαδοὶ ἄλλου αἱρεσιάρχου, τοῦ Μοντανοῦ, καταφρονηταὶ καὶ αὐτοὶ τοῦ γάμου, καὶ νηστευταὶ αὐστηρότατοι. Περὶ τῶν τοιούτων λέγει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς « Τοιαῦτα » γὰρ διδάσκουσιν οἱ τῆς συζυγίας μερισταὶ, δι' οὓς καὶ τὸ » ὄνομα βλασφημεῖται. Μιαρὰν δὲ εἶναι τὴν συνουσίαν λέ» γοντες οὗτοι, οἱ τὴν σύστασιν καὶ αὐτοὶ ἐκ συνουσίας εἰλη» φότες, πῶς οὐκ ἂν εἶεν μιαροί; » (2). Καὶ πάλιν, « Ἐπεὶ » δ' οἱ ψευδόμενοι οὗτοι τὸ σῶμα διαβάλλουσι, μαθέτωσαν ὅτι » καὶ ἡ τοῦ σώματος εὐαρμοστία συμβάλλεται τῇ διανοίᾳ πρὸς » εὐφυΐαν, κ. τ. λ. » (3). Περὶ τοῦ Μοντανοῦ εἶπεν ἄλλος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς « Τίς ἐστιν οὗτος ὁ πρόσφατος δι» δάσκαλος; τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἡ διδασκαλία δείκνυσιν· οὗτός » ἐστιν ὁ διδάξας λύσεις γάμων, ὁ νηστείας νομοθετήσας... ὁ » πρακτῆρας χρημάτων καταστήσας, ὁ ἐπ' ὀνόματι προσ» φορῶν τὴν δωροληψίαν ἐπιτεχνώμενος, κ. τ. λ. » (4). Βλέπεις, ὅτι οἱ διδάξαντες τὰς σκληραγωγίας ταύτας, ἐφρόντιζαν νὰ γεμίζωσι καὶ τὸ πουγγίον ἀπὸ τὰς προσφορὰς τῶν ἀνοήτων, ὡς ἔπρασσεν ὁ Μοντανός. Ἦσαν ὅμως καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν διδάσκοντες καὶ πράσσοντες αὐτὰς ἀπὸ πληροφορίαν δεισιδαίμονα

(1) Πρὸς Κολοσσ. β', 23. (2) Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωματ. III, σελ. 445. (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. IV, σελ. 481. (4) Παρὰ τῷ Εὐσεβ. Παμφιλ. Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. V, 18.

www.libtool.com.ru

ὅτι ἦτο πρᾶγμα ἀναγκαῖον καὶ εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν, ὄχι νὰ χαλινόνωσι (τοῦτο ἀπαιτεῖται καὶ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἀπὸ τὴν Θρησκείαν), ἀλλὰ νὰ σβέσωσιν ὁλότελα τῆς ψυχῆς τὰ πάθη περὶ τῶν ὁποίων, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀληθινῆς ἀρετῆς τοῦ λογικοῦ ζώου, ἴδε τὰ ἀλλοῦ (1) πλατύτερον λεχθέντα. — ΠΡΟΣ ΟΛΙΓΟΝ ΕΣΤΙΝ ΩΦΕΛΙΜΟΣ. Ἡ νηστεία καὶ αἱ λοιπαὶ τοῦ σώματος κακοπάθειαι, καὶ ἂν γίνωνται ἐξ ἐντολῆς τῆς ἐκκλησίας, ὀλίγον ὅμως ὠφελοῦν, ὅταν δὲν συνοδεύωνται μὲ τὴν εὐσέβειαν. Τὸ αὐτὸ νοεῖται, καὶ διὰ τὰς μακρὰς προσευχὰς, τὰς ἐλεημοσύνας, καὶ πάσας ἄλλας προσφορὰς ἢ Θυσίας. Πρὸς τοὺς τοιούτους νηστευτὰς καὶ προσεύκτας λέγει αὐτὸς ὁ Θεὸς « Τί μοι πλῆθος τῶν Θυσιῶν ὑμῶν; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτω- » μάτων... Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;... » Νηστείαν καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς νουμηνίας ὑμῶν, καὶ τὰς » ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου... Μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκ- » ζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ καὶ » δικαιώσατε χήραν, κ. τ. λ. » (2). Δὲν ἦτο διάφορος ἡ περὶ τούτων κρίσις τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων·

— Ἐγὼ δὲ πολλάκις σοφωτέρους
Πέντας ἄνδρας εἰσορῶ τῶν πλούσιων,
Θεοῖς τε μικρὰ χειρὶ θύοντας τέλη,
Τῶν βουθυτούντων ὄντας εὐσεβεστέρους (3).

— ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΝ ΕΧΟΥΣΑ, κ. τ. λ. « Ἐπαγγελία, » Ὑπόσχεσις, καὶ Ἐπάγγελμα » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἡ εὐσέβεια ὑπόσχεται τὰ ἀγαθὰ καὶ τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ὅσις εὐσεβεῖ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ πράσσει τὰς ἐντολάς του,

(1) Εἰς τὰ Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. Προλεγόμ. σελ. κγ', καὶ εἰς τὸ Ἐπικτήτ. Ἐγχειρίδ. Προλεγόμ. σελ. ιζ'-κ'. (2) Ἡσαΐου, α', 11-17. (3) Εὐριπίδ. παρὰ Στοβ. XCV, σελ. 519.

www.libtool.com.cn

καὶ εἰς τὸν παρόντα κόσμον ἀκόμη εὐτυχεῖ, ἐπειδὴ, κἂν ἡ τύχη τὸν στερήσῃ ἀπὸ τὰ ἀγαθά της, δὲν ἐμπορεῖ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὸν πλοῦτον τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως, ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς· ἀπολαύει τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὔνοιαν τῶν ὁμοίων του (1), καὶ ἐμπορεῖ θαῤῥετὰ νὰ λέγῃ, ὄχι ὡς ὁ Φαρισαῖος, « Νηστεύω δὶς τοῦ Σαββάτου » ἀλλὰ, Δὲν ἠδίκησα κἀνένα. Ὁ τοιοῦτος μόνον συναναστρέφεται μὲ τὴν ἰδίαν του ψυχὴν εὐχαρίστως, διότι καὶ τὴν παρελθοῦσάν του διαγωγὴν ἀναλογιζόμενος χαίρει, καὶ περὶ τῆς μελλούσης ἔχει καλὰς ἐλπίδας· « Συνδιάγειν τε ὁ τοιοῦτος ἑαυτῷ βούλεται· » ἡδέως γὰρ αὐτὸ ποιεῖ. Τῶν τε γὰρ πεπραγμένων ἐπιτερπεῖς » αἱ μνῆμαι, καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδες ἀγαθαί· αἱ τοιαῦται » δὲ ἡδεῖαι, κ. τ. λ. » (2). Ἐξεναντίας, ὁ καταφρονητὴς καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων πολεμεῖται νύκτα καὶ ἡμέραν, ἀπὸ τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα πάθη, ἐκ τῶν ὁποίων κεντούμενος πολεμεῖ τοὺς ἄλλους. Τὸ πρὸς τούτους μῖσος πηγάζει ἀπὸ τὸ πρὸς ἑαυτὸν μῖσος· διότι εἶναι τῶν ἀδυνάτων ν' ἀγαπήσῃ τις ἀληθῶς ἑαυτὸν, ὅταν δὲν εὑρίσκῃ τίποτε ἀγαπητὸν εἰς ἑαυτόν· « Οὐδὲ δὴ συγ- » χαίρουσιν οὐδὲ συναλγοῦσιν οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς· στασιάζει γὰρ » αὐτῶν ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ μὲν διὰ μοχθηρίαν ἀλγεῖ ἀπεχόμενον » αὐτῶν, τὸ δὲ ἥδεται, καὶ τὸ μὲν δεῦρο, τὸ δ' ἐκεῖσε ἕλκει, » ὥσπερ διασπῶντα... μεταμελείας γὰρ οἱ φαῦλοι γέμουσιν. » Οὐ δὴ φαίνεται ὁ φαῦλος οὐδὲ πρὸς ἑαυτὸν φιλικῶς διά- » κεῖσθαι, διὰ τὸ μηθὲν ἔχειν φιλητόν. Εἰ δὴ τὸ οὕτως ἔχειν » λίαν ἐστὶν ἄθλιον, φευκτέον τὴν μοχθηρίαν διατεταμένως, καὶ » πειρατέον ἐπιεικῆ εἶναι· οὕτω γὰρ καὶ πρὸς αὐτὸν φιλικῶς » ἂν ἔχοι, καὶ ἑτέρῳ φίλος γένοιτο » (3). Οὐδ' αὐτή του ἡ

(1) Ἰδ. τὰ Προλεγόμεν. εἰς τὰ τοῦ Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομάχ. σελ. κγ', καὶ νς'. (2) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομάχ. IX, δ', σελ 174. (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ., σελ. 175.

www.libtool.com.cn

νομιζομένη εὐτυχία μένει βεβαία· ἡ Θεία δίκη τὸν μαςίζει ἀπροσδοκήτως, ἢ τὸν καταςένει μισητὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του φανερόνων τὰς ἀδικίας του·

Οὐδέποτ' εὐτυχίαν
Κακοῦ ἀνδρὸς, ὑπέρφρονα τ' ὄλβον
Βέβαιον εἶπάσαι χρεών,
Οὐδ' ἀδίκων γενεάν· ὁ γὰρ οὐδενὸς
Ἐκφὺς χρόνος, δικαίους
Ἐπάγων κανόνας, δείκνυσιν
Ἀνθρώπων κακότητας (1).

Ἐρώτησε τὸν κλέπτην τῶν δημοσίων, ἢ ἄλλης τινὸς ἀδικίας ἐργάτην, ἂν εὐτυχῇ ἀναγινώσκων τὰ ἐγκώμιά του εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἢ ἂν χαίρῃ νὰ τὸν δείχνωσι μὲ τὸ δάκτυλον οἱ συμπολῖταί του καὶ νὰ φεύγωσι τὴν μ' αὐτὸν ἀναςροφήν.

9. ΠΙΣΤΟΣ Ὁ ΛΟΓΟΣ. Ὅ,τι εἶπε καὶ ἀνωτέρω (2). Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς τὸ συνδέουν (ὡς ἐκεῖ) μὲ τὸ ἀκόλουθον ἐδάφιον « Εἰς τοῦτο γὰρ, κ. τ. λ. » Ἀλλ' ἐκεῖ ἡ » σύνδεσις ἦτο πρόδηλος, διὰ τὸ ἀμέσως ἐπιφερόμενον, Ὅτι » Χριςὸς Ἰησοῦς, κ. τ. λ. ». Προκρίνω τὴν ἐξήγησιν ἐκείνων, ὅσοι τὸ συνάπτουν μὲ τὸ προηγούμενον ὄγδοον ἐδάφιον (3), διὰ νὰ ἦναι τὸ νόημα· Τὸ, ὅτι ἡ εὐσέβεια ὠφελεῖ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, εἶναι λόγος ἄξιος νὰ πιςεύεται ἀπ' ὅλους τοὺς χριςιανοὺς ἀδιςάκτως.

10. ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΓΑΡ ΚΑΙ ΚΟΠΙΩΜΕΝ. Διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας ὑποφέρομεν τοὺς πολλοὺς κόπους τοῦ κηρύγματος. — ΟΝΕΙΔΙΖΟΜΕΘΑ. (Μὲ διάφορον γραφὴν ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΘΑ). Περι-

(1) Εὐριπίδ. τόμ. II, σελ. 432. Musgrav. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', γ5, σελ. 88. (3) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 44.

www.libtool.com.cn

παιζόμεθα ὡς μωροί, καὶ μωρᾶς διδασκαλίας κήρυκες ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὡς εἶπεν ἄλλοῦ « Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν » ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μω- » ρίαν » (1). — ΘΕΩ ΖΩΝΤΙ. Ζῶντα ὀνομάζει τὸν ἀληθινὸν τῶν πιστῶν Θεὸν εἰς διάκρισιν τῶν ἀπὸ τὰ ἔθνη πιστευομένων Θεῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν πλὴν εἴδωλα νεκρὰ, κατασκευασμένα ἀπὸ ἀνθρώπους, ὡς ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ, « Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν » ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· στόμα ἔχουσι, » καὶ οὐ λαλήσουσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι, καὶ οὐκ ὄψονται, » ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἐνωτισθήσονται » (2). Καὶ σημείωσε, ὅτι τοῦτο μάλιστα τὸ δανῖτικὸν εἶχεν ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸν νοῦν, διότι οἱ Ἑβραῖοι ἔδιδαν τὸ ἐπίθετον (Ζῶν) ἐξαιρέτως εἰς τὸν Θεόν· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς τὸ μεταχειρίζεται ὡς ὁρκωτικὸν « Ἀλλὰ ζῶ ἐγὼ, καὶ ἀεὶ ζῶν τὸ ὄνομά μου, κ. τ. λ. » (3). Καὶ εἰς αὐτὸν συνήθως ὤμνυαν, ὁσάκις ἤθελαν νὰ πιστώσωσι τίποτε, « Καὶ ὤμοσε Σαοὺλ, λέγων, Ζῇ Κύριος! εἰ ἀπο- » θανεῖται » (4), ὡς ὀμνύοντες σήμερον, λέγομεν, Μὰ τὸν Θεόν! δὲν θέλει ἀποθάνειν, καὶ ὡς ὤμνυαν οἱ παλαιοὶ Μὰ τὸν Δία! Μὰ τὸν Ἀπόλλω! ἢ Ἴσορες Θεοὶ τούτων! (5) καὶ κατὰ τοὺς Βοιωτοὺς, Ἴττω Ζεύς! ἀντὶ τοῦ Ἴσω (6). — ΜΑΛΙΣΤΑ ΠΙΣΤΩΝ. Τοὺς χριστιανοὺς ὀνομάζει πιστοὺς (fidèles). Ὅλους (λέγει) θέλει νὰ τοὺς σώσῃ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐξαιρέτως τοὺς πιστεύσαντας εἰς αὐτόν.

12. ΜΗΔΕΙΣ.... ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΙΤΩ. Ὅ,τι παραγγέλλει

---

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. α', 23. (2) Ψαλμ. ρλέ, 15. (3) Ἀριθμ. ιδ', 21. (4) Α', Βασιλ. ιθ', 6. (5) Ἰδε τὰς εἰς τὸν Λυκοῦργ. Κατὰ Λεωκράτ. σημειώσ. σελ. 63. (6) Πλάτων, Φαίδ. σελ. 62.

www.libtool.com.cn
καὶ τὸν Τίτον, « Μηδείς σου περιφρονείτω » (1). Ἀλλ' ἐδῶ προσθέτει τὸ « Νεότητος » διότι ὁ Τιμόθεος εἶχε χειροτονηθῆν ἐπίσκοπος, νεώτερος παρὰ τὸ σύνηθες, διὰ τὴν πολλὴν του ἀρετήν. Καὶ διὰ νὰ τὸν φυλάξῃ ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν ταύτην, προσθέτει ἀμέσως τὸ — ΤΥΠΟΣ ΓΙΝΟΥ. Τύπος, παράδειγμα (modèle), τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Θεοδώρητος, λέγει, « Ἔμψυχος νόμος γενοῦ· δεῖξον ἐν σαυτῷ τὸ τῶν νόμων κατ» όρθωμα· ἔχε τὸν βίον μαρτυροῦντα τῷ λόγῳ » (2). Τὸ αὐτὸ παραγγέλλει καὶ εἰς τὸν Τίτον « Σεαυτὸν παρεχόμενος » τύπον (3) », καὶ τὸ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἀπόστολος περὶ ἑαυτοῦ « Ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς » (4). Διότι τί ὠφελεῖ τὸν λαϊκὸν τοῦ ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἡ διδαχὴ, ἐὰν οὗτος πρῶτος παραβαίνῃ ὅσα διδάσκει. Πρὸς τοὺς τοιούτους διδασκάλους λέγει ἀλλοῦ μὲ δημοσθενικὴν δεινότητα, « Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων » μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ » βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς; ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, » διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις; » (5). — ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (6) ἡ λέξις. — ΕΝ ΠΙΣΤΕΙ. Πίστις ἐδῶ δύναται νὰ σημάνῃ τὴν ἀλλοτριότητα ἀπὸ πᾶσαν ἀπάτην, τὴν κοινῶς λεγομένην Ἐμπιστοσύνην (fidélité), χρήσιμον μάλιστα εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλους συναλλάγματα τῶν ἀνθρώπων. Ἐμπορεῖ ὅμως νὰ νοηθῇ καὶ περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως (ὡς ἀνωτέρω εἰς τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ παρόντος κεφαλαίου), ἤγουν νὰ γίνεσαι εἰς τοὺς διδασκομένους παράδειγμα

(1) Πρὸς Τίτ. β', 15. (2) Ἴδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1341. (3) Πρὸς Τίτ. β', 7. (4) Β', Πρὸς Θεσσαλ. γ', 9. (5) Πρὸς Ῥωμ. β', 21-23. (6) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 15, σελ. 131.

www.libtool.com.cn

καὶ κατὰ τὴν πίστιν (foi), δείχνων εἰς αὐτούς, ὅτι εἶσαι πληροφορημένος περὶ αὐτῆς. Τὴν πίστιν ταύτην σπουδάζοντες νὰ δείξωσιν οἱ ἀπαίδευτοι, καὶ Γραικοὶ καὶ ἀλλογενεῖς, ὁρκίζονται πολλάκις εἰς αὐτὴν, Μὰ τὴν πίστιν μου (par ma foi) λέγοντες. — ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ. Τὸ αὐτὸ καὶ τὸ λεγόμενον ἀλλοῦ, « Ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν » ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου » (1). — ΕΝ ΑΓΝΕΙΑ. Ἁγνείαν λέγει τὴν σωφροσύνην, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (2). Σημαίνει κυρίως Καθαρότητα, καὶ ἔχει τὰ αὐτὰ γενέθλια καὶ τὸ συνώνυμον αὐτοῦ Ἁγιότης. Κατωτέρω (3) προσθέτει καὶ τὸ Πάσῃ, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ σωματικὴ καθαρότης, ἂν δὲν χαλινώσῃ τις καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μὴ συγχωρημένης μίξεως, κατὰ τὸ ἀλλοῦ παραγγελλόμενον· « Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παν- » τὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην » ἐν φόβῳ Θεοῦ » (4). Καὶ τοῦτο συμβαίνει πολλάκις καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ ἁμαρτήματα, νὰ ἀπατώμεθα νομίζοντες ἑαυτοὺς ἀθώους τοῦ κακοῦ, διὰ τοῦτο μόνον ὅτι δὲν τὸ ἐπράξαμεν, ἐνῷ βασανιζόμεθα ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῆς πράξεως τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἀρκεῖ ἡ παραμικρὰ ἀφορμὴ νὰ φέρῃ εἰς ἔργον. Περὶ τῶν τοιούτων ἐλέχθη, καὶ λέγεται δικαίως τὸ

Χεῖρες μὲν ἁγναί, φρὴν δ' ἔχει μίασμά τι (5).

13. ΕΩΣ ΕΡΧΟΜΑΙ. Ἐσημειώθη ἀλλοῦ (6), ὅτι τοῦ Ἔρχομαι, ὡς καὶ τοῦ συνωνύμου Εἶμι, ὁ ἐνεστὼς λαμβάνεται πολλάκις ἀντὶ τοῦ μέλλοντος Ἐλεύσομαι. Ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν ὑποτακτικὸν ἀόριστον, Ἕως ἔλθω ἢ Ἕως ἂν ἔλθω, ἢ ὡς λέγομεν κοινῶς Ἕως νὰ ἔλθω, ἐκφράζοντες τὸν

(1) Ματθ. κϐ', 37. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 65. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 2, σελ. 168. (4) Β', Πρὸς Κορινθ. ζ', 1. (5) Εὐριπίδ. Ἱππολ. 317. (6) Ἰδὲ τὰς εἰς τὸν Λυκοῦργον Κατὰ Λεωκράτ. σημειώσ. σελ. 83-84.

Ἂν διὰ τοῦ Νοῦ (1). — ΑΝΑΓΝΩΣΕΙ. Ἀνάγνωσιν ἐδῶ νοεῖ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν, διότι δὲν ἦσαν ἀκόμη τότε βιβλία τῆς Νέας Διαθήκης. — ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΙ. Παράκλησιν λέγει, τὴν εἰς τὰ καλὰ παραίνησιν καὶ προτροπὴν, ἥτις ἐγίνετο εἰς τὸν λαὸν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν. « Παράκλησις (λέγει ὁ Ἀρ- » ποκρατίων), προτροπὴ.... τίθεται μέντοι σπανίως καὶ ἀντὶ » τῆς δεήσεως ». Ὁ Θεοδώρητος τὸ ἑξῆς « Παράκλησιν, » τοὺς ἀθυμοῦντας ψυχαγωγεῖν » μ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου τὸ ἑρμηνεύει « Τὴν ἐπὶ τὴν » ἀρετὴν προτροπήν » (2). Εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην σημαίνει καὶ τὰ δύο· προκρίνω ὅμως ἐδῶ τὴν ἐξήγησιν, Προτροπὴν, τὴν κοινῶς λεγομένην Παρακίνησιν. Ἔχει ἀκόμη καὶ τρίτην σημασίαν, Δέησις, ὡς εἶναι τὸ « Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως » δεόμενοι ἡμῶν » (3). Τοῦτο ἑρμηνεύοντες εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν λέγομεν Παρακάλεσις· τὸ δὲ Παράκλησις σημαίνει εἰς ἡμᾶς μόνην θρησκικὴν δέησιν, τὴν πρὸς τὸν Θεόν· ὅθεν καὶ ἡ Παρακλητικὴ, βιβλίον περιέχον παρακλητικοὺς ὕμνους ἢ κανόνας. — ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ. Δὲν ἔχει χρείαν ἐξηγήσεως ἡ γνωστὴ εἰς ὅλους λέξις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν ἡ Διδασκαλία ἐσήμαινε τὴν ἐξήγησιν τῶν γραφῶν, καὶ ὁ διδάσκων αὐτὰς εἶχεν ἐπάγγελμα ἰδιαίτερον τοῦ Διδασκάλου. Εἰς τῶν Γραικορωμαίων τοὺς χρόνους ἔπειτα ἔγινεν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα μερισμένον εἰς τρεῖς διδασκάλους, τὸν Διδάσκαλον τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν Διδάσκαλον τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τὸν Διδάσκαλον τοῦ Ψαλτηρίου (4).

---

(1) Ἰδε Διαταξ. I, σελ. 225, καὶ II, σελ. 256-257. — (2) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 581. — (3) Β', Πρὸς Κορινθ. ἡ, 4. — (4) Ἰδ. Ducang. *Glossar. med. et infim. Græcit.* tom. I, pag. 305-306., καὶ I, *Meurs. Glossar. Græcobarbar.* pag. 126.

www.libtool.com.cn

14. ΧΑΡΙΣΜΑΤΟΣ. « Χάρισμα, δῶρον » λέγει ὁ Ἡσύχιος, ἤγουν ὅ,τι δίδεται δωρεὰν, ὡς ἐνεργεσία, καὶ ὄχι ὡς μισθὸς χρεωστούμενος. Τὸ αὐτὸ σημαίνει καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν τὸ Χάρισμα, καὶ τὸ συνώνυμον Δῶρον ἢ Δωρεά. Εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην Χαρίσματα λέγονται τὰ χαριζόμενα ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πνευματικὰ ἀγαθά· τὰ ὁποῖα καὶ Πνευματικὰ μόνον, ἐλλειπτικῶς ὠνόμασεν ἀλλοῦ « Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά· μᾶλλον δὲ » ἵνα προφητεύητε » (1), ἤγουν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, καὶ ἐξαιρέτως τὸ χάρισμα τῆς προφητείας, τῆς ἐξηγήσεως δηλαδὴ τῶν γραφῶν τῆς γινομένης εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ταῦτα νοεῖ ὅταν λέγῃ « Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ » πνεῦμα » τὰ ὁποῖα καὶ καταριθμεῖ λέγων « Πρῶτον ἀπο- » στόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα » δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων κ. τ. λ. » (2) ὅπου ὁ Θεοδώρητος λέγει, « Ἔδειξε πολλὰ μὲν καὶ διάφορα τὰ δεδόμενα » χαρίσματα, μίαν δὲ τὴν τούτων πηγήν. Χαρίσματα δὲ » καλεῖται, διὰ τὸ κατὰ θείαν δίδοσθαι φιλοτιμίαν » (3). — ΔΙΑ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΣ. Καὶ ἐδῶ, ὡς ἀνωτέρω (4), κατὰ τὴν συνήθη σημασίαν ἐνόησαν πολλοὶ τὴν λέξιν, ἤγουν μὴ ἀμέλει τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς σὲ, διὰ τῆς προγνώσεως καὶ προλέξεως, ὅτι μέλλεις νὰ φανῇς ἄξιος τοῦ χαρίσματος (5). — ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΩΝ. Ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν διαφέρει ἀπὸ τὴν Χειροτονίαν, ἂν καὶ συγχέεται πολλάκις μ' αὐτήν· Χειροτονία λέγεται ἡ ἐκλογὴ εἰς ἱερατικόν τι ἀξίωμα,

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ιδ', 1. (2) Αὐτόθ. ιβ', 4, καὶ 28. (3) Id. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1500. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 18, σελ. 91. (5) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 45.

www.libtool.com.cn
ἤτις ἐγίνετο, ὄχι κατὰ τὸνομά της, ὡς εἰς τὰς πολιτικὰς ἐκλογὰς τῶν παλαιῶν, διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν, ἀλλὰ διὰ ψηφοφορίας. Ὅταν ὁ Σουΐδας λέγῃ « Χειροτονητέον, τὴν χεῖρα ἐκ- » τατέον » νοεῖ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς· ὅταν δὲ, « Χειροτονία, ἐκλογὴ » καὶ « Χειροτονήσαντες, ἐκλεξάμενοι » πάντα τρόπον ἐκλογῆς, καὶ ἴσως ἐξηγῶν τὸ « Χειροτονήσαντες » δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν » (1). Μετὰ τὴν ἐκλογὴν (Élection ou Nomination), ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν (Imposition des mains ou Ordination). — ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΙΟΥ. Ὄνομα περιεκτικὸν, σημαῖνον τὸν σύλλογον τῶν Πρεσβυτέρων, ὀνομαζόμενον ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας παλαιὰ, Presbytère, σήμερον δὲ, Chapitre, ἀπὸ δὲ τοὺς Λουθηρανοὺς, Consistoire. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ Χρυσόστομος Πρεσβυτέρους νοεῖ τοὺς Ἐπισκόπους, κατὰ τὴν σημειωθεῖσαν ἀνωτέρω (2) κοινότητα τῶν δύο τούτων ὀνομάτων· καὶ ἐπιλέγει τὴν αἰτίαν, « Οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπί- » σκοπον ἐχειροτόνουν » (3). Ἔλεγε δηλαδὴ ὅ,τι ἐγίνετο εἰς τοὺς χρόνους του, τὴν τετάρτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν συγκροτηθεῖσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδον, εἰς τῆς ὁποίας τὸν δέκατον πέμπτον καὶ δέκατον ὄγδοον κανόνα φαίνεται πρῶτον ἡ διάκρισις Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων (4). Ὁ Θεοδώρητος ἐξηγῶν τὸ προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου ῥητὸν, Μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου, λέγει, « Πρεσβυτέριον ἐνταῦθα τοὺς τῆς ἀποστολικῆς χάριτος » ἠξιωμένους ἐκάλεσεν· οὕτω καὶ τοὺς ἐντίμους τοῦ Ἰσραὴλ » προσηγόρευσεν ἡ θεία γραφὴ Γερουσίαν » (5).

(1) Πράξ. ιδ', 23. ——(2) Σελ. 113. ——(3) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 824. ——(4) Βιβλ. Κανον. τῆς Καθολικ. Ἐκκλησ. μὲ τὰς σημειώσ. τοῦ Christophor. Iustell. σελ. 60-62. ——(5) Παρὰ τῷ Suicer. *ibid. ibid.*

www.libtool.com.cn

15. ΤΑΥΤΑ ΜΕΛΕΤΑ. Ταῦτα ἄσκει, εἰς ταῦτα γυμνάζου, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Ἡσύχιος, « Μελετᾷ, ἀσκεῖ, ἐπιμελεῖται, » γυμνάζεται κ. τ. λ. » καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος « Ταῦτα » ἔδει μελετᾷν τοὺς φιλοσοφοῦντας, ταῦτα καθ' ἡμέραν γρά- » φειν, ἐν τούτοις γυμνάζεσθαι » (1). Ἔμεινε καὶ ἡ λέξις καὶ ἡ σημασία τοῦ Μελετῶ (méditer) καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ὡς λέγομεν περὶ τοῦ διδασκομένου νέου, Μελετᾷ τὸ μάθημά του. Κάποτε τὸ μεταχειριζόμεθα καὶ ὡς συνώνυμον σχεδὸν τοῦ Μέλλω (se proposer), οἷον Μελετῶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἑλλάδα.—ΠΡΟΚΟΠΗ. Ἡ εἰς τὸ τελειότερον προχώρησις καὶ αὔξησις, ὡς καὶ εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν· καὶ τὸ ῥῆμα δὲ, Προκόπτω (faire des progrès), καὶ ἡ μετοχὴ, Προκομμένος (qui a de l'acquis). « Προ- » κοπῆς, αὐξήσεως » λέγει ὁ Φρύνιχος, συγχωρῶν τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ καταδικάζων τὸ ὄνομα Προκοπὴ, ὡς λέξιν ἀνάττικον.— ΦΑΝΕΡΑ Ἦ. Ἀπὸ τὴν συνεχῆ καὶ καθημερινὴν μελέτην καὶ γυμνασίαν (τὴν ὁποίαν ἐδήλωσε διὰ τοῦ « Ἐν τούτοις ἴσθι » ἤγουν εἰς ταῦτα κατάγίνου) γίνεται καὶ φανερώνεται ἡ εἰς τὰ καλὰ προκοπή· « Οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζων δύναται προκόψαι· » ἀλλ' εἰ ταῦτο πάντων προκείμενος, εἰ πρὸς τοῦτο μόνον » θέλεις εἶναι, εἰ τοῦτο ἐκπονῆσαι, ἄφες ἅπαντα τἆλλα· εἰ » δὲ μὴ, οὗτος ὁ ἐπαμφοτερισμὸς ἑκατέρου σοι ποιήσει, οὔτε » προκόψεις κατ' ἀξίαν, οὔτ' ἐκείνων τεύξῃ ὧν πρότερον ἐτύγ- » χανες » (2). — ΕΝ ΠΑΣΙΝ. Οἱ μὲν τὸ ἐξήγησαν, Ἐν πᾶσι πράγμασι, οἱ δὲ Ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις, ἤγουν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ φανερωθῇ ἡ προκοπή σου. Καὶ αὕτη ἡ ἐξήγησις εἶναι ἀληθεστέρα, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ εἰς τινὰ ἀντίγραφα λείπει καὶ ἡ πρόθεσις.

(1) Ἀρρίαν. Διατρ. Ἐπικτήτ. I, 1, § 25, σιλ. 5. (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. IV, 2 § 4. σιλ. 254.

www.libtool.com.cn

16. ΕΠΕΧΕ. Μὲ διάφορον γραφὴν ΠΡΟΣΕΧΕ, ἥτις φαίνεται μᾶλλον ἐξήγησις μεταφερμένη ἀπὸ τὸ μετώπιον (marge) εἰς τὸ ὕφος (texte), ἐπειδὴ καὶ τὸ Ἐπέχω δέχεται τὴν σημασίαν τοῦ Προσέχω, κατὰ τὸν Ἡσύχιον « Ἔπεχε, » ἐπίκεισο, πρόσεχε, κάτεχε, ἐπίμενε » καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τὸ ἐμεταχειρίσθησαν οἱ ἀποστολικαὶ συγγραφεῖς καὶ εἰς ἄλλα μέρη. — ΤΟΥΤΟ ΓΑΡ ΠΟΙΩΝ κ. τ. λ. Φέρει ἐδῶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς γνώμην παρέλληλον τοῦ Ἀριστοτέλους « Καὶ γὰρ » αὐτὸς ὠνήσεται τὰ καλὰ πράττων, καὶ τοὺς ἄλλους ὠφε- » λήσει » (1). — ΕΠΙΜΕΝΕ. Σημαίνει τὸ αὐτὸ σχεδὸν καὶ τὸ ἑξῆς (2) Ἐπίσχηθι, ἤγουν, μίνε, στέκε εἰς αὐτὰ (persévère).

ΚΕΦ. ε'. 5.

1. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ. Τὸ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ἐδῶ εἶναι ἄχι ἐπαγγέλματος (3), ἀλλ' ἡλικίας ὄνομα, σχετικὸν (plus âgé) πρὸς τὸ Νεώτερος. « Πρεσβύτερος, μεῖζων » λέγει ὁ Φώτιος. Τὸ θετικὸν Πρεσβύτης, ἐσήμαινε, κατὰ τὸν Ἱπποκράτην, τὴν πρὸ τοῦ γέροντος ἡλικίαν, ἀπὸ τοῦ 49 δηλαδὴ ἕως τοῦ 56 ἔτους· ἀπὸ δὲ τούτου εἰς τὸ ἑξῆς ὠνομάζετο Γέρων. Ἄλλοι δὲ Γέροντα ὠνόμασαν τὸν ἀπὸ τοῦ 69 ἔτους μέχρι τέλους (4). — ΕΠΙΠΛΗΞΗΣ. Ἐπιπλήττω, Νουθετῶ μὲ παῤῥησίαν καὶ αὐστηρότητα· τὸ ὁποῖον ἤθελ' εἶσθαι ἀταπώτατον ἀπὸ ἐπίσκοπον νέον εἰς τὸν, εἴτε τὴν ἡλικίαν, εἴτε καὶ τὸ ἐπάγγελμα, καὶ πολλάκις τὴν φρόνησιν, ἀνώτερον τοῦ ἐπισκόπου. Εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν ἑρμηνεύεται τὸ Ἐπιπλήττειν τοῦτο Γαλλιστί, κατὰ

(1) Ἀριστοτέλ. Ἠθ. Νικομαχ. IX, 8, σελ. 180. (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 2. (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 113. (4) Ἱπποκράτ. Περὶ Διῶν. σελ. 314, Lind. Ἴδε καὶ τὰς εἰς τὰ Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. σημ. μου, σελ. 321. (5) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1572.

www.libtool.com.cn
θρησκικὴν ἔννοιαν, chapitrer, ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ ἐπιπλήξεως ἐκκλησιαστικῆς.

2. ΠΡΕΣΒΥΤΈΡΑΣ. Τὰς ἡλικιωμένας γυναῖκας.—ΝΕΩΤΈΡΑΣ, τὰς μικροτέρας τὴν ἡλικίαν.—ἘΝ ΠΆΣΗ ἉΓΝΕΊᾼ. Ἔρκει τὸ « Ὡς ἀδελφὰς » ἀλλ' ἐπρόσθεσε καὶ τὸ « Ἐν πάσῃ » ἁγνείᾳ » μὲ πᾶσαν σωφροσύνην, διὰ νὰ δείξῃ καὶ τὴν τελείαν καθαρότητα (1), καὶ πόσον μέγαν κίνδυνον τρέχουν οἱ χειροτονούμενοι νέοι, καὶ ποῖον λόγον χρεωστοῦν ν' ἀποδώσωσιν οἱ χειροτονοῦντες αὐτοὺς ἀνόητοι (νὰ μὴν εἴπω τι βαρύτερον) ἐπίσκοποι.

3. ΧΗΡΑΣ ΤΙΜΑ. Τὰς πτωχὰς χήρας τρέφε μὲ ἐλεημοσύνας. Τοῦτο σημαίνει ἐδῶ τὸ Τιμῶ, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς εὑρίσκεται ὄχι μόνον τοῦτο, εἰς σημασίαν τοῦ Δωροῦμαι (2), ἀλλὰ καὶ τὸ συνώνυμον Θαυμάζω, ὡς εἶπε τις, προσφέρων δῶρον εἰς τὸν διδάσκαλον,

——————Ἀλλὰ τουτονὶ πρῶτον λαβέ·
Χρὴ γὰρ ἐπιθαυμάζειν τι τὸν διδάσκαλον (3)

ἤγουν Ἐπιδιδόναι τι τῷ διδασκάλῳ. —ΤΑΣ ὌΝΤΩΣ ΧΗΡΑΣ. Τὰς ὄχι μόνον τὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα χήρας, τὰς φιλανθρώπους, ὡς τὸ ἐξήγησαν τινες, ἀλλ' ὄχι φιλάρρενας. Ἄλλοι δὲ νοοῦν Ὄντως χήρας, τὰς μὴ ἐχούσας ἀλλαχόθεν οὐδεμίαν βοήθειαν, οὔτ' ἀπὸ τέκνα ἱκανὰ νὰ τὰς θρέψωσιν, οὔτε συγγενεῖς ἄλλους νὰ τὰς βοηθήσωσι. Καὶ αὕτη φαίνεται ἡ ὀρθοτέρα ἐξήγησις, παραβαλλομένη μαλιστα μὲ τὰ ἀκόλουθα (4) ἐδάφια.

4. ΜΑΝΘΑΝΈΤΩΣΑΝ. Τὰ τέκνα ἢ τὰ ἔκγονα τῆς χήρας

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 162.——(2) Ἴδε τὸν Πίνακα τοῦ Ξενοφῶντος, λέξ. Τιμῶ.——(3) Ἀριστοφάν. Νεφελ. 1146.——(4) δ', ε' καὶ ις'.

www.libtool.com.cn
ἀς μανθάνωσι πρῶτα· τί; — ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΟΙΚΟΝ ΕΥ-ΣΕΒΕΙΝ. « Εὖ ποιεῖν τοὺς προγόνους » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (1). Ἀς μανθάνωσι τὴν εὐσέβειαν ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ μέλιτα πρὸς τοὺς γονεῖς των σέβας. Ἡ διάφορος γραφὴ, ΤΩ ΙΔΙΩ ΟΙΚΩ ΕΥΣΕΒΕΙΝ, ἐγεννήθη ἀπὸ διορθωτὴν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφάνη παράξενος ἡ μὲ αἰτιατικὴν σύνταξις τοῦ Εὐσεβεῖν. Λέγεται ὅμως καὶ Εὐσεβεῖν πρός τινα ἢ Περί τινα, καὶ ὄχι σπανίως καὶ μὲ ἔλλειψιν τῆς προθέσεως, οἷον·

Ὡς ἂν τὸ λοιπὸν τἀμ' ἀνάκτορ' εὐσεβεῖν
Εἰδῶσ' Ἀχαιοὶ θεούς τε τοὺς ἄλλους σέβειν (2).

Καὶ πάλιν,

Διόνυσος ἡμᾶς εὐσέβησ' ὁ τοῦ Διός (3).

Τοιοῦτόν τι εἶναι καὶ τοῦ Ποιητοῦ τὸ,

Κηρύσσειν ἀγορήνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς (4),

ἀντὶ τοῦ Κηρύσσειν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἢ εἰς τοὺς Ἀχαιούς, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. — ΑΜΟΙΒΑΣ ΑΠΟΔΙΔΟΝΑΙ ΤΟΙΣ ΠΡΟΓΟΝΟΙΣ. Νὰ ἀνταμείβωσι τὰς εἰς ἑαυτοὺς εὐεργεσίας τῶν γονέων μὲ ἄλλας εὐεργεσίας. Τὸ Προγονοι ἐδῶ λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ Γονεῖς. « Προγόνων, πατέρων» λέγει ὁ Ἡσύχιος.

5. Ἡ ΔΕ ΟΝΤΩΣ ΧΗΡΑ... ΝΥΚΤΟΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΣ. Ὡς ἡ χήρα Ἄννα, ἥτις « Οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν » (5). — ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΗ. Μόνη, ἔρημος ἀπὸ τέκνα, ἀπὸ συγγε-

(1) Id. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 49. (2) Εὐριπίδ. Τρ. 85. (3) Ὁ αὐτ. Βακχ. 466. (4) Ἰλιάδ. β', 51. (5) Λουκ. β', 37.

www.mtosoi.com.cy

νεῖς ἢ φίλους. Ὁ Πλάτων ἤνωσε καὶ τὰ δύο « Οὐρανὸν ἕνα » μόνον ἔρημον κατέςησε » (1), τὸ ὁποῖον εἶναι τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ Παντέρημος (2). « Μεμονωμένος, ἐγκατα- » λελειμμένος » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΠΡΟΣΜΕΝΕΙ, τὸ αὐτὸ καὶ Ἐπιμένει (persévérer), ὡς καὶ ἄλλοῦ αἱ δύο προθέσεις αὗται ἀντιλλάσσονται, οἷον, « Προσμελοῦ, ἐπι- » μελοῦ » Ἡσύχιος. — ΝΥΚΤΟΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΣ. Σημαίνει, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους (Dies et noctes), καὶ τὸ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἀσύνδετον Ἡμέραν νύκτα, καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἡ ἀναλογος φράσις (nuit et jour), ὄχι τὸ ἀκριβῶς ἀδιάκοπον, ἀλλὰ τὸ συχνότατον (assidument).

6. ΣΠΑΤΑΛΩΣΑ. Τρυφῶσα, ἢ μᾶλλον Κατατρυφῶσα, ἤγουν ἀμέτρως τρυφῶσα. Παρὰ τὸν Ἡσύχιον, « Σπαταλᾷ, » τρυφᾷ » ἀκριβέςερον ἐξηγοῦν τὴν λέξιν ἄλλοι Γλωσσογράφοι, « Σπαταλᾷ, λίαν τρυφᾷ, ἀσώτως ζῇ » (3), ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀποςολικὸν « Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπατα- » λήσατε » (4). Σώζεται εἰς τὰ κοινά μας λεξικὰ τὸ Σπαταλῶ (s'adonner aux plaisirs) καὶ ἡ Σπατάλη (sensualité)· λείπει δὲ ὁ Σπάταλος (sensuel, voluptueux). — ΖΩΣΑ ΤΕΘΝΗΚΕ. Ἀποτέλεσμα τῆς τρυφῆς, νὰ νεκρόνῃ τὸ λογικὸν, καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς κτῆνος, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, ἐξηγῶν τὸ ῥητὸν « Ἡ τῆς τρυφῆς ἀμε- » τρία τὸ λογικὸν καταχώννυσι, καὶ ἀκίνητον ὡς ἐν τάφῳ τινὶ » τῷ σώματι κεῖσθαι παρασκευάζει » (5). Εἰς τοὺς τοιούτους ἀθλίους σπαταλους ἠμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ τὸ « Ὄνομα ἔχεις, ὅτι » ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ » (6). Περὶ τῶν τοιούτων εἶπε καὶ ὁ

(1) Πλάτ. Τιμ. σελ. 34. (2) Ἰδ. τὸν κοιν. Πίνακ. (3) Schleusner, *Nov. Lexic. in N. Test.* V. Σπαταλῶ. (4) Ἰακώβ. ε', 5. (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 992. (6) Ἀποκαλυψ. γ', 1.

Σένεκας, ὅτι πρέπει νὰ συγκαταριθμῶνται μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, τινὲς δὲ οὐδὲ μὲ τὰ ζῶα, ἀλλὰ μὲ τοὺς νεκρούς: Hos itaque animalium loco numeremus; quosdam vero ne animalium quidem, sed mortuorum (1).

7. ΑΝΕΠΙΛΗΠΤΟΙ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (2) ὁ Ἀνεπίληπτος. Ἐδῶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν χήραν καὶ εἰς τὰ τέκνα της· ταῦτα νὰ μὴ τὴν ἀφήνωσιν ἀβοήθητον, δυνάμενα νὰ τὴν βοηθήσωσιν, ἐκείνην, νὰ μὴ σπαταλᾷ, ἀλλὰ νὰ ζῇ σωφρόνως.

8. ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ, ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΕΙΩΝ κ. τ. λ. « Προνοεῖ, ἐπιμελεῖται » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἴδιους νοεῖ, ὄχι μόνον τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους· Οἰκείους δὲ, τοὺς κατοικοῦντας τὴν αὐτὴν οἰκίαν συγγενεῖς, ἤγουν τοὺς γονεῖς. Ὅς τις ἔχων τὸν τρόπον νὰ τοὺς ἐπιμεληθῇ, δὲν τοὺς ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ βαρύνωσιν ἄλλους, ἁμαρτάνει δεινὸν ἁμάρτημα. Ποῖον; — ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΗΡΝΗΤΑΙ, κ. τ. λ. Πίστιν ὀνομάζει τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, καὶ ἄπιστον (infidèle), τὸν ἔξω ταύτης, τὸν ἐθνικόν. Ὅς τις λοιπὸν ἀμελεῖ τοὺς οἰκείους του, ἀρνεῖται τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις παραγγέλλει τὴν πρὸς πάντας ἀγάπην, καὶ ἐξαιρέτως τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς τιμὴν καὶ πρόνοιαν (3)· γίνεται δὲ καὶ χειρότερος παρὰ τοὺς μὴ πιστεύοντας εἰς Χριστὸν, « Ἀπίστου χείρων ». Τοῦτο προσθέτων ὁ Ἀπόστολος, νοεῖ μάλιστα τοὺς Ἕλληνας. Ὡς εἰδήμων τῆς ἔξω σοφίας, ἐγνώριζεν ὅσα εἶπαν καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι περὶ τοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς χρέους τῶν τέκνων. Παρὰ τὰ προλεγόμενα (4), γέμουν τὰ συγγράμματα τῶν Πυθαγορείων, τῶν Πλατωνικῶν καὶ τῶν λοιπῶν φιλοσόφων ἀπὸ τοιαῦτα παραγγέλματα. Ὁ Σόλων ἔθηκε

(1) Seneg. *Epistol.* LX. (2) Σελ. 114. (3) Ματθ. ιε', 4, ιθ', 19, κβ', 39. Πρὸς Κολοσσ. γ', 20. (4) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 84.

καὶ νόμων, νὰ ζητῆται τὰ πολιτικὰ δίκαια ὅσις δὲν ἔτρεφε τοὺς ἐνδεεῖς γονεῖς του, « Ἐάν τις μὴ τρέφῃ τοὺς γονέας » ἄτιμος ἔστω » (1).

9. ΧΗΡΑ ΚΑΤΑΛΕΓΕΣΘΩ, κ. τ. λ. Τὰς χήρας ἔβαλαν εἰς τὸν καταλογον ὅσων πτωχῶν ἠναγκάζοντο νὰ τρέφωσιν ἀπὸ τὰς προσφορὰς τῶν λοιπῶν πιστῶν, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπου παραπονοῦνται τινὲς χῆραι, ὡς ὀλιγώτερον ἐλεούμεναι παρὰ τὰς λοιπάς· « Ἐγένετο γογγυσμὸς » τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο » ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν » (2). Ἡ φιλανθρωπία ὅμως αὕτη, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς κατάχρησιν, ἔπρεπε νὰ γίνεται μὲ κάποιας ἐξετάσεις, τὰς ἀκολούθους. — ΜΗ ΕΛΑΤΤΟΝ, κ. τ. λ. Πρῶτον, ἡ μέλλουσα νὰ ταχθῇ εἰς τὸν καταλογον τῶν πτωχῶν χήρα ἔπρεπε νὰ ἦναι τοὐλάχιστον ἑξηκονταετὴς τὴν ἡλικίαν, ἤγουν ἡλικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ ἐργάζεται, ἢ δὲν ἀρκοῦσε νὰ τὴν θρέψῃ ἡ ἐργασία της. — ΕΝΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΓΥΝΗ. Δεύτερον ἐπροτιμᾶτο ἡ ἀπὸ ἕνα μόνον ἄνδρα χηρεύσασα, ὄχι διότι καταδικάζει ὁ Ἀπόστολος τὸν δεύτερον γάμον, ἀλλ' ὅτι ἡ μονόγαμος χήρα ὑποθέτει διαγωγὴν σωφρονεστέραν. Οὕτω τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος, « Δῆλον ὡς οὐ » τὴν δγαμίαν ἐκβάλλει, ἀλλὰ τὸ σωφρόνως ἐν γάμῳ βιοῦν νο» μοθετεῖ » (3). Ἀπὸ τὰς χήρας ταύτας ἐκλέγοντο, ὡς τινες ἐνόμισαν, καὶ αἱ λεγόμεναι Διακόνισσαι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν.

10. ΕΝ ΕΡΓΟΙΣ. Τὰ ὁποῖα ἀπαριθμεῖ ἀκολούθως. — ΕΤΕΚΝΟΤΡΟΦΗΣΕΝ. Ὅσις παραβάλῃ τοῦτο μὲ τὰ προλεχθέντα (4) περὶ τῆς τεκνογονίας, εὔκολα καταλαμβάνει,

(1) Διογεν. Λαέρτ. I, 55. Ἴδε καὶ Αἰσχίν. Κατὰ Τιμάρχ. σελ. 4, καὶ Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 2, § 13, σελ. 48. (2) Πράξ. ς', 1. Ἴδε καὶ θ', 39, 41. (3) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 51, (4) Ἀνωτέρ. σελ. 106-107.

ὅτι Τεκνοτροφίαν ἐδῶ ὀνομάζει, ὄχι τὴν ἁπλὴν τροφὴν, ἀλλὰ τὴν χρηςὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τῶν τέκνων· καὶ οὕτω τὸ ἐξήγησαν οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, οἷον ὁ Χρυσόςομος, « Τροφὴν ἐνταῦθα λέγει, οὐ ταύτην τὴν ψιλὴν καὶ τὴν παρὰ » τοῖς πολλοῖς νομιζομένην, τὸ μὴ λιμῷ φθειρομένους περι- » ιδεῖν τοὺς παῖδας... ἀλλὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἐπιμέλειαν, » τὴν ἀνατροφὴν μετ' εὐλαβείας ἐνταῦθά φησιν· ὡς αἴ γε μὴ » οὕτω τρέφουσαι παιδοκτόνοι μᾶλλόν εἰσιν ἢ μητέρες» (1). —ΕΙ ΕΞΕΝΟΔΟΧΗΣΕΝ. Ἓν ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης τὰ παραγγέλματα εἶναι καὶ ἡ ξενοδοχία, « Ξένος ἤμην καὶ συν- » ηγάγετέ με » (2). Καὶ πρὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἔκριναν τὴν φιλοξενίαν τόσον ἀναγκαίαν ἀρετὴν, ὥςε ὑπέβαλαν τοὺς ξένους εἰς αὐτὴν τοῦ Διὸς τὴν ἄμεσον προςασίαν, ἐπονομάσαντες τοῦτον Ξένιον, τὸν δὲ ξένον τιμήσαντες μὲ τὸ ἐπίθετον Αἰδοῖος, ἤγουν σεβάσμιος,

Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
ΞΕΙΝΙΟΣ, ὃς ξείνοισιν ἅμ' ΑΙΔΟΙΟΙΣΙΝ ὀπηδεῖ (3).

Ὁσάκις ἐπαρουσιάζετο ξένος, τὸν ὑπεδέχοντο χωρὶς ἐξέτασιν, ὡς ἄνθρωπον ςαλμένον ἀπὸ τὸν Δία, τοῦ ὁποίου ἐφοβοῦντο τὴν ἐκδίκησιν,

Ξεῖν', οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε (4). ————————

Ὁ Ἡσίοδος συγκαταριθμεῖ τὴν εἰς τοὺς ξένους κακουργίαν, μὲ τὰ δεινότατα ἀνομήματα, τὴν αἱμομιξίαν, τὴν εἰς τὰ ὀρφανὰ ἀδικίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς γονεῖς ὕβριν·

---

(1) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1254. (2) Ματθ. κε, 35. (3) Ὀδυσσ. ι', 270. (4) Αὐτόθ. ξ', 56-58.

www.libtool.com.cn

14. ΧΑΡΙΣΜΑΤΟΣ. « Χάρισμα, δῶρον » λέγει ὁ Ἡσύχιος, ἤγουν ὅ,τι δίδεται δωρεάν, ὡς εὐεργεσία, καὶ ὄχι ὡς μισθὸς χρεωστούμενος. Τὸ αὐτὸ σημαίνει καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν τὸ Χάρισμα, καὶ τὸ συνώνυμον Δῶρον ἢ Δωρεά. Εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην Χαρίσματα λέγονται τὰ χαριζόμενα ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πνευματικὰ ἀγαθά· τὰ ὁποῖα καὶ Πνευματικὰ μόνον, ἐλλειπτικῶς ὠνόμασεν ἄλλοῦ « Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά· μᾶλλον δὲ » ἵνα προφητεύητε » (1), ἤγουν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, καὶ ἐξαιρέτως τὸ χάρισμα τῆς προφητείας, τῆς ἐξηγήσεως δηλαδὴ τῶν γραφῶν τῆς γινομένης εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ταῦτα νοεῖ ὅταν λέγῃ « Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ » πνεῦμα » τὰ ὁποῖα καὶ καταριθμεῖ λέγων « Πρῶτον ἀπο- » στόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα » δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων κ. τ. λ. » (2) ὅπου ὁ Θεοδώρητος λέγει, « Ἔδειξε πολλὰ μὲν καὶ διάφορα τὰ διδόμενα » χαρίσματα, μίαν δὲ τὴν τούτων πηγήν. Χαρίσματα δὲ » καλεῖται, διὰ τὸ κατὰ θείαν δίδοσθαι φιλοτιμίαν » (3). — ΔΙΑ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΣ. Καὶ ἐδῶ, ὡς ἀνωτέρω (4), κατὰ τὴν συνήθη σημασίαν ἐνόησαν πολλοὶ τὴν λέξιν, ἤγουν μὴ ἀμέλει τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς σὲ, διὰ τῆς προγνώσεως καὶ προλέξεως, ὅτι μέλλεις νὰ φανῇς ἄξιος τοῦ χαρίσματος (5). — ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΩΝ. Ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν διαφέρει ἀπὸ τὴν Χειροτονίαν, ἂν καὶ συγχέεται πολλάκις μ' αὐτήν· Χειροτονία λέγεται ἡ ἐκλογὴ εἰς ἱερατικόν τι ἀξίωμα,

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ιδ', 1. (2) Αὐτόθ. ιβ', 4, καὶ 28. (3) Id. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1500. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 18, σελ. 91. (5) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 45.

www.libtool.com.cn
ήτις ἐγίνετο, ὄχι κατὰ τὸνομά της, ὡς εἰς τὰς πολιτικὰς ἐκλογὰς τῶν παλαιῶν, διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν, ἀλλὰ διὰ ψηφοφορίας. Ὅταν ὁ Σουΐδας λέγῃ « Χειροτονητέον, τὴν χεῖρα ἐκ- » τατέον » νοεῖ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς· ὅταν δὲ, « Χειροτονία, ἐκλογὴ » καὶ « Χειροτονήσαντες, ἐκλεξάμενοι » πάντα τρόπον ἐκλογῆς, καὶ ἴσως ἐξηγῶν τὸ « Χειροτονήσαντες » δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν » (1). Μετὰ τὴν ἐκλογὴν (Élection ou Nomination), ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν (Imposition des mains ou Ordination). — ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΙΟΥ. Ὄνομα περιεκτικὸν, σημαῖνον τὸν σύλλογον τῶν Πρεσβυτέρων, ὀνομαζόμενον ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας παλαιὰ, Presbytère, σήμερον δὲ, Chapitre, ἀπὸ δὲ τοὺς Λουθηρανοὺς, Consistoire. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ Χρυσόστομος Πρεσβυτέρους νοεῖ τοὺς Ἐπισκόπους, κατὰ τὴν σημειωθεῖσαν ἀνωτέρω (2) κοινότητα τῶν δύο τούτων ὀνομάτων· καὶ ἐπιλέγει τὴν αἰτίαν, « Οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπί- » σκοπον ἐχειροτόνουν » (3). Ἔλεγε δηλαδὴ ὅ,τι ἐγίνετο εἰς τοὺς χρόνους του, τὴν τετάρτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν συγκροτηθεῖσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδον, εἰς τῆς ὁποίας τὸν δέκατον πέμπτον καὶ δέκατον ὄγδοον κανόνα φαίνεται πρῶτον ἡ διάκρισις Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων (4). Ὁ Θεοδώρητος ἐξηγῶν τὸ προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου ῥητὸν, Μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου, λέγει, « Πρεσβυτέριον ἐνταῦθα τοὺς τῆς ἀποστολικῆς χάριτος » ἠξιωμένους ἐκάλεσεν· οὕτω καὶ τοὺς ἐντίμους τοῦ Ἰσραὴλ » προσηγόρευσεν ἡ θεία γραφὴ Γερουσίαν » (5).

(1) Πράξ. ιδ', 23. ——(2) Σελ. 113. ——(3) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 824. ——(4) Βιβλ. Κανον. τῆς Καθολικ. Ἐκκλησ. μὲ τὰς σημειώσ. τοῦ Christophor. Iustelli. σελ. 60-62. ——(5) Παρὰ τῷ Suicer. *ibid. ibid.*

www.libtool.com.cn

15. ΤΑΥΤΑ ΜΕΛΕΤΑ. Ταῦτα ἄσκει, εἰς ταῦτα γυμνάζου, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Ἡσύχιος, « Μελετᾷ, ἀσκεῖ, ἐπιμελᾶται, » γυμνάζεται κ. τ. λ. » καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος « Ταῦτα » δεῖ μελετᾷν τοὺς φιλοσοφοῦντας, ταῦτα καθ' ἡμέραν γρά- » φειν, ἐν τούτοις γυμνάζεσθαι » (1). Ἔμεινε καὶ ἡ λέξις καὶ ἡ σημασία τοῦ Μελετῶ (méditer) καὶ εἰς τὴν ποινὴν γλῶσσαν, ὡς λέγομεν περὶ τοῦ διδασκομένου νέου, Μελετᾷ τὸ μάθημά του. Καποτε τὸ μεταχειριζόμεθα καὶ ὡς συνώνυμον σχεδὸν τοῦ Μέλλω (se proposer), οἷον Μελετῶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἑλλάδα.—ΠΡΟΚΟΠΗ. Ἡ εἰς τὸ τελειότερον προχώρησις καὶ αὔξησις, ὡς καὶ εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν· καὶ τὸ ῥῆμα δὲ, Προκόπτω (faire des progrès), καὶ ἡ μετοχὴ, Προκεμμένος (qui a de l'acquis). « Προ- » κοπῆς, αὐξήσεως » λέγει ὁ Φρύνιχος, συγχωρῶν τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ καταδικάζων τὸ ὄνομα Προκοπὴ, ὡς λέξιν ἀνάττικον.—ΦΑΝΕΡΑ Ἡ. Ἀπὸ τὴν συνεχῆ καὶ καθημερινὴν μελέτην καὶ γυμνασίαν (τὴν ὁποίαν ἐδήλωσε διὰ τοῦ « Ἐν τούτοις ἴσθι » ἤγουν εἰς ταῦτα κατάγίνου) γεννᾶται καὶ φανερώνεται ἡ εἰς τὰ καλὰ προκοπή· « Οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζων δύναται προκόψαι » ἀλλ' εἰ ταῦτο πάντων προκείμενος, εἰ πρὸς τοῦτῳ μόνῳ » θέλεις εἶναι, εἰ τοῦτο ἐπονῆσαι, ἄφες ἅπαντα τἆλλα· εἰ » δὲ μὴ, οὗτος ὁ ἐπαμφοτεριαμὸς ἑκατέρων σοι ποιήσει, οὔτε » προκόψεις κατ' ἀξίαν, οὔτ' ἐκείνων τεύξῃ ὧν πρότερον ἐτύγ- » χανες » (2). — ΕΝ ΠΑΣΙΝ. Οἱ μὲν τὸ ἐξήγησαν, Ἐν πᾶσι πράγμασι, οἱ δὲ Ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις, ἤγουν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ φανερωθῇ ἡ προκοπή σου. Καὶ αὕτη ἡ ἐξήγησις εἶναι ἀληθεστέρα, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ εἰς τινὰ ἀντίγραφα λείπει καὶ ἡ πρόθεσις.

(1) Ἀρριαν. Διατρ. Ἐπικτήτ. I, 1, § 25, σιλ. 5. (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. IV, 2 § 4. σελ. 254.

www.libtool.com.cn

16. ΕΠΕΧΕ. Μὲ διάφορον γραφὴν ΠΡΟΣΕΧΕ, ἥτις φαίνεται μᾶλλον ἐξήγησις μεταφερμένη ἀπὸ τὸ μετώπιον (marge) εἰς τὸ ὕφος (texte), ἐπειδὴ καὶ τὸ Ἐπέχω δέχεται τὴν σημασίαν τοῦ Προσέχω, κατὰ τὸν Ἡσύχιον « Ἔπεχε, » ἐπίκεισο, πρόσεχε, κάτεχε, ἐπίμενε » καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τὸ ἐμεταχειρίσθησαν οἱ ἀποστολικαὶ συγγραφεῖς καὶ εἰς ἄλλα μέρη. — ΤΟΥΤΟ ΓΑΡ ΠΟΙΩΝ κ. τ. λ. Φέρει ἐδῶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς γνώμην παράλληλον τοῦ Ἀριστοτέλους « Καὶ γὰρ » αὐτὸς ὠνήσεται τὰ καλὰ πράττων, καὶ τοὺς ἄλλους ὠφε- » λήσει » (1). — ΕΠΙΜΕΝΕ. Σημαίνει τὸ αὐτὸ σχεδὸν καὶ τὸ ἑξῆς (2) Ἐπίσχηθι, ἤγουν, μένε, στέκε εἰς αὐτὰ (persévère).

ΚΕΦ. ε'. 5.

1. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ. Τὸ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ἐδῶ εἶναι ὄχι ἐπαγγέλματος (3), ἀλλ' ἡλικίας ὄνομα, σχετικὸν (plus âgé) πρὸς τὸ Νεώτερος. « Πρεσβύτερος, μεῖζων » λέγει ὁ Φώτιος. Τὸ θετικὸν Πρεσβύτης, ἐσήμαινε, κατὰ τὸν Ἱπποκράτην, τὴν πρὸ τοῦ γέροντος ἡλικίαν, ἀπὸ τοῦ 49 δηλαδὴ ἕως τοῦ 56 ἔτους· ἀπὸ δὲ τούτου εἰς τὸ ἑξῆς ὠνομάζετο Γέρων. Ἄλλοι δὲ Γέροντα ὠνόμασαν τὸν ἀπὸ τοῦ 69 ἔτους μέχρι τέλους (4). — ΕΠΙΠΛΗΞΗΣ. Ἐπιπλήττω, Νουθετῶ μὲ παῤῥησίαν καὶ αὐστηρότητα· τὸ ὁποῖον ἤθελ' εἶσθαι ἀτοπώτατον ἀπὸ ἐπίσκοπον νέον εἰς τὸν, εἴτε τὴν ἡλικίαν, εἴτε καὶ τὸ ἐπάγγελμα, καὶ πολλάκις τὴν φρόνησιν, ἀνώτερον τοῦ ἐπισκόπου. Εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν ἑρμηνεύεται τὸ Ἐπιπλήττειν τοῦτο Γαλλιστί, κατὰ

(1) Ἀριστοτ. Ἠθ. Νικομαχ. IX, 8, σελ. 180. (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 2. (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 113. (4) Ἱπποκράτ. Περὶ Διῶν. σελ. 314, Lind. Ἴδε καὶ τὰς εἰς τὰ Ἀριστοτ. Πολιτικ. σημ. μου, σελ. 321. (5) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1572.

θρησκικὴν ἔννοιαν, chapitrer, ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ ἐπιπλήξεως ἐκκλησιαστικῆς.

2. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ. Τὰς ἡλικιωμένας γυναῖκας.—ΝΕΩΤΕΡΑΣ, τὰς μικροτέρας τὴν ἡλικίαν.—ΕΝ ΠΑΣΗ ΑΓΝΕΙΑ. Ἔρκει τὸ « Ὡς ἀδελφὰς » ἀλλ' ἐπρόσθεσε καὶ τὸ « Ἐν πάσῃ » ἁγνείᾳ » μὲ πᾶσαν σωφροσύνην, διὰ νὰ δείξῃ καὶ τὴν τελείαν καθαρότητα (1), καὶ πόσον μέγαν κίνδυνον τρέχουν οἱ χειροτονούμενοι νέοι, καὶ ποῖον λόγον χρεωστοῦν ν' ἀποδώσωσιν οἱ χειροτονοῦντες αὐτοὺς ἀνόητοι (νὰ μὴν εἴπω τι βαρύτερον) ἐπίσκοποι.

3. ΧΗΡΑΣ ΤΙΜΑ. Τὰς πτωχὰς χήρας τρέφε μὲ ἐλεημοσύνας. Τοῦτο σημαίνει ἐδῶ τὸ Τιμῶ, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς εὑρίσκεται ὄχι μόνον τοῦτο, εἰς σημασίαν τοῦ Δωροῦμαι (2), ἀλλὰ καὶ τὸ συνώνυμον Θαυμάζω, ὡς εἶπε τις, προσφέρων δῶρον εἰς τὸν διδάσκαλον,

——————Ἀλλὰ τουτονὶ πρῶτον λαβέ·
Χρὴ γὰρ ἐπιθαυμάζειν τι τὸν διδάσκαλον (3)

ἤγουν Ἐπιδιδόναι τί τῷ διδασκάλῳ. —ΤΑΣ ΟΝΤΩΣ ΧΗΡΑΣ. Τὰς ὄχι μόνον τὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα χήρας, τὰς φιλανθρώπους, ὡς τὸ ἐξήγησαν τινὲς, ἀλλ' ὄχι φιλάρρενας. Ἄλλοι δὲ νοοῦν Ὄντως χήρας, τὰς μὴ ἐχούσας ἀλλαχόθεν οὐδεμίαν βοήθειαν, οὔτ' ἀπὸ τέκνα ἱκανὰ νὰ τὰς θρέψωσιν, οὔτε συγγενεῖς ἄλλους νὰ τὰς βοηθήσωσι. Καὶ αὕτη φαίνεται ἡ ὀρθοτέρα ἐξήγησις, παραβαλλομένη μᾶλιστα μὲ τὰ ἀκόλουθα (4) ἐδάφια.

4. ΜΑΝΘΑΝΕΤΩΣΑΝ. Τὰ τέκνα ἢ τὰ ἔκγονα τῆς χήρας

---

(1) Ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 162.——(2) Ἴδε τὸν Πίνακα τοῦ Ξενοφῶντος, λέξ. Τιμῶ.——(3) Ἀριστοφάν. Νεφελ. 1146.——(4) δ', ε' καὶ ις'.

www.libipool.com.cn

ἀς μανθάνωσι πρῶτα· τί; — ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΟΙΚΟΝ ΕΥ-ΣΕΒΕΙΝ. « Εὖ ποιεῖν τοὺς προγόνους » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (1). Ἀς μανθάνωσι τὴν εὐσέβειαν ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς γονεῖς των σέβας. Ἡ διάφορος γραφὴ, ΤΩ ΙΔΙΩ ΟΙΚΩ ΕΥΣΕΒΕΙΝ, ἐγεννήθη ἀπὸ διορθωτὴν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφάνη παράξενος ἡ μὲ αἰτιατικὴν σύνταξις τοῦ Εὐσεβεῖν. Λέγεται ὅμως καὶ Εὐσεβεῖν πρός τινα ἢ Περί τινα, καὶ ὄχι σπανίως καὶ μὲ ἔλλειψιν τῆς προθέσεως, οἷον·

Ὡς ἂν τὸ λοιπὸν τἀμ' ἀνάκτορ' εὐσεβεῖν
Εἰδῶσ' Ἀχαιοὶ θεούς τε τοὺς ἄλλους σέβειν (2).

Καὶ πάλιν,

Διόνυσος ἡμᾶς εὐσέβησ' ὁ τοῦ Διός (3).

Τοιοῦτόν τι εἶναι καὶ τοῦ Ποιητοῦ τὸ,

Κηρύσσειν ἀγορήνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς (4),

ἀντὶ τοῦ Κηρύσσειν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἢ εἰς τοὺς Ἀχαιούς, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. — ΑΜΟΙΒΑΣ ΑΠΟΔΙΔΟΝΑΙ ΤΟΙΣ ΠΡΟΓΟΝΟΙΣ. Νὰ ἀνταμείβωσι τὰς εἰς ἑαυτοὺς εὐεργεσίας τῶν γονέων μὲ ἄλλας εὐεργεσίας. Τὸ Πρόγονοι ἐδῶ λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ Γονεῖς. « Προγόνων, πατέρων» λέγει ὁ Ἡσύχιος.

5. Ἡ ΔΕ ΟΝΤΩΣ ΧΗΡΑ... ΝΥΚΤΟΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΣ. Ὡς ἡ χήρα Ἄννα, ἥτις « Οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν » (5). — ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΗ. Μόνη, ἔρημος ἀπὸ τέκνα, ἀπὸ συγγε-

(1) Ἰδ. ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 49. (2) Εὐριπίδ. Τρ. 85. (3) Ὁ αὐτ. Βακχ. 466. (4) Ἰλιάδ. β', 51. (5) Λουκ. β', 37.

www.libtool.com.cn

νεῖς ἢ φίλους. Ὁ Πλάτων ἤνωσε καὶ τὰ δύο « Οὐρανὸν ἕνα » μόνον ἔρημον κατέςησε » (1), τὸ ὁποῖον εἶναι τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ Παντέρημος(2). « Μεμονωμένος, ἐγκατα- » λελειμμένος » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΠΡΟΣΜΕΝΕΙ, τὸ αὐτὸ καὶ Ἐπιμένει (persévérer), ὡς καὶ ἄλλοῦ εἰ δύο προθέσεις αὗται ἀνταλλάσσονται, οἷον, « Προσμελοῦ, ἐπι- » μελοῦ » Ἡσύχιος.— ΝΥΚΤΟΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΣ. Σημαίνει, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους (Dies et noctes), καὶ τὸ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἀσύνδετον Ἡμέραν νύκτα, καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἡ ἀναλογος φράσις (nuit et jour), ὄχι τὸ ἀκριβῶς ἀδιάκοπον, ἀλλὰ τὸ συχνότατον (assidument).

6. ΣΠΑΤΑΛΩΣΑ. Τρυφῶσα, ἢ μᾶλλον Κατατρυφῶσα, ἤγουν ἀμέτρως τρυφῶσα. Παρὰ τὸν Ἡσύχιον, « Σπαταλᾷ, » τρυφᾷ » ἀκριβέςερον ἐξηγοῦν τὴν λέξιν ἄλλοι Γλωσσογράφοι, « Σπαταλᾷ, λίαν τρυφᾷ, ἀσώτως ζῇ » (3), ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀποςολικὸν « Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπατα- » λήσατε » (4). Σώζεται εἰς τὰ κοινά μας λεξικὰ τὸ Σπαταλῶ (s'adonner aux plaisirs) καὶ ἡ Σπαταλη (sensualité) · λείπει δὲ ὁ Σπάταλος (sensuel, voluptueux). — ΖΩΣΑ ΤΕΘΝΗΚΕ. Ἀποτέλεσμα τῆς τρυφῆς, νὰ νεκρόνῃ τὸ λογικὸν, καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς κτῆνος, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, ἐξηγῶν τὸ ῥητὸν « Ἡ τῆς τρυφῆς ἀμε- » τρία τὸ λογικὸν καταχώννυσι, καὶ ἀκίνητον ὡς ἐν τάφῳ τινὶ » τῷ σώματι κεῖσθαι παρασκευάζει » (5). Εἰς τοὺς τοιούτους ἀθλίους σπαταλῶνας ἐμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ τὸ « Ὄνομα ἔχεις, ὅτι » ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ » (6). Περὶ τῶν τοιούτων εἶπε καὶ ὁ

(1) Πλάτ. Τιμ. σελ. 34. (2) Ἰδ. τὸν κοιν. Πίνακ. (3) Schleusner, *Nov. Lexic. in N. Test.* V. Σπαταλῶ. (4) Ἰακώβ. ε, 5. (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 992. (6) Ἀποκαλυψ. γ', 1.

Σένεκας, ὅτι πρέπει νὰ συγκαταριθμῶνται μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, τινὲς δὲ οὐδὲ μὲ τὰ ζῶα, ἀλλὰ μὲ τοὺς νεκρούς: Hos itaque animalium loco numeremus; quosdam vero ne animalium quidem, sed mortuorum (1).

7. ΑΝΕΠΙΛΗΠΤΟΙ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (2) ὁ Ἀνεπίληπτος. Ἐδῶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν χήραν καὶ εἰς τὰ τέκνα της· ταῦτα νὰ μὴ τὴν ἀφήνωσιν ἀβοήθητον, δυναμένα νὰ τὴν βοηθήσωσιν, ἐκείνην, νὰ μὴ σπαταλᾷ, ἀλλὰ νὰ ζῇ σωφρόνως.

8. ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ, ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΕΙΩΝ κ. τ. λ. « Προνοεῖ, ἐπιμελεῖται » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἰδίους νοεῖ, ὄχι μόνον τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους· Οἰκείους δὲ, τοὺς κατοικοῦντας τὴν αὐτὴν οἰκίαν συγγενεῖς, ἤγουν τοὺς γονεῖς. Ὅσις ἔχων τὸν τρόπον νὰ τοὺς ἐπιμεληθῇ, δὲν τοὺς ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ τοὺς ἀφίνει νὰ βαρύνωσιν ἄλλους, ἁμαρτάνει δεινὸν ἁμάρτημα. Ποῖον; — ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΗΡΝΗΤΑΙ, κ. τ. λ. Πίστιν ὀνομάζει τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, καὶ ἄπιστον (infidèle), τὸν ἔξω ταύτης, τὸν ἐθνικόν. Ὅσις λοιπὸν ἀμελεῖ τοὺς οἰκείους του, ἀρνεῖται τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις παραγγέλλει τὴν πρὸς πάντας ἀγάπην, καὶ ἐξαιρέτως τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς τιμὴν καὶ πρόνοιαν (3)· γίνεται δὲ καὶ χειρότερος παρὰ τοὺς μὴ πιστεύοντας εἰς Χριστὸν, « Ἀπίστου χείρων ». Τοῦτο προσθέτων ὁ Ἀπόστολος, νοεῖ μάλιστα τοὺς Ἕλληνας. Ὡς εἰδήμων τῆς ἔξω σοφίας, ἐγνώριζεν ὅσα εἶπαν καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι περὶ τοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς χρέους τῶν τέκνων. Παρὰ τὰ προλεγμένα (4), γέμουν τὰ συγγράμματα τῶν Πυθαγορείων, τῶν Πλατωνικῶν καὶ τῶν λοιπῶν φιλοσόφων ἀπὸ τοιαῦτα παραγγέλματα. Ὁ Σόλων ἔθηκε

(1) Seneg. *Epistol.* LX. (2) Σελ. 114. (3) Ματθ. ιε', 4, ϑ', 19, κβ', 39. Πρὸς Κολοσσ. γ', 20. (4) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 84.

www.libtool.com.cn
καὶ νόμων, νὰ στερῆται τὰ πολιτικὰ δίκαια ὅστις δὲν ἔτρεφε τοὺς ἐνδεεῖς γονεῖς του, « Ἐάν τις μὴ τρέφῃ τοὺς γονέας » ἄτιμος ἔστω » (1).

9. ΧΗΡΑ ΚΑΤΑΛΕΓΕΣΘΩ, κ. τ. λ. Τὰς χήρας ἔβαλαν εἰς τὸν καταλογον ὅσων πτωχῶν ἠναγκάζοντο νὰ τρέφωσιν ἀπὸ τὰς προσφορὰς τῶν λοιπῶν πιστῶν, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπου παραπονοῦνται τινὲς χῆραι, ὡς ὀλιγώτερον ἐλεούμεναι παρὰ τὰς λοιπάς· « Ἐγένετο γογγυσμὸς » τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο » ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν » (2). Ἡ φιλανθρωπία ὅμως αὕτη, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς κατάχρησιν, ἔπρεπε νὰ γίνεται μὲ κάποιας ἐξετάσεις, τὰς ἀκολούθους. — ΜΗ ΕΛΑΤΤΟΝ, κ. τ. λ. Πρῶτον, ἡ μέλλουσα νὰ ταχθῇ εἰς τὸν καταλογον τῶν πτωχῶν χήρα ἔπρεπε νὰ ἦναι τουλάχιστον ἑξηκονταετὴς τὴν ἡλικίαν, ἤγουν ἡλικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ ἐργάζεται, ἡ δὲν ἀρκοῦσε νὰ τὴν θρέψῃ ἡ ἐργασία της. — ΕΝΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΓΥΝΗ. Δεύτερον ἐπροτιμᾶτο ἡ ἀπὸ ἕνα μόνον ἄνδρα χηρεύσασα, ὄχι διότι καταδικάζει ὁ Ἀπόστολος τὸν δεύτερον γάμον, ἀλλ' ὅτι ἡ μονόγαμος χήρα ὑποθέτει διαγωγὴν σωφρονεστέραν. Οὕτω τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος, « Δῆλον ὡς οὐ » τὴν δγαμίαν ἐκβάλλει, ἀλλὰ τὸ σωφρόνως ἐν γάμῳ βιοῦν νο» μοθετεῖ » (3). Ἀπὸ τὰς χήρας ταύτας ἐκλέγοντο, ὡς τινες ἐνόμισαν, καὶ αἱ λεγόμεναι Διακόνισσαι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν.

10. ΕΝ ΕΡΓΟΙΣ. Τὰ ὁποῖα ἀπαριθμεῖ ἀκολούθως. — ΕΤΕΚΝΟΤΡΟΦΗΣΕΝ. Ὅστις παραβλῃ τοῦτο μὲ τὰ προλεχθέντα (4) περὶ τῆς τεκνογονίας, εὔκολα καταλαμβάνει,

(1) Διογεν. Λαέρτ. I, 55. Ἴδε καὶ Αἰσχίν. Κατὰ Τιμάρχ. σελ. 4, καὶ Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 2, § 13, σελ. 48. (2) Πράξ. ϛ', 1. Ἴδε καὶ θ', 39, 41. (3) ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 51, (4) Ἀνωτέρ. σελ. 106-107.

ὅτι Τεκνοτροφίαν ἐδῶ ὀνομάζει, ὄχι τὴν ἁπλὴν τροφὴν, ἀλλὰ τὴν χρηστὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τῶν τέκνων· καὶ οὕτω τὸ ἐξήγησαν οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, οἷον ὁ Χρυσόστομος, « Τροφὴν ἐνταῦθα λέγει, οὐ ταύτην τὴν ψιλὴν καὶ τὴν παρὰ » τοῖς πολλοῖς νομιζομένην, τὸ μὴ λιμῷ φθειρομένους περι- » ιδεῖν τοὺς παῖδας... ἀλλὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἐπιμέλειαν, » τὴν ἀνατροφὴν μετ' εὐλαβείας ἐνταῦθά φησιν· ὡς αἵ γε μὴ » οὕτω τρέφουσαι παιδοκτόνοι μᾶλλόν εἰσιν ἢ μητέρες» (1). —ΕΙ ΕΞΕΝΟΔΟΧΗΣΕΝ. Ἓν ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης τὰ παραγγέλματα εἶναι καὶ ἡ ξενοδοχία, « Ξένος ἤμην καὶ συν- » ηγάγετέ με » (2). Καὶ πρὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἔκριναν τὴν φιλοξενίαν τόσον ἀναγκαίαν ἀρετὴν, ὥστε ὑπέβαλαν τοὺς ξένους εἰς αὐτὴν τοῦ Διὸς τὴν ἄμεσον προστασίαν, ἐπονομάσαντες τοῦτον Ξένιον, τὸν δὲ ξένον τιμήσαντες μὲ τὸ ἐπίθετον Διοτρεφὲς, ἤγουν σεβάσμιος,

> Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
> ΞΕΙΝΙΟΣ, ὃς ξείνοισιν ἅμ' ΑΙΔΟΙΟΙΣΙΝ ὀπηδεῖ (3).

Ὁσάκις ἐπαρουσιάζετο ξένος, τὸν ὑπεδέχοντο χωρὶς ἐξέτασιν, ὡς ἄνθρωπον σταλμένον ἀπὸ τὸν Δία, τοῦ ὁποίου ἐφοβοῦντο τὴν ἐκδίκησιν,

> Ξεῖν', οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
> Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
> Ξεῖνοί τε πτωχοί τε (4). ————————

Ὁ Ἡσίοδος συγκαταριθμεῖ τὴν εἰς τοὺς ξένους κακουργίαν, μὲ τὰ δεινότατα ἀνομήματα, τὴν αἱμομιξίαν, τὴν εἰς τὰ ὀρφανὰ ἀδικίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς γονεῖς ὕβριν·

---

(1) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1254. (2) Ματθ. κε, 35. (3) Ὀδυσσ. ι', 270. (4) Αὐτόθ. ξ', 56-58.

www.libtool.com.cy

Ἶσον θ' ὃς δ' ἑτέρην, ὃς τε ξεῖνον κακὸν ἔρξει,
Ὅς τε κασιγνήτοιο ἑοῦ ἀνὰ δέμνια βαίνοι
Κρυπταδίης εὐνῆς ἀλόχου, παρακαίρια ῥέζων,
Ὅς τέ τεν ἀρπαδίῃς ἀλιταίνεται ὀρφανὰ τέκνα,
Ὅς τε γονῆα γέροντα, κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ,
Νεικείῃ χαλεποῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν (1).

Εἰς τοὺς παλαιοὺς ἡ ἀφιλοξενία ἔπρεπε φυσικὰ νὰ φαίνεται τόσον πλέον δεινότερον ἁμάρτημα, ὅσον δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη, οὔτ' εἰς τὰς ὁδοὺς, οὔτ' εἰς τὰς πόλεις, τὰ ἀπὸ τὸν καθεξῆς πολιτισμὸν τῶν ἀνθρώπων γεννηθέντα πανδοχεῖα (auberges). Κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους, οὐδ' αὐτὴ ἡ τότε νομιζομένη πλέον πολιτισμένη παρὰ τὰς ἄλλας μεγαλόπολις Ῥώμη δὲν εἶχε πανδοχεῖον· ὥστε ὁ ἀλλαχόθεν ἐρχόμενος ξένος, κοπιασμένος, καὶ πολλάκις ἄῤῥωστος, διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κακοπάθειαν, δὲν εὕρισκε ποῦ νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλήν. Ἂν ἦτο καὶ χριστιανὸς, ἡ ἀπορία του ἐγίνετο ἀληθὴς ἀμηχανία· μισημένος, καὶ πολλάκις διωκόμενος διὰ τὴν θρησκείαν του, δὲν εἶχεν εἰς ποίους νὰ καταφύγῃ, πλὴν εἰς τοὺς ὀλίγους ἀκόμη χριστιανοὺς, ἂν εὕρισκε πούποτε τοιούτους. Ἀπὸ τοῦτο ἐξηγοῦνται αἱ συχναὶ τῶν Ἀποστόλων παρακινήσεις εἰς βοήθειαν τῶν ξένων «Ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων » κοινωνοῦντες· τὴν φιλοξενίαν διώκοντες (2). Τῆς φιλοξενίας » μὴ ἐπιλανθάνεσθε (3). Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυ- » σμοῦ » (4). Καθόσον ἔπειτα ἐπληθύνετο καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν, καὶ ἀκολούθως οἱ πόροι, ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη ἐπενόησε καὶ τὰ ἄγνωστα εἰς τοὺς παλαιοὺς Ξενοδοχεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδέχοντο ὄχι μόνους τοὺς χριστιανοὺς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοὺς ἐθνικούς· καὶ τοῦτο (λέγουν) ἐκίνησε καὶ τὸν Ἰουλιανὸν νὰ

(1) Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ Ἡμ. 327-332. (2) Πρὸς Ῥωμ. ιβ', 13. (3) Πρὸς Ἑβρ. ιγ', 2. (4) Α', Πέτρ. δ', 9. Ἴδε καὶ Πρὸς Τίτ. α', 8.

www.libtool.com.cn
φροντίση νὰ καταςήση καὶ αὐτὸς Ξενοδοχεῖα, εἰς βοήθειαν τῶν ὁμοθρήσκων του (1). Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου, ἤγουν κατὰ τὴν τετάρτην ἀπὸ Χριςοῦ ἑκατονταετηρίδα, οἱ ἐθνικοὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη Ξενοδοχεῖα, ἐνῷ οἱ χριςιανοί, παρὰ ταῦτα, ἐφρόντισαν ἔτι νὰ καταςήσωσι καὶ Νοσοκομεῖα, Ὀρφανοτροφεῖα, Γεροντοκομεῖα, Πτωχοτροφεῖα καὶ Βρεφοτροφεῖα (2). Ἀλλὰ, καθόσον ηὔξανεν ἡ ἀπαιδευσία καὶ ἡ ἀχώριςος ἀπ' αὐτὴν ἀδελφή της δεισιδαιμονία, οἱ δημοδόροι αὐτοκράτορες, ὡς ηὔξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναςηρίων, ἐπολυπλασίασαν χωρὶς ἀνάγκην καὶ τὰ ἐπαινετὰ ταῦτα καταςήματα, ὥςε πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀντὶ παρηγορίας τῶν ἀληθῶς πτωχῶν, ἔγιναν καταφύγια τῆς ἀργίας. Πολλάκις καὶ ἰδιῶται, καταπλουτισμένοι ἀπὸ ἁρπαγὰς καὶ ἀδικίας, ἐνοχλούμενοι ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῆς πλεονεξίας, ἐνόμιζαν ἱκανὴν νὰ ἐξιλεώση τὸν Θεὸν τὴν κτίσιν τινὸς νοσοκομείου. Ἡ συντομωτέρα Θεραπεία ἦτο βέβαια ἡ παῦσις τῆς ἀδικίας· ἀλλὰ τὸ εὔκολον τοῦτο ἰατρικὸν οὔτ' αὐτοὶ τὸ ἐνοοῦσαν, οὔτ' οἱ πνευματικοὶ των πατέρες ἦσαν ἱκανοὶ ἢ πρόθυμοι νὰ τοὺς τὸ συμβουλεύσωσι. — ΕΙ ΑΓΙΩΝ ΠΟΔΑΣ ΕΝΙΨΕ. Ἀρχαῖον ἔθος ἑλληνικὸν ἦτο, ὁπότε ἐδέχοντο ξένον, νὰ τὸν λούωσιν ὅλον, ἢ κἂν νὰ τοῦ νίπτωσι τοὺς πόδας, καὶ τοῦτο ἐγίνετο δι' ὑπηρεσίας γυναικῶν δούλων. Φυσικὰ ὁ ἐρχόμενος ξένος ἔπρεπε νὰ ἔχη καταρυπωμένον ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν τὸ σῶμα, καὶ μαλις'α τοὺς πόδας· ὅθεν πρῶτον ἔργον φιλοξενίας ἔδειχνεν εἰς αὐτὸν ὁ ξενοδόχος τὴν ποδονιψίαν. Τούτου παραδείγματα μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Ὅμηρος πολλά. Ὅτε ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Πεισίςρατος

(1) Ἰδε Beckmann, *Beytr. zur Geschicht. der Erfindung.* tom. V, pag. 409. (2) Idem, *ibid.* pag. 374.

ἐπαρουσιάσθησαν ὡς ξένοι εἰς τοῦ Μενελάου τὸν οἶκον, ὁ Μενέλαος προστάσσει τὰς δούλας νὰ τοὺς λούσωσι πρῶτον,

Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ·

ἔπειτα τοὺς φιλεύει,

——— Παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάννυσε τράπεζαν·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα (1).

Ἔλουαν ἀκόμη τοὺς ξένους, καὶ πρὸ τῆς κλίνης τὸ βραδὺ, καὶ ἀφοῦ ἐσηκόνοντο ἀπὸ τὴν κλίνην τὸ πρωΐ. Οὕτω νίπτει τοὺς πόδας τοῦ Ὀδυσσέως ἡ παραμάννα του Εὐρύκλεια, πρὶν ἀκόμη τὸν ἀναγνωρίσῃ,

——— Γρηῢς δὲ λέβητ' ἔλε παμφανόωντα,
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ' ἐνεχεύατο πουλύ (2).

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἔθους τῆς λούσεως ἢ νίψεως τῶν ξένων· ἥτις ἐπειδὴ ἐγίνετο διὰ τῶν δούλων, ὡς ἔργον δουλικὸν τὸ ἐνήργησε καὶ ὁ Χριστὸς, νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ μετὰ τὴν νίψιν τοὺς εἶπε « Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας » ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων » νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν κ. τ. λ. » (3). Τὸ ὑπόδειγμα τοῦτο ἐμιμοῦντο καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ διδαχθέντες ἀπ' ἐκείνους πρῶτοι χριστιανοὶ, καὶ τὸ παραδοξότερον ἐπικρατεῖ τὴν σήμερον ἀκόμη, μόνην ὅμως τὴν μεγάλην πέμπτην, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν· ἀλλ' « Ἐξ οἵων εἰς οἷα! » Τότε καὶ οἱ νίπτοντες καὶ οἱ νιπτόμενοι ἦσαν ἀληθῶς ἅγιοι (διότι τοῦτο σημαίνει κ' ἐδῶ (4) τὸ Ἅγιος

(1) Ὀδυσσ. δ', 49. (2) Αὐτόθ. τ', 386. (3) Ἰωάνν. ιγ', 4-15. (4) Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 109.

www.libtool.com.cy

« Εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψε »). Σήμερον δὲ οἱ μὲν μέλλοντες νὰ νιφθῶσι, ἐκλέγονται πολλάκις ἀπὸ ψωμοζήτας, τῶν ὁποίων φροντίζουν πρὸ τῆς ἱεροπρακτικῆς νίψεως, νὰ πλύνωσιν ἀκριβέστατα τοὺς ῥυπαροὺς πόδας· οἱ δὲ νίπτοντες εἶναι ἅγιοι βασιλεῖς ἀπόλυτοι, ἢ ἅγιοι δεσπόται ἀρχιερεῖς, ἀπολαύοντες ἀρχιερατικὸν εἰσόδημα πολλὰς μυριάδας χρυσίου, καὶ κατοικοῦντες παλάτια, ὡς ὁ ἅγιος πατὴρ τῆς Ῥώμης, ἢ μεγαλοπρεπεῖς οἰκίας, ὡς πολλοὶ ἄλλοι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἅγιοι. Ἐὰν τοιαῦτα παίγνια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ Πλυντήρια τῆς Ἀθηνᾶς τῶν Ἑλλήνων (1), καὶ τὰ Λουτρὰ τῆς Ῥέας τῶν Ῥωμαίων (2), ἐὰν, λέγω, τὰ τοιαῦτα ἐθνικὰ παίγνια, δὲν ἦναι καθαρὰ εἰς Θεὸν ἀσέβεια, προσμένω νὰ μάθω τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀσέβεια. Ἔπειτα ὁ Ἀπόστολος δὲν περιορίζει τὴν νίψιν τῶν ποδῶν εἰς μόνους τοὺς ἁγίους, ἤγουν τοὺς χριστιανούς. Καὶ ἐθνικοῦ πόδας ἐχρεωστοῦσαν νὰ νίπτωσι. Ἀλλ' ὁ ἐθνικὸς κατέφευγεν εἰς ὁμοθρήσκους του ἐθνικοὺς, καὶ ὄχι εἰς χριστιανοὺς, ὀλίγους τότε, καὶ πτωχοὺς, ἔτι δὲ καὶ μισουμένους. — ΕΙ ΘΛΙΒΟΜΕΝΟΙΣ ΕΠΗΡΚΕΣΕΝ. Ἂν ἐβοήθησε τοὺς λυπουμένους καὶ στενοχωρουμένους, διὰ πενίαν ἢ ἄλλην τινὰ θλῖψιν ἢ δυστυχίαν. Τοῦτο σημαίνει ἐδῶ, ὡς καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ Θλιβομένοις, πλὴν ὅτι σήμερον τὸ μεταχειριζόμενα συχνότερα εἰς τὰς διὰ θάνατον λύπας· ὅθεν καὶ Θλῖψις (deuil) ἡ τοιαύτη λύπη, καὶ Θλιβερὸν φόρεμα (habit de deuil) τὸ δι' αὐτὴν μαῦρον ἔνδυμα. Πρώτως καὶ κυρίως τὸ Θλίβω σημαίνει Σφίγγω, στενοχωρῶ, στρυμμόνω (presser), κατὰ τὸ « Στενὴ ἡ πύλη » καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός » (3). Ὁ Ἡσύχιος λέγει, « Θλίβει,

(1) Ἴδε Πλούταρχ. Ἀλκιβ. § 34, Ξενοφ. Ἑλλην. ἱστορ. I, 4, § 12, καὶ Καλλίμαχ. Ὕμν. εἰς Λουτρ. τῆς Παλλάδ. (2) Ἴδ. Ἀρρίαν. Τακτικ. σελ. 75, ἔκδ. Ἀμστελοδ. 1683. (3) Ματθ. ζ', 14.

www.libtool.com.ua
» ὠθεῖ, πιέζει. — Ἐθλιβόμην, ἐστενοχωρούμην. — Θλῖψις, » στένωσις, λύπη ». Οἱ Θλιβόμενοι (les affligés) οὗτοι ἐφύλαξαν ὀπαραλλάκτως καὶ τόνομα μέχρι πολλοῦ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, τρεφόμενοι, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διαταγὴν, ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὡς καὶ αἱ χῆραι. Περὶ τὰ μέσα τῆς τρίτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης Κορνήλιος, γράφων πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείας Φάβιον, λέγει σιμὰ τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἔτρεφε « ΧΗΡΑΣ σὺν ΘΛΙΒΟΜΕΝΟΙΣ ὑπὲρ τὰς χιλίας πεντακο- » σίας, οὓς πάντας ἡ τοῦ δεσπότου χάρις καὶ φιλανθρωπία » διατρέφει » (1). Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ ὅ,τι λέγει κατωτέρω ὁ Ἀπόστολος περὶ τῶν χηρῶν, « Μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία » (2). — ΠΑΝΤΙ ἜΡΓΩ ΑΓΑΘΩ ΕΠΗΚΟΛΟΥΘΗΣΕ. Τὸ « ἔργῳ ἀγαθῷ » σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀνωτέρω « Ἔργοις » καλοῖς », καὶ κατ' ἄλλο δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ εὐεργεσίᾳ, πλὴν ὅτι τοῦτο εἶναι σύνθετον. Ἡ εἰς τὰς εὐεργεσίας προθυμία χαρακτηρίζει μαλιστα τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν. — ΕΠΗΚΟΛΟΥΘΗΣΕ. Τὸ σύνθετον Ἐπακολουθῶ σημαίνει πλέον τοῦ ἁπλοῦ Ἀκολουθῶ, ὡς τῶν Ῥωμαίων τὸ insequor (poursuivre) ἀκολουθῶ, τοῦ sequor (suivre), ἤγουν ἀκολουθῶ προθύμως καὶ κατ' ἴχνη τινὸς, διὰ τὸν φόβον μή μου φύγῃ· καὶ μεταφορικῶς Ἐπακολουθῶ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, καταγίνομαι εἰς αὐτὸ διάλου, καὶ σπουδάζω νὰ μὴ τὸ ἀποτύχω.

11. ΝΕΩΤΕΡΑΣ. Τὰς κατωτέρω τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν, ἢ καὶ ἀντὶ τοῦ Θετικοῦ Νέας (3). — ΠΑΡΑΓΟΓ. Ἀπόβαλλέ

(1) Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. VI, 43, σελ. 400, ἐκδ. 1779. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε, 16, σελ. 185. (3) Ἴδε κατωτέρ. τὴν ἐξήγησιν τῆς Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 22.

www.libtool.com.cn
τας, μὴ τὰς καταγράφῃς εἰς τὸν καταλογον τῶν ἀπὸ χριστιανῶν ἐλεημοσύνας τρεφομένων χηρῶν, διὰ νὰ μὴν ἐξοδεύεται εἰς αὐτὰς ὅ,τι χρεωστεῖται εἰς τὰς ὄντως χήρας. — ΚΑΤΑΣΤΡΗΝΙΑΣΩΣΙ. Εἰς μόνην τὴν Νέαν διαθήκην καὶ μίαν μόνην φορὰν ἐδῶ εὑρίσκεται τὸ σύνθετον Κατασρηνιῶ· καὶ τὸ ἐξήγησαν, τρυφῶ, ἀκολασταίνω, ἀσελγαίνω (libertiner). Εἰς παρομοίαν τινὰ σημασίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης τὸ ἁπλοῦν Στρηνιῶ, ὡς καὶ τὸ οὐθέτερον ὄνομα Στρῆνος, λαλῶν περὶ τῆς Βαβυλῶνος, ἐπειδὴ τὰ συναπτει μὲ τὸ Πορνεύω, « Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ » οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς « ἐπλούτησαν... Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασεν, » τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν κ. τ. λ. » (1). Ὁ Ζωναρᾶς τὸ ἐξηγεῖ διὰ τοῦ Ἀτακτῶ, « Στρηνιᾷν, ἀτακτεῖν.... ἀπὸ » μεταφορᾶς τῶν ἀλόγων ζώων. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· Ὅταν κατα» στρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσι (2) ». Ἀπὸ τὸ Στρηνιῶ ἢ Στρηνιάζω εἶπασα ἄλλοῦ (3) ὅτι ἐγεννήθη τῶν Γραικορωμαίων τὸ Στριγγίζω, μεγαλοφωνῶ, κραυγάζω (crier), διότι τῶν ἀκολάστων εἶναι καὶ ἡ μεγάλη καὶ θρασεῖα φωνή. Τοῦ Ἀποστολικοῦ Κατασρηνιῶ σημαντικὸν ἔχομεν τὸ αμ-νδατον, Γαυριάζω ἢ Γαυρόνω (ἀπὸ τὰ παλαιὰ Γαυριάω καὶ τ-ιρόομαι, τὰ σημαίνοντα Ἐπαίρομαι, μεγαλύνομαι, θρασύνομαι), ! ιεταχειριζόμεθα καὶ τὰ δύο εἰς σημασίαν ἀφροδισίου θρασύτητος κ-πετείας. Οὕτω λέγομεν Γυναῖκα γαυρωμένην, τὴν φανερον- λόγους προπετεῖς καὶ μὲ ἄσεμνα τοῦ σώματος κινήματα τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνδρῶν. Λέγει ὁ Ἡσύχιος « Γαυρίαμα, καύ-

(1) Ἀποκαλύψ. ιη, 3, καὶ 7. (2) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1681.
(3) Ἀτακτ. I, σελ. 184.

www.libtool.com.cn
» χημα, ἔπαρμα, φρύαγμα· Γαυριῶν.... ἐπαιρόμενος, ἀλαζο-» νευόμενος. Γαῦρος, αὐθάδης, κ. τ. λ. ». Σώζεται καὶ ἄλλο συνώνυμον τοῦ Γαυριάω καὶ Στρηνιάω, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, τὸ Σιληπορδῶ· « Σιληπορδεῖν, ΣΤΡΗΝΙΑΝ, ἀβρύνεσθαι, » Ῥιπτεσθαι, χλιδᾶν » τὸ ὁποῖον οἱ χυδαῖοί μας ἐμεταμόρφωσαν σήμερον εἰς τὸ Τσιλιπουρδῶ (regimber) κυρίως λεγόμενον διὰ τὰ ἄλογα ζῶα. — ΓΑΜΕΙΝ ΘΕΛΟΥΣΙ. Δὲν καταδικάζει ὁ Ἀπόστολος τὴν δευτερογαμίαν τῶν χηρῶν, ἐπειδὴ κατωτέρω λέγει « Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν » (1)· ἀλλὰ κατακρίνει ἐκείνας τὰς χήρας, ὅσαι ἀπατήσασαι τὴν ἐκκλησίαν, κατεγράφησαν νέαι εἰς τὸν καταλογον τῶν ἀπὸ τὰς ἐλεημοσύνας τρεφομένων, μὲ ὑπόσχεσιν νὰ ὑπηρετῶσι τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὰς χρείας τῶν πιστῶν, ἔπειτα ἠθέτησαν τὴν ὑπόσχεσιν.

12. ΕΧΟΥΣΑΙ ΚΡΙΜΑ κ.ε τ. λ. Ἐξηγήθη πρότερον (2) τὸ Κρῖμα. — ΠΙΣΤΙΝ ΗΘΕΤΗΣΑΝ. Αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἐκατακρίθησαν, παραβαίνουσαι τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθησαν ὑπόσχεσιν, ὅταν ἐζήτησαν νὰ γραφθῶσιν εἰς τὸν καταλογον ὡς πτωχαί, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος· « Πίστιν, τὴν συνθήκην » λέγει, τὴν ἀλήθειαν, ὡσεὶ ἔλεγεν, ἐψεύσαντο αὐτὴν, ἠθέ-» τησαν, παρέβησαν τὰς συνθήκας » (3).

13. ΑΜΑ ΔΕ ΚΑΙ ΑΡΓΑΙ ΜΑΝΘΑΝΟΥΣΑΙ. Αἱ νέαι χῆραι τρεφόμεναι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὡς πτωχαί, μανθάνουν εἰς τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἀργίαν. Τοιοῦτον ἀποτέλεσμα αἱ ἀνόητοι ἐλεημοσύναι· τρέφουσαι τοὺς δυναμένους νὰ τρέφωνται μὲ τὰ ἔργα τῶν ἰδίων χειρῶν, τοὺς διδάσκουν νὰ ἀποστρέφωνται τὴν ἐργασίαν. Τὸ « Ἀργαὶ μανθάνουσαι » ἰσο-

(1) Σελ. 182. Ἰδ. καὶ ἀνωτέρ. σελ. 172. (2) Σελ. 124-125. (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 161. καὶ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 725.

www.tiptool.com.cn
δυναμεῖ μὲ τὸ Ἀργίαν μανθάνουσαι, ὡς τὸ ἡρμήνευσεν ὀρθὰ ὁ Γραικὸς μεταφραστὴς « Μανθάνουσι νὰ ἦναι ἀκαμάτραις » καὶ τὸ ἐνόησεν ἕνας ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἐξηγητὰς (1), φέρων ὅμως παράδειγμα ἀκαταλλήλον τὸ « Ὡς εἰδῶσιν ἄνθρωποι ὄντες » τοῦ Λουκιανοῦ. Εἶχε καταλληλότερον ἀπὸ τὸν αὐτὸν Λουκιανὸν τὸ « Ἠξίουν μετεωρολέσχης διδάσκεσθαι » (2), τὸ ὁποῖον ἀλλοῦ ἐπαράβαλα μὲ τοῦ Πλουτάρχου τὸ « Χαλκία διδάσκειν » (3), καὶ μὲ τοῦ Ξενοφῶντος τὸ « Σκυτέα διδάξασθαί τινα ἢ τέκτονα » (4). — ΠΕΡΙΕΡΧΟΜΕΝΑΙ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ. Ὁ ἀργὸς, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν σύντροφον τῆς ἀργίας ἀνίαν (ennui), φυσικὰ ζητεῖ ἐπισκέψεις καὶ συναναστροφὰς ἀκαίρους, καὶ πολλάκις τοιαύτας, ὁποῖαι νὰ ταράσσωσι καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἄλλων.—ΦΛΥΑΡΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΡΓΟΙ, ΛΑΛΟΥΣΑΙ ΤΑ ΜΗ ΔΕΟΝΤΑ. Ἡ ἀργία γεννᾷ τὴν πολυλογίαν, μητέρα τῆς φλυαρίας, καὶ τῆς λαλιᾶς τῶν μὴ δεόντων, ἤγουν λόγων περισσῶν μωρῶν καὶ ματαίων· « Ἐφλυάρει, ἐλήρει, ἐμωρολόγει » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Περιείργασμαι, ταιητὸν (γρ. περιττὸν) ἐποίησα ». Ἡ ἐπιθυμία νὰ ἔχωσιν ὕλην λόγων πάντοτε πρόχειρον, τὰς κάμνει καὶ Περιέργους· « Τῇ δ' ἀδολεσχίᾳ καὶ ἡ περιεργία, κακὸν » οὐκ ἔλαττον, πρόσεστι· πολλὰ γὰρ ἀκούειν θέλουσιν, ἵνα » πολλὰ λέγειν ἔχωσιν » (5), ἤγουν ἀσχολουμένας νὰ ἐρευνῶσι καὶ νὰ κρίνωσι τὰς πράξεις τῶν ἄλλων. Ὁ Θεοφύλακτος, ἐξηγῶν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιστολῆς, λέγει, « Περιοδεύουσαι

(1) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 53. (2) Λουκιαν. Ἰκαρομενιππ. § 5. (3) Πλουτάρχ. Ἀνησίργ. καὶ Νουμ. σύγκρ. § 4, καὶ τὰς ἐκεῖ σημ. Μέρ. I, σελ. 407. (4) Ἰδ. Ξενοφ. Ἀπομνημ. IV, 4, § 5. Ἴδε καὶ Ἄτακτ. I, σελ. 89. (5) Πλουταρχ. Περὶ ἀδολεσχ. τομ. VIII, pag. 23. Reisk.

www.libtool.com.cn
» γὰρ τὰς οἰκίας, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ ταύτης πρὸς ἐκείνην φέ-
» ρουσαι, καὶ τὰ ἐκείνης εἰς ταύτην· καὶ ἀναγκαίως εἰς περι-
» εργίαν ἐκ τοῦ ἐρευνᾶν πάντα, καὶ φλυαρίαν, ἐκ τοῦ λέγειν
» τὰ πάντων πρὸς πάντας, ἐκτραχηλίζονται » (1). Αἱ γυναῖκες
κλίνουν πολὺ εἰς τὸ αἰσχρὸν ἁμάρτημα τοῦτο, καὶ μᾶλιστα αἱ
γραῖαι· ἂν ἦναι καὶ μαθημέναι ἐκ νεότητος εἰς τὴν ἀργίαν, τὰς
κάμνει τὸ γῆρας ἀργοτέρας (2). Δὲν λείπουν ὅμως καὶ ἄνδρες,
μορφὴν ἀνδρὸς ἔχοντες, ψυχὴν δὲ γυναικαρίων. Τοιοῦτοι ἦσαν
μεταξὺ τῶν χριςιανῶν τῆς Θεσσαλονίκης οἱ κατηγορούμενοι
ἀπὸ τὸν Ἀπόςολον· « Ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν
» ὑμῖν ἀτάκτως μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.
» Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν.... ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐρ-
» γαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν » (3).

14. ΒΟΥΛΟΜΑΙ ΟΥΝ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΓΑΜΕΙΝ. Συμβουλεύει τὰς νέας χήρας νὰ ὑπανδρεύωνται· ἡ νεότης των ὑποθέτει, ὅτι δύνανται νὰ ἐργάζωνται· καὶ προσθέτουσαι καὶ τὰ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀνδρὸς κέρδη, ἔχουν πῶς νὰ ζήσωσι χωρὶς νὰ βαρύνωσι τὴν ἐκκλησίαν, καταγραφόμεναι εἰς τὸν καταλογον τῶν πτωχῶν. — ΤΕΚΝΟΓΟΝΕΙΝ. Τὸ λαμβάνει ἐδῶ ὡς ἀκριβῶς συνώνυμον τοῦ ἀνωτέρω Τεκνοτροφεῖν « Εἰ
» ἐτεκνοτρόφησεν ». Νόει λοιπὸν καὶ τοῦτο ὡς ἐκεῖνο (4). — ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΤΕΙΝ. Δὲν νοεῖ ἁπλῶς τὸ Νὰ ᾖ δεσπόζῃ οἶκον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξεύρῃ νὰ τὸν κυβερνᾷ, ὄχι μόνον νὰ λέγεται Οἰκοδέσποινα ἡ Οἰκοκυρὰ (mère de famille) ἀλλὰ καὶ Οἰκονόμος καὶ Οἰκουρὸς ἀγαθή (5). — ΜΗΔΕΜΙΑΝ

---

(1) Ἰδε ἀνωτέρ. σελ. 129, καὶ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1447. (2) Ἰδ. κατωτέρ. τὴν ἐξήγ. Β. Τιμόθ. δ', 6. (3) Β', Πρὸς Θεσσαλ. γ', 11-12. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ἰ, 10, σελ. 172-173. (5) Πρὸς Τίτ. β', 5.

www.libtool.com.cn

ΑΦΟΡΜΗΝ κ. τ. λ. Νὰ μὴ δίδωσιν εἰς τὸν ἀντικείμενον κἀμμίαν ἀφορμὴν νὰ τὰς κακολογῇ. Ὁ Ἀντικείμενος σημαίνει τὸν ἐχθρὸν τοῦ χριστιανισμοῦ, εἴτε ἐθνικὸν, εἴτε καὶ κανένα ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὅσοι δὲν εἶχαν ἀκόμη δεχθῆν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τοῦτο τὸ « Μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν » τὴν τελευταίαν λέξιν, Χάριν, βλέπω ὅτι ἠμελήθη ἀπὸ τοὺς μεταφραστὰς, ὡς πλεονασμὸς, οὐδ' οἱ ἐξηγηταὶ εἶπαν τί ποτε περὶ αὐτῆς. Δὲν πλεονάζει ὅμως, ἀλλ' εἶναι ἀπ' ἐκείνας τὰς συνήθειας καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς ἀνακολουθίας τοῦ λόγου, καὶ κρίνω τὸ Χάριν (ταυτόσημον ἐδῶ μὲ τὸ Ἕνεκα) τόσον ἀναγκαῖον, ὥστε χωρὶς αὐτὸ κολοβόνεται τοῦ Ἀποστόλου τὸ νόημα. Τὸ ἀνακόλουθον θεραπεύεται, ἂν ὑποθέσῃς τὴν λέξιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φράσεως, ἐνωμένην μὲ ἄρθρον, « Χάριν τοῦ μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ » λοιδορίας ». Ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολικῆς συμβουλῆς, νὰ ὑπανδρεύωνται αἱ νέαι χῆραι, εἶναι, διὰ νὰ μὴ δίδωσιν ἀφορμὴν κατηγορίας εἰς τοὺς ἀπίστους· συμβουλὴ ὄντως θείας, καὶ παντάπασιν ἐναντίας εἰς τὴν ἀνωτέρω (1) δαιμονικὴν συμβουλὴν τῶν « Κωλυόντων γαμεῖν ». Ὅθεν καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς (2) ἔφερε μαρτύριον τοῦ Πλουτάρχου, ὀνομάζοντος τὸν γάμον « Δεσμὸν τῆς νεότητος ἀσφαλέστατον » (3). Ὁ αὐτὸς Πλούταρχος μᾶς ἐγνώρισε καὶ τοῦ φιλοσόφου Πολέμωνος τὴν ὡραίαν γνώμην, ὅστις ἔκρινε τὸν ἔρωτα τοῦ νομίμου γάμου, θεοῦ δῶρον εἰς φυλακὴν τῆς σωφροσύνης· « Πολέμων γὰρ ἔλεγε, » τὸν ἔρωτα εἶναι θεῶν ὑπηρεσίαν εἰς νέων ἐπιμέλειαν καὶ σω» τηρίαν (4) ».

---

(1) Α', Τιμοθ. δ', 3, σελ. 138. (2) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 53. (3) Πλουταρχ. Περὶ παιδ. ἀγωγ. τόμ. VI, σελ. 46, Reisk. (4) Ὁ αὐτ. Πρὸς Ἡγεμόν. ἀπαίδευτ. τόμ. IX, σελ. 121, καὶ Θησ. καὶ Ῥωμύλ. σύγκρισ. τόμ. I, σελ. 149.

www.libtool.com.cn

15. ΗΔΗ ΓΑΡ ΤΙΝΕΣ. Τὸ Τινὲς ἐξηγήθη ἀπό τινας ἀορίστως, Τινὲς ἄνθρωποι χωρὶς γένους διάκρισιν· καὶ τούτους ἠκολούθησε καὶ ὁ παλαιὸς Γραικὸς μεταφραστής. Προκρίνω τὴν μετάφρασιν τῶν Θεολόγων τῆς Γενεύης, quelques-unes, Θηλυκῶς, Τινὲς χῆραι.—ΕΞΕΤΡΑΠΗΣΑΝ ΟΠΙΣΩ. Ἔλλειψις συνήθης καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς, τῆς ὁποίας τὸ πλῆρες εἶναι « Ἐξετράπησαν [τῆς ὁδοῦ, ἵνα ἀκολουθήσωσιν] ὀπίσω τοῦ » Σατανᾶ » τὸ ὁποῖον ἐξηγήθη, ὅτι ἠρνήθησαν ὅλως τὴν χριστιανικὴν Θρησκείαν, ἐχωρίσθησαν ἀπ' αὐτὴν βλέπουσαι, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἀπεστρέφοντο τὴν τοιαύτην ἀργὴν, φλύαρον καὶ περίεργον διαγωγήν (1). Ἀλλὰ δὲν εἶναι, νομίζω, χρεία τοιαύτης ἐξηγήσεως· ἀρκεῖ νὰ νοήσωμεν, ὅτι ἡ διαγωγὴ τῶν τοιούτων χηρῶν ἔλαβε τέλος τὸν παντελῆ μακρυσμὸν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν διαγωγὴν, ὅτι θηλασὴ καὶ κατήντησαν ἕως νὰ κατασταθῶσι καὶ πόρναι δημόσιαι. — ΣΑΤΑΝΑ. Καὶ συντομώτερον, ὡς τὸν ὀνομάζει ἀλλοῦ (2), Σατᾶν, κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν, Σατὰν (ὄνομα τῆς αὐτῆς πηγῆς καὶ ῥίζης μὲ τὸ Σεϊτὰν τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Τούρκων). Οἱ Ἑβδομήκοντα ἐφύλαξαν τὴν λέξιν ἀπαρ-αλλακτον Σατὰν, σημαίνοντες ἁπλῶς ἄνθρωπον ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, οἷον « Καὶ ἤγειρε κύριος Σατὰν τῷ Σαλωμὼν τὸν » Ἄδερ τὸν Ἰδουμαῖον » (3). Ἀλλ' ὁσάκις θέλουν νὰ σημάνωσι τὸν Δαίμονα, τὸ μεταφράζουν Διάβολος, ὁ δὲ Θεοδοτίων, καὶ Ἀντικείμενος, ἐπειδὴ λέγει « Ὁ ἀντικείμενος ἦλθε μετ' » αὐτῶν » ὅπου οἱ Ἑβδομήκοντα λέγουν « Ὁ διάβολος ἦλθε » μετ' αὐτῶν » (4). Οὕτως τὸ ἑρμηνεύει καὶ ὁ Ὠριγένης (5).

---

(1) Ἰδ. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 53. Ἴδε καὶ ἀνωτέρ. σελ. 81. (2) Β', Πρὸς Κορινθ. ιβ', 7. (3) Γ', Βασιλ. ια', 14. (4) Ἰωβ, α', 6. (5) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 93.

www.nbook.gr

Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία κατὰ δικανικὴν σημασίαν τοῦ Ἀντικείμενος (adversaire), ὅθεν ἔλαβεν ἀφορμὴν καὶ τὸνομα Διάβολος, διότι οἱ ἀντικείμενοι καταφεύγουν πολλάκις εἰς τὰς διαβολὰς καὶ συκοφαντίας.

16. ΠΙΣΤΟΣ Ἢ ΠΙΣΤΗ κ. τ. λ. Χριστιανὸς ἢ χριστιανή, ἂν ἔχῃ χήρας οἰκείας ἢ συγγενεῖς, ἂς τὰς βοηθῇ, διὰ νὰ μὴ βαρύνεται ἡ ἐκκλησία. Τοιαύτην παραγγελίαν εἶχε τόσον πλέον δίκαιον νὰ παραγγέλλῃ ὁ Παῦλος, ὅσον αὐτὸς πρῶτος, δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ βαρύνῃ κάνένα· « Οὐδὲ δωρεὰν (λέγει) ἄρτον » ἐφάγομεν παρά τινος.... πρὸς τὸ μὴ ΕΠΙΒΑΡΗΣΑΙ τινα » ὑμῶν· οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον » δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς » (1).

Ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ.

— ΕΠΑΡΚΕΙΤΩ. Ἂς τὰς βοηθῇ. « Ἐπήρκεσεν, ἐβοήθησε » λέγει ὁ Ἡσύχιος καὶ « Ἐπάρκειοι, ἔμπειροι (γρ. ἐπίκουροι), » βοηθοί ». — ΒΑΡΕΙΣΘΩ. Μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ Ἐνοχλείσθω, ἀπὸ τὸ Βαρέω ῶ, ἀντὶ τοῦ ὁποίου σήμερον ἔχομεν τὸ συγγενὲς Βαρύνω, μεταχειριζόμενοι τὸ Βαρῶ εἰς ἄλλην σημασίαν (2). Τὸ βάρος τοῦτο ἐγίνετο πολλάκις δυσβάστακτον, διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν χηρῶν, ὅσας ἠναγκάζετο νὰ τρέφῃ ἡ ἐκκλησία, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν (3).

17. ΟΙ ΚΑΛΩΣ ΠΡΟΕΣΤΩΤΕΣ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (4) τίνας ὀνομάζει Προεστῶτας. Ἐδῶ μᾶς δίδει νὰ καταλάβωμεν, ὅτι ἦσαν καὶ τότε, ὡς εἶναι καὶ σήμερον, καὶ θέλουν εἶσθαι

(1) Β', Πρὸς Θεσσαλ. γ', 8-9. Ἴδε καὶ Α', Πρὸς Θεσσαλ. β', 9. (2) Ἴδε Κατακ. ΙΙ, σελ. 78. (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. Α', Πρὸς Τιμόθ. ε, 10, σελ. 178. (4) Σελ. 121.

www.libtool.com.cn
πάντοτε, καὶ καλοὶ καὶ κακοὶ, καὶ ἄξιοι καὶ ἀνάξιοι προεσῶτες. — ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ. Ἐπαγγέλματος ἐκκλησιαστικοῦ ὄνομα, διὰ τὴν ἀξίαν πλέον, παρὰ διὰ τὴν ἡλικίαν (1), ἂν καὶ ἐφρόντιζαν ὡσεπιπολὺ νὰ ἐκλέγωσιν εἰς ἱερεῖς καὶ τοὺς τὴν ἡλικίαν πρεσβυτέρους. Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα, φθείρασα αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, τοὺς ὀνομάζει prêtres, ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ ἱερέων τῆς παπικῆς ἐκκλησίας, anciens, ὅτε σημαίνουν τοὺς ἱερεῖς τῶν Λουθηρανῶν ἢ τῶν Καλβινιστῶν. Πρεσβυτέρους ὀνομάζομεν ἡμεῖς σήμερον τοὺς συνοικοῦντας μὲ γυναῖκα νόμιμον ἱερεῖς, Ἱερομονάχους δὲ τοὺς ἀγάμους ἱερεῖς. Εἰς τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους, δὲν ἦτον οὐδεμία διάκρισις μεταξὺ Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων, ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι ὠνομάζοντο καὶ Πρεσβύτεροι (2)· καὶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, οἱ Πρεσβύτεροι τῆς Μιλήτου ὀνομάζονται καὶ Ἐπίσκοποι (3), τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Οἰκουμένιος, λέγει, « Ἐπειδὴ » λανθάνει τοὺς πολλοὺς ἡ συνήθεια, μᾶλιστα τῆς Καινῆς διαθήκης, τοὺς ἐπισκόπους πρεσβυτέρους ὀνομάζουσα καὶ τοὺς » πρεσβυτέρους, ἐπισκόπους, σημειωτέον τοῦτο ἐντεῦθεν, καὶ » ἐκ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς, ἔτι δὲ καὶ πρὸς Φιλιππησίους, » καὶ ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης » (4). Ἡ διάκρισις τῶν Ἐπισκόπων εἶναι μεταγενεστέρα, ὡς ἐσημειώθη πρότερον (5). — ΔΙΠΛΗΣ ΤΙΜΗΣ κ. τ. λ. Ὅθεν παραγγέλλει νὰ τιμῶσι τοὺς καλοὺς προεσῶτας μὲ διπλῆν, ἤγουν πλειοτέραν, μεγαλητέραν τιμήν· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ Διπλῆς ἐδῶ, καὶ ὄχι ἀκριβῶς τὸ Δύο φορὰς τόσης· καὶ ἡ τιμὴ δύναται νὰ σημάνῃ καὶ τὴν κυρίως λεγομένην χρηματικὴν τιμὴν (l'honoraire), καὶ

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 167. (2) Α', Καθολ. Πέτρ. ε, ι. Β', καὶ Γ', Καθολ. Ἰωάνν. (3) Πράξ. κ', 17 καὶ 28. (4) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 825. (5) Ἀνωτέρ. σελ. 114.

www.libtool.com.cn
τὸν δοξασμὸν ἢ σεβασμὸν (estime, respect), ἢ μᾶλλον ἐντάμα καὶ τὰ δύο. Καὶ τοῦτο, νομίζω, τὸ ῥητὸν ἐσκόπευεν ὁ Ζωναρᾶς, λέγων, « Τιμὴ, δόξα μετὰ δόσεως, ὡς πρὸς ἐναργῆ» σαντα γινομένη » (1). Ἴδαμεν (2), ὅτι καὶ τὸ Τιμῶ τοιαύτην σημασίαν ἔχει. — ΑΞΙΟΥΣΘΩΣΑΝ. Ἂς κρίνωνται ἄξιοι τῆς διπλῆς τιμῆς, ἂς λαμβάνωσι διπλῆν τιμήν. « Ἀξιουμένου, » τυγχάνοντος » λέγει ὁ Ζωναρᾶς (3), ὁ δὲ Ἡσύχιος, « Ἀξιῶν... » ἄξιον ἡγούμενος ». — ΜΑΛΙΣΤΑ ΟΙ ΚΟΠΙΩΝΤΕΣ κ. τ. λ. Καὶ πρὸ πάντων ὅσοι κοπιάζουν εἰς τὴν διδαχὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τοῦ εὐαγγελίου. Τούτων μᾶλις᾽α ὁ κόπος ἦτο πλειότερος, διότι διδάσκοντες καὶ ἐξηγοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, ἐχρεως᾽οῦσαν νὰ λύωσι τὰς ἀπορίας, καὶ πολλάκις τὰς ἀντιλογίας, καὶ φιλονεικίας τῶν νεοφύτων, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Ἰουδαίων, πολὺ φιλονεικοτέρων παρὰ τοὺς Ἕλληνας, διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ εὐγένειαν (4). Περὶ τῶν κοπιώντων τούτων παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος εἰς τοὺς χρις᾽ιανοὺς ὄχι μόνον νὰ τοὺς τιμῶσιν « Ἐντίμους ἔχετε » (5) ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ὑπεραγαπῶσιν, « ΕΙΔΕΝΑΙ τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊς᾽αμένους ὑμῶν » ἐν Κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερ» εκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ, διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν » (6). Μὲ τὸ ΕΙΔΕΝΑΙ, ἠθέλησε νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι χρεως᾽ούμεν νὰ τοὺς γνωρίζωμεν καὶ νὰ τοὺς διακρίνωμεν, διὰ νὰ μὴ τιμῶμεν τοὺς ἀναξίους τιμῆς.

18. ΛΕΓΕΙ ΓΑΡ Ἡ ΓΡΑΦΗ. Γραφὴν (Écriture) ἑνικῶς, ἡ Γραφὰς (Écritures) πληθυντικῶς (7), ὀνομάζουν οἱ ἀπο-

(1) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1732. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 168. (3) Λεξικ. σελ. 229. (4) Ἴδε ἀνωτέρ. Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 4, σελ. 77. (5) Πρὸς Φιλιπ. β', 29. (6) Α', Πρὸς Θεσσαλ. ε', 12-13. (7) Ματθ. κα', 42. κβ', 29.

www.libtool.com.cn
σολικοὶ συγγραφεῖς, ὅλα τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην βιβλία τῶν Ἰουδαίων, τὰ καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ἔπειτα δεχθέντα. Κάποτε τὰ διαιροῦν εἰς « Νόμον καὶ Προφήτας » (1), Νόμον νοοῦντες τὰ γραφέντα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν βιβλία, τὰ ὁποῖα καὶ ῥητῶς « Νόμος Μωϋσέως » καὶ « Βίβλος Μωϋσέως » (2) λέγονται. Τὰς ὀνομάζουν ἔτι καὶ Διαθήκην, καὶ μὲ τὸ ἐπίθετον, Παλαιὰν Διαθήκην (l'Ancien Testament)(3), εἰς διάκρισιν τῆς Νέας ἢ Καινῆς Διαθήκης (le Nouveau Testament) (4). Οἱ Πατέρες ἔπειτα τῆς Ἐκκλησίας ἐφύλαξαν τὄνομα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας, ἢ Καινῆς Διαθήκης· τὰ ὀνομάζουσι δὲ κάποτε καὶ Θεῖα βιβλία, καὶ ἁπλούστερον Βιβλία(5), τὸ ὁποῖον ἐπέρασεν εἰς τοὺς Δυτικοὺς, πρῶτον εἰς τὸν αὐτὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν Biblia orum, ἔπειτα ἐβαρβαρώθη εἰς τὸ θηλυκὸν Biblia, æ, ὅθεν ἐγεννήθη τῶν Γάλλων τὸ la Bible, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀρχαιότερον, ὡς λέγει ὁ Μενάγιος, ἐλέγετο ἀρσενικῶς (ἢ οὐδετέρως) le Bible. — ΟΥ̓ ΦΙΜΩΣΕΙΣ, κ. τ. λ. Τὸ αὐτὸ εἶπε καὶ ἀλλοῦ, Μωσέως νόμον ὀνομάζων ἐκεῖ, ὅ,τι ὀνομάζει Γραφὴν ἐδῶ. « Ἐν » γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται· Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα » (6). Τὸ ῥητὸν εὑρίσκεται εἰς τὸ Δευτερονόμιον (7). Τὸ Ἀλοῶ ἐξηγήθη πρότερον (8). Εἰς τοῦ προκειμένου ἀποσολικοῦ ῥητοῦ τὸ Φιμώσεις προσγράφεται ὡς διάφορος γραφὴ τὸ ταυτόσημον Κημώσεις (emmuseler), ὡς καὶ τὰ

---

(1) Ματθ. ε, 17. ζ, 12. ═══ (2) Πράξ. Ἀποσόλ. ιέ, 5. Μάρκ. ιβ', 26. ═══ (3) Πρὸς Ἑβρ. θ', 15. Β', Πρὸς Κορινθ. γ', 14. ═══ (4) Πρὸς Ἑβρ. ιϛ', 24. Β', Κορινθ. γ', 6. ═══ (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 687 et 696. ═══ (6) Α', Πρὸς Κορινθ. θ', 9. ═══ (7) Δευτερον. κέ, 4. ═══ (8) Α', Τιμόθ. α', 9, σελ. 83.

www.libtool.com.cn

πρωτότυπα Φιμὸς καὶ Κημός (muselière) σημαίνουν τὸ αὐτὸ, τὸ περίδεμα δηλαδὴ μὲ τὸ ὁποῖον φράσσεται τὸ στόμα τοῦ ζώου, διὰ νὰ μὴ τρώγῃ, ὡς τῶν ἀλωνιζόντων βωδίων, ἢ καὶ νὰ μὴ δαγκάνῃ, ὡς πολλάκις τῶν σκύλων. — ΑΞΙΟΣ Ὁ κ. τ. λ. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Δευτερονόμιον, ἀλλ' αὐτολεξεὶ ὅ,τι εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· « Ἄξιος γὰρ ὁ » ἐργάτης τοῦ ΜΙΣΘΟΥ αὐτοῦ » (1), ἢ τῆς ΤΡΟΦΗΣ, ὡς λέγει ἄλλος εὐαγγελιστὴς (2). Ἀπὸ τὸ Ἄξιος ἐσχηματίσθη τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ Ἀξίζω (valoir). — ΕΡΓΑΤΗΣ. Ἐργάτης λέγεται ὁ ἐργαζόμενος μὲ μισθὸν ἡμερήσιον, ὁ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ὀνομαζόμενος Ἡμερομίσθιος καὶ Ἡμερομίσθωτος (journalier). Ἐργάτην κυρίως ὀνομάζομεν τὸν ἐργαζόμενον τὴν γῆν (laboureur), ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ (3), οἱ ὁποῖοι καὶ Ἐργατίνην τὸν ὠνόμαζαν,

> Τρηχείην χάλυβες καὶ ἀτειρέα γαῖαν ἔχουσιν
> Ἐργατίναι (4)· ——————

διότι καὶ τοὺς κόπους τῆς γεωργίας, καὶ αὐτὰ τὰ γεώργια ὠνόμαζαν κυρίως, Ἔργα, λέξιν ἐτυμολογουμένην εὐφυῶς (ἂν ὄχι ἴσως ἀληθῶς) ἀπὸ δύο συνώνυμα, τὸ Ἔρα καὶ τὸ Γῆ (5). Εἰς ταύτην τοῦ γεωργοῦ τὴν σημασίαν ἐλέχθη τὸ παραβολικὸν « Μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐ- » τοῦ » (6). Εἰς τὴν αὐτὴν ἀκόμη κ' ἐδῶ τὸ « Ἄξιος ὁ ἐργά- » της τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ », πλὴν ὅτι προσαρμόζεται εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους παραβολικῶς, ὡς καὶ ὁ Ἀμπελὼν (7) καὶ τὸ Γεώργιον (8) σημαίνουν μεταφορικῶς τὴν ἐκκλησίαν.

---

(1) Λουκ. ι, 7. (2) Ματθ. ι, 10. (3) Ἴδε Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. (4) Ἀπολλων. Ἀργοναυτ. II, 375. (5) Εὐσταθ. Ὀδυσσ. ξ', σελ. 1762. (6) Ματθ. κ', 1. (7) Ὁ αὐτ. κα', 33. (8) Α', Πρὸς Κορινθ. γ', 9.

www.libtool.com.cn
» παραλαβε μετα σου ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο » μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, » εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ, κ. τ. λ. » (1).

21. ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΑΙ, κ. τ. λ. Ἔλλειψις προθέσεως ἀντὶ τοῦ Διαμαρτύρομαί σε, κ. τ. λ. ἤγουν Σὲ παρακαλῶ ὁρκίζων σε εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν (conjurer), ὡς τὸ συντάσσουν καὶ οἱ Ἕλληνες « Διεμαρτύροντο τὸν Φίλιππον μὴ παριέναι τὸν » καιρὸν κ. τ. λ. » (2). Ἀναλογεῖ μὲ τοὺς ἑλληνικοὺς ὅρκους, ὡς εἶναι τὸ Ὁμηρικὸν,

——————— Τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔσων
Πρός τε Θεῶν μακάρων, πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων (3),

καὶ τὸ,

——————— Καί οἱ ὄμοσσεν·
Ἴστω νῦν Ζεὺς αὐτός (4).———————

— ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ. Ἀγγέλους ἐνόησαν ἐδῶ οἱ ἐξηγηταὶ αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους, ὡς κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου καὶ διακόνους. Οὕτως εἶπεν ἀλλοῦ περὶ ἑαυτοῦ, « Ὡς ἄγγελον » Θεοῦ ἐδέξασθέ με » (5). Καὶ τοῦτο τόνομα ἔφεραν οἱ προεστῶτες τῶν ἐκκλησιῶν, πρὶν ὀνομασθῶσιν Ἐπίσκοποι, ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ Ἀποκάλυψις, ὀνομάζουσα Ἀγγέλους τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας (6)—ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΚΡΙΜΑΤΟΣ. Νὰ μὴ καταδικάσῃς τὸν ἁμαρτάνοντα πρεσβύτερον, διὰ πρόκριμα, ἤγουν διὰ προλαβοῦσαν κακὴν ὑπόληψιν καὶ κρίσιν (préjugé), περὶ αὐτοῦ, πρὶν ἐξετάσῃς ἀκριβῶς τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας. — ΚΑΤΑ ΠΡΟΣΚΛΙΣΙΝ. Κατὰ κλίσιν ἢ φιλίαν τὴν πρὸς τὸν κατήγορόν του. Ἡ πρόσκλισις (inclination) ἰσοδυ-

(1) Ματθ. ιη', 15-17. (2) Πολυβ. Ἱστορ. V, 7, § 4. (3) Ἰλιάδ. α', 338. (4) Ἰλιάδ. κ', 328. Ἴδε καὶ ἀνωτέρ. σελ. 160. (5) Πρὸς Γαλάτ. δ', 14. (6) Ἀποκαλυψ. β', γ', κ. τ. λ.

www.libtool.com.cn
ναμεῖ μὲ τὴν Προσωποληψίαν. Ὁ Θεοφύλακτος ἐξηγῶν τὸ μέρος τοῦτο λέγει, « Κατὰ προσπάθειαν προσκλινόμενος τῷ ἑνὶ μέ- » ρει » (1). Ἡ μεταφορὰ ἐρανίσθη ἀπὸ τὴν ζυγαρίαν, ὅταν δὲν ἰσορροπῇ, ἀλλὰ κλίνῃ εἰς τὸ ἓν μέρος, ὡς τὸ ἐνόησε καὶ ὁ Φώτιος, « Κατὰ πρόσκλησιν (γρ. πρόσκλισιν), καθ' ἑτεροβά- » ρειαν ἢ ἑτερομέρειαν ». Ὁ δὲ Ζωναρᾶς μὲ τὴν αὐτὴν κακὴν γραφὴν (ἥτις εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸ ἀποστολικὸν κείμενον ὡς διάφορος γραφὴ) « Κατὰ πρόσκλησιν (γρ. πρόσκλισιν), κατὰ » χάριν, κατὰ προσωποληψίαν« (2).

22. ΧΕΪΡΑΣ... ΕΠΙΤΊΘΕΙ. Χειρας ἐπιτίθημι, λέγεται καὶ συνθέτως, Χειροθετῶ. « Χειροθετεῖ, χεῖρας ἐπι- » τίθησι» λέγει ὁ Ἡσύχιος. Τὸνομα Χειροθεσία (καὶ σπανιώ- τερον Χειρεπιθεσία (3)) συνωνυμεῖ μὲ τὸ Χειροτονία, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν εἰκοστὸν πρῶτον κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου (4), ἂν καὶ ἡ Χειροτονία ἐσήμαινε κυρίως τὴν ἐκλογὴν, ἤγουν τὴν ψήφισιν (5). Ἐδῶ παραγγέλλει τὸν Τιμό- θεον νὰ μὴν ἐκλέγῃ εἰς ἱερατικὰ ὑπουργήματα κανένα χωρὶς προλαβοῦσαν ἀκριβῆ τῆς διαγωγῆς του ἐξέτασιν· παράγγελμα θεῖον, χρήσιμον ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν πολιτείαν· τοῦ ὁποίου ἡ καταφρόνησις ἐγέμισε πολλάκις τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ δεσπότας λύκους ἀντὶ ποιμένων εὐαγγελικῶν, καὶ τὴν πολιτείαν ἀπὸ δημοβόρους ἄρχοντας. — ΜΗΔΕ ΚΟΙΝΩΝΕΙ, κ. τ. λ. Οἱ κακῶς ἐκλέγοντες εἰς ἱερατικὰ ὑπουργήματα γίνονται κοινωνοὶ καὶ ἔνοχοι, ὅσων κακῶν πράξωσιν οἱ ἀπ' αὐτοὺς ἐκλεγόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν,

(1) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 856. (2) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1152. (3) Εὐσέβ. ἐκκλ. ἱστορ. VI, 43. (4) Βιβλ. κανον. τῆς Καθολ. ἐκκλ. μὲ τὰς σημ. τοῦ Ἰουστέλλου σελ. 94. (5) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 164-165.

www.libtool.com.cn
κἂν ἡ ἐκλογὴ συμβῇ ἀπὸ ἄγνοιαν· ἀλλ' ὁποῖοι πρέπει νὰ κριθῶσι, ἂν ἦναι καὶ σιμωνιακοί! « Διάκονοι τοῦ Σατανᾶ ». Εἰς πολιτικὰς ἀρχαιρεσίας πάλιν, οἱ κακῶς ἐκλέγοντες εἰς πολιτικὰ ὑπουργήματα, καὶ ἂν ἀγνοοῦντες τὸ πράξωσι, βλάπτουν τὴν πατρίδα· ἂν δὲ διὰ φιλίαν, ἢ δωροδοκίαν, γίνονται καὶ προδόται τῆς πατρίδος.—ΑΓΝΟΝ. Διότι δὲν ἀρκεῖ εἰς ἀθώωσίν σου, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι εἶναι ἀλλότριαι· ὅ,τι κακὸν πράξῃ ὁ ἀπὸ σὲ χειροτονηθείς, σὺ μέλλεις νὰ δώσῃς λόγον περὶ τοῦ κακοῦ, ἂν τὸν ἐχειροτόνησες ταχέως, ἤγουν πρὶν κάμῃς τὴν χρεωστουμένην ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν τοῦ βίου του. Ἴδε τὰ πρότερον λεχθέντα (1) περὶ τῆς ἁγνείας.

23. ΜΗΚΕΤΙ ΥΔΡΟΠΟΤΕΙ. Τὸν παραγγέλλει νὰ μὴ πίνῃ μόνον νερὸν, ἀλλὰ μιγμένον μὲ οἶνον ὀλίγον. Ἡ παραγγελία ἦτο χρήσιμος, ἐπειδὴ ὁ Τιμόθεος ἦτο κράσεως φιλασθένου. Τοῦτο μόνον ἠπορήθη, ὅτι τὸ ἐδάφιον δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἁρμονίαν ἢ καταλληλότητα οὔτε μὲ τὸ προηγούμενον (« Χεῖρας ταχέως ») οὔτε μὲ τὸ ἀκόλουθον (« Τινῶν ἀνθρώπων ») ἐδάφιον. Ἴσως (εἶπαν τινὲς) ἀποβλέπει εἰς τὸ ἀνωτέρω παράγγελμα « Ἡ » γὰρ σωματικὴ γυμνασία, κ. τ. λ. » (2), ἤγουν, ἴσως ὁ Τιμόθεος ἐγκρατεύετο ἀπὸ τὸν οἶνον δι' εὐλάβειαν. Τοῦτο δὲν λύει τὴν ἀπορίαν. Πιθανώτερον ὅτι ὁ Παῦλος ἐμεταχειρίσθη τὴν ἐπιτολικὴν ἄδειαν, καὶ κατεχώρισεν εὐθὺς τὴν παραταθεῖσαν εἰς τὸν νοῦν φροντίδα τῆς ὑγείας τοῦ Τιμοθέου, φοβούμενος μὴ τὴν λησμονήσῃ. Πολλαὶ νομιζόμεναι ἀνακολουθίαι εἰς ἄλλο εἶδος λόγου, συγχωροῦνται εἰς τὸν ἐπιτολικὸν χαρακτῆρα.

24. ΤΙΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, κ. τ. λ. Οἱ πλειότεροι ἐξηγηταὶ ἐνόησαν τὸ ῥητὸν ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸ εἰκοστὸν δεύτερον ἐδάφιον, ἤγουν ὅτι ὁ Ἀπόστολος, ἀφοῦ διέκοψε τὴν συν-

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 162 καὶ 168. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 8.

www.hotoor.com.cn

ἐχειαν μὲ τὸ εἰκος·ὸν τρίτον «·Μηκέτι ὑδροπότει» ἐπανέρχεται εἰς τὸ «Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει» (1). Καὶ τοῦτο μὲ φαίνεται πιθανόν. Ἐπαράγγειλε τὸν Τιμόθεον νὰ μὴ βιάζεται νὰ χειροτονῇ εἰς ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα, διὰ τὸν φόβον μὴ γένῃ κοινωνὸς ἀλλοτρίας κακίας, χειροτονῶν τοὺς ἀναξίους. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Τιμόθεος καὶ χωρὶς τὴν παραγγελίαν ταύτην, δὲν ἤθελε χειροτονήσειν ἀναξίους, πλὴν δι' ἄγνοιαν τῆς διαγωγῆς των, ἐδῶ τὸν συμβουλεύει πῶς ἔχει νὰ φύγῃ καὶ τὴν ἄγνοιαν. Καὶ τοῦτο γίνεται, ἂν δὲν πιστεύεται εὔκολα εἰς τὴν ἔξω φαινομένην τῶν ἀνθρώπων διαγωγὴν, ἥτις πολλάκις εἶναι καθαρὰ ὑπόκρισις. Διαιρεῖ λοιπὸν τοὺς κακοβίους εἰς δύο τάξεις, εἰς τοὺς φανεροὺς λύκους, καὶ εἰς τοὺς σκεπασμένους μὲ δέρμα προβάτου. Διὰ τοὺς πρώτους λέγει, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι των εἶναι φανεραί.—ΠΡΟΑΓΟΥΣΑΙ ΕΙΣ ΚΡΙΣΙΝ. Τὸ Προάγω ἐξηγήθη ἐδῶ ἀπὸ τινὰς μεταβατικῶς, αἱ ὁποῖαι τοὺς Προάγουν (assigner), ἤγουν τοὺς σύρουν εἰς τὴν κρίσιν, τοὺς παραδίδουν εἰς τὸ πνευματικὸν ἢ πολιτικὸν δικαστήριον, ὡς νὰ ἔλεγεν, Ὦ Τιμόθεε, τινὲς ἁμαρτάνουν τόσον φανερὰ, ὥστε αὐταί των αἱ κακίαι τοὺς σύρουν εἰς τὴν κρίσιν σου, οὐδ' ἔχεις χρείαν μακρᾶς ἐρεύνης, διὰ νὰ ἐπιβάλῃς εἰς αὐτοὺς τὴν ἀξίαν πνευματικὴν ποινὴν, ἥτις εἶναι νὰ τοὺς ἀποβάλῃς ἀπὸ ἱερατικὰ ὑπουργήματα. Ἄλλοι δὲ, νοήσαντες τὴν μετοχὴν ἀμεταβάτως, κατὰ τὸ ἀνωτέρω «Προαγούσας προφητείας» (2) καὶ πολλὰ τῆς Νέας Διαθήκης ἄλλα μέρη, ὅπου τὸ Προάγω εἶναι οὐδέτερον, ὡς τὸ Ὑπάγω· τὴν ἐξήγησαν, Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι εἶναι τόσον φανεραί, ὥστε προπορεύονται (précéder) καὶ αὐτῆς σου τῆς κρίσεως, ἤγουν δὲν ἔχεις χρείαν νὰ τοὺς ἐρευνήσῃς, καὶ ἀκολούθως

(1) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 58. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 18, σελ. 91-92.

www.libtool.com.cn
νὰ τοὺς κολάσῃς μὲ τὴν ἀποβολὴν ἀπὸ τὰ ἱερὰ ὑπουργήματα. Πιθανολογεῖται ἡ τοιαύτη ἐξήγησις ἀπὸ τὸ προσεχὲς Ἐπακολουθοῦσι, κατὰ τὸ ἀλλοῦ λεγμένον « Οἱ προάγοντες καὶ » οἱ ἀκολουθοῦντες » (1). Ἡ ἑρμηνεία τῆς λέξεως εἶναι ἀδιάφορος· αἱ φανεραὶ ἁμαρτίαι καὶ προάγουν (précéder) τὴν κρίσιν, ἐπειδὴ καὶ πρὶν κριθῇ ἀποβάλλεται ὁ ἁμαρτάνων, καὶ προάγουν (assigner) τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν κρίσιν. — ἘΠΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΙΝ. Γρήγορα ἀκολουθοῦν, ἢ μᾶλλον ἀδιασπάστως συνοδεύουν τὸν ὑποκρινόμενον, ὡς ἡ σκιὰ τὸ σῶμα, κατὰ τὴν προτέραν (2) ἐξήγησιν τοῦ Ἐπακολουθῶ. Ἂν ὑποκρίνεται ἁγιωσύνην ὁ ὀρεγόμενος κἀνὲν ὑπούργημα ἱερατικὸν, εὐθὺς ἀποῦ τὸ λάβῃ, ἐκδύνεται τὸ προβάτινον δέρμα, καὶ φαίνεται ὁποῖος ἦτο λύκος. Διὰ τοῦτο χρειάζονται προσοχὴν οἱ τοιοῦτοι, ἐὰν τὰ ὁποῖα ὑποκρίνονται καλὰ ἔργα, ἦναι ἀληθῶς τοιαῦτα· καὶ δίδει περὶ τῆς κρίσεως τούτων τὸν ἑξῆς κανόνα εἰς τὸν Τιμόθεον :

25. ΤΑ ΚΑΛΑ ἜΡΓΑ ΠΡΌΔΗΛΑ ἘΣΤΙ. Δὲν ἀμφιβάλλονται ὅτι εἶναι καλὰ, ἂν ἦναι σύμφωνα μὲ ὅσα ἀπαρίθμησεν ἀνωτέρω εἰς τὸν Τιμόθεον ὁ Ἀπόστολος, « Εἴ τις ἐπι- « σκοπῆς ὀρέγεται, κ. τ. λ. » (3). Ἐδῶ λέγει πρὸς αὐτὸν, Χειροτόνει, ὦ Τιμόθεε, εἰς ἐπισκοπὴν ἢ ἄλλο τι ἱερατικὸν ὑπούργημα τὸν ἐργαζόμενον τὰ ἔργα ταῦτα, μὴν ἀμφιβάλλων, ὅτι ὁποῖα πράσσει, τοιαῦτα μέλλει νὰ διδάσκῃ καὶ τοὺς ἄλλους. — ΤΑ ἌΛΛΩΣ ἜΧΟΝΤΑ. Ὁμοίως καὶ τὰ κακὰ ἔργα τοῦ ὑποκριτοῦ, ἂν καὶ τὰ πράσσῃ κρυφίως, δὲν ἀργοῦν νὰ φανερωθῶσι καὶ αὐτά. Πρόσεχε ὅμως, ὦ Τιμόθεε, νὰ τὰ μαντεύῃς καὶ πρὶν τῆς φανερώσεως, ἀπὸ τὴν ἔξω διαγωγὴν τοῦ

(1) Ματθ. κα', 9. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 178. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 1-10, σελ. 111-128.

www.libtool.com.cn
ὑποκρινομένον. Οἱ τοιοῦτοι, ὡσεπιπολὺ, κρύπτουν τὴν ἐσωτερικὴν ἀσχημοσύνην των μὲ ἔργα ἐξωτερικὰ καλὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ὄχι ἀληθῶς τοιαῦτα, ἐπειδὴ οὔτ' ἡ Θρησκεία τὰ ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως, καὶ ἡ πλήρωσίς των ἐμποδίζει τὴν ἀληθινὴν πνευματικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας τὰ ἔργα ὅλα εἶναι ἔργα ἀγάπης, ἔργα φιλανθρωπίας, ἔργα δικαιοσύνης καὶ ἀδελφικῆς ἰσονόμου συμβιώσεως μὲ τοὺς λοιπούς.

ΚΕΦ. ς′. 6.

1. ΟΣΟΙ ΥΠΟ ΖΥΓΟΝ ΔΟΥΛΟΙ κ. τ. λ. Τὰ αὐτὰ παραγγέλλει καὶ εἰς τὸν Τίτον (1), καὶ εἰς τοὺς Ἐφεσίους (2), καὶ εἰς τοὺς Κολοσσαεῖς (3), περὶ τῶν δούλων. Ζυγὸς, σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, ὀνομάζεται ἡ δουλεία, μεταφορικῶς ἀπὸ τὸν ζυγὸν, εἰς τὸν ὁποῖον δεσμεύονται τὰ ὑπηρετικὰ κτήνη, τὰ καὶ διὰ τοῦτο ἐπονομαζόμενα Ὑποζύγια, ὡς βώδια, ἄλογα, ὄνοι καὶ ἡμίονοι, μὲ τὰ ὁποῖα ἐξομοιοῦται καὶ ὁ ςερημένος τὴν ἐλευθερίαν του ἄνθρωπος. Ἀναγκασμένος νὰ πληρώνῃ τὰ θελήματα τοῦ δεσπότου, χάνει τὴν ἰδίαν του ἐκουσιότητα, καὶ ἐπομένως τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀρετῆς. Ὁ Ὅμηρος λέγει Τὸ ἥμισυ τῆς ἀρετῆς· καὶ τοῦτο νοεῖται διὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς δουλείας·

> Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνέρος, εὖτ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν (4).

Ἀλλὰ καθόσον μακρύνεται ἡ δουλεία, καταντᾷ τελευταῖον ὄχι μόνον νὰ χάσῃ ὅλην τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ, τὸ δυςυχέςερον, καὶ νὰ τὴν μισῇ. Βλέπων ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν τὸν ὠφέλησε τίποτε, ςρέφεται εἰς τὸν δόλον, εἰς τὸ ψεῦδος, καὶ ἁπλῶς εἰς πᾶσαν κακίαν, ὅθεν

(1) Πρὸς Τίτ. β′, 9. (2) Πρὸς Ἐφεσ. ς′, 5. (3) Πρὸς Κολοσσ. γ′, 22. (4) Ὀδυσσ. ρ′, 322-323.

ἐλπίζει ὁ ταλαίπωρος ματαίως ἄνεσιν τοῦ ζυγοῦ. Ἀλλ' ἐὰν ὁ δι' ἀνάγκην δουλείας γινόμενος κακὸς ὀνειδίζεται καὶ μισῆται, πόσου μίσους ἆρα δὲν εἶν' ἄξιος ὁ δεσπότης του, ἤγουν ὅςις ἀναγκάζει τὸν ὅμοιόν του εἰς τὴν κακίαν; Καὶ τοιοῦτοι ἐχρημάτισαν παλαιὰ ὄχι μόνον οἱ βάρβαροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κομπάζοντες εἰς τὸν πολιτισμόν των Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι, ὑπηρετούμενοι ἀπὸ δούλους ἀγοραςτοὺς ἢ αἰχμαλώτους. Εἰς τοιαύτην κατάςασιν εὑρήκασιν οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου τὰ παλαιὰ ταῦτα ἔθνη. Ἐκ τῶν δούλων πολλοὶ ἤρχοντο εἰς τὸν χριςιανισμόν, ἤγουν εἰς θρησκείαν, ἥτις δὲν γνωρίζει οὔτε δούλους οὔτε δεσπότας, ἐπειδὴ τοὺς ἐξηγόρασεν ἐπίσης, καὶ τοὺς θέλει νὰ συζῶσιν ἰσόνομοι, ὡς ἀδελφοί, ὑπὸ μόνον ἕνα δεσπότην τὸν ἐξαγοραςήν· « Τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε » δοῦλοι ἀνθρώπων » (1). Τοῦ Χριστοῦ ὁ ζυγὸς δὲν ὁμοιάζει τοὺς τυραννικοὺς τῶν ἀνθρώπων ζυγούς (2). Ἀλλ' ἡ πεῖρα ἐδίδαξεν, ὅτι οἱ δοῦλοι πρέπει νὰ ἀπομάθωσι κατὰ μικρὸν τὰ δουλικὰ φρονήματα, διὰ νὰ καταςαθῶσιν ἄξιοι ἐλευθερίας· πιθανὸν δὲ ὅτι καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν διὰ τοῦτο μάλιςα ἐναγκαλίζοντο τὸν χριςιανισμόν, διότι ὁ χριςιανισμὸς ἐδίδασκε τὴν ἰσονομίαν, καὶ ἢ ἐγίνοντο ἀπροθυμότεροι εἰς τοὺς δεσπότας, ἢ καὶ τοὺς ἔφευγαν ὁλότελα, ὡς ἔκαμεν ὁ δοῦλος τοῦ Φιλήμονος (3). Καὶ οὗτος μὲν ἔφυγε χριςιανὸν δεσπότην· ἀλλ' ἔφευγαν καὶ ἐθνικοὺς δεσπότας, καὶ ἦτο κίνδυνος μὴ ὁ παράκαιρος ἔρως τῆς ἐλευθερίας, διαδιδόμενος εἰς πολλοὺς, ταράξῃ ὅλην τὴν πολιτείαν. Τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον κίνδυνον ἐχρεωςοῦσαν οἱ Ἀπόςολοι νὰ τὸν προλάβωσι· καὶ τοῦτο ἔπραξαν, διδάσκοντες τοὺς μὲν δούλους τὴν ὑπομονὴν, τοὺς δεσπότας των δὲ, τὴν πρὸς ἐκείνους

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ζ', 23. (2) Ματθ. ια', 30. (3) Πρὸς Φιλήμον. 10-21.

φιλανθρωπίαν. Τοὺς δούλους ἐσυμβούλευαν νὰ ἡσυχάζωσι, μηδὲ νὰ ςασιάζωσι κατὰ τῶν δεσποτῶν, « Δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι » μελέτω κ. τ. λ. » (1), ἀλλ' ἐξεναντίας νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτοὺς, ὄχι μόνον τοὺς καλοὺς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τοὺς κακοὺς, « Οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκο- » λιοῖς (2), μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, » ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν Θεόν » (3). Τοὺς δεσπότας πάλιν ἐπαρακαλοῦσαν νὰ ἦναι δίκαιοι πρὸς τοὺς δούλους, « Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις » παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχτε κύριον ἐν οὐρα- » νοῖς » (4). — ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ ΔΕΣΠΟΤΑΣ. Τοὺς ἐθνικοὺς δεσπότας νοεῖ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον: — ΙΝΑ ΜΗ.... ΒΛΑΣΦΗΜΗΤΑΙ. Διότι ἡ ἀπείθεια τοῦ χριςιανοῦ δούλου πρὸς τὸν ἐθνικὸν δεσπότην ἔδιδ' ἀφορμὴν εἰς τοῦτον νὰ βλασφημῇ, ἤγουν νὰ ὑβρίζῃ (5) τὴν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου, συμπεραίνων κακῶς, ὅτι ὁ χριςιανισμὸς τὸν ἔκαμεν ἀπειθῆ.

2. ΟΙ ΔΕ ΠΙΣΤΟΥΣ... ΑΔΕΛΦΟΙ ΕΙΣΙ. Ἀλλ' ὅσοι ἔτυχαν νὰ ἔχωσι δεσπότας χριςιανοὺς (διότι τοῦτο σημαίνει ἐδῶ τὸ Πιςοὺς) μὴ τοὺς καταφρονῶσι διὰ τοῦτο, ὅτι ὄντες χριςιανοί, δὲν λογίζονται πλέον δεσπόται, ἀλλ' ἀδελφοί των. — ΑΛΛΑ ΜΑΛΛΟΝ.... ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟΙ. Τὸ ῥητὸν ἐξηγήθη διαφόρως. Ἀπορεῖται πρῶτον, τί κυρίως σημαίνει τὸ Ἀντιλαμβανόμενοι, ἔπειτα τίνων ἐπίθετον εἶναι, ἤγουν εἰς τίνας ἀναφέρεται, εἰς τοὺς δούλους ἢ εἰς τοὺς δεσπότας. Ἀντιλαμβάνομαι σημαίνει τὸ ἀνασηκόνω τινὰ κινδυνεύοντα νὰ

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ζ', 21. (2) Α', Πέτρ. β', 18. (3) Πρὸς Κολοσσ. γ', 22. Ἴδε καὶ Πρὸς Ἐφεσ. ς', 5-8. (4) Πρὸς Κολοσσ. δ', 1. (5) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 94-95.

πέσῃ, τὸν ἀνορθόνω, ἢ κρατῶ μὲ τὴν χεῖρα (soutenir) τὸν ἀδύνατον νὰ κρατῆται, καὶ μεταφορικῶς βοηθῶ μὲ ὁποιονδήποτε τρόπον. Εἰς τὴν πρώτην σημασίαν λέγει ὁ Σουΐδας « Ἀντιλαμ- » βανόμενοι, κρατοῦντες, ἐξεχόμενοι » · καὶ εἰς τὰς δύο ὁ Ἡσύχιος, « Ἀντιλαμβάνεται, βοηθεῖ, ἢ κωλύει » καὶ « Ἀντι- » λήπτωρ, ἀντιλαμβανόμενος, ὑπερασπιστὴς, βοηθός ». Οἱ ἐξ- ηγηταὶ τοῦ Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ ὅλοι συμφώνως ἐνόησαν τὴν μετοχὴν μεταφορικῶς, ἀλλ' ὄχι ὅλοι καὶ εἰς σημασίαν τοῦ Βοη- θοῦντες, οὐδ' ὅλοι συντάσσοντες αὐτὴν μὲ τὸ αὐτὸ οὐσιαστι- κὸν (Δοῦλοι ἢ Δεσπόται). Ὁ Φώτιος τὸ ἀνέφερεν εἰς τοὺς δού- λους, καὶ τὸ ἐξηγοῦσεν, ὡς νὰ ἦτο τοιαύτη ἡ τάξις ὅλου τοῦ ῥητοῦ « Ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν [τοὺς δεσπότας] οἱ τῆς » εὐεργεσίας [τῶν δεσποτῶν] ἀντιλαμβανόμενοι » ἤγουν, Ἂς τοὺς δουλεύωσι προθυμότερον, ἐπειδὴ ἀπολαμβάνουν τὰς εὐεργεσίας των, ἐνδυόμενοι, τρεφόμενοι, καὶ πάντα τρόπον ἀγα- θοποιούμενοι ἀπ' ἐκείνους (1). Ἐξεναντίας ὁ Θεοφύλακτος συν- τάσσει τὴν μετοχὴν μὲ τὸ Δεσπόται καὶ τὸ ἐξηγεῖ, « Οἱ τῆς » εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι, τοὐτέστιν οἱ δεσπόται, οἱ φρον- » τίζοντες τοῦ εὐεργετεῖν τοὺς δούλους » (2). Ἄλλοι τελευ- ταῖον, νοοῦντες καὶ αὐτοὶ τοὺς δεσπότας, ἐξήγησαν· Οἱ δε- σπόται οἱ συμμετέχοντες τὴν εὐεργεσίαν : quia beneficii participes sunt (3), ὡς λέγει ὁ Ἀμβρόσιος, ἤγουν οἱ συμμετέχοντες μὲ τοὺς δούλους τὸ αὐτὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, νὰ πιστεύωσι δηλαδὴ εἰς τὸν Χριστόν. Τοῦ Φωτίου ἡ μετάθεσις μὲ φαίνεται βιασμένη. Τοῦ Θεοφυλάκτου ἡ ἐξήγησις

(1) Ἰδε Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 59. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 376. (3) Ἰδ. Ambros. Oper. tom. III, pag. 376. *in Epistol. I, ad Timoth.* VI, 2, pag. 715.

www.libtool.com.cn
ἤθελ.' εἴσθαι ἀναντίρρητος, ἂν τὸ κείμενον ἦτο, Οἱ ταῖς εὐεργεσίαις (ἢ Οἱ τῇ εὐεργεσίᾳ) ἀντιλαμβανόμενοι, ἤγουν οἱ βοηθοῦντες τοὺς δούλους διὰ τῆς εὐεργεσίας. Ὁ παλαιὸς Γραικὸς μεταφραστὴς, ἀναφέρων τὴν μετοχὴν εἰς τοὺς δεσπότας, « Οἱ ὁποῖοι ἀπολαμβάνουσι τὴν εὐεργεσίαν » δὲν ἐξεύρω τί ἐνοοῦσε μὲ τοῦτο. Μὲ ἀρέσκει μᾶλλον ἡ γνώμη τῶν ἐξηγούντων τὸ Εὐεργεσία, ὄχι εἰς τὴν συνήθη σημασίαν τοῦ Χάρις (bienfaisance), ἀπὸ τὸ Εὐεργετῶ, ἀλλ' ὡς συνώνυμον τοῦ Εὐεργία (bon travail) ἀπὸ τὸ Εὐεργῶ, ὥστε νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸ « Μᾶλλον δουλευέτωσαν » ἤγουν μᾶλλον ἐργαζέσθωσαν, καὶ νὰ συνωνυμῇ τὸ Εὐεργὸς μὲ τὸ Ἐργατικὸς (laborieux), ἢ μὲ τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Καλοδουλευτής. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ Ἀντιλαμβανόμενοι ἐξηγεῖται χωρὶς βίαν ἐνεργητικῶς Ἀντιλαμβάνοντες, λαμβάνοντες δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς δούλους πρόθυμον δουλευσιν ἀντὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης δι' αὐτοὺς προνοίας.

3. ΕΤΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (1) ἡ λέξις, σχηματισμένη ἀπὸ πρῶτον τὸν Παῦλον. Ἐδῶ προσθέτω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἑτεροδιδασκάλους τούτους, δὲν ἐκήρυσσαν τὴν διδασκαλίαν των εἰς τὸ φανερὸν, ἀλλὰ τὴν ἐπότιζαν κρυφίως τοὺς ἁπλοῦς ἀνθρώπους, καὶ ἐξαιρέτως τὰς γυναῖκας, ὡς ἁπλουστέρας· ὅθεν οἱ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους πρῶτοι πατέρες ἔπλασαν ἄλλην λέξιν τὸ Λαθροδιδασκαλεῖν. Λέγει περὶ τοῦ Κέρδωνος, αἱρεσιάρχου τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος, ὁ Εἰρηναῖος, ὅτι « Διετέλεσε ποτὲ μὲν λαθροδιδασκαλῶν, ποτὲ δὲ » πάλιν ἐξομολογούμενος, ποτὲ δὲ ἐλεγχόμενος ἐφ' οἷς ἐδί- » δασκε κακῶς, καὶ ἀφιστάμενος τῆς τῶν ἀδελφῶν συνοδίας » (2).

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 3, σελ. 75. (2) Παρὰ τῷ Εὐσεβ. ἐκκλησιας. ἱστορ. IV, 11.

www.libook.com.cn
ΠΡΟΣΕΡΧΕΤΑΙ... ΤΗ ΚΑΤ' ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ. Ἤθελα ὑποπτευθῆν τὴν γραφὴν Προσέρχεται σφαλμένην ἀντὶ τοῦ Προσέχεται (ἤγουν Προσκολλᾶται), ἂν δὲν ἐμεταχειρίζετο καὶ ἀλλοῦ ὁ Ἀπόστολος τὸ Προσέρχομαι εἰς σημασίαν τοῦ Ἀκολουθῶ. Ἡ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλία εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἡ Εὐσεβὴς διδασκαλία.

4. ΤΕΤΥΦΩΤΑΙ. Ἐξηγήθη πρότερον (1) καὶ ἡ σημασία, καὶ ἡ παραγωγὴ τοῦ ῥήματος ἀπὸ τὸ Τύφος. Προσθέτω ἐδῶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἡσυχίου «Τετύφωται... ΕΜΠΕΠΡΗΣΤΑΙ, ἐμ» βεβρόντηται, ΕΠΗΡΘΗ,» ὅπου τὸ Ἐμπέπρησαι σημαίνει τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ Ἐφουσκώθη, ἐπρίσθη, ἀπὸ τὸ παλαιὸν Πρήθω κατὰ τὸν Ὅμηρον, Πρέθω, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, τὸ ὁποῖον σήμερον προφέρεται Πρίσκω, λείψανον καὶ τοῦτο τινὸς ἀρχαίας διαλέκτου, κατὰ τὸ διφορούμενον Τελέθω καὶ Τελίσκω, ἢ καὶ ἀπὸ τὸ ἀρχαιότερον καὶ θεματικώτερον Πρίω, ἐπειδὴ εὑρίσκεται εἰς τὸν Ἡσύχιον καὶ «Πρίεται, φυ» σοῦται», καὶ «Πρῆσεν.... ἐφύσησεν, ἐκώλπωσεν κ. τ. λ.» Ὡς εἶπεν ὁ Ὅμηρος,

Ἐν δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσον ἰςίον (2),

οὕτω λέγομεν σήμερον, Ὁ ἄνεμος ἐφούσκωσε τὰ πανία, ἤγουν τὰ ἐφύσησε (souffler) καὶ ἀκολούθως τὰ ἔπριξεν ἢ τὰ ἐφούσκωσεν (enfler ἢ gonfler). Σημαίνει λοιπὸν τὸ Τετύφωται τοῦ Ἀποστόλου, τὸ Ἐφουσκώθη, ἐπρίσθη, καὶ μεταφορικῶς τὸ ἐξεπάρθη, ἐκενοδόξησεν, ὡς λέγομεν καὶ εἰς τὴν συνήθη γλῶσσαν, Κεφαλὴν φουσκωμένην ἀπ' ἄνεμον, σημαίνοντες ἄνθρωπον κενόδοξον (vain ἢ enflé d'orgueil). Ἡ περίεργος ἐξήγησις αὕτη τῶν λέξεων μὴ κριθῇ ματαία· δύναται

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 6, σελ. 124. (2) Ἰλιάδ. α', 481.

www.libtool.com.cn
νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν τυφωμένον, διδάσκουσά τον, ὅτι ἀληθῶς εἶναι ἄῤῥωστος (ὡς θέλει μετ' ὀλίγον μεταχειρισθῆν καὶ ταύτην τὴν μεταφορὰν ὁ Ἀπόστολος), καὶ ψυχικῶς πρισμένος πρίσματα πολὺ ὀλεθριώτερον ἀπὸ τὰ σωματικὰ πρίσματα (enflures, tumeurs). Χρησιμεύει ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς μας, ἐκείνους μάλιστα, ὅσοι ἐπαγγέλλονται τὸ πνευματικὸν ἐπάγγελμα τῆς ἐξομολογήσεως. Ἐξηγοῦντες εἰς τοὺς ἐξομολογουμένους αὐτὰ τῶν ἁμαρτημάτων τὰ ὀνόματα, δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν εὐτυχήσωσι κάποτε νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς αἴσθησιν τῆς ἀῤῥωστίας των, καὶ μάλιστα, ἂν αὐτοὶ οἱ ἐξηγηταὶ ἦν' ἐλεύθεροι ἀπὸ πρίσματα, ἢ φουσκώματα. — ΑΛΛΑ ΝΟΣΩΝ. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη μεταφορά, ὡς ἔλεγα, ἀπὸ τὰς σωματικὰς ἀῤῥωστίας ἢ νόσους, εἰς τὰς κακίας τῆς ψυχῆς, μεταφορὰ συνηθεστάτη καὶ εἰς τοὺς παλαιούς. Οὕτως ὁ Εὐριπίδης τὴν Ἡλιδομένην ἀπὸ δυχονοίας ἐμφυλίους πολιτείαν, ὀνομάζει ἄῤῥωστον,

Στάσει νοσοῦσαν τήνδ' ἐπεισπεσὼν πόλιν (1),

καὶ τοὺς κακοὺς πολίτας λέγει ὅτι γίνονται ἀληθινὴ πόλεως ἀῤῥωστία, ὅταν οἱ πολῖται τοὺς ἐμπιστεύωνται, ἢ τοὺς τιμῶσι παρ' ἀξίαν·

Κώλυε δ' ἄνδρα παρὰ δίκην τιμώμενον·
Πόλει γὰρ εὐτυχοῦντες οἱ κακοὶ νόσος (2).

Παρόμοια νοσεῖ καὶ ἡ ἐκκλησία, ὅταν οἱ ποιμένες της, ἀντὶ νὰ πράσσωσι καὶ νὰ διδάσκωσι τοὺς ὀνομασθέντας ὀλίγον πρότερον ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Ὑγιαίνοντας λόγους καὶ τὴν κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, καταγίνονται, ὡς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, Περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας. Δὲν ἠμέλησεν οὐδ' ὁ σοφώτατος καὶ τὴν χρι-

(1) Εὐριπίδ. Ἡρακλ. μαινομ. 34. (2) Τοῦ αὐτ. ἐκ τῶν λειψάν. παρὰ Στοβ. XLVI. σελ. 325.

www.libtool.com.cn
ζιανικὴν καὶ τὴν παλαιὰν τῶν Ἑλλήνων θεολογίαν, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, νὰ σημειώσῃ τὴν κομψὴν ταύτην μεταφορὰν τοῦ Ἀποστόλου, νὰ τὴν ἐξηγήσῃ καὶ νὰ τὴν προσαρμόσῃ εἰς τοὺς κακοὺς ποιμένας· « Ὁρᾷς (λέγει) ὅπως πρὸς αὐτοὺς κεκίνηται, » ΝΟΣΟΝ ὀνομάζων τὴν λογικὴν τέχνην αὐτῶν, ἐφ' ᾗ σε- » μνύονται, οἷς φίλη ἡ σωμύλος αὕτη κακοτεχνία... Παγκάλως » οὖν ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης ἐν ταῖς Φοινίσσαις λέγει (1),

» ——————— Ὁ δ' ἄδικος λόγος
» Νοσῶν ἐν αὐτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

» ΥΓΙΑΙΝΩΝ μὲν γὰρ ὁ σωτήριος εἴρηται ΛΟΓΟΣ, αὐτὸς » οὖν ἀλήθεια, καὶ τὸ ὑγιαῖνον αἰεὶ ἀθάνατον μένει· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ » ὑγιεινοῦ τε καὶ Θείου διάκρισις, ἀθεότης τε καὶ πάθος Θανα- » τηφόρον. Λύκοι οὗτοι ἅρπαγες, προβάτων κωδίοις ἐγκεκρυμ- » μένοι, ἀνδραποδισταί τε καὶ ψυχαγωγοὶ εὔγλωττοι, κλέπτον- » τες μὲν ἀφανῶς, διελεγχόμενοι δὲ λῃσταί, αἴρειν (γρ. αἱρεῖν) » ἀγωνιζόμενοι καὶ δόλῳ καὶ βίᾳ ἡμᾶς δὴ τοὺς ἀπερίττους » κ.τ.λ.»(2).—ΠΕΡΙ ΖΗΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΜΑΧΙΑΣ. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς (3) ἔδειξε πόσον ἀποστρέφεται τὰς ζητήσεις. Ἡ ζήτησις καθ' αὐτὴν δὲν εἶναι κακὴ, ἐπειδὴ σημαίνει ἐξέτασιν ἢ ἔρευναν περί τινος ἀπορουμένου πράγματος, πρῶτον ἂν ὑπάρχῃ, ἔπειτα ὁποίας φύσεως εἶναι. Ἀλλ' εἶναι καὶ ζητήσεις (questions) μάταιαι, ἢ διότι ὑπερβαίνουν τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς νὰ τὰς λύσῃ, ἢ διότι γίνονται περὶ ὄνου σκιᾶς, καὶ εἶναι ἀκολούθως ἀνάξιαι ἐρεύνης λογικοῦ ζώου. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ζητήσεις τῶν ἀπὸ Ἰουδαίους ἐρχομένων εἰς Χριστὸν, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Φαρισαίων. Ταύτας ὠνόμασεν ὁ Ἀπόστολος

(1) Εὐριπίδ. Φοινίσσ. 474. (2) Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωματ. I, σελ. 289-290. (3) Α', Τιμόθ. α', 4, σελ. 77.

www.libtool.com.cn
« Μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις » (1), διότι ἀπὸ ζητήσεις καταντοῦν εἰς ἀληθεῖς Λογομαχίας (logomachies), ἤγουν ἐρεύνας περὶ λέξεων, καὶ ὄχι περὶ πραγμάτων, καὶ ἀπὸ λογομαχίας, εἰς φιλονεικίας καὶ μάχας ἀχρήστους εἰς τὸν χριστιανισμὸν, ἢ μᾶλλον φθαρτικὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς λέγει πάλιν ὁ Ἀπόστολος, « Διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μὴ λογο- » μαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόν- » των » (2). Καὶ σημείωσε, πόσον συχνὰ παραγγέλλει τὴν ἀποφυγὴν τῶν τοιούτων ζητήσεων. Αἱ πλειότεραι αἱρέσεις καὶ τὰ σχίσματα ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν λοιμικὴν νόσον τῶν ζητήσεων καὶ τῶν λογομαχιῶν. — ΦΘΟΝΟΣ.... ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΙ, ΥΠΟΝΟΙΑΙ ΠΟΝΗΡΑΙ. Ἀπὸ τὰς ζητήσεις γεννῶνται αἱρέσεις καὶ φατρίαι, ἐκ τῶν ὁποίων πᾶσα μία ἔχει τὸν ἀρχηγὸν ἢ αἱρεσιάρχην της, ὅστις φυσικὰ φθονεῖ τὴν αὔξησιν τῆς ἐναντίας φατρίας. Ὁ φθόνος γεννᾷ τὰς ἔριδας (querelles), « Φθόνος » γὰρ σάσιος ἀρχὴν ἀπεργάζεται » ὡς ἔλεγεν ὁ Δημόκριτος (3)· αἱ ἔριδες τὰς βλασφημίας, ἤγουν τὰς δυσφημίας, τοὺς ἀφορισμοὺς, τοὺς ἀναθεματισμοὺς, μὲ τοὺς ὁποίους σολίζονται συναλλήλως αἱ αἱρέσεις. Καὶ οὐδὲ εἰς τοῦτο ἀρκοῦνται· ἐπειδὴ τὰς βλασφημίας ἀκολουθοῦν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος: — ΥΠΟΝΟΙΑΙ ΠΟΝΗΡΑΙ. Ἤγουν ὑποψίαι ἄδικοι, ὡς ὠνόμασε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Πονηροὺς τοὺς ἀδίκους « Ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων » (4)· ἢ καὶ πλάσαι, ὅταν μάλιστα ζητῇ ὁ κατήγορος νὰ τὰς ἐμπνεύσῃ καὶ εἰς ἄλλους. Οὕτως εἶπεν ὁ Δημοσθένης, « Ἃ μὲν οὖν οὗτος λέγει, ὑπόνοιαι πλάσαί εἰσι, » καὶ προφάσεις ἄδικοι, καὶ πονηρίαι (ἴσ. πονηραί) » (5). Ὑπο-

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 23. Πρὸς Τίτ. γ', 9. (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 14. (3) Παρὰ τῷ Στοβ. XXXVIII, σελ. 225. (4) Ματθ. ιγ', 49. (5) Δημοσθέν. Κατὰ Ὀλυμπιοδώρ. σελ. 1178. Reisk.

www.libtool.com.cn
περὶ ἑαυτοῦ, « Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν » (1). Ὁ ἀληθὴς χριστιανικὸς νοῦς εἶναι ἡ κοινὴ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους δικαιοσύνη, ἡ πρὸς πάντας ἀγάπη καὶ μετὰ πάντων εἰρήνη. — ΑΠΕΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ. Μὲ διάφορον γραφὴν ΑΠΕΣΤΡΑΜΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ, ἥτις συμφωνεῖ πλέον μὲ τὸ ἑξῆς « Ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν » ἀποστρέψουσιν » (2), καὶ μὲ τὸ « Ἀνθρώπων ἀποστρεφο- » μένων τὴν ἀλήθειαν » (3). Ἀλήθειαν ὀνομάζει τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐρχομένους ἐμόλυναν, μὲ τὰς ὁποίας ἔσωζαν ἀκόμη πολυθεϊκὰς προλήψεις· οἱ δὲ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους προσήλυτοι καὶ τὴν ἐσκότιζαν ὁλότελα, ὄχι μόνον μὲ τοὺς Μωσαϊκοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους σκοπὸν εἶχε νὰ καταργήσῃ ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἀλλὰ τὸ χειρότερον μὲ τῶν Φαρισαίων τὰς δεισιδαίμονας παρατηρήσεις. Οὗτοι ἀληθῶς ἐμπόδιζαν τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθινῆς ἐν πνεύματι λατρείας καὶ, κατὰ τὴν ὡραίαν μεταφορὰν τοῦ εὐαγγελίου, ἐκλείδοναν τὴν ἀλήθειαν εἰς φυλακὴν, καὶ ἀφάνιζαν τὸ κλειδίον, διὰ νὰ μὴ δύναται κάνεὶς πλέον νὰ τὴν εὕρῃ. « Κλείετε τὴν » βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων (4). » Ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε καὶ » τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε » (5). Τοιοῦτοι μάλιστα εἶναι ὅσοι ἐμποδίζουν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν μετάφρασιν εἰς κοινὴν γλῶσσαν τοῦ εὐαγγελίου, ἢ ὅσοι δυσαρεστοῦνται εἰς τὴν παιδείαν τοῦ κοινοῦ λαοῦ, μὲ πρόφασιν, ὅτι ἡ παιδεία τὸν φρονηματίζει, ὥστε νὰ ἀπειθῇ καὶ εἰς τοὺς νόμους. Δύο μόνα πράγματα διεγείρουν τὸν λαὸν εἰς ἀπείθειαν, ἡ ἄγνοια τῶν νόμων,

---

(1) Α′, Πρὸς Κορινθ. β′, 16. (2) Β′, Πρὸς Τιμόθ. δ′, 4. (3) Πρὸς Τίτ. α′, 14. (4) Ματθ. κγ′, 13. (5) Λουκ. ια′, 52.

www.libtool.com.cn
καὶ οἱ ἄνισοι νόμοι. — ΠΟΡΙΣΜΟΝ ΤΗΝ ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ. Ὁ Ζωναρᾶς (πιθανὸν ὅτι ἐρανισθεὶς ἀπὸ κανένα πατέρα τῆς ἐκκλησίας) λέγει εἰς τὸ Λεξικόν του· « Πορισμὸν, κέρδος. » Ἀπόστολος· Νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. » Τοῦτο λέγει· ὑποκρίνονται τὴν εὐσέβειαν, ἵνα δι' αὐτῆς » ἐρανίζωνται πορισμὸν, οἷον χρημάτων καὶ κέρδους ». Εὐσέβειαν κ' ἐδῶ, ὡς καὶ ἀνωτέρω (1), νοεῖ τὴν χριστιανικὴν Θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἐναγκαλίζοντο πολλοὶ καὶ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι, ὡς πορισμὸν, ἤγουν, ὡς μέσον νὰ κερδαίνωσι χρήματα, καὶ μάλιστα οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ πρὶν ἔλθωσιν εἰς Χριστὸν, εἶχαν ἀληθῶς μεταβάλειν τὴν Μωσαϊκὴν Θρησκείαν, εἰς ἐμπόριον, κατεσθίοντες χηρῶν καὶ ὀρφανῶν οἰκίας μὲ τὰς μακρὰς προσευχὰς (2) καὶ τὰς ἄλλας ὑποκριτικὰς των πράξεις, καὶ κατασήνοντες καὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ναὸν ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως ἐργαστήριον, ἢ μᾶλλον σπήλαιον λῃστῶν, ὡς ἔλεγεν ὁ Χριστός (3). Περὶ τῶν τοιούτων πραγματευτῶν καὶ λῃστῶν τῆς Θρησκείας εἶπεν ἄλλος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, « Ἐν πλεονεξίᾳ » πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται » (4). Καθὼς ὁ πλεονέκτης πραγματευτὴς πλάσσει λόγους καὶ ψεύδεται, ὑπερεπαινῶν τὴν πραγματείαν του, διὰ νὰ ἀπατήσῃ τὸν ἀγοραστὴν νὰ τὴν πληρώσῃ πλέον παρ' ὅ,τι ἀξίζει, παρόμοια καὶ ὁ πλεονέκτης διδάσκαλος τῆς Θρησκείας, διὰ νὰ μετακενώσῃ τὰ ἀργύριά σου εἰς τὸ σακκίον του, ἐπινοεῖ παντοίους τρόπους ἀπάτης νὰ σὲ πληροφορήσῃ, ὅτι ἡ τοιαύτη μετακένωσις ἀρκεῖ νὰ σοῦ σώσῃ τὴν ψυχήν. — ΑΦΙΣΤΑΣΟ. Συνώνυμον τοῦ ἔξῃς Φεῦγε (5),

(1) Σελ. 209. (2) Ματθ. κγ', 14. (3) Ὁ αὐτ. κα', 12-13. (4) Β', Πέτρ. β', 3. (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 11.

www.libtool.com.cn
Περιίςασο (1), ἡ τοῦ ἀνωτέρω Παραιτοῦ (2). Ἀφίςασο, ἤγουν Στέκε μακρὰν ἀπὸ τοὺς τοιούτους, μὴ τοὺς συναναςρέφεσαι. « Τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀδικίᾳ; » Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; » (3). Καὶ σημείωσε καλὰ, ὅτι καὶ ὁ Παῦλος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόςολοι, καὶ ἐδῶ καὶ ὅπου πέσῃ λόγος περὶ τῶν τοιούτων, ταῦτα μόνα λέγουν, Ἀφίςασο, Φεῦγε, Περιίςασο, Παραιτοῦ; Ἔκκλινον, ἤγουν μὴ συναναςρέφεσαι τοὺς τοιούτους, διεφθαρμένους τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν, διὰ τὸν φόβον, μὴ ἡ ἀντίχριςος αὐτῶν διαγωγὴ διαφθείρῃ καὶ σὲ καὶ τὸ ἐμπιςευθὲν εἰς τὴν ἐπισκοπήν σου ποίμνιον τοῦ Χριςοῦ· ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τοὺς καταδιώκῃς ἢ καὶ νὰ τοὺς σφάζῃς, διότι τὸ Σύμβολον τῆς Θρησκείας των διαφέρει ἀπὸ τὸ Σύμβολόν σου. Οὐδ' αὐτή των ἡ ἠθικὴ διεστραμμένη διαγωγὴ εἶναι πρόφασις εὔλογος διωγμοῦ, πλὴν εἰς μίαν μόνην περίςασιν· ἐὰν μὴν ἀρκούμενοι νὰ φθείρωσι τοὺς ἰδίους των, τολμήσωσιν ἀναισχύντως νὰ βιάσωσι τὴν Θύραν τῆς ποίμνης, διὰ νὰ σπαράξωσι τὰ πρόβατά σου· καὶ μόνος διωγμὸς τότε δίκαιος εἶναι ἡ ἐξορία των καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν σου, ὡς ἀποβάλλεις ἀπ' αὐτὴν καὶ τοὺς μολυσμένους ἀπὸ σκορδούλαν ἢ ἄλλην κολλητικὴν νόσον. Ἀλλὰ σήμερον εἰς κάμμίαν χριςιανικὴν αἵρεσιν δὲν εὑρίσκονται τοιοῦτοι ἄγριοι καὶ ἀναίσχυντοι λύκοι, ὥςε νὰ ταράσσωσι τὰς ἄλλας αἱρέσεις, πλὴν οἱ νέοι Φαρισαῖοι οἱ ὀνομαζόμενοι Ἰησουΐται. Τούτους χρεωςοῦμεν νὰ προσέχωμεν μὲ τόσον πλειοτέραν προσοχὴν, ὅσον ὑπερέβαλαν πολὺ καὶ τοὺς περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Χριςὸς « Προσέχετε ἑαυτοῖς « ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐςὶν ὑπόκρισις » (4). Οἱ Φαρισαῖοι ἐσπούδαζαν νὰ κάμνωσι προσηλύτους πλανῶντες

(1) Πρὸς Τίτ. γ', 9. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 7, σελ. 154. (3) Β', Πρὸς Κορινθ. ς', 14. (4) Λουκ. ιβ', 1.

www.hotoo.com.cn

τοὺς νέους μὲ τὰς ἀπατηλὰς αὐτῶν διδασκαλίας· εἰς τοὺς Ἰησουΐτας ἡ σπουδὴ τοῦ προσηλυτισμοῦ ἔγινεν ἀληθὴς σατανικὴ μανία· « Περιάγετε τὴν Θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα » προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης » διπλότερον ὑμῶν » (1). Οἱ Φαρισαῖοι ἐκυνηγοῦσαν τὰς πλουσίας χήρας, καὶ κατέτρωγαν τὸν πλοῦτον καὶ τὰς οἰκίας των, « Κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ » προσευχόμενοι » (2)· οἱ Ἰησουῖται ὄχι μόνον ἐμιμήθησαν καὶ εἰς τοῦτο τοὺς Φαρισαίους, ἀλλ' ἐτόλμησαν καὶ νὰ τὸ σημειώσωσιν ἐγγράφως εἰς τὰ ἐπιγραφόμενά των Μυστικὰ παραγγέλματα· « Ἀπὸ τὰς χήρας πρέπει πάντοτε νὰ ἀποσπῶμεν βαρύτιμον πληρωμὴν, συχνολέγοντες εἰς αὐτὰς τὴν » ἄκραν μας ἀνάγκην » summum pretium à viduis semper extorquendum, inculcata illis summa nostra necessitate (3). Παράβαλλε τὰς ἀνωτέρω (4) συμβουλὰς τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν χηρῶν μὲ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἰησουϊτῶν τὴν πρὸς τὰς χήρας διαγωγὴν, διὰ νὰ πληροφορηθῇς, ὅτι ὁ Ἰησουϊτικὸς χριστιανισμὸς δὲν ἔχει τι κοινὸν μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ.

6. ΕΣΤΙ ΔΕ ΠΟΡΙΣΜΟΣ... ΑΥΤΑΡΚΕΙΑΣ. Ἡ εὐσέβεια, ἤγουν ἡ πλήρωσις τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καθηκόντων (5), ἐνωμένη μὲ τὴν αὐτάρκειαν, εἶναι μέγα κέρδος καὶ μεγάλη ἀπόκτησις. Αὐτάρκεια, κατὰ τὴν σύνθεσιν τῆς λέξεως, σημαίνει τὸ Ἀρκεῖν, ἤγουν βοηθεῖν, ἑαυτῷ, « Αὐτάρκης, αὐτοβοηθός· παρὰ τὸ Αὐτὸς καὶ τὸ

(1) Ματθ. κγ', 15. (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. 14. (3) Secreta monita, cap. I, art. 7. Ἴδε *Histoir. civil. physiq. et moral. de Paris*, tom. VII, pag. 504. édit. de 1825. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 3-16. (5) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ 98.

www.libtool.com.cn

» Ἀρκῶ, τὸ βοηθῶ » (1). Ἀλλὰ τὸ Ἀρκῶ πρὶν μεταδῇ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν, ἐσήμαινε κυρίως τὸ Περιορίζω, Περικλείω, Συνέχω, ὡς τὸ μαρτυροῦν ἡ Ἄρκυς, τὸ δίκτυον, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν Arceo (contenir). Τὸ μέσον, Ἀρκοῦμαι, σημαίνει Περιορίζομαι, Περικλείομαι, Συνέχομαι ἑκουσίως, καὶ ἀκολούθως Εὐαρεστοῦμαι εἰς τὶ, ὡς τὸ μαρτυρεῖ πάλιν ἡ Ῥωμαϊκὴ φράσις contentus sum (être content). ἀπὸ τὸ contineo, τὸ Συνέχω. Εἶναι λοιπὸν ἡ Αὐτάρκεια, περιορισμὸς εἰς τὰ ἱκανὰ, καὶ Αὐτάρκης ὁ περιοριζόμενος εἰς αὐτὰ, ἀκολούθως ἱκανὸς νὰ βοηθῇ αὐτὸς ἑαυτὸν, χωρὶς νὰ ἔχῃ χρείαν ἀπ' ἄλλον. « Αὐτάρκεια, ἕξις ἐστὶν ἀρκου- » μένη οἷς δεῖ, καὶ δι' αὐτῆς πορισικὴ τῶν πρὸς τὸν » μακάριον συντελούντων βίον » (2). Ὁ Μακάριος οὗτος βίος εἶναι ὁ ἐλεύθερος βίος, καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Σωκράτης ὁ μόνος ἄξιος νὰ παραβαλθῇ μὲ τοῦ Θεοῦ τὸν βίον· « Τὸ μὲν » μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω » τοῦ θείου » (3). Ἀλλὰ, διὰ νὰ φθάσῃ τις εἰς τὸν αὐτάρκη καὶ μακάριον τοῦτον βίον, χρεωστεῖ νὰ μάθῃ σύγκαιρα νὰ ὀλιγοστεύῃ ὅσον δυνατὸν τὰς ἐπιθυμίας του. Ἀφοῦ μίαν φορὰν ἀφήσῃ τὸν χαλινὸν εἰς αὐτὰς, δὲν ἔχει πλέον πῶς νὰ τὰς πληρώσῃ, οὐδὲ προσδέπει ποῦ μέλλουν νὰ τὸν κατασύρωσι. Διότι μόλις πληρόνεται μία ἐπιθυμία, καὶ παραυτὰ τὴν διαδέχεται ἄλλη, καὶ ταύτην πάλιν ἄλλη, καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπάπειρον (4)· ὥστε διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ περιττὰ, καταντῶμεν εἰς ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων, κ' ἐπιθυμοῦντες ν' αὐξήσωμεν τὸν πλοῦτον, κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν νὰ χάσωμεν καὶ ὅσα ἀπ-

(1) Ζωναρ. λεξικ. σελ. 341, ——— (2) Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Παιδαγωγ. II, 12, σελ. 211. ——— (3) Ξενοφ. Ἀπομν. Α', VI, § 10, σελ. 31. ——— (4) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. II, 4. § 11, σελ. 45-46.

www.libtool.com.cn
εκτήσαμεν. « Ἡ χαλίνωσις τῆς ἐπιθυμίας (ἔλεγεν ὁ Κικέρων) εἶναι » ἀργυρίου ἀπόκτησις· ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν μανίαν ν' ἀγοράζῃς » τὰ περιττὰ, γίνεται πρόσοδος· ἡ αὐτάρκεια εἶναι μέγιστος καὶ » βεβαιότατος πλοῦτος » : Non esse cupidum, pecunia est; non esse emacem, vectigal est; CONTENTUM vero suis rebus esse, maximæ sunt certissimæque divitiæ (1).

7. ΟΥΔΕΝ ΓΑΡ... ΔΥΝΑΜΕΘΑ. Ὅτε τὸ ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος, ἐνθυμεῖτο βέβαια τοῦ Ἰὼβ τὸ « Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοι- » λίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ » (2). Τοῦτο ἦτο παροιμιακὸν εἰς τοὺς Ἑβραίους, ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαυὶδ εἶπεν, « Οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πάντα, οὐδὲ συγκατα- » βήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ » (3), καὶ ὁ υἱός του Σαλωμὼν, « Καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς αὐτοῦ γυμνὸς, ἐπιστρέ- » ψει τοῦ πορευθῆναι ὡς ἦκει, καὶ οὐδὲν οὐ λήψεται ἐν μόχθῳ » αὐτοῦ » (4). Καὶ ἐδῶ πάλιν φαίνεται ἡ διαφορὰ τῆς Αὐταρκείας ἀπὸ τὴν Ἁπλησίαν· ὁ αὐτάρκης καὶ ζῇ μακάριος, καὶ ἀποθνήσκει μακαρίως· ὁ ἁπλησ-τος ἀφοῦ περάσῃ ζωὴν βασανισμένην ἀπὸ παντοδαπὰς ἐπιθυμίας, ὅσον πλειοτέρας πληρώσῃ ἐξ αὐτῶν, τόσον ὀδυνηρότερος γίνεται εἰς αὐτὸν ὁ Θάνατος, πρὸς τὸν ὁποῖον σύρεται, ὡς κτῆνος εἰς σφαγὴν, διότι τὸν στερεύει ἀπὸ πολλὰς κτηνώδεις ἀπολαύσεις.

8. ΔΙΑΤΡΟΦΑΣ ΚΑΙ ΣΚΕΠΑΣΜΑΤΑ. Ἤγουν τὰ δύο, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἶναι ἀναγκαία εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἡ ἀπόκτησις ὄχι πολύμοχθος. Τὸ μέτρον τοῦ πλούτου περιορίζεται εἰς τὴν τροφὴν καὶ εἰς τὰ φορέματα, ὡς ἔλεγεν ὁ Κικέρων : Victu atque cultu terminatur pecuniæ

(1) Cicer. *Paradox.* VI, § 3. (2) Ἰὼβ, α', 21. (3) Ψαλμ. μθ', 17. (4) Ἐκκλησιαστ. ε, 14.

www.libtool.com.cn
modus (1), ἐξηγῶν τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ « Ἔοικεν ὅγ' ἀληθὼς » πλοῦτος ἐκ τούτων εἶναι· ἡ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως αὐ- » τάρκεια πρὸς ἀγαθὴν ζωὴν ΟΥΚ ΑΠΕΙΡΟΣ ἐστίν » (2). Καὶ τοῦτο ἐνόει καὶ ὁ Εὐριπίδης, ὅτε ἐπεριώριζε τὴν αὐτάρ- κειαν εἰς ἄρτον καὶ ὕδωρ·

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι, πλὴν δυοῖν μόνοιν,
Δήμητρος ἀκτῆς, πώματός θ' ὑδρηχόου,
Ἅπερ πάρεστι καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν; (3).

Ἀλλὰ τὸ διδασκόμενον Αὐτάρκες τοῦτο πρέπει νὰ νοῆται σχε- τικῶς, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὸν κυνισμόν. Ὁ ἱερωμένος χρεωστεῖ νὰ ἀρκεῖται εἰς ὀλιγώτερα παρὰ τὸν κοσμικὸν, καὶ ὁ ἄγαμος παρὰ τὸν τρέφοντα τέκνα καὶ γυναῖκα, καὶ ὁ ὀλι- γότεκνος παρὰ τὸν πολύτεκνον. Εἰς τούτους συγχωρεῖται ἀκόμη νὰ ἔχωσι καὶ πλειότερα τῶν ἱκανῶν, ἂν ἦναι μόνον δυνατὸν νὰ τὰ ἀποκτῶσι χωρὶς ἀδικίαν, ἂν τὰ θησαυρίζωσι διὰ τὰς χρείας τῆς πατρίδος καὶ τὰ ἀπολαύωσιν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἀπομάθωσι τὴν χρῆσιν τῶν ὀλίγων, ἂν τῶν λείψωσι τὰ πολλὰ, « Τὴν αὐτάρκειαν δὲ μέγα ἀγαθὸν εἶναι νομίζομεν, » οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ » ἔχωμεν τὰ πολλὰ, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνη- » σίως, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης » δεόμενοι... Καὶ μάζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδιδοῦσιν » ἡδονὴν, ἐπειδὰν ἐνδέων τις (γρ. ἐν δέοντί τις) αὐτὰ προσ- » ενέγκηται » (4). — ΣΚΕΠΑΣΜΑΤΑ. Σκεπάσματα ὀνο- μάζει ὄχι μόνον τὰ ἐνδύματα ἢ φορέματα, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ- οικίαν, καὶ ἁπλῶς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ μᾶς καλύψῃ καὶ νὰ

(1) Cicer. *Paradox.* VI, 3. — (2) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. I, 3. § 9. σελ. 16. — (3) Εὐριπίδ. παρὰ Στοβ. — (4) Ἐπίκουρ. Παρὰ Διογεν. Λαερτ. X, 130-131.

www.libtool.com.cn
μῆς φυλάξῃ ἀπὸ ψύχραν, ζέσην, βροχὴν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς ἀτμοσφαίρας ἀλλοιώσεις. Σκέπασμα σήμερον λέγομεν ἰδιαιτέρως τὸ σκέπασμα τῆς κλίνης (couverture)· Σκέπασμα ἀκόμη, καὶ τὸ σκεπάζον τὰ ἀγγεῖα, ἑλληνιστὶ Πῶμα (couvercle). — ΑΡΚΕΣΘΗΣΟΜΕΘΑ. Ἐπρόκρινα τὴν κατὰ προστακτικὸν διάφορον γραφὴν ταύτην ΑΡΚΕΣΘΗΣΩΜΕΘΑ, Ἃς ἀρκεσθῶμεν, ἀπὸ τὴν κοινῶς φερομένην, εἰς ὁριστικὸν, ΑΡΚΕΣΘΗΣΟΜΕΘΑ, Θέλομεν ἀρκεσθῆ.

9. ΟΙ ΔΕ ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΙ ΠΛΟΥΤΕΙΝ κ. τ. λ. Τοῦτο διδάσκει ὅλους τοὺς χριστιανοὺς, ἀλλ' ἐδῶ ἐξαιρέτως ἀποβλέπει τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπουργοὺς τῆς ἐκκλησίας· διότι εἰς τούτους μᾶλιστα ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ πάθη, γίνεται μανιώδης, καὶ διπλῶς ὀλεθρία, ἐπειδὴ περισπαζόμενοι ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ πλούτου μέριμναν, ὄχι μόνον ἀμελοῦν τὸ ἔργον τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλὰ γίνονται καὶ παράδειγμα πλεονεξίας εἰς τοὺς ἐπισκοπουμένους. — ΕΜΠΙΠΤΟΥΣΙΝ. Ἀληθινὴ πτῶσις, διότι ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου συνοδεύεται πάντοτε μὲ τὴν ἀδικίαν· « Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ, οὗτος » πεσεῖται, ὁ δὲ ἀντιλαμβανόμενος δικαίων οὗτος ἀνατελεῖ » (1). — ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ ΚΑΙ ΠΑΓΙΔΑ. Ὡς νὰ ἔλεγε, Πειρασμοῦ παγίδα, διότι αὐτὸς ὁ πειρασμὸς εἶναι ἡ δολιωτάτη ὅλων τῶν παγίδων· ἂν σὲ πειράζῃ πλοῦτος, δύναται νὰ σὲ ῥήξῃ εἰς κλοπὰς, εἰς λῃστείας, ἂν κάλλος γυναικὸς, εἰς μοιχείας, πορνείας, ἂν ἀρχὴ καὶ ἐξουσία, εἰς τυραννίαν. Διὰ τοῦτο ἐτέθη καὶ εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν τὸ « Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς » πειρασμὸν » ὡς ἀναγκαιοτάτη δέησις, δι' ἄξιον πολλῆς προσοχῆς κίνδυνον. — ΠΑΓΙΔΑ. Ἐδῶ τινὰ ἀντίγραφα προσθέτουν καὶ δευτέραν λέξιν, ΠΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ, ὄχι

(1) Παροιμ. ια', 28.

www.libtool.com.cn

ἀναγκαίαν. Ἴσως ἐγεννήθη ἐκ τούτου, ὅτι ὁ διάβολος ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς συγγραφεῖς κατ' ἐξοχὴν Πειράζων· « Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπε κ. τ. λ. » (1). Ἐκ τούτου ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἡ παρόμοιος ὀνομασία, ἐπειδὴ Πειρασμὸν ὀνομάζομεν, ὄχι μόνον τὴν παρακίνησιν εἰς τὸ κακὸν (tentation), ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον (tentateur), οἷον ὅταν λέγωμεν ἀπολογούμενοι περί τινος ἀνοησίας, Ὁ Πειρασμὸς μ' ἐκίνησε νὰ τὸ κάμω.—ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΑΝΟΗΤΟΥΣ. Τινὰ ἀντίγραφα φέρουν ἀντὶ τούτου τοῦ ἐπιθέτου, τὸ ΑΝΟΝΗΤΟΥΣ, ἤγουν ἀνωφελεῖς· γραφὴν ἀπαράδεκτον, διὰ τὸ ἀκόλουθον Βλαβερᾶς. Ἐπιθυμίαι ἀνόητοι καὶ βλαβεραὶ εἶναι ὅσαι σκοτίζουν τὸ λογικὸν καὶ κατασένουν ἀληθῶς τὸν ἄνθρωπον ἀνόητον, ὡς τὸ εἶπεν ἀλλοῦ « Ἦμεν γάρ ποτε » καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι.... δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς » ποικίλαις » (2).—ΒΥΘΙΖΟΥΣΙ. Προσφυὴς μεταφορὰ ἀπὸ τὸν γινόμενον εἰς θάλασσαν βυθισμὸν ἢ καταποντισμὸν, καὶ ἀκολούθως πνιγμόν.—ΕΙΣ ΟΛΕΘΡΟΝ ΚΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΝ. Φαίνεται, ἀλλὰ δὲν εἶναι περιττὸν τὸ ἓν ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα συνώνυμα. Ὄλεθρος εἶναι τὰ πρὸ τῆς ἀπωλείας πολλὰ καὶ παντοδαπὰ δεινὰ, ὅσα πάσχουν οἱ δομένοι εἰς τὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς ἐπιθυμίας· Ἀπώλεια δὲ ὁ τέλειος ἀφανισμὸς καὶ ἐξολοθρευμὸς, τὸ ΠΕΡΑΣ ΤΟΥ ΟΛΕΘΡΟΥ, ὡς ἔλεγεν ὁ Ποιητὴς περὶ τῶν πληρωσάντων τὰς ἀδίκους των ἐπιθυμίας μνηστήρων,

Οὔτε θεοὺς δείσαντες, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οὔτε τιν' ἀνθρώπων νέμεσιν κατόπισθεν ἔσεσθαι·
Νῦν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται (3).

---

(1) Ματθ. δ', 3. Ἴδε καὶ Α', Πρὸς Θεσσαλον. γ', 5.——(2) Πρὸς Τίτ. γ', 3.——(3) Ὀδυσσ. χ', 39-41.

www.libtool.com.cn

10. ΡΙΖΑ ΓΑΡ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ κ. τ. λ. Δικαίως ὀνομάζει ῥίζαν ὅλων τῶν κακῶν τὴν φιλαργυρίαν. Ἀπ' αὐτὴν ἐβλάςησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ Σιμωνία· εἰς τὴν πολιτείαν, ἂν δημοκρατῆται, τὴν δωροδοκίαν, τὴν προδοσίαν τῆς πατρίδος· ἂν βασιλεύεται, τῶν ἁπλήςων δεσποτῶν τὴν δημοβορίαν, καὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἱδρώτων τοῦ λαοῦ εἰς τὰς ἐρωμένας, εἰς τοὺς αὐλικοὺς, εἰς τοὺς κόλακας τοῦ δεσπότου. — ΟΡΕΓΟΜΕΝΟΙ. Δὲν φαίνεται εὔλογος ἡ σύνταξις τοῦ Ὀρεγόμενοι μὲ τὸ Φιλαργυρίας, ἂν τὸ νοήσῃς εἰς τὴν ὁποίαν φέρει καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν σημασίαν τοῦ Ἐπιθυμοῦντες· καλῶς λέγεται Ὀρέγομαι ἢ ἐπιθυμῶ ἀργύρια, ὡς εἶπεν, « Ἐπισκοπῆς ὀρέγεται » (1), ἀλλ' ὄχι καὶ Ὀρέγομαι Φιλαργυρίαν. Γίνεται ὅμως προσφυεςάτη μεταφορὰ, ἂν τὸ μεταφέρῃς ἀπὸ τὴν κυρίαν του παλαιὰν σημασίαν,

Τρὶς μὲν ὈΡΈΞΑΤ' ἰὼν, τὸ δὲ τέτρατον ἶκτο τέκμωρ (2),

εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Ὁρμῶ. Καὶ τοῦτο σημαίνει τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους, Φιλαργυρίας ὀρεγόμενοι, ἤγουν ὁρμῶντες εἰς τὴν φιλαργυρίαν. « Ὀρέξατο, ὥρμησε, διέβη » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Ὄρεγμα, βῆμα, ὅρμημα, ἅλμα ». Ἔχομεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ῥῆμα μέσον μεταφορικὸν, τὸ Χύνομαι (fondre sur, se ruer sur) (3), ἁρμοδιώτατον εἰς ἐξήγησιν τοῦ Ὀρέγομαι σημαίνοντος τὸ Ὁρμῶ.—ΑΠΕΠΛΑΝΗΘΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ. Ἔχασαν τὸν δρόμον τῆς εἰς τὸν Χριςὸν πίςεως, οἱ ἱερωμένοι μᾶλιςα, ἂν ὀρέγωνται τὸν πλοῦτον, καὶ ὁρμῶσιν εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ λησμονοῦν οὕτως τὴν παραγγελίαν τοῦ Χριςοῦ, « Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον κ. τ. λ. (4).

---

(1) Α', Τιμόθ. γ', 1, σελ. 111. (2) Ἰλιάδ. ν', 20. (3) Ἴδε Ἄτακτ. II, σελ. 390. (4) Ματθ. ι', 9'.

www.libtool.com.cn
—ΠΕΡΙΕΠΕΙΡΑΝ. Τὸ ἁπλοῦν Πείρω (ὅθεν καὶ τὸ Πειράζω καὶ ὁ Πειρασμὸς) σημαίνει Κεντῶ (piquer)· τὸ σύνθετον ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν Φώτιον, « Περιπείρει, περικεντεῖ ». Ὁ Ἡσύχιος, νοῶν τοῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου, λέγει « Περι- » έπειραν ΕΠΗΞΑΝ »· ἀκριβέστερον ἤθελεν εἰπεῖν ΕΝΕΠΗΞΑΝ, ἀπὸ τὸ Ἐμπήγω, τὸ ὁποῖον ἡ κοινὴ γλῶσσα λέγει Ἔμπηξαν (ficher, enfoncer), ἢ, ὡς τὸ ἡρμήνευσεν ὁ παλαιὸς Γραικὸς μεταφραστὴς, Ἐκάρφωσαν. Πείρω κυρίως λέγεται τὸ ἐμπήγω βελόνην, καρφίον, ἀκάνθιον, ἢ ἄλλο τι ὀξὺ κεντητικὸν (piquant) σῶμα, δυνατὸν νὰ προξενήσῃ πόνον· καὶ μεταφορικῶς ὅ,τι δύναται νὰ λυπήσῃ ἢ νὰ θλίψῃ τὴν ψυχήν. Ὁ Χρυσόστομος, ἐξηγῶν τὸ προκείμενον ῥητὸν, λέγει, « Ὁρᾷς » τῷ Περιέπειραν, τί ἠνίξατο; Ὃ δὲ βούλεται δηλοῦν διὰ » τῆς ἐμφάσεως, τοῦτό ἐστιν. Ἄκανθαί εἰσιν αἱ ἐπιθυμίαι· καὶ » καθάπερ ἐν ἀκάνθαις, ὅθεν ἄν τις ἅψηται αὐτῶν, ἥμαξε τὰς » χεῖρας, καὶ τραύματα ἐργάζεται, οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν ἐπι- » θυμιῶν τὸ αὐτὸ πείσεται ὁ ταύταις ἐμπεσών, καὶ τὴν ψυχὴν » ἀλγηδόσι περιβαλεῖ » (1). Τὸ ἐμετάφρασα Ἐπερικεντήθησαν, θέλων νὰ σώσω τὴν μεταφορὰν τοῦ ἀνωτέρω Ἐμπίπτουσιν εἰς παγίδα. Καθὼς τὸ ὄρνεον ἢ ἄλλο ζῶον ἀφοῦ πέσῃ εἰς τὴν παγίδα, πασχίζον νὰ ἀπολυθῇ, ἄλλο δὲν κερδαίνει πλὴν πόνους καὶ ὀδύνας, κεντούμενον ἀπὸ τῆς παγίδος τοὺς τοίχους, παρόμοια καὶ ὁ περιπλεγμένος εἰς ἐπιθυμίας βασανίζεται ἀδιακόπως ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐπιθυμιῶν τὰ κέντρα.

11. Ὦ ἌΝΘΡΩΠΕ ΤΟΥ̃ ΘΕΟΥ̃. Συνήθης εἰς τοὺς Ἑβραίους σεβαστικὴ προσηγορία, διδομένη εἰς τοὺς Προφήτας των καὶ διδασκάλους. Ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν Ἱεροβοὰμ ἀνώνυμος

(1) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 681.

www.hotoor.com.cn

Προφήτης ὀνομάζεται συχνὰ Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ (1). Ὡσαύτως Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ λέγεται καὶ ἄλλος Προφήτης, ὁ Ἐλισαιέ (2). Τοὺς Ἑβραίους μιμούμενοι καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ Ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ ὠνόμαζαν ὄχι μόνον τοὺς παλαιοὺς Προφήτας (3), ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἀπ' ἐκείνους καταστάντας εἰς διαφόρους ἐκκλησίας ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους, ὡς τῶν Προφητῶν διαδόχους καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀρετήν. Ὡς τοιοῦτος λοιπὸν, ὀνομάζεται καὶ ὁ Τιμόθεος Ἄνθρωπος Θεοῦ, καὶ ἐδῶ, καὶ εἰς τὴν δευτέραν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, ὅπου καὶ τοῦ ἐνθυμίζει, ὁποῖος πρέπει νὰ ἦναι Τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, « Πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν » ἐξηρτισμένος » (4). Ἡ φράσις ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διάλεκτον ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ συνήθως ὀνομάζομεν (5), ὅτινα κρίνωμεν ὅτι φυλάσσει ἀκριβῶς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Τὸ κακὸν, ὅτι πολλάκις ὁ ἐγκωμιαζόμενος ὡς τοιοῦτος, δὲν ὁμοιάζει τὸν Τιμόθεον, ἀλλ' εἶν' ἀπ' ἐκείνους τοὺς Ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι, « Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται » (6). — ΦΕΎΓΕ. Ἴδε τὰ προλεγμένα (7). — ΔΊΩΚΕ. « Δίωκε, » ζήλου, ἐπιτήδευε » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΠΊΣΤΙΝ. Τὸ πιστὸν καὶ ἀπαράβατον εἰς τὰς συνθήκας ἢ ὑποσχέσεις (8), ἢ καὶ τὴν εἰς τὸ εὐαγγέλιον πίστιν. — ΑΓΆΠΗΝ. Διότι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης εἶναι πίστις νεκρά. — ΥΠΟΜΟΝΉΝ. Καὶ κατωτέρω (9), κατόπιν τῆς ἀγάπης τάσσει τὴν ὑπομονήν· διότι τῆς ἀδόλου καὶ ἀνυποκρίτου ἀγάπης γνώρισμα

(1) Γ', Βασιλ. ιγ', 1-31. (2) Δ', Βασιλ. δ', 9, 22-25, 40-42. (3) Β', Πέτρ. α', 21. (4) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 17. (5) Ἴδ. Ἀτακτ. Π, σελ. 49. (6) Πρὸς Τίτ. α', 16. (7) Ἀνωτέρ. σελ. 210. (8) Ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 161 καὶ 171. (9) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 10, καὶ Πρὸς Τίτ. β', 2.

εἶναι ἡ ὑπομονὴ (tolérance)· « Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρη-
» ςεύεται... πάντα ὑπομένει » (1).—ΠΡΑΌΤΗΤΑ. Μὲ δύο διαφόρους γραφὰς, ΠΡΑΫΤΗΤΑ καὶ ΠΡΑΫΠΆΘΕΙΑΝ. Ἡ πρώτη παράγεται ἀπὸ τὸ Πραΰς, ὡς τὸ Πραότητα ἀπὸ τὸ Πρᾶος. Ἡ δευτέρα σημαίνει Πραΰτητα ὅλων τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ συνωνυμεῖ μὲ τὴν Μετριοπάθειαν· « Πραϋπά-
» θεια, ἡσυχία, πραΰτης » λέγει ὁ Φώτιος, ἤγουν τοιαύτη τῆς ψυχῆς κατάςασις, ὥςε νὰ μὴ κινῆται εὔκολα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, Περὶ ὄνου σκιᾶς, εἰς ὀργὴν, νὰ μὴν ἦναι ὀργίλος·

Σὺ δὲ μὴ πρὸς ὀργὴν, Αἰσχύλ', ἀλλὰ πραόνως
Ἔλεγχ', ἐλέγχου, λοιδορεῖσθαι δ' οὐ πρέπει (2).

Ἡ παντελὴς ἀοργησία ἤθελ' εἶσθαι ἠλιθιότης (3), καὶ ὁ Χριςὸς μακαρίζων τοὺς πραεῖς (4), δὲν μακαρίζει τοὺς ἠλιθίους· « Οὐ
» γὰρ καθόλου τὴν ἀπάθειαν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει νομοθετεῖ ὁ
» Κύριος· οὐ γὰρ δυνατὸν, τῇ ἐνύλῳ ζωῇ τὸ ἄϋλον » (5). Ὅτε ἀνωτέρω ἐπαράγγελλεν ὁ Ἀπόςολος νὰ προσευχώμεθα « Χωρὶς ὀργῆς » (6) ἐνοοῦσε χωρὶς ἔχθραν, χωρὶς ἐπιθυμίαν ἐκδικήσεως. Σημείωσε ὅτι κατωτέρω εἰς τόπον τῆς Πραότητος βάλλει τὴν Εἰρήνην (7).

12. ΑΓΩΝΙΖΟΥ ΤΟΝ ΚΑΛΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ. Ἴδε τὰ περὶ τοῦ Ἀγῶνος, κατωτέρω (8). — ΕΠΙ-ΛΑΒΟΥ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ ΖΩΗΣ. Ἐπιλαμβάνομαι, ῥῆμα μέσον, σημαίνει κυρίως Πιάνομαι ἀπό τι πρᾶγμα ἢ πρόσωπον (se prendre à, s'accrocher à), καὶ καθεξῆς, πιάνω ἢ

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ιγ', 4-7. (2) Ἀριςοφάν. Βάτρ. 856. (3) Ἴδ. Ἀριςοτέλ. Ἠθικ. Νικομ. IV, 5, σελ. 75. (4) Ματθ. ε', 5. (5) Ζωνάρ. Λεξικ. σελ. 1571. (6) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 8, σελ. 102. (7) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 22. (8) Αὐτόθ. δ', 7.

www.intool.com.cn
λαμβάνω τι μὲ τὴν χεῖρα, καὶ μεταφορικῶς, προθυμοῦμαι ν' ἀποκτήσω τι καὶ σπουδάζω τὴν ἀπόκτησίν του. Ἐδῶ, ἐπειδὴ ἐπαρακίνησε τὸν Τιμόθεον εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς πίςεως, ὀνομάσας καὶ αὐτὴν μεταφορικῶς Ἀγῶνα, παραςένει τὴν Αἰώνιον ζωὴν ὡς ἆθλον καὶ βραβεῖον τοῦ Ἀγῶνος, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἐπιλάβῃ (remporter).

13. ΠΑΡΑΓΓΕΛΛΩ... ΖΩΟΠΟΙΟΥΝΤΟΣ. Μὲ διάφορον γραφὴν ΖΩΟΓΟΝΟΥΝΤΟΣ. Ὁρκισμὸς εἶναι καὶ οὗτος, ὅμοιος τοῦ ἀνωτέρω, « Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ » (1).

14. ΕΝΤΟΛΗΝ. Ἐντολὴ κυρίως λέγεται ἡ ἀνωτέρου πρὸς κατώτερον διαταγή· ὅθεν καὶ τόνομα τῶν Δέκα ἐντολῶν, ἤγουν τῶν δέκα προσταγῶν τοῦ Θεοῦ. « Ἐντολὴ, παραγγελία » τις δεσποτική » (2). Ἐντολὴν ἐδῶ νόει ὅλην τὴν χριςιανικὴν διδασκαλίαν. — ΑΣΠΙΛΟΝ. Ἀμόλυντον. « Ἄσπιλος, ἄμω- » μος, καθαρὸς » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἀπὸ τὸ « Σπῖλας, ῥύπος, » μολυσμός » (3). Λεκὲς ὀνομάζεται σήμερον ἀπὸ τοὺς χυδαίους βαρβαροτουρκιςὶ ὁ Σπῖλος. Ἔχομεν ὅμως λέξιν τὸ οὐδέτερον Στύμμα (ἀπὸ τὸ Στύφω) κακῶς γραφόμενον εἰς τὰ Λεξικὰ, Στήμμα καὶ Στίμμα. — ΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ. Τῆς δευτέρας παρουσίας. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν ἡ Ἐπιφάνεια ἐσήμαινε καὶ τὴν γέννησιν τοῦ Χριςοῦ (τὰ κοινῶς λεγόμενα Χριςούγεννα), καὶ τὴν μέλλουσαν δευτέραν παρουσίαν. Ἐπικράτησεν ἔπειτα, ἡ μὲν γέννησις νὰ ὀνομάζεται (πληθ. καὶ οὐδετέρ.) Τὰ γενέθλια ἢ Τὰ Θεοφάνια, ἡ δὲ κατὰ τὴν ἕκτην Ἰανουαρίου ἑορτὴ τοῦ βαπτίσματος, Θεοφάνια καὶ Ἐπιφάνια (4).

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. 5, 21, σελ. 192. — (2) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 730. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 1663. — (4) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 746 et 1199.

www.libtool.com.cn

15. ΔΕΊΞΕΙ. Ἑβραϊσμὸς τὸ Δείξει, εἰς σημασίαν τοῦ Ποιήσει, ἢ Τελέσει. — ΜΑΚΆΡΙΟΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (1). — ΜΌΝΟΣ ΔΥΝΆΣΤΗΣ Ἐξηγήθη τὸ Δυνάστης ἀπὸ τὸν Θεοδώρητον (2) ὡς ταυτόσημον τοῦ Δυνατὸς, ὡς ὀνομάζεται ἄλλου κατ' ἐξοχὴν ὁ Θεός· « Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ » δυνατός » (3).

16. Ὁ ΜΌΝΟΣ ἜΧΩΝ ἈΘΑΝΑΣΊΑΝ. « Κυρίως » (λέγει ὁ Θεοδώρητος) Ἀθάνατος ὁ Θεός· οὐσίᾳ γὰρ ἀθάνατος, οὐ μετουσίᾳ· οὐ γὰρ παρ' ἑτέρου τὴν ἀθανασίαν » ἔχει λαβών » (4). Ὁ Θεοφύλακτος προσθέτει « Ἄγγελοι δὲ, » εἰ καὶ ἀθάνατοι, ἀλλ' οὐ φύσει, χάριτι δέ· ὥστε οὐκ ἔχουσιν, » ἀλλὰ μετέχουσι » (5). — ἈΠΡΌΣΙΤΟΝ. « Ἀπρόσιτος, » ἀπροσπέλαστος... ἀχώρητος, ἀπροσέγγιστος » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΤΙΜῊ ΚΑῚ ΚΡΆΤΟΣ· Κατ' ἔλλειψιν τοῦ ὑπαρκτικοῦ, ὡς ἀνωτέρω, « τιμὴ καὶ δόξα » (6), ἢ μᾶλλον τοῦ Πρέπει, Προσήκει, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου ῥήματος. Τὸ δὲ Κράτος ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν Ἡσύχιον, « Βασιλεία, ἰσχὺς, δύναμις, δόξα, ἐξουσία ».

17. ΤΟΙΣ ΠΛΟΥΣΊΟΙΣ ἘΝ ΤΩ̨ ΝΥ̃Ν ΑἸΩ̃ΝΙ κ. τ. λ. Ὑπερβατὸν σχῆμα, ἀντὶ τοῦ, Τοῖς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι πλουσίοις, ἤγουν, Εἰς τοὺς πλουσίους τοῦ κόσμου τούτου, Αἰῶνα λέγων τὸν παρόντα κόσμον, κατὰ τὸ « Οὔτε ἐν τούτῳ » τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι » (7). — ΜῊ ΥΨΗΛΟΦΡΟΝΕΙ̃Ν. Εὐλόγως ὁ Ἀπόστολος ἔκρινεν ἀναγκαῖον τὸ παράγγελμα τοῦτο εἰς τοὺς πλουσίους, τὴν ἀποφυγὴν λέγω τῆς

---

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 86. — (2) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 971. — (3) Λουκ. α', 49. — (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 109. — (5) Idem, *ibid.* pag. 40. — (6) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 17, — (7) Ματθ. ιϛ', 32.

www.libtool.com.cn
ὑψηλοφροσύνης (hauteur), διότι καὶ ταύτην μάλιστα πρώτην γεννᾷ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ὁ πλοῦτος, γέννημα ὀλέθριον, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν Μεγαλοφροσύνην (magnanimité). Μεγαλοφρονεῖ ὅστις συλλογιζόμενος, ὅτι

Μέγιστόν ἐσ' ἄνθρωπος, ἢν ἄνθρωπος ᾖ,

δὲν καταδέχεται νὰ πράξῃ τι ἀπάνθρωπον, ἱκανὸν νὰ τὸν ἐξομοιώσῃ μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, νὰ τὸν καταστήσῃ κτῆνος ἢ θηρίον. Οὔτε κτῆνος γίνεται κολακεύων χαμερπῶς τοὺς ἄλλους, οὔτε θηρίον, ὑψηλοφρονῶν κατὰ τῶν ἄλλων. Μόνη ἡ μεγαλοφροσύνη κάμνει τὸν ἄνθρωπον, ἄνθρωπον, ἢ μᾶλλον τὸν ὁμοιόνει μὲ τὸν Θεὸν, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, « Εἰ » μεγαλόφρον τὸ θεῖον, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀνάγκη μεγαλό» φρονα εἶναι » (1). Τὰ μικρὰ καὶ ἀνάξια λογικοῦ ζώου εἶναι ἡ φιληδονία, ἡ φιλοκερδία καὶ ἡ ἀλαζονεία, κατὰ τὸν αὐτὸν φιλόσοφον· « Οὐδὲν μικρότερον φιληδονίας, καὶ φιλοκερδίας » καὶ ἀλαζονείας· οὐδὲν κρεῖσσον μεγαλοφροσύνης, καὶ ἡμε» ρότητος, καὶ φιλανθρωπίας, καὶ εὐποιίας » (2). Καὶ κατὰ δυστυχίαν, ὅλα τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ κτηνώδη γεννῶνται ὡσεπιπολὺ ἀπὸ τὸν πλοῦτον. Αὐξάνει πρῶτον τὴν φυσικὴν εἰς τὰς ἡδονὰς κλίσιν τῆς ψυχῆς, χορηγῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον πλειότερα μέσα νὰ πληρόνῃ τὰς ἐπιθυμίας του, πρῶτον τὰς κοινὰς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἔπειτα καὶ τὰς λεγομένας ἐπιθέτους ἐπιθυμίας (3), αἱ ὁποῖαι διαδεχόμεναι μία τὴν ἄλλην, προχωροῦν εἰς ἄπειρον (4), καὶ ἀκολούθως εἰς δαπάνας ἀπείρους.

(1) Ἀρριαν. Ἐπικτ. Διατρ. II, 14, § 13, σελ 108. (2) Ἐπικτητ. Ἀποσπασμ. § 51, τόμ. III, σελ. 83, Schrreigh. (3) Ἀριστοτ. Ἠθ. Νικομ. III, 11, σελ. 57. (4) Ὁ αὐτ. Πολιτικ. II, 4, § 11, σελ. 46.

www.libtool.com.cn

Τούτων ἡ πλήρωσις σπρώχνει φυσικὰ εἰς τὴν φιλοκέρδειαν, καὶ τὴν φιλαρχίαν, καὶ τὴν ἀχώριστον αὐτῶν ἀδικίαν· « Τῶν ἀδι-» κημάτων τὰ πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ φιλοτιμίαν καὶ » φιλοχρηματίαν τοῖς ἀνθρώποις » (1). Ἀφοῦ φθάσῃ εἰς ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, ἐπῶς θέλεις νὰ μὴν ἀλαζονεύεται μηδὲ νὰ ὑψηλο-φρονῇ; Ἡ ὑψηλοφροσύνη του καταντᾷ εἰς ἀληθινὴν καταστρη-νίασιν (2), ἤγουν εἰς τὴν καταφρόνησιν ὅλων τῶν μὴ πλουσίων, καὶ εἰς τὸν πρὸς τοὺς ὁμοίους του πλουσίους φθόνον. Ὀλίγοι πλούσιοι ὁμοιάζουν τὸν περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέχθη τὸ,

——————— Ὦ βίος μὲν ἦν πολύς,
Ἤκιστα δ' ὄλβῳ γεῦρος ἦν (3) ———————

Ἀσυγκρίτως πλειότεροι εἶναι οἱ φωνάζοντες κτηνωδῶς, « Ψυχὴ, » ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, » πίε, εὐφραίνου » (4). Οὐδὲ σωτηρίας ἐλπὶς μένει πλέον εἰς αὐτὸν, ἐὰν ἀσωτεύῃ καὶ μέρος τῶν πολλῶν τούτων ἀγαθῶν εἰς συμπόσια συχνὰ, ἢ εἰς ἀνόητα δῶρα· τότε, ἀντὶ φίλων μέλλει ν' ἀποκτήσῃ καὶ κόλακας πολλοὺς, ἱκανοὺς νὰ τοῦ αὐξήσωσι τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ νὰ τὸν ἀποθεώσωσιν ὁλότελα. Τοιοῦτοι καὶ τοσοῦτοι εἶναι οἱ κίνδυνοι τοῦ πλουσίου, κίνδυνοι φοβερίζοντες καὶ αὐτὴν τῆς πολιτείας τὴν σωτηρίαν, πολὺ πλέον παρ' ὅ,τι δύνανται νὰ τὴν βλάψωσιν αἱ ἀδικίαι τῶν πενήτων, « Αἱ γὰρ πλεονεξίαι τῶν πλουσίων ἀπολλύουσι μᾶλλον τὴν » πολιτείαν ἢ αἱ τοῦ δήμου » (5). Οὐδ' ἐψεύσετο ὁ Πλάτων, λέγων, « Ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφερόντως, καὶ πλούσιον εἶναι » διαφερόντως, ἀδύνατον » (6), ὡς οὐδ' ὁ Ἰσοκράτης, « Πλοῦ-

(1) Ἀριστοτ. Πολιτικ. II, 6, § 19, σελ. 56. (2) Ἰδ. Ἀκω-τέρ. σελ. 179. (3) Εὐριπίδ. Ἱκετ. 861. (4) Δουκ ιϐ', 19. (5) Ἀριστοτ. Πολιτικ. IV, 10, § 5, σελ. 130. (6) Πλάτ. Νόμ. V, σελ. 743.

www.nbouli.com.cy
» τος κακίας μᾶλλον ἡ καλοκαγαθίας ἐστὶν ὑπηρέτης.» (1).

Διὰ τί τόσα κατὰ τοῦ πλούτου; ἤθελέ τις ἐρωτήσειν. Ὄχι διότι ὁ πλοῦτος εἶναι καθ' αὐτὸν κακὸς, ἀλλ' ὅτι ἡ καλὴ χρῆσις τοῦ πλούτου εἶναι τόσον δύσκολος, ὥστε ὅστις δὲν τὸν ἀπέκτησεν, ἂν ἔχῃ νοῦν, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐπιθυμῇ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸν φοβῆται ὡς πειρασμὸν ὑψηλοφροσύνης· ὅστις τὸν ἔχει, νὰ τὸν προσέχῃ, ὡς ἐχθρὸν ἰσχυρὸν, καὶ ἀντὶ τῆς σπουδῆς νὰ τὸν αὐξήσῃ, νὰ τοῦ κόπτῃ μᾶλλον τὰς δυνάμεις, δαπανῶν αὐτὸν εἰς ἔργα μεγαλοφροσύνης, ὁποῖα τὰ πλουσιοπαροχούμενα εἰς τὰς χρείας τῆς πατρίδας, τὰ χορηγούμενα εἰς τὰ σχολεῖα καὶ παιδευτήρια τῶν νέων, εἰς τὰς ἀπορίας τῶν ὄχι δι' ἀργίαν, ἀλλὰ διὰ στέρησιν ἐργατικῆς ἀφορμῆς πενήτων πολιτῶν, τὰ ἐξοδευόμενα εἰς τὴν χρηστὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀγωγὴν (ἂν δὲν εὐτύχησαν νὰ λάβωσι παιδιόθεν χρηστὴν ἀγωγὴν), διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν χρηστῶν βιβλίων, καὶ τῆς μὲ χρηστοὺς πένητας συχνῆς ἀναστροφῆς. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, θέλουν δοξάζεσθαι, ὡς μεγαλόφρονες, καὶ ὄχι περιγελᾶσθαι ὡς ὑψηλόφρονες. Ἂν χωρὶς αὐτὰ ἐλπίζωσι νὰ τιμῶνται διὰ μόνου τοῦ πλοῦτου, ἐλπίζουν πρᾶγμα ἀδύνατον· Ἴσως τιμηθῶσιν ἀπὸ παρασίτους καὶ κόλακας, ἤγουν ἀνθρωπίσκους ἑτοίμους νὰ πωλήσωσι καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα· ἀλλ' οἱ τίμιοι καὶ χρηστοὶ πολῖται θέλουν τοὺς κρίνειν, ὡς τοὺς ἔκρινεν ὁ πένης Σωκράτης· « Ὅτι μωρὸς μὲν εἶη εἴ τις » οἴεται, μὴ μαθὼν, τά τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν » πραγμάτων διαγνώσεσθαι· μωρὸς δ' εἴ τις, μὴ διαγιγνώ- » σκων μὲν ταῦτα, διὰ δὲ τὸν πλοῦτον ὅτι ἂν βούληται πο- » ριζόμενος, οἴεται συνήσεσθαι καὶ τὰ συμφέροντα πράττειν· » ἠλίθιος δ', εἴ τις μὴ δυνάμενος τὰ συμφέροντα πράττειν,

(1) Ἰσοκράτ. Πρὸς Δημονικ. § 2, σελ. 2.

www.libtool.com.cn

» εὖ τε πράττειν οἴεται, καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ ἡ καλῶς
» ἢ ἱκανῶς παρεσκευάσθαι· ἠλίθιος δὲ καὶ εἴ τις οἴεται διὰ τὸν
» πλοῦτον, μηδὲν ἐπιζήμενος, δόξειν τὶ ἀγαθὸς εἶναι, ἢ μη-
» δὲν ἀγαθὸς εἶναι δοκῶν εὐδοκιμήσειν » (1). Τὴν αὐτὴν κρί-
σιν, καὶ ὄχι διάφορον ἤθελαν ἀποφασίσειν περὶ αὐτῶν ὁ Ἀρι-
στείδης, ὁ Φωκίων, ὁ Ἐπαμινώνδας, ἄνδρες ὄχι πλουσιώτεροι
τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ θαυμασθέντες ὅμοια μὲ τὸν Σωκράτην,
καὶ θαυμαζόμενοι ἔτι καὶ σήμερον, ὡς ΑΝΔΡΕΣ ΜΕΓΑ-
ΛΟΙ, διότι οὐδ' αὐτὴ ἡ πενία τοὺς ἐμπόδισε νὰ φανῶσιν ἀλη-
θῶς ΜΕΓΑΛΟΦΡΟΝΕΣ. Εἰς μεγάλους πλούτους ὑφηλο-
φρόνησαν καὶ ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Μίδας· ἀλλ' ὁ πρῶτος κατεφρο-
νήθη ἀπὸ τὸν μεγαλόφρονα νομοθέτην τῶν Ἀθηναίων (2), καὶ
τοῦ δευτέρου ἡ δόξα ἔμεινε ἀνεξάλειπτος εἰς τὴν γνῶσιν εἰς
ὅλους παροιμίαν, Μίδας ὄνου ὦτα ἔχων. Ἡ κοινὴ ὑπό-
ληψις καὶ παλαι καὶ σήμερον ἄλλο πρεπωδέστερον εἰς τοὺς
τοιούτους ἐγκώμιον δὲν εὗρηκε παρὰ νὰ τοὺς ὀνομάζῃ Χρυ-
σόμαλλα πρόβατα. Καὶ ἡ κοινὴ αὕτη ὑπόληψις ἐγεννήθη
ἀπὸ τοῦτο, ὅτι πολλὰ ὀλίγοι πλούσιοι ἐγνώρισαν τὴν ἀληθινὴν
χρῆσιν τοῦ πλούτου, καὶ ἀσυγκρίτως ἔτι ὀλιγώτεροι ἀριθμοῦν-
ται ὅσοι τὸν ἀπέκτησαν δικαίως. Ἂν δὲν ἦτο τοῦτο, διὰ τί τὸν
ἐκαταφρόνησαν οἱ φιλόσοφοι; διὰ τί ἐπιζεύθη ὡς ἀξίωμα τὸ,

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν (3);

καὶ διὰ τί ἐπαινέθη ὡς ἓν ἀπὸ τὰ σπάνια εὐτυχήματα Τὸ
πλουτεῖν ἀδόλως; (4). Διὰ τί τελευταῖον, ἡ ἱερὰ ἡμῶν
θρησκεία, τὴν ζενὴν δι' ὅλους ἀθὸν τῆς σωτηρίας (5) τὴν

(1) Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 1, § 5, σελ. 111. (2) Ἴδε τὸν Ἡρόδοτον, I, 30-33. (3) Μένανδρ. παρὰ Στοβ. σελ. 127. (4) Πλάτων. Γοργ. § 7, σελ. 154. (5) Ματθ. ζ', 14.

www.indoor.com.cn

ἐκαμε στενοτέραν, ἢ μᾶλλον ἀφέρασον, διὰ τοὺς πλουσίους; » Εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, » ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν » (1). — ΠΛΟΥΤΟΥ ΑΔΗΛΟΤΗΤΙ. Ἄδηλος εἶναι ἡ διαμονὴ τοῦ πλούτου εἰς τὸν οἶκον τοῦ πλουσίου, πρῶτον δι' αὐτὴν του τὴν πλεονεξίαν, ἥτις τὸν παρακινεῖ πολλάκις εἰς ἐμπορικὰς ἐπικινδύνους πραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι τὸν φερεύουν καὶ τὰ ἤδη ἀποκτημένα. Ἄδηλος ἀκόμη, διὰ τὰς ἐνδεχομένας πολιτικὰς κοσμικὰς συμφορὰς, καὶ ἄλλας ἀπροσδοκήτους μεταβολὰς τῆς τύχης. Ἄδηλον ἀκόμη, ἂν αὐτὸς τὸν φυλάξῃ, ὅτι καὶ τὰ τέκνα του μέλλουν νὰ τὸν φυλάξωσιν. Ὡσεπιπολὺ οἱ μεγάλων πλούτων κληρονόμοι γίνονται καὶ ἄσωτοι, πρῶτον διότι ἐπλούτησαν χωρὶς κόπους, καὶ δεύτερον ὅτι γεννημένοι εἰς πλούσιον οἶκον, καὶ μαθημένοι παιδιόθεν εἰς τὰ πολλὰ, ἔλαβαν καὶ κακὴν παιδευτικὴν ἀγωγήν·

Κακόν τι παίδευμ' ἦν ἄρ' εἰς εὐανδρίαν
Ὁ Πλοῦτος ἀνθρώποισιν, αἴ τ' ἄγαν τρυφαί.
Πενία δὲ δύσκηνον μὲν, ἀλλ' ὅμως τρέφει
Μοχθοῦντ' ἀμείνω τέκνα καὶ δραστήρια (2).

Τοῦτα μαλιστα τὰ ἀπὸ πλουσίους γονεῖς δυστυχῆ τέκνα τυφλόνει ἀναβαίνουσα ὡς καπνὸς ἡ Ὑψηλοφροσύνη· διότι τοῦτα μαλιστα κυνηγοῦνται πανταχόθεν καὶ πολιορκοῦνται ἀπὸ τοὺς κόλακας, ὡς ἄγρα ἱκανὴ νὰ τοὺς χορτάσῃ. Μ' ἀπὸ τὰς συνήθεις αὐτῶν παγίδας εἶναι οἱ διδόμενοι εἰς αὐτὰ τίτλοι· διότι ἐξέχουν εἰς τὸν πλοῦτον, σπουδάζουν νὰ τὰ πείσωσιν ὅτι ἔγιναν καὶ Ἐξοχώτατα, Εὐγενέστατα, Ἐνδοξότατα, Ἐκλαμπρότατα, καὶ νὰ τὰ φρονήσωσι τελευταῖον καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν κοινὸν νοῦν.

(1) Ματθ. ιθ', 24. (2) Εὐριπίδ. λείψαν. τόμ. II, σελ. 420, Musgrav.

www.libtool.com.cn
Διότι ἡ ὑψηλοφροσύνη καὶ καταφρόνησις τῶν ὁμοίων εἶναι ἀληθινὴ ἀνοησία, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος· « Ὅταν ἄνθρωπον » ἀπονενοημένον ἴδῃς, καὶ ἁπάντων βελτίονα ἑαυτὸν ἡγούμε- » νον εἶναι, καὶ ὕδριν νομίζοντα τὸ μετὰ τῶν πολλῶν ζῆν, » μὴ ζήτει λοιπὸν ἕτερον ἔλεγχον ἰδεῖν τῆς ἐκείνου παρανοί- » ας » (1). — ΕΙΣ ΑΠΟΛΑΥΣΙΝ. Οὐδ' ἡ ἀπόλαυσις ἄρα τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς εἶναι ἀπηγορευμένη εἰς τὸν χριστιανόν, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, τὰ χορηγεῖ πλουσίως ὁ Θεὸς μὲ σκοπὸν νὰ τ' ἀπολαύωσιν οἱ ἄνθρωποι· ἐὰν μόνον ἡ ἀπόλαυσις γίνεται μὲ μέτρον, μηδὲ καταντᾷ εἰς τρυφὴν βλαβερὰν καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχήν.

18. ΑΓΑΘΟΕΡΓΕΙΝ. Ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Εὐεργετεῖν, νὰ ἦναι εὐεργετικοὶ καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἀπόρους καὶ πένητας. Εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ Ἀγαθοεργία σημαίνει μᾶλλον τὰ ἔργα τῶν Ἀγαθῶν, ἤγουν τῶν κατὰ πόλεμον ἀνδρείων· Ἀγαθοεργίην ὀνομάζει ὁ Ἡρόδοτος τοῦ Ζωπύρου τὸ στρατήγημα, εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Βαβυλῶνος (2). Καὶ ἀπὸ τὸν αὐτὸν μανθάνομεν, ὅτι εἰς τὴν Σπάρτην ἦτο καὶ σύστημα ὀνομαζομένων Ἀγαθοεργῶν (braves), τοὺς ὁποίους ἐδιάλεγαν τοὺς πρεσβυτέρους ἀπὸ τοὺς Ἱππέας (3).—ΕΥΜΕΤΑΔΟΤΟΥΣ. Νὰ ἦναι μεταδοτικοί. Τὸ Μεταδοτικὸς εἶναι τῆς γλώσσης μας, ὡς καὶ τὸ Μεταδίδω (donner part, ou faire la part), ἂν καὶ τὰ ἐλησμόνησεν ὁ Γραικιταλικὸς Λεξικογράφος. Λέγομεν καὶ Μετάδοσιν τὴν ἐνέργειαν τοῦ μεταδίδειν, καὶ ἰδιαιτέρως τὴν διαμοίρασιν τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, διότι μεταδίδεται εἰς ὅλους, ὡς τὴν ὀνομάζομεν καὶ Μετάληψιν, διότι μεταλαμβάνεται, καὶ Κοινωνίαν (communion),

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1082.
(2) Ἡροδότ. III, 160. (3) Ἡροδότ. I, 67.

www.libtool.com.cn
διότι κοινωνείται. — ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ. Τινὲς τὸ ἐξήγησαν ὡς συνώνυμον τοῦ Εὐμεταδότους, (libéraux), ἤγουν εὐεργετικοὺς ἐλεήμονας, διότι καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Νέας Διαθήκης τοιαύτην σημασίαν ἔχει τὸ Κοινωνία, οἷον « Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε » (1). Προκρίνω τὴν ἐξήγησιν τοῦ Οἰκουμενίου « Κοινωνικοὺς, τουτέστι πράους, προσηνεῖς, » ἀτύφους, συγκαταβατικοὺς » ὡς τὸ ἐνόησαν καὶ ὁ Θεοδώρητος καὶ ὁ Θεοφύλακτος (2). Ὁ δὲ Ζωναρᾶς καὶ μετέγραψεν ὁλόκληρον τὴν ἐξήγησιν τοῦ Οἰκουμενίου (3). Κοινωνικοὶ λέγονται οἱ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς λεγόμενοι Ὁμιλητικοὶ (communicatifs), ἤγουν οἱ εὐχάριτα συνομιλοῦντες καὶ ἀναστρεφόμενοι μὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τούτους ἐσήμανεν ἐδῶ ἐπίτηδες ὁ Ἀπόστολος ὡς ἐναντίους τῶν Ὑψηλοφρόνων (hautains). Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ Εὐμετάδοτον καὶ ἐλεητικόν· ἀλλὰ χρεωστεῖ ὁ ἐλεῶν νὰ συνοδεύῃ τὸ δῶρόν του μὲ φιλανθρωπίαν, μὲ γλυκύτητα καὶ μὲ συμπάθειαν· « Ὁ μεταδι- » δούς, ἐν ἁπλότητι.... ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι (4). Ἱλαρὸν γὰρ » δότην ἀγαπᾷ Θεός » (5). Ἐλεοῦν πολλάκις καὶ οἱ ὑψηλόφρονες, ἀλλ' ἡ ἐλεημοσύνη των, συνωδευμένη μὲ τὸν τύφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν, πληγόνει πλέον παρὰ θεραπεύει τὸν ἐλεούμενον.

19. ΑΠΟΘΗΣΑΥΡΙΖΟΝΤΑΣ...ΘΕΜΕΛΙΟΝ. Ἡ ἀναρμοσία τῶν δύο τούτων λέξεων ἐκίνησε τινὰς εἰς ὑποψίαν μὴ ἡ παλαιὰ γραφὴ ἦτο ΚΕΙΜΗΛΙΟΝ. Τὰ Κειμήλια θησαυρίζονται· τὰ δὲ Θεμέλια, καταβάλλονται ἢ κτίζονται. Ἀλλὰ τὸ Θεμέλιον (fondement), νοεῖται ἐδῶ ἀντὶ τοῦ Θέμα (fond) ἀπὸ τὸ Τέθειμαι, ὡς καὶ τὸ Κειμήλιον ἐδύνατο νὰ λέγεται καὶ Κεῖμα, ἀπὸ τὸ Κεῖμαι. Θέμα σημαίνει

(1) Πρὸς Ἑβρ. ιγ', 16. (2) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 128. (3) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1234. (4) Πρὸς Ῥωμ. ιβ', 8. (5) Β', Πρὸς Κορινθ. θ', 7.

www.libtool.com.cn

συναθροισμένον καὶ ἀποθεμένον ἀργύριον, μονολεξεὶ Θησαύρισμα, οἷον εἶναι (παρόμοιον τὴν ἔννοιαν μὲ τὸ προκείμενον) τὸ ῥητὸν τοῦ Τωβίτ, « Μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην· » θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγ- » κης » (1). Ὅθεν καὶ τὸ « Θεματίζει, ἀποτίθεται » κατὰ τὸν Ἡσύχιον· καὶ Θεματικοὶ ἀγῶνες, τῶν ὁποίων τὸ βραβεῖον ἦτον ἀργύριον, εἰς διάκρισιν τῶν Στεφανιτῶν ἀγώνων, ὅπου οἱ ἀγωνισταὶ ἐστεφανοῦντο μόνον. — ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ. Ἀντὶ τούτου εἶπεν ὁ Τωβὶτ Εἰς ἡμέραν ἀνάγκης. — ΚΑΛΟΝ. Ἀκόμη καὶ τὸ ἐπίθετον μαρτυρεῖ ὅτι τὸ Θεμέλιον ἐγράφη εἰς σημασίαν τοῦ Θέμα, Θησαύρισμα. Τὸ Θεμέλιον λέγεται Ὀχυρὸν ἢ Ἑδραῖον, ὄχι Καλόν. — ΕΠΙΔΑΒΟΝΤΑΙ. Ἴδε τὰ προλεχθέντα (2). — ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ ΖΩΗΣ. Ὡς εἶπε καὶ ἀνωτέρω. Ἀλλ' ἐδῶ φέρεται καὶ διάφορος γραφὴ ἐμφατικωτέρα, ἴσως δὲ καὶ γνησία, ΤΗΣ ΟΝΤΩΣ ΖΩΗΣ. Ἡ ὄντως ζωὴ εἶναι ἡ γαληνὴ καὶ ἀτάραχος ζωὴ, εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα διὰ τὴν παῦσιν, εἰς τὸν παρόντα διὰ τὴν μετρίασιν καὶ χαλίνωσιν τῶν παθῶν. Ὁ κακὸς ἄνθρωπος δὲν ζῇ ἀληθινὴν ζωὴν, ἐπειδὴ κολάζεται ἀδιαλείπτως ἀπὸ τὴν ταραχὴν τῶν παθῶν του, ὡς τὸ δηλοῦν καὶ τὰ διδόμενα εἰς αὐτὸν ἐπίθετα, Μοχθηρὸς, καὶ Πονηρὸς, ἤγουν ἄνθρωπος καταβαρούμενος ἀπὸ μόχθους καὶ πόνους ἀπαταπαύστους, ὡς ὁ Κατεργάρης (galérien) εἰς τὸ Κάτεργον (3). Τοιαύτας ὀνομάτων ἐτυμολογίας καὶ ἐξηγήσεις συμφέρει πολὺ (ὡς τὸ εἶπα πολλάκις) νὰ τὰς γνωστοποιῶσιν οἱ ἱερωμένοι μας, καὶ ἱεροκήρυκες (prédicateurs) καὶ πνευματικοὶ (confesseurs) εἰς τοὺς κοσμικούς. Ὠφελίμους τὰς ἔκρινεν καὶ ὅτις εἶπεν « Ἀρχὴ » παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις » (4).

(1) Τωβίτ. δ', 9-10. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 220. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 157-159 — (4) Ἀρρίαν. Ἐπικτ. Διατρ. Ι. 17, § 12, σελ. 42.

20. ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗΝ. Διάφορος γραφὴ ΠΑΡΑΘΗΚΗΝ, ὡς καὶ κατωτέρω (1). Λέγονται καὶ τὰ δύο· οἱ Ἀττικοὶ ὅμως ἐπρόκριναν τὸ πρῶτον, ὡς λέγει ὁ Μοῖρις, « Παρακαταθήκην Ἀττικῶς· Παραθήκην Ἑλληνικῶς ». Σημαίνει κυρίως, πρᾶγμα θεμένον εἰς φυλακὴν ἄλλου (dépôt), χρεωστοῦντος νὰ τὸ ἀποδώσῃ, ὅταν τοῦ ζητηθῇ· καὶ μεταφορικῶς, ὅ,τι τὶς παραδίδῃ εἰς πίστιν ἄλλου νὰ τὸ φυλάσσῃ ἀκέραιον, ὡς ἐδῶ Παρακαταθήκην ὀνομάζει τὴν ὁποίαν ἐδίδαξε τὸν Τιμόθεον διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεοφύλακτος τὸ ἐξηγεῖ « Ταῦτα » πάντα ἃ ὑπ' ἐμοῦ ἐνετάλθης, ὡς θεσπότικα ὄντα φύλαξον » (2). — ΕΚΤΡΕΠΟΜΕΝΟΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (3). — ΒΕΒΗΛΟΥΣ ΚΕΝΟΦΩΝΙΑΣ. Τὰς ὁποίας ὡνωτέρω ὠνόμασε Βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους (4). « Κενοφωνίας ματαιολογίας » κατὰ τὸν Ἡσύχιον. Βεβήλους δὲ κενοφωνίας, « Μυσαρὰ καὶ » μάταια δόγματα » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος (5). — ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ. Ἀντίθεσις εἶναι κυρίως ἡ ἐναντία θέσις (opposition), καὶ μεταφορικῶς πᾶσα ἐναντιότης, καὶ μαλιστα ἡ διὰ λόγων, ἡ ἀντιλογία (contradiction). — ΨΕΥΔΩΝΥΜΟΥ ΓΝΩΣΕΩΣ. « Γνῶσις, σύνεσις, εἴδησις, νόησις » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Διὰ τί ὀνομάζομεν ἡμεῖς σήμερον ἰδίως Γνῶσιν τὴν φρόνησιν (prudence), καὶ Γνωστικὸν, τὸν φρόνιμον (prudent), ἐξηγήθη ἀλλοῦ (6). Οἱ ἀποστολικοὶ συγγραφεῖς Γνῶσιν ἐξαιρέτως ὠνόμαζαν, τὴν εἴδησιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἐνωμένην μὲ τὴν πλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Γνῶσις ὠνομάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἡ Μωσαϊκὴ θεολογία καὶ νομοθεσία· ἀλλ' εἰς τῶν Ἀποστόλων τοὺς χρό-

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. α', 12. (2) SUICER. *Thes. eccl.* II, σελ. 582. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 81 καὶ 184. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 7, σελ. 154. (5) Ἴδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 87. (6) Ἄλλ. III, Προλεγόμ. σελ. δ'.

www.libtool.com.cn

γους οἱ Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι τὴν ἀνέμιξαν μὲ τόσας δεισιδαιμονίας, καὶ νεωτερικὰς λεπτολογίας, ὥστε νὰ τὴν κατὰςήσωσι Ψευδώνυμον γνῶσιν, ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἀπόςολος, ἤγουν τοιαύτην γνῶσιν, ἥτις τὄνομα μόνον τῆς γνώσεως ἔφερε, τὸ δὲ πρᾶγμα, ἐμώραινε τοὺς ἐπαιρομένους εἰς αὐτὴν, καὶ τοὺς ἔκαμνε καταφρονητὰς τῶν ἄλλων, ὡς τάχα ἐξεύροντας τὰ λανθάνοντα τοὺς ἄλλους. Ἡ διδασκαλία τῶν τοιούτων δικαίως λέγεται Κενοφωνία, διότι προήρχετο ἀπὸ μ' ἄνεμον φουσκωμένας καὶ κενὰς νοῦ κεφαλὰς, ὡς εἶπεν ἀλλοῦ περὶ τῶν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐρχομένων χριςιανῶν ὁ Ἀπόςολος, « Ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ » (1). Φυσιοῖ, ἤγουν φουσκόνει· διότι εὑρίσκοντο καὶ μεταξὺ τούτων, ἀποςρεφόμενοι μὲν τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα, οὔτε γνωςικώτεροι ὅμως οὔτε θεοσεβέςεροι τῶν Φαρισαίων. Ἀπὸ τοὺς τοιούτους ἔμελλε νὰ γεννηθῇ μετ' ὀλίγον ἡ αἵρεσις τῶν ἐπονομασθέντων Γνωςικῶν (Gnostiques), μίγμα τερατώδες χριςιανισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ καὶ Νεοπλατωνισμοῦ. Αὐτοὶ καταφρονήσαντες τὸ ἠθικὸν μέρος τῆς Θρησκείας, ἐδόθησαν εἰς τὴν λεπτολόγον ἐξήγησιν τῆς Γραφῆς, οὐδ' αὐτὴν σεβόμενοι πολλὰ, ἐπειδὴ παρ' αὐτὴν ἐκαυχῶντο ὅτι εἶχαν καὶ ἀμέσους ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὸν Θεόν. « Ἃ » σεσίγηκε, φασὶν, ἡ Θεία γραφὴ, ταῦτα ὁ Θεὸς ἡμῖν » ἀπεκάλυψε » (2).

21. ΕΠΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΟΙ. Καυχώμενοι ὡς ἔχοντες γνῶσιν ἀληθινὴν, καὶ ὄχι ψευδώνυμον (3). — ΗΣΤΟΧΗΣΑΝ. Ἀπέτυχαν, ἐναυάγησαν εἰς τὴν πίςιν (4). — Ἡ ΧΑΡΙΣ ΜΕΤΑ ΣΟΥ. Ἐλλειπτικῶς ἀντὶ τοῦ Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ σοῦ! σύνηθες τέλος εἰς τῶν ἀποςόλων τὰς ἐπιςολάς.

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. η', 1. — (2) Ἰδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 773. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 104. — (4) Αὐτόθ. σελ. 80.

www.libtool.com.cn

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Β', ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ, ά, 1.

Ἡ πρὸς τὸν Τιμόθεον δευτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου ἐγράφη ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὴν Ῥώμην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ παραδόσεως πιστεύεται, ὅτι δύο ταξείδια ἔκαμεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀμφιβάλλεται, ἂν τὴν ἔγραψεν εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν δευτέραν του εἰς Ῥώμην διατριβήν, ὅτε καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἀπὸ τὸν Νέρωνα. Πολλοὶ ἐνόμισαν τὸ πρῶτον· πιθανώτερον ὅμως μὲ φαίνεται τὸ δεύτερον (1). Ἀπορεῖται προσέτι, ἂν ὁ Τιμόθεος ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν εὑρισκόμενος ἀκόμη εἰς τὴν Ἔφεσον, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ πόλιν τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

ΚΕΦ. ά, 1.

1. ΔΙΑ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΥ. Δὲν εἶν' ἀκριβῶς ταυτόσημον μὲ τὴν θέλησιν τὸ θέλημα. Ἡ Θέλησις σημαίνει ἁπλῶς τὴν βούλησιν (volonté) πράξεως τινός, τὸ δὲ Θέλημα, τὴν μετὰ χαρᾶς καὶ εὐδοκίας βούλησιν (bon plaisir) ἢ ἐπιθυμίαν τῆς πράξεως. Καὶ ἡ τοιαύτη διαφορὰ σώζεται τρόπον τινὰ καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Λέγομεν, παραδείγματος

(1) Ἴδε Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. II, 22, σελ. 102-103. ἐκδ. 1779.

www.libtool.com.cn
χάριν, ἀδιαφόρως, Μὲ τὴν θέλησιν, ἢ Μὲ τὸ θέλημά μου τὸ ἔκαμε, περὶ τοῦ πράσσοντος τί μὲ συγκατάθεσίν μου· περὶ δὲ τοῦ πληρόνοντος τὰς ἐπιθυμίας του (καλὰς ἢ κακὰς) αὐτεξουσίως, ὄχι Κάμνει τὰς θελήσεις του, ἀλλὰ Κάμνει τὰ θελήματά του, ὡς εἶναι τὰ θελήματα τῶν ἀκολάστων νέων, τῶν ἀπολύτων δεσποτῶν, χειροτέρων καὶ παρὰ τοὺς ἀκολάστους νέους, ἐπειδὴ ὄχι μόνον πράσσουν τὰ ἴδια θελήματα, ἀλλ' ἀναγκάζουν καὶ τοὺς δεσποζομένους νὰ τὰ πράσσωσι. Ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ Θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον ἀνήκει ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία, διότι καὶ μόνος δύναται νὰ τὴν ἔχῃ ἀχώριστον τῆς δικαιοσύνης, αἱ ἀποφάσεις του δικαίως ὀνομάζονται καὶ θελήματα καὶ εὐδοκίαι. Ὁ Χρυσόστομος ἐξηγῶν τὸ λεγόμενον ἀλλοῦ ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον « Κατὰ τὴν εὐ- » δοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ » (1), λέγει, « Εὐδοκίαν τὸ » πρῶτον θέλημα φησί, τὸ σφοδρὸν θέλημα, τὸ μετὰ ἐπι- » θυμίας θέλημα, τὸ πεῖσμα· οὕτω γὰρ ἡμεῖς τὴν ἐπίτασιν τοῦ » θελήματος δηλοῦντες, Κατὰ τὸ πεῖσμα ἡμῶν λέγο- » μεν » (2). — ΚΑΤ' ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΝ, κ. τ. λ. Ἡ Κατὰ, πρόθεσις ἐδῶ, σημαίνει τὴν Διά. Δι' ἐπαγγελίαν, διὰ νὰ ἀναγγείλω νὰ κηρύξω τὴν ζωὴν τὴν ἐν Χριστῷ, ἤγουν ὁποίαν ζωὴν ἀπαιτεῖ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην ἡ λέξις Ἐπαγγελία λαμβάνεται συχνότερα εἰς σημασίαν τοῦ Ὑπόσχεσις· α Ἐπαγγελία, ὑπόσχεσις· καὶ » Ἐπάγγελμα » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Διὰ τοῦτο τινὲς τὸ ἐξήγησαν καὶ ἐδῶ ὑπόσχεσιν. Οἱ Θεολόγοι τῆς Γενεύης ἐσπούδασαν νὰ φυλάξωσι καὶ τὰς δύο σημασίας ἑρμηνεύοντες, pour *annoncer* la promesse de la vie, etc. ἤγουν Διὰ [νὰ ἀν-

(1) Πρὸς Ἐφεσ. α', 5. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, σελ. 1141.

www.libtool.com.cn

ἀγγελίω] τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ζωῆς, τῆς μελλούσης δηλαδή.

2. ΑΓΑΠΗΤΩ̣ ΤΕΚΝΩ. Ἀγαπητὸν τέκνον ὀνομάζει τὸν Τιμόθεον, τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρώτης ἐπιστολῆς ὠνόμαζε Γνήσιον τέκνον ἐν πίστει.

3. ΧΑ̣ΡΙΝ ΕΧΩ... ΩΣ ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΟΝ ΕΧΩ κ. τ. λ. Ἔχει τι δύσκολον ἡ σύνταξις διὰ τὸ ὁμοιωματικὸν ΩΣ. Τινὲς τὸ ἑρμηνεύουν ὡς ἀφηγηματικὸν (ὅτι), ἐξηγοῦντες καὶ τὸ ἀκόλουθον Ἔχω κατ' ἑβραϊσμὸν, ἀντὶ τοῦ Δικαίως ἔχω, ἢ Χρεωστῶ νὰ ἔχω (1), εἰς τοῦτον τὸν τρόπον: « Εὐ» χαριστῶ τὸν Θεόν... ὅτι [ἡ χρηστή σου διαγωγὴ μὲ » ὑποχρεώνει νὰ] σ' ἐνθυμοῦμαι νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὰς » προσευχάς μου ». Πολὺ πιθανώτερον μὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἔδωκεν εἰς τὸ Χάριν ἔχω σημασίαν ὅρκου, ἢ προσυπακούει ἔξωθεν τὸν ὅρκον, ἤγουν « Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, » ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει· [καὶ μαρ» τύρομαι] ΩΣ ἀδιάλειπτον κ. τ. λ. » Τοῦτο ἐξηγεῖται ἀπὸ παράλληλον ἄλλα ῥητὸν « Μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ Θεός, ᾧ » λατρεύω... ΩΣ ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι » (2).

4. ΕΠΙΠΟΘΩΝ κ. τ. λ. Ἐπίτασιν σημαίνει ἡ πρόθεσις ἐπὶ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰς τὸ Ἐπακολουθῶ (3). Ποθῶ, σημαίνει ἐπιθυμῶ· Ἐπιποθῶ, ἐπιθυμῶ θερμῶς. — ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ. Τὰ ὁποῖα ἔχυσες, ὅτε ἐχωρίζομην ἀπὸ σέ. Καὶ διὰ τούτου νοεῖ τὸ ἰσοροῦμενον εἰς τὰς Πράξεις περὶ τῶν κλαιόντων πρεσβυτέρων τῆς Ἐφέσου, ὅτε ἀνεχώρει ὁ Παῦλος ἀπ' αὐτοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Τιμόθεος (4).

(1) Ἴδε. ROSENMULL. *Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 73. (2) Πρὸς Ῥωμ. α', 9. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 178. (4) Πράξ. κ', 37-38.

www.libtool.com.cn

5. ΑΝΥΠΟΚΡΙΤΟΥ. Πίστιν ἀνυπόκριταν ὀνομάζει τὴν συνοδευμένην μὲ τὴν πλήρωσιν τῶν ἐντολῶν ἐκείνου εἰς τὸν ὁποῖον ἐπαγγέλλεται ὅτι πιστεύει ὁ πιστός. — ΜΑΜΜΗ. Μάμμη, τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ ὄνομα, ἐσήμαινεν, ὅ,τι καὶ σήμερον ἔτι σημαίνει, πατρὸς ἢ μητρὸς μητέρα. Οἱ Ἀττικοὶ τὴν ὠνόμαζαν Τίθην (grand'mère)· Μάμμην δὲ ἢ Μαμμίαν (Maman), κατὰ παιδικὸν ἔθος, ἔλεγαν αὐτὴν τὴν μητέρα. « Μάμμην τὴν μητέρα καλοῦσι καὶ Μαμμίαν· » καὶ τὸν πατέρα, Πάππαν καὶ Παππίαν » λέγει ὁ Φώτιος. Ὁ Πάππας εἶναι τῶν Γαλλων ὁ Papa.— ΛΩΪΔΙ...ΕΥΝΙΚΗ. Ὁ πατὴρ τοῦ Τιμοθέου ἦτον Ἕλλην, ἡ δὲ μήτηρ Εὐνίκη καὶ ἡ Μάμμη του Λωΐς ἔγιναν ἀπὸ Ἰουδαίους χριστιαναί (1).

6. ΑΝΑΖΩΠΥΡΕΙΝ. Ἀναζωπυρῶ κυρίως σημαίνει, Ἐξαναφλέγω πῦρ μαραινόμενον, ἢ φυσῶν, ἢ προσφέρων νέαν ὕλην, καὶ μεταφορικῶς ἀνανεόνω, ἀναζοόνω, ἀνενδυναμόνω τὰς ἠθικὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις. Ὁ Θεοδώρητος ἐξηγῶν τὸ προκείμενον ῥητὸν λέγει, « Πυραύεται τῇ προθυμίᾳ τὴν χάριν » τοῦ πνεύματος, ἣν διὰ τῆς ἐμῆς ἐκαμίαω χειροτονίας· καθ- » άπερ γὰρ τὸ ἔλαιον τῆς λαμπάδος τὴν φλόγα σφοδροτέραν » ἐργάζεται, οὕτως ἡ καλὴ τῆς ψυχῆς προθυμία τοῦ παναγίου » πνεύματος τὴν χάριν ἐφέλκεται » (2). Ἡ ἀναζωπύρησις τοῦ ὑπὲρ τῆς πίστεως ζήλου ἦτο μάλιστα τότε ἀναγκαία, καὶ διὰ τὸ νεαρὸν τῆς θρησκείας, καὶ διὰ τοὺς διώκοντας αὐτὴν, καὶ πολὺ πλέον ἀκόμη διὰ τὸν περίγελων. Σήμερον τοῦ εὐαγγελίου ἡ διδασκαλία κινδυνεύει νὰ σβεσθῇ ὁλότελα εἰς τοὺς Δυτικοὺς χριστιανοὺς, διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς χρεωστοῦντας νὰ τὴν ἀναζωπυρῶσιν ἱερωμένους ἔδειξαν ἐσχάτως (1830) μὲ τὰς

(1) Πράξ. ις', 1.——(2) Ἰδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 265.

www.libtool.com.cn

ὁποίας διήγειραν ταραχὰς εἰς τὴν Ἱσπανίαν, Λυσιτανίαν, κ' ἐσπούδασαν νὰ διεγείρωσι καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅτι ἦγναν οἱ πλέον ἀσεβεῖς χριστέμποροι καὶ χριστεμπαῖκται. Ἐκεῖνος ἐδίδασκε τὴν ἀδελφικὴν ἰσονομίαν, καὶ οὗτοι ὄχι μόνον δεσπόζουν, ἀλλὰ καὶ κολακεύουν καὶ ἀναζωπυροῦν τὴν ἀπόλυτον τῶν κοσμικῶν ἐξουσίαν, ἐκεῖνος κατηγορεῖ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν, καὶ οὗτοι θησαυρίζουν μὲ παντοίους δόλους τῶν ἐργαζομένων τὰ χρήματα, ἐκεῖνος καταδικάζει τὴν φιληδονίαν, καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ὑπερβάλλαν καὶ τὸν Σαρδανάπαλον εἰς τὴν τρυφήν. Ὄχι! τοιοῦτοι ἱερεῖς δὲν εἶναι τοῦ Ὑψίστου ἱερεῖς, ἀλλ' ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, πλέον ἄξιοι νὰ ὀνομάζωνται τοῦ Σατανᾶ παρὰ τοῦ Χριστοῦ διάκονοι (1). — ΧΑΡΙΣΜΑ. Τὸ χάρισμα τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς εἴπομεν πρότερον (2). — ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΩΝ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο πρότερον (3).

7. ΠΝΕΥΜΑ ΔΕΙΔΙΑΣ. Περιφραστικῶς ἀντὶ τοῦ Δειλίαν. Ἴδαμεν ἀνωτέρω (4) διαφόρους σημασίας τοῦ Πνεύματος. Σημαίνει κυρίως ἄνεμον, ἤγουν ἀέρος κίνησιν, κατὰ τὸ « Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ· καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, » ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται κ. τ. λ. » (5). Διὰ τὸ ἀόρατον τοῦτο, ἐμεταφέρθη καὶ ἡ σημασία του εἰς τὰ ἄϋλα καὶ ἀσώματα, ἤγουν εἰς ὅ,τι δὲν βλέπεται ὀφθαλμοφανῶς. Ὅθεν Πνεῦμα, ὁ Θεός, ὁ ἄγγελος, ἡ ἀνθρώπινος ψυχὴ, τῆς ψυχῆς αἱ δυνάμεις, αὐτά της τὰ πάθη, ὄχι μόνον ὡς ἀόρατα, ἀλλὰ καὶ ὡς κινοῦντα αὐτὴν κατὰ τρόπον ἀνέμου. Πνεῦμα δειλίας λοιπὸν, αὐτὴ ἡ Δειλία, ὡς πνέουσα καὶ κινοῦσα ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω, καθὼς εὐλόγως ἤθελες ὀνομάσειν καὶ Πνεῦμα

(1) Β', Πρὸς Κορινθ. ια', 14-15. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 164. — (3) Αὐτόθ. σελ. 164-165. — (4) Σελ. 133, 134, 162. — (5) Ἰωάνν. γ', 8.

www.libtool.com.cn
ἀνδρίας, τὴν Ἀνδρίαν, ὡς παῤῥμῶσαν εἰς τὰ ἔμπροσθεν. Οὕτως λέγεται καὶ ἡμῶν ἄλλο αἴσθημα ἡ φρόνημα τῆς ψυχῆς, Πνεῦμα, οἷον Πνεῦμα δουλείας (1), ἡ ἀνδραποδώδης τῆς ψυχῆς διάθεσις, καὶ Πνεῦμα πραότητος (2), ἡ ἡμερότης. Παρόμοια καὶ ὁ Σοφοκλῆς, ἐκφράζων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν τὰς διαφόρους πρὸς ἀλλήλους μεταβολὰς, τὰς (νὰ εἴπω οὕτως) πνεύσεις καὶ ἀντιπνεύσεις εἶπε,

> Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσι
> Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει (3).

— ΔΥΝΆΜΕΩΣ. Τὸ προηγούμενον Δειλίας ἐξηγεῖ ὅτι τὸ Πνεῦμα δυνάμεως, σημαίνει ἐδῶ ὄχι σωματικὴν ἰσχὺν ἢ ῥώμην, ἀλλ' ἀνδρίαν, ἤγουν δύναμιν ψυχικὴν, ἀναγκαίαν νὰ ἀντιστέκωσιν εἰς τοὺς διωγμοὺς, ἔξωθεν, τῶν ἐθνικῶν, ἔσωθεν, τῶν ψευδαδέλφων, τῶν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους νεοφύτων, καὶ ἐξαιρέτως τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων· « Ἵνα δυνατοὶ ὦμεν πρὸς τοὺς πειρασμοὺς καὶ » παῤῥησιαζώμεθα » ὡς λέγει ὁ Θεοφύλακτος εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ προκειμένου ῥητοῦ (4).— ΑΓΆΠΗΣ. Εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγάπης ςηρίζεται ὅλος ὁ χριστιανισμός· αὐτὸς ὁ Θεὸς ὠνομάσθη Ἀγάπη, « Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν· ὅτι ὁ Θεὸς » ἀγάπη ἐςίν » (5). Τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖά της εἶναι « Ἡ » ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηςεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, » οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παρ» οξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ,

---

(1) Πρὸς Ρωμ. ἡ, 15. ═══ (2) Α', Πρὸς Κορινθ. δ', 21. ═══ (3) Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. 612-613. ═══ (4) Ἴδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 971. ═══ (5) Α', Ἰωάνν. δ', 8.

www.nbtool.com.cn

» συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, κ. τ. λ. » (1). Εἰς τὰ ὑποῖα σημείωσε τρία μαλιστα χαρακτηριστικώτατα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, Οὐ φυσιοῦται, Οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ. Ὅτινα βλέπῃς φυσιωμένον, ἤγουν καταφρονητὴν τῆς ἰσότητος, φίλαρχον, ζητοῦντα νὰ χωρίζεται ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του μὲ παράσημα γελοῖα καὶ τίτλους γελοιοτέρους, τοῦτον νόμιζε ἐθνικὸν καὶ ὄχι χριστιανόν. Ὅτινα βλέπῃς ζητοῦντα τὰ ἑαυτοῦ, καὶ προκρίνοντα τὸ ἴδιον παρὰ τὸ κοινὸν συμφέρον, βάλλε τον καὶ τοῦτον εἰς τὸν χορὸν τῶν ἐθνικῶν. Ὅτινα βλέπῃς πλεονέκτην, φιλοχρήματον, ἕτοιμον νὰ ἁδικῇ, καὶ νὰ ἰδιοποιῆται τὰ ἀλλότρια, ἐθνικὸς (μὴν ἀμφιβάλλῃς) εἶναι καὶ οὗτος, ὄχι χριστιανός. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὰ ἀλλότρια, διὰ νὰ ὀνομάζεται τις δίκαιος. Ἀδικίαν ὁμοίως ἐργάζεται, καὶ ἂν δὲν μεταδίδῃ ἐκ τῶν ἰδίων εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας, ἂν δὲν ἐλεῇ τοὺς ὄντως πτωχούς. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὰ τὰ συνήθως εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χριστιανοὺς γινόμενα συμπόσια, ὠνομάζοντο Ἀγάπαι, διότι ἐσυνείσφεραν οἱ πλούσιοι τὰ φαγητά, καὶ τὰ ἐγεύοντο εἰς τράπεζαν κοινὴν μὲ τοὺς πτωχούς. Ἐκράτησαν αἱ Ἀγάπαι ἕως τοὺς χρόνους τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν ἐνδέκατον κανόνα τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου, κατὰ τῶν καταφρονούντων τὰς Ἀγάπας· « Εἴ τις καταφρονοίη τῶν ἐκ πίστεως Ἀγάπας ποιούν-» των, καὶ διὰ τιμὴν τοῦ Κυρίου συγκαλούντων τοὺς ἀδελφούς, » καὶ μὴ ἐθέλοι κοινωνεῖν ταῖς κλήσεσι, διὰ τὸ ἐξευτελίζειν » τὸ γινόμενον, ἀνάθεμα ἔστω » (2). Καταρχὰς ἐγίνοντο αἱ Ἀγάπαι μὲ πολλὴν εὐταξίαν καὶ κοσμιότητα, καὶ ἐσυνωδεύοντο μὲ ἠθικὰς συνομιλίας καὶ νουθετήσεις, ὡς συμπεραίνεται καὶ

(1) Α΄, Πρὸς Κορινθ. ιγ΄, 4-8. (2) *Codex canon. eccles. univ. etc.* cum notis Cn. Iustelli, pag. 74 et 191-192.

www.libtool.com.cn

ἀπὸ τὴν πρὸς Τραϊανὸν τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴν τοῦ νεωτέρου Πλινίου (1). Ἀλλὰ μὲ τοῦ χρόνου τὴν πρόοδον εἰσεχώρησαν εἰς τὰς Ἀγάπας πολλαὶ κατάχρήσεις καὶ ἀταξίαι, ὥς' ἐκρίθη εὔλογον νὰ καταργηθῶσι πρῶτον τοπικῶς εἰς τινὰς ἐκκλησίας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου (2), ἔπειτα καὶ καθολικῶς εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν. Ὅταν λέγω, Κατηργήθησαν, νοῶ ὅτι ἔπαυσαν νὰ γίνωνται εἰς αὐτοὺς τοὺς ναοὺς, χωρὶς ὅμως νὰ παύσῃ ἡ περὶ τῶν πτωχῶν φροντὶς καὶ πρόνοια, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο ἢ λαμβάνοντες κατὰ πρόσωπον τὰς ἐλεημοσύνας, ἢ συζῶντες εἰς τὰ λεγόμενα Πτωχοτροφεῖα (maisons de charité). Αὐτὴ ἡ ἐλεημοσύνη (aumône) ὠνομάζετο Ἀγάπη (charité)· καὶ ὡς λέγομεν τὴν σήμερον, Νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην, ἔλεγαν ἐκεῖνοι « Δοῦναι ἀγάπην » (3). Τὄνομα τῆς Ἀγάπης ἐμεταχειρίζοντο ἀκόμη οἱ ἐπίσκοποι ὡς τιμητικὸν τίτλον, γράφοντες ἢ λαλοῦντες πρὸς ἀλλήλους, οἱ Ἀνατολικοὶ τὸ Ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, καὶ οἱ Δυτικοὶ τὸ Vestra caritas (4). Ἴχνη τούτου ἔμειναν εἰς τῶν Γερμανῶν τὸ Eure liebden, Ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, ἴσως ἔτι καὶ εἰς τὸ Eure gnaden, Ἡ ὑμετέρα χάρις (τίτλος διδόμενος καταρχὰς εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, ἔπειτα κοινωθεὶς καὶ εἰς τοὺς εὐγενεῖς), ἐὰν καὶ αὐτὸ τὸ Caritas ἐσχηματίσθη, ὡς θέλουν τινὲς, ἀπὸ τὸ Χάρις.—ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΥ. Τὸ Σωφρονισμὸς, ῥηματικὸν τοῦ Σωφρονίζω (corriger, châtier), σημαίνει κυρίως τὴν ἐνέργειαν ἐκείνου, ὅστις σωφρονίζει τινὰ, ἤγουν τὸν κάμνει Σώφρονα διὰ συμβουλῆς, ἐπιπλήξεως ἢ καὶ τιμωρίας τινός.

---

(1) Plin. *Secud. Epistol. X.* 97. ——(2) *Codex canon. ecclesiast. univ. etc.* cum notis Cr. Iustelli, pag. 109 et 212. ——(3) Ἰδ. Δουκάγγ. σελ. 6. ——(4) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 23.

www.hbook.com.cn

καὶ ὁ τοῦτο ἐνεργῶν ἐλέγετο Σωφρονιστής. Οὕτως ὠνόμαζαν εἰς τὰς Ἀθήνας τοὺς ἐπιτούτου χειροτονουμένους ἄρχοντας εἰς σωφρονισμὸν τῶν νέων (ἀρχὴν ἀνάλογον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τῶν Κηνσόρων (censeurs) « Σωφρονισταὶ (λέγει ὁ Φώτιος), » ἄρχοντές τινες χειροτονητοί, δέκα τὸν ἀριθμὸν ἑκάστης » φυλῆς. Ἐχειροτόνει μὲν ὁ Δῆμος· ἐπεμελοῦντο δὲ οἱ χειρο- » τονηθέντες τῆς τῶν ἐφήβων σωφροσύνης, μισθὸν λαμβάνοντες » ἕκαστος παρὰ τῆς πόλεως καθ' ἡμέραν δραχμήν ». Δὲν μένει λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐμεταχειρίσθη τὴν λέξιν (σωφρονισμὸς) μεταδατικῶς, λέγων εἰς τὸν Τιμόθεον, καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἢ προεστῶτας τῶν ἐκκλησιῶν, ὅτι εἰς αὐτοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα νὰ σωφρονίζωσι τοὺς ἀτακτοῦντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ τοὺς ἔδωκε τὸ πνεῦμα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀφοβίας, ἀναγκαῖον εἰς τὴν μετὰ παῤῥησίας ἐπίπληξιν., καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης, διὰ νὰ σω- φρονίζωσι μὲ πραότητα (1), ὡς πατέρες φιλόστοργοι, καὶ ὄχι ὡς δεσπόται. Ὁ Χρυσόστομος ὅμως ἐνόησε τὸ Σωφρό- νισμὸς ἐδῶ ὡς δυνατὸν νὰ δεχθῇ, παρὰ τὴν κυρίαν του σημα- σίαν, καὶ ἀμεταβάτως ταυτόσημον τοῦ Σωφροσύνη (ἢ κἂν μέσως, Σωφρονισμοῦ ἑαυτῶν)· « Ἤτοι Σωφρονισμὸν » τὴν ὑγείαν λέγει τῆς διανοίας καὶ τῆς ψυχῆς, ἢ Σωφρονι- » σμοῦ, ὥστε σωφρονίζεσθαι ἡμᾶς, κἂν τι δεινὸν γένηται, ἵνα » σωφρονίζῃ ἡμᾶς, καὶ τὰ περιττὰ κόπτῃ » (2). Εἰς τὴν διπλῆν ταύτην ἐξήγησιν ὁ Θεοφύλακτος προσθέτει καὶ τρίτην, « Ἢ ἵνα καὶ ἄλλοις ὦμεν σωφρονισταὶ καὶ παιδευταί » (3).

Ἀπὸ τὸ Σωφρονίζω, ὠνομάσθη Σωφρονιστήριον καὶ ἡ φυ-

(1) Β', Τιμόθ. β', 25. Ἴδε καὶ Πρὸς Γαλάτ. ς', 1. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1224. (3) Idem, *ibid.* pag. 1225.

www.libtool.com.cn
λακὴ (prison), ὡς ἐσημείωσαν τὰ Ἑλληνικὰ Λεξικὰ μὲ μαρτυρίαν τοῦ Πλάτωνος· τὸ ὁποῖον ὅμως ὁ Σνεϊδέρος ἔταξεν εἰς τὰ ἀμφιβαλλόμενα. Ὅπως ἂν ἦναι, ἐπειδὴ οἱ φυλακιζόμενοι, ὡς παραδέχεται νόμου, κολάζονται διὰ νὰ σωφρονισθῶσι, εὐλόγως λέγεται καὶ ἡ φυλακὴ, Σωφρονιστήριον, ἤγουν Οἶκος σωφρονισμοῦ (maison de correction). Ἀλλὰ πολὺ εὐλογώτερον ἁρμόζει τόνομα, Σωφρονιστήριον, εἰς τὰς νεωστὶ ἐπινοηθείσας ἀπὸ τὰ ὀρθῶς πολιτευόμενα ἔθνη φυλακὰς, τὰς ὀνομαζομένας Οἴκους μετανοίας (maisons pénitencières)· διότι ἀπὸ τούτους τοὺς οἴκους ἐξέρχονται πολλάκις ἀληθῶς σωφρονισμένοι οἱ πρότερον κακοῦργοι· ὁπότε αἱ συνήθεις φυλακαὶ, καὶ μάλιστα αἱ δεσποτικαὶ, γίνονται ἀκολασίας πλέον παρὰ σωφροσύνης διδασκαλεῖα.

8. ΜΗ ΟΥΝ ΕΠΑΙΣΧΥΝΘΗΣ... ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ ΘΕΟΥ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς ἐχάρισε Πνεῦμα δυνάμεως (καὶ ὄχι δειλίας), πνεῦμα ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ, μὴν ἐντραπῇς μηδὲ δειλιάσῃς τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτύριον, καὶ τὰ ὁποῖα φέρω δι' αὐτὸν δεσμὰ, ὡς οὐδ' ἐγὼ τὰ ἐντράπην ποτέ· «Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι κ. τ. λ.» (1). Ἔλα λοιπὸν πρὸς ἐμὲ, διὰ νὰ δείξῃς καὶ τὴν ἀφοβίαν σου, καὶ τὴν πρὸς ἐμέ σου ἀγάπην, ἀκόμη καὶ τὸν σωφρονισμὸν, ἤγουν νὰ μὲ σωφρονίζῃς ἐνισχύων με καὶ παραθαρρύνων εἰς τὸ μαρτύριον, ἐὰν μὲ καταλάβῃς ὀλιγοψυχοῦντα, ὡς ἄνθρωπον, ἢ νὰ δείξῃς ὅτι ἀληθῶς, καὶ ὄχι καθ' ὑπόκρισιν, ἐσωφρόνιζες ἄλλους διδάσκων νὰ μὴν ἐντρέπωνται μηδὲ νὰ δειλιῶσι τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ. —ΣΥΓΚΑΚΟΠΑΘΗΣΟΝ ΤΩ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩ. Διπλῶς δύναται νὰ ἐξηγηθῇ· Κακοπάθησε μ' ἐμὲ χάριν τοῦ εὐαγγελίου,

(1) Πρὸς Ῥωμ. α', 16.

www.hbtool.com.cn

ἡ Καιοπάθησε μὲ τὸ εὐαγγέλιον, ἤγουν ὑπόφερε, πάθε καὶ σὺ, ὅσα κακὰ πάσχει τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου, οἱ κηρύσσοντες δηλαδὴ τὸ εὐαγγέλιον· ἐπειδὴ ὄχι μόνον δυάκονται ὡς ταραχοποιοί, ἀλλὰ καὶ περιγελῶνται ὡς μωροὶ (1) καὶ σπερμολόγοι (2). — ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ ΘΕΟΥ. Κατὰ τὸ δοθὲν εἰς ἡμᾶς πνεῦμα δυνάμεως ἀπὸ τὸν Θεόν.

9. ΤΟΥ ΣΩΣΑΝΤΟΣ ΗΜΑΣ. Τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω (3). Ἡ σωτηρία γίνεται εἰς τοῦτο, ὅτι μᾶς ἔφερεν « Εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας » (4) ἤγουν μᾶς ἔκαμε νὰ γνωρίσωμεν τὰ ἀληθῶς συμφέροντα εἰς ἡμᾶς. — ΚΑΗΣΕΙ ΑΓΙΑ. Ἡ Κλῆσις, εἰς τοὺς παλαιοὺς (5), ὡς καὶ τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Κάλεσμα, σημαίνει πολλάκις τὴν εἰς ἑορτὴν, γάμον ἢ συμπόσιον προσκάλεσιν (invitation). Ἀπὸ τὸ Καλῶ (inviter), καὶ αὐτὸ εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν εὑρισκόμενον, οἷον Νὰ σὲ καλέσῃ εἰς τὸ δεῖπνον, ὡς εἶπεν ὁ Ξενοφῶν « Καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον » (6). Ἡμεῖς Κάλεσμα λέγομεν ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ συμπόσιον. Ὡσαύτως Κλῆσιν ὀνομάζει καὶ ὁ Ἀπόστολος τὸ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ κάλεσμα, διότι καὶ ἐπαρωμοιάσθη παραβολικῶς μὲ τὰ κοσμικὰ καλέσματα· « Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε » γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ κα» λέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους » (7). Ἀλλ' ἐπρόσθεσε καὶ τὸ ἐπίθετον Ἁγία, εἰς διάκρισιν τῶν ἀνθρωπίνων συμποσίων καὶ καλεσμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα πολλάκις συμβαίνουν καὶ ἄτοπα πολλὰ διὰ τὴν μέθην· « Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. α', 23, δ', 10-13. (2) Πράξ. ιζ', 18. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 15, σελ. 89. (4) Αὐτόθ. β', 4. (5) Ἴδε τὰ Λεξικά. (6) Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 3, § 11, σελ. 50. (7) Ματθ. κβ', 2-3.

www.libtool.com.cn

» βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν » πνεύματι ἁγίῳ » (1).—ΟΥ̓ ΚΑΤᾺ ΤᾺ ἘΡΓΑ. Ὁ Θεοδώρητος ἐξηγῶν λέγει « Κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς, οὐκ εἰς τὸν » ἡμέτερον ἀποβλέψας βίον, ἀλλὰ διὰ μόνην φιλανθρω- » πίαν » (2). — ΚΑΤ' ΙΔΙΑΝ ΠΡΟΘΕΣΙΝ. Δι' ἰδίαν αὐτοῦ βουλὴν καὶ θέλησιν ἐκάλεσε τοὺς ἀνθρώπους. « Πρόθεσις, » προαίρεσις » κατὰ τὸν Ἡσύχιον, « Βουλὴ, γνώμη » κατὰ τὸν Σουΐδαν, σημαίνει ὅ,τι τις προτίθεται (se proposer) ἤγουν προβουλεύεται καὶ πράξῃ (dessin, projet), ἀπόφασιν (résolution). Ἄλλοι κινούμενοι ἀπὸ τὸ « Οὓς προέγνω, » καὶ προώρισε... οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκά- » λεσε » (3), τὸ ἡρμήνευσαν Προορισμὸν (prédestination)· « Πρόθεσις, ὁ προορισμὸς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· Κατὰ » πρόθεσιν οὖσαν ἀπ' αἰώνων. Ἢ κατὰ πρόγνωσιν· » Ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ μένῃ. » Καὶ ἡ γνώμη· Κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνερ- » γοῦντος » (4). — ΔΟΘΕΙ̃ΣΑΝ. Ἐπαγγελθεῖσαν, ὑποσχεθεῖσαν, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον Φανερωθεῖσαν. Καὶ τοῦτο ἔχει χώραν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, οἷον (εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν), Τὸν ἔδωκα δέκα γρόσια, καὶ δὲν ἠθέλησε, ἀλλ' ἐζήτουσε δεκαπέντε, ὑπεσχέθην δηλαδὴ νὰ τὸν δώσω.

10. ΕΠΙΦΑΝΕΊΑΣ. Ἀνωτέρω (5) Ἐπιφάνειαν ὠνόμαζε τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν· ἐδῶ νοεῖ τὴν πρώτην· « Ἐπιφάνεια καὶ ἡ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν » Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔνσαρκος οἰκονομία » (6). — ΤΟΥ̓ ΚΑΤ-

(1) Πρὸς Ῥωμ. ιθ', 17. (2) Ἰδὲ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 114. (3) Πρὸς Ῥωμ. η', 29-30. (4) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1581. (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 14, σελ. 221. (6) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 805.

www.hotoor.com.cn

ΑΡΓΗΣΑΝΤΟΣ. Τοῦ παύσαντος. Καταργῶ κυρίως σημαίνει, Ἐμποδίζω ἢ παύω τὴν ἐνέργειαν τινὸς πράγματος ἢ προσώπου, τὸ κάμνω ἀργόν. Σήμερον τὸ μεταχειριζόμεθα ἰδιαιτέρως, διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς ἱερωμένον τινὰ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον ποινὴν (interdire) νὰ μὴν ἱερουργῇ. Λέγουν ἀκόμη καὶ, καταρώμενοι τὸν διάβολον, Καταργῶ (χυδ. Κατεργῶ) σε διάβολε, τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ « Ὕπαγε ὀπίσω » μου, Σατανᾶ » (1), καὶ τοῦτο ἔλαβεν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴν ταύτην ῥῆσιν « Ἵνα ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ διὰ τοῦ Θανάτου » τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ Θανάτου, τουτέστι τὸν ΔΙΑΒΟ- » ΛΟΝ » (2). — ΦΩΤΙΣΑΝΤΟΣ. Φωτίζω, ἀμεταβάτως, τὸ Φῶς ἐκβάλλω, Φωτοβολῶ, καὶ μεταβατικῶς, διὰ τοῦ Φωτὸς δείχνω ἢ φανερόνω τι, μὴ βλεπόμενον πρότερον, κατὰ τὸ προκείμενον ῥητὸν, καὶ ἄλλο παρόμοιον τὸ « Φωτίσει τὰ » κρυπτὰ τοῦ σκότους » (3). Τρίτον, Φωτίζω, μεταφορικῶς, τὸ διδάσκω, ὁδηγῶ, κατὰ τὸ « Φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει » πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον » (4). Κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον μεταχειριζόμεθα ἀπροσώπως τὸ Ἐφώτισε, συνώνυμον τοῦ Ἐξημέρωσε (il fait jour). Κατὰ τὸ τρίτον λέγομεν, Ὁ Θεὸς τὸν ἐφώτισε (inspirer) νὰ πράξῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Ἔλεγαν ἔτι Φωτίζω καὶ τὸ βαπτίζω, καὶ Φώτισμα τὸ βάπτισμα, ἀπὸ τὸ οὐδέτερον πληθυντικὸν Φῶτα, ὄνομα σημαῖνον, ὡς καὶ τὸ ἀνωτέρω (5) Ἐπιφάνεια (épiphanie), τὴν ἑορτὴν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ (le jour des rois), ἂν καὶ τινὲς ἐξεναντίας ἰσχυρίζωνται, ὅτι Φῶτα ὠνομάσθη ἡ ἑορτὴ, διὰ τὸν Φωτισμὸν, ἤγουν

(1) Ματθ. ις', 23. (2) Πρὸς Ἑβρ. β', 14. (3) Α', Πρὸς Κορινθ. δ', 5. (4) Ἰωάνν. α', 9. (5) Σελίδ. 221.

www.libtool.com.cn
βαπτισμοῦ τοῦ ἁληθινοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ (1). Ὅπως ἂν ἦναι, ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ἔλαβε τὸ παράγωγον Φωτίζω καὶ νέαν ἄλλην τοῦ Ἁγιάζω, ἤγουν Ῥαίνω μὲ ἁγιασμὸν, νερὸν θηλαδὴ ἁγιασμένον (eau bénite), ὡς πράσσουν οἱ ἱερεῖς τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων περιερχόμενοι μὲ καδίσκον (bénitier) φέροντα ἁγιασμὸν, καὶ ῥαίνοντες τὰς οἰκίας καὶ τοὺς κατοίκους, ἱεροπραξίαν ἄγνωστον εἰς τοὺς παλαιοὺς χριστιανοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ἀξίαν νὰ καταργηθῇ τώρα, ὅτε ἐκαταργήθη καὶ ἡ τυραννία τῆς Ἑλλάδος. — ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΦΘΑΡΣΙΑΝ. Σχῆμα τὸ λεγόμενον Ἓν διὰ δυοῖν, ἀντὶ τοῦ Ζωὴν ἄφθαρτον, ἤγουν ζωὴν αἰώνιον.

11. ΕΙΣ Ὁ ΕΤΕΘΗΝ ΕΓΩ ΚΗΡΥΞ. Τὸ Εἰς ὁ, ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγελίῳ τοῦ ὀγδόου ἐδαφίου. Εἰς τὸ ὁποῖον εὐαγγέλιον ἐδιωρίσθην ἐγὼ κήρυξ, νὰ τὸ κηρύσσω θηλαδὴ εἰς τὰ ἔθνη· ὡς ἔλεγε καὶ ἀρχήτερα μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις (2).

12. ΠΑΡΑΘΗΚΗΝ, μὲ διάφορον γραφὴν ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗΝ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶναι ἀδιάφορον, ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω (3), ἐπειδὴ ἡ σημασία τῆς λέξεως μένει ἡ αὐτὴ, « Τὴν πίστιν καὶ τὸ κήρυγμα » ὡς λέγει ἐδῶ ὁ Θεοφύλακτος (4). Εἰς τοῦτο ὅμως ἤθελε τις διστάσειν, ἂν τὸ ἀκόλουθον ἀπαρέμφατον Φυλάξαι ἀναφέρεται ὡς κατηγορούμενον εἰς τὸν Χριστὸν (« Ὃ πεπίστευκα »), ἢ εἰς αὐτὸν τὸν Παῦλον. Τὸ πρῶτον ἐνόησαν οἱ ἐξηγηταὶ, καὶ τοῦτο ἤθελ' εἶσθ' εὐλογώτερον, ἂν ἐσυμφώνει μὲ τὸ ἀκόλουθον « εἰς ἐκείνην τὴν » ἡμέραν » τὸ ὁποῖον ἠρμήνευσαν, Τὴν τελευταίαν

(1) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1487 καὶ 1491, et Ducange, *Glossar. med. et inf. Græcit.* pag. 1719. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 7, σελ. 101. (3) Αὐτόθ. ς', 20, σελ. 231. (4) Παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 582.

www.libtool.com.cn
ἡμέραν, τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως (1), ἀπιθάνως, ἂν αὐτὸς δὲν ἀπατῶμαι. Πιστεύω μᾶλλον ὅτι τὸ Φυλάξαι ἀναφέρεται εἰς τὸν Παῦλον, τὸ ὁποῖον ἤθελ' εἶσθαι ἀναμφίβολον, ἐὰν, ἀντὶ τοῦ « Τὴν παραθήκην μου, ἔλεγε « Τὴν παραθήκην » με », Ἡμέραν ἐκείνην νοῶν τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου του, ὅτ' ἔμελλε νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ἀπὸ τὸν Νέρωνα. Τοῦτο νοεῖται ἀπὸ τὰ προηγούμενα, τὰ πάθη του λέγω καὶ τὰ δεσμά. Προβλέπων ὁ Ἀπόστολος τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου, καὶ φοβούμενος, ὡς ἄνθρωπος, μὴ τὸν καταλάβῃ πνεῦμα δειλίας, ἐξ ἑνὸς μέρους παρακαλεῖ θερμῶς τὸν Τιμόθεον νὰ ῥθάσῃ εἰς παρηγορίαν καὶ βοήθειάν του, καὶ ἀπὸ τἄλλα παρηγορεῖ αὐτὸς ἑαυτὸν, μὲ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα ὅτι θέλει τὸν ἐνισχύσειν νὰ φυλάξῃ μέχρι τέλους τὴν παρακαταθήκην, ἤγουν νὰ μὴν ἀρνηθῇ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὸν φόβον τοῦ θανάτου. Πρόσθες ὅτι καὶ ἄλλοῦ ἐμεταχειρίσθη τὸ Ἡμέρα εἰς σημασίαν Κακῆς ἡμέρας. Γράφων πρὸς τοὺς Ἑβραίους, τοὺς παρανικεῖ εἰς τὰ καλὰ ἔργα τόσον πλέον, ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ, « Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε » ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν » (2). Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς ἤθελα διαστείλειν τὴν γραφὴν ὅλου τοῦ ἐδαφίου, « Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα » πάσχω. Ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, » καὶ πέπεισμαι (ὅτι δυνατός ἐστι) τὴν παραθήκην μου φυλάξαι » εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν » ἤγουν, Διὰ τὸ ὁποῖον καὶ πάσχω τὰ παρόντα κακά. Ἀλλὰ δὲν τὰ ἐντρέπομαι· διότι γνωρίζω εἰς τίνα πιστεύω, κ' ἐλπίζω νὰ μ' ἐνισχύσῃ (διότι εἶναι δυνατὸς) νὰ φυλάξω, ἕως τὴν τελευταίαν μου ἡμέραν, τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς ἐμὲ παρακαταθήκην.

---

(1) Rosenmuller. *Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 77. (2) Πρὸς Ἑβρ. ι, 25.

www.libtool.com.cn

13. ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΝ ΕΧΕ κ. τ. λ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (1) ἡ λέξις. Ἐδῶ λέγει ὁ Χρυσόστομος, « Καθάπερ, ἐπὶ τῶν ζω-» γράφων, ἐνετυπωσάμην (φησὶν) εἰκόνα σοι τῆς ἀρετῆς καὶ » τῶν τῷ Θεῷ δοκούντων ἁπάντων, ὥσπερ τινὰ κανόνα » καὶ ἀρχέτυπον καὶ ὅρους καταβαλὼν εἰς τὴν σὴν ψυχήν. » Ταῦτα οὖν ἔχε· κἂν περὶ πίστεως, κἂν περὶ ἀγάπης, κἂν » περὶ σωφρονισμοῦ δέῃ τι βουλεύσασθαι, ἐκεῖθεν λάμβανε τὰ » παραδείγματα· οὐ δεήσει σοι παρ' ἑτέρων εἰκόνα ζητεῖν, » πάντων ἐκεῖ κατακειμένων » (2). — ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΩΝ ΛΟΓΩΝ. Τοὺς ὁποίους ἀλλοῦ (3) ὀνομάζει Ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν.

14. ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗΝ. Μὲ διάφορον γραφὴν κ' ἐδῶ ΠΑΡΑΘΗΚΗΝ. Τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἐμπιστευθεὶς ὁ Παῦλος, ἐμπίστευσε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Τιμόθεον.

15. ΑΠΕΣΤΡΑΦΗΣΑΝ ΜΕ κ. τ. λ. Μ' ἀφῆκαν ὅλοι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας, εὐθὺς ὅτ' ἔμαθαν ὅτι ἐφυλακίσθην. Ἀσίαν λέγει τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου ἦτο καὶ ἡ Ἔφεσος.— ΦΥΓΕΛΛΟΣ. Ὄνομα κύριον ὁ Φύγελλος, ὅστις δὲν μᾶς εἶναι ἀπαλλοθεν γνωστὸς, ὡς οὐδ' ὁ ἀκόλουθος Ἑρμογένης. Ἴσως ἐγράφετο Φύγελος, κατὰ τὸ Κύψελος καὶ Σθένελος· σύνθετον βέβαια δὲν εἶναι, ὡς ἐνόμισαν τινές.

16. ΟΝΗΣΙΦΟΡΟΥ. Τὸν ὀνομάζει καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς (4). Ἕλληνος ἑλληνικὸν ὡραῖον ὄνομα, σύνθετον ἀπὸ δύο λέξεις, Ὄνησιν φέρει, ἤγουν ὠφέλιμος χρήσιμος εἶναι.— ΑΝΕΨΥΞΕ. Σώζεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ Ἀναψύχω, ὡς καὶ τὸ συνώνυμόν του Δροσίζω (rafraîchir), πλὴν ὅτι

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 16. στελ. 89-90. (2) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1399. (3) Πρὸς Τίτ. β', 1. (4) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 19.

www.libtool.com.cn
εἰς ἡμᾶς ὡσεπίπολυ ἀμεταβάτως σημαίνει Ἀναλαμβάνω, ἀνακτῶ δύναμιν (se ranimer, se récréer), καὶ ἀκολούθως ἀναπαύομαι, παρηγοροῦμαι, ὡς καὶ τὸ συνώνυμον Ἀναπνέω, ἀπὸ τὸ Πνοὴ συνώνυμον τοῦ Ψυχή. Ἀνάλογον σημασίαν φέρουν καὶ τὰ ὀνόματα Ἀναψυχὴ ἢ Ἀνάψυξις, εἰς τὸ « Καιρὸς ἀναψύξεως » τοῦ Λουκᾶ (1). Κατὰ τὸν Ἡσύχιον, « Ἀναψυχῆναι (ἴσ. Ἀναψυχθῆναι) ἀναπαύσασθαι. Ἀναψύχοντα, » ἀναπνέοντα. Ἀνάψυξις, ἀνάπαυσις. Ἀναψυχὴν, παρα- » μυθίαν ». Τὸ Ἀναψύχω, διὰ τὴν ταυτοσημασίαν μὲ τὸ Ἀναπνέω (ὡς τὸ Ἐκψύχω μὲ τὸ Ἐκπνέω) σημαίνει ἀκόμη καὶ τὸ Φυσῶ, ἀκολούθως τὸ Ῥιπίζω ἢ Ἀνεμίζω, καὶ κατὰ φυσικὴν ἄλλην ἀκολουθίαν τὸ Ξηραίνω, ὡς μαρτυρεῖ πάλιν ὁ Ἡσύχιος « Ἀναψύξαι, ἀνεμίσαι. Ἀναψύχουσα, ξηραίνουσα, » ῥιπίζουσα ». Ὅθεν ἔχει νὰ διορθωθῇ ἄλλη γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου, ἀμελητεῖσα ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς, « ΑΝΑΨΩ, ἀνα- » θήσω πρὸς τὴν τοῦ ἀνέμου πνοὴν », μεταγραφομένη ΑΝΑ-ΨΥΞΩ. — ΤΗΝ ΑΛΥΣΙΝ ΜΟΥ. Τὴν ἀλυσίδα μου, λέγομεν σήμερον, καὶ Ἀλυσίδας, πληθ. ἀντὶ τοῦ Ἀλύσεις. Οὕτως ἔλεγαν οἱ παλαιοὶ Μῆνιν καὶ Μήνιδα ἀπὸ τὸ Μῆνις.—ΟΥΚ ΕΠΑΙΣΧΥΝΘΗ. Ἀκούσας ὅτι εἶμαι εἰς φυλακὴν δεμένος μὲ ἁλυσίδας, δὲν ἐντράπη, οὐδ' ἐφοβήθη νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψίν μου, πληρώσας τοῦ Χριστοῦ τοὺς λόγους « Ἐν φυλακῇ » ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με » (2). Λέγει τοῦτο ὁ Ἀπόστολος εἰς ἔπαινον τοῦ Ὀνησιφόρου, καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς εἰς αὐτὸν χρεωστουμένης εὐγνωμοσύνης, ἐνισχύων καὶ τὸν Τιμόθεον εἰς μίμησιν ἐκείνου.

17. ΕΝ ΡΩΜΗ. Ὁ Ὀνησιφόρος ἦτον Ἐφέσιος, ἢ κἂν ἐκατοίκει εἰς τὴν Ἔφεσον, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς ἐδάφιον.

(1) Πράξ. γ', 19. (2) Ματθ. κέ, 36.

www.libtool.com.cn
Ἄγνωστον εἶναι ἂν ἡ εἰς τὴν Ῥώμην παρουσία του (Γενόμενος ἐν Ῥώμῃ) συνέβη δι' ἰδίας του χρείας, ἢ ἂν ὑπῆγεν ἐκεῖ ἐπίτηδες νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Παῦλον. — ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟΝ. Μὲ διάφορον γραφὴν ΣΠΟΥΔΑΊΩΣ. Τὸ Σπουδαιότερον δὲν εἶναι κατ' ἐναλλαγὴν ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ, Σπουδαιότατον, ὡς ἐνόμισε τὶς ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους κριτικοὺς (1), κατὰ τὸ ἀνωτέρω Τάχιον (2). Ἠρεύνησε περὶ ἐμοῦ μὲ πλειοτέραν σπουδὴν τῆς περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγμάτων σπουδῆς, καὶ μ' εὗρε. Εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς μεγαλόπολιν, ἦτο χρεία νὰ μάθῃ πρῶτον ποῦ ἐκατοίκει ὁ Παῦλος, ἂν δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τὴν φυλάκισίν του, ἔπειτα καὶ εἰς ποίαν φυλακὴν, καὶ μεταξὺ τίνων δεσμίων εὑρίσκετο.

18. ΔΩΗ.... ΕΥΡΕΙΝ ΕΛΕΟΣ. Οἱ παλαιοὶ ἀρσενικῶς, Ὁ ἔλεος, οἱ ἀποστολικοὶ συγγραφεῖς ἀδιαφόρως Ὁ ἔλεος καὶ Τὸ ἔλεος, οἱ ἑβδομήκοντα, σπανιώτατα εἰς τὸ ἀρσενικόν. Σημείωσε τὸν ἑβραϊκὸν πλεονασμὸν « Δώῃ εὑρεῖν ἔλεος » ἐπειδὴ ἤρκει καὶ μόνον τὸ Δώῃ ἔλεος, ὡς εἶπεν εἰς τὸ δέκατον ἕκτον ἐδάφιον, καὶ ὡς ἔλεγαν καὶ οἱ παλαιοὶ, οἷον

——— Θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν (3) !

— ΠΑΡΑ ΚΥΡΙΟΥ. Ἄλλος οὗτος πλεονασμὸς ἑβραϊκὸς, « Δώῃ αὐτῷ ὁ ΚΥΡΙΟΣ... παρὰ ΚΥΡΙΟΥ, ὅμοιος τοῦ « Καὶ ΚΥΡΙΟΣ ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα Θεῖον καὶ » πῦρ παρὰ ΚΥΡΙΟΥ ἐξ οὐρανοῦ » (4).— ΔΙΗΚΌΝΗΣΕ, ἢ κατ' ἔλλειψιν τῆς ἀντωνυμίας Ἐμοὶ, ἤγουν Μὲ ὑπηρέτησε, μ' ἐβοήθησεν, ἐσυνήργησεν εἰς τὸ ἔργον μου (assister), ὡς τὸ

(1) Ἴδε τὰς εἰς τὸν Διόδωρ. Σικελιώτ. σημ. XIII, 30. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 14. σελ. 130. (3) Ὀδυσσ. Θ', 413. (4) Γενέσ. ιθ', 24.

www.libtool.com.cn
ἐξήγησαν τινές, ἡ εὐλογώτερον, λείπει τὸ Πιστοῖς, ἤγουν ὅσα εὐεργέτησε τοὺς ὁμοπίστους μας, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς πτωχούς, ἐλεῶν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἰδίων του. Ἔχει καὶ ταύτην τὴν σημασίαν τὸ Διακονῶ, οἷον, « Αἵτινες διεκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρ-» χόντων αὐταῖς » (1)· καθὼς καὶ τὸ Διακονία σημαίνει τὴν ἐλεημοσύνην (aumône), οἷον « Ἡ διακονία... προσαναπλη-» ροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων » (2), ἤγουν « Ἡ τῶν » χρημάτων ἐπιχορηγία » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος (3). Ἐκ τούτου ἐπέρασεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἡ λέξις μὲ κάποιαν ἀλλοίωσιν τῆς σημασίας, ἐπειδὴ λέγομεν Διακονίαν, Διακόνησιν, ἢ Διακόνημα, ὄχι τὴν δόσιν, ἀλλὰ τὴν λῆψιν τῆς ἐλεημοσύνης, τὴν ἄλλως λεγομένην Ψωμοζητείαν (mendicité), καὶ Διακονιάρην ἢ Διακονάρην, τὸν Ψωμοζήτην (mendiant), καὶ Διακονῶ τὸ Ψωμοζητῶ (mendier). Τούτου ὅμως σώζεται καὶ ὁ παθητικὸς τύπος Διακονοῦμαι, πολὺ ὀρθότερος, ἐπειδὴ σημαίνει λαμβάνω ἐλεημοσύνην. Οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζαν καὶ οὐδετέρως Διακόνισον, εἶδός τι πλακοῦντος κατὰ τὸν Ἀθήναιον (4). Ὁ Ἡσύχιος τὸ ἐξηγεῖ, « Διά-» κονιον, μάζα ἢ ζωμός· καὶ ἡ κρηπὶς τοῦ πλακοῦντος· οἱ δέ, » πέμματα ἐξαπτόμενα τῆς εἱρεσιώνης ». Ἴσως τὰ πέμματα (gâteaux) ταῦτα ἦσαν κατὰ τὰ μοιραζόμενα εἰς τοὺς παλαιοὺς Κορωνιςάς, γένος ψωμοζητῶν τῆς Ῥόδου νήσου (5).

ΚΕΦ. β', 2.

1. ΕΝΔΥΝΑΜΟΥ. Αὔξανε, μεγάλυνε τὰς ψυχαιάς σου δυνάμεις. Εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν λέγομεν ἁπλῶς καὶ οὐδετέρως

(1) Λουκ. η', 3. (2) Β', Πρὸς Κορινθ. θ', 12. (3) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 862. (4) Ἀθην. XIV, σελ. 645. (5) Ὁ αὐτ. VIII, 359-360.

www.libtool.com.cn
Δυναμόνω, καὶ μέσ. Δυναμόνομαι, εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν (se fortifier, s'encourager), καὶ εἰς δευτέραν ἄλλην σωματικὴν τοῦ Ἀναλαμβάνω ἀπὶ ἀῤῥωστίαν, ὡς ἔλεγαν οἱ παλαιοί, « Ἐκ τῆς ἀσθενείας οὔπω ἴσχυεν » (1), ἤγουν Δὲν εἶχεν ἀκόμη δυναμώσειν ἀπὸ τὴν ἀῤῥωστίαν.

2. ΠΑΡΑΘΟΥ ΠΙΣΤΟΙΣ κ. τ. λ. Ἀπὸ τὸ Παρατίθημι (déposer), ὅθεν καὶ ἡ Παραθήκη (dépôt). Παράδωκε ὅσα σου ἐπαράδωκα ἐγὼ, εἰς ἀνθρώπους ἀξίους πίστεως, καὶ ἱκανοὺς νὰ τὰ διδάξωσι καὶ ἄλλους. Δύο πράγματα ζητεῖ ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸν διδάσκαλον, πρῶτον Πίστιν, διὰ νὰ μὴ φθείρῃ τὴν παρακαταθήκην, ἀλλὰ νὰ τὴν παραδώσῃ ὡς τὴν ἐπαρέλαβε καθαρὰν ἀπὸ τὰς ὁποίας ὠνόμασε καὶ Θέλει πάλιν ὀνομάσειν Βεβήλους κενοφωνίας (2)· δεύτερον, Ἱκανότητα νὰ τὴν διδάξῃ, καὶ τοῦτο πάλιν διπλῶς, νὰ ἦναι ἱκανὸς εἰς τὸν λόγον, ἤγουν ἀρκετὰ λόγιος, διὰ νὰ τὴν παραδίδῃ μεθοδικῶς, καὶ ἀρκετὰ ἐνάρετος, διὰ νὰ πείθῃ μὲ τὸ παράδειγμά του καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετήν. Τὸ παράγγελμα ἀποβλέπει μάλιστα τοὺς ἐπισκόπους ἐκείνους, ὅσοι ἀδιακρίτως χειροτονοῦν ἱερεῖς τοὺς τυχόντας, ἤγουν ἐμπιστεύονται τὴν παρακαταθήκην τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας εἰς ἀναξίους νὰ τὴν φυλάξωσι.

3. ΚΑΚΟΠΑΘΗΣΟΝ. Ὑπόφερε τοὺς ἀχωρίστους τοῦ ἐπαγγέλματός σου πόνους καὶ κόπους· καὶ φέρει τὸ παράδειγμα τοῦ στρατιώτου: — ΩΣ ΚΑΛΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. Διότι τὸ στρατιωτικὸν μάλιστα ἐπάγγελμα ὑπόκειται εἰς πάσης λογῆς κακοπαθείας, ὥστε νὰ πάσχωσι πολλάκις καὶ ἔλλειψιν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, « Λιμῷ καὶ δίψει κακοπαθοῦντας » (3). Ἄλλο παράγ-

(1) Ξενοφ. Ἑλληνικ. ἱστορ. VI, 4, § 18. — (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 20, Β', β', 16. — (3) Πολυαίν. Στρατηγημ. VII, 25. Ἴδε καὶ Αἰλιαν. Ποικ. ἱστορ. II, 28.

www.libtool.com.cn
γελμα πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, καὶ ἁπλῶς εἰς ὅλους τοὺς ἱερατικούς, νὰ ἀναδέχωνται τὴν ἱερωσύνην ὡς κακοπαθείας μᾶλλον ἢ καλοπαθείας καὶ τρυφῆς ἐπάγγελμα· καὶ διότι δὲν τῶν μένει καιρὸς τρυφῆς, ἂν φροντίζωσιν, ὡς χρεωστοῦν, τοῦ ποιμνίου τὴν σωτηρίαν, καὶ διότι δὲν ἔχουν πῶς νὰ διδάξωσι τοὺς κακοπαθοῦντας χριστιανοὺς τὴν ὑπομονήν, ἂν αὐτοὶ καλοπαθῶσι καὶ τρυφῶσιν, ὡς Σαρδαναπαλοι. « Φροντὶς οὐ τρυφὴ » εἶναι ἡ ἐπισκοπὴ ἡ ἱερατεία, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἰσίδωρος (1).

4. ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΟΣ. Στρατεύομαι καὶ Στρατεύω ἔλεγαν οἱ παλαιοί. Ἡ κοινὴ γλῶσσα μεταχειρίζεται ὡσεπιπολὺ τὸ Στρατεύω (aller à la guerre).— ΕΜΠΛΕΚΕΤΑΙ ΤΑΙΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙΣ. Ἐξηγήθη τὸ Πραγματεῖαι (2), εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε, κατὰ τὸν παρακμάζοντα ἑλληνισμόν, καὶ σώζει σήμερον ἀκόμη σημασίαν τοῦ Ἐμπορίαι (commerce)· ὅθεν ἐλέγετο καὶ λέγεται καὶ Πραγματευτὴς (3) ὁ ἔμπορος (négociant). Ἀλλ' ἐπειδὴ λέγει Βίου πραγματείαις, εὐλογώτερον νοοῦνται (ὡς καὶ τὸ Πράγματα) ὅλαι αἱ βιωτικαὶ μέριμναι καὶ φροντίδες ὁποιαιδήποτε, ἢ ὡς συνηθέστερον λέγομεν, Ὑποθέσεις (affaires). Βίου πραγματεῖαι εἶναι, ὄχι μόνον αἱ πωλήσεις καὶ ἀγοραί, ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικὰ ὑπουργήματα, ὡς τὸ τοῦ Ἀντιπροσώπου, τοῦ Βουλευτοῦ ἢ τοῦ Δικαστοῦ, ὡς κάμνουν οἱ ἐμβαίνοντες εἰς τὴν Ἄνω βουλὴν ἐπίσκοποι τῆς Ἀγγλίας. Πραγματωδέστατη δὲ ὅλων τῶν βιωτικῶν πραγματειῶν εἶναι ἡ πολιτικὴ κυριαρχία (souveraineté), τῆς ὁποίας παράδειγμα μοναδικὸν ἔχομεν

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 113. (2) ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 80. (3) Ἴδε τὰς εἰς τὰ Ἡλιοδώρ. Αἰθιοπ. II, σελ. 210, καὶ τὰς εἰς τοὺς Βίους Πλουτάρχ. III, σελ. 381, σημειώσεις.

τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης. Οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶναι στρατιῶται οὐδὲ δοῦλοι Χριστοῦ, ἀλλὰ δουλεύουν τὰς ἰδίας των ἐπιθυμίας (1). Σημείωσε καὶ τὴν ζωηρὰν μεταφορὰν τοῦ Ἐμπλέκεται, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη καὶ ὁ συναπόστολός του Πέτρος (2)· ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος δηλαδὴ εἰς τὰ ἐμπλεκόμενα ἄλογα ζῶα εἰς παγίδας ἢ εἰς δίκτυα, καὶ θυσιαζόμενα ἀπὸ τοὺς κυνηγούς. Οἱ ἐμπλεκόμενοι εἰς βιωτικὰς πραγματείας ἱερεῖς ἐμπλέκονται εἰς ὄλεθρον δι' ἄνοιαν, ὡς ἐμπλέκονται τὰ ἄλογα ζῶα εἰς τὸ δίκτυον, διὰ τὴν ἀλογίαν των. Εἰς τοὺς τοιούτους ἁρμόζει μὲ τὴν αὐτὴν μεταφορὰν τὸ,

Εἰς ἀπέραντον δίκτυον ἄτης
Ἐμπλεχθήσεσθ' ὑπ' ἀνοίας (3).

— ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΑΝΤΙ. Στρατολογῶ εἶναι λέξις τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ· οἱ παλαιοὶ ἔλεγαν Καταλέγειν στρατιώτας (lever des troupes), καὶ ἡ στρατολογία, Κατάλογος, κατὰ τὸν Ἡσύχιον: « Κατάλογος, ἡ ἀναγραφὴ » τῶν ὀφειλόντων στρατεύεσθαι κ. τ. λ. ». Ὁ δὲ στρατολογούμενος, Ὁ ἐκ Καταλόγου, ἢ Ἐν Καταλόγῳ (conscrit). — ΑΡΕΣΗ. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀρέσῃ ὁ στρατιώτης εἰς τὸν στρατολόγον, ἐὰν, εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐκῷ στρατεύεται, ἐπιφορτίζεται καὶ πολιτικὰς δουλείας· « Οὐδεὶς δύναται δυσὶ » κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον » ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου κατα» φρονήσει » (4).

5. ΕΑΝ ΔΕ ΚΑΙ ΑΘΛΗ ΤΙΣ. Καθ' ὑπερβατὸν σχῆμα,

(1) Πρὸς Τίτ. γ', 3. Ἴδε καὶ Πρὸς Ῥωμ. ις', 18. (2) Β', Πέτρ. Καθολ. β', 20. (3) Αἰσχύλ. Προμ. δεσμ. 108. (4) Ματθ. ς', 24.

www.libtool.com.cn
ἀντὶ τοῦ « Καὶ ἐὰν δὲ ἀθλῇ τις ». Μετὰ τὸ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας παράδειγμα, προσθέτει δεύτερον ἐδῶ τὸ ἀπὸ τοὺς ἀθλητάς, ἤγουν τοὺς ἀγωνιζομένους δημοσίως, εἰς δρόμον, πάλην ἢ ἄλλην τινὰ σωματικὴν γυμνασίαν. — ΟΥ̓ ΣΤΕΦΑΝΟΥ̓ΤΑΙ κ. τ. λ. Τὸ ἔπαθλον τοῦ νικήσαντος ὡσεπιπολὺ ἦτο στέφανος ἀπὸ κλάδον ἐλαίας εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ εἰς ἄλλους ἄλλος (1). — ΝΟΜΙΜΩΣ. Νόμιμον ἄθλησιν ὀνομάζει τὴν γινομένην κατὰ τοὺς ὡριαμένους, πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, νόμους καὶ κανόνας εἰς καθέκαστον εἶδος γυμνασίας, τοὺς ὁποίους ἐχρεώστει νὰ φυλάσσῃ ὁ ἀθλητὴς, διὰ νὰ κριθῇ ἄξιος τοῦ στεφάνου. Περὶ τούτων τῶν κανόνων λέγει καὶ ὁ Ἐπίκτητος, « Δός μοι ἀπόδειξιν, εἰ ΝΟΜΙΜΩΣ ΗΘΛΗΣΑΣ κ. τ. λ. » (2). Καὶ πάλιν, « Θέλεις Ὀλύμπια » νικῆσαι;... Δεῖ σε εὐτακτεῖν, ἀναγκοτροφεῖν; ἀπέχεσθαι » πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, » ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον, ὡς » ἔτυχε κ. τ. λ. » (3). Ἠμέλησεν ὁ Ἐπίκτητος νὰ προσθέσῃ καὶ τὴν ἀπὸ Ἀφροδίσια ἀποχὴν τῶν ἀθλητῶν (4). Ἀφροδίσια νοῶ ἐδῶ τὰς ἀνόμους μίξεις, ὄχι τὸν νόμιμον γάμον, ὅτις δὲν ἐμποδίζει τίποτε τὸν ἱερέα εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου. Αὐτὴ ἡ φροντὶς τῆς χρηστῆς τῶν ἰδίων του τέκνων ἀνατροφῆς εἶναι στρατεία τοῦ Χριστοῦ. Τοὺς ἀθλητικοὺς νόμους τούτους ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀπόστολος καὶ εἰς ἄλλην ἐπιστολήν, « Πᾶς δὲ

---

(1) Potter. *Archaeolog. Graec.* II, 22, σελ. 412. (2) Ἀρρίαν. Διατρ. Ἐπικτ. III, 10, § 8, σελ. 176. (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. 15, § 2-5, σελ. 185, καὶ Ἐγχειρίδ. XXIX, § 2. (4) Ἰδ. τὰς εἰς τὸ Ἐπικτ. Ἐγχειρίδ. σημ. σελ. 128, καὶ τὰς σημ. τοῦ Περιζων. εἰς τὴν Αἰλιαν. Ποικ. ἱστορ. X, 2, XI, 3.

www.libtool.com.cn
» ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα » φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν· ἡμεῖς δὲ, ἄφθαρτον » (1).

6. ΤΟΝ ΚΟΠΙΩΝΤΑ ΓΕΩΡΓΟΝ ΔΕΙ ΠΡΩΤΟΝ κ. τ. λ. Τὸ ἐξηγοῦν κατὰ σχῆμα τὸ λεγόμενον Ὑπερβατὸν, ἀντὶ τοῦ, « Τὸν γεωργὸν πρῶτον κοπιῶντα δεῖ τῶν καρπῶν μετα- » λαμβάνειν » (2), ἤγουν ὁ γεωργὸς χρεωστεῖ νὰ κοπιάσῃ πρὶν ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του, πρῶτον δηλαδὴ νὰ σπείρῃ, νὰ θερίσῃ, ν' ἀλωνίσῃ, ἔπειτα νὰ τοὺς ἀπολαύσῃ· καὶ οὕτω τὸ ἡρμήνευσαν οἱ μεταφράσαι τῆς Γενεύης: Il faut que le laboureur travaille avant que de recueillir les fruits. Ἡ ἐξήγησις μὲ φαίνεται βιασμένη, μάλιστα ἂν παραβάλῃς τὸ λεγόμενον μὲ τὰ προλεχθέντα, « Οἱ καλῶς » προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα » οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ » καὶ τὸ ἐπιφερόμενον ἀμέσως παράδειγμα ἀπὸ τῆς γεωργίας « Λέγει γὰρ ἡ Γραφή· » Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. Καί· Ἄξιος ὁ » ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ » (3), καὶ ὅσα λέγει πρὸς τοὺς Κορινθίους (4). Οὕτως τὸ ἐνόησε καὶ ὁ Ἀμβρόσιος: « Ὁ Τιμόθεος (λέγει) ἦτο τόσον ἐγκρατὴς, ὥστε νὰ ἀπέχῃ καὶ » ἀπὸ τὰ συγχωρημένα. Διότι τοῦτο νοεῖ, ὅτι δὲν ἐλάμβανε » τὸ μέρος του ἀπὸ τὸ γαζοφυλάκιον τῆς ἐκκλησίας, μ' ὅλον » ὅτι ὁ Χριστὸς ἐδιάταξε νὰ τρέφωνται ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ » κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου [Α', Πρὸς Κορινθ. Θ', 14]. Διὰ » τοῦτο παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος, νὰ λαμβάνῃ πρῶτον ὅστις » εἶναι πρῶτος, ἔπειτα νὰ μοιράζῃ εἰς τοὺς λοιπούς »: Tantæ abstinentiæ sanctus fuit Timotheus, ut etiam a

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. Θ', 25. (2) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 80. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 17-18. (4) Α', Πρὸς Κορινθ. Θ', 4-14.

www.tibtool.com.cn
licitis se temperaret. Hoc enim vult intelligi quia a participatione gazophylacii se abstinebat, cum hoc Dominus decreverit, ut qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Ideo Apostolus prius hunc sumere præcipit, qui primus est, et sic cæteris distribuere (1).

7. ΝΟΕΙ Α ΛΕΓΩ. Καταλαβε ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ γεωργοῦ ἀποβλέπει μαλιστα ἐσί. Καὶ τοῦτο βεβαιόνει, ὅ,τι ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Ἀμβρόσιος περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Τιμοθέου, τὴν ὁποίαν ἐδύνατο νὰ γνωρίζῃ ἐκ παραδόσεως. — ΔΩΗ. Ἡ διάφορος γραφὴ ΔΩΣΕΙ, ἴσως ἔλαβεν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν φαινομένην ἀναρμοσίαν τοῦ ἀκολούθου συνδέσμου ΔΩΗ ΓΑΡ ΣΟΙ, τὸν ὁποῖον ἔκριναν ἐδῶ πλεοναστικὸν ἢ παραπληρωματικόν. Ἡ φράσις ὅμως εἶναι ἔλλειπτικὴ, ἰσοδύναμος τῆς Εὔχομαι γὰρ ἵνα δῴη [ἀντὶ τοῦ Δῷ] σοι ὁ κύριος σύνεσιν. Σημείωσε δὲ καὶ τὸ Σύνεσιν μετὰ τὸ Νόει, κατὰ τὸ « Οὔπω νοεῖτε, » οὐδὲ συνίετε ; » (2).

8. ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΜΟΥ. Συχνὰ καὶ εἰς ἄλλας ἐπιστολὰς ἐμεταχειρίσθη ὁ Παῦλος τὴν φράσιν Κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ τῆς ὁποίας, κατά τινας ἐξηγητὰς, νοεῖ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ, ὠνομασμένον ἴδιόν του, διὰ τὴν πρὸς τὸν Λουκᾶν μαθητὴν καὶ συνοδοιπόρον τοῦ Παύλου οἰκειότητα (3). Ἁπλούστερον καὶ πιθανώτερον τὸ ἐξήγησεν ὁ Θεοφύλακτος· « Κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου. Ἦσαν γάρ » τινες ἕτερα εὐαγγελιζόμενοι· ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις, ἀλλὰ τῷ » ἐμῷ εὐαγγελίῳ δεῖ προσέχειν » (4). Οἱ ἕτερα εὐαγγελιζό-

(1) S. Ambros. *Commentar. in Epistol. II, ad Timoth.* cap. II, 6. (2) Μάρκ. ἡ, 17. (3) Ἶδ. Εὐσέβ. Παμφ. Ἐκκλησ. ἱστορ. III, 4 καὶ 25. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1230. (4) Idem, *ibid.* pag. 1231.

www.libtool.com.cn
μενοι οὗτοι ἦσαν μᾶλλον ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ὁποίους ἐλέγχει ὁ Παῦλος ὡς ἑτεροδιδασκάλους (1)· καὶ ἐπεριφέροντο τότε πολλὰ ἄλλα εὐαγγέλια συνταγμένα ἀπὸ ψευδαποστόλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ Καθ' Ἑβραίους ἐπιγραφόμενον εὐαγγέλιον, γραμμένον ἢ ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους συγχρόνους τοῦ Παύλου ἑτεροδιδασκάλους, ἢ τοὺς μετὰ μικρὸν ἐξ ἐκείνων γεννηθέντας αἱρετικοὺς, τοὺς ὀνομασθέντας Ἐβιωνίτας (2), οἱ ὁποῖοι καὶ μόνον τὸ Καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον ἐπίστευαν, ἀποστρεφόμενοι τὸν Παῦλον, ὡς ἀποστάτην τοῦ νόμου « Τοῦ μὲν Ἀποστόλου πάσας τὰς ἐπιστολὰς ἀρνητέας ἡγοῦντο » εἶναι, ἀποστάτην ἀποκαλοῦντες τοῦ νόμου· εὐαγγελίῳ δὲ μόνῳ » τῷ Καθ' Ἑβραίους λεγομένῳ χρώμενοι, τῶν λοιπῶν σμικρὸν »ἐποιοῦντο λόγον » (3).

9. ΜΕΧΡΙ ΔΕΣΜΩΝ. Ἦτο λοιπὸν ὁ Παῦλος εἰς τὴν φυλακήν· καὶ εἰς ταῦτο συμφίζονται οἱ κρίναντες, ὅτι ἔγραψε τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν, εὑρισκόμενος τὸ δεύτερον εἰς τὴν Ῥώμην (4). — Ὁ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΟΥ ΔΕΔΕΤΑΙ. Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ Λόγος ἁπλῶς, εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην σημαίνει τὸ Εὐαγγέλιον. « Τῶν γὰρ δὴ χειρῶν καὶ τῶν » ποδῶν δεδεμένων, ἡ γλῶττα κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον » λέγει ὁ Θεοδώρητος (5).

10. ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ... ΔΙΑ ΤΟΥΣ κ. τ. λ. Τινὲς ἔκριναν τὸ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ περιττὸν, διὰ τὴν ἀκολουθοῦσαν ἀμέσως δευτέραν πρόθεσιν ΔΙΑ· ἐπειδὴ ἤρκει, χωρὶς αὐτὸ, τὸ « Πάντα » ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς ». Καὶ διὰ νὰ θεραπεύσωσι

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 75 καὶ 201. (2) Εὐσέβ. Παμφ. Ἐκκλησ. ἱστορ. III, 25. Ἴδε καὶ FABRIC. *Biblioth. Græc.* tom. III, pag. 168-173. (3) Εὐσέβ. Παμφ. Ἐκκλησ. ἱστορ. III, 27. (4) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 233. (5) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* II, pag. 251.

www.libtool.com.cn
τὸν φαινόμενον πλεονασμὸν, ὑπενόησαν ἔλλειψιν συνδέσμου, οὕτως, « Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω, ΚΑΙ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς » ἐξηγοῦντες, Ὑποφέρω πάντα διὰ τοῦτο, ὅτι ἐλπίζω νὰ μὲ βοηθήσῃ ὁ Χριστὸς, καὶ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς κ. τ. λ. καὶ φέροντες παράδειγμα τοιαύτης ἐλλείψεως ἄλλο ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου, « Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ... διὰ τοὺς ἀγγέλους » (1) ἤγουν ῥητὸν εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐξήγησιν ἔτι καὶ σήμερον διαφέρανται οἱ σχολιασταί. Ἴσως καὶ τίξις ἐγέννησε τὸν πλεονασμὸν, ὅτις ἀφανίζεται, ἂν μεταθέσῃς τὸ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ εἰς τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ἔννατον γράφων, « Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται » διὰ τοῦτο » ἤγουν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν ἐδέθη, διότι μοῦ ἔδεσαν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Θεοφύλακτος, ἐξηγῶν τὸ προκείμενον· « Τῶν γὰρ δὴ χειρῶν καὶ τῶν » ποδῶν δεδεμένων ἡ γλῶττα κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον » (2). Πιθανώτερον ὅμως κρίνω, ὅτι ὁ πλεονασμὸς εἶναι ἑβραϊκὸς, ὁποῖοι παρόμοιοι πλεονασμοὶ εὑρίσκονται καὶ εἰς τοὺς Ἑβδομήκοντα, καὶ συγχωροῦνται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ἂν τὸ ἐξετάσῃς ἀκριβέστερα, δὲν ἤθελε λείπειν τίποτε, ἂν ἔλεγε, « Πάντα ὑπομένω, ἵνα... οἱ ἐκλεκτοὶ τύχωσι κ. τ. λ. » ἀντὶ τοῦ « ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ πάντα ὑπομένω ΔΙΑ τοὺς » ἐκλεκτοὺς, ΙΝΑ... τύχωσι ». Καὶ ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ γένεσις τοῦ Νὰ καὶ τοῦ Διὰ νὰ τῆς κοινῆς γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ῥητὸν μεταφράζεται μὲ τοὺς αὐτοὺς πλεονασμοὺς, ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ πάντα ὑπομένω, ΔΙΑ ΝΑ τύχωσιν οἱ ἐκλεκτοὶ κ. τ. λ. —ΕΚΛΕΚΤΟΥΣ. Τίνας ὀνομάζει Ἐκλεκτούς (élus); Ὁ Ἀμβρόσιος φαίνεται ὅτι ἐνόησε τοὺς

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ια', 10. Ἰδ. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. IV, pag. 151, et tom. V, pag. 82.
(2) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 258.

www.libtool.com.cn
προωρισμένους prædestinatos ad vitam (1), δηλαδὴ κατὰ τὸ « Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί » (2). Ἄλλοι ἁπλῶς τοὺς Χριστιανούς (3). Καὶ τοῦτο πιθανολογεῖται ἀπὸ τὴν Πρὸς Τίτον ἐπιστολήν, ὅπου καταρχὰς τὸ Ἐκλεκτῶν εἶναι συνώνυμον τοῦ Χριστιανῶν. Μ' ὅλον τοῦτο Ἐκλεκτοὺς, νομίζω, ὀνομάζει ἐδῶ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι πρὸ Χριστοῦ ἦσαν οἱ μόνοι Ἐκλεκτοί, καὶ ὁ μόνος Λαὸς περιούσιος. Καὶ τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα ἐδόθησαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἔπειτα, ὡς διαδόχους τῶν Ἰουδαίων. Μαρτυρεῖται δ' ἡ ἐξήγησις καὶ ἀπὸ τὸ ἀμέσως ἀκολουθοῦν, « Ἵνα καὶ αὐτοὶ » σωτηρίας τύχωσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » ἤγουν διὰ νὰ σωθῶσι καὶ οἱ πρότερον ἐκλεκτοὶ, ἐμβαίνοντες εἰς τὸν κατάλογον τῶν νέων ἐκλεκτῶν, τῶν πιστευσάντων δηλαδὴ εἰς τὸν Χριστόν.

11. ΠΙΣΤΟΣ Ὁ ΛΟΓΟΣ· ΕΙ ΓΑΡ. Ὁ Γὰρ εἶν' ἐδῶ ἀντὶ τοῦ Ὅτι, καὶ ἡ σύνταξις, Πιστὸς ὁ λόγος ὅτι εἰ, κ. τ. λ. Τὸ Συναπεθάνομεν ἐξηγεῖται ἀπὸ παράλληλον ἄλλο ῥητὸν, « Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνα» τον. » (4).

12. ΑΡΝΗΣΕΤΑΙ ΗΜΑΣ. Δὲν θέλει μᾶς γνωρίσειν ἰδικούς του, ἐπειδὴ τὸν ἠρνήθημεν ἡμεῖς πρῶτοι, προκρίναντες τὴν ἀνισότητα καὶ τὴν ἀδικίαν· « Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· » ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας » (5).

13. ΑΡΝΗΣΑΣΘΑΙ ΕΑΥΤΟΝ ΟΥ̓ ΔΎΝΑΤΑΙ. Τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος λέγει, « Οὐ δύναται μὴ εἶναι· οὐκ ἔχει » φύσιν εἰς τὸ μὴ ὂν αὐτὸν χωρῆσαι· ἀεὶ μένει, κἂν ἡμεῖς μὴ

---

(1) S. Ambros. *Commentar. in Epistol. II, ad Timoth.* (2) Ματθ. κ', 16. (3) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 82. (4) Πρὸς Ῥωμ. ς', 4. (5) Λουκ. ιγ', 27.

» ὁμολογῶμεν αὐτόν » (1). Τὸ ἀντιθέτει δηλαδὴ εἰς τὸ « Εἰ » ἀρνούμεθα » τοῦ προτέρου ἐδαφίου. Ἴσως ἀρμόζει πλέον νὰ νοηθῇ ὡς ἀντικείμενον τοῦ « Ἀρνήσεται ἡμᾶς » ἤγουν, Ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ μᾶς ἀρνηθῇ ὡς ἀδίκους, εἰ δὲ μὴ, ἀκολουθεῖ, ὅτι συνευδοκεῖ εἰς τὰς ἀδικίας μας, ὅτι ἔπαυσε καὶ αὐτὸς νὰ ἦναι δίκαιος· τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον, « Ἀρνήσασθαι » ἑαυτὸν οὐ δύναται ». Παράλληλον τούτου εἶναι ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ Θεοῦ (ἂν καὶ οἱ ἀκούοντες αὐτὸν Ἀθηναῖοι ἐνόμιζαν ὅτι ἀληθῶς ἐλάλει περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος)· « Τί » ποτε λέγει ὁ Θεός;... οὐ γὰρ δήπου ψεύδεταί γε· οὐ γὰρ θέ- » μις αὐτῷ » (2).

14. ΥΠΟΜΙΜΝΗΣΚΕ. Ὑπομιμνήσκω κυρίως σημαίνει, Ἐνθυμίζω τινὰ ὅ,τι δὲν ἔχει παρὸν εἰς τὴν μνήμην του, ἔπειτα καὶ ἁπλῶς Διδάσκω τινὰ ὅ,τι δὲν ἤξευρε. Παραγγέλλει τὸν Τιμόθεον νὰ διδάσκῃ τοὺς εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν ὀνομαζομένους, Νοσοῦντας περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας (3). — ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΟΣ. Καὶ νὰ τοὺς ὁρκίζῃ εἰς τὸν Θεόν. — ΜΗ ΛΟΓΟΜΑΧΕΙΝ. Νὰ μὴ καταγίνωνται εἰς λογομαχίας. — ΕΙΣ ΟΥΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΝ, ΕΠΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ. Αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον δὲν ὠφελοῦν τίποτε, ἀλλὰ καὶ διαστρέφουν τοὺς ἀκούοντας ἀποστρέφοντες αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μόνην λογικὴν λατρείαν, ἥτις εἶναι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Καταστροφὴ (subversion) κυρίως σημαίνει τὴν ἄνω κάτω στροφήν, τὸν χαλασμὸν (ruine) τινὸς οἰκοδομῆς, καὶ μεταφορικῶς τὴν διαστροφὴν τῶν ἠθῶν (perversion), διότι καὶ αὐτὴ ἡ ἀπὸ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας ὠφέλεια ὠνομάσθη μὲ μεταφορὰν ἀνάλογον Οἰκοδομή (4).

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 510. — (2) Πλάτ. Ἀπολογ. Σωκράτ. σελ. 25. — (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. ϛ', 4, σελ. 204. — (4) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 79.

www.libtool.com.cn

15. ΔΟΚΙΜΟΝ. Ἴδαμεν (1) τί κυρίως σημαίνει τὸ Δόκιμον. Ἐδῶ κατὰ μεταφορὰν Δόκιμον ὀνομάζει, τὸν τέλειον, ἤγουν τὸν σύμφωνα ἔχοντα τὰ ἔργα μὲ τὴν πίστιν, τὸν ἀνυποκρίτως καὶ ἀδόλως πράσσοντα τὰ προστασσόμενα ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον· « Δόκιμον, χρήσιμον, τέλειον » λέγει ὁ Ἡσύχιος. —ΕΡΓΑΤΗΝ ΑΝΕΠΑΙΣΧΥΝΤΟΝ. Ἐξηγήθη πρότερον (2) τὸ Ἐργάτης συνώνυμον τοῦ Γεωργός. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου Ἀνεπαίσχυντος τὸν παραγγέλλει ὅ,τι καὶ ἀνωτέρω τὸν ἐπαράγγελλε, « Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς... ἀλλὰ συγκακοπάθησον » τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν » (3), ἤγουν μὴν ἐντρέπεσαι τὸ ἀποστολικόν σου ἐπάγγελμα. Τὴν κακὴν ταύτην ἐντροπὴν ἐκινδύνευαν οἱ ἀπόστολοι νὰ πάθωσιν, ὄχι μόνον διὰ τοὺς ἔξωθεν περιπαιγμοὺς τῶν ἐθνικῶν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πρὸς τοὺς ἀμοιβίους, σιωπῶντες τὴν ἀλήθειαν διὰ σέβας πρὸς τὸν ἀντιλέγοντα, ἢ ὡς πρεσβύτερον τὴν ἡλικίαν, ἢ ὡς νομιζόμενον σοφώτερον εἰς τὰ τῆς Θρησκείας. — ΟΡΘΟΤΟΜΟΥΝΤΑ, κ. τ. λ. Καλὰ τὸ ἐξήγησαν οἱ ἑρμηνευταὶ μεταφορικῶς, Ὀρθῶς διδάσκοντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ λέγοντες, ὅτι μετεφέρθη ἀπὸ τὸ « Τέμνειν ὀρθὴν [ὁδὸν] » δὲν ἀνεκάλυψαν ἀκριβῶς τὴν μεταφοράν. Μόνος ἴσως ὁ Θεοδώρητος τὴν ἐκατάλαβε, « Ἐπανοῦμεν καὶ τῶν γεωργῶν τοὺς εὐθείας τὰς αὔλακας ἀνατέμνοντας· οὕτω καὶ διδάσκαλος ἀξιέπαινος ὁ τῷ κανόνι τῶν Θείων λογίων ἑπόμενος » (4). Ἐπειδὴ ἐπαράβαλε τὸν Τιμόθεον μὲ τὸν Γεωργόν, εὐλογώτερον καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ Ὀρθοτομεῖν ἀπὸ τῆς γεωργίας « Τέμνειν ὀρθὴν [αὔλακα] »

---

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. στλ. 128. (2) Αὐτόθ. στλ. 189. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 8, στλ. 128 (4) Suicer. *Thesaur. eccles. siast.* tom. II, pag. 509.

ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ. Εἰς πρῶτον τὸν Ὅμηρον εὑρίσκεται κυριοσκόμως ἡ τομὴ τῆς αὔλακος,

Ἰεμένω κατὰ ὦλκα· τερεῖ δέ τε τέλσον ἀρούρης (1).

Εἶπε καὶ ὁ Ἡσίοδος,

Ὅς κ' ἔργου μελετῶν ἰθεῖαν αὔλακ' ἐλαύνοι (2),

ἤγουν ΤΕΜΝΟΙ, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ σχολιαστής.

16. ΒΕΒΗΛΟΥΣ ΚΕΝΟΦΩΝΙΑΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (3). — ΠΕΡΙΙΣΤΑΣΟ. Ὡς τὸ Προΐσαμαι (4) σημαίνει κυρίως Στέκω ἔμπροσθεν, καὶ τὸ Ἀφίσαμαι (5), Στέκω μακρὰν, καὶ τὸ Ἀνθίσαμαι (6), Στέκω καταντικρὺ, καὶ μεταφορικῶς, Ἀντίσταμαι, ἀντιπολεμῶ· κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ Περίσαμαι δηλοῖ Στέκω γύρῳ τινὸς, ἢ Μεταστέκω εἰς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερά του, καὶ μεταφορικῶς, παραμερίζω μὴ δυνάμενος ἢ μὴ θέλων νὰ τὸν ἀντισταθῶ. Τὸ Περίσασα λοιπὸν ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Παραιτοῦ (7) ἢ Ἔκκλινον (8). Ὁ Ἡσύχιος τὸ ἐξηγεῖ « Περίσασε, περίφευγε· » καὶ τοῦτον ἠκολούθησα εἰς τὴν μετάφρασιν, διὰ τὸ καταλληλότατον τῆς σημασίας, χωρὶς νὰ φοβηθῶ τὸ νεωτερικὸν τῆς λέξεως. Ἐπειδὴ τὸ Φεύγω εἶναι εἰς ἡμᾶς κοινότατον, ὡς καὶ πολλά του σύνθετα, οἷον Ἀποφεύγω, Καταφεύγω, Προσφεύγω, ὅτις γνωρίζει τὸ ἁπλοῦν, εὔκολα καταλαμβάνει καὶ τὸ σύνθετον Περιφεύγω. Οὕτως λέγουν ὅλοι Βλέπω καὶ Περιβλέπω, Σφίγγω καὶ Περισφίγγω, Φράσσω καὶ Περιφράσσω, Χύνω καὶ Περιχύνω, καὶ ἄλλα

---

(1) Ἰλιάδ. ν', 707. (2) Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 443. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 83. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 4, σελ. 120-121. (5) Αὐτόθ. ς', 5, σελ. 209-210, καὶ Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 19. (6) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 8. (7) Ἴδε Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 7, σελ. 154-155. (8) Πρὸς Ῥωμ. ις', 17.

www.libtool.com.cn
πάμπολλα. Ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις τῆς Γενεύης ἡρμήνευσε τὸ Περιίσασο, reprime, ἤγουν Κώλυε, ἀκολουθήσασα παλαιάν τινα, ὄχι ἀκριβῆ, ἐξήγησιν « Περισσῶς ἴσασο εἰς τὸ παῦσαι καὶ » κωλύσαι » (1). Πολὺ ἁρμοδιώτερον ἦτο τὸ évite, ἀπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν evito, ἐξηγούμενον ἀπὸ τὰ Γλωσσάρια « Evito, » παρεκκλίνω, ἐκνεύω, παραιτοῦμαι, ἐκκλίνω. » — ΕΠΙ ΠΛΕΙΟΝ. Τοῦτο νοεῖται πολλάκις διπλοῦν, Ἐπὶ πλεῖον καὶ πλεῖον (de plus en plus) ὡς τὸ « ΕΤΙ μᾶλλον καὶ » μᾶλλον » (2), ὅπου ἴσως ἐγράφετο παλαιὰ ΕΠΙ. — ΠΡΟΚΟΨΟΥΣΙΝ. Ποῖοι; Οἱ κενοφῶνοι, νοούμενοι ἀπὸ τὸ πρότερον οὐσιαστικὸν Κενοφωνίας, κατὰ σχῆμα λόγου συχνὸν εἰς τοὺς παλαιούς. Τὸ δὲ Προκόπτω λαμβάνεται καὶ εἰς κακὸν, ὡς ἐδῶ, Θέλουν προκόψειν εἰς τὴν ἀσέβειαν· καὶ εἰς καλὸν, ὡς τὸ « Προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι » (3). Ἡ κοινὴ γλῶσσα ἔσωσε τὴν δευτέραν ταύτην σημασίαν (4), οἷον Προκόπτει εἰς τὴν ἀρετήν· τίποτ' ὅμως δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ λέγῃ καὶ Προκόπτει εἰς τὴν κακίαν.

17. ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ. Γνωστὸν ὄνομα ἡ Γάγγραινα (gangrène), ἀπὸ τὸ ῥῆμα Γράω (gruger), πάθος τοῦ δέρματος, πλατυνόμενον ἐπιπλέον, καὶ τρῶγον τὰ πέριξ μέρη, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ Φαγέδαινα ὠνομάσθη ἀπό τινας παλαιούς. Ἡμεῖς σήμερον τὸ ὀνομάζομεν, Γάγγραιναν, καὶ Φάγουσαν, ἔτι δὲ καὶ Πλάκαν, διὰ τὴν ἐξάπλωσίν του, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ἀπόστολος, τὴν ἔλαβεν εἰς παράδειγμα τῆς διεστραμμένης διδασκαλίας τῶν ἀσεβῶν. — ΝΟΜΗΝ ΕΞΕΙ. Ἡ τοιαύτη διδασκαλία, ὡς ἡ Γάγγραινα, ἂν ἀμεληθῇ, θέλει διαδοθῆν καὶ

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 673. — (2) Πρὸς Φιλιππ. α', 9. — (3) Λουκ. β', 52. — (4) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 166.

www.libtool.com.cn
εἰς τοὺς ὑγιαίνοντας, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, « Πάθος ἐστὶν » ἡ γάγγραινα ἕρπον, καὶ τὸ ὑγιαῖνον τοῦ σώματος λυμαινό- » μενον. Τούτῳ τοὺς τἀναντία διδάσκειν ἐπιχειροῦντας ἀπ- » εἰκασε· διαφθείρουσι γὰρ πολλάκις καὶ τοὺς τοῦ πάθους » ἀπηλλαγμένους » (1). — ΥΜΈΝΑΙΟΣ. Ὠνομάσθη καὶ ἀνωτέρω (2). Τὄνομα εἶναι ἑλληνικὸν, ὄχι ὅμως βέβαιον ἂν ἦτο καὶ Ἕλλην ὁ Ὑμέναιος. — ΦΊΛΗΤΟΣ. Ἄλλος οὗτος ἐχθρὸς τοῦ Παύλου, μόνον ἐδῶ ὀνομαζόμενος. Τὸ ὄνομα ἐγνω- ρίζετο ὡς κύριον καὶ ἀρχαιότερα, ἀλλ' ἐγράφετο Φ ι λ η τ ᾶ ς ἢ Φ ι λ ή τ α ς· ὁ τύπος τοῦ Φ ί λ η τ ο ς εἶναι μεταγενέστερος, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀλόγως εἰς ἀντίγραφα τινὰ ὀξύνεται Φιλητός· ἐπειδὴ τὰ ἐπίθετα, ὁπόταν μεταβάλλωνται εἰς κύρια ὀνόματα, συνήθως ἀναβιβάζουν καὶ τὸν τόνον. Οὕτω κατωτέρω (3) ὀνομάζεται τὶς Ἔ ρ α σ ο ς ἀπὸ τὸ ἐπίθετον Ἐ ρ α σ τ ό ς· καὶ εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν (4) Ἐ π α ί ν ε τ ο ς εἰς διάκρισιν τοῦ ἐπιθέτου Ἐπαινετός. Μετὰ δύο σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας ἀπὸ τοῦ Φιλήτου τούτου, εὑρίσκομεν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἄλλον Φίλητον ὀνομαζόμενον, ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας (5).

18. ΠΕΡΙ... ΗΣΤΌΧΗΣΑΝ. Ἐξηγήθη τὸ ῥῆμα πρότε- ρον (6). — ΛΕΓΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΑΝΆΣΤΑΣΙΝ, τ. κ. λ. Τὸ Λ έ γ ο ν τ ε ς ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Δ ι δ ά σ κ ο ν τ ε ς, ὡς πολ- λάκις καὶ εἰς τὴν συνήθη μας γλῶσσαν. Οὕτως εἶπεν ὁ εὐαγγε- λιστὴς, « Σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν » (7). Ἠρνοῦντο καὶ ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Φίλητος τὴν ἀνάστασιν ὡς οἱ Σαδδουκαῖοι, ἀλλ' ἐδιάφεραν ἀπ' ἐκείνους καθότι ἐδίδασκαν καὶ ὅτι ἔγινεν ἡ ἀνάστασις, « Ἤδη γεγονέναι » τὸ

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 720. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 20, σελ. 93. (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 20. (4) Πρὸς Ῥωμ. ις', 5. (5) Εὐσεβ. Παμφ. Ἐκκλησ. ἱστορ. VI, 23. (6) Ἀνωτέρ. σελ. 80-81. (7) Ματθ. κβ', 23.

www.libtool.com.cn
ὁποῖον εἶναι σκοτεινὸν εἰς ἡμᾶς, μὴν ἔχοντας ἀκριβῆ ἱςορίαν τῶν τότε αἱρέσεων. Ποίαν ἀνάςασιν ἐνοοῦσαν τὴν, κατ' αὐτοὺς, γενομένην; Ἆρα τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ὠνόμαζαν τροπικῶς Πρώτην ἀνάςασιν, καὶ Προοίμιον τῆς ἀναςάσεως; Τοῦ Θεοδωρήτου ἡ ἐξήγησις, ὅτι ἀνάςασιν ἐνοοῦσαν « τὰς ἐκ παιδοποιΐας διαδοχάς » (1) δὲν συμβιβάζεται μὲ τὸ κείμενον τοῦ Ἀποςόλου, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἀντικείμενοί του ἔλεγαν « Τὴν ἀνάςασιν ἤδη γεγονέναι » καὶ ὄχι, Τὴν ἀνάςασιν γίγνεσθαι. Ἴσως ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Φίλητος ἦσαν ὀπαδοὶ ἢ πρόδρομοι Μενάνδρου τοῦ μάγου, ὃς τις ἐδιαδέχθη τὸν σύγχρονον τοῦ Παύλου Σίμωνα τὸν μάγον. Ὁ Μένανδρος οὗτος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐσεβίου, εἶχεν ἴδιον βάπτισμα, καὶ ἔλεγεν ὅτι οἱ βαπτιζόμενοι αὐτὸ, ἔμενεν ἀληθῶς ἀθάνατοι εἰς τοῦτον τὸν βίον « Διὰ τοῦ μεταδιδομένου πρὸς αὐτοῦ βαπτί» σματος· οὗ τοὺς καταξιωθέντας ἀθανασίαν ἄῤῥιον, ἐν αὐτῷ » τούτῳ μεθέξειν τῷ βίῳ, μηκέτι θνήσκοντας, αὐτοῦ δὲ » παραμένοντας εἰς τὸ ἀεὶ, ἀγήρους καὶ ἀθανάτους ἐσομέ» νους ». Καὶ ὁ σκοπός του ἦτο, προσθέτει ὁ Εὐσέβιος, νὰ ἀναιρέσῃ τὸ περὶ τῆς ἀναςάσεως δόγμα τῶν χριςιανῶν, « Διαι» σύραι τε δι' αὐτῶν τὰ περὶ ψυχῆς ἀθανασίας καὶ νεκρῶν ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ἐκκλησιαςικὰ δόγματα » (2).—ΑΝΑΤΡΕΠΟΥΣΙ. Ἀνατρέπω, συνώνυμον τοῦ Ἀναςρέφω (renverser) εἶναι τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Ἀναποδογυρίζω (Ἄλλο παρὰ τὸ ἑλληνικὸν Ἀναποδίζω, reculer). « Ἀνατρέπουσι τὴν » τινῶν πίςιν » σημαίνει Παύουν ἢ φθείρουν τὴν πίςιν τινῶν, ἀντὶ πιςῶν τοὺς κάμνουν ἀπίςους.

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 306 et 318, et Rosenmull. *Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 85.
(2) Εὐσέβ. Παμφιλ. Ἐκκλ. ἱςορ. III, 26.

www.ibtool.com.cn

19. Ὁ ΜΕΝΤΟΙ... ΕΣΤΗΚΕΝ. Κατὰ σχῆμα τὸ λεγόμενον ὑπερβατὸν, ἀντὶ τοῦ « Ὁ μέντοι Θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἕστηκε « στερεὸς » τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὸ « Ἀνατρέπουσι » τοῦ προτέρου ἐδαφίου, ἤγουν οἱ ζητοῦντες νὰ πλανήσωσι τινὰς ἀπὸ τὴν πίστιν κοπιάζουσι ματαίως. Ἀνατρέπουν βέβαια ὀλίγους τινὰς πιστοὺς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ πίστις, ἥτις εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, στηρίζεται, στέκει πάντοτε ἀκλόνητος. Ὁ Θεμέλιος ἐδῶ λαμβάνεται συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ Οἶκος, τὸν ὁποῖον εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν ὠνόμασεν Οἶκον Θεοῦ ζῶντος, στύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας (1). Καὶ ἡ τοιαύτη συνεκδοχὴ εἶν' ἑβραϊσμὸς, παρόμοιος τῶν Ἑβδομήκοντα, οἱ ὁποῖοι (ὡς τὸ ἐσημείωσαν οἱ ἐξηγηταὶ) πολλάκις μετέφρασαν τὸ ἑβραϊκὸν Ἀρμὸν, τὸ σημαῖνον Παλάτιον, διὰ τοῦ ΘΕΜΕΛΙΟΝ (2). —ΣΦΡΑΓΙΔΑ. Βεβαιόνει καὶ τοῦτο τὴν ἀνωτέρω τροπικὴν ἐξήγησιν τοῦ Θεμελίου. Δὲν σφραγίζονται τὰ Θεμέλια, ἀλλ' οἱ οἶκοι, καὶ μάλιστα τὰ παλάτια τὰ φέροντα ἐπιγραφήν· διότι ἐπιγραφὴν σημαίνει ἡ Σφραγὶς ἐδῶ. Καὶ ἐσημειώθη ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, ὅτι ἀληθῶς ἔφεραν ἐπιγραφὰς τῶν Ἑβραίων τὰ παλάτια (3). — ΕΓΝΩ... ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἀναφέρει εἰς τὸ « Καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώ- » σκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν » (4), καὶ νοεῖ, ὅτι ὡς αἱ φέρουσαι ἔξωθεν ὄνομα καὶ σχῆμα παλατίου οἰκίαι, δὲν ἔχουν ὅλαι καὶ τὰ ἔσω ἄξια παλατίου, ὁμοίως καὶ οἱ φέροντες τὴν σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ, ἤγουν οἱ ἐπαγγελλόμενοι Χριστιανοί, δὲν εἶν' ὅλοι ἀληθῶς οἶκοι Θεοῦ, οὐδὲ τῆς μερίδος ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν « Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω » (5), ἀλλὰ

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 15, σελ. 131-132. (2) Ἰδ. Io. Chr. Biel., *Veter. Thesaur.*, etc. V, Θεμέλιος. (3) Rosenmull. *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 86. (4) Ἰωάνν. ι', 14. (5) Β', Πρὸς Κορινθ. ϛ', 16.

www.libtool.com.cn
μιμοῦνται τοὺς Φαρισαίους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔλεγεν ὁ Χριστὸς « Παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν » φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πά- » σης ἀκαθαρσίας. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς » ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ » ἀνομίας » (1), ὡς ἔλεγε περὶ ἄλλων ψευδοπροφητῶν « Οὐδέ- » ποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν » ἀνομίαν » (2). — ΑΠΟΣΤΗΤΩ ΑΠΟ ΑΔΙΚΙΑΣ κ. τ. λ. Ἰδοὺ (λέγει) ἡ ἀληθινὴ σφραγὶς τοῦ χριστιανοῦ, ἡ εἰλικρινὴς ἀποστασία ἀπὸ πᾶσαν ἀδικίαν, ὄχι νὰ φαίνεται, ἀλλὰ νὰ ἦναι ἀληθῶς δίκαιος, κατὰ τὸν ἐγκωμιασθέντα τῆς τραγῳδίας δίκαιον,

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει (3).

Ἂν θέλῃ νὰ ἦναι, ὡς ἐπαγγέλλεται, χριστιανὸς, χρεωστεῖ νὰ στέκῃ μακρὰν, νὰ ΑΠΟΣΤΑΤΗΣΗ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν· ἂν ἐπιμένῃ προσκολλημένος εἰς αὐτὴν, ἂς ὁμολογήσῃ χωρὶς ὑπόκρισιν ὅτι ἀπεστάτησεν ἀπὸ τὸν Χριστόν· διότι ὡς ἀποστάτας τοὺς ἀποβάλλει κ' ἐκεῖνος « Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' » ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας » (4). Ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, εἶναι ἀποστασία ἀπὸ τύραννον, καὶ κάμνει τὸν ἀποστάτην ἀντὶ δούλου ἁμαρτίας, δοῦλον τῆς ἀρετῆς· ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀποστασία ἀπὸ πατέρα, καὶ κατασταίνει τὸν ἀποστάτην, ἀντὶ τέκνου τῆς ἀρετῆς, υἱὸν τῆς ἀπωλείας. Καὶ ἐδῶ μὴν ἀπατηθῇ κανεὶς περιορίζων τόνομα τῆς ἀδικίας εἰς τὸν διὰ βίας ἢ δόλου σφετερισμὸν τῶν ἀλλοτρίων χρημάτων ἢ κτημάτων. Ὅ,τι βλάπτει τὴν ἀπὸ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ παραγγελλομένην παντοῦ καὶ πάντοτε

(1) Ματθ. κγ', 27-28. (2) Ὁ αὐτ. ζ', 23. (3) Αἰσχύλ. Ἑπτ. ἐπὶ Θήβ. 594. (4) Λουκ. ιγ', 27.

www.libtool.com.cn
ἀδελφικὴν ἰσότητα, λογίζεται ἀδικία. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας, παραδείγματος χάριν, ἐὰν, διότι ὀνομάζεται Ἀρχιερεὺς, τολμᾷ νὰ ἄρχῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἱερεῖς ἢ διακόνους, « Κατὰ τοὺς » δοκοῦντας ἄρχειν τῶν ἐθνῶν » (1), καὶ ὄχι ὡς ἐπεσκόπευαν οἱ ἀπόστολοι τὰς ἐκκλησίας, γίνεται καθαρὸς ἐργάτης τῆς ἀδικίας. Παρόμοια καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν πολιτείαν, ὅστις πολίτης, κομπάζων εἰς πλοῦτον, εὐγένειαν ἢ ἄλλα τῆς τύχης προτερήματα, σολίζεται μὲ τίτλους γελοίους, διὰ νὰ φαίνεται ὑπέρτερος τῶν ἀδελφῶν του, καταφρονεῖ ὁ ταλαίπωρος τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα « Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα » Χριστοῦ » καὶ γίνεται ἐργάτης τῆς ἀδικίας, ἄξιος ν' ἀκούσῃ τὴν φρικτὴν ἀποστροφὴν καὶ τὸν φρικτὸν ἀφορισμόν· « Ἀπόστητε » ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας ».

20. ΕΝ ΜΕΓΑΛΗ ΔΕ ΟΙΚΙΑ. Μεγάλη οἰκία εἶναι ἡ ὀνομαζομένη ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Συνοικία (hôtel)· καὶ τοῦτο πιστόνει ἀκόμη τὴν ἀνωτέρω ἐξήγησιν τοῦ Θεμιστίου (2). — ΣΚΕΥΗ κ. τ. λ. Μεγάλης καὶ πλουσίας οἰκίας σκεύη φυσικὰ εἶναι καὶ πολλὰ καὶ πολύτιμα, ὄχι ὅμως ὅλα τῆς αὐτῆς τιμῆς ἢ ἀξίας, οὔτε κατὰ τὴν ὕλην, οὔτε κατὰ τὴν χρῆσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιωρίσθησαν. — ΚΑΙ Α ΜΕΝ ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ κ. τ. λ. Ἀλλ' ἄλλα μὲν εἶναι τίμια, καὶ διότι εἶναι χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ, καὶ διότι περιέχουν ἀρώματα ἢ γλυκύσματα, ἄλλα δὲ καὶ μετριωτέρας τιμῆς, καὶ ἄλλα παντάπασιν ἄτιμα, ὄχι τόσον διότι εἶναι ξύλινα ἢ πήλινα, ὅσον ὅτι δὲν τὰ μεταχειρίζεται ὁ δεσπότης πλὴν δι' ἀνάγκην καὶ εἰς ἀναγκαίας χρείας, ὡς εἶναι τὰ οὐροδόχα ἢ κοπροδόχα ἀγγεῖα. Αὐτὸς ὁ δεσπότης, ὁ πολυτιμότερος ὅλων τῶν σκευῶν, διὰ τὸ λογικόν του, γίνεται πολλάκις τὸ βρωμερώτερον σκεῦος τῆς οἰκίας, ἀληθινὸν « Σκεῦος

(1) Ματθ. κ', 25. (2) Σελίδ. 267.

www.libtool.com.cy
» ὀργῆς κατηρτισμένον εἰς ἀπώλειαν » ὡς ὠνόμασεν ἀλλοῦ (1) τοὺς τοιούτους· ἀληθὴς Τάφος κεκονιαμένος, ἔξωθεν μὲν ὡραῖος καὶ λαμπρὸς, διὰ τὰ πολυτελῆ φορέματα, διὰ τοὺς πολλοὺς δούλους καὶ τοὺς πολὺ πλειοτέρους κόλακας, ἔσωθεν δὲ ἄτιμον ψυχάριον, καταβρωμισμένον ἀπὸ ἀδικίαν, πλεονεξίαν, φιλαρχίαν, ὑψηλοφροσύνην, καὶ καταφρόνησιν τῶν ὁμοίων του.

21. ΕΑΝ ΟΥΝ ΤΙΣ ΕΚΚΑΘΑΡΗ κ. τ. λ. Ὅστις καθαρισθῇ, ἤγουν ἀπομακρυνθῇ.— ΑΠΟ ΤΟΥΤΩΝ. Ποίων; Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία φυσικὰ σημαίνει τὰ πλησιέστερον ὀνομασθέντα Ἄτιμα σκεύη· δύναται ὅμως, χωρὶς ἀλλοίωσιν τοῦ νοήματος νὰ προσαρμοσθῇ καὶ εἰς τὸ Ἀδικίας τοῦ προτέρου ἐδαφίου, Ἐάν τις ἀποκαθαρισθῇ ἀπὸ τὰς ἀδικίας, συμφώνως μὲ ἄλλου ἀποστόλου (2) ῥητὸν, « Ἵνα... καθαρίσῃ » ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας » ἤγουν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, διότι ἡ Ἀδικία περιέχει ὅλας τὰς ἁμαρτίας, ὡς ἡ Δικαιοσύνη περιέχει ὅλας τὰς ἀρετάς. Ὅστις λοιπὸν καθαρισθῇ ἀπὸ τῶν ψευδοδιδασκάλων τούτων τὴν ἄδικον διαγωγὴν, τῶν διδασκόντων ἄλλην ἠθικὴν παρὰ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἰσότητος, ἐμπορεῖ νὰ καταστῇ σκεῦος πολύτιμον, σκεῦος ἅγιον καὶ καθαρὸν, εὐμεταχείριστον εἰς τὸν δεσπότην, διότι εἶν' ἐπιτήδειον εἰς ὅλα τὰ καλὰ ἔργα. Ἀπὸ τὰ χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, ξύλινα ἢ πήλινα σκεύη, καθὲν ἔχει ἰδίαν καὶ μερικὴν χρῆσιν, καὶ ὅ,τι χρησιμεύει, παραδείγματος χάριν, νὰ φέρῃ νερὸν, γίνετ' ἄχρηστον νὰ περιέχῃ μύρον. Ἀλλὰ τὸ λογικὸν τίμιον σκεῦος, ὁ φίλος τῆς ἰσότητος ἄνθρωπος, εἶναι χρήσιμος εἰς ὅλα τὰ καλὰ, ἐπειδὴ ἔχει εἰς ἑαυτὸν τὴν ὅλα τὰ καλὰ περιέχουσαν δικαιοσύνην·

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστι (3).

(1) Πρὸς Ῥωμ. θ', 22. (2) Α', Ἰωαννου. α', 9. (3) Θεογν. παρ' Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομ. Ε', α', 60, σελ. 85.

www.hptool.com.cn

22. ΤΑΣ ΔΕ ΝΕΩΤΕΡΙΚΑΣ κ. τ. λ. Ἠπόρησαν οἱ ἐξηγηταὶ τίνας νεωτερικὰς ἐπιθυμίας νὰ φεύγῃ παραγγέλλει ὁ Παῦλος τὸν Τιμόθεον. Ὁ Θεοδώρητος τὰς ἐξήγησε « Τρυφὴν, » γέλωτος ἀμετρίαν, δόξαν κενὴν καὶ τὰ τούτοις προσόμοια ». Ὁ Θεοφύλακτος, « Οὐ μόνον πορνείαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄτο- » πον ἐπιθυμίαν, κἂν δυνασ-είας ἐρᾷ τις, κἂν χρημάτων » (1). Ὁ Σαλμάσιος ἐδισχυρίζετο, ὅτι Ἐπιθυμίας νεωτερικὰς (παράγωγον τοῦ Νεώτερος) δὲν σημαίνει πλὴν ἐπιθυμίας νεωτερισμοῦ, καινοτομίας· καὶ ἡ ἐξήγησίς του πιθανολογεῖται τρόπον τινὰ ἀπὸ τὸ ἑξῆς ἐδάφιον, « Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαι- » δεύτους ζητήσεις παραιτοῦ » ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀναμφιβόλως γεννῶνται οἱ νεωτερισμοὶ καὶ αἱ καινοτομίαι. Ἀλλ' ἐλησμόνησεν ὁ Σαλμάσιος ὅτι τὸ συγκριτικὸν Νεώτερος δὲν σημαίνει πάντοτε σύγκρισιν, ἀλλ' ἰσοδυναμεῖ πολλάκις μὲ τὸ Θετικὸν Νέος. Οὕτως ὠνόμασεν εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν ὁ Παῦλος Χήρας νεωτέρας (2) τὰς νέας χήρας· καὶ ὁ Ἡσύχιος μᾶς διδάσκει λέγων, « Νεώτερον, οὐ μόνον συγκριτικῶς, ἀλλὰ καὶ » Νέον ». Λέγονται λοιπὸν Νεωτερικαὶ ἐπιθυμίαι, αἱ Νεανικαὶ ἐπιθυμίαι, αἱ ἐπιθυμίαι τῆς ἡλικίας· αἱ ὁποῖαι, διότι εἶναι σφοδραὶ καὶ διὰ τὴν φυσικὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος, καὶ διὰ τὴν ἀκόλουθον αὐτῆς ἀπειρίαν τοῦ νοῦ, ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ὀναμάζωνται καὶ ὅλα τὰ τολμηρὰ ἢ σφοδρὰ, Νεανικά, οἷον « Ὀδύνας τε νεανικὰς καὶ φρικώδεις πυρετοὺς » (3), καὶ οὐσια-στικῶς, « Νεανιεύματα, κομπάσματα, καινὰ τολμήματα » κατὰ τὸν Φώτιον. Τοιαύτας νεωτερικὰς ἐπιθυμίας, καὶ τοιαῦτα νεα-νεύματα δικαίως ἐφοβεῖτο ὁ Παῦλος μὴ βλαστήσωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Τιμοθέου, καὶ διότι ἦτον ἀκόμη νέος τὴν ἡλικίαν, καὶ

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1167. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 11. (3) Πλουτάρχ. Βρουτ. § 13, σέλ. 191.

www.libtool.com.cn

διότι ἦτον Ἐπίσκοπος, ἤγουν εἶχε μεταξὺ τῶν συμπρεσβυτέρων του, κάποιον πρωτεῖον, κάποιαν ἀρχὴν, πρᾶγμα ὅλων τῶν πραγμάτων τὸ ἐπικινδυνώτατον, μ' ὅλον ὅτι οὔτ' ἐλαμπροφόρει, οὔτ' ἐθορυφορεῖτο ἀπὸ διακόνους, οὔτε πατερίτσαν ἐκράτει, ὡς οἱ νῦν Ἀρχιεπίσκοποι. — ΔΊΩΚΕ ΔΕ... ΕΚ ΚΑΘΑΡΑΣ ΚΑΡΔΊΑΣ. Ὅσα σχεδὸν καὶ εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολήν (1). Τόσον συχνὰ παραγγέλλεται ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς συγγραφεῖς ἡ ἄσκησις τῆς δικαιοσύνης, καὶ τὸ μῖσος τῆς ἀδικίας, ὡς χαρακτηριστικὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε τοῦτο μόνον ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι τῳόντι θεία ἠθική. Ὅταν λέγῃ Δικαιοσύνην, νοεῖ ὅλας τὰς ἀρετάς· « Συν- » αγωγὴ καὶ ἕνωσις πάντων τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐστιν ἡ » δικαιοσύνη » λέγει ὁ Χρυσόστομος (2). Ὅταν πάλιν ὀνομάζῃ Ἀδικίαν, νοεῖ ὅλας τὰς κακίας (3). Ἄδικος εἶναι, καὶ ἀκο- λούθως μισόχριστος, ὄχι μόνον ὅστις δὲν πληρόνει τὰ χρέη του, δὲν ἀποδίδει παρακαταθήκην ἐμπιστευθεῖσαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του ὡς ἑαυτὸν, ἤγουν ὅστις δὲν ἰσονομεῖ μ' αὐτὸν ὡς ἀδελφὸν, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ τὸν δεσπόζῃ, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ χωρίζεται ἀπ' αὐτὸν μὲ ἀρχὰς, μὲ τίτλους (titres) μὲ παράσημα (décorations), καὶ ἄλλα τοιαῦτα γελοῖα γνωρίσματα. Ὁ τοιοῦτος ἐμπορεῖ νὰ νηστεύῃ δὶς τοῦ σαββάτου, νὰ ἀποδεκατόνῃ τὰ ὑπάρχοντά του, νὰ κάμνῃ ἐλεημοσύνας πολλὰς, νὰ συχνάζῃ καθημέραν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, νὰ κτίζῃ καὶ καινούς· ἀλλὰ μὲ ὅλα ταῦτα μὴ ψεύδεται ἐπαγγελλόμενος χριστιανός· ὁ χριστιανισμὸς εἶναι Δικαιοσύνη, καὶ πάλιν καὶ πολλάκις Δικαιοσύνη. Καβαλλιέροι, Κόμητες, Βαρόνοι, Μαρ- κέσιοι, Δοῦκες (καὶ διὰ τί ὄχι καὶ Βασιλεῖς μόναρχοι;) δὲν

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 11. (2) Suicer. *Thesaur. eccle- siast.* tom. I, pag. 912. (3) Ἴδε τὴν Πρὸς Ῥωμ. α', 29-32.

www.libtool.com.cn

ἔχουν τι κοινὸν μὲ τὸν Χριστόν. —ΠΙΣΤΙΝ. Τὴν ἐμπιστοσύνην, ἐδῶ, ἤγουν τὴν ἀπαιτουμένην ὄχι μόνον εἰς τὰ χρηματικὰ συμβόλαια πίστιν, ἀλλὰ καὶ τὴν πλήρωσιν πάσης ὁποιασδήποτε δικαίας ὑποσχέσεως, τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅλα, καὶ πάσης ἀπάτης καὶ ψεύδους ἀποστροφήν, γεννωμένην ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἥτις, ὡς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, « Οὐ « χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ » (1). — ΕΚ ΚΑΘΑΡΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ. Ἀπορεῖται, ἂν συντάσσωνται αἱ τρεῖς αὗται λέξεις μὲ τὸ καταρχὰς προστακτικὸν Δίωκε, ἤγουν Ζήτει μὲ καθαρὰν καρδίαν τὴν δικαιοσύνην, ἡ ἂν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀκόλουθον μετοχὴν Ἐπικαλουμένων, ἤγουν τῶν ὀνομαζόντων (invoquer) τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου μὲ καθαρὰν καρδίαν, τῶν ὅσοι δηλαδὴ εἶναι καὶ τὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα χριστιανοί. Τὸ πρῶτον εἶναι πιθανώτερον, ἂν τὸ παραβάλῃς μὲ ὅ,τι εἶπε καταρχὰς τῆς πρώτης ἐπιστολῆς (2). Ἀλλ' οὐδὲ τὸ δεύτερον φαίνετ' ἀνάρμοστον· πλὴν μὴ νομίσῃ τις ὅτι παραγγέλλει τὸν Τιμόθεον νὰ φυλάσσῃ δικαιοσύνην, πίστιν ἀγάπην, καὶ εἰρήνην μὲ μόνους τοὺς ἐπικαλουμένους εἰλικρινῶς τὸν Χριστόν. Τοιαύτη ἐξήγησις ἀναιρεῖται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα, καὶ ἀπὸ τὴν λοιπὴν ὅλην ἀποστολικὴν διδασκαλίαν.

23. ΤΑΣ ΔΕ ΜΩΡΑΣ κ. τ. λ. Μωρὰς ζητήσεις ὀνομάζει καὶ ἐδῶ, καὶ εἰς τὴν Πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν (3), τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ὠνόμασε « Βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους » (4). Τὰς ὀνομάζει ἀκόμη καὶ Ἀπαιδεύτους, ὄχι μόνον διότι κινοῦνται ὡσεπιπολὺ ἀπὸ στερημένους παιδείας ἀνθρώπους, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ συντείνουν ἢ χρησιμεύουν τίποτε εἰς τὴν χριστιανικὴν παιδείαν, ἥτις εἶναι Ἡ ἐν δικαιοσύνῃ παιδεία, ὡς θέλει μετ'

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ιγ', 6. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 5, σελ. 79. (3) Πρὸς Τίτ. γ', 9. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 7, σελ. 154.

www.libtool.com.cn
ὀλίγον (1) εἰπεῖν. — ΠΑΡΑΙΤΟΥ. Φεύγε τὰς τοιαύτας ζητήσεις καὶ φιλονεικίας. Πολὺ πλέον θέλεις ὠφελήσειν τὸν πλησίον, παρακινῶν μὲ τοὺς λόγους καὶ μὲ τὸ παράδειγμά σου εἰς τὴν δικαιοσύνην, παρὰ φιλονεικῶν μ' αὐτὸν περὶ πραγμάτων ἀνεξηγήτων, ἢ τῶν ὁποίων οὐδ' ἡ ἐξήγησις φέρει κάμμίαν ὠφέλειαν. — ΜΑΧΑΣ. Τοιαῦται ζητήσεις μὴ δυνάμεναι νὰ λυθῶσι μήτ' ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον, μήτ' ἀπὸ λογικὰς ἄλλας ἀποδείξεις, φυσικὰ καταντοῦν εἰς σοφιστικὰς λογομαχίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας γεννῶνται αἱ πραγματικαὶ μάχαι, τὰ μίση, οἱ διωγμοί, οἱ φόνοι, εἰς ἕνα λόγον, ὅσα κακὰ καταδικάζει ἡ εὐαγγελικὴ διδασκαλία.

24. ΔΟΥΛΟΝ ΔΕ ΚΥΡΙΟΥ. Τὸν Ἐπίσκοπον λέγει, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ προηγούμενα (2) καὶ τὰ ἀκόλουθα (3). — ΗΠΙΟΝ... ΠΡΟΣ ΠΑΝΤΑΣ. Πρὸς ὅλους ἥμερον καὶ πρᾶον, φιλόστοργον ὡς πατέρα. Πατρικὴν ἀρετὴν ὠνόμασε τὴν Ἠπιότητα καὶ ὁ Ὅμηρος

——— ——— Πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν (4).

Ἐκ τούτου ἔχεις νὰ διακρίνῃς τὸν Ἐπίσκοπον, ὅστις συνομιλεῖ μὲ τοὺς ἱερεῖς ἢ διακόνους του, ὡς ἀδελφὸς μ' ἀδελφοὺς τοὺς πρεσβυτέρους, ὡς πατὴρ μὲ τέκνα τοὺς νεωτέρους, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ὅστις τοὺς μεταχειρίζεται μὲ ὑψηλοφροσύνην, καὶ τοὺς προστάσσει δεσποτικῶς, ὡς ἀγοραστοὺς δούλους. Ὁ πρῶτος (μὴν ἀμφιβάλλῃς) εἶναι ἀληθὴς Δοῦλος κυρίου, ὡς ὁ Παῦλος, ὡς ὁ Τιμόθεος· ὁ δεύτερος, τίνος δοῦλος πρέπει νὰ ὀνομάζεται, ἂς τὸ μάθῃ, ἂν δὲν τὸ ἐσυλλογίσθη ποτὲ, πάλιν

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 16. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 2-3. (3) Πρὸς Τίτ. α', 7. (4) Ὀδυσσ. β', 47.

ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους (1). — ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (2) ἡ λέξις. Πρόσθες ἐδῶ τὴν ἐκεῖ μὴ προσθεμένην τοῦ Θεοδωρήτου ἐξήγησιν, « Διδακτικὸν, οὐ τὸν εὐγλωττίᾳ » λέγει κεκοσμημένον, ἀλλὰ τὸν τὰ θεῖα πεπαιδευμένον, καὶ » παρσινεῖν δυνάμενον τὰ προσήκοντα » (3). Ἀναμφιβόλως, Τὰ θεῖα πεπαιδευμένος πρέπει νὰ ἦναι, ὅτις ἐπιχειρεῖ νὰ διδάξῃ ἄλλους τὰ θεῖα· μ' ὅλον τοῦτο δὲν εἶν' ἄχρηστος οὐδὲ ἡ εὐγλωττία εἰς τὸν διδάσκαλον. Τὰ πάθη τῆς ψυχῆς κατασένουν πολλάκις τὸν ἀκροατὴν κωφὸν καὶ ἀναίσθητον εἰς τὰς λογικὰς ἀποδείξεις· ὅθεν εἶναι χρεία νὰ τὰς ἀλείφῃ ὁ διδάσκων καὶ μὲ τὸ μέλι τῆς εὐγλωττίας, διὰ νὰ τὰς ἐντυπόνῃ εὐκολώτερα εἰς τοῦ διδασκομένου τὴν ψυχὴν, διὰ τῆς προξενουμένης εἰς τὴν ἀκοὴν ἡδονῆς. Πλειοτέρους ὠφέλησαν αἱ ὁμιλίαι τοῦ διὰ τὴν εὐγλωττίαν ἐπονομασθέντος Χρυσοστόμου, παρὰ πολλῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν πατέρων διδαχαί. Ἡ εὐγλωττία ὅμως διὰ νὰ πείσῃ ὠφελίμως, δὲν πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ τὴν εὐγλωττίαν τῶν σοφιστῶν, ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκείνων διδασκάλων, τῶν ὁποίων ἔργον ἦτον, ὡς θέλει εἰπεῖν κατωτέρω (4) ὁ Παῦλος, νὰ κινήσωσι τὰς ἀκοὰς, πλέον πρὸς τὸ ἴδιον παρὰ τῶν ἀκροατῶν τὸ συμφέρον, ἀλλὰ νὰ συνοδεύεται μὲ τὴν φιλόσοφον ἀνάλυσιν καὶ ἐξήγησιν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, μὲ πολλῆς σοργῆς ἔνδειξιν πρὸς τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν ἰσχυροτάτην ὅλων τῶν ἀποδείξεων ἀπόδειξιν, ὅτι ὅσα διδάσκει, πρῶτος αὐτὸς τὰ ἐργάζεται, ὅτι διδάσκει ἀληθῶς τὴν τέχνην του·

Ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ.

— ΑΝΕΞΙΚΑΚΟΝ. « Ἀνεξίκακος, ὑποφέρων κακὰ » λέγει

(1) Πρὸς Ῥωμ. ς', 16. Β', Πέτρ. β', 19. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 2, σελ. 116. (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 900. (4) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 3.

www.libtool.com.cn
ὁ Ησύχιος, καὶ νοεῖ ὄχι τὸν ὑποφέροντα αὐτὰ, ὡς τὰ ὑποφέρει ὁ ὄνος, ἀλλὰ τὸν παραβλέποντα τὰ μικρὰ, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς εἰρήνης, καὶ ἐμποδίζοντα ἢ κολάζοντα τὰ κολάσεως ἄξια χωρὶς ἐπιθυμίαν ἐκδικήσεως. Παραδείγματος χάριν, Ἀνεξίκακος (tolérant) λέγεται, ὅσις καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν, δὲν τοὺς παιδεύει πλὴν μὲ κοινὴν βουλὴν τοῦ κλήρου του, καὶ συνοδεύει τὴν κόλασιν μὲ τόσην ἔνδειξιν συμπαθείας, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ κολαζόμενος νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι κολάζεται ὡς υἱὸς, καὶ ὄχι ὡς δοῦλος. Ὅσις ἀλλέως παιδεύει, ἀντὶ νὰ διορθώσῃ τὸν ἁμαρτάνοντα, ἔχει πρῶτος αὐτὸς χρείαν διορθώσεως, ἐπειδὴ ἀντὶ τῆς πρεπούσης εἰς ἐπίσκοπον ἀνεξικακίας (tolérance) δείχνει τυράννου ἠριωδίαν, ἱκανὴν νὰ ἐξαγριώσῃ μᾶλλον παρὰ νὰ νουθετήσῃ τὸν παιδευόμενον.

25. ΕΝ ΠΡΑΟΤΗΤΙ ΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑ, Τὸ Παιδεύω ἐδῶ δὲν σημαίνει ὡς εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, τὸ σωματικῶς Κολάζω (châtier), ἀλλὰ μᾶλλον τὸ Σωφρονίζω, τὸ διὰ λόγων διορθόνω (corriger), ὡς τὸ ἐξήγησε καὶ ὁ Θεοδώρητος. « Ὁ » γὰρ μετὰ πατρικῆς ἠπιότητος ἀπεργοῦσι τὴν διδασκαλίαν » προσφέρων, καὶ φέρων αὐτῶν μακροθύμως τὰς ἀντιθέσεις, » πείσει πολλάκις καὶ τοὺς λίαν αἱρετικούς » (1). Τοῦτο βεβαιόνει καὶ παράλληλος ἄλλη ῥῆσις τοῦ Ἀποστόλου « Ὑμεῖς οἱ » πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, ἐν πνεύματι πραότη- » τος, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς » (2)· ὅπου πάλιν ὁ Θεοδώρητος « Καταρτίζετε, ἀντὶ τοῦ Διορθοῦσθε, στηρί- » ζετε, τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληροῦτε » (3). — ΑΝΤΙΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ. Μὲ διάφορον γραφὴν ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥΣ, τὸ ὁποῖον εἶναι μᾶλλον ἐξήγησις, καὶ ἐξήγησις ὄχι ἀκριβής. Αντι-

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 546.——(2) Πρὸς Γαλατ. ς', 1.——(3) Suicer. *ibid.* tom. II, pag. 60.

www.ibtoor.com.cn

κείμενοι εἶναι οἱ ἁπλῶς Ἀντιτιθέμενοι (ὅθεν, καὶ τὸ ἀνωτέρω (1) ῥηματικὸν, ἡ Ἀντίθεσις)· οἱ δὲ, μὲ διπλῆν πρόθεσιν, Ἀντιδιατιθέμενοι (ἀπὸ τὸ Διατίθεμαι), σιμὰ τῆς ἀντιθέσεως σημαίνει καὶ τὸ φρόνημα, τὴν κρίσιν, τὴν γνώμην καὶ διάθεσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀντικειμένου, ὡς εἶναι τοῦ Ἰσοκράτους τὸ « Γνοίη δ' ἄν τις κἀκεῖθεν, ὅσον » διαφέρει [τὸ καλλος] τῶν ὄντων, ἐξ ὧν αὐτοὶ διατιθέμεθα » πρὸς ἕκαστον αὐτῶν » (2), τουτέστιν, Ἐξ ὧν ἕκαστον τῶν ὄντων ἡμᾶς διατίθησιν. Ἐκ τούτου καὶ « Διά- » θεσις, σχῆμα, ἀγάπη... προαίρεσις » κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἤγουν ἐκείνη τῆς ψυχῆς ἡ κατάστασις (disposition, affection) κατὰ τὴν ὁποίαν προκρίνομεν τὶ, κλίνομεν πλέον εἰς αὐτὸ παρὰ εἰς ἄλλο, τοῦτο διαφέρουσα ἀπὸ τὴν Ἕξιν (habitude), ὅτι ἡ Ἕξις εἶναι Διάθεσις μονιμωτέρα καὶ πολυχρονιωτέρα (3). Ἀντιδιατιθεμένους λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος νοεῖ τοὺς ἐναντίαν διάθεσιν ἔχοντας, τοὺς ἐναντία φρονοῦντας (ceux qui sont d'un sentiment contraire) ὡς ὀρθὰ τὸ ἡρμήνευσαν οἱ μεταφράσαι τῆς Γενεύης. Καὶ σημείωσε τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν Ἀντιδιατιθεμένων, ἤγουν τῶν Αἱρετικῶν (Hérétiques), τοὺς ὁποίους παραγγέλλει τὸν Τιμόθεον νὰ νουθετῇ καὶ νὰ διδάσκῃ μὲ πραότητα, ἤγουν μὲ διάθεσιν ψυχῆς ὁλότελα ἐναντίαν τῆς Θεοβλαβείας τῶν διωκόντων τοὺς αἱρετικούς (4).—ΜΗ ΠΟΤΕ, κ. τ. λ. Λέγεται καὶ Μήπως, καὶ Εἴ πως, καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Ἐὰν ἴσως (pour voir si). Εἶναι τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Πᾶς δωρικῶς σχηματι-

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 20, σελ. 231. (2) Ἰσοκράτ. Ἑλέν. ἐγκώμ. § 25, σελ. 217. (3) Ἴδε Ἀριστοτ. Κατηγορ. VI, 3-6, pag. 487. Buhle. (4) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 205-207.

σθὲν ἀπὸ τὸ Πῶς καὶ χωρισθὲν ἀπὸ τὰ προηγούμενα μόρια, οἷον τὸ προκείμενον, « Μήποτε δῶ αὐτοῖς, κ. τ. λ. » χυδαϊζόμενον ἑρμηνεύεται, Πᾶς τοὺς δώσῃ ὁ Θεὸς μετάνοιαν. Λέγεται καὶ Μὴ νὰ τοὺς δώσῃ (1). — ΜΕΤΑΝΟΙΑΝ. Ἡ Μετάνοια ζητεῖ ἐδῶ κάποιαν ἐξήγησιν, ὡς καὶ ἡ σήμερον συνήθης ἀχώριστος αὐτῆς Ἐξομολόγησις, ἢ Ἐξαγόρευσις. Εἰς τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἦσαν καὶ τὰ δύο ἐκούσια καὶ δημόσια. Μετάνοια, ἐτυμολογουμένη, σημαίνει Νοῦ μεταλλαγὴν, ὡς καὶ τὸ συνώνυμον αὐτῆς, Μετάγνωσις, Γνώμης μεταλλαγὴν, ἀδιαφόρως δηλαδὴ καὶ τὰ δύο, ἀπὸ τὸ καλὸν εἰς τὸ κακὸν, ἢ ἀπὸ τοῦτο εἰς ἐκεῖνο ἐπιστροφήν· ἐπειδὴ καὶ τὸν ἄσωτον, παραδείγματος χάριν, ὅταν σωφρονήσῃ, ἐμπορεῖς νὰ λέγῃς ὅτι ἐμετανόησε, καὶ τὸν σώφρονα, ὅταν γίνεται ἄσωτος. Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν ἡ Μετάνοια σημαίνει τὸ πρῶτον, καὶ ὁρίζεται « Γνησία ἀπὸ πταίσματος ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἀγαθὸν » ἐπιστροφή » (2). Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀμέσως διαδεχθέντες αὐτοὺς ποιμένες τῶν ἐκκλησιῶν ἐπροσκαλοῦσαν εἰς μετάνοιαν τὸν, ὅστις ἐσκανδάλιζε τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὴν κακὴν αὐτοῦ διαγωγήν. Ἂν ἐπαράκουε τὴν ἐκκλησίαν, ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτὴν, διὰ τὸν φόβον μὴ φθείρῃ καὶ τὰ λοιπά της μέλη· « Ἐὰν δὲ καὶ » τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι, ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τε» λώνης » (3). Κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἤρχισε, καὶ ἐτελειώθη τὴν τρίτην, ἓν ἄλλο εἶδος μετανοίας αὐστηρότατον· ἐπειδὴ ὁ πταίσας, διὰ νὰ ἀποδείξῃ γνησίαν τὴν μετάνοιαν, ὑπεβάλλετο εἰς μακρὰν δημόσιον δοκιμασίαν, ἥτις ἐδιαιρεῖτο εἰς τέσσαρας βαθμοὺς, ὀνομαζομένους

(1) Ἰδ. Ἄταχτ. II, σελ. 190. (2) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1345. (3) Ματθ. ιή, 17.

www.libtool.com.cn
Τόπους. Ὁ πρῶτος ἐλέγετο ΠΡΟΣΚΛΑΥΣΙΣ, ὁ δεύτερος, ΑΚΡΟΑΣΙΣ, ὁ τρίτος, ΥΠΟΠΤΩΣΙΣ, καὶ ὁ τέταρτος ΣΥΣΤΑΣΙΣ. Ὁ Προσκλαίων ἐχρειώστει νὰ ςέκῃ εἰς τὰς Θύρας τοῦ ναοῦ, καὶ νὰ παρακαλῇ μετὰ δακρύων τοὺς εἰσερχομένους νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ αὐτοῦ. Μετὰ μακρὰν ςάσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον καὶ δοκιμὴν ἐμετάβαινεν εἰς τοὺς Ἀκροωμένους, ὁ τόπος τούτων ἦτον ὁ Νάρθηξ τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἐσυγχωρεῖτο νὰ ἀκούῃ τὴν ἀναγνωσιν τῶν Θείων γραφῶν μὲ τοὺς Κατηχουμένους, ἀλλ' ὅθεν ἀνεχώρει παλιὼ μ' αὐτοὺς, ὅτε ὁ διάκονος ἐξεφώνει τὸ « Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. » Μετὰ μακρὰν ὁμοίαν δοκιμὴν, ὁ Ἀκροώμενος ἐμετάβαινεν εἰς τὸν τόπον τῶν Ὑποπιπτόντων, ὅπου ἔςεκεν εἰς τοῦ ναοῦ τὸ ὄπισθεν τοῦ ἄμβωνος μέρος, ἀλλ' ἐξήρχετο παλιν ὁμοίως, ὅτε ἐξήρχοντο καὶ οἱ Κατηχούμενοι. Ἐκ τούτου τελευταῖον τοῦ τόπου ἐμετάβαινεν εἰς τὸν τέταρτον τόπον, τὸν ὀνομαζόμενον τῶν Συνιςαμένων, ὅπου ἐσυγχωρεῖτο νὰ μένῃ καὶ μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν Κατηχουμένων, νὰ συςέκῃ καὶ νὰ συλλειτουργῆται μὲ τοὺς πιςοὺς, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ μυστήρια, πλὴν μετὰ μακρὰν πάλιν δοκιμήν (1). Τόσον μακρὰ καὶ τόσον αὐςηρὰ δημόσιος δοκιμὴ ἔπρεπε φυσικὰ μὲ τὸν καιρὸν πρῶτον νὰ μετριασθῇ πολὺ, ἔπειτα καὶ νὰ ἀμεληθῇ εἰς τινὰς ἐπαρχίας, ἐωσοῦ ἐκαταργήθη εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τόπον αὐτῆς ἡ σήμερον ὀνομαζομένη καταχρηςικῶς Ἐξομολόγησις. Λέγω Καταχρηςικῶς, ἐπειδὴ τὸνομά της σημαίνει κυρίως ὁμολογίαν πάνδημον, ὡς τὴν ἔκαμναν οἱ βαπτιζόμενοι ἀπὸ τὸν Πρόδρομον, « Ἐξομολογούμενοι τὰς » ἁμαρτίας αὐτῶν » (2), οἱ κατηχηθέντες ἀπὸ τὸν Παῦλον

(1) Ide Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* I, pag. 69, II, pag. 853, 1192 et 1391. (2) Ματθ. γ', 6.

www.indoot.com.cn

« Ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν » (1), ὡς ἦτο τελευταῖον ἡ προλεγμένη τετράβαθμος αὐστηρὰ καὶ δημόσιος ὁμολογία τῶν ἁμαρτησάντων. Ὅπως ἂν ἦναι, καὶ αὐτὴ ἡ σήμερον συνήθης ἑνὸς πρὸς ἕνα μόνον δήλωσις τοῦ πταίσαντος κατεκρίθη ἀπὸ τὸν πρὸ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριον. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Χρυσόστομος, περὶ τὰ τέλη τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ὁμιλίας του ἐξηγῶν τοῦ Παύλου τὸ « Δοκιμαζέτω » δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, » κ. τ. λ. » (2), λέγει πρὸς τοὺς ἀκροατάς του. « Διὰ τοῦτό » φησιν ὁ Παῦλος, Ἕκαστος δὲ δοκιμαζέτω ἑαυτόν... » Οὐκ ἀπεκάλυψε τὸ ἔλκος, οὐκ εἰς κοινὸν θέατρον ἤγαγε τὴν » κατηγορίαν, οὐ περιέστησε μάρτυρας τῶν πλημμελημάτων· » ἔνδον ἐν τῷ συνειδότι, μηδενὸς παρόντος, πλὴν τοῦ πάντα » ὁρῶντος Θεοῦ, ποιοῦ τὴν κρίσιν, καὶ τῶν ἡμαρτημένων » τὴν ἐξέτασιν, καὶ, πάντα τὸν βίον ἀναλογιζόμενος, ὑπὸ τοῦ » νοῦ τὸ κριτήριον ἄγε τὰ ἁμαρτήματα, διόρθου τὰ πλημμε- » λήματα, καὶ οὕτω μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος τῆς ἱερᾶς » ἅπτου τραπέζης, καὶ τῆς ἁγίας μέτεχε Θυσίας » (3). Ὡς γίνεται τὴν σήμερον ἡ ἐξομολόγησις παρέργως (καὶ ἄλλως νὰ γενῇ δὲν εἶναι δυνατὸν, ἐπειδὴ εἰς μικρὸν χρόνου διάστημα ἀναγκάζεται ὁ πνευματικὸς νὰ ἀκούῃ ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον πολλοὺς), ἀντὶ Θεραπείας αὐξάνει μᾶλλον τὰ ψυχικὰ ἀῤῥωστήματα. Τὴν πάρεργον ταύτην ὁμολογίαν, καὶ τὴν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν ὁμοίως κατὰ πάρεργον διδομένην συγχώρησιν, τὴν κρίνει ὁ ἐξομολογούμενος ὡς ἀληθινὴν μαγικὴν ἐπῳδήν· καὶ εἰς τὴν ἐπῳδὴν ταύτην Θαῤῥῶν, διάγει καὶ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν

(1) Πράξ. ιθ', 18. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ια', 28. (3) Χρυσοστ. Ὁμιλ. VIII. Περὶ μετανοίας παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1147.

www.libtool.com.cn
ὁποίαν εἶχε καὶ πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως διαγωγὴν, ἐλπίζων τὴν αὐτὴν Θεραπείαν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου, ὅτε καταπονημένος ἀπὸ τὴν σωματικὴν ἀῤῥωστίαν, καὶ ταραγμένος τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ Θανάτου τὸν φόβον, οὐδὲ νοῦν ἔχει πλέον νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ κρίνῃ τὴν ἀληθῆ του κατάστασιν. — ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΑΛΗΘΕΙΑΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (1).

26. ΑΝΑΝΗΨΩΣΙΝ. Ἐξηγήθη τὸ ἁπλοῦν Νήφω καὶ τὸ ῥηματικὸν αὐτοῦ Νηφάλιος (2). Τὸ σύνθετον Ἀνανήφω εἶναι κυρίως τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Ξεμεθῶ (se dégriser), καὶ μεταφορικῶς, Ἔρχομαι εἰς ἑαυτὸν, εἰς τὸν νοῦν, εἰς τὰ λογικά μου (revenir à soi, en son bon sens). Ἀνανήφει, μεταφορικῶς, ὁ ἄνθρωπος, ὅταν, σκοτισμένος ἀπὸ σωματικὴν ἀσθένειαν, ἢ παραλογισμένος ἀπὸ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐπανέρχεται εἰς τὴν προτέραν του ὑγιεινὴν κατάστασιν. Κατὰ τὴν αὐτὴν μεταφορὰν, καὶ ὁ πλανημένος ἀπὸ αἱρέσεις, δεισιδαιμονίας ἢ ὁποιαδήποτε ψευδὰ δόγματα, ἢ φρονήματα, ὅταν ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτὰ, λέγεται, ὅτι ἀνένηψεν, ἤγουν ἐξεμέθυσεν ἀπ' αὐτά. Καὶ τοιαύτην ἀνάνηψιν παραγγέλλει καὶ ὁ φιλόσοφος βασιλεὺς, ὅταν λέγῃ « Ἀνάνηφε καὶ ἀναλοῦ σεαυτόν· καὶ ἐξυπνισθεὶς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὄνειροί σοι » ἠνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔθλε» πες » (3). — ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΓΙΔΟΣ. Ὅτι ἡ παγὶς (piège) ἐδῶ πρέπει νὰ νοηθῇ μεταφορικῶς, ὡς καὶ τὸ Ἀνανήφω, κάνεὶς δὲν ἀμφιβάλλει· ἤθελ' ὅμως κρίνειν παράξενον τὴν σύναψιν τοῦ « Ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς παγίδος ». Ἀνανήφει τις ἀπὸ μέθην σωματικὴν ἢ ψυχικήν· ἀλλὰ Ἀνανήφει ἀπὸ παγίδα, δὲν λέγεται τόσον καλὰ, ὅσον τὸ Ἀπολύεται ἀπὸ παγίδα,

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 99. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 115. (3) Μάρκ. Ἀντωνίν. VI, 31.

ἢ Φεύγειν τὴν παγίδα· καὶ τοῦτο ἐνοοῦσεν ὁ Θεοδώρητος, λέγων ἐδῶ « Διαφυγεῖν τὰς παγίδας τοῦ Διαβόλου » (1). Ἴσως ἀπὸ τὴν μεταφορὰν τῆς Παγίδος πλέον παρὰ ἀπὸ τὸ μεταφορικὸν Ἀναπήφω κρέμεται ἡ ἐξήγησις τοῦ προκειμένου. Παγίδες τοῦ διαβόλου, εἶναι αὐταὶ τῆς ψυχῆς αἱ ἐπιθυμίαι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν γενόμενοι πειρασμοί, ὡς φαίνεται καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ ῥητὰ τῶν Ἀποστόλων. Εἶπεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν περὶ τῶν φιλοπλούτων, « Ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ ΠΑΓΙΔΑ » καὶ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ πολλὰς κ. τ. λ. » (2). Λέγει καὶ ἄλλος ἀπόστολος, « Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι Ἀπὸ τοῦ » Θεοῦ πειράζομαι... Ἕκαστος δὲ ΠΕΙΡΑΖΕΤΑΙ ὑπὸ τῆς » ἰδίας ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἶτα ἡ » ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, κ. τ. λ. » (3). Τὸ « Ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς παγίδος » λοιπὸν σημαίνει, Ἀνανήψωσιν ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη, εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐμπλεγμένοι ὡς εἰς παγίδα. Ἀλλὰ δὲν ἠπορήθη τοῦτο μόνον τοῦ ἐδαφίου τὸ μέρος· τὸ ἐξῆς ἐγέννησεν (ἴσως ἀλόγως) ἄλλας ἀπορίας. — ΕΖΩΓΡΗΜΕΝΟΙ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΚΕΙΝΟΥ ΘΕΛΗΜΑ. Τὸ Ζωγρῶ (ἤγουν πιάνω ἢ κρατῶ ζῶντα, αἰχμαλωτίζω) δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ἢ κἂν εἰς τὰ Λεξικά της. Εὐλόγως ὅμως θέλομεν τὸ μεταχειρίζεσθαι ἢ αὐτό, ἢ τρέποντές το εἰς τὸ Ζωγρεύω, ἀκόμη καὶ τὸ Ζαγρεύω, ἐπειδὴ ἔχομεν τὸ Ζάγρα ὄνομ. θηλ. χυδαϊσθὲν εἰς τὸ Τσάγρα, καὶ σημαῖνον ἰδίως τὴν παγίδα (souricière) διὰ τῆς ὁποίας ζωγρεύομεν τοὺς ποντικούς. Εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ῥητὸν « Ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου » θέλημα » τὸ Ζωγρῶ λέγεται μεταφορικῶς. Ἀλλ' ἠπορήθη

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 291. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ϛ', 9, σελ. 215-216. (3) Ἰακώβ. α', 13-15.

www.libtool.com.cn
περὶ τῆς συντάξεως τῶν ἀντωνυμιῶν, Αὐτοῦ καὶ Ἐκείνου. Τινὲς ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἀναφέροντες καὶ τὰς δύο εἰς τὸν Θεὸν, καὶ νοοῦντες τὸ Ἐζωγρημένοι εἰς καλὸν, κατὰ τὸ « Ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν » (1) τὸ ἐξηγοῦν· Αὐτρωμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐκ τῆς παγίδος τοῦ διαβόλου, διὰ νὰ πράσσωσι τὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ οὕτω τὸ ἐξηγοῦσε καὶ ὁ Χρυσόστομος (2). Τινὲς δὲ ἐπρόβαλαν καὶ διόρθωσιν τοῦ « Ὑπ' » αὐτοῦ » εἰς τὸ « Ἀπ' αὐτοῦ » ἤγουν ἀπὸ τοῦ διαβόλου ἐλευθερωθέντες, διὰ νὰ πράσσωσι τὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ (3), ἀναφέροντες εἰς τοῦτον τὴν δευτέραν μόνην ἀντωνυμίαν. Ἄλλοι ὅμως, ἀναφέροντες καὶ τὰς δύο, εἰς τὸν διάβολον, τὸ ἐξηγοῦν ὡς συνεχὲς μὲ τὰ προηγούμενα, Ν' ἀπολυθῶσιν ἀπὸ τὴν παγίδα, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς κρατεῖ ζωγρευμένους ὁ διάβολος, διὰ νὰ πράσσωσι τὸ Θέλημά του. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι ἡ αὐτὴ διαφωνία ἐκράτει καὶ τοὺς παλαιοὺς Θεολόγους. Ὁ Θεοφύλακτος, ἀφοῦ εἶπε, « Ἐν πλάνῃ νήχονται, ἀλλὰ ζωγρηθέντες ὑπὸ » Θεοῦ, εἰς τὸ ἐκείνου Θέλημα, τουτέστι τοῦ Θεοῦ, ἴσως ἀνα- » νήψουσιν... Θέλημα δὲ Θεοῦ οὐ τὸ πιστεύειν μόνον, ἀλλὰ » καὶ τὸ βιοῦν ὀρθῶς. Ὥστε καὶ περὶ βίου ταῦτα νόει, μὴ μόνον » περὶ δογμάτων » προσθέτει ἀμέσως « Τινὲς δὲ τὸ Ἐζω- » γρημένοι ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ διαβόλου ἐνόησαν, καὶ τὰ ἑξῆς » ὡσαύτως » (4). Αὕτη εἶναι ἡ δευτέρα ἐξήγησις· καὶ ταύτην μόνην κρίνω ὀρθήν. Παρόμοια τὸ ἐνοοῦσε καὶ ὁ Ἀμβρόσιος, ἐπειδὴ ἀφοῦ ἔγραψε τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ κειμένου: *Et resipiscant a diaboli laqueis, a quo tenentur*

(1) Λουκ. ε', 10. (2) Ἴδε Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 90. (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1301. (4) Idem, *ibid.*

captivi ad ipsius voluntatem, προσθέτει : Hæc nulla indigent interpretatione ; sunt enim manifesta (1), ἤγουν, Ταῦτα δὲν ἔχουν χρείαν οὐδεμιᾶς ἐξηγήσεως· διότι εἶναι φανερά. Ὁ διαταγμὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύο διαφόρων ἀντωνυμιῶν ἀναφοράν, καὶ ἀπὸ τὴν λέξιν, Θέλημα. Αἱ ἀντωνυμίαι δὲν εἶναι, νομίζω, πλὴν μετατοπισμέναι, διότι ἂν ἐτάσσοντο οὕτως, « Ἐζωγρημένοι ὑπ' » ἐκείνου εἰς τὸ αὐτοῦ [ἢ καὶ Αὐτοῦ] Θέλημα » κανεῖς δὲν ἤθελε διςάσειν περὶ τοῦ νοήματος. Ἐὰν, ὡς ἐσημειώθη πρότερον (2), τὸ ΘΕΛΗΜΑ σημαίνῃ ὡσεπιπολὺ τὴν ἀπόλυτον Θέλησιν τοῦ ὑψίςου δεσπότου καὶ Θεοῦ, ἴδαμεν ὅμως ὅτι καὶ οἱ ἀκόλαςοι καὶ οἱ τύραννοι τὰ Θελήματά των κάμνουν, σφετεριζόμενοι τὴν εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀνήκουσαν ἐξουσίαν. Οὗτος τὰ κάμνει, διότι εἶναι δίκαια, ἐκεῖνοι, διότι τὰ νομίζουν δίκαια.

ΚΕΦ. γ', 3.

1. ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ. Σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ εἰς τὴν πρώτην ἐπιςολὴν « Ἐν ὑςέροις καιροῖς » (3), ἤγουν ὄχι ὡρισμένον τέλος ἔσχατον χρονικοῦ διαςήματος, ἀλλ' ἀορίςως μίαν ἀπὸ τὰς μεταξὺ ςιγμὰς, ἐγγύτερον ἢ μακρότερον τοῦ τέλους. Ἡ ἐξῆς ἱςορουμένη φθορὰ τῶν ἠθῶν, ὅτι ἔμελλε νὰ συμβῇ καὶ πρὶν ἀποθάνῃ ὁ Τιμόθεος, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ ἐξῆς (10 καὶ 14 ἐδάφ.), καὶ ἀποβλέπει μόνους τοὺς χριςιανούς, ἐπειδὴ οἱ ἐθνικοί, καὶ ἐξαιρέτως οἱ Ῥωμαῖοι, ἦσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τόσον φθαρμένοι, ὥςε δὲν εἶχαν πλέον πῶς νὰ φθαρθῶσι περισσότερον. — ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΠΟΙ. Δὲν ἔσω-

(1) S. Ambros. *Commentar. in Epistol. II, ad Timoth.* II, 26. (2) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 233-234. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 1, στλ. 134.

σεν ἡ γλῶσσα παρὰ τὸ ῥῆμα Χαλῶ (abattre, ruiner)· ὅθεν ἐγεννήθη τὸ Χαλέπτω, καὶ τὸ Χαλεπός. Καιροὶ χαλεποὶ λοιπὸν, κατὰ τὴν σημασίαν ταύτην, εἶναι Καιροὶ χαλασμένοι, φθαρμένοι, ὁποῖοι ἀληθῶς καὶ ἦσαν οἱ χρόνοι τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Τιμοθέου, ὅτε ἐβασίλευεν ὁ ἄγριος καὶ βωμολόχος τύραννος, ὁ Νέρων, διάδοχος ὄχι ἡμερωτέρων τυράννων τῶν πρὸ αὐτοῦ, τοῦ Κλαυδίου, τοῦ Καλιγούλα, τοῦ Τιβερίου, καὶ τοῦ ὑποκρινομένου τὸν πατέρα Αὐγούστου, γεννημένων ἀπὸ καιροὺς ἄλλους χαλασμένους τῶν ἐμφυλίων τῆς Ῥώμης πολέμων. Εἰς τοιούτους καιροὺς, καὶ ὑποκάτω εἰς τοιούτους μιαροὺς δεσπότας, οἱ δεσποζόμενοι ἐξαναγκης τῶν δεσποτῶν τὰ ἤθη ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν. Ἐσπούδασαν ἐξ αὐτῶν τινὲς νὰ φύγωσι τὴν κοινὴν φθορὰν καὶ τὸν καθολικὸν χαλασμὸν, καταφεύγοντες εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων, ἢ εἰς τὴν νέαν φιλοσοφίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλὰ τὰ χαλασμένα δὲν ἀνεγείρονται οὐδ' ἀνακαιρουργεύονται τόσον εὔκολα· ὅθεν οἱ χαλεποὶ καιροὶ, σημαίνουν ἔτι Καιροὺς δυσκόλους, βαρεῖς ἐπικινδύνους (κατὰ τὸ « Χαλεπὴ νόσος »). Καθὼς μεταξὺ τῶν Στωϊκῶν ἐφάνησαν πολλοὶ ψευδοφιλόσοφοι, παρόμοια καὶ ἀπὸ τοὺς νεοφύτους χριστιανοὺς πολλοὶ δὲν ἤργησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν συνήθη των φθοράν. Τοῦ πρώτου μάρτυρα ἔχομεν τὸν καλὸν Ἐπίκτητον, « Στωϊκὸν δὲ δείξατέ μοι, εἴ τινα » ἔχετε... Δείξατ'· ἐπιθυμῶ τινα, νὴ τοὺς Θεοὺς, ἰδεῖν Στωϊ» κόν· ἀλλ' οὐκ ἔχετε τὸν τετυπωμένον δεῖξαι, κ. τ. λ. » (1). Τὸ περὶ τῶν χριστιανῶν μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, καὶ ἀπὸ τὸν συναπόστολον αὐτοῦ Πέτρον, ὅστις παρομοιάζει τοὺς ψευδοχριστιανοὺς μὲ τοὺς σκύλους « Κύων » ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα » (2).

(1) Ἀρριαν. Διατρ. Ἐπικτ. II, 19, § 22-25.——(2) Β', Πέτρ. β', 22.

www.libtool.com.cn

2. ΦΙΛΑΥΤΟΙ... ΑΝΟΣΙΟΙ. κ. τ. λ. Σχῆμα τὸ λεγόμενον, κατὰ τοὺς τεχνικοὺς, Συναθροισμός, ὅτε διάφορα ὀνόματα, ῥήματα ἢ καὶ προθέσεις, ἀκολουθοῦν μία κατόπιν τῆς ἄλλης, χωρὶς σύνδεσιν, ὡς ἐθῶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐπίθετα. Τὸν ὠνόμαζαν καὶ Ἐπιτροχασμόν (1). Παρόμοιος συναθροισμὸς καὶ τὴν λέξιν καὶ τὸ νόημα εἶναι τοῦ Καιέρωνος (ἔζησε κ' ἐκεῖνος κ' ἐσφάγη εἰς Καιροὺς χαλεποὺς, ἢ ὡς τοὺς ὠνόμαζε, φρικτοὺς, tempora formidolosa), τὸν ὁποῖον φέρει εἰς παράδειγμα ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξηγητάς: Cupidus, intemperans, petulans, superbus, impius in parentes, ingratus in amicos, infestus in cognatos, in superiores contumax, in æquos et pares fastidiosus, in inferiores crudelis, etc. (2), ἤγουν « Πλεονέκτης, ἀκόλαστος, προπέτης, ὑπερήφανος, ἀνόσιος εἰς » γονεῖς, ἀχάριστος εἰς φίλους, δυσμενὴς εἰς συγγενεῖς, ἀπειθὴς » εἰς τοὺς ὑπερέχοντας, καταφρονητὴς τῶν ὁμοίων καὶ ἴσων, » σκληρὸς εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους ». — ΦΙΛΑΥΤΟΙ. Ἰδοὺ ἡ πρώτη καὶ ἀέναος πηγὴ τῶν ἐξῆς ὅλων κακιῶν. « Φιλαυτία, τὸ » πάντα πρὸς τὰ ἑαυτῷ ἀρέσκοντα πράττειν » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Εἷς τῶν φιλοσόφων τὴν γλῶσσαν εἶναι μέση λέξις (ὡς καὶ ἡ Φιλοτιμία, καὶ ἄλλαι πολλαί), ἤγουν σημαίνει πρῶτον τὴν καθενὸς πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην, φυτευμένην ἀπ' αὐτὸν τὸν δημιουργὸν εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας μας. Τοιαύτη ἀγάπη εἶναι τόσον φυσικὴ, ὥστε πιστεύεται ὡς ἀποδειγμένη ἀλήθεια τὸ,

Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διατήρησις τῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτή μας ἡ

(1) Ernesti, *Lexic. technol. græc. Rhetor.* pag. 135.
(2) Ἴδε Cicer. *ad Herenn.* IV, 40.

www.libtool.com.cn
ὕπαρξις συνοδεύεται μὲ πολλὴν ἡδονὴν, ἡ δὲ ἡδονὴ δελεάζει καὶ φθείρει τὴν κρίσιν, ὥστε νὰ κρίνωμεν ἀναγκαῖα καὶ τὰ μὴ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἰδίαν συντήρησιν, νὰ πολυπλασιάζωμεν τὰς χρείας καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ἕως νὰ σφετεριζώμεθα καὶ τὰ εἰς ἄλλους ἀναγκαῖα ἢ χρήσιμα· διὰ ταῦτα ἐκρίθη δικαίως καὶ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους ἡ τόση φιλαυτία κακίστη φιλαυτία, χωρὶς νὰ τὴν σημάνωσι μὲ ἰδιαίτερον ὄνομα. « Μὴ γὰρ οὐ μάτην (λέγει ὁ » Ἀριστοτέλης) τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχῃ φιλίαν ἕκαστος· ἀλλ' ἐστὶ » τοῦτο φυσικόν· τὸ δὲ φίλαυτον εἶναι ψέγεται δικαίως. Οὐκ » ἔστι δὲ τοῦτο φιλεῖν ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ φιλεῖν. » Καθάπερ καὶ τὸ Φιλοχρήματον (1)... Τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ » πολλοί· διὸ καὶ ἡ προσηγορία γεγένηται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ, » φαύλου ὄντος· δικαίως δὴ τοῖς οὕτω Φιλαύτοις ὀνειδίζεται » (2). Οἱ μεταγενέστεροι θέλοντες νὰ διακρίνωσιν ἀπὸ τὴν φυσικὴν φιλαυτίαν (amour de soi) τὴν αἰσχίστην ταύτην φιλαυτίαν (amour propre, égoïsme) τὴν ὠνόμασαν Αὐτοφιλαυτίαν (3). —ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΙ. Δευτέρα πηγὴ, ἡ μᾶλλον ῥίζα ὅλων τῶν κακιῶν, ὡς τὴν ὠνόμασεν ἀνωτέρω (4), ἡ Φιλαργυρία, θυγάτηρ τῆς Φιλαυτίας· διότι ὅστις πολυπλασιάζει τὰς χρείας καὶ τὰς ἐπιθυμίας του, φέρεται φυσικὰ εἰς τὴν δίψαν τοῦ ἀργυρίου, ὡς μέσου νὰ τὰς πληρώνῃ. — ΑΛΑΖΟΝΕΣ. Ὁ φίλαυτος, ὡς πλεονεκτεῖ εἰς τὰ χρήματα, οὕτως ἐπιθυμεῖ νὰ τιμᾶται ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ παρὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ, διὰ νὰ σφετερισθῇ τὴν τιμὴν, ἀλαζονεύεται, κομπάζει, περιαυτολογεῖ, καυχᾶται εἰς ψευδῆ προτερήματα, ἐξορεῖ κατορθώματα καὶ ἀνδραγαθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπραξε, οὐδ'

(1) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. II, 2, § 6, σελ. 34. — (2) Ὁ αὐτ. Ἠθικ. Νικομ. IX, 8, σελ. 179. — (3) Ἴδε πάλ. εἰς τὰ Ἠθικ. Νικομ. σημ. σελ. 325. — (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 10, σελ. 217.

www.libtool.com.cn
εἶναι ἱκανὸς νὰ πράξῃ. — ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΙ. Ὡς ἐδῶ, οὕτω καὶ εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν (1), συγκαταριθμεῖ τοὺς ὑπερηφάνους μὲ τοὺς ἀλαζόνας· ὅπου ὁ Θεοδώρητος λέγει, « Ἀλαζόνας » τοὺς μηδεμίαν μὲν ἔχοντας πρόφασιν εἰς φρονήματος » ὄγκον, μάτην δὲ φυσιομένους (γρ. φυσιουμένους) » (2). Ἀδελφὴ τῆς Ἀλαζονείας (vanité) εἶναι ἡ Ὑπερηφανία (orgueil). Μητέρα ἔχουν καὶ αἱ δύο τὴν Φιλαυτίαν· « Φιλαυτίας, » ὑπερηφανίας » λέγει ὁ Φώτιος. Ὁ Ὑπερήφανος Θέλει νὰ φαίνεται ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, καυχώμενος εἰς προτερήματα ἀληθινὰ, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Οἰκουμένιος, » Ὑπερηφάνους λέγει τοὺς » κατὰ τῶν οὐκ ἐχόντων ἐφ' οἷς ἔχουσι φυσωμένους » (3)· ἐξεναντίας ὁ Ἀλαζὼν καυχᾶται εἰς ψευδῆ προτερήματα. Ἀλλ' ἡ συχνή του καύχησις πείθει πολλοὺς μωροὺς καὶ πολλοὺς πανούργους νὰ τὸν τιμῶσι δι' αὐτὰ, οἱ μὲν μωροὶ, διὰ μωρίαν, οἱ δὲ πανοῦργοι διὰ κολακείαν, καὶ μάλιστα ἂν ὁ Ἀλαζὼν ἦναι πλούσιος, καὶ ἀκολούθως ἱκανὸς νὰ εὐεργετῇ ἀσώτως ὅτινα κρίνῃ ἄξιον εὐεργεσίας. Ἀφοῦ ἀποκτήσῃ τὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἠλαζονεύετο τιμὴν, γίνεται Ὑπερήφανος, ἤγουν καυχᾶται εἰς κτῆμα ἀληθὲς, ἂν καὶ ψευδῶς ἀποκτημένον, ὡς καυχᾶται καὶ ὁ ἀπὸ λῃστείας πλούσιος ἴσα μὲ τὸν πλουτήσαντα ἀπὸ τοὺς κόπους του. — ΒΛΑΣΦΗΜΟΙ. Βλασφήμους ἐξήγησαν ἐδῶ τινὲς (4) τοὺς βλασφημοῦντας εἰς Θεὸν καὶ τὰ Θεῖα (blasphémateurs)· καὶ τοῦτο φαίνεται πιθανὸν, ἂν τὸ παραβάλῃς μὲ τὸ Θεοσυγεῖς τοῦ παραλλήλου ῥητοῦ, « Καταλάλους, » Θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας κ. τ. λ. » (5),

(1) Πρὸς Ῥωμ. α', 30. — (2) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 176. — (3) IDEM, *ibid.* tom. II, pag. 1377. — (4) ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testament.* vol. V, pag. 91. — (5) Πρὸς Ῥωμ. α', 30.

www.hellenicdigitallibrary.com.cn

ἐξηγῶν τὸ Θεοσυγεῖς, ἐνεργητικῶς, ὡς τὸ ἐξήγησαν ἐκεῖ ὁ Θεοδώρητος καὶ ὁ Οἰκουμένιος, « Οὐ τοὺς ὑπὸ Θεοῦ μισουμένους, ἀλλὰ τοὺς μισοῦντας Θεόν » (1). Ἄλλοι ὅμως ἐνόησαν τοὺς ἐδῶ Βλασφήμους συνωνυμικῶς μὲ τοὺς ἐκεῖ Καταλάλους (médisans)· καὶ τοῦτο μὲ φαίνεται πιθανώτερον. Ὁ ἁλαζὼν, μεθυσμένος ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν ἰδίων ἐπαίνων, δὲν ὑποφέρει ν' ἀκούῃ ἐπαινουμένους ἄλλους· ὅθεν κλίνει φυσικὰ εἰς καταλαλίαν, συνώνυμον τῆς βλασφημίας κατὰ τὸν Σουΐδαν, « Καταλαλία, ἡ εἴς τινας ὑπό τινων βλασφημία, » παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ ».— ΓΟΝΕΥΣΙΝ ΑΠΕΙΘΕΙΣ. Ἡ εἰς τοὺς γονεῖς ἀπείθεια, καὶ ἀνυποταξία ὑποθέτει τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀχαριστίαν καὶ καταφρόνησιν τῶν τέκνων· ἤγουν διάθεσιν ψυχῆς τόσον κακὴν καὶ τόσον ἐναντίαν εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὥστε ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ νομοθετηθῇ γραπτῶς ἡ ἐναντία της διάθεσις « Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου κ. τ. λ. » (2). Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐκόλαζε μὲ ποινὴν θανάτου τοὺς κακολογοῦντας ἢ κτυποῦντας πατέρα ἢ μητέρα (3), τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω ὁ Ἀπόστολος ὠνόμασε Πατραλοίας καὶ Μητραλοίας (4). Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἔκαμναν ἄτιμον τὸν τύπτοντα, ἢ μὴ τρέφοντα (ἂν ἡ χρεία τὸ ἐκαλοῦσε) τοὺς γονεῖς του (5), ἤγουν τὸν ἐξέρευαν ὅλα του τὰ πολιτικὰ δίκαια. Ἔκριναν τὴν τοιαύτην ἀχαριστίαν ἀσέβειαν εἰς αὐτοὺς τοὺς θεοὺς καὶ ἀληθινὴν τῆς ψυχῆς θηριωδίαν. Ὁ Τηλέμαχος ἀποστρέφεται τὴν συμβουλὴν νὰ ἐξοικίσῃ τὴν μητέρα του; φοβούμενος τὰς Ἐρινύας·

---

(1) Suicer. *Thesaus. ecclesiast.* tom. I, pag. 1386. (2) Ἐξόδ. κ', 12. (3) Αὐτόθ. κα', 15-16. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 9, σελ. 83. (5) Sam. Pet. *Comment. in leg. attic.* II, 4, pag. 240-241.

www.libtool.com.cn

Ἀντίνο', οὔπως ἔστι δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι,
Ἣ μ' ἔτεχ', ἣ μ' ἔθρεψε·——————
——— Ἐπεὶ μήτηρ συγερὰς ἀράσετ' Ἐρινῦς,
Οἴκου ἀπερχομένη· νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
Ἔσσεται (1).———————

Οἱ παλαιοὶ, καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, ἐσυμβούλευαν, ἀμέσως μετὰ τὸ εἰς Θεὸν σέβας, τὴν εἰς τοὺς γονεῖς χρεωσουμένην ἀγάπην καὶ τιμήν. Τοῦ Θεόγνιδος εἶναι τὸ,

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι πατρὸς καὶ μητρὸς ἄμεινον
Ἔπλετο, τοῖς ὁσίη, Κύρνε, μέμηλε δίκη (2).

Εἶπε καὶ ὁ Εὐριπίδης,

Ὅσις δὲ τοὺς τεκόντας ἐν βίῳ σέβει,
Ὅδ' ἐστὶ καὶ ζῶν καὶ θανὼν θεοῖς φίλος (3).

Ἀλλὰ κάνεῖς ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς δὲν ἐπαράσησε τόσον ζωηρὰ τὸ ἀπαραίτητον καὶ ἱερὸν τοῦτο χρέος, ὡς ὁ Σωκράτης. Ὅσα λέγει περὶ τούτου πρὸς τὸν υἱόν του Λαμπροκλέα (4), ἃς νομίζωνται ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ μειράκια ὡς λεγόμενα πρὸς αὐτοὺς, τώρα μάλιστα, ὅτε ἐλεύθεροι ἀπὸ τυράννους δὲν ἔχουν πλέον πρόφασιν νὰ ἀμελῶσι τὰ καθήκοντα. — ΑΧΑΡΙΣΤΟΙ. Εἰς ὅλους εἶναι γνωστὸν τί σημαίνει ἡ ἀχαριστία, καὶ πόσον ἀχρείαν ψυχὴν ὑποθέτει τὸ πάθος τοῦτο·

Ὅτου δ' ἀπορρεῖ μνῆσις εὖ πεπονθότος,
Οὐκ ἂν γένοιτό ποθ' οὗτος ΕΥΤΕΝΗΣ ἀνήρ (5).

Οὐδ' ΕΥΣΕΒΗΣ βέβαια, ἐπειδὴ ἡ ἀχαριστία εἶναι, κατὰ τὸν

(1) Ὀδυσσ. β', 130 131, 135-137. Ἰδ. καὶ Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ ἡμέρ. 185-188. (2) Θεογν. 133-134. (3) Εὐριπίδ. παρὰ τῷ Στοβ. 77, σελ. 454. (4) Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 2, § 1-14, σελ. 45-48. (5) Σοφοκλ. Αἴαντ. 523.

www.libtool.com.cn
Σωκράτην « Εἰλαρινὴς ἀδικία » (1), τῆς ἀσεβείας ἀχώριστος. — ΑΝΟΣΙΟΙ. Ὠνόμασε καὶ πρότερον (2) τοὺς Ἀνοσίους συνάψας αὐτοὺς μὲ τοὺς Βεβήλους. « Ἀνόσια, βέβηλα, « ἄδικα, ἄνομα » λέγει ὁ Ἡσύχιος· ἄλλα δὲ Γλωσσάρια : « Ἀνόσιον, βέβηλον, μιαρὸν, ἀνίερον, ἄθυτον » (3). Ἀκριβέστερα ὅμως νὰ κατανοήσῃ τις τὴν σημασίαν τοῦ Ἀνόσιος δὲν ἐμπορεῖ, πλὴν ἀντιβάλλων αὐτὸ εἰς τὸ Πανοσιώτατος, τίτλον διδόμενον συνήθως εἰς τοὺς ἱερωμένους, διότι τοὺς κρίνομεν ὡς ὄντας, καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἦναι, μακρυσμένους ἀπὸ πᾶσαν ἀδικίαν, ἀνομίαν καὶ μιαρίαν, εἰς ἕνα λόγον, ἀξίους θύτας τοῦ Θεοῦ καὶ διακόνους.

3. ἌΣΤΟΡΓΟΙ. Κυρίως, οἱ μὴ ἀγαπῶντες τοὺς συγγενεῖς, « Ἄφιλοι πρὸς τοὺς οἰκείους » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Οἰκουμένιος (4), καὶ πλατύτερον, οἱ μὴ ἀγαπῶντες κἀνένα, ὡς εἶναι οἱ φίλαυτοι. Ὠνόμασε τοὺς Ἀσόργους καὶ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν, ὅπου ὁ Θεοδώρητος ἐξηγεῖ, « Τοὺς φιλίας νόμους » μαθεῖν οὐκ ἐθέλοντας » καὶ ὁ Οἰκουμένιος, « Τοὺς ἀπηνεῖς » καὶ ἀφίλους » (5). Πῶς θέλεις νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους ὅσις ἐξεκένωσε τὸν θησαυρὸν τῆς ἀγάπης ὅλον εἰς ἑαυτόν; — ἈΣΠΟΝΔΟΙ. Τοὺς ὀνομάζει καὶ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους, ὅπου ὁ Οἰκουμένιος λέγει « Τοὺς ἀδιαλλάκτους καὶ μνησικά- » κους » (6). Πλατύτερον ὁ Ζωναρᾶς, « Ἀσπόνδους, ἐχθροὺς » ἀγρίους, ἀδιαλλάκτους, μνησικάκους, ἀνελεήμονας, τοὺς » ἀκαμπεῖς καὶ ἀνενδότους πρὸς ἔλεον » (7). Ἐχθρὸν

(1) Ξενοφ. Ἀπομνημ. σελ. 45. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 9. (3) Bekker, *Anecdot. græc.* pag. 406. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 561. (5) Idem, *ibid.* pag. 560. (6) Idem, *ibid.* pag. 557. (7) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 312.

www.libtool.com.cn
ἄσπονδον ὠνόμαζαν οἱ παλαιοὶ, καὶ ὀνομάζομεν ἀκόμη σήμερον, τὸν μὴ θέλοντα νὰ διαλλαχθῇ μὲ τὸν ὄντα ἢ νομιζόμενον ἀδικητήν του· χαρακτηριστικὸν καὶ τοῦτο τῆς Φιλαυτίας. Ὁ Φίλαυτος εἶναι ἀληθινὸς εἰδωλολάτρης· αὐτὸ του τὸ πρόσωπον ἀγαπᾷ, σέβεται καὶ προσκυνεῖ μόνον, ὡς εἴδωλον, καὶ εἰς αὐτὸ θυσιάζει συγγενεῖς, φίλους, καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν πατρίδα, ἂν τὸ κρίνῃ εἰς ἑαυτὸν συμφέρον. Ὅ,τι λοιπὸν ἄτιμον ἢ ἄδικον νομίσῃ ὅτι ἐπράχθη εἰς τὸ εἴδωλόν του, τὸ κρίνει ἀσυγχώρητον ἀσέβειαν. — ΔΙΑΒΟΛΟΙ. Ἐξηγήθη καὶ πρότερον (1). Ἐδῶ λέγει ὁ Θεοφύλακτος, « Διάβολοι, τουτέστι πάντας κακολογοῦν-» τες. Ὁ γὰρ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς ἀγαθὸν, διαβάλλει, παρα-» μυθίαν τινὰ περιποιούμενος, τῷ δοκεῖν, καὶ ἐπαινῶν » (2). — ΑΚΡΑΤΕΙΣ. Ἀκρατὴς (incontinent) λέγεται ὅστις δὲν ἰσχύει νὰ κρατήσῃ, ἤγουν νὰ χαλινώσῃ τὰς ἐπιθυμίας του, καὶ τοῦτο διαφέρει ἀπὸ τὸν Ἀκόλαστον (débauché, libertin), ὅτι τὰς πληρόνει ὄχι διότι τὰς κρίνει καλὰς, ἀλλὰ διότι δὲν εἶναι καλὸς νὰ τὰς κρατήσῃ, κατὰ τὴν ὀργιζομένην Μήδειαν,

Καὶ μανθάνω μὲν οἷ᾽ τολμήσω κακά,
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων (3)·

ὁ δὲ ἀκόλαστος καὶ τὰς πληρόνει, καὶ δικαιολογεῖ τὴν πλήρωσιν αὐτῶν, ὡς ἀναγκαίαν, ἢ κἂν ἄμεμπτον. Καὶ κατὰ τὴν εὐφυεστάτην τοῦ Ἀριστοτέλους παραβολὴν, ὁ μὲν Ἀκρατὴς ὁμοιάζει πόλιν, ἥτις ἔχει νόμους δικαίους, ἀλλὰ δὲν τοὺς φυλάσσει· ὁ δὲ Ἀκόλαστος, πόλιν φυλάσσουσαν νόμους κακούς (4). — ΑΝΗ-

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 129. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 648. (3) Εὐριπίδ. Μηδ. 1079. (4) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομ. VII, 10, σελ. 138.

ΜΕΡΟΙ « Ὡμοί καὶ ἀπάνθρωποι » κατὰ τὸν Οἰκουμένιον (1), ἤγουν « Ἄγριοι πολῖται » ὡς ὀνομάζει ὁ Ξενοφῶν τοὺς ἀπατεῶνας, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς κλέπτας, τοὺς φιλοκερδεῖς (2), ὁποῖοι φυσικὰ πρέπει νὰ ἦναι οἱ φίλαυτοι. — ΑΦΙΛΑΓΑΘΟΙ. « Ἐχθροὶ παντὸς ἀγαθοῦ » (πράγματος ἢ προσώπου δηλαδὴ) ὡς τὸ ἐξηγοῦν ὁ Οἰκουμένιος καὶ ὁ Θεοφύλακτος (3).

4. ΠΡΟΔΟΤΑΙ. Προδότας νοεῖ ἁπλῶς τοὺς ὁποιασδήποτε προδοσίας ἐνόχους, τοὺς κοινῶς ὀνομαζομένους καὶ Προδέτας (traîtres) καὶ Καταδότας (délateurs), καὶ ἐξαιρέτως τοὺς τότε συγχρόνους, καὶ τοὺς μετέπειτα ἐχθροὺς τῆς Θρησκείας, ὅσοι ἐπράδωσαν τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας. Τοιοῦτοι Καταδόται, πολλοὶ δὲ καὶ συκοφάνται, ἐφάνησαν εἰς τὸν κινηθέντα πρῶτον διωγμὸν τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνεφύοντο, ὁσάκις ἀνεφύετο νέος διωγμός, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν Πλινίου τοῦ νεωτέρου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανόν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν τούτου εἰς τὸν Πλίνιον (4), καὶ ἀπὸ ἄλλας ἄλλων Αὐτοκρατόρων διαταγάς (5). — ΠΡΟΠΕΤΕΙΣ. « Θρασεῖς καὶ οὐδὲν βεβηκὸς ἔχοντες » κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Οἰκουμενίου (6). Ἔσωσε τὴν λέξιν ἡ κοινὴ γλῶσσα παροξυτόνως, Προπέτης (insolent), σημαίνουσα τὸν Θρασὺν, πλέον ὅμως κατὰ λόγους ἢ κατὰ πράξεις. Ὁ Σουΐδας λέγει « Προ- » πετὴς, εἰς τοὔμπροσθεν νενευκώς... Προπετὴς δὲ καὶ ὁ » πρόγλωσσος », καὶ « Προπέτεια, ἡ ἀχαλίνωτος γλῶσσα ».

---

(1) Suicer, *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, στηλ. 344. — (2) Ξενοφ. Κύρ. παιδ. I, 6, § 34. — (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 596. — (4) Plin. Secund. *Epistol. X*, 97, 98. Ἴδε καὶ Εὐσέβ. Παμφ. Ἐκκλησ. ἱστορ. III, 33. — (5) Ἴδ. τὸν αὐτ. αὐτόθ. IV, 9 καὶ 13. — (6) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 849.

www.libtool.com.cn

Καὶ εἰς ταύτην τὴν μεταφορικὴν σημασίαν εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸν Ἱπποκράτην, « Ταχυγλωσσότεροι προπετέως » (1). Ἡ διαφορὰ τοῦ τόνου πιθανὸν ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸν παραιμάζοντα Ἑλληνισμόν. Ὁ Μοσχόπουλος (γραμματικὸς τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος) λέγει, « Προπετὴς ὁ ἔμπροσθεν » κείμενος, Προπέτης δὲ, ὁ παρὸν (γρ. παρὰ καιρὸν) » παῤῥησιαζόμενος κ. τ. λ. » (2). — ΤΕΤΥΦΩΜΕΝΟΙ. « Οἷον ἀπενοίας πλήρεις » ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν Οἰκουμένιον (3), ἤγουν γεμισμένοι μανίαν. Ὁ δὲ Σουΐδας « Τύφος, ἀλαζονεία, » μανία· ἡ δὲ (ἴσ. γὰρ) τοιοῦτος ἀγνοεῖ καὶ ὡς τετύφωται ». Ἴδε καὶ τὰ πρότερον (4) λεχθέντα. — ΦΙΛΗΔΟΝΟΙ. Ἔπαθε καὶ τοῦτο τὸ ἐπίθετον τὴν αὐτὴν τύχην τοῦ Φίλαυτοι. Ἡ ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι πρᾶγμα ψεκτόν· ἐξεναντίας συμβάλλει εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Πρώτη του ἡδονὴ, αὐτὴ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς ἡ συναίσθησις, τὸν κινεῖ φυσικὰ νὰ ζητῇ καὶ νὰ προκρίνῃ ὅσα τοῦ φυλάσσουν, καὶ νὰ φεύγῃ ὅσα τοῦ φθείρουν τὴν ζωήν· τὰ πρῶτα εἶναι καὶ αὐτὰ ἡδονικά, ὡς ἡ τροφὴ καὶ ἡ σκέπη, καθὼς τὰ δεύτερα, ἐπίπονα καὶ λυπηρά, ὡς ἡ πεῖνα, τὸ κρύος καὶ ἄλλαι σωματικαὶ κακοπάθειαι. Ἕως ἐδῶ ἡ ἡδονὴ εἶναι αὐτῆς τῆς ζωῆς φυσικὸν ἐπακολούθημα, ἀναγκαῖον εἰς τῆς ζωῆς τὴν διατήρησιν. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο. Ὡς λογικὸν ζῶον, καθόσον ἀνεπτύσσετο ὁ νοῦς του, ἐπενόησε νέας ἡδονὰς, τελειοποιῶν τὰ πρῶτα ἁπλᾶ καὶ ὀλίγα μέσα τῆς ὑπάρξεώς του, ἐπιθυμῶν ὄχι μόνον νὰ ζῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ καλοζῇ. Τὴν πρώτην του καλύβην ἐμετάβαλεν εἰς κατοίκημα κτιστὸν ἀπὸ λίθους καὶ ξύλα· ἀντὶ δερμάτων ζώων,

---

(1) Ἱπποκρ. Ἐπιδημ. IV, 23, σελ. 761, Lind. — (2) Ἰδ. Σημ. τῶν κριτικ. εἰς τὸν Ἡσύχ. λέξ. Προπετής. — (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1348. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 124 καὶ 202.

www.libtool.com.cn
μὲ τὰ ὁποῖα ἐσκέπαζε τὴν γύμνωσίν του, ἐπενόησε νὰ κουρεύῃ τὰ θέρματα, καὶ νὰ κατασκευάζῃ ἐξ αὐτῶν πιλωτὰ ἢ ὑφαντὰ φορέματα, καὶ ἀντὶ τῆς ἀμιῆς καὶ ἀκατεργάστου τροφῆς, νὰ ἀλέθῃ καὶ νὰ ἐψαίνῃ τὰ γεννήματα τῆς γῆς· καὶ οὕτω καθεξῆς νὰ πληρόνῃ τὰς φυσικάς του χρείας μὲ πλειοτέραν ἡδονήν. Οὐδ' ἕως ἐδῶ ἔχει τι ψεκτὸν ἡ φιληδονία. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ἂν ἔχῃ δίκαιον νὰ πληρόνῃ τὰς χρείας του μὲ ἡδονήν, εἶναι ὅμως περικυκλωμένος ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους ὁμοιοπαθεῖς, ὑποκειμένους εἰς τὰς αὐτὰς χρείας, ἐπιθυμοῦντας καὶ αὐτοὺς τὴν ἐκ τῆς πληρώσεως ἡδονήν. Ἀπὸ τὴν μὲ ἄλλους λοιπὸν ταύτην συμβίωσιν, καὶ τὰς κοινὰς ταύτας χρείας, γεννῶνται τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα. Καὶ ταῦτα εἶναι, νὰ μὴ ζημιώσῃς ἄλλους ἀπὸ τὰς χρείας των, διὰ νὰ πληρώσῃς τὰς ἰδικάς σου, νὰ μὴ βάλλῃς ἄλλους εἰς πόνους καὶ λύπας, διὰ νὰ χαίρῃς καὶ νὰ ἀπολαύσῃς σὺ ὅσα ἐπιθυμεῖς, εἰς ἕνα λόγον, νὰ μὴν ἀδικῇς κανένα, μηδὲ νὰ γίνεται ἡ εὐτυχία σου δυστυχία πολλῶν ἄλλων ἴσων καὶ ὁμοίων σου ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παραγγελίαν· « Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις· ἀλλ' ἐξ » ΙΣΟΤΗΤΟΣ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ » ἐκείνων ὑστέρημα » (1). Ἐνόσῳ τις περιωρίζεται εἰς ταῦτα τὰ ὅρια, μὴ φοβῆται τόκημα Φιλήδονος· δὲν ἔγινε ψογερὸν, πλὴν διότι, κατὰ δυστυχίαν, πλειότεροι εἶναι οἱ ὑπερβαίνοντες παρὰ τοὺς φυλάσσοντας αὐτὰ, πλειότεροι οἱ γινόμενοι « Φιλή- » δονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι » κατὰ τὴν ἐπίπονδος προστεθεῖσαν ταύτην σύγκρισιν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον. Μόνη ἡ παιδιόθεν χρηστὴ ἀγωγὴ δύναται νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ὀλέθριον κατάχρησιν τῶν ἡδονῶν. Ἂν οἱ γονεῖς, ἐνόοντες τὴν διδαχὴν μὲ τὸ ἴδιον παράδειγμα, προσέχωσι νὰ ἐξετάζωσι καὶ νὰ ζητῶσι

(1) Β', Πρὸς Κορινθ. η', 13.

www.libtool.com.cn

2. ΦΙΛΑΥΤΟΙ... ΑΝΟΣΙΟΙ. κ. τ. λ. Σχῆμα τὸ λεγόμενον, κατὰ τοὺς τεχνικοὺς, Συναθροισμός, ὅτε διάφορα ὀνόματα, ῥήματα ἢ καὶ προθέσεις, ἀκολουθοῦν μία κατόπιν τῆς ἄλλης, χωρὶς σύνδεσιν, ὡς ἐδῶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐπίθετα. Τὸν ὠνόμαζαν καὶ Ἐπιτροχασμόν (1). Παρόμοιος συναθροισμὸς καὶ τὴν λέξιν καὶ τὸ νόημα εἶναι τοῦ Καιέρωνος (ἔζησε κ' ἐκεῖνος κ' ἐσφάγη εἰς Καιροὺς χαλεποὺς, ἢ ὡς τοὺς ὠνόμαζε, φρικτοὺς, tempora formidolosa), τὸν ὁποῖον φέρει εἰς παράδειγμα ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξηγητάς: Cupidus, intemperans, petulans, superbus, impius in parentes, ingratus in amicos, infestus in cognatos, in superiores contumax, in æquos et pares fastidiosus, in inferiores crudelis, etc. (2), ἤγουν « Πλεονέκτης, ἀκόλαστος, προπέτης, ὑπερήφανος, ἀνόσιος εἰς » γονεῖς, ἀχάριστος εἰς φίλους, δυσμενὴς εἰς συγγενεῖς, ἀπειθὴς » εἰς τοὺς ὑπερέχοντας, καταφρονητὴς τῶν ὁμοίων καὶ ἴσων, » σκληρὸς εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους ». — ΦΙΛΑΥΤΟΙ. Ἰδοὺ ἡ πρώτη καὶ ἀένναος πηγὴ τῶν ἐξῆς ὅλων κακιῶν. « Φιλαυτία, τὸ » πάντα πρὸς τὰ ἑαυτῷ ἀρέσκοντα πράττειν » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Εἷς τῶν φιλοσόφων τὴν γλῶσσαν εἶναι μέση λέξις (ὡς καὶ ἡ Φιλοτιμία, καὶ ἄλλαι πολλαί), ἤγουν σημαίνει πρῶτον τὴν καθενὸς πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην, φυτευμένην ἀπ' αὐτὸν τὸν δημιουργὸν εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας μας. Τοιαύτη ἀγάπη εἶναι τόσον φυσική, ὥστε πιστεύεται ὡς ἀποδειγμένη ἀλήθεια τὸ,

Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διατήρησις τῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτή μας ἡ

(1) Ernesti, *Lexic. technol. græc. Rhetor.* pag. 135.
(2) Ἴδε Cicer. *ad Herenn.* IV, 40.

www.libtool.com.cn
ὕπαρξις συνοδεύεται μὲ πολλὴν ἡδονὴν, ἡ δὲ ἡδονὴ δελεάζει καὶ φθείρει τὴν κρίσιν, ὥστε νὰ κρίνωμεν ἀναγκαῖα καὶ τὰ μὴ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἰδίαν συντήρησιν, νὰ πολυπλασιάζωμεν τὰς χρείας καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ἕως νὰ σφετεριζώμεθα καὶ τὰ εἰς ἄλλους ἀναγκαῖα ἢ χρήσιμα· διὰ ταῦτα ἐκρίθη δικαίως καὶ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους ἡ τόση φιλαυτία κακίστη φιλαυτία, χωρὶς νὰ τὴν σημάνωσι μὲ ἰδιαίτερον ὄνομα. « Μὴ γὰρ οὐ μάτην (λέγει ὁ » Ἀριστοτέλης) τὴν πρὸς αὑτὸν ἔχῃ φιλίαν ἕκαστος· ἀλλ' ἐστὶ » τοῦτο φυσικόν· τὸ δὲ φίλαυτον εἶναι ψέγεται δικαίως. Οὐκ » ἔστι δὲ τοῦτο φιλεῖν ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ φιλεῖν. » Καθάπερ καὶ τὸ Φιλοχρήματον (1)... Τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ » πολλοί· διὸ καὶ ἡ προσηγορία γεγένηται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ, » φαύλου ὄντος· δικαίως δὴ τοῖς οὕτω Φιλαύτοις ὀνειδί- » ζεται » (2). Οἱ μεταγενέστεροι θέλοντες νὰ διακρίνωσιν ἀπὸ τὴν φυσικὴν φιλαυτίαν (amour de soi) τὴν αἰσχίστην ταύτην φιλαυτίαν (amour propre, égoïsme) τὴν ὠνόμασαν Αὐτοφιλαυτίαν (3). —ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΙ. Δευτέρα πηγὴ, ἢ μᾶλλον ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν, ὡς τὴν ὠνόμασεν ἀνωτέρω (4), ἡ Φιλαργυρία, θυγάτηρ τῆς Φιλαυτίας· διότι ὅστις πολυπλασιάζει τὰς χρείας καὶ τὰς ἐπιθυμίας του, φέρεται φυσικὰ εἰς τὴν δίψαν τοῦ ἀργυρίου, ὡς μέσου νὰ τὰς πληρώνῃ. — ΑΛΑΖΟΝΕΣ. Ὁ φίλαυτος, ὡς πλεονεκτεῖ εἰς τὰ χρήματα, οὕτως ἐπιθυμεῖ νὰ τιμᾶται ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ παρὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ, διὰ νὰ σφετερισθῇ τὴν τιμὴν, ἀλαζονεύεται, κομπάζει, περιαυτολογεῖ, καυχᾶται εἰς ψευδῆ προτερήματα, ἰσορεῖ κατορθώματα καὶ ἀνδραγαθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπραξε, οὐδ'

(1) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. II, 2, § 6, σελ. 34. — (2) Ὁ αὐτ. Ἠθικ. Νικομ. IX, 8, σελ. 179. — (3) Ἴδε τὰς εἰς τὰ Ἠθικ. Νικομ. σημ. σελ. 325. — (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 10, σελ. 217.

www.libtool.com.cn
εἶναι ἱκανὸς νὰ πράξῃ. — ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΙ. Ὡς ἐδῶ, οὕτω καὶ εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν (1), συγκαταριθμεῖ τοὺς ὑπερηφάνους μὲ τοὺς ἀλαζόνας· ὅπου ὁ Θεοδώρητος λέγει, « Ἀλαζόνας » τοὺς μηδεμίαν μὲν ἔχοντας πρόφασιν εἰς φρονήματος » ὄγκον, μάτην δὲ φυσιομένους (γρ. φυσιουμένους) » (2). Ἀδελφὴ τῆς Ἀλαζονείας (vanité) εἶναι ἡ Ὑπερηφανία (orgueil). Μητέρα ἔχουν καὶ αἱ δύο τὴν Φιλαυτίαν· « Φιλαυτίας, » ὑπερηφανίας » λέγει ὁ Φώτιος. Ὁ Ὑπερήφανος θέλει νὰ φαίνεται ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, καυχώμενος εἰς προτερήματα ἀληθινὰ, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Οἰκουμένιος, » Ὑπερηφάνους λέγει τοὺς » κατὰ τῶν οὐκ ἐχόντων ἐφ' οἷς ἔχουσι φυσωμένους » (3)· ἐξεναντίας ὁ Ἀλαζὼν καυχᾶται εἰς ψευδῆ προτερήματα. Ἀλλ' ἡ συχνή του καύχησις πείθει πολλοὺς μωροὺς καὶ πολλοὺς πανούργους νὰ τὸν τιμῶσι δι' αὐτὰ, οἱ μὲν μωροὶ, διὰ μωρίαν, οἱ δὲ πανοῦργοι διὰ κολακείαν, καὶ μάλιστα ἂν ὁ Ἀλαζὼν ἦναι πλούσιος, καὶ ἀκολούθως ἱκανὸς νὰ εὐεργετῇ ἀσώτως ὅτινα κρίνῃ ἄξιον εὐεργεσίας. Ἀφοῦ ἀποκτήσῃ τὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἠλαζονεύετο τιμὴν, γίνεται Ὑπερήφανος, ἤγουν καυχᾶται εἰς κτῆμα ἀληθὲς, ἂν καὶ ψευδῶς ἀποκτημένον, ὡς καυχᾶται καὶ ὁ ἀπὸ λῃστείας πλούσιος ἴσα μὲ τὸν πλουτήσαντα ἀπὸ τοὺς κόπους του. — ΒΛΑΣΦΗΜΟΙ. Βλασφήμους ἐξήγησαν ἐδῶ τινὲς (4) τοὺς βλασφημοῦντας εἰς Θεὸν καὶ τὰ Θεῖα (blasphémateurs)· καὶ τοῦτο φαίνεται πιθανὸν, ἂν τὸ παραβάλῃς μὲ τὸ Θεοστυγεῖς τοῦ παραλλήλου ῥητοῦ, « Καταλάλους, » Θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας κ. τ. λ. » (5),

(1) Πρὸς Ῥωμ. α', 30. — (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 176. — (3) Idem, *ibid.* tom. II, pag. 1377. — (4) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* vol. V, pag. 91. — (5) Πρὸς Ῥωμ. α', 30.

www.libtool.com.cn

ἐξηγῶν τὸ Θεοσυγεῖς, ἐνεργητικῶς, ὡς τὸ ἐξήγησαν ἐκεῖ ὁ Θεοδώρητος καὶ ὁ Οἰκουμένιος, « Οὐ τοὺς ὑπὸ Θεοῦ μισουμένους, ἀλλὰ τοὺς μισοῦντας Θεόν » (1). Ἄλλοι δμως ἐνόησαν τοὺς ἐδῶ Βλασφήμους συνωνυμικῶς μὲ τοὺς ἐκεῖ Καταλάλους (médisans)· καὶ τοῦτο μὲ φαίνεται πιθανώτερον. Ὁ ἀλαζὼν, μεθυσμένος ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν ἰδίων ἐπαίνων, δὲν ὑποφέρει ν' ἀκούῃ ἐπαινουμένους ἄλλους· ὅθεν κλίνει φυσικὰ εἰς καταλαλίαν, συνώνυμον τῆς βλασφημίας κατὰ τὸν Σουΐδαν, « Καταλαλία, ἡ εἴς τινας ὑπό τινων βλασφημία, ἡ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ ».— ΓΟΝΕΥΣΙΝ ΑΠΕΙΘΕΙΣ. Ἡ εἰς τοὺς γονεῖς ἀπείθεια, καὶ ἀνυποταξία ὑποθέτει τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀχαριστίαν καὶ καταφρόνησιν τῶν τέκνων· ἤγουν διάθεσιν ψυχῆς τόσον κακὴν καὶ τόσον ἐναντίαν εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὥστε ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ νομοθετηθῇ γραπτῶς ἡ ἐναντία της διάθεσις « Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου κ. τ. λ. » (2). Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐκόλαζε μὲ ποινὴν θανάτου τοὺς κακολογοῦντας ἢ κτυποῦντας πατέρα ἢ μητέρα (3), τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω ὁ Ἀπόστολος ὠνόμασε Πατραλοίας καὶ Μητραλοίας (4). Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἔκαμναν ἄτιμον τὸν τύπτοντα, ἢ μὴ τρέφοντα (ἂν ἡ χρεία τὸ ἐκαλοῦσε) τοὺς γονεῖς του (5), ἤγουν τὸν ἐξέρευαν ὅλα του τὰ πολιτικὰ δίκαια. Ἔκριναν τὴν τοιαύτην ἀχαριστίαν ἀσέβειαν εἰς αὐτοὺς τοὺς Θεοὺς καὶ ἀληθινὴν τῆς ψυχῆς θηριωδίαν. Ὁ Τηλέμαχος ἀποστρέφεται τὴν συμβουλὴν νὰ ἐξοικίσῃ τὴν μητέρα του, φοβούμενος τὰς Ἐρινύας·

---

(1) Suicer. *Thesaus. ecclesiast.* tom. I, pag. 1386. (2) Ἐξόδ. κ', 12. (3) Αὐτόθ. κα', 15-16. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 9, σελ. 83. (5) Sam. Pet. *Comment. in leg. attic.* II, 4, pag. 240-241.

www.libtool.com.cn

Ἀντίνο', οὔπως ἔστι δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι,
Ἣ μ' ἔτεχ', ἣ μ' ἔθρεψε·——————
——— Ἐπεὶ μήτηρ συγερὰς ἀρήσετ' Ἐρινῦς,
Οἴκου ἀπερχομένη· νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
Ἔσσεται (1).———————

Οἱ παλαιοί, καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, ἐσυμβούλευαν, ἀμέσως μετὰ τὸ εἰς Θεὸν σέβας, τὴν εἰς τοὺς γονεῖς χρεωσουμένην ἀγάπην καὶ τιμήν. Τοῦ Θεόγνιδος εἶναι τὸ,

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι πατρὸς καὶ μητρὸς ἄμεινον
Ἔπλετο, τοῖς ὁσίη, Κύρνε, μέμηλε θέκη (2).

Εἶπε καὶ ὁ Εὐριπίδης,

Ὅσις δὲ τοὺς τεκόντας ἐν βίῳ σέβει,
Ὅδ' ἐστὶ καὶ ζῶν καὶ θανὼν θεοῖς φίλος (3).

Ἀλλὰ κἀνεῖς ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς δὲν ἐπαράσησε τόσον ζωηρὰ τὸ ἀπαραίτητον καὶ ἱερὸν τοῦτο χρέος, ὡς ὁ Σωκράτης. Ὅσα λέγει περὶ τούτου πρὸς τὸν υἱόν του Λαμπροκλέα (4), ἃς νομίζωνται ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ μειράκια ὡς λεγόμενα πρὸς αὐτούς, τώρα μάλιστα, ὅτε ἐλεύθεροι ἀπὸ τυράννους δὲν ἔχουν πλέον πρόφασιν νὰ ἀμελῶσι τὰ καθήκοντα. — ΑΧΑΡΙΣΤΟΙ. Εἰς ὅλους εἶναι γνωστὸν τί σημαίνει ἡ ἀχαριστία, καὶ πόσον ἀχρεῖαν ψυχὴν ὑποθέτει τὸ πάθος τοῦτο·

Ὅτου δ' ἀπορρεῖ μνῆσις εὖ πεπονθότος,
Οὐκ ἂν γένοιτό ποθ' οὗτος ΕΥΓΕΝΗΣ ἀνήρ (5).

Οὐδ' ΕΥΣΕΒΗΣ βέβαια, ἐπειδὴ ἡ ἀχαριστία εἶναι, κατὰ τὸν

(1) Ὀδυσσ. β', 130 131, 135-137. Ἰδ. καὶ Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ ἡμέρ. 185-188. (2) Θεογν. 133-134. (3) Εὐριπίδ. παρὰ τῷ Στοβ. 77, σελ. 454. (4) Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 2, § 1-14, σελ. 45-48. (5) Σοφοκλ. Αἴαντ. 523.

www.libtool.com.cn

Σωκράτην « Βίλαρινὴς ἀδικία » (1), τῆς ἀσεβείας ἀχώριστος. — ΑΝΟΣΙΟΙ. Ὠνόμασε καὶ πρότερον (2) τοὺς Ἀνοσίους συνάψας αὐτοὺς μὲ τοὺς Βεβήλους. « Ἀνόσια, βέβηλα, « ἄδικα, ἄνομα » λέγει ὁ Ἡσύχιος· ἄλλα δὲ Γλωσσάρια: « Ἀνόσιον, βέβηλον, μιαρὸν, ἀνίερον, ἄθυτον » (3). Ἀκριβέστερα ὅμως νὰ κατανοήσῃ τις τὴν σημασίαν τοῦ Ἀνόσιος δὲν ἐμπορεῖ, πλὴν ἀντιβάλλων αὐτὸ εἰς τὸ Πανοσιώτατος, τίτλον διδόμενον συνήθως εἰς τοὺς ἱερωμένους, διότι τοὺς κρίνομεν ὡς ὄντας, καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἦναι, μακρυσμένους ἀπὸ πᾶσαν ἀδικίαν, ἀνομίαν καὶ μιαρίαν, εἰς ἕνα λόγον, ἀξίους θύτας τοῦ Θεοῦ καὶ διακόνους.

3. ἌΣΤΟΡΓΟΙ. Κυρίως, οἱ μὴ ἀγαπῶντες τοὺς συγγενεῖς, « Ἄφιλοι πρὸς τοὺς οἰκείους » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Οἰκουμένιος (4), καὶ πλατύτερον, οἱ μὴ ἀγαπῶντες κἀνένα, ὡς εἶναι οἱ φίλαυτοι. Ὠνόμασε τοὺς Ἀστόργους καὶ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν, ὅπου ὁ Θεοδώρητος ἐξηγεῖ, « Τοὺς φιλίας νόμους » μαθεῖν οὐκ ἐθέλοντας » καὶ ὁ Οἰκουμένιος, « Τοὺς ἀπηνεῖς » καὶ ἀφίλους » (5). Πῶς θέλεις νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους ὅσις ἐξεκένωσε τὸν θησαυρὸν τῆς ἀγάπης ὅλον εἰς ἑαυτόν; — ἌΣΠΟΝΔΟΙ. Τοὺς ὀνομάζει καὶ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους, ὅπου ὁ Οἰκουμένιος λέγει « Τοὺς ἀδιαλλάκτους καὶ μνησικά- » κους » (6). Πλατύτερον ὁ Ζωναρᾶς, « Ἀσπόνδους, ἐχθροὺς » ἀγρίους, ἀδιαλλάκτους, μνησικάκους, ἀνελεήμονας, τοὺς » ἀκαμπεῖς καὶ ἀνενδότους πρὸς ἔλεον » (7). Ἐχθρὸν

(1) Ξενοφ. Ἀπομνημ. σελ. 45. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 9. (3) Bekker, *Anecdot. græc.* pag. 406. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 561. (5) Idem, *ibid.* pag. 560. (6) Idem, *ibid.* pag. 557. (7) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 312.

www.libtool.com.cn
ἄσπονδον ὠνόμαζαν οἱ παλαιοὶ, καὶ ὀνομάζομεν ἀκόμη σήμερον, τὸν μὴ θέλοντα νὰ διαλλαχθῇ μὲ τὸν ὄντα ἢ νομιζόμενον ἀδικητήν του· χαρακτηριστικὸν καὶ τοῦτο τῆς Φιλαυτίας. Ὁ Φίλαυτος εἶναι ἀληθινὸς εἰδωλολάτρης· αὐτὸ του τὸ πρόσωπον ἀγαπᾷ, σέβεται καὶ προσκυνεῖ μόνον, ὡς εἴδωλον, καὶ εἰς αὐτὸ θυσιάζει συγγενεῖς, φίλους, καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν πατρίδα, ἂν τὸ κρίνῃ εἰς ἑαυτὸν συμφέρον. Ὅ,τι λοιπὸν ἄτιμον ἢ ἄθικον νομίσῃ ὅτι ἐπράχθη εἰς τὸ εἴδωλόν του, τὸ κρίνει ἀσυγχώρητον ἀσέβειαν. — ΔΙΆΒΟΛΟΙ. Ἐξηγήθη καὶ πρότερον (1). Ἐδῶ λέγει ὁ Θεοφύλακτος, « Διάβολοι, τουτέστι πάντας κακολογοῦν» τες. Ὁ γὰρ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς ἀγαθὸν, διαβάλλει, παρα» μυθίαν τινὰ περιποιούμενος, τῷ δοκεῖν, καὶ ἐπινοῶν » (2). — ΆΚΡΑΤΕΙΣ. Ἀκρατὴς (incontinent) λέγεται ὅστις δὲν ἰσχύει νὰ κρατήσῃ, ἤγουν νὰ χαλινώσῃ τὰς ἐπιθυμίας του, καὶ τοῦτο διαφέρει ἀπὸ τὸν Ἀκόλαστον (débauché, libertin), ὅτι τὰς πληρόνει ὄχι διότι τὰς κρίνει καλὰς, ἀλλὰ διότι δὲν εἶναι καλὸς νὰ τὰς κρατήσῃ, κατὰ τὴν ὀργιζομένην Μήδειαν,

Καὶ μανθάνω μὲν οἷ᾽ τολμήσω κακά,
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων (3)·

ὁ δὲ ἀκόλαστος καὶ τὰς πληρόνει, καὶ δικαιολογεῖ τὴν πλήρωσιν αὐτῶν, ὡς ἀναγκαίαν, ἢ κἂν ἄμεμπτον. Καὶ κατὰ τὴν εὐφυεστάτην τοῦ Ἀριστοτέλους παραβολὴν, ὁ μὲν Ἀκρατὴς ὁμοιάζει πόλιν, ἥτις ἔχει νόμους δικαίους, ἀλλὰ δὲν τοὺς φυλάσσει· ὁ δὲ Ἀκόλαστος, πόλιν φυλάσσουσαν νόμους κακούς (4). — ΑΝΗ-

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 129. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 648. (3) Εὐριπίδ. Μηδ. 1079. (4) Ἀριστέλ. Ἠθικ. Νικομ. VII, 10, σελ. 138.

ΜΕΡΟΙ « Ὦμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι » κατὰ τὸν Οἰκουμένιον (1), ἤγουν « Ἄγριοι πολῖται » ὡς ὀνομάζει ὁ Ξενοφῶν τοὺς ἀπατεῶνας, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς κλέπτας, τοὺς φιλοκερδεῖς (2), ὁποῖοι φυσικὰ πρέπει νὰ ἦναι οἱ φίλαυτοι. — ΑΦΙΛΑΓΑΘΟΙ. « Ἐχθροὶ παντὸς ἀγαθοῦ » (πράγματος ἢ προσώπου δηλαδὴ) ὡς τὸ ἐξηγοῦν ὁ Οἰκουμένιος καὶ ὁ Θεοφύλακτος (3).

4. ΠΡΟΔΟΤΑΙ. Προδότας νοεῖ ἁπλῶς τοὺς ὁποιασδήποτε προδοσίας ἐνόχους, τοὺς κοινῶς ὀνομαζομένους καὶ Προδέτας (traîtres) καὶ Καταδότας (délateurs), καὶ ἐξαιρέτως τοὺς τότε συγχρόνους, καὶ τοὺς μετέπειτα ἐχθροὺς τῆς Θρησκείας, ὅσοι ἐπρόδωσαν τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας. Τοιοῦτοι Καταδόται, πολλοὶ δὲ καὶ συκοφάνται, ἐφάνησαν εἰς τὸν κινηθέντα πρῶτον διωγμὸν τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνεφύοντο, ὁσάκις ἀνεφύετο νέος διωγμός, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν Πλινίου τοῦ νεωτέρου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανὸν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν τούτου εἰς τὸν Πλίνιον (4), καὶ ἀπὸ ἄλλας ἄλλων Αὐτοκρατόρων διαταγὰς (5). — ΠΡΟΠΕΤΕΙΣ. « Θρασεῖς καὶ οὐδὲν βεβηκὸς ἔχοντες » κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Οἰκουμενίου (6). Ἔσωσε τὴν λέξιν ἡ κοινὴ γλῶσσα παροξυτόνως, Προπέτης (insolent), σημαίνουσα τὸν Θρασὺν, πλέον ὅμως κατὰ λόγους ἢ κατὰ πράξεις. Ὁ Σουΐδας λέγει « Προ- » πετὴς, εἰς τοὔμπροσθεν νενευκώς... Προπετὴς δὲ καὶ ὁ » πρόγλωσσος », καὶ « Προπέτεια, ἡ ἀχαλίνωτος γλῶσσα ».

---

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, στ. 344. — (2) Ξενοφ. Κύρ. παιδ. I, 6, § 34. — (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 596. — (4) Plin. Secund. *Epistol. X*, 97, 98. Ἴδε καὶ Εὐσέβ. Παμφ. Ἐκκλησ. ἱστορ. III, 33. — (5) Ἰδ. τὸν αὐτ. αὐτόθ. IV, 9 καὶ 13. — (6) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 849.

www.libtool.com

Καὶ εἰς ταύτην τὴν μεταφορικὴν σημασίαν εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸν Ἱπποκράτην, « Ταχυγλωσσότεροι προπετέως » (1). Ἡ διαφορὰ τοῦ τόνου πιθανὸν ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸν παρακμάζοντα Ἑλληνισμόν. Ὁ Μοσχόπουλος (γραμματικὸς τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος) λέγει, « Προπετὴς ὁ ἔμπροσθεν » κείμενος, Προπέτης δὲ, ὁ παρὸν (γρ. παρὰ καιρὸν) » παῤῥησιαζόμενος κ. τ. λ. » (2). — ΤΕΤΥΦΩΜΕΝΟΙ. « Οἷον ἀπενοίας πλήρεις » ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν Οἰκουμένιον (3), ἤγουν γεμισμένοι μανίαν. Ὁ δὲ Σουΐδας « Τύφος, ἀλαζονεία, » μανία· ἡ δὲ (ἴσ. γὰρ) τοιοῦτος ἀγνοεῖ καὶ ὡς τετύφωται ». Ἴδε καὶ τὰ πρότερον (4) λεχθέντα. — ΦΙΛΗΔΟΝΟΙ. Ἔπαθε καὶ τοῦτο τὸ ἐπίθετον τὴν αὐτὴν τύχην τοῦ Φίλαυτοι. Ἡ ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι πρᾶγμα ψεκτόν· ἐξεναντίας συμβάλλει εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Πρώτη του ἡδονὴ, αὐτὴ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς ἡ συναίσθησις, τὸν κινεῖ φυσικὰ νὰ ζητῇ καὶ νὰ προφυλάττῃ ὅσα τοῦ φυλάσσουν, καὶ νὰ φεύγῃ ὅσα τοῦ φθείρουν τὴν ζωήν· τὰ πρῶτα εἶναι καὶ αὐτὰ ἡδοναί, ὡς ἡ τροφὴ καὶ ἡ σκέπη, καθὼς τὰ δεύτερα, ἐπίπονα καὶ λυπηρὰ, ὡς ἡ πεῖνα, τὸ κρύος καὶ ἄλλαι σωματικαὶ κακοπάθειαι. Ἕως ἐδῶ ἡ ἡδονὴ εἶναι αὐτῆς τῆς ζωῆς φυσικὸν ἐπακολούθημα, ἀναγκαῖον εἰς τῆς ζωῆς τὴν διατήρησιν. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο. Ὡς λογικὸν ζῶον, καθόσον ἀνεπτύσσετο ὁ νοῦς του, ἐπενόησε νέας ἡδονὰς, τελειοποιῶν τὰ πρῶτα ἁπλᾶ καὶ ὀλίγα μέσα τῆς ὑπάρξεώς του, ἐπιθυμῶν ὄχι μόνον νὰ ζῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ καλοζῇ. Τὴν πρώτην του καλύβην ἐμετάβαλεν εἰς κατοίκημα κτιστὸν ἀπὸ λίθους καὶ ξύλα· ἀντὶ δερμάτων ζώων,

(1) Ἱπποκρ. Ἐπιδημ. IV, 23, σελ. 761, Lind. — (2) Ἰδ. Σημ. τῶν κριτικ. εἰς τὸν Ἡσύχ. λέξ. Προπετής. — (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1348. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 124 καὶ 202.

www.libtool.com.cn

μὲ τὰ ὁποῖα ἐσκέπαζε τὴν γύμνωσίν του, ἐπενόησε νὰ κουρεύῃ τὰ δέρματα, καὶ νὰ κατασκευάζῃ ἐξ αὐτῶν πιλωτὰ ἢ ὑφαντὰ φορέματα, καὶ ἀντὶ τῆς ὠμῆς καὶ ἀκατεργάστου τροφῆς, νὰ ἁλέσῃ καὶ νὰ ἑψαίνῃ τὰ γεννήματα τῆς γῆς· καὶ οὕτω καθεξῆς νὰ πληρόνῃ τὰς φυσικάς του χρείας μὲ πλειοτέραν ἡδονήν. Οὐδ' ἕως ἐδῶ ἔχει τι ψεκτὸν ἡ φιληδονία. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ἂν ἔχῃ δίκαιον νὰ πληρόνῃ τὰς χρείας του μὲ ἡδονήν, εἶναι ὅμως περικυκλωμένος ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους ὁμοιοπαθεῖς, ὑποκειμένους εἰς τὰς αὐτὰς χρείας, ἐπιθυμοῦντας καὶ αὐτοὺς τὴν ἐκ τῆς πληρώσεως ἡδονήν. Ἀπὸ τὴν μὲ ἄλλους λοιπὸν ταύτην συμβίωσιν, καὶ τὰς κοινὰς ταύτας χρείας, γεννῶνται τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα. Καὶ ταῦτα εἶναι, νὰ μὴ ζητῇς ἄλλους ἀπὸ τὰς χρείας των, διὰ νὰ πληρόνῃς τὰς ἰδικάς σου, νὰ μὴ βάλλῃς ἄλλους εἰς πόνους καὶ λύπας, διὰ νὰ χαίρῃς καὶ νὰ ἀπολαύῃς σὺ ὅσα ἐπιθυμεῖς, εἰς ἕνα λόγον, νὰ μὴν ἀδικῇς κἀνένα, μηδὲ νὰ γίνεται ἡ εὐτυχία σου δυστυχία πολλῶν ἄλλων ἴσων καὶ ὁμοίων σου ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παραγγελίαν· « Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις· ἀλλ' ἐξ » ΙΣΟΤΗΤΟΣ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ » ἐκείνων ὑστέρημα » (1). Ἐνόσῳ τις περικλείεται εἰς ταῦτα τὰ ὅρια, μὴ φοβῆται τὸ ὄνομα Φιλήδονος· δὲν ἔγινε ψογερὸν, πλὴν διότι, κατὰ δυστυχίαν, πλειότεροι εἶναι οἱ ὑπερβαίνοντες παρὰ τοὺς φυλάσσοντας αὐτὰ, πλειότεροι οἱ γινόμενοι « Φιλή- » δονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι » κατὰ τὴν ἐπίτηδες προστεθεῖσαν ταύτην σύγκρισιν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον. Μόνη ἡ παιδιόθεν χρηστὴ ἀγωγὴ δύναται νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ὀλέθριον καταχρησιν τῶν ἡδονῶν. Ἂν οἱ γονεῖς, ἐνόοντες τὴν διδαχὴν μὲ τὸ ἴδιον παράδειγμα, προσέχωσι νὰ ἐξετάζωσι καὶ νὰ ζητῶσι

(1) Β', Πρὸς Κορινθ. η', 13.

www.libtool.com.cn
λόγον ἀπὸ τὰ τέκνα των, καὶ πρὸ τῆς ἀπολαύσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν πάσης ἡδονῆς, ἤγουν νὰ τοὺς ἐρωτῶσι, Διὰ τί ζητοῦν τὴν ἡδονὴν, καὶ μετ' αὐτὴν, Πῶς καὶ πόσον ἠδύνθησαν· ἐὰν λέγω κάμνωσι τοιαύτην ἐξέτασιν, Θέλουν δώσειν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ διάγωσι βίον ἡδονικὸν, χωρὶς νὰ δουλόνωνται εἰς τὰς ἡδονάς. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς γνωρίζουν καὶ τὴν ἰσορίαν τῶν δύο σκύλων, γεννημένων ἀπὸ τὴν αὐτὴν σκύλαν, ἀλλ' ἀναθραμμένων ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν Λυκοῦργον (εἰς παράδειγμα τῶν Λακεδαιμονίων) οὕτως, ὥστε νὰ κατασταθῇ ὁ ἕνας χρήσιμος εἰς τὸ κυνήγιον, καὶ ὁ ἄλλος ζῶον ἀχρειέστατον διατρίβον εἰς τὸ μαγειρεῖον (1).

5. ΜΟΡΦΩΣΙΝ. Ἰσοδυναμεῖ ἡ λέξις μὲ τὸ Προσωπεῖον. Ὑποκρίνονται (λέγει) τὴν εὐσέβειαν, τὸ σχῆμά της μόνον φέροντες; « Ἄψυχον καὶ νεκρὸν, καὶ σχῆμα μόνον καὶ τύπον καὶ » ὑπόκρισιν δηλοῦν, » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (2). Ἐκ τούτου ἔπλασαν οἱ Πατέρες καὶ λέξιν τὸ Ἐπιμορφάζω, οἷον « Εὐσέβειαν ἐπιμορφάζων » (3), ἤγουν Εὐσέβειαν ὑποκρινόμενος. — ΔΥΝΑΜΙΝ ΗΡΝΗΜΕΝΟΙ. Παρόμοιον τοῦ λεγομένου πρὸς τὸν Τίτον, « Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ » ἔργοις ἀρνοῦνται » (4). Τὸ Δύναμιν ἐξηγοῦν ἐδῶ, ἐνέργειαν (5), Δύναμιν εὐσεβείας, ἤγουν τὴν πραγματικὴν, τὴν ὄντως εὐσέβειαν, κατὰ τὸ « Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ » Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει » (6).

6. ΕΝΔΥΝΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ. Δὲν σημαίνει

---

(1) Ἴδε Πλούταρχ. Περὶ παιδ. ἀγωγ. σελ. 7, Reiske. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 379. (3) Εὐσέβ. Πσμφ. Ἐκκλ. ἱσορ. VIII, 14. (4) Πρὸς Τίτ. α', 16. (5) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 93. (6) Α', Πρὸς Κορινθ. δ', 20.

ἁπλῶς τὸ Ἐμβαίνοντες (s'introduire), ἀλλ' ἔχει ἔμφασιν ὀλίας ἐμβάσεως (se glisser), ὡς εἶναι λύκου εἰς ποίμνιον, ἢ ἀλώπεκος εἰς ὀρνιθῶνα ἔμβασις. Μὲ τὴν ἀπάτην ἔμβαιναν οἱ Φαρισαῖοι εἰς τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ τὰς ἐπλανοῦσαν μὲ τὰς ὑποκριτικὰς μακρὰς προσευχάς, ὡς τοὺς ὀνειδίζει ὁ Χριστός (1). Ἀπὸ τούτους πολλοί, καὶ γινόμενοι χριστιανοί, τινὲς δὲ καὶ προβιβαζόμενοι εἰς ἐπισκοπάς, δὲν ἐλησμονοῦσαν ὅμως τὴν παλαιὰν αὐτῶν τέχνην. Φίλαρχοι, αἰσχροκερδεῖς, πλεονέκται, τὰς γυναῖκας μάλιστα ἐκυνηγοῦσαν, ὡς φύσει εὐκολωτέρας νὰ πλανηθῶσι. — ΑΙΧΜΑΛΩΤΕΥΟΝΤΕΣ. Εὐφυὴς σφοδρὰ μεταφορά· μὲ τὴν ὑπόκρισιν κατεδούλοναν, καὶ ὡς ἀληθινὰς αἰχμαλώτους ἔσυραν εἰς τὰ θελήματά των, τὰς γυναῖκας. Καὶ ποίας γυναῖκας; Γυναικάρια (femmelettes), ὡς ἐπίτηδες τὰς ὀνομάζει. — ΓΥΝΑΙΚΑΡΙΑ. Μὲ ὑποκορισμὸν σημαντικὸν ἐξουδενώσεως ὡς ὠνόμαζαν Ἀνθρωπάρια (2) καὶ Ἀνδράρια (3) τοὺς γυναικῶν ἀνανδροτέρους, καὶ μορφὴν μόνον ἀνδρὸς φέροντας ἀνθρώπους, ὁποῖοί εἶναι οἱ ἀνδραποδώδεις κόλακες τῶν δυνατῶν, θρασύτατοι καταφρονηταὶ τῶν ἀδυνάτων, ἐχθροὶ τῆς ἰσότητος, φίλοι τῶν τίτλων, φθορεῖς καὶ λυμεῶνες καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐκκλησίας, ἄξιοι νὰ ὀνομάζωνται Ἀρσενικὰ γραΐδια, ὡς τοὺς ὠνόμαζεν εἷς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἄλλοτε (4). — ΣΕΣΩΡΕΥΜΕΝΑ ΑΜΑΡΤΙΑΙΣ. Καινοπρεπῶς καὶ κομψῶς φρασμένον, ἀντὶ τοῦ σωρὸν ἁμαρτημάτων ἔχοντα, καταβαρημένα καὶ πλακωμένα ἀπὸ πολλὰς ἐπισωρασμένας ἁμαρτίας, ὡς ὠνόμασεν ὁ Πλάτων Ἄσωτον, ὄχι τὸν μὴ σωμένον, ἀλλὰ τὸν μὴ ἔχοντα

(1) Ματθ. κγ'. 14. (2) Ἀριστοφάν. Πλοῦτ. 416. (3) Ὁ αὐτ. Ἀχαρ. 517. (4) Ἴδε τὰ εἰς τὴν Δ. Ἰλιάδ. ῥαψῳδ. Προλεγόμ. ἐκδ. Βολισσ. σελ. κ'.

www.libtool.com.cn

στρωμνὴν, τὸν καταγὴς κοιμώμενον χωρὶς στρῶμα (1). Ἐφανέρωσεν ἀνωτέρω ὁ Ἀπόστολος τὸν σωρὸν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν γυναικαρίων, τὴν Ἀργίαν, τὴν Περιδρομὴν εἰς τὰς οἰκίας, τὴν Φλυαρίαν, τὴν Περιεργίαν (2), εἰς τὰς ὁποίας προσθέτει καθεξῆς τὴν Διαβολὴν καὶ τὴν Οἰνοποσίαν (3). Ἐδῶ τὰς περιλαμβάνει ὅλας μὲ τὸ Σεσωρευμένα καὶ μὲ τὸ Ἐπιθυμίαις ποικίλαις· ὄχι διότι πραγματικῶς ὅλαι αἱ γυναῖκες ὑπόκεινται εἰς αὐτὰς, ἀλλ' ὅτι ἐκ φύσεως κλίνουν πλέον τῶν ἀνδρῶν εἰς αὐτὰς, ὡς ἐξεναντίας εἶναι καὶ τινὲς ἀρεταὶ ἰδιαίτεραι εἰς τὰς γυναῖκας παρὰ εἰς τοὺς ἄνδρας. Τὰ γυναικεῖα ταῦτα ἤθη ἀπαριθμῶν ὁ Ἀριστοτέλης, λέγει, « Γυνὴ ἀνδρὸς ἐλεημονέστερον » καὶ ἀρίδακρυ μᾶλλον, ἔτι δὲ φθονερώτερόν τε καὶ μεμψιμοι» ρότερον, καὶ φιλολοίδορον μᾶλλον καὶ πληκτικώτερον· ἔτι » δὲ καὶ δύσθυμον μᾶλλον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος, καὶ δύσελπι, » καὶ ἀναιδέστερον καὶ ψευδέστερον· εὐαπατητότερον δὲ καὶ » μνημονικώτερον· ἔτι δὲ ἀγρυπνότερον (ἴσ. ἀργότερον) καὶ » ὀκνηρότερον, καὶ ὅλως ἀκινητότερον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος, » καὶ τροφῆς ἐλάττονός ἐστι » (4). Ἀλλὰ τὸ χείριστον τούτων πάθος εἶναι ἡ δεισιδαιμονία, ἥτις πλέον φυσικὴ εἰς τὰς γυναῖκας παρὰ εἰς τοὺς ἄνδρας, εἰς τὰ γυναικάρια τοῦτα μεταβάλλεται εἰς ἀκατάσχετον μανίαν νὰ τὴν κοινωνῶσι καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας· « Ἅπαντες γὰρ τῆς δεισιδαιμονίας ἀρχηγοὺς οἴονται τὰς γυ» ναῖκας. Αὗται δὲ καὶ τοὺς ἄνδρας προκαλοῦνται εἰς τὰς ἐπὶ » πλέον θεραπείας τῶν θεῶν, καὶ ἑορτὰς καὶ ποτνιασμούς· » σπάνιον δ' εἴ τις ἀνὴρ καθ' αὑτὸν ζῶν εὑρίσκεται .τοιοῦ» τος » (5). Καὶ τοῦτο γνωρίζοντες καλῶς οἱ λαοπλάνοι, τὰ

(1) Πλάτ. συμποσ. σελ. 203. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 13, σελ. 181. (3) Πρὸς Τίτ. β', 3. (4) Ἀριστοτέλ. Περὶ ζ. ἱστορ. IX, 1, § 4, σελ. 406, Schneider. (5) Στράβων. Γεωγραφ. VII, σελ. 297.

www.libtool.com.cn
γυναικάρια πρῶτα ἀρχίζουν νὰ μαθητεύωσι. Ὁ σύγχρονος τῶν Ἀποστόλων Σίμων ὁ μάγος, καὶ οἱ μαθηταί του, τὰ γυναικάρια μάλιστα ἐκυνηγοῦσαν (1)· ὁ Μοντανὸς ἔπειτα, αἱρεσιάρχης τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος, γυναικάριον εἶχε συνεργὸν καὶ κήρυκα τῆς αἱρέσεώς του (2). Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ παλαιὰν καὶ νέαν, ὅπου ἀπαντήσῃς παίγνιόν τι χριστοκαπηλικὸν, ἐκεῖ θέλεις εὑρεῖν πρώτας ὑποδραματουργοὺς τὰς γυναῖκας. Οἱ Ἰησουῖται παντοῦ καὶ πάντοτε ἠγαπήθησαν κ' ἐγκωμιάσθησαν ἀπὸ γυναῖκας ἢ ἀπὸ ἀνδρόμορφα γυναικάρια. — ΑΓΟΜΕΝΑ ΕΠΙΘΥΜΙΑΙΣ ΠΟΙΚΙΛΑΙΣ. Καὶ τοῦτο κομψῶς, συνεχίζων τὴν ἀνωτέρω μεταφορὰν τοῦ Αἰχμαλωτεύοντες. Ἀγόμενα, συρόμενα δηλαδὴ δέσμια, ὡς αἰχμάλωτα, ἀπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπιθυμίας, ὁμοίας ἢ ἀναλόγους ὅσων ὁ Κέβης ἀπαριθμεῖ, « ΑΓΟΝΤΑΙ κατακεκραμένοι, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων, οἱ μὲν ὑπ' Ἀκρασίας, οἱ δὲ » ὑπ' Ἀλαζονείας, οἱ δὲ ὑπὸ Φιλαργυρίας, ἕτεροι δὲ ὑπὸ » Κενοδοξίας, ἕτεροι δὲ ὑφ' ἑτέρων κακῶν· ἐξ ὧν οὐ δύνανται » ἐκλῦσαι ἑαυτοὺς τῶν δεινῶν οἷς ΔΕΔΕΝΤΑΙ.... ἀλλὰ » ταράττονται διὰ παντὸς τοῦ βίου » (3). Παρομοίαν μεταφορὰν ἐμεταχειρίσθη ἄλλος Ἀπόστολος, « Ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ΕΞΕΛΚΟΜΕΝΟΣ καὶ » δελεαζόμενος » (4).

7. ΜΑΝΘΑΝΟΝΤΑ. Διδασκόμενα, ὡς καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως σημαίνει καὶ τὸ ἐνεργητικὸν Διδάσκω. ἢ Μαθητεύω, ἐπειδὴ λέγομεν, ὄχι μόνον Ἔμαθα τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ Μ' ἔμαθε τὴν τέχνην. — ΜΗ-

---

(1) Εὐσέβ. Ἐκκλησιας. ἱστορ. II, 14, σελ. 85, ἐκδ. 1779. (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. V, 18-19, σελ. 304-306. (3) Κέβ. Θηβ. Πίν. σελ. 86. (4) Ἰακώβ. α', 14.

www.libtool.com.cn

ΔΕΠΟΤΕ, κ. τ. λ. Καθημέραν διδασκόμενα, καὶ ποτὲ μὴ δυνάμενα νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀλήθειαν, ὄχι μόνον διὰ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας των ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ διότι ἔπεσαν εἰς χεῖρας κακῶν διδασκάλων, οἱ ὁποῖοι οὐδ' αὐτοὶ γνωρίζουν τὴν ἀλήθειαν, οὐδ' ἐμβήκασιν εἰς τὰς οἰκίας τῶν γυναικῶν νὰ τὰς διδάξωσιν ἀλήθειαν, ἀλλὰ νὰ τὰς αἰχμαλωτεύσωσι καὶ νὰ τὰς δέσωσι μὲ τὰ δεσμὰ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς ἀπάτης. — ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΑΛΗΘΕΙΑΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (1).

8. ΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΙΑΜΒΡΗΣ. Τὸ δεύτερον ὄνομα γράφεται καὶ ΜΑΜΒΡΗΣ. Νοεῖ τοὺς μνημονευομένους εἰς τὴν Ἔξοδον μάγους Αἰγυπτίους, τοὺς ἀνταγωνισαμένους κατὰ τοῦ Μωϋσῆ καὶ Ἀαρών (2). Τὰ ὀνόματά των, σιωπημένα ἐκεῖ, πιθανὸν ὅτι τὰ ἐγνώριζεν ὁ Παῦλος ἐκ παραδόσεως, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, « Τὰ μέντοι τούτων ὀνόματα οὐκ ἐκ τῆς Θείας » γραφῆς μεμάθηκεν ὁ Θεῖος Ἀπόστολος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγράφου » τῶν Ἰουδαίων διδασκαλίας, κ. τ. λ. » (3). Ὁ δὲ Ἀμβρόσιος, λέγει ὅτι τὰ ὀνόματα ἐπάρθησαν, ἀπὸ βιβλίου (σωζόμενον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παύλου) Γραφικὸν, ἀλλ' ὄχι ἐκ τῶν Κανονικῶν· καὶ ὀνομάζει καὶ ἀδελφοὺς τὸν Ἰαννῆν καὶ τὸν Μαμβρῆν : Exemplum hoc de Apocryphis est. Iannes enim et Mambres fratres erant et magi vel venefici Ægyptiorum, etc. (4). Καὶ διὰ τοῦτο τινὲς αἱρετικοὶ ἀπέβαλαν, ὡς λέγει ὁ Ὠριγένης, τὴν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, ὡς νόθον, διότι φέρει μαρτυρίαν ἀπὸ βιβλίου ἀπόκρυφον (5). Ὅπως ἂν ἦναι, τὰ ὀνόματα τῶν

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 147-148. (2) Ἐξόδ. ζ, 11. (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1431. (4) S. Ambros. *Comment. in Epistol. II, ad Timoth.* III, 8, pag. 729. (5) Suicer. *Ubi supr.* pag. 1432.

www.libtool.com.cn
δύο μάγων εἶναι Αἰγυπτιακά, καὶ ὄχι, ὡς ἐνόμισαν τινὲς, Ἑβραϊκά· τὸ πρῶτον σημαίνει Χαρίεις, τὸ δεύτερον, Ἱερόβιβλος (1). Ἂν πιστεύσωμεν τὸν Παλλάδιον, ἐσώζετο ἀκόμη εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατὰ τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ, ὁ τάφος τῶν δύο τούτων μάγων, τοὺς ὁποίους ἀδελφοὺς καὶ αὐτὸς ὀνομάζει (2). — ΑΝΤΕΣΤΗΣΑΝ. Καθὼς ἄλλος μάγος ἀντεστάθη τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν· « Ἀν» θίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλυμᾶς ὁ Μάγος... ζητῶν διαστρέψαι τὸν » ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως » (3). — ΚΑΤΕΦΘΑΡΜΕΝΟΙ ΤΟΝ ΝΟΥΝ. Οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ἀνωτέρω (4) Διεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἂν καὶ τινὲς κρίνωσιν (εὐλόγως ἴσως), ὅτι διαφέρει τὸ Διαφθείρω τοῦ Καταφθείρω. « Κατα» φθορὰ, ἡ παντελὴς ἀπώλεια· διαφθορὰ δὲ, ὅταν ἄλλη οὐσία » δι' ἑτέρας ἀφανίζεται, ὥσπερ τὸ σῶμα ὑπὸ σκωλήκων » (5). — ΑΔΟΚΙΜΟΙ. Κυρίως, Δόκιμον χρυσίον ἢ ἀργύριον λέγεται τὸ ἄδολον, τὸ ἄμικτον μὲ εὐτελέστερα ἄλλα μέταλλα, ὡς καὶ Ἀδόκιμον ἐξεναντίας τὸ κίβδηλον, τὸ δολωμένον. Ἀδόκιμον περὶ τὴν πίστιν λοιπὸν λέγει, κατὰ μεταφορὰν (6), τὸν φθαρμένον τὴν πίστιν, τὸν πράσσοντα τὰ ἐναντία τῆς ὁποίας ἐπαγγέλλεται πίστεως· σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὅστις ἐμεταχειρίσθη τὴν αὐτὴν μεταφορὰν τῆς δοκιμῆς τοῦ νομίσματος « Ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τι» μιώτερον χρυσίου... εὑρεθῇ, κ. τ. λ. » (7). Ἤρεσε πολὺ ἡ μεταφορὰ καὶ τοὺς παλαιούς· οἱ κωμικοὶ μαλιστα τὴν ἐμεταχειρίσθησαν συχνὰ, καὶ εἰς καιρὸν ἁρμόδιον, ὅτε δηλαδὴ ἐγεμίσθη

(1) Ἴδε P. E. Iablonski, *Opuscul.* tom. I, pag. 433. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1431. (3) Πράξ. ιγ', 8. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 5, σελ. 207. (5) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1154. (6) Ἀνωτέρ. σελ. 128. (7) Α', Πέτρ. α', 7.

www.libtool.com.cn
ἡ πολιτεία ἀπὸ πολίτας, « Τοῦ πονηροῦ κόμματος » (1) ὡς τοὺς ὀνομάζουν, ἤγουν κιβδήλους καὶ ἀδοκίμους ἄνδρας, εἰς ἕνα λόγον ψευδοπολίτας, οἱ ὁποῖοι ἔμελλαν νὰ φθείρωσι, καὶ τελευταῖον νὰ δουλώσωσι τὴν Ἑλλάδα·

Πολλάκις ἡμῖν γ' ἔδοξεν ἡ πόλις πεπονθέναι
Ταὐτὸν, ἕς τε τῶν πολιτῶν τοὺς καλοὺς τε κἀγαθοὺς,
Ἕς τε τἀρχαῖον νόμισμα, καὶ τὸ καινὸν χρυσίον.
Οὔτε γὰρ τούτοισιν οὖσιν οὐ κεκιβδηλευμένοις,
Ἀλλὰ καλλίστοις ἁπάντων, ὡς δοκεῖ, νομισμάτων,
Καὶ μόνοις ὀρθῶς κοπεῖσι, καὶ κεκωδωνισμένοις,
Ἔν τε τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις ἁπανταχοῦ,
Χρώμεθ' οὐδὲν, ἀλλὰ τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις
Χθές τε καὶ πρώην κοπεῖσι τῷ κακίστῳ κόμματι (2).

9. ΟΥ̓ ΠΡΟΚΌΨΟΥΣΙ, κ. τ. λ. Προκόπτει κυρίως, ὅστις κόπτει τὰ ἔμπροσθέν του, ὡς, παραδείγματος χάριν, δένδρα ἢ ἄλλα ὁποιαδήποτε ἐμπόδια· ἐκ τούτου, τὸ Προχωρεῖ, προβαίνει, προπατεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦτο πάλιν μεταφορικῶς, Προκόπτει εἰς ἔργον ἢ πρᾶξιν τινά, καὶ ὁ ἐργαζόμενος, οἷον ὁ οἰκοδόμος, ὅταν ὑψώνῃ ἐπιπλέον τὴν οἰκοδομὴν, ὡς Προκόπτει καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον, ὅταν ὑψόνεται ἐπιπλέον· καὶ τελευταῖον ἠθικῶς Προκόπτει τις εἰς ἀρετὴν ἢ εἰς κακίαν. Εἰς κακίαν, ὡς εἶναι τὸ μετολίγον (3) « Προκόψουσιν ἐπὶ τὸ » χεῖρον »· εἰς ἀρετὴν, ὡς τὸ « Προέκοπτε σοφίᾳ... καὶ χά- » ριτι » (4). Ἡ κοινή μας γλῶσσα ἔσωσε τὸ Προκόπτω, ἔχουσα καὶ συνώνυμον τὸ Αὐγατῶ, ἢ Αὐγατίζω (5), εἰς πολλὰς μεταφορικὰς σημασίας, οἷον τὸ προκείμενον ἐδάφιον « Οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον » σημαίνει, Δὲν θέλουν προκόψει

(1) Ἀριστοφάν. Πλούτ. 862 καὶ 957. (2) Ὁ αὐτ. Βατρ. 718-726. (3) Ἐδαφ. 13. (4) Λουκ. β', 52. (5) Ἰδ. Ἀτακτ. II, σελ. 134.

www.ntoo.com.cn

περισσότερον, ὡς τὸ ἡρμήνευσεν ὁ παλαιὸς Γραικὸς μεταφραστής. Ἂν καὶ προκόπτωσιν (faire des progrès) εἰς τὴν ὑπόκρισιν, ἂν γίνωνται καθημέραν ψευδέστεροι, δὲν θέλουν ὅμως προκόψειν τόσον, ὥστε νὰ ἀφανίσωσι τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀκαταμάχητον θεὰν, ὡς τὴν ὠνόμασεν ὁ Πολύβιος, « Καί μοι δοκεῖ » μεγίστην θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις ἀποδεῖξαι τὴν ἀλή» θειαν, καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. Πάντων γοῦν » αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίοτε δὲ καὶ πασῶν τῶν πιθανοτή» των μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων, οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὴ δι' » αὐτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων· καὶ ποτὲ μὲν » παραχρῆμα δείκνυσι τὴν αὐτῆς δύναμιν, ποτὲ δὲ πολὺν » χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα, τέλος αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ καὶ » καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος » (1). — ΑΝΟΙΑ. Μὲ διάφορον γραφὴν (ὄχι γνησίαν) ΔΙΑΝΟΙΑ. Ἄνοια σημαίνει στέρησιν τοῦ νοῦ, μωρίαν. « Ἀνοίας, μωρίας » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Ἀνοηταίνει, μωραίνει ». Οὐδὲ πρέπει νὰ φανῇ παράξενον ὅτι οἱ πονηροὶ καὶ γόητες ὀνομάζονται Μωροί· τῆς αὐτῆς γενεᾶς καὶ τοῦ αὐτοῦ αἵματος εἶναι ἡ κακία καὶ ἡ μωρία, ὡς εἶπεν ἕνας ἀπὸ τοὺς παλαιούς,

——————— Ἡ δὲ μωρία
Μᾶλλ' ἀδελφὴ τῆς πονηρίας ἔφυ (2).

Ὡς ὁ μωρὸς, παρόμοια καὶ ὁ πονηρὸς ἔχασε τὴν δύναμιν τοῦ συλλογίζεσθαι,

Ἀσυλλόγιστόν ἐστιν ἡ πονηρία (3).

Τῆς ἀσυλλογισίας του εἶναι νὰ μὴ καταλαμβάνῃ ποῖον ἀληθῶς συμφέρει πλέον ἡ κακία ἢ ἡ ἀρετή· τῆς ἀσυλλογισίας του, νὰ

(1) Πολυβ. Ἱστορ. XIII, 5, τόμ. III, σελ. 448. — (2) Παρὰ Στοβ. IV, σελ. 53. — (3) Μενανδρ. Γνωμ. μονόστιχ.

www.libtool.com.cn

ἐλπίζῃ ὅτι ἡ ὑπόκρισις ἔχει νὰ κρύψῃ μέχρι τέλους τὴν ἀλήθειαν. — ΕΚΔΗΛΟΣ. Δῆλος, φανερὸς, καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν ἐπιτατικῶς, Ἔκδηλος, Ἀδιςάκτως φανερός. Ἡ μωρία των (λέγει) θέλει φανερωθῆν τόσον, ὥςε νὰ μὴ δις́άζῃ πλέον κἀνεῖς περὶ αὐτῆς. Τόση εἶναι τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις· καὶ τὸ κάλλος της ὑπερβαίνει καὶ αὐτὰ τὰ κάλλις́α, ὡς ἔλεγεν ὁ Φιλήμων,

Οὐκ ἔςιν οὔτε ζωγράφος, μὰ τοὺς θεούς,
Οὔτ' ἀνδριαντοποιὸς, ὅςις ἂν πλάσαι
Κάλλος τοιοῦτον, οἷον ἡ 'λήθει' ἔχει (1).

— ΕΚΕΙΝΩΝ. Τοῦ Ἰαννῆ καὶ τοῦ Ἰαμβρῆ.

10. ΠΑΡΗΚΟΛΟΥΘΗΚΑΣ κ. τ. λ. Ὡς ἔλεγε καὶ εἰς τὴν προτέραν ἐπις́ολήν (2). — ΑΓΩΓΗ. « Τῇ διὰ τῶν ἔργων » πολιτείᾳ » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος (3). Τὸ αὐτὸ σημαίνομεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μὲ τὸ σύνθετον Διαγωγὴ (conduite). — ΠΡΟΘΕΣΕΙ. Τὴν βουλὴν, τὴν γνώμην, τὸν σκοπόν μου (4). — ΠΙΣΤΕΙ. Ἐξηγήθη (5). — ΤΗ ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑ, ΤΗ ΑΓΑΠΗ, ΤΗ ΥΠΟΜΟΝΗ. Τέσσαρας ὁμοίως ἀρετὰς ἀπαρίθμησε μετὰ τὴν Εὐσέβειαν, καὶ εἰς τὴν προτέραν ἐπις́ολὴν, « Πίςιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν καὶ πραότητα » (6)· Ἐδῶ εἰς τόπον τῆς Πραότητος ἔθηκεν ἰσοδύναμον ἀρετὴν, τὴν Μακροθυμίαν. Τῆς Ἀγάπης θυγατέρες εἶναι καὶ αἱ δύο, ὡς καὶ αἱ λοιπαί (7). Ἀλλοῦ τὰς ἑνόνει καὶ τὰς δύο « Μακρο» θυμία... πραότης » (8)., ὅπου ὁ Θεοφύλακτος τὰς ὁρίζει

(1) Φιλήμον. λειψαν. σελ. 326. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 6, σελ. 153. (3) Ἰδ. Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 72. (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 244. (5) Ἰδ. αὐτόθ. σελ. 180. (6) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 11. σελ. 219-220. (7) Α', Πρὸς Κορινθ. ιγ', 4-7. (8) Πρὸς Γαλάτ. ε, 22.

www.libtool.com.cn
οὕτως· « Μακροθυμία πραότητος ἐν τούτῳ δοκεῖ παρὰ τῇ » Γραφῇ διαφέρειν, τῷ τὸν μὲν μακρόθυμον, πολὺν ὄντα ἐν » φρονήσει, μὴ ὀξέως, ἀλλὰ σχολῇ ἐπιτιθέναι τὴν προσήκουσαν » δίκην τῷ πταίοντι· τὸν δὲ πρᾶον ἀφιέναι παντάπασι » (1). Δὲν ἐνθυμοῦμαι πόθεν ἔλαβαν οἱ Λεξικογράφοι τὸ « Μακροθυ- » μία, πέψις λύπης » (2). Ὁ ὁρισμὸς εἶναι εὐφυής. Ὁ μακρόθυμος ὁμοιάζει τὸν καλοσόμαχον, ὅστις χωνεύει χωρὶς δυσκολίαν τὰ φαγητά· ὡς ἐξεναντίας ὁ Ὀξύθυμος, ἤγουν ὁ πάραυτα κινούμενος εἰς ἐκδίκησιν κατὰ τῶν λυπούντων, ἀναλογεῖ μὲ τὸν ἔχοντα στομάχιον τόσον ἀσθενὲς, ὥς' ἐξερᾷ ὅ,τι φάγῃ. Μαρτυρεῖται ἡ παραβολὴ καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Χωνεύω, σημαῖνον πολλάκις μεταφορικῶς τὸ Μακροθυμῶ, ὑπομένω, οἷον Δὲν ἐμπορῶ νὰ χωνεύσω τὰς ὕβρεις του.

11. ΠΑΘΗΜΑΣΙ. « Παθήματα, συμφοραὶ » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ... ΙΚΟΝΙΩ... ΛΥΣΤΡΟΙΣ. Εὑρίσκεις τούτων τὴν ἱστορίαν εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (3). Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἀριθμεῖ δεκατρεῖς πόλεις ὀνομαζομένας Ἀντιόχεια, δεκατέσσαρας ὁ Εὐσάθιος (4), καὶ πλειοτέρας ἄλλοι (5). Τοῦ παρόντος ἐδαφίου ἡ πόλις ὀνομάζεται, εἰς διάκρισιν τῶν ἄλλων, Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας (6). Τὸ Ἰκόνιον (σήμερον Κόνια), ἐλογίζετο καὶ αὕτη, εἰς τοὺς χρόνους κἂν τῶν Ἀποστόλων, πόλις τῆς Πισιδίας. Τὰ Λύστρα (οὐδετερ. καὶ πληθ.) ὡς τὰ ὀνομάζει ἐδῶ, εἶναι πόλις τῆς Λυκαονίας. Ὁ Λουκᾶς (7) τὴν ὠνόμασε καὶ Ἑλληνικῶς Λύστραν.

---

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 293. (2) Ζωναρ. Λεξικ. στιλ. 1330. (3) Πράξ. ιδ', 6, 8, 21, ις', 1, 2. (4) Στέφ. Βυζ. λέξ. Ἀντιόχεια, καὶ Εὐσάθ. Ὑπομν. εἰς Διονύσ. Περιηγ. 920. (5) Ortel. *Thesaur. Geograph.* V. Antiochia. (6) Πράξ. ιγ', 14. Ἰδ. καὶ Στράβων. Γεωγραφ. XII, στιλ. 557, 569, 577. (7) Πράξ. ιδ', 6, 8 καὶ 21.

www.libtool.com.cn

12. ΠΑΝΤΕΣ κ. τ. λ. Προσυπακούεται ἐδῶ τὸ Οὐ μόνον ἐγὼ, ἤγουν, Καὶ οἱ διωγμοὶ δὲν παύουν εἰς ἐμέ· ἀλλὰ καὶ ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ ζήσωσιν εὐσεβῶς, μέλλουν νὰ διωχθῶσιν, ὡς ἐγώ.

13. ΠΟΝΗΡΟΙ. Συνώνυμον ἔχει τὸ Μοχθηροὶ, ἐπίθετα καὶ τὰ δύο τῶν κακῶν ἀνθρώπων, τὰ ὁποῖα ἐξηγήθησαν πρότερον (1). Πονῶν καὶ μοχθῶν ψυχικῶς ὁ κακὸς ἄνθρωπος, πράσσει δηλαδὴ ὅλον τὸ ἐναντίον τοῦ σκοποῦ του· κακοδαιμονεῖ, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ εὐδαιμονίαν, καὶ κακοπάσχει, μὲ ἐλπίδα νὰ καλοπαθήσῃ. Τὸ παρετήρησεν ὁ Χρυσόστομος, « Πονηρία εἴρηται ἐκ τοῦ » πόνον ἐπάγειν καὶ μόχθον αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ » (2). « Μοχθεῖ, κακοπαθεῖ » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Μοχθηρία » (γρ. Μοχθηρὰ), ἐπίπονος, κακοδαίμων ». Παράβαλε καὶ τὰ πρότερον (3) σημειωθέντα ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην περὶ τῶν πονηρῶν καὶ μοχθηρῶν ἀνθρώπων.— ΓΟΗΤΕΣ. Γόητα ὠνόμαζαν οἱ Ἀττικοὶ τὸν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ὀνομαζόμενον Μάγον (4). Εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ἐγεννήθησαν καταρχὰς ἄνθρωποι ἐπαγγελλόμενοι συναναστροφὴν ἐξαίρετον καὶ οἰκειότητα μὲ τοὺς τότε πιστευομένους θεοὺς ἢ δαίμονας, ὥστε καὶ νὰ προσκαλῶσι τὴν βοήθειαν ἢ τὴν ὀργὴν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀνεγείρωσι νεκροὺς ἀπὸ τὰ μνήματα, νὰ ἰατρεύωσιν ἀῤῥώστους, ἢ ν' ἀῤῥωστίζωσι τοὺς ὑγιεῖς, μὲ περιάμματα, φυλακτήρια, ἐπῳδὰς, θαυματουργίας, καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις ἀπατηλάς· καὶ οἱ τοιοῦτοι ὠνομάσθησαν κυρίως Γόητες (sorciers, enchanteurs), θεν τὸ ῥῆμα Γοητεύω τὸ κοινῶς λεγόμενον, κατὰ συγκοπὴν ἢ συναίρεσιν, Γητεύω, καὶ τὸ ἐκ τούτου ὄνομα

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 230. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 807. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 158. (4) Ἴδε Bekker, *Anecd. græc.* pag. 31.

www.libtool.com.cn

Γοητεία, ἡ κοινῶς Γητεία. « Γοητεία, φαρμακεία καὶ » μαγεία, ἡ δι' ἐπικλήσεως ἀνάγουσα τὸν νεκρόν. Εἴρηται δὲ » ἀπὸ τῶν γόων καὶ θρήνων, τῶν περὶ τοὺς τάφους γινο- » μένων » (1). Λέγει καὶ ὁ Γρηγόριος Νύσσης, « Γόητές » εἰσιν, οἱ καὶ ἐπαοιδοὶ καλοῦνται, οἱ διά τινων μαγικῶν » ἐπῳδῶν, ἢ θηρία καταδεσμοῦντες, ἢ πρὸς βλάβην ἀνθρώπων, » ἢ πρὸς ὠφέλειαν τῷ δοκεῖν ποιοῦντές τινα » (2). Τοιαῦται θαυματουργίαι δὲν ἦσαν πλὴν ὀφθαλμοπλανίαι (illusions). Σημαίνει μεταφορικῶς ὁ Γόης καὶ τὸν πλανῶντα μὲ ὁποιουσδήποτε ἄλλους τρόπους ἢ μέσα, « Γόης, ψεύστης, ἀπατεών, » παραλογιστής » (3). Οἱ κατ' ἐπαγγελίαν καὶ κυρίως λεγόμενοι Γόητες ἢ Μάγοι δὲν εὑρίσκονται σήμερον πλὴν εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη, ἢ εἰς ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἡ παιδεία δὲν ἴσχυσεν ἀκόμη νὰ καθαρίσῃ ἀπὸ τὴν λέπραν τῆς παλαιᾶς βαρβαρότητος. Τῶν σοφῶν Παρισίων ἡ πόλις ἕως περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος ἔγεμεν ἀπὸ μάγους καὶ γόητας (4). — ΠΡΟΚΟΨΟΥΣΙΝ ΕΠΙ ΤΟ ΧΕΙΡΟΝ. Ὅσον αὐξάνει καὶ προκόπτει ἡ μωρία τοῦ λαοῦ, τόσον προκόπτει καὶ ἡ πανουργία τῶν γοήτων εἰς τὸ θαυματουργικώτερον. Ὅσον ἐξεναντίας φωτίζεται ὁ λαός, τόσον ἀνακαλύπτεται, καὶ τελευταῖον ἀφανίζεται ἡ πανουργία τῶν γοήτων· καὶ τοῦτο ἐσήμαινεν ἀρχήτερα λέγων, « Οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον » ! Διὰ τί; Διότι μέλλει νὰ γνωρισθῇ ἡ ἀπάτη των. « Ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται » πᾶσιν » (5).—ΠΛΑΝΩΝΤΕΣ. Ζητοῦντες νὰ ἀπατήσωσι. Μεταφορικῶς ἀπὸ τὸν ὅστις πλανᾷ καὶ παροδηγεῖ τινὰ ἀπὸ τὴν

(1) Ζωναρ. Λεξικ. στλ. 448. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 776. (3) Ἐτυμολογικ. στλ. 238. (4) Ἰδε I. A. Dulaure, *Histoir. civ. physic. et moral. de Paris*, tom. VII, pag. 280-287, 3e édit. (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. στλ. 302.

www.libtool.com.cn
ἀληθῆ καὶ εὐθεῖαν ὁδόν. Εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τοὺς ὁποίους εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν ὠνόμασε Πνεύματα πλάνα (1). — ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΙ. Ὄχι ἀπὸ πλανῶντας ἄλλους ἀπατημένοι, ἐπειδὴ ὠνομάσθησαν Πονηροὶ καὶ γόητες, ἀλλ' αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν πλανώμενοι, ἤγουν περιφερόμενοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ· « Περι- » φέρεται, πλανᾶται » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ὁ δὲ Σουΐδας, « Πλα- » νῆται οἱ τῇδε κἀκεῖσε περινοστοῦντες » κατὰ κυρίαν σημα- σίαν, ὡς εἶπεν ὁ Χριστὸς περὶ τῶν Φαρισαίων « Περιάγετε τὴν » θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον » (2), καὶ ὁ Λουκᾶς περὶ ἄλλων γοήτων « Ἀπὸ τῶν ΠΕΡΙΕΡΧΟ- » ΜΕΝΩΝ Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν » (3). Τὸ Περιέρχομαιση- μαίνει μεταφορικῶς καὶ τὸ ἀπατῶ, ὡς καὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ ταυτόσημον Circumvenio (circonvenir). Μάρτυς ὁ Ἀριστοφάνης,

> Σκέψασθε δ' ἔμ', εἰ σοφῶς
> Αὐτοὺς ΠΕΡΙΕΡΧΟΜΑΙ,

τὸ ὁποῖον ὁ σχολιαστὴς ἐξηγεῖ « Ἐνεδρεύω, ἐξαπατῶ, ἢ σοφί- » ζομαι καὶ ὑπέρχομαι » (4).

14. ΕΜΑΘΕΣ. Ἐδιδάχθης ἀπ' ἐμὲ « Ἃ ἤκουσας παρ' » ἐμοῦ » ὡς εἶπε πρότερον (5). — ΕΠΙΣΤΩΘΗΣ. Ἐβε- βαιώθης τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ Θεοφύλακτος « Ἐπιστώθης, τουτέστι μετὰ πληροφορίας ἔμαθες » ἢ ὡς ὁ Θεοδώρητος, « Τὴν διδασκαλίαν, ἧς τὴν ἀλήθειαν τῇ πείρᾳ » μεμάθηκας » (6). Λέγει καὶ ὁ Ἡσύχιος « Ἐπιστώθη, ἐπείσθη,

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 1, σελ. 134. (2) Ματθ. κγ', 15. (3) Πράξ. ιθ', 13. (4) Ἀριστοφάν. Ἱππ. 1142. (5) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 2. (6) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 744.

» ἐπληροφορήθη ». —ΠΑΡΑ ΤΙΝΟΣ. Ἀπ' ἐμὲ τὸν Παῦλον, ὃς ις σ' ἐδίδαξα καὶ μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὸ παράδειγμά μου.

15. ΚΑΙ ΟΤΙ ΑΠΟ ΒΡΕΦΟΥΣ κ. τ. λ. Καὶ ὅτι καὶ πρὶν τῆς διδαχῆς μου ἦσο κατηχημένος παιδιόθεν. — ΙΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, τὴν Παλαιὰν δηλαδὴ γραφήν, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Μωσαϊκοὺς νόμους· ὅθεν οἱ συχνὰ μνημονευόμενοι εἰς τὴν Νέαν γραφὴν Νομικοὶ ἢ Νομοδιδάσκαλοι ὠνομάζοντο καὶ Γραμματεῖς, ἤγουν ἐξηγηταὶ τῶν Γραμμάτων, ἐπειδὴ τὸ Γράμματα ἐσήμαινε τοὺς νόμους. Τὸ ὄνομα ἐπέρασεν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας εἰς τοὺς συγχρόνους τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων Ἑλληνιζὰς Ἰουδαίους. Γράμματα ὠνόμαζαν καὶ οἱ Ἕλληνες τοὺς νόμους των, ὡς ἐσημειώθη ἀλλοῦ (1), πιθανὸν ὅτι εἰς διάκρισιν τῶν ἐθῶν, νόμων καὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἀγράφων, ἢ διότι, ὅτ' εὑρέθησαν τὰ γράμματα, πρῶτον φυσικὰ τὰ ἐμεταχειρίσθησαν εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν νόμων. — ΣΟΦΙΣΑΙ. Νὰ σὲ διδάξωσι, ὡς τὸ παθητικὸν Σοφίζομαι, διδάσκομαι· « Σο» φίζομαι ὑφ' ἑτέρου, ἀντὶ τοῦ διδάσκομαι· ὅπερ ἔχει ἐνεργη» τικὸν τὸ Σοφίζω· καὶ Σοφιστὴς, ὁ διδάσκαλος » (2). Ἔμειναν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ πολὺ συνηθέστερον τὸ Σοφίζομαι εἰς σημασίαν μέσην, τοῦ Ἐπινοῶ ἐφευρίσκω, μηχανεύομαι (s'ingénier).

16. ΠΑΣΑ ΓΡΑΦΗ... ΤΗΝ ΕΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. Ὁ Θεοδώρητος· « Πρὸς διδασκαλίαν· ἃ γὰρ ἀγνοοῦμεν, » ἐκεῖθεν μανθάνομεν. Πρὸς ἔλεγχον· ἐλέγχει γὰρ ἡμῶν » τὸν παράνομον βίον. Πρὸς ἐπανόρθωσιν· παρακαλεῖ » γὰρ καὶ τοὺς παρατραπέντας ἐπανελθεῖν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν.

---

(1) Εἰς τὸν Ἰσοκράτ. Μέρ. Β', σελ. 41 καὶ 109. ⟹ (2) Θωμ. Μαγίστρ. σελ. 803.

www.libtool.com.cn

» Πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ· ἐκπαιδεύει γὰρ » ἡμᾶς τὰ εἴδη τῆς ἀρετῆς » (1). Εἰς τὸ Πᾶσα γραφὴ ἐδίςασαν τινὲς, ἂν τὸ ἀναγκαίως ὑπακουόμενον ὑπαρκτικὸν Ἐςὶ πρέπει νὰ συναφθῇ μὲ τὸ Πᾶσα, ἢ μὲ τὸ ἐξῆς Ὠφέλιμος, ἤγουν νὰ ἐξηγηθῇ, Ὅλη ἡ Θεόπνευςος γραφὴ εἶναι προσέτι καὶ ὠφέλιμος κ. τ. λ. ἢ Ὅλη ἡ γραφὴ εἶν' ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ὠφέλιμος κ. τ. λ. (2). Ὀλίγον διαφέρει, ὅπως ἂν ἐξηγηθῇ· ἡ δευτέρα ὅμως ἑρμηνεία εἶναι ἡ ἁπλουςέρα. — ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΟΣ. Ἐμπνευσμένη, διδαγμένη ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἰς τὸ ἀπὸ πρῶτον τὸν Παῦλον σχηματισμένον σύνθετον τοῦτο ἐπίθετον ἔδωκεν ἴσως ἀφορμὴν τοῦ Ἰὼβ τὸ « Ἀλλὰ πνεῦμά » ἐςιν ἐν βροτοῖς· πνοὴ δὲ παντοκράτορος ἡ διδάσκουσα » (3). —ΠΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟΝ. Ὁ Ἔλεγχος ἐδῶ σημαίνει τὴν ἀναντίῤῥητον ἀπόδειξιν καὶ κατάπεισιν (conviction). Οὕτως ὁ Ἐπίκτητος, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ἀληθὴς φιλόσοφος εἰς τὰς βιωτικὰς περιςάσεις καὶ συμφορὰς μᾶλιςα δίδει ἀπόδειξιν τῆς φιλοσοφίας του, λέγει, « Ἐνθάδ' ὁ ἔλεγχος τοῦ πράγματος, ἡ » δοκιμασία τοῦ φιλοσοφοῦντος » (4). — ΠΑΙΔΕΙΑΝ ΤΗΝ ΕΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. Τὴν ὁποίαν ἀλλοῦ (5) ὠνόμασε « Παι- » δείαν καὶ νουθεσίαν Κυρίου ». Τοῦ Κυρίου ἡ παιδεία ἄλλη δὲν εἶναι παρὰ ἡ Παιδεία τῆς δικαιοσύνης, μάθημα ἀναγκαῖον εἰς τὸν Θέλοντα νὰ συζήσῃ εἰρηνικῶς μὲ τοὺς ὁμοίους του. Οὐαὶ εἰς τὸν, ὅςις δὲν ἐδιδάχθη τὸ μάθημα τοῦτο παιδιόθεν! δυσκολώτατα τὸ μανθάνει μετέπειτα. Ταύτην τῆς δικαιοσύνης τὴν παιδείαν ἐνοοῦσε καὶ ὁ Δαυὶδ, ὅτε ἔλεγε « Δράξασθε

---

(1) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 788. (2) Ἴδε Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 98. (3) Ἰὼβ, λβ', 8. (4) Ἐπικτ. Διατρ. III, 10, § 11, σελ. 176. (5) Πρὸς Ἐφεσ. ς', 4.

www.libtool.com.cy
» ΠΑΙΔΕΙΑΣ· μήποτε ὀργισθῇ ΚΥΡΙΟΣ, καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ » ὁδοῦ δικαίας (1).

17. ΑΡΤΙΟΣ.... ΕΞΗΡΤΙΣΜΕΝΟΣ. Ἄρτιος, τέλειος δηλαδή, καὶ ἐκ τούτου ῥῆμα Ἀρτίζω, καὶ συνθέτως Ἐξαρτίζω, ἡ μετοχὴ Ἐξηρτισμένος, τελειωμένος. « Ἄρτια, » ἀπηρτισμένα, τέλεια, προσηρμοσμένα » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Ἐξαρτίζει, πληροῖ, τελειοῖ ». Τοῦ Οἰκουμενίου ἡ ἐξήγησις, « Ἄρτιός ἐστιν ὁ ἀεὶ ἴσος, καὶ μήτε τοῖς λυπηροῖς » κλινόμενος καὶ ταπεινούμενος, μήτε τοῖς χρησοῖς ἐπαιρόμενος » καὶ φυσιούμενος, ἀλλ' ἀεὶ ὡσαύτως ἔχων ἐν πράγμασιν » ἀνίσοις »(2) δὲν σαφηνίζει μὲ ἀκρίβειαν ὅλον τὸ νόημα τοῦ Παύλου· τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύεται ἀπὸ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον « Πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ ». Ἐπειδὴ ἡ δικαιοσύνη περιέχει ὅλας τὰς ἀρετὰς (3), εἰς ὅλας ταύτας παραγγέλλει καὶ ὁ Ἀπόστολος τὸν Τιμόθεον νὰ ἦναι ἄρτιος, καὶ ἀνελλιπὴς (accompli, consommé), « Πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν » ἐξηρτισμένος ».

ΚΕΦ. δ', 4.

1. ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΑΙ κ. τ. λ. Ἐξηγήθη πρότερον (4) ἡ ἐξορκιστικὴ παράκλησις αὕτη. — ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΝ. Τὴν δευτέραν παρουσίαν.

2. ΚΗΡΥΞΟΝ. Κρέμεται ἀπὸ τὸ Διαμαρτύρομαι, ὡς νὰ ἦτον ἀπαρέμφατον « Κηρύξαι » ἢ ὑποτακτικὸν, « Ἵνα » κηρύξῃς » κατὰ τὸ ἀνωτέρω « Διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον » τοῦ Θεοῦ.... ἵνα ταῦτα φυλάξῃς » (5). — ΕΠΙΣΤΗΘΙ.

---

(1) Ψαλμ. β', 12. (2) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 515. (3) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 270. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 21, σελ. 192. (5) Αὐτόθ.

www.libtool.com.cn
Ἀπὸ τὸ Ἐφίσαμαι, σημαῖνον κυρίως, Στέκω ἢ Ἔρχομαι κατεπάνω (survenir), Πλησιάζω (κατὰ τὸ μετολίγον, « Ὁ » καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε »)· καὶ μεταφορικῶς Ἐπισέκω ἢ Ἐπισατῶ εἰς ἐργασίαν ἢ πρᾶξιν τινὰ (surveiller) μὲ φροντίδα καὶ ἐπιμονὴν (insister) εἰς τὴν ἐκτέλεσίν της. « Ἐπίσηθι, ἐπενέχθητι, ἐπιτέθητι » λέγει ὁ Σουΐδας, Εἰς δὲ τοῦ Ἡσυχίου τὸ « Ἐπισῆναι, φανῆναι, ΕΠΙΚΗΔΕΙ » γράφε ΕΠΙΚΗΔΕΙΝ, ἤγουν Ἐπιφροντίζειν. Τοῦ Ἀποστόλου τὸ Ἐπίσηθι ἐμπορεῖ νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ Δίδασκε, ἐπειδὴ τὸ ρηματικὸν Ἐπισάτης σημαίνει τὸν διδάσκαλον, ὄχι μόνον εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην, ὁποῖον εἶναι τὸ « Ἐπισάτα... οὐδὲν ἐλάβομεν » (1), ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς, ὡς εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς,

——— Καιρὸς γὰρ ———
Μέγιστος ἔργου παντός ἐς' ἐπισάτης (2),

τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς ἡμᾶς κοινὴ παροιμία, Ὁ καιρὸς εἶναι διδάσκαλος.— ΕΥ̓ΚΑΙΡΩΣ, ΑΚΑΙΡΩΣ. Τὸν διδάσκοντα (ὄχι τὸν διδασκόμενον) ἀποβλέπουν καὶ τὰ δύο· Καὶ ὅταν ἔχῃς καιρὸν, καὶ ὅταν δὲν εὐκαιρῇς, ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ Χρυσόστομος· « Τί ἐστιν Εὐκαίρως, ἀκαίρως; τουτέστι, μὴ καιρὸν ἔχε » ὡρισμένον, ἀεί σοι καιρὸς ἔστω, μὴ ἐν εἰρήνῃ, μὴ ἐν ἀδείᾳ, » μηδὲ ἐν ἐκκλησίᾳ καθήμενος μόνον· κἂν ἐν τοῖς κινδύνοις, » κἂν ἐν δεσμωτηρίῳ ᾖς, κἂν ἅλυσιν περικείμενος, κἂν μέλ- » λῃς ἐξιέναι ἐπὶ θάνατον, καὶ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἔλεγχον, » μὴ ὑποσταλῇς ἐπιτιμῆσαι κ. τ. λ. » (3). — ΕΛΕΓΧΟΝ. Κατάκρινέ τους μὲ ἀπόδειξιν ἀναντίῤῥητον τῆς ἁμαρτίας των.

---

(1) Δουκ. ε, 5. (2) Σοφοκλ. Ἠλεκτρ. 72. Ἴδε καὶ Ἐτυμολογικ. σελ. 364. (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 146.

www.inbook.com.cn
— ΕΠΙΤΙΜΗΣΟΝ. Ἐπιτιμῶ (censurer), ζημιῶ, κολάζω· ὅθεν καὶ Ἐπιτίμιον, ἡ ποινὴ (peine, punition) « Ἐπ» ετιμήσατο τιμωρίαν ἐπέθηκε » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Ἐπι» τίμιον, πρόστιμον, τιμωρία ». Εἰς ταύτην τὴν σημασίαν εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς,

> Καὶ δεῖξον ἀνθρώποισι τἀπιτίμια
> Τῆς δυσσεβείας οἷα δωροῦνται θεοί (1).

3. ΥΓΙΑΙΝΟΥΣΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ. Ἐξηγήθη (2) ποία εἶναι ἡ Ὑγιαίνουσα διδασκαλία. Ἐδῶ δύνασαι νὰ τὴν ἑρμηνεύσῃς, καὶ Ἀληθινὴν διδασκαλίαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ κατωτέρω, « Ἐπὶ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται ». — ΕΠΙΣΩΡΕΥΣΟΥΣΙ κ. τ. λ. Πολλοὶ πατέρες Ἐπισώρευσιν τῶν διδασκάλων ἐνόησαν ἐδῶ τὴν ἀδιάκριτον χειροτονίαν εἰς ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, καὶ τὸν πολυπλασιασμὸν τῶν ἱερέων. Ὁ Θεοδώρητος λέγει· « Τὸ ἀδιάκριτον πλῆθος τῶν διδασκάλων, διὰ τοῦ » Ἐπισωρεύσουσιν, ἐδήλωσε, καὶ διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν » ΛΑΩΝ χειροτονεῖσθαι, οὐδὲν κατὰ λόγον ποιούντων, ἀλλὰ » τοὺς συντρέχοντας ταῖς ἑαυτῶν ἐπιθυμίαις, καὶ τὰ πρὸς » ἡδονὴν αὐτοῖς καὶ λέγοντας καὶ ποιοῦντας, τούτους χειρο» τονούντων » (3). Ὀλίγον διαφέρει ὁ Οἰκουμένιος « Τὸ » ἀδιάκριτον πλῆθος τῶν διδασκάλων, καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ΜΑ» ΘΗΤΩΝ χειροτονεῖσθαι αὐτοὺς, διὰ τοῦ, Ἐπισωρεύ» σουσι διδασκάλους, ἐδήλωσε » (4). Ἡ διαφορὰ Λαῶν καὶ Μαθητῶν ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Θεοδώρητος ἤκμαζε περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος,

---

(1) Σοφοκλ. Ἠλεκτρ. 1382. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 86.
(3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1194.
(4) Idem, *ibid.* pag. 1195.

www.libtool.com.cn

ὅτε ἐσώζετο ἀκόμη σκιὰ τὶς τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας, νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ πρεσβύτεροι (1). Ἡ συνήθεια ἦτον ἁγία, ἀλλ' εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Θεοδωρήτου δὲν ὠφελοῦσε πλέον, καὶ διότι ὁ λαὸς ἐπροχώρει εἰς τὴν ἀπαιδευσίαν, καὶ διότι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, πλουτιζόμενα καθημέραν ἐπιπλέον, ἔγιναν περιμάχητα εἰς τοὺς ὑποκριτὰς καὶ λαοπλάνους. Περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἔζη ὁ Οἰκουμένιος, ἡ ὑπόκρισις καὶ πλάνη ἐπρόκοψεν ἀκόμη ἐπὶ τὸ χείριστον. Ἡ ἐκλογὴ ἐγίνετο πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα· ἀλλ' οἱ ἐπιθυμηταὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πλούτου, ἀντὶ τοῦ λαοῦ, εὗρισκαν μαθητὰς μεταξὺ τῶν αὐλικῶν, ἢ τῶν ὀπωσοῦν δυνατῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἀρχοντισσῶν γυναικαρίων, διὰ τῆς μεσιτείας τῶν ὁποίων συντρίβοντες (νὰ εἴπω οὕτως) τὰς Θύρας τῆς ἐκκλησίας, ἔμβαιναν ὡς λύκοι.—ΚΝΗΘΟΜΕΝΟΙ ΤΗΝ ΑΚΟΗΝ. « Κνηθόμενοι τὴν ἀκοὴν, τουτέστι τοὺς ἡδονῆς χάριν λέγοντας, καὶ τέρποντας τὴν » ἀκοὴν ἐπιζητοῦντες » τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (2). Ἀπὸ τὸ Κνήθω, τὸ ξύω, ὅθεν καὶ Κνῆστις (3) καὶ Τυρόκνηστις, τὸ σκεῦος διὰ τοῦ ὁποίου ξύεται ὁ τυρός. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ξύσις, ὅτε γίνεται εἰς σῶμα ζώου, προξενεῖ πολλάκις καὶ γαργαλισμὸν, ἔλαβε τὸ Κνήθω καὶ τὴν σημασίαν τοῦ Γαργαλίζω (chatouiller). Τοιοῦτοι ὀλέθριοι γαργαλισταὶ εἶναι μάλιστα, ὅσοι ὑποκρίνονται γλυκύτητα καὶ φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς λόγους, ὡς εἶπεν ἀλλοῦ ὁ Ἀπόστολος, « Διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας » ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων » (4). Ὁ Ἀμβρόσιος προσαρμόζει τὸ περὶ τῶν Γαργαλιζόντων τὰς ἀκοὰς τοῦτο εἰς

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1181-1183. (2) Idem, *ibid.* tom. II, pag. 118. (3) Ἰλιάδ. Χ', 640. (4) Πρὸς Ῥωμ. ις', 18.

www.hbtool.com.cn

τοῦ καιροῦ του τοὺς Μανιχαίους, αἱρετικοὺς οὕτως ὀνομασθέντας ἀπὸ τὸν Μάνην: Quod nullis tam proprium est quam Manicheis, qui nescio quæ habent diversa commenta inflatis nominibus nuncupata, cum sint res frivolæ et quædam deliramenta (1). Τί ἤθελεν εἰπεῖν περὶ τῶν Ἰησουΐτῶν, ἂν ἦσαν εἰς τοὺς χρόνους του Ἰησουΐται;

4. ΤΗΝ ΑΚΟΗΝ ΑΠΟΣΤΡΕΨΟΥΣΙΝ. Ἐμφατικῶς λεγμένον, διὰ νὰ παραστήσῃ πόσην ἰσχὺν ἔχουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπαιδεύτων αἱ κακαὶ διδαχαί, καὶ μάλιστα ἂν τὰς κατηχηθῶσι παιδιόθεν. Ὅστις ἐδυστύχησε νὰ ποτισθῇ ἐκ νεότητος μὲ ψευδοδιδασκαλων διδαχὰς, ἀποστρέφει μὲ φρίκην τὴν ἀκοήν του ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἀπὸ τὸ νερὸν ὁ ὑδροφόβος. Γνωρίζουν τὴν ἰσχὺν ταύτην οἱ λαοπλάνοι Ἰησουΐται· καὶ διὰ τοῦτο ταράσσουν σήμερον μέγα μέρος τῆς φωτισμένης Εὐρώπης, μὲ ἐλπίδα νὰ ἀναλάβωσι τὴν ὁποίαν ἔχασαν παιδαγωγίαν τῶν νέων, καὶ νὰ φαρμακεύσωσι καὶ τὴν παροῦσαν γενεὰν, ὡς ἐφαρμάκευσαν τὴν περασμένην, μὲ τὴν ἀντιχριστιανικὴν αὐτῶν ἠθικήν. — ΜΥΘΟΥΣ. Κἀνένα δὲν λανθάνει τί σημαίνει ὁ μῦθος· « Λόγος » ψευδὴς, εἰκονίζων ἀλήθειαν ». Οἱ μῦθοι, ἐνόσῳ σημαίνουν ὅ,τι λέγει ὁ ὁρισμὸς, ὄχι μόνον ἡδύνουν τὴν ἀκοὴν, ἀλλ' ἐμποροῦν νὰ ὠφελήσωσι καὶ τὴν ψυχήν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ μῦθοι (fables) τοῦ Αἰσώπου, καὶ ἄλλων μυθοποιῶν, εἰκονίζοντες ἀλήθειαν· τοιαῦτα καὶ τὰ ὀνομαζόμενα Παραμύθια (nouvelles), εἰκόνες ἀληθείας καὶ αὐτὰ, ἐὰν ὁ πλάστης των ἦναι τῆς ἀληθείας φίλος. Ὅστις ὅμως πλάσσει μύθους, ὄχι διὰ νὰ εἰκονίσῃ, ἀλλὰ νὰ καλύψῃ καὶ νὰ σκοτίσῃ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι κακὸς

(1) S. Ambros. *Comment. in Epistol. II, ad Timoth.* IV, pag. 730.

www.libtool.com.cn
πολίτης, ἐπειδὴ δι' ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, καταφρονεῖ τὸ κοινῶς συμφέρον εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, τοὺς ὁποίους ἄλλο τι παρὰ τῆς ἀληθείας τὴν κρύψιν δὲν ἐμπορεῖ νὰ βλάψῃ πλειότερον. Ὅλων τῶν ψευδῶν Θρησκειῶν πρῶτα Θεμέλια κατεβάλθησαν οἱ κρυψαλήθεις οὗτοι μῦθοι· καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράξενον, ἐπειδὴ αἱ Θρησκεῖαι συνεγεννήθησαν μ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν γῆν. Εἰς τοὺς ἀπονήρους νηπίους τούτους ἀνθρώπους εὑρέθησαν πάντοτε τινὰ μωροπόνηρα νήπια, ἤγουν ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ πείσωσι τοὺς μωροτέρους των· καὶ ἐκ τούτων ἐγεννήθησαν οἱ προεσῶτες τῶν Θρησκειῶν, ὠνομασμένοι Μάγοι εἰς τὴν Περσίαν, Βραχμᾶνες ἢ Γυμνοσοφισταὶ εἰς τὴν Ἰνδίαν, Βόνζοι εἰς τὴν Ἰαπονίαν, Ταλαποῖνοι εἰς τὴν Σιάμην, καὶ ἄλλα ἀλλοῦ ὀνόματα, οἱ ἀπαῖοι παρεξηγοῦντες τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἐπενόησαν καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκτὸς τῆς φύσεως ἀνύπαρκτα φάσματα, καὶ ἐτόλμησαν νὰ καυχηθῶσιν, ὅτι εἶχαν καὶ δύναμιν νὰ τὰ κυβερνῶσι καὶ νὰ τὰ προσάσσωσιν, ὡς ἤθελαν, εἰς βλάβην ἢ ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων.— ΕΚΤΡΑΠΗΣΟΝΤΑΙ. Κατὰ λέξιν, Θέλουν γυρίσειν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν μύθων ἀφίνοντες τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. Τοῦτο κυρίως σημαίνει ἡ λέξις Ἐκτρέπομαι, ὡς ἐξηγήθη καὶ πρότερον (1).

5. ΝΗΦΕ ΕΝ ΠΑΣΙ. Ἀγρύπνει καὶ πρόσεχε εἰς ὅλα· « Νηφαλισμὸς, ἡ προσοχή· Νηφαλέος ἄγρυπνος κ. τ. λ. » (2). — ΚΑΚΟΠΑΘΗΣΟΝ. Ἀνωτέρω ἐπαράγγελλε τὸν Τιμόθεον νὰ κακοπαθῇ « Ὡς καλὸς στρατιώτης » (3)· ἐδῶ, καὶ ὡς ἐργαζόμενος ΕΡΓΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ. Παρὰ τοὺς ἰδίως ἐπονομασθέντας τέσσαρας Εὐαγγελιστὰς, ὡς συγγραφεὰς τοῦ εὐαγγελίου, Εὐαγγελισταὶ ἀκόμη ὠνομάζοντο εἰς τοὺς Ἀποστο-

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 81, καὶ 184. (2) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1398. (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 3, σελ. 252.

λικοὺς χρόνους, καὶ ὅσοι ἐδίδασκαν κατὰ πόλεις τινὰς τὸ Εὐαγγέλιον, μὲ γνώμην τῶν Ἀποστόλων, μὴ ὄντες αὐτοὶ Ἀπόστολοι, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ « Καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν, ἀποστόλους, » τοὺς δὲ, προφήτας, τοὺς δὲ, εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ, ποι- » μένας καὶ διδασκάλους » (1). Τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος, λέγει· « Ἢ τοὺς τὸ εὐαγγέλιον συγγραψαμένους, ἢ » τοὺς μὴ περιϊόντας μὲν πανταχοῦ, εὐαγγελιζομένους δ' οὖν, » ὡς Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας » (2). Ἡ Πρίσκιλλα καὶ ὁ Ἀκύλας ὀνομάζονται εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς. — ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ. Ἐξηγήθη πρότερον (3). — ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΟΝ. Ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς ἄλλοι τὸ ἡρμήνευσαν, Πλήρωσε, τελείωσε, καὶ ἄλλοι, Πίστωσε, βεβαίωσε. Σημαίνει καὶ τοῦτο, καὶ εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην, καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ὡς ὅτε, ζητοῦντες ἀναμφίβολον μαρτυρίαν καὶ βεβαίωσιν περί τινος, λέγομεν πρὸς τὸν συνομιλοῦντα, Πληροφόρησέ με, Δέν μ' ἐπληροφόρησες, Πρέπει νὰ μὲ πληροφορήσῃς. Ἀλλ' ἐδῶ ἁπλῶς σημαίνει τὸ « Πλήρωσον » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (4). Τὸ σύνθετον Πληροφορῶ (accomplir), διαλυόμενον σημαίνει, Πλῆρες φέρω.

6. ΣΠΕΝΔΟΜΑΙ. Τὸ Σπένδω, ὡς καὶ τὸ συνώνυμον αὐτοῦ Λείβω, ὅθεν τῶν Ῥωμαίων τὸ libo (faire des libations), ἐσήμαινεν εἰς τοὺς παλαιοὺς Χύνω, σάζω ἢ σαλάζω οἶνον, ἢ ἄλλο τί ὑγρὸν, εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν. Τοιαύτη ἐπίχυσις, ὀνομαζομένη Σπονδὴ ἢ Λοιβὴ (libation), ἐσυνειθίζετο ἁλίζεσθαι εἰς τὰς θυσίας, καὶ ἂν τὸ θυσιαζόμενον ἦτο ζῶον, ἐσάζετο ἐπάνω τῆς κεφαλῆς του, πρὶν σφαχθῇ. Ἐδῶ ὁ Ἀπό-

(1) Πρὸς Ἐφισ. δ', 11. (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1234. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 88. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 753.

www.libtool.com.cn
σολος διὰ τοῦ Σπένδομαι, νοεῖ μεταφορικῶς, Πλησιάζω εἰς τὴν ὥραν τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ σφαγῆς μου. Ὁ Οἰκουμένιος τὸ ἐξηγεῖ « Ἐγὼ ἤδη Θυσίαν ἐμαυτὸν προσφέρω Χριστῷ. Οὐκ » εἶπε δὲ Θυσίαν, ἀλλὰ σπονδήν, τὸ πλέον λέγων καὶ ἱερώτε- » ρον· τῆς μὲν γὰρ Θυσίας μέρος τι μόνον Θεῷ εἰς Θυμίαμα » ἀφιεροῦτο, ἡ δὲ σπονδὴ ἅπασα αὐτῷ ἀφιέρωται » (1). — ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ. Διπλῶς ἐξηγήθη τοῦτο. Οἱ μὲν τὸ ἐνόησαν ὡς συνώνυμον τοῦ Διαλύσεως, τοῦ σώματος δηλαδὴ εἰς τὴν γῆν· οἱ δὲ ὡς σημάντικὸν τῆς Ἐπιστροφῆς ἢ Ἀναχωρήσεως (départ) ἀπὸ τὴν ζωὴν εἰς τὸν Θάνατον, ἀπὸ τὸν παρόντα εἰς ἄλλον κόσμον. Καὶ τοῦτο μὲ φαίνεται ἡ μόνη ἀληθὴς ἐξήγησις, ὄχι μόνον διότι τὸ ῥῆμα Ἀναλύω (ὅθεν ἡ Ἀνάλυσις), ἐσήμαινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀμεταβάτως τὸ Ἀναχωρῶ (partir), ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ὁ Παῦλος, « Ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ » εἶναι » (2), καὶ ὁ Λουκᾶς, « Πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν » γάμων » (3). — ΕΦΕΣΤΗΚΕ. Ἐπλησίασεν, ἔφθασε. (4).

7. ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΝ ΚΑΛΟΝ. Τὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ὡς ἔλεγεν εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν (5) πληρέστερον· μεταφορικῶς ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, πέντε τὸν ἀριθμὸν, Ἅλμα, Δίσκον, Δρόμον, Πάλην καὶ Πυγμήν. — ΔΡΟΜΟΝ. Ἓν' ἀπὸ τοὺς πέντε φέρει παράδειγμα, τὸν Δρόμον (course), μεταφορικῶς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κηρύγματος, ὡς τὸ ἔλεγεν ὁ αὐτὸς εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου, « Τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν » κ. τ. λ. » (6).

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 993. (2) Πρὸς Φιλιππ. α', 23. (3) Λουκ. ιβ', 36. (4) Ἰδ. καὶ ἀνωτέρ. σελ. 312. (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 12, σελ. 220. (6) Πράξ. κ', 24.

8. ΑΠΟΚΕΙΤΑΙ ΜΟΙ κ. τ. λ. Μοῦ εἶναι ὡρισμένος, μοῦ φυλάσσεται ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης, « Ἀπόκειται, » ἡτοίμασαι » λέγει ὁ Ἡσύχιος, καὶ « Ἀπέκειντο, ἐταμιεύοντο » ὁ Σουίδας. — ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ. Ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ στεφάνου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐστεφανόνοντο οἱ νικήσαντες ἀθληταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας, τοὺς καὶ διὰ τοῦτο ἐπωνομασμένους Στεφανίτας ἀγῶνας, εἰς διάκρισιν τῶν Ἀργυριτῶν ἀγώνων, ὅπου ἐχαρίζετο ἀργύριον εἰς τοὺς νικητάς. Δικαιοσύνης στέφανον τὸν ὀνομάζει, ὡς βραβεῖον διδόμενον εἰς τὴν δικαιοσύνην, ἤγουν εἰς ὅλας τὰς ἀρετάς, ἐπειδὴ ὅλαι περιέχονται εἰς αὐτήν (1). — ΑΠΟΔΩΣΕΙ ΜΟΙ. Τὸν στέφανον, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἀγώνων μου (2). — ΤΟΙΣ ΗΓΑΠΗΚΟΣΙ ΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΝ. Τὴν δευτέραν ἐπιφάνειαν ἡ παρουσίαν ἐνόησαν πολλοί (3)· περὶ τοῦ ὁποίου διςάζω. Ἂν ἐγόει ταύτην ὁ Ἀπόστολος, δὲν ἤθελ' εἰπεῖν Τοῖς ἠγαπηκόσι, ἀλλὰ Τοῖς ἐλπίζουσι (ἢ πιστεύουσι) τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, ὡς λέγει εἰς τὴν πρὸς Τίτον, « Προσδεχόμενοι τὴν » μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης κ. τ. λ. » (4). Ὅτι δὲ λέγει τὴν πρώτην, μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν ὑπερσυντελικὸν χρόνον τῆς μετοχῆς (Ἠγαπηκόσι), καὶ ἀπὸ τοῦ ἑξῆς δεκάτου ἑδαφίου τὸ ἀντικείμενον, « Ἀγαπήσας τὸν νῦν » αἰῶνα ».

9. ΣΠΟΥΔΑΣΟΝ. Πολέμησε, Πάσχισε, Προσπάθησε, εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν (5)· ἥτις ἐφύλαξεν ὅμως καὶ αὐτὸ τὸ Σπουδάζω εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ Προσπαθῶ ἢ Προ-

---

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 270. (2) Αὐτόθ. σελ. 169. (3) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 105, καὶ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1202. (4) Πρὸς Τίτ. β', 13. (5) Ἔκτακτ. II, σελ. 308.

www.libtool.com.cn
θυμοῦμαι· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Καταγίνομαι εἰς μάθησιν ἐπιστήμης ἢ τέχνης τινὸς (étudier), οἷον Σπουδάζω τὴν γραμματικὴν, τὴν φυσικὴν, τὴν ζωγραφίαν.

10. ΔΗΜΑ̃Σ. Κύριον ὄνομα ἀπὸ τὸ Δῆμος, ἢ, ὡς ἄλλοι νομίζουν, ὑποκοριστικὸν τοῦ Δημήτριος. Τὸν ὀνομάζει καὶ ἀλλοῦ ὁ Ἀπόστολος.—ἘΓΚΑΤΕΛΙΠΕΝ. Ἦτο τοῦ Παύλου συνεργὸς ὁ Δημᾶς, ὡς καὶ ὁ Λουκᾶς (1)· ἀλλ' ἔπειτα, ἢ διὰ φόβον τῶν διωγμῶν, ἢ διότι (ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος) ἠγάπησε πλέον τὰς βιωτικὰς ἀπολαύσεις, παρὰ τοὺς κόπους τοῦ κηρύγματος, τὸν ἀφῆκε, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. — ΘΕΣΣΑΛΟΝΊΚΗΝ. Θεσσαλονίκη, πόλις Μακεδονίας ἔτι καὶ σήμερον σωζομένη, περὶ τῆς ὁποίας ἴδε τοὺς Γεωγράφους (2). Ἐκήρυξε καὶ εἰς ταύτην τὴν πόλιν ὁ Παῦλος, ὅπου ἦσαν πολλοὶ Ἰουδαῖοι (ὡς καὶ σήμερον ἀκόμη εὑρίσκονται πολλοὶ τοιοῦτοι εἰς αὐτὴν), ἔχοντες καὶ συναγωγὴν λαμπράν (3). — ΚΡΉΣΚΗΣ. Ὀν. κύρ. Ῥωμαϊκὸν Crescens, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τὸ μεταβάλῃ εἰς τὸ Αὐξίας ἢ Αὐξέντιος, ὅστις ἀγαπᾷ νὰ τὸ ἑλληνίσῃ. Ἴσως ἦτο Ῥωμαῖος· ἴσως ὅμως καὶ Ἕλλην ἢ Ἰουδαῖος, ἐπειδὴ καὶ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι ἐσυνήθιζον μὲ Ῥωμαϊκὰ τῶν δεσποτῶν ὀνόματα.—ΓΑΛΑΤΊΑΝ. Ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἡ Γαλατία, ὀνομαζομένη καὶ Γαλατικὴ χώρα (4), ἀπὸ τοὺς ἐκστρατεύσαντας καὶ κατοικισθέντας εἰς αὐτὴν Γάλλους (Gaulois), ἢ Γαλάτας. Ὠνομάσθη ἀκόμη καὶ Γαλλογραικία (5), διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν

(1) Πρὸς Κολοσσ. δ', 14, καὶ Πρὸς Φιλήμ. 24. (2) Στράβων. Γεωγραφ. VII, σελ. 329-330, καὶ Στέφ. Βυζάντ. λέξ. Θεσσαλονίκη. (3) Πράξ. ιζ', 1, 11, 13, Πρὸς Φιλιππησ. δ', 16. (4) Πράξ. ις', 6, ιή, 23. (5) Στράβων Γεωγραφ. XII, σελ. 566-567. Ἰδ. καὶ Σουίδ. καὶ Στέφ. Βυζάντ. λέξ. Γαλάται.

www.libtool.com.cn
Γαλλων μὲ τοὺς Ἕλληνας. Πρὸς τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς ἐγράφη καὶ ἡ Πρὸς Γαλάτας λεγομένη ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου. Μί' ἀπὸ τὰς Γαλατικὰς πόλεις ἦτο καὶ ἡ νῦν ἔτι σωζομένη καὶ ὀνομαζομένη Ἄγκυρα. — ΤΙΤΟΣ. Ὄνομ. κύρ. ἑλληνικὸν τοῦ Ἕλληνος Τίτου (1), ἀπὸ τὸ ἐπίθετον Τιτὸς (συνώνυμον τοῦ Τιμητὸς) ῥηματικὸν τοῦ Τίω, τὸ Τιμῶ. Οὗτος εἶναι ὁ κατασταθεὶς ἔπειτα Ἐπίσκοπος τῆς Κρήτης, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς Πρὸς Τίτον ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου. — ΔΑΛΜΑΤΙΑ. Μέρος τῆς Ἰλλυρίδος τὸ συνορεῦον μὲ τὴν Μακεδονίαν (2).

11. ΛΟΥΚΑΣ. Ὄνομα (ἀπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν Lucanus, ἢ Lucilius) κύριον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἑνὸς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν, ὅστις παρὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἐσύγγραψε καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἦτο τὴν πατρίδα Ἀντιοχεὺς, ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, ὅπου ἐκατηχήθη καὶ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ὡς κρίνουν τινὲς, ἀπὸ τὸν Παῦλον, τὸν ὁποῖον καὶ ἐσυνώδευσεν εἰς ὅλας του σχεδὸν τὰς ἐκδημίας· τὸ γένος Ἰουδαῖος, κατά τινας ἐξηγητὰς (3). Πιθανώτερον κρίνω, ὅτι ἦτο Συρομακεδών. Πιθανὸν ἀκόμη ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ὀνομαζόμενος ἀλλοῦ « Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς » (4), ὡς ἔκριναν ὁ Ἱερώνυμος καὶ ὁ Εὐσέβιος (5), καὶ ἐπίστευσεν ἡ ἀρχαία παράδοσις. Ὅτι δὲ παρὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπαγγέλλετο καὶ ζωγράφος, τοῦτο ἠκούσθη πρῶτον κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἢ δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, οὐδ' ὠφέλησεν ἄλλους παρὰ τοὺς προβάλλοντας τὰς ἀπ' ἐκεῖνον ζωγραφημένας εἰκόνας τῆς Θεο-

(1) Ἰδ. τὴν Πρὸς Γαλάτ. β', 3. (2) Στράβων, Γεωγραφ. VII, σελ. 315-317. (3) Ἴδε Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. II, pag. 3-4. (4) Πρὸς Κολοσσ. δ', 14. (5) Rosenmuller, *ibid.*, *ibid.*

www.libtool.com.cn
τόκου εἰς προσκύνησιν. — ΜΆΡΚΟΝ. Τὸν ὀνομαζόμενον Ἰωάννην, καὶ ἐπονομαζόμενον Μάρκον, εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (1), ἀνεψιὸν τοῦ Βαρνάβα (2). Ἄλλοι ἐνόμισαν τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον, διάφορον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Μάρκον, καὶ τοῦτον θέλουν ὅτι νοεῖ ὁ Παῦλος ἐδῶ (3).— ΕΥ̓ΧΡΗΣΤΟΣ. « Εὔχρηστος, χρήσιμος » λέγει ὁ Ἡσύχιος.

12. ΤΥΧΙΚΌΝ. Ὄν. κύρ. Ἀσιανοῦ Ἕλληνος, πρῶτον ὀνομαζομένου εἰς τὰς Πράξεις (4).

13. ΦΕΛΟΝΗΝ. Μὲ τρεῖς διαφόρ. γρ. ΦΑΙΛΩΝΗΝ, ΦΑΙΛΟΝΗΝ, ΦΑΙΝΟΛΗΝ. Ὁ Οἰκουμένιος τὸ ἐξήγησεν « Ἔνδυμα » ὡς τὸ ἐνόησε πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Χρυσόστομος, πλὴν ὅτι οὗτος προσθέτει καὶ δευτέραν ἐξήγησιν· « Φαιλόνην ἐνταῦθα » τὸ ἱμάτιον λέγει, τινὲς δέ φασι, τὸ γλωσσόκομον, ἔνθα τὰ » βιβλία ἔκειτο » (5), εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ζωναρᾶς προσθέτει ἀμέσως, εἴτ' ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον, εἴτ' ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταῦτα· « Τί δὲ αὐτῷ τῶν βιβλίων ἔδει μέλλοντι ἀποδημεῖν πρὸς » Θεόν; » (6). Ἂν ὁ Φαιλόνης, ἢ μᾶλλον Φαινόλης, ἦναι ὁ αὐτὸς καὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ Pœnula, σημαίνει ἱμάτιον δασὺ χειμερινὸν (manteau), κατὰ τὸν Πολυδεύκην, « Ἡ δὲ Μαν- » δύη ὅμοιόν τι τῷ καλουμένῳ Φαινόλῃ... Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ » Φαινόλης ἐστὶν ἐν Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Ταύροις ». Οἱ νοήσαντες αὐτὸ Γλωσσόκομον, ἤγουν σακκίον δερμάτινον, ἐκινήθησαν ἀπὸ τὰς ἀκολούθους δύο λέξεις, Βιβλία καὶ Μεμβράνας.

---

(1) Πράξ. ιβ', 12, 25. ιε', 37. ═══ (2) Πρὸς Κολοσσ. δ', 10. Ἴδ. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 105, et tom. I, pag. 557. ═══ (3) I. F. Schleusner, *Nov. Lexic. in Nov. Testament.* V. Μάρκος. ═══ (4) Πράξ. κ', 4. (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1422. ═══ (6) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1801.

www.libtool.com.cn
Λέγει ὁ Ἡσύχιος, « Φαιλόνης, εἰλητάριον μεμβρᾶϊνον, ἢ » γλωσσόκομον » ὁ δὲ Σουΐδας, « Φαιλόνης, εἰλητὸν τομάριον » μεμβρᾶϊνον, ἢ γλωσσόκομον, ἢ χιτώνιον ». Κατωτέρω δὲ ὁ αὐτὸς μὲ διάφ. γρ. « Φαινόλης, χιτωνίσκος· οἱ δὲ παλαιοὶ » Ἐφεσρίδα... Καὶ χιτὼν ἱερατικός ». Τόση εἶναι ἡ διαφωνία καὶ περὶ τῆς γραφῆς καὶ περὶ τῆς σημασίας. Ὁ Ἱερατικὸς χιτὼν τοῦ Σουΐδα, σημαίνει τὸ μέχρι καὶ σήμερον σύνηθες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἱερέων ἔνδυμα τὸ ὀνομαζόμενον Φελόνιον, ἀνάλογον μὲ τὸ ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς χριστιανοὺς ὀνομαζόμενον chasuble. (1). — ΤΡΩΆΔΙ. Γνωστὴ πόλις ἡ Τρωάς. Ὁ Παῦλος εἶχεν ὑπάγειν δὶς εἰς αὐτήν· τὴν πρώτην φορὰν, ὅτ' ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Μυσίαν, κ' ἐξ ἐκείνης εἰς τοὺς Φιλίππους πόλιν τῆς Μακεδονίας (2)· τὴν δευτέραν, ὅτε ἀπὸ τοὺς Φιλίππους ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Τρωάδα (3). — ΚΆΡΠΩ. Ὄν. κύρ. ἐδῶ μόνον ὀνομαζομένου ἀνδρὸς, πιθανὸν ὅτι Ἕλληνος. — ΜΕΜΒΡΆΝΑΣ. Ἀπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν Membrana, τὸ δέρμα τῶν ζώων, τὸ ὁποῖον κουρεύοντες τὰ μαλλία, καὶ ξύοντες, ἐκατασκεύαζαν τὸν λεγόμενον Περγαμηνὸν χάρτην (parchemin) χρήσιμον εἰς γραφὴν πρὶν εὑρεθῇ τὸ σημερινὸν χαρτίον.

14. ΑΛΈΞΑΝΔΡΟΣ. Ἴσως ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἀνωτέρω (4) ὀνομασθεὶς Ἀλέξανδρος. Ἐδῶ ὅμως, προσθέτει τὸ ἐπάγγελμά του : — ΧΑΛΚΕΎΣ. Καταρχὰς ἐσήμαινε τὸν ἐργαζόμενον τὸν χαλκὸν, ἐπειδὴ καὶ πρῶτος ὁ χαλκὸς ἐγνωρίσθη. Ἀφοῦ εὑρέθη ὁ σίδηρος, ὁ Σιδηρεὺς (forgeron), ἤγουν ὁ ἐργάτης τοῦ σιδήρου, δὲν ἔπαυσεν ὅμως νὰ ὀνομάζεται πάλιν χαλκεύς. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον, χαλκέα ἔλεγαν καὶ τὸν ἐργάτην

(1) Ducange, *Glossar. gr.* pag. 1656, et *Glossar. latin.* V. Casula. (2) Πράξ. ις', 8-12. (3) Αὐτόθ. κ', 6. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 20, σελ. 93.

www.libtool.com.cn
τοῦ ἀργύρου ἢ τοῦ χρυσοῦ· « Χαλκεὺς πᾶς τεχνίτης καὶ ὁ » ἀργυροκόπος, καὶ ὁ χρυσοχόος ». — ΕΝΕΔΕΙΞΑΤΟ. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Εἰργάσατο, Ἐποίησεν, ὡς καὶ τὸ ἁπλοῦν Δεικνύω τὸ ποιῶ (1). Οὕτως οἱ Ἑβδομήκοντα εἶπαν, « Πάντα τὰ κακὰ, ἃ ἐνεδείξαμεθα εἰς αὐτόν » (2). — ΑΠΟΔΩΗ. Μὲ διάφ. γρ. ΑΠΟΔΩΣΕΙ. Ἡ πρώτη γραφὴ σημαίνει κατάραν· ἡ δευτέρα προλέγει μόνον τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἐλλειπτικῶς τοῦ Μισθὸν, « Ἀποδώσει αὐτῷ ὁ Κύριος κατὰ » τὰ ἔργα αὐτοῦ » παρόμοιον τοῦ, « Ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ » τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ » (3). Ἡ διττογραφία εἶναι παλαιά· οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἐπρόκριναν τὸν μέλλοντα ὁριστικὸν χρόνον, ὡς πρεπωδέστερον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἀποστόλου. Μόνος ἴσως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιος τὸ ἐξήγησεν εὐκτικῶς, ὡς λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης Φώτιος· « Οἱ μὲν ἄλλοι τῶν πατέρων οὐκ ἀρὰν εἶναι φασὶ τὸν λόγον, » ἀλλὰ μόνον ἀπόφασιν ὧν ἔμελλεν Ἀλέξανδρος πείσεσθαι » ὑπὸ Κυρίου· οὗτος δὲ ἀρὰν ἄντικρυς εἶναί φησι, καὶ ἐπεν- » ηνέχθαι Ἀλεξάνδρῳ, διὰ τὸ ἀμεταμέλητον καὶ ἀνεπίστροφον » τῆς αὐτοῦ μοχθηρίας » (4).

15. ΟΝ... ΦΥΛΑΣΣΟΥ. Τὸ μέσον ῥῆμα Φυλάσσομαι (φυλάσσω ἐμαυτὸν) συντάσσεται καὶ μὲ αἰτιατικὴν ὡς ἐδῶ, καὶ διὰ προθέσεως μὲ γενικὴν, οἷον « Φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς » πλεονεξίας » (5)· καὶ σημαίνει τὸ Ἀπέχω « Ὃν φυλάσσου » Ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἄπεχε, διὰ νὰ μή σε βλάψῃ ἡ συναναστροφή του· οὐδὲ λέγει τί πλέον παρ' ὅ,τι λέγει καὶ πρὸς τὸν Τίτον « Αἱρετικὸν... παραιτοῦ » (6), ὡς τὸ ἐνόησαν καὶ οἱ πατέρες

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 222. (2) Γενέσ. ν', 15. (3) Ματθ. ις', 27. (4) Φώτ. κώδ. 280, σελ. 1618-1619. (5) Λουκ. ιβ', 15. (6) Πρὸς Τίτ. γ', 10.

« Φυλάσσου ἀντὶ τοῦ Παραιτοῦ· Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου,
» λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις [λόγοις] » (1). Οἱ κατὰ τῶν ἑτεροδόξων διωγμοὶ ἐγεννήθησαν ἔπειτα, πρῶτον ἀπὸ τυράννους ἐθνικοὺς, ὡς ἦτον ὁ τοῦ Νέρωνος, ὁ τοῦ Δεκίου, καὶ ἄλλων διωγμὸς κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, μετὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ χριστιανοὺς δεσπότας κοσμικοὺς καὶ ἱερατικοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν πλὴν τὄνομα τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἐμετάβαιναν εἰς τοῦ Ναυάτου τὴν αἵρεσιν χωρὶς νὰ τὸ ὑποπτεύωνται. Ὁ πρὸ μικροῦ ὀνομασθεὶς Εὐλόγιος, ἐξηγῶν τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος καλὸν σπέρμα, ὅτις ἐμπόδιζε τοὺς δούλους του νὰ ἀποσπάσωσι τὰ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν σπαρθέντα ζιζάνια, διὰ τὸν φόβον μὴ συνεκριζώσωσι καὶ τὸν σῖτον (2), λέγει, « Αὕτη ἡ
» παραβολὴ ἀπαγορεύει πρὸ τῆς ταῦ αἰῶνος συντελείας διαχωρίζειν τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τῶν δικαίων, κἂν οἱ τὰ Ναυάτου νοσοῦντες τοῦτο λέγωσιν, ὡς καθαροὺς ἑαυτοὺς κρίνοντες τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἀφορᾷ καὶ τὸ
» παρὰ τοῦ βαπτιστοῦ εἰρημένον, Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
» αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὸν ἅλωνα αὐτοῦ » (3). Τὴν αὐτὴν παραβολὴν ἐξηγῶν καὶ ὁ Χρυσόστομος, λέγει « Εἰ μέλλοιτε
« κινεῖν ὅπλα καὶ κατασφάττειν τοὺς αἱρετικοὺς, ἀνάγκη
» πολλοὺς καὶ τῶν ἁγίων συγκαταβάλλεσθαι » καὶ πάλιν,
« Οὐ τοίνυν κατασχεῖν αἱρετικοὺς καὶ ἐπισομίζειν, καὶ ἐκ-
» κόπτειν αὐτῶν τὴν παῤῥησίαν, καὶ τὰς σπουδὰς διαλύειν
» κωλύει [ὁ Χριστὸς], ἀλλ' ἀναιρεῖν καὶ κατασφάττειν » (4).

16. ΕΝ ΤΗ ΠΡΩΤΗ ΜΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ. Νομικὴ λέξις ἡ Ἀπολογία (défense), σημαίνουσα τὸν εἰς αὐτὸ τὸ

(1) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1834. (2) Ματθ. ιγ', 24-30. (3) Παρὰ τῷ Φωτ. κώδ. 280, σελ. 1610. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 132.

www.libtool.com.cn

δικαστήριον ἀγῶνα τοῦ ἐγκαλουμένου, νὰ ἀναιρέσῃ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐγκλήματα. Πρώτην τὴν ὀνομάζει, διότι τὴν ἔκαμε κατὰ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ῥώμην ταξείδιον, ἂν ἀληθῶς ὑπῆγε δὶς εἰς αὐτὴν (1), ἢ διότι δύο φορὰς παρεστάθη εἰς τὸ κριτήριον τοῦ Νέρωνος. Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων δὲν ἱστοροῦν πλὴν μίαν μόνην ἐπιδημίαν τοῦ Παύλου εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου φαίνεται ὅτι ἐκατοίκησεν εἰς ἴδιον οἴκημα δύο ἔτη, διδάσκων παῤῥησίᾳ, πρὶν καλεσθῇ εἰς τὸ κριτήριον (2). — ΟΥΔΕΙΣ ΜΟΙ ΣΥΜΠΑΡΕΓΕΝΕΤΟ, κ. τ. λ. Κανεῖς δὲν μ' ἐσυνώδευσε, δὲν μ' ἐπαρεστάθη. Ἐνόσῳ ἐκατοίκει ἡσυχος εἰς ἴδιον οἴκημα, ἐδέχετο, δύο ἔτη ὁλόκληρα, ἐπισκέψεις καὶ μαθητῶν καὶ ξένων, καὶ τοὺς ἐδίδασκεν ἀφόβως τὴν νέαν θρησκείαν· εὐθὺς ὅτ' ἐφυλακώθη, τὸν ἀφήκασιν ὅλοι, ἔπαθαν δηλαδὴ πάθος ἀνθρώπινον, διὰ τὸν φόβον τοῦ Νέρωνος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος συμπαθῶν εἰς τὴν ἀσθένειάν των, λέγει: — ΜΗ ΑΥΤΟΙΣ ΛΟΓΙΣΘΕΙΗ! Κατ' ἔλλειψιν, ἀντὶ τοῦ Μὴ αὐτοῖς λογισθείη παρὰ τοῦ Κυρίου. Τὴν ἀπ' ἐμὲ φυγὴν αὐτῶν μὴ των λογαριάσῃ ὁ Θεὸς ὡς ἁμάρτημα! κατὰ τὸ « Μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ » μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν » (3).

17. ΠΑΡΕΣΤΗ. Ἀπὸ τὸν ἐνεστῶτα Παρίσαμαι, κοινῶς Παρασέκομαι, ὁ ἀόριστος Παρέστη, κοινῶς Παρεστάθη (assister).—ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΘΗ. Τελειωθῇ, ἢ κατ' ἄλλους, Βεβαιωθῇ (4).—ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ. Τὸ Πάντα ἀντὶ τοῦ Πολλὰ ἢ Πλεῖστα (5), ὡς καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν כל (Κολ). Τοιοῦτον εἶναι τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὸ « Πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ » περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου » (6) ἤγουν πολὺ μέρος τῆς Ἰου-

(1) Ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 233. (2) Πράξ. κή, 14-31. (3) Πρὸς Ῥωμ. δ', 8. (4) Ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 317. (5) Ἴδ. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 108. (6) Ματθ. γ', 5.

www.libtool.com.cn
δαίας καὶ τῆς περιχώρου. Τοιαῦτα καὶ τὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας παροιμιακά, « Πάντα καλῶν σείειν » καὶ « Πάντα λίθον κι- » νεῖν ». — ΕΡΡΥΣΘΗΝ. Ἐσώθην, ἐφυλάχθην. « Ῥύσατο, » ἠλευθέρωσεν, ἐλυτρώσατο » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΕΚ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ. Εἶναι παροιμιακὸν, ὡς καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ « Σῶσόν με ἐκ στόματος λέοντος » (1). Μὲ τὴν αὐτὴν μεταφορὰν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆς ἀπὸ με- γάλους κινδύνους λυτρώσεως, λέγομεν ἡμεῖς σήμερον, Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λύκου. Λέοντα ἐδῶ, κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν πατέρων, νοεῖ ὁ Ἀπόστολος τὸν Νέρωνα. Εἴτε λέοντα εἴτε λύκον τὸν ἐπονομάσῃς, ὅλων τῶν ἀγρίων θηρίων τὰ ὀνόματα γίνονται ἐπωνύμια πρέποντα εἰς τοὺς τυράννους, περὶ τῶν ὁποίων εἶπε καὶ ὁ Σαλωμών, « Λέων πεινῶν καὶ λύκος διψῶν ὃς τυραννεῖ, » πτωχὸς ὤν, ἔθνους πενιχροῦ » (2). Καὶ τοῦ λέοντος ἀγριώτερον ἔκρινε τὸν Νέρωνα ὁ σύγχρονός του Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς, « Τοσούτῳ δὲ ἀγριώτερον διάκειται τῶν ὀρεινῶν » τε καὶ ὑλαίων [θηρίων], ὅσῳ λέοντες μὲν καὶ παρδάλεις » ἐνίοτε κολακευόμενοι ἡμεροῦνται, καὶ μεταβάλλονται τοῦ » ἤθους· τουτὶ δὲ [ὁ Νέρων] ὑπὸ τῶν καταψώντων ἐπαιρόμε- » νον, ἀγριώτερον αὐτοῦ γίγνεται καὶ λαφύσσει πάντα » (3).

18. ΡΥΣΕΤΑΙ ΜΕ... ΠΟΝΗΡΟΥ. Θέλει μ' ἐλευθερώ- σειν (délivrer) ἀπ' ὅλα τὰ κακὰ ἔργα, εἴτε ἠθικῶς νοούμενα, ἀπ' ὅλας τὰς κακίας, εἴτε φυσικῶς, ὡς εἶναι αἱ συμφοραὶ, αἱ θλίψεις, οἱ διωγμοί. Ἐκ τούτου ἐμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ καὶ τὸ τῆς κυριακῆς προσευχῆς « Ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ » (4), ἂν καί τινες ἐνόησαν ἐκεῖ Τὸν πονηρὸν (ἀρσενικ.) τὸν διά-

(1) Ψαλμ. κβ΄, 21. — (2) Παροιμ. κή, 15. — (3) Φιλο- στράτ. Β. Ἀπολλων. Τυαν. IV, 38, σελ. 178. — (4) Ματθ. ς΄, 13.

www.libtool.com.cn
βολον (1). — ΣΩΣΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ, κ. τ. λ. Εἴτ' ἐλλειπτικῶς τὸ νοήσῃς « Σῶόν [με τηρήσει] εἰς τὴν βασιλείαν, κ. τ. λ. » ἢ « Σώσει [με ἀπὸ τῆς κολάσεως ἄγων] εἰς τὴν βασιλείαν », εἴτε ἁπλούστερον (χωρὶς ἔλλειψιν), « Σώσει με εἰς τὴν βασι-» λείαν » ἀντὶ τοῦ Ἄξει με εἰς τὴν βασιλείαν, τὸ νόημα καταντᾷ εἰς τὸ αὐτό. Τὸ Σώζω τῶν παλαιῶν εἶναι τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Σόνω (ἀπὸ τὸ Σόω), τὸ ὁποῖον σημαίνει ὄχι μόνον τὸ Ὑπάγω, φθάνω εἴς τινα τόπον, ὡς ἐσημειώθη ἀλλοῦ (2), ἀλλὰ καὶ μεταβατικῶς, τὸ Ἄγω ἢ φέρω ἄλλον εἰς τόπον ἢ χώραν τινά. Παράδειγμα τοῦ Εὐριπίδου τὸ,

Σωθεῖσα δ', ὡς ἂν καὶ σὺ κοινωνῇς τύχης,
ΣΩΣΩ σ' ἐς Ἑλλάδα (3) ———————

19. ΑΣΠΑΣΑΙ. Ἀσπάζομαι, ὡς καὶ σήμερον εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, κυρίως μὲν σημαίνει τὸ Περιλαμβάνων φιλῶ (embrasser), ἀπὸ τὸ μέσον Σπάομαι, σύρω εἰς ἐμαυτὸν μὲ τὸ πλεοναστικὸν α, ὡς Σπαίρω Ἀσπαίρω, καὶ Σπάλαξ Ἀσπάλαξ. Ἡ δευτέρα του σημασία εἶναι Χαιρετίζω (saluer), ἢ διὰ ζώσης φωνῆς, ἢ δι' ἐπιστολῆς, ἢ ἄλλου τινὸς μέσου. — ΠΡΙΣΚΑΝ. Μὲ διάφορ. γρ. ΠΡΙΣΚΙΛΛΑΝ, ὡς τὴν ὀνομάζει ἀλλοῦ. Ἀπὸ τὸ Πρίσκος, Ῥωμαϊκὸν κύριον ὄνομα ἀνδρὸς, Priscus (ἐξελληνιζόμενον, Ἀρχίας, ὁμοίως ὀνομ. κύρ.), γίνεται θηλυκὸν κύρ. ὀνομ. Πρίσκα (Prisca), καὶ ὑποκοριστικῶς Πρίσκιλλα Priscilla. Ἦτο σύζυγος τοῦ ἐξῆς Ἀκύλα, πιθανὸν ὅτι καὶ Ἰουδαία, ἐπειδὴ ὁ Ἀκύλας ἦτον Ἰουδαῖος. Συνήργησαν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου (4). —

(1) Ἰδ. Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. I, pag. 134. (2) Ἄτακτ. II, σελ. 341. (3) Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Ταυρ. 1069. (4) Πράξ. ιή, 2 καὶ 26, καὶ Πρὸς Ῥωμ. ις', 3.

www.libtool.com.cn
ΑΚΥΛΑΝ. Κύρ. ὄνομ. τοῦ ἀνδρὸς τῆς Πρίσκης ἡ Πρισκίλλης, ἀπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν Aquila (ἐξελληνιζόμενον Ἀέτιος). Ἀκύλας ὠνομάζετο καὶ ὁ καταρχὰς τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος μεταφράσας τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. — ΟΝΗΣΙΦΟΡΟΥ. Ὠνομάσθη καὶ πρότερον (1).

20. ΕΡΑΣΤΟΣ, ὄνομ. κύρ. ἀνδρὸς Ἕλληνος, ἀπὸ τὸ ἐπίθετον Ἐραστὸς (aimable). Πολίτης ἐπίσημος τῆς Κορίνθου, ἐπειδὴ ἦτον Οἰκονόμος (Trésorier) τῆς πόλεως (2). Εἰς τὴν Ἔφεσον πρῶτον τὸν ἐγνώρισεν ὁ Παῦλος, κ' ἐκεῖθεν τὸν ἔστειλεν, αὐτὸν καὶ τὸν Τιμόθεον εἰς τὴν Μακεδονίαν (3). — ΚΟΡΙΝΘΩ. Γνωστὴ πόλις, περίφημος διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν της,

Ἀφνειόν τε Κόρινθον (4)————————

κατασκαφεῖσα ἀπὸ τοὺς πλεονέκτας Ῥωμαίους, πολλὰ καὶ δεινὰ παθοῦσα ἀπὸ τοὺς Ληριώδεις Μουσουλμάνους, ἀλλὰ σήμερον ἐλπίζουσα νὰ ὑπερβάλῃ πολὺ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἐὰν τὰ τέκνα της, προετοιμασμένα μὲ χρηστὴν ἀγωγὴν ἀξιωθῶσι νὰ φωνάξωσι μὲ ἑλληνικὸν φρόνημα τὸ

Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες τυγχάνειν εἶναι (5).

— ΤΡΟΦΙΜΟΝ. Ὁ Τρόφιμος ἦτον Ἕλλην, τὴν πατρίδα Ἐφέσιος· ἐσυνώδευσε τὸν Παῦλον ἕως τὰ Ἱεροσόλυμα (6). — ΜΙΛΗΤΩ. Μία τῶν δώδεκα Ἰωνικῶν ἀποικιῶν, πόλις ἐπιφανεστάτη τὸ παλαιόν, τῆς ὁποίας σήμερον μόλις φαίνονται τὰ ἐρείπια ὀνομαζόμενα Μέλασσο.

21. ΠΡΟ ΧΕΙΜΩΝΟΣ. Τὸν προσκαλεῖ εἰς τὴν Ῥώμην, πρὸ τοῦ χειμῶνος, διὰ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης, πολὺ τότε

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 248. (2) Πρὸς Ῥωμ. ις', 23. (3) Πράξ. ιθ', 22. (4) Ἰλιάδ. β', 570. (5) Αὐτόθ. δ', 405. (6) Πράξ. κ', 4, καὶ κα', 29.

www.libtool.com.cn
πλειοτέρους, καὶ μᾶλιστα τὸν χειμῶνα, διὰ τὴν ἀτέλειαν τῆς ναυτικῆς, παρ' ὅ,τι εἶναι τὴν σήμερον (1), ἢ καὶ διότι ἀληθῶς ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς δευτέρας του ἀπολογίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὸν Τιμόθεον, πρὶν θανατωθῇ. — ΕΥΒΟΥΛΟΣ. Ὄνομ. κύρ. Ἑλληνικόν. — ΠΟΥΔΗΣ. Ὄνομ. κύρ. ἀπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν Pudens (ἐξελληνιζόμενον Αἰσχίνης) ὡς ἀπὸ τὸ Crescens ὁ προωνομασμένος Κρήσκης (2), καὶ ἀπὸ τὸ Clemens ὁ Κλήμης (3). — ΛΙΝΟΣ. Ὄνομ. Ἑλληνικὸν, μόνον ἐδῶ μνημονευόμενον, ὁ Λῖνος, πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης « Μετὰ τὴν Παύλου καὶ Πέτρου μαρτυρίαν » ὡς λέγει ὁ Εὐσέβιος (4). — ΚΛΑΥΔΙΑ. Γυναικὸς ὄνομ. κύρ. Ῥωμαϊκὸν Claudia, ὡς καὶ τὸ Κλαύδιος Claudius, πολλῶν ἀνδρῶν Ῥωμαίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων, καὶ ὁ μνημονευόμενος ἀλλοῦ (5) ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον αὐτοκράτωρ Κλαύδιος.

22. ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΣΟΥ. Μετὰ τῆς ψυχῆς σου (6). — ΧΑΡΙΣ. Χάριν λέγει, ὡς καὶ καταρχὰς πολλῶν ἄλλων ἐπιστολῶν (7), τοῦ Θεοῦ τὴν εὐμένειαν, τὰς παρὰ Θεοῦ δωρεάς. Τοῦτο γίνεται φανερώτερον ἀπὸ τὴν συνήθη εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν εὐχὴν, Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ χαρίσῃ ὅ,τι ἀγαπᾷς! Ὡσαύτως λέγει καὶ πατὴρ περὶ τέκνων, Ἂν μοῦ τὰ χαρίσῃ ὁ Θεὸς, ἤγουν ἂν μοῦ κάμῃ τὴν χάριν νὰ τὰ φυλάξῃ ζῶντα.

---

(1) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* V, pag. 109. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 320. (3) Πρὸς Φιλιππησ. δ', 3. (4) Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. III, 2, σελ. 116, ἐκδ. 1779. (5) Πράξ. ια', 28, ωή, 2. (6) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 162, καὶ 237-238. (7) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 73.

www.libtool.com.cn

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ, ά, 1.

Ὁ Τίτος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐγράφη ἡ παροῦσα ἐπιστολή, εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω (1), καὶ μνημονευόμενος ἔτι καὶ εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας καὶ εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν, ὡς συνεργὸς τοῦ Παύλου (2). Ἀπὸ τοῦτον κατεστάθη ἐπίσκοπος τῆς Κρήτης, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐννενηκοντατετραετὴς τὴν ἡλικίαν, ὡς ἱστόρησεν ὁ Ἱερώνυμος. (3)

ΚΕΦ. ά. 1.

1. ΚΑΤΑ ΠΙΣΤΙΝ. Ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἀπόστολος. Σταλμένος (λέγει) ἀπὸ τὸν Χριστὸν, νὰ διδάσκω τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν. — ΕΚΛΕΚΤΩΝ. Ἐκλεκτοὺς ὀνομάζει τοὺς μέλλοντας νὰ δεχθῶσι τὸ κήρυγμα ἐθνικοὺς, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ παραλληλον ῥητὸν, « Ἀπόστολος... διδάσκαλος ἐθνῶν » ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ » (4), ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅσοι ἀποτασσόμενοι τὸν ἰουδαϊσμὸν, ἤγουν τὴν παλαιὰν ἐκλογὴν, ἤρχοντο εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, κ' ἐγίνοντο μετὰ τῶν ἐθνικῶν νέοι ἐκλεκτοί (5), καὶ δεύτερος Λαὸς περιούσιος,

(1) Σελ. 321. (2) Β', Πρὸς Κορινθ. β', 12, ζ', 6, 13, 14, ή, 16, 23, ιβ', 18. Πρὸς Γαλατ. β', 3. (3) SCHLEUSNER, *Nov. Lex. Nov. Testam.* V. Τίτος. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 7. (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 101 καὶ 259-260.

www.libtoolbox.gr

ὡς τοὺς ὀνομάζει εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου κεφαλαίου τῆς παρούσης ἐπιστολῆς. — ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ. Ὡς καὶ νὰ ἔλεγε, Τῆς ἀληθινῆς εὐσεβείας, εἰς διάκρισιν τῆς τὄνομα μόνον εὐσεβείας· διότι εὐσεβεῖς ὠνομάζοντο καὶ οἱ πιστεύοντες πολλοὺς Θεούς, ἂν τοὺς ἐπίστευαν πληροφορημένοι περὶ τῆς ὑπάρξεώς των.

2. ΖΩΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ... ΧΡΟΝΩΝ ΑΙΩΝΙΩΝ. Αἰών, κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν του, Αἰεὶ ὢν (1), σημαίνει διαμονήν, οὔτ' ἀρχὴν οὔτε τέλος ἔχουσαν, ὡς λέγομεν Αἰώνιον τοῦ Θεοῦ τὴν ὕπαρξιν· δεύτερον, διαμονὴν ἔχουσαν ἀρχήν, ἀλλ' ὄχι καὶ τέλος, ὡς ἐδῶ τὸ Ζωῆς αἰωνίου· καὶ καταχρηστικῶς, διαμονὴν μακροχρονιοῦ, ὡς εἶναι τὸ Πρὸ χρόνων αἰωνίων· ἤγουν πολλοὺς καὶ μακροὺς χρόνους πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς τὴν αἰώνιον ζωήν, διὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀμυδρῶς ὅμως· τώρα δὲ τὴν ἐφανέρωσε σαφέστερα διὰ τῆς Νέας Διαθήκης. — ΕΠΗΓΓΕΙΛΑΤΟ. Ὑπεσχέθη (2). — ΑΨΕΥΔΗΣ. Ὅστις δὲν ψεύδεται, ἤγουν δὲν ἀθετεῖ τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις του. Ὅτι τοιοῦτος ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁ Θεὸς τὸ ἐκαταλάβαν, καὶ οἱ τοὺς ψευδεῖς Θεοὺς λατρεύοντες,

Νηρέως προφήτης Γλαῦκος, ἀψευδὴς Θεός (3).

3. ΚΑΙΡΟΙΣ ΙΔΙΟΙΣ. Εἰς τοὺς προσήκοντας καὶ πρέποντας καιρούς (4). — ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΑΥΤΟΥ. Πολυσήμαντος λέξις ὁ Λόγος. Ἴδαμεν ὅτι ἐσήμαινε τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον (5). Ἐδῶ σημαίνει τὴν ὑπόσχεσιν, ὡς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Νέας Δια-

(1) Ἀριστοτέλ. Περὶ οὐραν. I, 9, σελ. 617. (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 104. (3) Εὐριπίδ. Ὀρ. 364. (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 101. (5) Αὐτόθ. σελ. 88 καὶ 258.

www.nbtoot.com.cn

θήκης (1), τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ προηγούμενον « Ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς Θεός ». Καὶ τοῦτο ἡ κατ' ἑβραϊσμόν, ὡς τὸ « Οὐκ ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ αὐτοῦ » (2), καὶ τὸ « Ζῆσόν » με κατὰ τὸν λόγον σου » (3)· ἡ καὶ κατὰ παρακμάζοντα ἑλληνισμόν, ἐπειδὴ καὶ σήμερον ἀκόμη Λόγον νοοῦμεν πολλάκις τὴν Ὑπόσχεσιν, οἷον, Ἔδωκε τὸν λόγον του (donner sa parole), Δὲν ἐφύλαξε τὸν λόγον του (manquer à sa parole).— Ὁ ΕΠΙΣΤΕΥΘΗΝ. Ἐξηγήθη πρότερον (4). — ΚΑΤ' ΕΠΙΤΑΓΗΝ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (5).

4. ΤΙΤΩ.... ΗΜΩΝ. Κατ' ἄλλο σχεδὸν δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν καταρχὰς τῆς πρώτης Πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς χαιρετισμὸν (6), πλὴν ὅτι τὸ ἐκεῖ Ἐν πίστει, ἐξεφράσθη ἐδῶ, Κατὰ κοινὴν πίστιν. « Κατὰ κοινὴν πίστιν τέκνον » ἡ « Ἐν » πίστει τέκνον » εἶναι ἡ αὐτὴ φιλόστοργος τὴν φράσιν προσηγορία, καὶ τὸ συνήθως λεγόμενον ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους εἰς ἡμᾶς τοὺς κοσμικοὺς Πνευματικὸν τέκνον. Ὁ δὲ ἀκούων τὰς ἁμαρτίας μας ἱερεὺς μᾶς ὀνομάζει καὶ Πνευματικοπαίδια, ὡς ἡμεῖς τὸν ὀνομάζομεν κατ' ἔλλειψιν Πνευματικὸν (confesseur), ἀντὶ τοῦ Πνευματικὸν πατέρα.

5. ΚΡΗΤΗ. Ὀνομάζεται ἡ Κρήτη καὶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (7), νῆσος περίφημος τοπαλαιὸν, στολισμένη μὲ ἑκατὸν πόλεις κατὰ τὸν Ὅμηρον. Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν σήμερον χριστιανοί, πρὸ πολλοῦ τυραννούμενοι ἀπὸ τοὺς ἀγρίους Μουσουλμάνους, ὥστε ν' ἀναγκασθῶσι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ν' ἀρνηθῶσι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἀναμνησθέντες τὴν

(1) Δευτ. α', 20. Πρὸς Ἑβρ. ζ', 28. (2) Ψαλμ. ρε', 24. (3) Ψαλμ. ριθ', 25. (4) Ἀνωτέρ. σελ. 86-87. (5) Αὐτόθ. σελ. 73. (6) Αὐτόθ. (7) Πράξ. κζ', 7.

www.libtool.com.cn
ἀρχαίαν δόξαν καὶ συνωμόσαντες, ἐπολέμησαν τοὺς τυράννους των μὲ πολὺ πλειοτέραν ἀνδρείαν, ὅσης ἔδειξαν κατὰ τῶν Τρώων οἱ πρόγονοί των,

Οἱ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο (1).

Ἀλλὰ ματαίως. Τοῦτο μόνον ἐκέρδησαν οἱ ταλαίπωροι, νὰ καταζήσωσιν ἀπὸ τοῦ νῦν (1830) εἰς τὸ ἑξῆς πολὺ ἀγριωτέρους τοὺς τυράννους των, διὰ νὰ ἐξαλειφθῇ ὁλότελα τὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν νῆσον· διότι τοῦτο ἐκρίθη συμφορώτερον ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελλομένους Χριστιανοὺς ἡγεμόνας. — ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΗ. Νὰ διορθώσῃς ὅσα δὲν ἔφθασα ἀκόμη ἐγὼ νὰ διορθώσω. — ΚΑΤΑ ΠΟΛΙΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ. Τὸ « Καταζήσῃς » κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους » σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ « Χειροτονήσαντες.... πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν » (2). Καὶ Πρεσβυτέρους λέγει τοὺς καὶ ἐπισκόπους ὀνομαζομένους, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς ἕβδομον ἐδάφιον, καὶ ἀπὸ τὰ πρότερον διεξοδικῶς σημειωθέντα (3). Αὐτοὶ ἐπέμποντο ἀπὸ τὸ Πρεσβυτέριον τῆς πόλεως, ὅπου πρῶτον εἶχε καταζαθῇ ἡ ἐκκλησία, εἰς τὰς πέριξ χώρας. Αἱ δεύτεραι αὗται ἐκκλησίαι, ἀποικίαι καὶ τρόπον τινὰ θυγατέρες τῆς πρώτης ἐκκλησίας, ἐσυγκροτοῦσαν καὶ αὐτοὶ πρεσβυτέριον (chapitre), εἰς τὸ ὁποῖον ὁ πρωτοπρεσβύτερος ὠνομάζετο ἰδιαιτέρως καὶ ἐπίσκοπος, καθὼς καὶ ὁ πρωτοπρεσβύτερος τῆς πρώτης πόλεως· ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως ἦτον ἀνεξάρτητος καὶ αὐτὸς καὶ ἡ ἐκκλησία του· καὶ ἴσως οὗτοι οἱ δεύτεροι ἐπίσκοποι εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ὀνομασθέντες ἔπειτα Χωρεπίσκοποι. Ἀφοῦ ὅμως ὁ πρωτοπρεσβύτερος τῆς πρώτης ἐκκλησίας ἔλαβεν ἐξουσίαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐκκλη-

(1) Ἰλιάδ. β', 649. (2) Πράξ. ιδ', 23. (3) Ἀνωτέρ. στλ. 111-114 καὶ 186.

www.libtool.com.cn
σίας, οὗτος μὲν ὠνομάσθη Ἀρχιεπίσκοπος, εἰς δὲ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν τοὺς πρωτοπρεσβυτέρους ἔμεινε τὸ ὄνομα τῶν ἐπισκόπων.

6. ΑΝΕΓΚΛΗΤΟΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (1). — ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΑΝΗΡ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (2). — ΤΕΚΝΑ... ΠΙΣΤΑ. Πιστεύοντα δηλαδὴ εἰς Χριστόν. Καταρχὰς τοῦ κηρύγματος, οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν νέαν πίστιν, διὰ τοῦτο ὅτι ἦτο νέα, ἐσύμβαινε πολλάκις νὰ μένωσιν εἰς μακρὸν ἢ καὶ μέχρι τέλους ἄπιστα τὰ τέκνα τοῦ πιστεύοντος πατρὸς, ὡς ἐξεναντίας, νὰ μένῃ ὁ πατὴρ ἄπιστος, ἀφοῦ ἐπίστευαν τὰ τέκνα του. Ἀποβάλλει λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν ὁ Ἀπόστολος τὸν πιστὸν, ἀλλ' ὅμως ἔχοντα ἀκόμη τέκνα ἄπιστα πατέρα· καὶ τοῦτο δι' εὔλογον αἰτίαν, ἐπειδὴ ὅστις δὲν ἐδυνήθη νὰ πείσῃ τὰ ἴδια τέκνα νὰ δεχθῶσι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, πολὺ δυσκολώτερον ἔμελλε νὰ κατηχήσῃ ἄλλους εἰς αὐτήν. — ΑΣΩΤΙΑΣ. Σώζεται εἰς τὴν γλῶσσαν ἡ λέξις, ἔχουσα καὶ συνώνυμον τὴν κοινῶς λεγομένην Παράλυσιν ἢ Παραλυσίαν (dissolution), ὡς ὀνομάζομεν καὶ Παραλυμένον (dissolu) τὸν ἄσωτον. Ὁ Πέτρος τὴν ὠνόμασεν « Ἀσωτίας ἀνάχυσιν » (3), ὡς νὰ ἔλεγε καὶ Ἀσωτίαν ἀνάχυτον, πλημμυροῦσαν δηλαδὴ καὶ ἐκχεομένην ὑπὲρ τὰ ὅρια, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὑδάτων. — ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΑ. Τὰ μὴ ὑποτασσόμενα εἰς τοὺς γονεῖς, ὡς ὠνόμασε (4) γενικώτερον Ἀνυποτάκτους τοὺς μὴ ὑποτασσομένους εἰς τοὺς μεγάλους γονεῖς, τοὺς νόμους. Τὸ αὐτὸ παραγγέλλει καὶ εἰς τὴν Πρὸς Τιμόθεον, ὅπου (5) ἐξηγήθη τὸ περὶ τῶν τέκνων πλατύτερον.

7. ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ. Ἴδαμεν (6) ὅτι, κατὰ τοὺς ἀποστολι-

(1) Ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 128. (2) Αὐτόθ. σελ. 114-115. (3) Α', Καθολ. Πέτρ. δ', 4 (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 9, σελ. 83. (5) Αὐτόθ. γ', 4, σελ. 121. (6) Ἀνωτέρ. σελ. 113-114, καὶ 186.

www.libtool.com.cn
κους χρόνους, τὸ Ἐπίσκοπος, ἦτον ὄνομα κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς ὀνομαζομένους τότε πρεσβυτέρους καὶ σήμερον Ἱερεῖς, ὡς ἐπισκεπτομένους τὰς ἐμπιστευθείσας εἰς αὐτοὺς ψυχὰς ἀπ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὅστις πρῶτος ὠνομάσθη « Ποιμὴν καὶ ἐπί- » σκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν » (1). Σήμερον Ἐπισκόπους (Évêques) ἰδιαιτέρως ὀνομάζομεν τοὺς Ἀρχιερεῖς, χωριστοὺς ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, ὡς ἄρχοντας ὁηλαδὴ τῶν Ἱερέων, καθὼς τὸ νοοῦν καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς Ἀγγλους ἐφύλαξαν τὸ τάγμα τῶν Ἐπισκόπων· ὅθεν ὠνομάσθησαν καὶ Ἐπισκοπιανοὶ (Episcopaux), εἰς διάκρισιν τῶν ἀρκουμένων εἰς τὄνομα τοῦ Πρεσβυτέρου, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομαζομένων Πρεσβυτεριανῶν (Presbytériens). Οἱ δὲ λοιποὶ Καλβινισταὶ καὶ Λουθηρανοὶ ὀνομάζουν τοὺς ἱερεῖς των, Πρεσβυτέρους (Anciens)· τὸν δὲ καὶ διδάσκοντα ἐπ' ἐκκλησίας, Διάκονον (ministre) καὶ Ποιμένα (pasteur).—ΑΝΕΓΚΛΗΤΟΝ. Ἴδε τὰ προλεγμένα (2). — ΘΕΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΝ. Οἰκονόμος (οὐσιαστ.) κυρίως λέγεται ὁ διοικῶν καὶ φυλάσσων τὰ χρήματα καὶ κτήματα τοῦ οἰκοδεσπότου (Économe)· « Οἰκονόμους τοὺς (γρ. τοὺς τὰ) » κατὰ τὸν οἶκον νεμομένους » λέγει ὁ Φώτιος. Οἰκονόμος ἀκόμη πόλεως ὠνομάσθη καὶ ὁ διοικητὴς τῶν χρημάτων τῆς πόλεως ὅλης, ὡς ὠνομάζετο ὁ προλεγμένος (3) Ἔραστος, Οἰκονόμος τῆς Κορίνθου. Οἰκονόμον ἔλεγαν ἀκόμη καὶ τὸν διοικοῦντα τὰ κτήματα τινὸς ἐκκλησίας (Fabricien, Marguillier). Ἡ πρώτη καὶ τρίτη σημασία σώζεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν· ἡ ἐκκλησία μᾶλιστα, ἀφοῦ αἱ ἀνότητοι δωρεαὶ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἐξαιρέτως τῶν αὐτοκρατόρων, τὰς κατεπλούτισαν ὑπὲρ τὸ δίκαιον, εἶχαν χρείαν οἰκονόμου. Ἀλλ' εἰς τινὰς

(1) Α', Καθολ. Πέτρ. β', 25. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 128. (3) Αὐτόθ. σελ. 329.

www.libtool.com.cn
ἐκκλησίας αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος ἐψήφιζεν αὐτοθελήτως τὸν οἰκονόμον, ἢ μᾶλλον ἐπώλει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ οἰκονόμου εἰς τὸν ἔχοντα νὰ τὸ ἀγοράσῃ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν δεύτερον κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου (ἔτ. 451) « Προεβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον ». Εἰς ἄλλους δὲ οὐδὲ οἰκονόμον ὅλως ὑπέφερεν ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ, ἀλλ' οἰκονόμει αὐτὸς ὡς ἰδιά του τὰ κοινὰ τῆς ἐκκλησίας χρήματα καὶ κτήματα, ὡς μαρτυρεῖται πάλιν ἀπὸ τὸν εἰκοστὸν ἕκτον κανόνα τῆς αὐτῆς συνόδου, ὅστις ὑποχρεώνει τοὺς ἐπισκόπους νὰ ἔχωσι καὶ οἰκονόμους, « Ὥστε μὴ ἁμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς » ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου σκορπίζεσθαι τὰ τῆς αὐτῆς ἐκκλη- » σίας πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προσρίβεσθαι, » κ. τ. λ. » Ὁ κανὼν οὗτος ἀρκεῖ νὰ μᾶς διδάξῃ εἰς πόσον ἐπροχώρησε κατὰ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ ἡ ἀλλότριος τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας αἰσχροκέρδεια.

Ἐμακρύνθην πολὺ ἀπὸ τὴν προκειμένην τῆς ἐπιστολῆς ἐξήγησιν· ἀλλὰ συγχωροῦνται αἱ τοιαῦται παρεκβάσεις εἰς τὸν ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΝ, τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι ὄχι μόνη ἡ ἐξήγησις τῶν ἀποστολικῶν παραγγελμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ εἴδησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Μᾶς ἔβλαψε πολὺ καὶ ἱερωμένους καὶ κοσμικοὺς ἡ ἄγνοια τῆς ἱστορίας ταύτης. Ἐπιστρέφω λοιπὸν εἰς τὸ προκείμενον, μετὰ μικρὰν προσθήκην εἰς τὰ λεχθέντα, ταύτην, ὅτι τὸ Οἰκονόμος ἔχει καὶ ἄλλην σημασίαν συνηθεστέραν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπιθετικήν· Ἄνθρωπον οἰκονόμον (ménager) ὀνομάζομεν τὸν μὴ δαπανῶντα, πλὴν ὅπου ἡ δαπάνη εἶναι εὔλογος, μηδ' ὑπερβαίνοντα τοὺς χρηματικούς του πόρους· καὶ ἐξεναντίας Ἀνοικόνομον τὸν φιλοδάπανον, τὸν κοινότερον λεγόμενον Ἐξοδιαστὴν (dépensier). Τὸ « Θεοῦ οἰκονό- » μου » νοεῖται ἐθῶ μεταφορικῶς. Οἰκονόμοι Θεοῦ εἶναι αἱ αὐτοὶ καὶ τοὺς ὁποίους ἀλλοῦ ὠνόμασεν « Οἰκονόμους

www.libtool.com.cn

» μυστηρίων Θεοῦ » προσθέτων ἀμέσως καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μεταφορᾶς ταύτης, « Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονό- » μοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ » (1). Ὡς λέγει) ὁ ἐμπιστευθεὶς βιωτικὰ πράγματα πρώτως καὶ καθ' αὐτὸ χρεωστεῖ νὰ φανῇ πιστὸς οἰκονόμος, ἕτοιμος νὰ δώσῃ εἰς τὸν κύριον τῶν πραγμά- των λογαριασμὸν τῆς οἰκονομίας τόσον ἀκριβῆ, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ τί περιπλέον νὰ τοῦ ζητήσῃ ὁ κύριος, ὁμοίως καὶ ὁ οἰκονό- μος τοῦ Θεοῦ, ἤγουν ὁ ἐμπιστευθεὶς ψυχῶν οἰκονομίαν, χρε- ωστεῖ νὰ φροντίζῃ νὰ μὴν ἀπολεσθῇ κἀμμία ἀπ' αὐτὰς δι' αὐτόν· τὰς ἀπολλύει δέ, ἐὰν δὲν τὰς διδάσκῃ, καὶ πλέον ἔτι ἐὰν δὲν πιστόνῃ τὴν διδαχὴν μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἰδίας του διαγωγῆς. — ΑΥΘΑΔΗ. Τὸ Αὐθάδης εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν σημαίνει πλέον τὸν Προπετῆ (2). Τὸ ἐμετάφρασα Αὐτάρε- σκον (κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν του, « Ὁ ἑαυτῷ ἀρέσκων· Ἀδεῖν » γὰρ τὸ ἀρέσκειν (3)) » Παρόμοια καὶ ὁ Σουΐδας : « Αὐθά- » δης, αὐτάρεσκος... ὑπερόπτης » Ὁ δὲ Θεοφύλακτος, « Αὐθάδη, αὐτάρεσκον, αὐτογνώμως καὶ αὐτοβούλως, καὶ » ἄνευ γνώμης τῶν ἀρχομένων· τοῦτο γὰρ τυραννικόν » (4). — ΟΡΓΙΛΟΝ. Ὀξύθυμον, τὸν κοινοτέρως λεγόμενον Ἀψό- θυμον ἀπὸ τὸ Ἀψὰ (« Αἶψα, εὐθέως, ὠκέως, ταχέως » Ἡσύχ.) καὶ τὸ Θυμός. Ἡ Ὀργὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι κακή· ὡς εἶναι « Καιρὸς παντὶ πράγματι » οὕτως εἶναι καὶ Καιρὸς ὀργῆς, κατὰ μὲν τὸν βίον, ὅταν ἔλθῃ τις εἰς ἀνάγκην, νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς ἀδικίας τῶν ἄλλων, νὰ ὑπερμαχήσῃ ὑπὲρ συγγενῶν, ὑπὲρ οἰκείων, ὑπὲρ τῶν νόμων, ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἡ ἀοργησία εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἶναι ἠλίθιος ἀνανδρία, « Οἱ γὰρ μὴ

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. δ', 1-2. (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ 293. (3) Ἐτυμολογικ. σελ. 168. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 572.

www.hbtool.com.cn

» ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς δεῖ, ἠλίθιοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ οἱ μὴ » ὡς δεῖ, μηδὲ οἷς δεῖ... τὸ δὲ προπηλακιζόμενον ἀνέχεσθαι » καὶ τοὺς οἰκείους περιορᾶν, ἀνδραποδῶδες » (1). Ἐξεναντίας ἡ ὀργιλότης, ἤγουν ἡ εὐκολία νὰ ὀργιζώμεθα πάρ-αυτα, κατὰ τῶν ὁποίων δὲν πρέπει, περὶ ὅσων δὲν πρέπει, καὶ πλέον τοῦ πρέποντος, εἶναι κακῆς ψυχῆς πάθος, « Ταχέως » μὲν ὀργίζονται, καὶ οἷς οὐ δεῖ, καὶ ἐφ' οἷς οὐ δεῖ, καὶ μᾶλ-» λον ἢ δεῖ, κ. τ. λ. » (2). Ἀρκετὰ μᾶς ἐφανέρωσεν ἡ Θρησκεία τὴν διαφορὰν τῆς Ὀργῆς ἀπὸ τὴν Ὀργιλότητα, διὰ τοῦ « Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε » (3)· καὶ πλέον ἔτι διὰ τοῦ « Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ΕΙΚΗ, ἔνοχος » ἔσται τῇ κρίσει » (4)· ὅπου τὸ ΕΙΚΗ (ἤγουν χωρὶς αἰτίαν) δείχνει ὅτι δὲν ἀπαγορεύει ὁλόλου τὴν ὀργήν, ἀλλὰ παραγγέλλει νὰ μὴ τὴν μεταβάλλωμεν εἰς ὀργιλότητα, ὡς ὀρθῶς τὸ ἡρμήνευσεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος: « Οὐ καθόλου τὴν ὀργὴν ἀπεῖπεν ὁ » Θεός· ἔστι γὰρ καὶ ἐπὶ καλῷ ποτε τῇ τοιαύτῃ τῆς ψυχῆς » χρήσασθαι ὁρμῇ· ἀλλὰ τὸ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὀργιστικῶς ποτε » σχεῖν ἐπὶ μηδενὶ ἀγαθῷ... Ἡ γὰρ προσθήκη τοῦ ΕΙΚΗ » δείκνυσι τὸ εὔκαιρον πολλάκις τῆς τοῦ θυμοῦ χρήσεως, ὅταν » ἐπὶ κολάσει τῆς ἁμαρτίας ζέσῃ τὸ πάθος » (5). Ὅσον ἡ ὀργὴ κολάζει τὰς ἁμαρτίας, τόσον ἐξεναντίας ἡ ὀργιλότης τὰς γεννᾷ, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ Σαλωμών, τὰς ἀνασκάπτει, « Ἀνὴρ » θυμώδης, ἐγείρει νεῖκος, ἀνὴρ δὲ ὀργίλος ἐξώρυξεν ἁμαρ-» τίαν » (6). Διὰ τοῦτο καὶ μᾶς παραγγέλλει ὁ αὐτὸς πάλιν νὰ φεύγωμεν τοὺς ὀργίλους, « Μὴ ἴσθι ἑταῖρος ἀνδρὶ θυμώδει,

(1) Ἀριστοτλ. Ἠθικ. Νικομ. IV, 5, σελ. 75. (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. (3) Πρὸς Ἐφισ. δ', 26. (4) Ματθ. ε, 22. (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 504. (6) Παροιμ. κθ', 22.

www.libtool.com.cn

» φίλῳ δὲ ὀργίλῳ μὴ συναυλίζου· μήποτε μάθῃς τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, »καὶ λάβῃς βρόχους τῇ σῇ ψυχῇ »(1).—ΜΗ ΠΑΡΟΙΝΟΝ, ΜΗ ΠΛΗΚΤΗΝ. Ἐξηγήθησαν πρότερον (2). — ΜΗ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (3). Σημειόνω μόνον, ὅτι ἐδῶ τινὰ ἀντίγραφα, ἀντὶ τοῦ Αἰσχροκερδῆ, φέρουν Αἰσχρολόγον. Ἡ διάφορος αὕτη γραφὴ, ἂν καὶ πιθανὴ (ἐπειδὴ ἡ παροινία γεννᾷ πολλάκις καὶ τὴν αἰσχρολογίαν), δὲν εἶν' ὅμως γνησία. Ἐξεναντίας τὸ Αἰσχροκερδῆ φαίνεται ὅτι ἐπρόκρινεν ἐπίτηδες ὁ Ἀπόστολος, γράφων πρὸς Κρητικοὺς, οἱ ὁποῖοι κατὰ τοῦ Πολυβίου τὴν μαρτυρίαν, ἦσαν αἰσχροκερδέστατοι, « Καθόλου ὁ περὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τὴν πλεονεξίαν τρό- » πος οὕτως ἐπιχωριάζει παρ' αὐτοῖς, ὥστε παρὰ μόνοις Κρη- » ταιεῦσι τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων μηδὲν αἰσχρὸν νομίζεσθαι » κέρδος » (4).

8. ΦΙΛΟΞΕΝΟΝ. Ἐξηγήθη πρότερον (5). — ΦΙΛΑΓΑΘΟΝ. « Τὸν ἐπιεικῆ, τὸν μέτριον, τὸν μὴ φθανοῦντα » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος (6), « Τὸν φίλον παντὸς ἀγαθοῦ » ὡς ἤθελε τὸ ἐξηγήσειν ὁ Οἰκουμένιος (7). Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Φιλαγάθου (bienveillant) γνωρίζεται ἀπὸ τὴν μὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἀναστροφὴν, καὶ τὴν ὁποίαν ἔχει σπουδὴν νὰ συντρέχῃ εἰς τὴν κατόρθωσιν παντὸς καλοῦ ἔργου. — ΣΩΦΡΟΝΑ. Ἐξηγήθη πρότερον (8). — ΔΙΚΑΙΟΝ, ΟΣΙΟΝ. Ὀρθῶς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος, « Δίκαιον τὰ πρὸς ἀνθρώπους, τοιτέστιν

---

(1) Παροιμ. κβ', 24. 25. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 3, σελ. 116-117. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 118. (4) Πολύβ. VI, 46, § 3. Ἴδε καὶ ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 113. (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 2, σελ. 116. (6) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1426. (7) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 293. (8) Αὐτόθ. σελ. 115.

» ἀπροσωπόληπτον· Ὅσιον, τοὐτέστιν εὐλαβῆ περὶ τὰ θεῖα, » μηδὲν τῶν τῷ Θεῷ ὀφειλομένων ἐλλείποντα » (1). Εἰς τὰ δύο ταῦτα χρήζεται ἡ ἀληθὴς χριστιανικὴ λατρεία, « Λατρεύειν » αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ » (2). Τὴν παραγγελλομένην ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον εἰς τοὺς ἱερωμένους ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην, τοὺς τὴν ἐνθυμίζουν κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν οἱ κοσμικοί, ὀνομάζοντες αὐτοὺς Πανοσιωτάτους. Πιθανὸν ὅτε τοὺς νομίζουν καὶ Δικαιοτάτους, ἐπειδὴ ἀδικούμενοι ἀπ' ἄλλους εἰς τῶν ἱερωμένων τὴν μεσιτείαν συνειθίζουν νὰ καταφεύγωσι. — ΕΓΚΡΑΤΗ. Τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος λέγει, « Οὐ σιτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ γλώττης, καὶ χειρῶν, καὶ ὀφ- » θαλμῶν ἀκολάστων κυριεύων· τοῦτο γὰρ καὶ κυρίως ἐγκρά- » τεια » (3). Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ κοινὴ γλῶσσα μεταχειριζομένη τὸ Κρατῶ ἀντὶ τοῦ Ἐγκρατεύομαι εἰς ταύτας τὰς φράσεις, Δὲν κρατεῖ τὴν γλῶσσαν, τὸν θυμόν, τὰς ὀρέξεις του. Τοιαύτην ἐγκράτειαν (tempérance) ἐγκρατεύετο ὁ Σωκράτης, καὶ τὴν ὠνόμαζε θεμέλιον ὅλον τῶν ἀρετῶν, « Ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς » εἶναι κρηπίδα... Οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν » ΕΚΡΑΤΕΙ, ἀλλα καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, κ. τ. λ. » (4). Ὅσοι δὲ νομίζουν Ἐγκράτειαν τὴν ἄλογον ἀποχὴν ἀπὸ τὰς συγχωρημένας ἀπολαύσεις, τὴν σκληραγωγίαν καὶ κατίσχνανσιν (macération) τοῦ σώματος, ἐκεῖνοι πέπτουν (χωρὶς νὰ τὸ θέλωσιν) εἰς τῶν προονομασθέντων (5) Ἐγκρατιτῶν τὴν αἵρεσιν.

---

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 517. — (2) Λουκ. α', 75. — (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 1000. — (4) Ξενοφ. Ἀπομνημ. I, 5, § 4-6, σελ. 29. — (5) Ἀνωτέρ. σελ. 138.

www.libtool.com.cn

9. ΑΝΤΕΧΟΜΕΝΟΝ. « Φροντίζοντα, ἔργον τοῦτο » ἔχοντα » τὸ ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος (1). Ἀντέχομαι σημαίνει κυρίως τὸ* Καλοκρατῶ (tenir ferme), καὶ μεταφορικῶς τὸ καταγίνομαι εἰς ἔργον τί προθύμως. — ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΧΗΝ. Τὴν ὁποίαν ἐδιδάχθης ἀπ' ἐμέ. — ΠΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΥ. « Πιστοῦ ἢ τοῦ ἀληθοῦς, ἢ τοῦ διὰ πίστεως » παραδεδομένου » κατὰ τὸν Θεοφύλακτον (2). — ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΝ. Νὰ παρακαινῇς εἰς τὴν ἀρετήν· ὅθεν καὶ ἡ ἀνωτέρω (3) Παράκλησις. — ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗ ΥΓΙΑΙΝΟΥΣΗ. Ἴδαμεν (4) ποία εἶναι ἡ Ὑγιαίνουσα διδασκαλία· « Ἡ καὶ δόγματα ἀληθῆ καὶ βίον ὀρθὸν διδάσκουσα » ὡς λέγει ἐδῶ ὁ Οἰκουμένιος (5). — ΕΛΕΓΧΕΙΝ. Ἐξηγήθη (6) ἡ λέξις.

10. ΕΙΣΙ ΓΑΡ ΠΟΛΛΟΙ ΚΑΙ ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙ. Πολλὰ ἀντίγραφα φέρουν, « Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι » χωρὶς τὸν δεύτερον σύνδεσμον, ΚΑΙ· ὅθεν ἐκρίθη ἀπὸ τινὰς καὶ ἄξιος νὰ ἐξαλειφθῇ διόλου. Ἴσως εἶναι ὄχι πλεονασμὸς, ἀλλὰ σχῆμα τὸ λεγόμενον Ὑπερβατόν; « Καὶ γὰρ εἰσὶ πολλοὶ ἀνυπό» τακτοι » Ἴσως ἔτι τὸ Πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ἐλέχθη κατὰ τὸν συνήθη εἰς τοὺς παλαιοὺς πλεονασμὸν τοῦ Καὶ μετὰ τὸ Πολὺς, οἷον Πολλοὶ καὶ δεινοὶ, Πολλὰ καὶ δεινὰ (7). — ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙ. Εἰς τὴν Πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν, ἑνώσας τοὺς Ἀνυποτάκτους μὲ τοὺς Ἀνόμους καὶ Ἀσεβεῖς (8), ἐνοεῖται τοὺς μὴ ὑποτασσομένους εἰς τὸν νό-

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 371. (2) Idem, *ibid.* pag. 905. (3) Σελ. 163. (4) Ἀνωτέρ. σελ. 86 καὶ 313. (5) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 901. (6) Ἀνωτέρ. σελ. 190. (7) Ἴδε τὸν εἰς τὸν Ἰσοκράτ. Πίνακ. λέξεων, λέξ. Πολύς. (8) Α', Πρὸς Τιμόθ. κ', 9, σελ. 82-83.

μον. Ἐδῶ προσεπινοεῖ καὶ τοὺς σπουδάζοντας ν' ἀποσπάσωσι καὶ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν εἰς τοὺς νόμους ὑποταγὴν μὲ τὰς ὀλεθρίους διδασκαλίας των, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. — ΜΑΤΑΙΟΛΟΓΟΙ. Οἱ αὐτοὶ καὶ περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ἀλλοῦ, « Ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν » (1). — ΦΡΕΝΑΠΑΤΑΙ. Δὲν εὑρέθη ἀκόμη εἰς κἀνένα Ἕλληνα συγγραφέα ἡ καλὴ λέξις αὕτη Φρεναπάτης. Σημαίνει τῆς κοινῆς γλώσσης τὸν Παροδηγητὴν (séducteur), ἢ Ξελογιαστὴν (suborneur). Ὁ Ἀπόστολος ἐσχημάτισε καὶ ῥῆμα τὸ Φρεναπατῶ, οἷον, « Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ » (2), τὸ ὁποῖον οἱ Λεξικογράφοι ἐξήγησαν « Χλευάζει διαπαίζει » (3). Τὸ προκείμενον ῥητὸν ἐξηγῶν ὁ Ἰγνάτιος λέγει « Ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, οὐ χριστιανοί, ἀλλὰ χριστέμποροι, ἀπάτῃ περιφέροντες τὸ ὄνομα Χριστοῦ, καὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὸν ἰὸν προσπλέκοντες τῆς πλάνης τῇ γλυκείᾳ προσηγορίᾳ » (4). — ΟΙ ΕΚ ΠΕΡΙΤΟΜΗΣ. Οἱ περιτμημένοι (circoncis), ἤγουν οἱ πιστεύσαντες εἰς Χριστὸν Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἀλλοῦ ὀνομάζονται, « Οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοί » (5). Οὗτοι μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς ἐπροξένουσαν πολλοὺς κόπους εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ μεγάλας δυσκολίας εἰς τὸ κήρυγμα. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, κατεχόμενοι ἀκόμη ἀπὸ τὰς Ἰουδαϊκὰς προλήψεις, καὶ μάλιστα τὰς φαρισαϊκὰς διδασκαλίας, ἐτάρασσαν τοὺς ἀπὸ τὰ ἔθνη ἐρχομένους λοιποὺς χριστιανοὺς, Ἕλληνας ἢ Ῥωμαίους, σπουδάζοντες νὰ τοὺς ὑποτάξωσιν εἰς ὅλας τὰς Ἰουδαϊκὰς τελετὰς, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν περιτομὴν, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζαν ἀπαρ-

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 6, σελ. 81. (2) Πρὸς Γαλατ. ς', 3. (3) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1826. (4) Ἰγνατ. τοῦ Θεοφόρ. Ἐπιστολ. πρὸς Τραλλησ. σελ. 9-10, ἐκδ. 1558. (5) Πράξ. ί, 45.

www.libtool.com.cn
αιτήτως ἀναγκαίαν εἰς σωτηρίαν. Ἐκ τούτων ἦσαν οἱ λέγοντες εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀντιοχείας, « Ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ » ἔθει Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι » (1). Διὰ τοῦτο καὶ εἰς πολλὰς πόλεις, ὅπου οἱ ἀπὸ Ἰουδαίους ὑπερεπλεόναζαν τοὺς ἀπὸ τὰ ἔθνη, ἐφυλάσσοντο τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα καὶ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν· ἀπαράλλακτα ὡς φυλάσσονται σήμερον ἀπὸ μέγα μέρος τῶν Ἀβυσσινῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι (ὡς ἱστοροῦν οἱ περιηγηταί) ἑορτάζουν καὶ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, καὶ περιτέμνονται προσέτι μὴν ἀρκούμενοι εἰς τὸ βάπτισμα. Καὶ ἐκ τούτου προέρχεται ὅτι, κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐσύγχεαν πολλοὶ καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες τὴν Ἰουδαϊκὴν μὲ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν· παραδείγματος χάριν, Γαλιλαίους ὀνομάζει ὁ Ἐπίκτητος (2) τοὺς ἀπὸ τὸν Μάρκον Ἀντωνῖνον (3) ὀνομαζομένους Χριστιανούς.

11. ΕΠΙΣΤΟΜΙΖΕΙΝ. Μίαν μόνην φορὰν εὑρίσκεται τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην. Ἐπιστομίζω σημαίνει Ἀναιρῶ τινὸς λόγους διὰ λόγων τόσον ἰσχυροτέρων, ὥστε τὸν ἀναγκάζω νὰ σιωπήσῃ (réduire au silence), ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος· « Ἐλέγχειν σφοδρῶς, ὥστε ἐπικλείειν αὐτοῖς » τὰ στόματα » (4). Ἀντ' αὐτοῦ σήμερον λέγομεν Ἀποστομίζω καὶ Ἀποστομόνω. — ΟΛΟΥΣ ΟΙΚΟΥΣ ΑΝΑΤΡΕΠΟΥΣΙ. Ἐξηγήθη πρότερον (5) τὸ Ἀνατρέπω. Τῶν πλουσίων μάλιστα τὰς οἰκίας ἐπολιορκοῦσαν οἱ λαοπλάνοι οὗτοι, καὶ, ὡς ἔμπειροι τῆς τέχνης, ἤρχιζαν ἀπὸ τὰ Γυναικάρια, καθὼς ὠνόμασεν εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολὴν

(1) Πράξ. ιε', 1. (2) Διατριβ. IV, 7, § 6. (3) Μ. Ἀντων. XI, 3. (4) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1193. (5) Ἀνωτέρ. σελ. 266.

www.hbtool.com.cn

τὰς γυναῖκας, ὡς φύσει δεισιδαιμονεστέρας καὶ εὐκολωτέρας νὰ παγιδεύωνται (1). Ἂν εἰς τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους, ζώντων ἔτι καὶ παρόντων τῶν Ἀποστόλων, ἐτολμοῦσαν νὰ ἀνατρέπωσι καὶ νὰ ἀφανίζωσιν ὁλοκλήρους οἰκογενείας μὲ τὰς φαρμακερὰς διδασκαλίας των, εἰς πόσην τόλμην δὲν ἔμελλαν νὰ προχωρήσωσι μὲ τοῦ χρόνου τὴν πρόοδον; Εἰς τὴν τετάρτην, πέμπτην καὶ τὰς καθεξῆς ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδας (ὅτε δὲν ἔμεινε πλέον διάκρισις μεταξὺ τῶν ἐκ περιτομῆς καὶ τῶν ἀπὸ τὰ ἔθνη), ἡ ἀναισχυντία των ἐπροχώρησεν εἰς τόσον, ὥστε οὐδὲ σύνοδοι πλέον ἦσαν ἱκαναὶ νὰ τῶν χαλινώσωσι τὴν αἰσχροκέρδειαν. Ἰδοὺ τί διαλαμβάνει ὁ εἰκοστὸς τρίτος κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι κατὰ τὸ 451 ἔτος συγκροτηθείσης συνόδου· « Ἦλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες » καὶ μοναζοντες..... καταλαμβάνοντες τὴν βασιλεύουσαν » Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς » ἐμποιοῦντες καὶ Θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, » ΑΝΑΤΡΕΠΟΥΣΊ ΤΕ οἴκους τινῶν. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία » σύνοδος, τοὺς τοιούτους ὑπομιμνήσκεσθαι μὲν πρότερον... » ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης πόλεως· εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς » πράγμασιν ἐπιμένοιεν ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς » ἐκβάλλεσθαι, κ. τ. λ. » — ΑΙΣΧΡΟΫ ΚΕΡΔΟΥΣ ΧΑΡΙΝ. Διότι δὲν ἐδίδασκαν ὅλοι τὰ ἀλλότρια τῆς χριστιανικῆς Θρησκείας ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν (fanatisme) κινούμενοι. Ἐξεναντίας οἱ πλειότεροι ἐξ αὐτῶν, ἐξαιρέτως οἱ Φαρισαῖοι, δὲν ἤρχοντο εἰς τὸν χριστιανισμόν, παρὰ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἦναι μόνοι αὐτοὶ διδάσκαλοι τῆς Θρησκείας, νὰ πλανῶσι τὸν ἀπαίδευτον λαὸν μὲ δεισιδαίμονας παρατηρήσεις, ν' ἀπο-

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 6. σελ. 297.

www.libtool.com.cn
λαύωσι καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς (ὡς ἦσαν μαθημένοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους) τὰς πρωτοκλισίας, νὰ κερδαίνωσι καὶ τὰς προσκυνήσεις καὶ τὰ χρήματα τῶν ἀνοήτων, καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν (1), εἰς ἕνα λόγον, νὰ κατασήσωσιν ἐργαστήριον αἰσχροκερδείας τὴν εὐσέβειαν (2).

12. ΙΔΙΟΣ... ΠΡΟΦΗΤΗΣ. Προφήτης (ἀπὸ τὸ Προφάω, Πρόφημι) σημαίνει κυρίως τὸν προλέγοντα τὰ μέλλοντα, τὸν μάντιν. Ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ καὶ μὲ τὸ Ποιητὴς, ὡς καὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ Vates (ἤγουν Φάτης, ἀπὸ τὸ Φάω) σημαίνει καὶ τὸν ποιητὴν καὶ τὸν μάντιν. Προφήτην ἴδιον τῶν Κρητῶν νοεῖ ὁ Ἀπόστολος τὸν Κρῆτα Ἐπιμενίδην, καὶ ὄχι, ὡς ἐνόμισαν τινὲς, τὸν Καλλίμαχον, ὅστις ἦτο Κυρηναῖος. — ΚΡΗΤΕΣ, κ. τ. λ. Ἡ ῥῆσις τοῦ Ἐπιμενίδου εἶναι στίχος ἑξάμετρος,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί,

ὅστις κατὰ τὴν ἀρχὴν μόνον συμφωνεῖ μὲ τὸ σωζόμενον ἀληθῶς τοῦ Καλλιμάχου,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι· καὶ γὰρ τάφον, ὦ Ἄνα, σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ' οὐ θάνες· ἐσσὶ γὰρ αἰεί (3).

Ἀλλὰ δὲν ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐνόησε τὸν Καλλίμαχον. Ὁ Καλλίμαχος ὀνομάζει τοὺς Κρῆτας ψεύστας, ὄχι διὰ μόνον τὸ ψεῦδος, τὸ περὶ τοῦ Διὸς, τοῦ ὁποίου ἐκαυχῶντο ὅτι ἔσωζαν τὸν τάφον καὶ τὰ λείψανα (παρόμοια ψεύδη ἐπλάσσοντο κ' ἐπιστεύοντο καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς ὅλας Ἑλληνικὰς πόλεις), ἀλλὰ διότι ἐψεύδοντο καὶ κατὰ τοῦτο, ὡς καὶ κατὰ τὴν λοιπὴν αὐτῶν διαγωγὴν, ὅθεν ἔγινε καὶ παροιμια-

(1) Ματθ. κγ', 13-33. Ἴδε καὶ Συμβουλ. Τρ. ἐπισκόπ. σελ. 29. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 3. σελ. 118. (3) Καλλιμαχ. Ὕμν. εἰς Δία, 8.

www.libtool.com.cn

κὸν τὸ « Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι » ὡς καὶ τὸ « Πρὸς Κρῆτας » κρητίζειν » ἤγουν Πρὸς ψεύσην ψεύδεσθαι, καὶ αὐτὸς ὁ Κρητισμὸς ἀντὶ τοῦ Δόλος (ruse). Τοιοῦτοι ὑπελαμβάνοντο τοπαλαιὸν οἱ Κρῆτες, κληρονομήσαντες ἴσως τὴν αἰσχρὰν ταύτην κληρονομίαν ἀπὸ τὰς εἰς τὴν Κρήτην ἀποικίας τῶν Φοινίκων (1), ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐγεννήθη τὸ « Φοινικικὸν » ψεῦδος » κατὰ τὸν Φώτιον, καὶ ὁ « Φοινικελίκτης (ἰσ. » γρ. Φοινιχελίκτης), ἀλαζὼν, ἀπατηλὸς καὶ κάπηλος » κατὰ τὸν Ἡσύχιον, καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ παροιμία Punica fides, Φοινικικὴ πίστις (mauvaise foi). — ΚΑΚΑ ΘΗΡΙΑ. Ἄγρια θηρία. Οἱ Κρῆτες ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω (2) μνημονευθεῖσαν ἠθικὴν αὐτῶν κατάστασιν φυσικὰ ἔπρεπε νὰ καταντήσωσιν εἰς τὴν θηριωδίαν. Ὅταν τις διὰ πλεονεξίαν ἀδικῇ τοὺς ὁμοίους του, παύει νὰ ἦναι λογικὸν ζῶον, καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν τάξιν τῶν θηρίων. « Εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ, τίνων χωρίζόμεθα; Τῶν θη- » ρίων... Ὅρα οὖν μή τί πως ὡς θηρίον ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, » ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγε- » λίαν. » (3). — ΓΑΣΤΕΡΕΣ ΑΡΓΑΙ. Ἡ εἰς τὴν κοιλίαν δούλωσις γεννᾷ τὴν ἀργίαν, καὶ ἡ ἀργία πάλιν τὴν κοιλιοδουλίαν, ὡς τὸ μαρτυροῦν καὶ τὰ σύνθετα ὀνόματα, Λαιμαργία (Λαιμὸς ἀργὸς) καὶ Γαστριμαργία (Γαστὴρ ἀργὴ). Γάστρεδας ὠνόμαζαν οἱ παλαιοὶ τοὺς τοιούτους « Γάστρις, » ὁ πολυφάγος, ἢ ἀκρατὴς πρὸς τὴν γαστέρα » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἔτι δὲ καταφρονητικώτερον ἔλεγαν περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν Γαστέρες μόνον, ὡς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Ἡσύχιος, μάρτυρα φέρων τὸν Ἡσίοδον « Γαστέρες οἷον, τροφῆς μόνης » ἐπιμελούμενοι, ὡς Ἡσίοδος ἐν τῇ Θεογονίᾳ ».

---

(1) Ἴδε Heeren, *Politique et commerc. des peuples de l'antiquit.* Trad. franç. 1830. tom. II, pag. 42-43. (2) Σελ. 340. (3) Ἀρρίαν. Ἐπικτ. Διατρ. II, 9, § 2-3, σελ. 94.

www.libtool.com.cn

13. ΜΑΡΤΥΡΙΑ... ΑΛΗΘΗΣ. Ἀληθινὴ, ἐπειδὴ μαρτυρεῖται ἀπὸ παροιμίαν· αἱ δὲ παροιμίαι εἶναι πολλῶν καὶ μακρῶν παρατηρήσεων συμπεράσματα. — ΑΠΟΤΟΜΩΣ. Ἀποτέμνω σημαίνει κυρίως τὸ ἀποκόπτω, ἀποσχίζω, μὲ κοπτικὸν ἐργαλεῖον· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο γίνεται μὲ βίαν, τὸ ἐκ τούτου ἐπίῤῥημα Ἀποτόμως ἔλαβε τὴν σημασίαν τοῦ Σκληρῶς. « Ἀποτόμως, σκληρῶς, ἀπαραιτήτως » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἡ παραγγελία τοῦ Ἀποστόλου δὲν ἀντιφάσκει εἰς ὅσα ἔλεγε πρὸς τὸν Τιμόθεον, παραγγέλλων τὸν ἐπίσκοπον « Ἤπιον εἶναι πρὸς » πάντας..... ἐν πραότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμέ» νους » (1). Ὁ λόγος ἦτον ἐκεῖ περὶ τῶν ἐλπιζομένων νὰ μετανοήσωσι, « Μή ποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν ». Ἀλλ' ὅταν οἱ τοιοῦτοι, ἀντὶ τῆς μετανοίας, σπουδάζουν μὲ παντοίους τρόπους νὰ μεταδώσωσι τὴν ἀῤῥωστίαν των εἰς ὅλον τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας, καὶ περιέρχονται, ὡς οἱ ἐλεγχόμενοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν Φαρισαῖοι, « Τὴν Θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν, » ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον » (2), τότε ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἢ ὁ ἄρχων τῆς πολιτείας χρεωστεῖ νὰ μιμῆται τὸν ἔμπειρον ἰατρὸν, ὅστις μεταχειρίζεται τὰ ἥπια φάρμακα (3), ἐνόσῳ ἐλπίζει νὰ σώσῃ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἀλλ' εὐθὺς ὅταν ἴδῃ ἓν ἀπὸ τὰ μέλη του γαγγραινωμένον (4), τὸ καίει ἢ τὸ κόπτει, διὰ τὸν φόβον μὴν ἀφανίσῃ ὅλον τὸ σῶμα. « Ὁκόσα » φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰᾶται, ὅσα σίδηρος οὐκ ἰᾶται, » πῦρ ἰᾶται » (5). Τοῦτα μόνα τὰ δύο ἀς ἐνθυμᾶται, καὶ ἀς τὰ προσέχῃ καλὰ ὁ πνευματικὸς ἰατρός· πρῶτον ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ ἠθικῶν πλέον παρὰ περὶ δογματικῶν αἱρέσεων καὶ φρο-

(1) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 24, σελ. 274. (2) Ματθ. κγ', 15. (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 274-276. (4) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 17, σελ. 264. (5) Ἱπποκράτ. Ἀφορισμ. VIII, 6.

www.libtool.com.cn
νημάτων· δεύτερον, ὅτι τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον, τὴν καῦσιν καὶ κόψιν, πρέπει νὰ τὰ νοῇ μεταφορικῶς, καὶ ὄχι φυσικῶς καὶ κυρίως, ὡς τὰ ἐνόησαν καὶ τὰ ἔπραξαν τοπαλαιὸν πολλοὶ χριστιανοί, σφάζοντες ἢ καίοντες τοὺς ἑτεροδόξους, καὶ ὡς τὰ ἔπρασσεν ὄχι πρὸ πολλοῦ ἡ Ἱερὰ ἐξέτασις τῶν Δυτικῶν, τὴν ὁποίαν σπουδάζουν νὰ ἀναςήσωσι σήμερον, ἂν ἦναι δυνατὸν, οἱ Ἰησουῖται. Οἱ φονικοὶ οὗτοι καὶ ἀπάνθρωποι διωγμοὶ ηὔξησαν, δὲν ἔσβεσαν τὰς δογματικὰς αἱρέσεις (1). Ἀπ' αὐτὰς σώζονται ἀκόμη πολλαί, κ' ἐγεννήθησαν ἄλλαι πλειότεραι· « Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις » ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν » (2). « Τοὺς μὲν γὰρ τὰ σώματα νοσοῦντας, δήσαντάς ἐςιν ἰάσα- » σθαι· δόξαν δὲ περὶ Θεοῦ οὐκ ἀληθῆ, τέμνων, καίων, οὐκ » ἂν ἐκβάλοις » (3). Τοὺς τοιούτους αἱρετικοὺς ἀρκεῖ νὰ μὴ τοὺς δέχεσαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κοινωνοὺς τῶν μυςηρίων σου. Εἶναι ὅμως ἄλλαι αἱρέσεις ἠθικαί, διδασκόμεναι ἀπὸ λαοπλάνους, ἱκαναὶ νὰ ἀπολέσωσι καὶ τὴν πολιτείαν. Μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος (4) τῶν λαοπλάνων τούτων τὰ γνωρίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα πρόσθες καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πέτρου· « Ὡς καὶ ἐν ὑμῖν » ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις » ἀπωλείας.... καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαςοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπο- » ρεύσονται, κ. τ. λ. » (5), Τούτους χρεωςεῖς νὰ κολάζῃς Ἀποτόμως, ἤγουν νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃς καὶ μὲ βίαν ἀπὸ τὴν ποίμνην σου, ἐὰν ἀναισχύντως σοῦ διάζωσι τὴν ποίμνην, ἁρπάζοντες προσηλύτους διὰ νὰ τοὺς καταςήσωσιν Υἱοὺς γεέννης διπλοτέρους ἑαυτῶν (6)· ὡς ἐκόλασαν, πρὸ σχε-

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 206 καὶ 325. (2) Α', Πρὸς Κορινθ. ιά, 19. (3) Αὐθέν. παρὰ τῷ Fabric. *Bibliothec. Græc.* VII, pag. 284. (4) Ἀνωτέρ. σελ. 135-136. (5) Β', Πέτρ. β', 1-3. (6) Ἴδε Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 3-7 καὶ Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 2-6.

www.libtool.com.cn
δον ἑβδομήκοντα ἐτῶν, οἱ δυτικοὶ ἡγεμόνες τοὺς Ἰησουίτας, καταργήσαντες αὐτῶν τὸ τάγμα, χωρὶς νὰ φονεύσωσι κανέν' ἀπ' αὐτοὺς, μ' ὅλον ὅτι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ἐγεννήθησαν πολλοὶ φονεῖς. — ΙΝΑ ΥΓΙΑΙΝΩΣΙΝ ΕΝ ΤΗ ΠΙΣΤΕΙ. Μεταφορικῶς ἀπὸ τῆς σωματικῆς ὑγείας, ὑγιαίνει κατὰ τὴν πίστιν, ὅσις ἔχει δόγματα περὶ Θεοῦ ὀρθὰ, καὶ πράσσει ἔργα σύμφωνα μὲ τὰ δόγματά του. Ἐπαγγέλλεται τις ὅτι πιστεύει τὸ εὐαγγέλιον, ἔπειτα ἐργάζεται ὅσα ἐμποδίζει ῥητῶς τὸ εὐαγγέλιον· ἀντὶ νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ὁμοίους του ὡς ἑαυτὸν, τοὺς ἀδικεῖ, τοὺς καταφρονεῖ καὶ τοὺς ἀτιμάζει, χωριζόμενος ἀπ' ἐκείνους μὲ τίτλους εὐγενείας, μὲ πάσης λογῆς σφετερισμοὺς τῶν κοινῶν δικαίων. Ὁ τοιοῦτος δὲν ὑγιαίνει τὴν πίστιν, ἀλλ' ἀῤῥωστεῖ ἀῤῥωστίαν θανάσιμον.

14. ΙΟΥΔΑΪΚΟΪΣ ΜΥΘΟΙΣ. Τοὺς ὁποίους ἐμνημόνευσε καὶ ἀλλοῦ (1), καὶ ὠνόμασε « Βεβήλους καὶ γραώδεις » μύθους » (2). Ἰουδαϊκοὺς τοὺς ὀνομάζει ἐδῶ εἰς διάκρισιν τῶν ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς (Ἕλληνας ἢ Ῥωμαίους) σπειρομένων μύθων. Διότι, ὡς πολλοὶ τῶν ἀπὸ Ἰουδαίους ἐρχομένων εἰς τὸν χριστιανισμὸν, δὲν ἔπαυαν νὰ σέβωνται καὶ νὰ διδάσκωσι τοὺς μύθους τῶν Φαρισαίων, παρόμοια καὶ οἱ ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἐρχόμενοι δὲν ἐκαθαρίζοντο ὅλοι πάραυτα ἀπὸ τὰς προλήψεις τῆς πολυθεΐας, οὐδ' ἐλησμονοῦσαν εὔκολα τοὺς περὶ Θεῶν μύθους. Ἀλλ' οἱ μῦθοι τούτων δὲν ἦσαν τόσον ἐπικίνδυνοι, ὅσον οἱ Ἰουδαϊκοί· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος, ἐλέγχων τοὺς φρεναπάτας, ἐπρόσθεσε τὸ « Μᾶλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς » (3). Ὁ ἐθνικὸς δύσκολα ἐδύνατο νὰ πλανήσῃ μὲ τοὺς μύθους τῆς πολυθεΐας, τοὺς ὁποίους οὐδ' αὐτὸς εὐκολοπίστευεν. Ἀλλ' ὁ Ἰου-

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. α', 4, σελ. 75. (2) Αὐτόθ. δ', 7, σελ. 154. (3) Ἀνωτέρ. σελ. 343.

www.libtool.com.cn
δαῖος ἐρχόμενος εἰς τὸν χριστιανισμὸν μὲ τὴν περὶ ἑνὸς Θεοῦ ὀρθὴν πίστιν, ἐμποροῦσε μὲ σοφίσματα νὰ δείξῃ ἀκόμη ἀναγκαίους τοὺς Μωσαϊκοὺς νόμους, καὶ τὸ χειρότερον, νὰ προσκολλήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τῶν Φαρισαίων τὰς ἐντολάς. — ΕΝΤΟΛΑΪΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ. Διότι ἦσαν ἀληθῶς ὄχι παραγγέλματα τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῶν Φαρισαίων διδασκαλίαι, περὶ τῶν ὁποίων τοὺς ἐλέγχει καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς « Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες » διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων » (1). — ΑΠΟΣΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ. Ὥστε μηδὲ νὰ ὑποφέρωσι νὰ τὴν ἀκούωσιν, ὡς ἔλεγε πρὸς τὸν Τιμόθεον (2).

15. ΠΑΝΤΑ ΜΕΝ ΚΑΘΑΡΑ ΤΟΪΣ ΚΑΘΑΡΟΪΣ. Ὁ λόγος εἶναι περὶ βρωμάτων, περὶ τῶν ὁποίων καὶ ἤλεγξεν ἀλλοῦ τοὺς διδάσκοντας τὴν ἀποχὴν αὐτῶν, ὡς διδασκάλους δαιμονίων (3). — ΜΕΜΙΑΝΤΑΙ... ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ. Τὸ ΜΙΑΙΝΩ εἰς τὸν Ὅμηρον σημαίνει, χρίω, ἀλείφω, βάπτω,

Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλίφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ (4)·

ὅθεν καὶ « Μίασμα, βαφὴ » κατὰ τὸν Φώτιον. Καὶ ἐπειδὴ τὰ βαμμένα, ἢ ἀλειμένα, ψεύδονται τρόπον τινὰ τὸ ἀληθινὸν αὐτῶν φυσικὸν χρῶμα, ἐκατήντησεν ἡ λέξις νὰ σημαίνῃ τὸ Μολύνω, ἤγουν μεταβάλλω τὸ καθαρὸν εἰς ἀκάθαρτον, τὸ ῥυπαίνω (polluer, souiller). Τοιαύτην τινὰ σημασίαν δείχνει καὶ τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Πασαλείφω, ἐπειδὴ Πασαλειμμένον λέγομεν τὸν ἀλειμμένον ἀπὸ ῥυπαρόν τι ἢ κἂν ἀποῤῥόφιμον. Μεταφορικῶς « Μεμιασμένους τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν » ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος τοὺς ὁποίους ἀλλοῦ ὠνόμασε Μεμα-

(1) Ματθ. ιέ, 9. (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. δ', 4, σελ. 315. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 2-3, σελ. 136. (4) Ἰλιάδ. δ', 141.

www.libtool.com.cn
λυσμένους τὴν συνείδησιν (1). ἢ Κεκαυτηριασμένους τὴν συνείδησιν (2), καὶ Κατεφθαρμένους τὸν νοῦν (3), ὡς ὠνόμασε μὲ ἀνάλογον μεταφορὰν καὶ Καθαρὰν συνείδησιν (4), τὴν ἀμίαντον καὶ ἀμόλυντον, ἢ τὴν Ἀγαθὴν συνείδησιν (5).

16. ΘΕΟΝ ΟΜΟΛΟΓΟΥΣΙ, κ. τ. λ. Γνωστὸν εἶναι τί σημαίνει τὸ Ὁμολογῶ (6). Ἀλλ' ἐδῶ τὸ Ὁμολογοῦσιν ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸν Θεοδώρητον « Ἰσχυρίζονται » (7), ἤγουν σπουδάζουν ν' ἀποδείξωσιν εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἰδίαν Θεογνωσίαν μὲ τόσην ἀναίδειαν, ὥστε νὰ φαίνωνται, ὅτι αὐτοὶ μόνοι ἀληθῶς γνωρίζουν τὸν Θεόν. Τοὺς τοιούτους ἐπαρωμοίασεν ἀλλοῦ μὲ τοὺς σκηνικοὺς (histrions), οἱ ὁποῖοι καλυμμένοι μὲ προσωπεῖον, παίζουν εἰς τὸ Θέατρον ὑποκρινόμενοι ἄλλοτ' ἄλλο πρόσωπον, πάντοτ' ἀνόμοιον, καὶ πολλάκις ἐναντίον τῆς ἰδίας των προσωπικῆς καταστάσεως, « Ἔχοντες » μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι » (8), μόρφωσιν λέγων τὸ προσωπεῖον. Διὰ τὴν τοιαύτην μόρφωσιν τοὺς ὠνόμασε καὶ ὁ Ἰγνάτιος διὰ μιᾶς λέξεως Μόρφωνας· « Τί με καλεῖτε, Κύριε Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε » ἃ λέγω; οἱ γὰρ τοιοῦτοι οὐκ εὐσυνείδητοι, ἀλλ' εἴρωνές τινες « καὶ ΜΟΡΦΩΝΕΣ εἶναί μοι φαίνονται » (9). Ἀλλοῦ τοὺς ὀνομάζει « Θῶας, ἀλωπούς, ἀνθρωπομίμους πιθήκους » (10). — ΒΔΕΛΥΚΤΟΙ. Ἄξιοι νὰ τοὺς ἀποστρέφεται πᾶς ἕνας καὶ νὰ τοὺς φεύγῃ, ὡς φεύγει καὶ τὰ Βδελυρὰ ἢ Βδελυκτὰ

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ἡ, 7. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 2. (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 8, σελ. 301. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 9, σελ. 127. (5) Αὐτόθ. α', 5, σελ. 79. (6) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 132-133. (7) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 477. (8) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 5. (9) Ἰγνατ. Θεοφόρ. Ἐπιστολ. πρὸς Μαγνησ. σελ. 26. (10) Ὁ αὐτ. ἐπιστολ. πρὸς Ἀντιοχ. σελ. 104.

www.libtool.com.cn
(abominables), ἤγουν τὰ βρωμερά. Ἀπὸ τὸ Βδελύσσομαι (détester), τὸ ὁποῖον σημαίνει καὶ ἄλλα βρωμερώτερα, ὡς καὶ τὸ Θεματικώτερον Βδέλλειν. Διὰ τοῦτο ἐμεταχειρίσθησαν οἱ συγγραφεῖς τῆς Νέας Διαθήκης, καὶ πολὺ συχνότερα οἱ Ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ῥῆμα καὶ τὰ ῥηματικὰ μεταφορικῶς, σημαίνοντες τὴν ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις ἀποστροφήν. Κατὰ τὸν Χρυσόστομον, « Τὸ μισητὸν καὶ ἀποστροφῆς ἄξιον ἐν τῇ Γραφῇ » λέγεται βδέλυγμα » (1). Λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, « Πᾶσα πρᾶξις ἡ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργουμένη βδέ- » λυγμά ἐστι τῷ Θεῷ » (2). Καὶ δικαίως, διότι ὅστις ἐκβαίνει τὸν ὀρθὸν λόγον μεταβαίνει εἰς τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν, καὶ αἱ πράξεις του γίνονται κτηνώδεις.—ΑΠΕΙΘΕΙΣ. Ἀνωτέρω (3) τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐσήμαινε τὴν εἰς τοὺς γονεῖς ἀπείθειαν· ἐδῶ γενικώτερον συνωνυμεῖ μὲ τὸ Ἀνυπότακτοι τῆς Πρώτης πρὸς Τιμόθεον (4), ἤγουν μὴ πειθόμενοι μήτ' εἰς θείους μήτ' εἰς ἀνθρωπίνους νόμους (rebelles).—ΠΡΟΣ ΠΑΝ ΕΡΓΟΝ ΑΓΑΘΟΝ ΑΔΟΚΙΜΟΙ. Ἐξηγήθη πρότερον (5) ἡ λέξις Ἀδόκιμος, ὡς καὶ ἡ ἐναντία της Δόκιμος. Κατὰ τὴν αὐτὴν μεταφοράν, Πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι λέγονται οἱ εἰς οὐδεμίαν πρᾶξιν ἀγαθὴν χρήσιμοι, ὡς οὐδὲ τὸ ἀδόκιμον ἀργύριον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τίποτε· « Ἀδό- » κιμον, πονηρὸν, ἀπόβλητον, ἄχρηστον » λέγει ὁ Ἡσύχιος.

ΚΕΦ. β', 2.

1. ΥΓΙΑΙΝΟΥΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ. Τὸν παραγγέλλει νὰ λαλῇ καὶ νὰ διδάσκῃ τὸν λαὸν ὅσα πρέπουν εἰς τὴν Ὑγιαίνουσαν

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 676. (2) Idem, *ibid.* (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 2, σελ. 289. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 9, σελ. 83. (5) Ἀνωτέρ. σελ. 128, 262, 301.

www.libtool.com.cn
διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἀλλοῦ καὶ Ὑγιαίνοντα λόγου ὠνόμασε. Ἰατρὸς ψυχῶν εἶσαι, τὸν λέγει· δίδασκε λοιπὸν ὅσα ἐμποροῦν νὰ θεραπεύσωσι τῆς ψυχῆς τὰ πάθη.

2. ΠΡΕΣΒΥΤΑΣ. Τοὺς κοινῶς λεγομένους Ἡλικιωμένους (1)· « Πρεσβύτης, γέρων, ἡλικιώτης » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — ΝΗΦΑΛΙΟΥΣ. Ἐξηγήθη (2) ἡ λέξις. — ΣΕΜΝΟΥΣ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (3). — ΣΩΦΡΟΝΑΣ. Φρονίμους, ὡς ἀνωτέρω (4). — ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΠΙΣΤΕΙ. Ὅ,τι ἐπαράγγελλε καὶ εἰς τὸ πρῶτον τῆς παρούσης ἐπιστολῆς κεφάλαιον (5). — ΤΗ ΑΓΑΠΗ, ΤΗ ΥΠΟΜΟΝΗ. Ἐξηγήθη (6) ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο τούτων ἀρετῶν.

3. ΠΡΕΣΒΥΤΙΔΑΣ. Τὰς γηραλαίας, τὰς ἡλικιωμένας. Ἐσύγχυσαν ἐδῶ τινὲς τὰς Πρεσβύτιδας μὲ τὰς Διακόνους ἢ Διακονίσσας τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας· διότι ὡς εἶχαν ἄνδρας Διακόνους, οὕτως εἶχαν καὶ Διακονίσσας, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ ὑπούργημα ὡμοίαζε πλέον τοὺς πρώτους ἑπτὰ διακόνους τῶν Πράξεων παρὰ τοὺς ἔπειτα διακόνους, τοὺς συνεργοὺς τῶν ἱερέων εἰς τὴν διακονίαν τῶν μυστηρίων. Οἱ πρῶτοι Διάκονοι ἐφρόντιζαν νὰ συνάγωσι τὰς ἐλεημοσύνας τῶν χριστιανῶν, νὰ τὰς μοιράζωσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἢ δι' ἀργυρικῆς καταβολῆς εἰς καθένα χωριστὰ, ἢ καὶ συναθροίζοντες αὐτοὺς εἰς κοινὴν τράπεζαν (7). Καθόσον ὅμως ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν, ἐγεννήθη ἡ χρεία νὰ χωρίσωσι τοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τὰς πτωχὰς, διὰ τὸ σεμνότερον, καὶ ἀκολούθως νὰ διορισθῶσι καὶ Διακόνισσαι διὰ τὴν τροφὴν, καὶ δι' ἄλλας χρείας τῶν πτωχῶν γυναικῶν, χωρισταὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας Διακόνους.

---

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 167. (2) Ἀνωτέρ. σελ. 115. (3) Αὐτόθ. σελ. 127. (4) Σελ. 115. (5) Σελ. 350. (6) Ἀνωτέρ. σελ. 219. (7) Πράξ. ϛ', 1-6.

www.libtool.com.cn
Τοιαύτη Διακόνισσα τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκκλησίας ἦτον ἡ Φοίβη (1). Περὶ τούτων λέγει ὁ Ἐπιφάνιος, « Διακονισσῶν μὲν » τάγμα ἐστὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὸ ἱερατεύειν, » οὐδέ τι ἐπιχειρεῖν ἐπιτρέπειν, ἕνεκεν δὲ σεμνότητος τοῦ » γυναικείου γένους, ἢ δι' ὥραν λουτροῦ, ἢ ἐπισκέψεως πά» θους, ἢ πόνου, καὶ ὅτε γυμνωθείη σῶμα γυναίου, ἵνα μὴ » ὑπὸ ἀνδρῶν ἱερουργούντων θεαθῇ, κ. τ. λ. » (2). Ὁ Θεοδώρητος ἐξηγῶν τὸ προκείμενον, λέγει ὅτι δὲν νοεῖ ταύτας ὁ Παῦλος· « Πρεσβύτιδας, τὰς γεγηρακυίας οὕτως ὠνόμασεν, » οὐ τὰς λειτουργίας τινὸς ἠξιωμένας » (3). Ἄλλοι ὅμως, ὡς λέγει ὁ Θεοφύλακτος, τὸ ἐνόησαν περὶ τῶν Διακονισσῶν· « Πρεσβύτιδας τὰς γραΐδας λέγει... Τινὲς δὲ τὰς ἐν ἐκκλησίᾳ » Διακόνους φασί » (4). Ἡ διαφωνία δὲν εἶναι, νομίζω, πλὴν λογομαχία, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς πρεσβύτιδας ἐκλέγοντο ὡσεπιπολὺ καὶ αἱ Διακόνισσαι. Καὶ πολλοὶ νομίζουν ὅτι αἱ ἐδῶ Πρεσβύτιδες δὲν εἶναι ἄλλαι παρὰ τὰς προονομασθείσας ἑξηκονταετεῖς χήρας ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον (5). Ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἔπειτα οἰκουμενικὴ τετάρτη Σύνοδος (ἔτ. 451) ἠλάττωσε τῶν ἐτῶν τὸν ἀριθμὸν, « Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, » καὶ ταύτην μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας, κ. τ. λ. » (6). — ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΙ ΙΕΡΟΠΡΕΠΕΙΣ. « Τῷ τῆς σεμνότη» τος εὐκοσμίαν » σημαίνει τὸ ἱεροπρεπὲς κατάστημα, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος (7). Πιθανὸν ὅτι κατὰ δοτικὴν Ἱεροπρεπεῖ ἐπρόφερεν ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος τὸ ἐπίθετον, « Ἐν καταστήματι

(1) Πρὸς Ῥωμ. ις', 1. — (2) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 865. — (3) Idem, *ibid.* pag. 864. — (4) Idem, *ibid.*, *ibid.* — (5) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 9. — (6) Συνοδ. Χαλκηδον. Καν. 15. — (7) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 64.

www.libtool.com.cn
» ΙΕΡΟΠΡΕΠΕΙ » καὶ ὄχι ΙΕΡΟΠΡΕΠΕΪΣ, ἂν καὶ χωρὶς τοιαύτην διόρθωσιν, νοῆται τὸ λεγόμενον. Κατάστημα, ὡς καὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ ἐκ τούτου status (état), σημαίνει πολλάκις τὴν ἔξω κατάστασιν (maintien), ἤγουν ἕξιν, χρῶμα, στάσιν, κίνησιν, φωνὴν, βλέμμα, καὶ ἁπλῶς τοῦ σώματος τὴν ἐπιφάνειαν (l'extérieur), καθόσον αὐτὴ φανερόνει τὴν ἔσω τῆς ψυχῆς διάθεσιν. Εἰς ταῦτα περιέχεται ἀκολούθως, καὶ ἡ στολὴ ἡ ἐνδυμασία, κατὰ τὴν ἀλλοῦ παραγγελλομένην « Καταστολὴν κόσμιον » (1). Δὲν εἶν' ὅμως χρεία νὰ περιορίσωμεν, διὰ τοῦτο, τὸ Κατάστημα εἰς μόνην τὴν ἐνδυμασίαν, ἔχοντες μᾶλιστα λέξιν συνώνυμον τὸ Κατάστασις, ὡς, παραδείγματος χάριν, ὅταν λέγωμεν εἰρωνευόμενοι Ὡραία κατάστασις! εἰς ἄνθρωπον παρουσιαζόμενον ἀτάκτως, καὶ, Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἐτόλμησες νὰ φανῇς ἐμπρός μου; Ἡ Κατάστασις εἶναι μέση λέξις, ὅθεν λέγομεν καὶ Καλὴν, καὶ Κακὴν κατάστασιν, καὶ σημαίνοντες τὸν κοινὸν νοῦν (2), ὀνομάζομεν Ἀκατάστατον ὄχι μόνον τὸν ἀνόητον, φὸν « Ἔξω τοῦ καθεστηκότος » ὡς ἔλεγαν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀλλάσσοντα ἄλλοτ' ἄλλην κατάστασιν (inconstant), κατὰ τὸ ἀποστολικὸν « Ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς » αὐτοῦ (3). Τούτου ὁ ἐναντίος ἐλέγετο Καταστηματικὸς, ὡς τὸ « Ἰδέᾳ προσώπου, καὶ βλέμματι καὶ κινήματι, πρᾷος » καὶ καταστηματικὸς ἦν » (4). Κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον, ὀνομάζομεν Ἀκατάστατον καιρὸν, τὸν συχνὰ μεταβάλλοντα καιρὸν ἀπὸ ψυχρὸν εἰς θερμὸν, ξηρὸν εἰς ὑγρὸν, ἀνεμώδη εἰς εὔδιον, καὶ ἀνάπαλιν, ὡς ἔλεγαν καὶ Κατάστημα ἁπλῶς τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας (L'état de l'atmo-

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 9. (2) Διατριβ. Ἐπικτήτ. III, 6, 8. (3) Ἰακώβ. ἐπιστολ. α', 8. (4) Πλούταρχ. Τιβέρ. Γρ. § 2. σελ. 160.

www.libtool.com.cn

sphère). Ἱεροπρεπὲς κατάστημα λοιπὸν λέγει « Τὴν τῆς » σεμνότητος εὐκοσμίαν » ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ Θεοδώρητος (1), τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς ἱεροὺς, καὶ ὄχι μόνην τὴν περιβολήν (2). Ἱεροὺς δὲ νοεῖ ὁ Ἀπόστολος τοὺς Ἁγίους, καθὼς ἐπωνομάζοντο τότε ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσιν οἱ χριστιανοὶ, ὡς τὸ μαρτυρεῖ εἰς πολλὰ μέρη ἡ Θεία γραφή. Ὅταν ὁ αὐτὸς οὗτος Ἀπόστολος, γράφων πρὸς Ἐφεσίους, λέγῃ « Τοῖς ἁγίοις τοῖς » οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ » (3) νοεῖ τοὺς χριστιανοὺς ὅλους τῆς Ἐφέσου. Καὶ τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος λέγει « Ὅρα πόση » ἦν τότε ἡ ἀρετὴ! ὅτε ἁγίους καὶ πιστοὺς καλεῖ ἄνδρας βιωτικοὺς, γυναῖκας ἔχοντας καὶ παιδία· ἀλλὰ νῦν οὐδὲ ἐν » ὄρεσι καὶ σπηλαίοις τοιοῦτοι » (4). Καὶ σημείωσε, ὅτι κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ἤκμαζεν ὁ Θεοφύλακτος, οὐδ' εἰς τὰ βουνὰ πλέον εὕρισκεν ἁγίους. Ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης μέχρι τῆς ἁλώσεως δὲν ἐγεννήθησαν ἅγιοι, μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ οἱ Γραικορωμαῖοι Αὐτοκράτορες ἐπωνομάζοντο Ἅγιοι καὶ Θεῖοι (5). Μετὰ τὴν ἅλωσιν, ὁ βαρύτερος τοῦ Γραικορωμαϊκοῦ Τουρκικὸς ζυγὸς εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἔφερεν οὐδ' αὐτὸς μαζῇ του τὴν ἁγιότητα. Ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν μόνην ἐλπίζονται σήμερον οἱ ἅγιοι, ἂν οἱ ἐλευθερωθέντες πληροφορηθῶσιν, ὅτι ἡ ἐλευθερία χωρὶς ἀρετὴν καταντᾷ εἰς ἀκολασίαν, ἥτις φέρει πάλιν τὴν τυραννίαν. — ΔΙΑΒΟΛΟΥΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (6). — ΟΙΝΩ ΠΟΛΛΩ ΔΕΔΟΥΛΩΜΕΝΑΣ. Δὲν ἀπαγορεύει τὸν οἶνον, ἀλλὰ τὸν πολὺν οἶνον. Καὶ σημείωσε καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ Δουλοῦμαι ῥήματος, μεταφορὰν

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 355. (2) Ἰδ. Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 740. (3) Πρὸς Ἐφεσ. α', 1. (4) Suicer. *ubi supr.* tom. I, pag. 61. (5) Ἰδ. Ἄπαντ. I, σελ. 294 καὶ 323. (6) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 11, σελ. 129.

www.libtool.com.cn

εὑρισκομένην εἰς ὅλους τοὺς ἐνδόξους συγγραφεῖς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφανέρωναν, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία εἶναι ἡ χαλιναγωγία τῶν παθῶν, ἡ διὰ μιᾶς λέξεως ὀνομαζομένη Μετριοπάθεια. Εὐθὺς ὅτε τις ὑπερπηδήσῃ τὸ μέτρον, χάνει καὶ τὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ οἰνοπότης γίνεται δοῦλος τοῦ οἴνου, ὁ πολυφάγος, δοῦλος τῆς γαστρὸς, ὁ πλεονέκτης, δοῦλος χρημάτων, καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅ,τι πάθος ἀφήσῃ ἀχαλίνωτον, γίνεται δοῦλος τοῦ πάθους ἐκείνου. Εἰς ἀποφυγὴν τῆς αἰσχρᾶς ταύτης δουλείας μία μόνη Θεραπεία εὑρέθη, ἡ Δικαιοσύνη· ἡ εἰς αὐτὴν δουλεία εἶναι μόνη ἔντιμος δουλεία, καὶ ἀληθινὴ ἐλευθερία· « Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ » (1). — ΚΑΛΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ. Διδασκούσας τὰ καλὰ καὶ ἔργα καὶ λόγια. Εἰς μόνον τὸν Ἀπόστολον, καὶ μόνον ἐδῶ, εὑρίσκεται ἡ σύνθετος αὕτη λέξις, Καλοδιδάσκαλος (ἀντὶ τοῦ Καλῶν διδάσκαλος), χρήσιμος καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν· εἰς τὴν ὁποίαν σώζεται ὁ Καλοδίδακτος, εἰς ἄλλην ὅμως σημασίαν, ἐπειδὴ Καλοδίδακτον λέγομεν, ὄχι τὸν διδασκόμενον τὰ καλὰ, ἀλλὰ τὸν εὔκολα διδασκόμενον (docile).

4. ΙΝΑ ΣΩΦΡΟΝΙΖΩΣΙ ΤΑΣ κ. τ. λ. νὰ παραγγέλλωσι, νὰ διδάσκωσι, νὰ νουθετῶσι. « Σωφρονισὸς, νουθετητὸς » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Οὕτω πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ἐδῶ τὸ Σωφρονίζωσι. Τὰ « Διὰ νὰ σωφρονίζουν » τῆς παλαιᾶς μεταφράσεως γεννᾷ ταυτολογίαν διὰ τὸ « Σώφρονας » τοῦ ἐξῆς ἐδαφίου, ἔτι δὲ καὶ ἀσαφολογίαν· διότι τὸ Σωφρονίζω σήμερον εἰς ἡμᾶς σημαίνει τὸ νουθετῶ μετὰ τὸ ἁμάρτημα ὀνειδίζων, κατηγορῶν, ἢ καὶ σωματικῶς τιμωρῶν (châtier). — ΦΙΛΑΝΔΡΟΥΣ. Νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἰδίους των ἄνδρας. Ἐδῶ παραγ-

(1) Πρὸς Ῥωμ. ς', 18.

www.nbtoul.com.cn

γέλλει τὰ καθήκοντα τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἄνδρας, ὡς ἀλλοῦ δὲν ἠμέλησε νὰ παραγγείλῃ καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς ἰδίας γυναῖκας· « Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν » ἀποδιδότω » (1), καὶ πάλιν, « Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς » γυναῖκας ὑμῶν, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς » (2). Οἱ ἄνδρες μάλιστα χρεωστοῦν νὰ προσφέρωνται φιλανθρωπότερον πρὸς τὰς γυναῖκας, ὡς ἀσθενεστέρας τὴν φύσιν, καθὼς μᾶς συμβουλεύει ὁ Πέτρος « Συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ » σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμήν » (3). — ΦΙΛΟΤΕΚΝΟΥΣ. Ἡ φιλοτεκνία εἶναι φυσικὸν ἐπαπολούθημα ὄχι μόνον τῆς φιλανδρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινῆς γενέσεως, καὶ προσέτι τῆς ἰδιαιτέρας ἀπαρισπάστου παρουσίας καὶ προνοίας τῶν τέκνων, διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται καὶ σφοδροτέρα ἡ μητρικὴ στοργή. Καὶ ἐπειδὴ τοιαύτη στοργὴ ἐλπίζεται ὡσεπιπολὺ ἀπὸ γυναῖκαν μητέρα, ἐκ τούτου γεννᾶται ἄλλο ἱερὸν καθῆκον τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὰ τέκνα του καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, νὰ προσέχῃ, ἂν ἔλθῃ εἰς ἀνάγκην δευτερογαμίας, νὰ ἐκλέγῃ γυναῖκα ἱκανὴν νὰ κατασταθῇ μήτηρ ἀντὶ μητρυιᾶς. Καὶ ἡ τοιαύτη ἐκλογὴ πόσον εἶναι δύσκολος, τὸ ἔδειξε πολλάκις ἡ πεῖρα,

> Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
> Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠκριτέρα (4).

5. ΣΩΦΡΟΝΑΣ. Καθαρὰς ἀπὸ σαρκικὸν μολυσμὸν (chastes). — ΑΓΝΑΣ. Καὶ ἀπὸ πνευματικὸν μολυσμὸν (pures)· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ τελεία σωφροσύνη, κατὰ τὰ ἀνωτέρω (5) σημειωθέντα. « Ἁγνεία, καθαρότης, ἐπίτασις σωφρο-

---

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ζ', 3. (2) Πρὸς Κολοσσ. γ', 19.
(3) Α', Πέτρ. καθολικ. γ', 7. (4) Εὐριπίδ. Ἀλκες. 310-311.
(5) Ἀνωτέρ. σελ. 162.

www.libtool.com.cn
» σύνης » λέγει ὁ Σουΐδας. « Ἀγνεία δέ ἐςι, φρονεῖν ὅσια » εἶπεν ἄλλος (1). — ΟΙΚΟΥΡΟΥΣ ΑΓΑΘΑΣ. Κακὰ διαςίζεται εἰς τὰς ἐκδόσεις « Οἰκουροὺς, ἀγαθὰς » οἰκοφύλακας, καλάς. Εὐλογώτερον γράφεται ἀδιαςίκτως, ὡς οὐσιαςικὸν μὲ τὸ ἴδιον ἐπίθετον, « Οἰκουροὺς ἀγαθὰς » Οἰκοφύλακας καλὰς, οἰκονόμους καλὰς (bonnes ménagères), ὡς εἶπε καὶ ὁ Ξενοφῶν « Ἀγαθοὶ οἰκονόμοι » (2). « Οἰκουρὸς, ὁ φροντίζων τὰ τοῦ οἴκου καὶ φυλάσσων » κατὰ τὸν Ἡσύχιον· « οἰκονομικὸς ἢ οἰκοφύλαξ » κατὰ τὸν Σουΐδαν. Τὸ Ἀγαθὰς ἐδῶ δύναται νὰ συνεννοῇ καὶ τὸ Πιςὰς κατὰ τὸ « Εὖ θοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιςέ » (3). — ΥΠΟΤΑΣΣΟΜΕΝΑΣ ΤΟΙΣ ΙΔΙΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙΝ. Ἱκανῶς ἐξηγήθη τοῦτο πρότερον (4). — ΒΛΑΣΦΗΜΗΤΑΙ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (5).

6. ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ. Τὸ Παρακαλῶ εἰς τοὺς παλαιοὺς σημαίνει ὡσεπιπολὺ τὸ κοινῶς λεγόμενον Παρακινῶ (exhorter). Ὁ παρακμάζων ἑλληνισμὸς, ὡς καὶ ὁ σήμερον Γραικισμὸς, Παρακαλῶ λέγει τὸ δέομαι (prier). Διὰ τοῦτο ἐσημείωσαν οἱ Γραμματικοὶ, ὁ μὲν Θωμᾶς ὁ Μαγίςρος « Παρακαλῶ, τὸ » προτρέπω, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ Παράκλησις, ἡ προτροπή· » ἅπαξ δὲ καὶ τὸ δέομαι ». Ὁ δὲ Σουΐδας, « Παρακαλεῖν, τὸ » καλεῖν, ἢ τὸ προτρέπεσθαι· ἄκυρον γὰρ τὸ δέεσθαι ». Εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Δέομαι τὸ ἐμεταχειρίσθησαν πολλάκις οἱ συγγραφεῖς τῆς Νέας Διαθήκης, οἷον « Παρακαλῶν αὐτὸν καὶ » γονυπετῶν » (6). Ἐδῶ εἶναι ἀδιάφορον ὅπως τὸ ἐξηγήσῃς. Καλὴ εἶναι ἡ προτροπὴ καὶ παρακίνησις· ἀλλὰ γίνεται πολλάκις

(1) Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. IV, σελ. 431. (2) Ἀπομνημ. Β', 10, § 4, σελ. 70. (3) Ματθ. κέ, 21. (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 11-12, σελ. 104-105. (5) Αὐτόθ. α', 20, σελ. 94, καὶ ς', 1, σελ. 199. (6) Μάρκ. ά, 40.

www.hotool.com.cn

δρασικωτέρα, ὅταν ἐνωθῇ μὲ τὴν δέησιν ἡ παρακάλεσιν, διότι δείχνει πλειοτέραν ζοργὴν καὶ προσπάθειαν (intérêt) τοῦ παρακαλοῦντος πρὸς τὸν παρακαλούμενον. — ΣΩΦΡΟΝΕΙΝ. Ἐδῶ, κατὰ τὸ σημαινόμενον εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, τὸ Σωφρονεῖν, σημαίνει νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ τὰς ἀσυγχωρήτους σαρκικὰς μίξεις· ὡς ἔλεγε καὶ ὁ Ἐπίκτητος « Περὶ ἀφροδίσια εἰς δύναμιν πρὸ γάμου καθαρευτέον » (1).

7. ΤΥΠΟΝ. Ἐξηγήθη ἀρχήτερα (2). — ΕΝ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΔΙΑΦΘΟΡΙΑΝ. Τὸ αὐτὸ ὡς καὶ νὰ ἔλεγε Διδασκαλίαν ἀδιάφθορον, ἥτις δὲν εἶν' ἄλλη παρὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ὠνόμασεν Ἡ γιαίνουσαν διδασκαλίαν (3). — ΣΕΜΝΟΤΗΤΑ. Ἐξηγήθη (4) ἡ λέξις Σεμνός. Εἶναι ὁ κοινότερον ὀνομαζόμενος Βαρὺς (grave). Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀδιαφθορία τῆς διδαχῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ διδάσκεται καὶ μὲ σεμνότητα, ἤγουν χρεωστεῖ ὁ διδάσκαλος ἢ ἱεροκήρυξ, ἐνῷ ἐξηγεῖ τὰ παραγγέλματα τῆς Ἠθικῆς, νὰ φαίνεται σεμνὸς εἰς τὴν φωνήν, σεμνὸς εἰς τὴν ζάσιν, σεμνὸς εἰς πᾶσαν κίνησιν τοῦ σώματος, διὰ νὰ ἐμπνέῃ σέβας εἰς τοὺς ἀκούοντας, καὶ ἀκολούθως νὰ τοὺς πείθῃ. Αἱ φωνασκίαι, καὶ τοῦ σώματος αἱ συχναὶ μεταθέσεις ἁρμόζουν εἰς τοὺς σκηνικοὺς καὶ εἰς τὰς τραγῳδίας, διὰ νὰ πείσωσι τοὺς Θεατάς· εἰς τὸν ἱεροκήρυκα ἐξεναντίας ἀντὶ πειθοῦς κινοῦν εἰς γέλωτα.

8. ΛΟΓΟΝ ΥΓΙΗ. Ἴδαμεν (5) ὅτι εἰς τὴν Νέαν διαθήκην ὁ Λόγος σημαίνει πολλάκις τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, οἷον ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ « Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας » (6), σημαίνει τὸ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ κήρυγμα. Λόγος

---

(1) Ἐπικτητ. Ἐγχειρίδ. XXXIII, 8. — (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 12, σελ. 161. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 86, καὶ 342. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 127. — (5) Ἀνωτέρ. σελ. 88, 258. — (6) Ματθ. ιγ', 19.

www.libtool.com.cn
ὑγιῆς εἶναι τὸ αὐτό, καὶ ἡ Ὑγιαίνουσα, ἡ ἀδιάφθορος διδασκαλία, ἤγουν ἄδολος καὶ ἀκαπήλευτος, ὡς συμπεραίνεται ἐκ' ὅ,τι λέγει περὶ τῶν καπηλευόντων καὶ δολιούντων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ (1). Ἄλλος ἀπόςολος τὸν ὀνομάζει « Λογικὸν ἄδολον γάλα » (2). — ΑΚΑΤΑΓΝΩΣΤΟΣ. Ἀπὸ τὸ Καταγινώσκω, λέξιν δικανικὴν, σημαίνουσαν τὸ Καταψηφίζω, καταδικάζω. Ἀκατάγνωςος λοιπὸν λέγεται ὁ ὑγιὴς λόγος, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ καταδικασθῇ ἀπὸ κανένα, μηδὲ νὰ ἀποβληθῇ ὡς δολωμένος (falsifié). « Ἀκαταγνώςως ἀνεπιλήπτως » λέγει ὁ Ἡσύχιος.

9. ΔΟΥΛΟΥΣ.... ΥΠΟΤΑΣΣΕΣΘΑΙ. Προσαρμόζεται καὶ εἰς τοῦτο τὸ ῥητὸν ἡ ἐξήγησις ὅσων εἶπε καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον (3). — ΕΝ ΠΑΣΙΝ ΕΥΑΡΕΣΤΟΥΣ. Δὲν εἶναι χρεία νὰ σημειωθῇ, ὅτι ταῦτο παραγγέλλεται μὲ ὑπεξαίρεσιν (restriction). Διδάσκων τοὺς δούλους τὴν πρὸς τοὺς δεσπότας κατὰ πάντα εὐαρέςησιν, δὲν νοεῖ βέβαια ὅτι χρεωςοῦν νὰ ὑπακούωσι καὶ ὅταν προςάσσωνται πράξεις ἀνόμους καὶ ἀδίκους. Μὲ τὸ ἀνωτέρω « Κατὰ σάρκα κυρίους » ἐφανέρωσεν ἀρκετὰ, ὅτι μόνα τὰ σώματα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ ψυχὴ ἢ ἡ συνείδησις τῶν δούλων, ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δεσποτῶν, προσθέτων ἔτι καὶ τὸ « Φοβούμενοι τὸν Θεὸν » ἤγουν μὴ πειθόμενοι εἰς τὸν δεσπότην, ὅταν αἱ ἐντολαὶ τοῦ δεσπότου ἐναντιόνωνται τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν, παραδείγματος χάριν (διότι συνέβησαν καὶ τοιοῦτα πολλάκις), προςαχθῇ ὁ δοῦλος ἀπὸ δεσπότην ἄνομον νὰ φονεύσῃ κανένα, χρεωςεῖ νὰ ἀπειθήσῃ, μηδὲ νὰ μιμηθῇ τὸ ἀνδράποδον τῆς κωμῳδίας, ὅςις δὲν ἐγνώριζεν ἄλλον νόμον παρὰ τὸν νόμον τοῦ δεσπότου, οὐδ' ἔκρινε δίκαιον ἢ ἄδικον, πλὴν ὅ,τι ἔκρινε τοιοῦτον καὶ ὁ δεσπότης του.

---

(1) Β', Πρὸς Κορινθ. β', 17. — (2) Α', Καθολ. Πέτρ. β', 2. — (3) Δ', Πρὸς Τιμόθ. ς', 1-2, σελ. 197-201.

www.hbtool.com.cn

Ἐμοὶ πόλις ἐστὶ καὶ καταφυγὴ καὶ νόμος,
Καὶ τοῦ δικαίου τοῦ τ' ἀδίκου παντὸς κριτὴς,
Ὁ δεσπότης· πρὸς τοῦτον ἵνα ζῇν ἐμέ (1).

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν δούλων. Δὲν ἠμέλησεν ὁ Ἀπόστολος νὰ διδάξῃ καὶ τοὺς δεσπότας τὰ πρὸς τοὺς δούλους καθήκοντα· γράφων πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς, λέγει « Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον » καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ » ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς » (2). Εἶναι μεγάλη δυσυχία νὰ ἔχῃ τις δούλους, διότι κινδυνεύει κατὰ πᾶσαν ὥραν νὰ φθαρῇ αὐτὸς τὰς φρένας ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, καὶ νὰ κατασταθῇ ἀνδραποδῶν πολὺ ἀχρειέστερον παρὰ τοὺς δούλους του. Ὅσις λοιπὸν ἐδυσύχησε τοσαύτην δυσυχίαν, ἂς φροντίσῃ κἂν νὰ λυτρωθῇ τὸ γρηγοράτερον ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ἢ ἐλευθερόνων τοὺς δούλους, ἢ, ἂν αἱ περιστάσεις τὸν ἐμποδίζωσι νὰ πράξῃ τοιοῦτον γενναῖον ἔργον, νὰ τοὺς μεταχειρίζεται ὡς τέκνα του πλέον παρὰ ὡς δούλους, καὶ νὰ σπουδάζῃ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀξίους ἐλευθερίας, μὲ τὴν χρηστὴν ἀγωγὴν, καὶ μάλιστα μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἰδίας του ζωῆς, ὄχι μόνον μὴ πράσσων αὐτὸς τὰ ἄδικα, ἀλλὰ μηδὲ τολμῶν νὰ προστάξῃ πρᾶξιν ἄδικον εἰς τοὺς δούλους·

Ἂν πάντα δουλεύειν ὁ δοῦλος μανθάνῃ,
Πονηρὸς ἔσται. Μεταδίδου παῤῥησίας·
Βέλτιον αὐτὸν τοῦτο ποιήσει πολύ (3).

— ΜΗ ΑΝΤΙΛΕΓΟΝΤΑΣ. Πλὴν ἂν προσαχθῇ ἀπὸ τὸν δεσπότην ἐναντίον τί εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· τότε χρεωστεῖ νὰ ἀντιλέξῃ.

10. ΜΗ ΝΟΣΦΙΖΟΜΕΝΟΥΣ. Μὴ κλέπτοντας. « Νο-

(1) Μένανδρ. παρὰ Στοβ. LX, σελ. 384. — (2) Πρὸς Κολοσσ. δ', 1. — (3) Μένανδρ. παρὰ Στοβ. LX, σελ. 384.

www.libtool.com.cn
» σφίζεται, ἰδιοποιεῖ (γρ. ἰδιοποιεῖται), κλέπτει κ. τ. λ. » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ὁ δὲ Φώτιος « Νοσφιζόμενον, ὑφαιρούμενον, » ἰδιοποιούμενον ».

11. ΕΠΕΦΑΝΗ. Ἡ ἐξήγησις τοῦ Ζωναρᾶ, « Διὰ τοῦτο » εἶπεν, Ἐπεφάνη, ἵνα τὴν ἄνωθεν ὕπαρξιν μηνύσῃ· εἰ γὰρ » εἶπεν Ἐφάνη, ἀρχὴν εἰσηγεῖτο τοῦ ἀεὶ ὄντος. Παῦλος ὁ » Ἀπόστολος· Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος· » ἐπειδὴ ὁ ὢν ἐφάνη (1) » ἡ ἐξήγησις αὕτη, λέγω, εἶναι πλέον περίεργος παρὰ σύμφωνος μὲ τῶν πατέρων τὴν γνώμην· οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ ΕΠΕΦΑΝΗ ἐνόησαν ἐδῶ τὴν ἐπὶ γῆς φανέρωσιν τοῦ Χριστοῦ, συμφώνως μὲ ὅ,τι εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ἀλλοῦ « Θεὸς ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ ἐν σαρκί » (2). — Ἡ ΧΑΡΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ. Νοεῖ καὶ ἐδῶ διὰ τοῦ « Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ » ὅ,τι λέγει καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κεφάλαιον « Ἡ χρηστότης καὶ ἡ φι- » λανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ » (3). Χάριν δὲ ὀνομάζει, ὡς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη, τὴν χριστιανικὴν Θρησκείαν, τὴν Νέαν διαθήκην, εἰς διάκρισιν τοῦ Νόμου, ἤγουν τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ « Ὁ » ΝΟΜΟΣ διὰ Μωσέως ἐδόθη· ἡ ΧΑΡΙΣ καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ » Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο » (4).

12. ΠΑΙΔΕΥΟΥΣΑ. Διδάσκουσα. — ΑΣΕΒΕΙΑΝ. « Ἀσέβειαν τὴν εἰδωλολατρείαν ὀνομάζει καὶ τὰ πονηρὰ δόγ- » ματα » λέγει ὁ Θεοφύλακτος, ἐξηγῶν τὸ προκείμενον ῥητόν (5). Καὶ τοῦτο, διότι, ὡς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, « Ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαν- » τα » (6). Ἀσέβειαν ἀκόμη δύνασαι νὰ νοήσῃς καὶ τὴν προ-

(1) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 831. (2) Α', πρὸς Τιμόθ. γ', 16, σελ. 133. (3) Πρὸς Τίτ. γ', 4. (4) Ἰωαν. ά, 17. (5) Ἰδ. SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 543. (6) Πρὸς Ῥωμ. ά, 25.

www.libtool.com.cn
ξενηθεῖσαν ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους φθορὰν τῆς Ἰουδαϊκῆς Θρησκείας. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ἰουδαϊσμὸς εἶχε καταντήσειν εἰς καθαρὸν Φαρισαϊσμόν· καὶ τοῦτο ἐσήμαινεν ὁ Χριστὸς, ὅτε ἔλεγε πρὸς τοὺς Φαρισαίους; καὶ περὶ τῶν Φαρισαίων « Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, » ἐνταλματα ἀνθρώπων » (1). Περὶ τούτων ἀκόμη εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος τὸ « Ἐπὶ πλεῖον προκόψουσιν ἀσεβείας· » (2). — ΚΟΣΜΙΚΑΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ. « Πλεονεξίαν, τρυφὴν καὶ τὰς » ἄλλας, ὅσαι μὴ διαβαίνουσιν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ » τούτῳ χρησιμεύουσι, καὶ αὐτῷ συγκαταλύονται » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος (3), ὄχι ὅμως ἀκριβέστατα, ὡς πρέπει εἰς τῆς Ἠθικῆς τὰ παραγγέλματα. Ἡ πλεονεξία καὶ ἡ τρυφὴ οὐδ' εἰς τὸν κόσμον τοῦτον χρησιμεύουν· ἐξεναντίας δὲ καὶ βλάπτουν πολὺ, ἡ πλεονεξία, διότι κάμνει τὸν ἄνθρωπον λῃστὴν, ἡ τρυφὴ, διότι μαραίνει κατὰ μικρὸν τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις, καὶ τέλος σκοτίζει τὸ λογικόν. Εἶναι ὅμως ἐπιθυμίαι ἄλλαι, ἀναγκαῖαι καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς τὴν διαμονὴν τοῦ κόσμου. Τοιαῦται εἶναι, παρὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς τροφῆς καὶ τῆς σκέπης, ἡ ἐπιθυμία τοῦ νομίμου γάμου, τῆς τεκνογονίας, τῆς εὐδαίμονος τῶν τέκνων κατασάσεως, καὶ ἄλλαι πολλαί, τωόντι Κοσμικαὶ ἐπιθυμίαι καὶ αὐταί, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον μόνον τὸν κόσμον γεννῶνται, καὶ ὄχι εἰς ἄλλον· « Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε » ἐκγαμίζονται » (4). Τί συμπεραίνεται ἐκ τούτου; ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἔλαβε τὸ Κοσμικαὶ εἰς σημασίαν τοῦ Ἐθνικαὶ, ἤγουν σαρκικαὶ, ὡς τὸ ἐνόησαν καὶ πολλοὶ πατέρες· « Κοσμικοὺς » γὰρ, τοὺς εἰς γῆν ἐλπίζοντας καὶ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἐξ- » ακούομεν » (5). Τοιαῦται ἐπιθυμίαι δὲν ἀπεβλέπουν πλὴν

(1) Ματθ. ιέ, 9. (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 16, σελ. 264. (3) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1166. (4) Ματθ. κβ', 30. (5) Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωματ. II, σελ. 378.

www.libtool.com.cn
μόνον τὸ παρὸν, ὡς ἀληθῶς ἦσαν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀποστόλου ὄχι μόνον αἱ ἐπιθυμίαι τῶν καταφθαρμένων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἦσαν αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ πλεονέκτου τῆς παραβολῆς, « Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ » κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραί- » νου » (1). Τοιαῦται ἐπιθυμίαι εἶναι κτήνους, ὄχι ἀνθρώπου ἐπιθυμίαι. Αὐταὶ συγγενεύουν τρόπον τινὰ μὲ τὰς ἀνωτέρω Νεωτερικὰς ἐπιθυμίας (2), ἤγουν τὰς ἀμέτρους καὶ σφοδράς. Ὅτι δὲ καὶ τὸ πρωτότυπον Κόσμος, ὡς καὶ ὁ Αἰὼν, εἰς τοὺς Ἑβραίους, σημαίνει πολλάκις τὸν τρυφηλὸν καὶ Ἐπικούρειον βίον, ἐσημειώθη ἀπὸ πολλούς. Κατὰ τοῦτο, ὁ διάβολος ὠνομάσθη « Ἄρχων τοῦ Κόσμου τούτου » (3), καὶ « Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου » (4), ἤγουν Ἄρχων καὶ Θεὸς τῶν ἐξωλεστάτων ἀνθρώπων, ὡς τὸ ἐξήγησε καὶ ὁ ἀνώνυμος· « Σημαίνει καὶ τὸν πρὸς πλάνην καὶ ἡδονὰς ἄγοντα, ὡς παρὰ » τῇ Θείᾳ γραφῇ· Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' » ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ Ὁ » κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.... Ἐνταῦθα Κόσμον τὸ » πλῆθος φησὶ τὸ διεφθαρμένον, καὶ τοῖς γηΐνοις προσετηκὸς » πράγμασι, τὸν ΧΥΔΑΪΟΝ καὶ ταραχώδη καὶ ἄνετον λαὸν » κ. τ. λ. » (5). Καὶ σημείωσε, ὅτι εὐλόγως ἐξήγησε τὸν Κόσμον καὶ διὰ τοῦ Χυδαῖον καὶ ταραχώδη καὶ ἄνετον λαὸν (populace turbulente et licencieuse), ὡς τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ συνωνυμία τοῦ Κόσμος καὶ Ὄχλος εἰς τὴν Νέαν διαθήκην (6). Διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τὸν ἀπαίδευτον ὄχλον γεννῶνται ὡσεπιπολὺ αἱ ταραχαὶ καὶ αἱ κακίαι εἰς

(1) Λουκ. ιβ', 15-19. (2) Β. Πρὸς Τιμόθ. β', 22, στλ. 271. (3) Ἰωάνν. ιβ', 31. (4) Β', Πρὸς Κορινθ. δ', 4. (5) Παρὰ τῷ Ἐτυμολόγ. στλ. 532. (6) Ἰωάνν. ιϛ', 18-19.

www.libtool.com.cn
τὰς πόλεις. Πόσοι ἀπὸ τοὺς ταράσσοντας σήμερον τὴν πολιτισμένην Εὐρώπην ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, εὐγενέστατοι, ἐκλαμπρότατοι, γελισμένοι μὲ πολλὰ καὶ ποικίλα παράσημα, αὐλικοί, διπλωματικοί, Βαρόνοι, Κόμητες, Δοῦκες, Μαρκέσοι, Πρίγκιπες, οὐδὲ τὸ ὑποπτεύονται κἂν, ὅτι εἶναι τῆς τάξεως τοῦ χυδαίου ὄχλου! — ΣΩΦΡΟΝΩΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΣ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΩΣ, κ. τ. λ. Ἐπειδὴ ἡ σώφρων, ἡ δικαία καὶ εὐσεβὴς ζωή, λέγεται ἐδῶ ὡς ἀντικείμενον τῶν Κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν, Κοσμικὰς λαικὸν ἐπιθυμίας ἐνόησεν ἀνωτέρω τὴν ἀκολασίαν, τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ἀσέβειαν. — ΕΝ ΤΩ ΝΥΝ ΑΙΩΝΙ. Ὡς νὰ ἔλεγε καὶ Ἐν τῷ νῦν κόσμῳ, εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

13. ΠΡΟΣΔΕΧΟΜΕΝΟΙ.... ΕΛΠΙΔΑ. Μετωνυμικῶς ἀντὶ τοῦ Προσδεχόμενοι τὰ ἐλπιζόμενα, ἢ μᾶλλον Προσδεχόμενοι τῶν ἐλπιζομένων τὴν ἀπόλαυσιν· διότι καθ' αὐτὸ τὸ Προσδεχόμενοι ἐλπίδα, ἤθελ' εἶσθαι ἀκυρολογία, Ἐλπίζοντες ἐλπίδα, ἐπειδὴ ὁ ἐλπίζων ἔχει, δὲν ἀπαιτέχει ἐλπίδα. Τοιαύτης μετωνυμίας παράδειγμα ἐσημείωσαν οἱ ἐξηγηταὶ εἰς τὸν Εὐριπίδην τὸ,

Νῦν δὲ τίνα βίου
Ἐλπίδα προσδέχομαι; (1)

— ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΝ. Τὴν δευτέραν φανέρωσιν. — ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΘΕΟΥ. Μεγάλου, ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ, Μεγίστου, ὡς ἀνωτέρω (2). Μέγαν ὠνόμαζαν καὶ οἱ Ἕλληνες τὸν Δία,

——————— Ἐπεὶ μέγας ὠδύσατο Ζεύς (3).

Εἶπε καὶ ὁ Καλλίμαχος,

Ζηνὸς ἔοι τί κεν ἄλλο παρὰ σπουδῇσιν ἀείδειν
Δώϊον, ἢ Διὸν αὐτὸν, ἀεὶ μέγαν, αἰὲν ἄνακτα; (4)

---

(1) Εὐριπίδ. Ἄλκης. 128. — (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 16, σελ. 133. — (3) Ἰλιάδ. σ', 292. — (4) Καλλιμ. Ὕμν. εἰς τὸν Δ. 1-2.

www.libtool.com.cn

14. ΚΑΘΑΡΙΣΗ. Δὲν ἔδωκαν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν λέξιν Καθαρίζω οἱ ἐξηγηταί. Τὸ ἡρμήνευσαν ὡς σημαντικὸν τοῦ Ἀποπλύνω τι ἀπὸ τοὺς ῥύπους, ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας (nettoyer), κατὰ τὸ « Καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου » (1), καὶ μεταφορικῶς, ἀπὸ τὰς κακίας (purifier), ὡς τὸ « Καθα- » ρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν » (2). Ἔχει βέβαια καὶ ταύτην τὴν μεταφορικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν ἔλαβεν ἀπ' ἄλλην κυριολεκτικὴν, εἰς τὸν παρακμάζοντα Ἑλληνισμὸν, καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, συνήθη σημασίαν τοῦ Καθαρίζω, ἤγουν διακρίνω καὶ διαλέγω (trier) διαφόρους καρποὺς ἢ σπέρματα χωρίζων αὐτὰ ἀπὸ τὰ ἀνόμοιά των, ὄχι ὡς ῥυπαρὰ, ἀλλ' ὡς ἑτερογενῆ. Οὕτω λέγομεν, Καθαρίζω σιτάριον, ὀρύζιον καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Καθαρίζω ἀκόμη καὶ μῆλον, ἢ ἀπί- διον, ὅταν τὸ γυμνόνω ἀπὸ τὸ φλῶδιον (peler). Ἐκαθάρισε λοιπὸν τὸν χριστιανικὸν λαὸν, μεταφορικῶς, σημαίνει τὸν ἐδιάλεξε, τὸν ἐχώρισεν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς λαούς. — ΛΑΟΝ ΠΕΡΙΟΥ- ΣΙΟΝ. Λαὸν ἐκλεκτὸν, ὡς ὠνόμασε καταρχὰς τῆς ἐπιστολῆς τοὺς Χριστιανούς, λαὸν καθαρισμένον καὶ διαλεγμένον ἐκ πολλῶν, ἐδικό- κτητον καὶ ἀγαπητὸν, ὡς τὸ ἐξήγησαν καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Θεοφύλακτος, « Λαὸν ἐξειλεγμένον, ἐξαίρετον, οἰκεῖον, ἐκ περι- » ουσίας ἀγαπώμενον » (3). Καὶ οὕτως ἐνόησαν οἱ Ἑβδομήκοντα τὸ ἐπίθετον Περιούσιος, οἱ πρῶτοι καὶ πλάσαντες αὐτὸ, καὶ προσάψαντες εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Θεὸς, « Ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος » (4)· πλὴν ὅτι ἤθελαν τὸ μεταφράσειν συμφωνότερα μὲ τὸ ἑβραϊκὸν סְגֻלָּה (Σεγγουλὰ) « Ἔσεσθέ μοι περιουσία » ἢ, ὡς τὸ ἐμετάφρασαν ἄλλοι, οὐσια-

---

(1) Ματθ. κγ', 25. (2) Πράξ. ιε', 9. (3) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 678. (4) Ἐξόδ. ιθ', 5.

ϛικῶς μὲ τὴν πρόθεσιν, « Εἰς περιουσιασμὸν (1) » ἢ καὶ « Εἰς » περιποίησιν » (2), τὸ ὁποῖον ἐπρόκρινε καὶ ἄλλος Ἀπόϛολος, « Γένος ἐκλεκτόν.... λαὸς εἰς περιποίησιν » (3). Ὡς τὸ ἁπλοῦν Οὐσία (ἀπὸ τὴν μετοχὴν Οὖσα) ἐσήμαινε τὰ καὶ παλαι καὶ σήμερον λεγόμενα Ὑπάρχοντα, τὸν Βίον, καὶ τὸ χυδαιέϛερον ὀνομαζόμενον ἀπαρεμφατικῶς Ἔχειν, οὕτω Περιουσία (ἀπὸ τὴν μετοχὴν Περιοῦσα) ἐλέγετο δ,τι λείπεται, μένει ἢ περισσεύει (Περίες-ι) μετὰ τὰ δαπανηθέντα εἰς τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα ἢ χρήσιμα, συνώνυμον τοῦ Πλοῦτος· « Περι- » εῖναι, περιττεύειν, ἔτι μέλλειν (γρ. μένειν) » λέγει ὁ Ἡσύχιος· διότι ταῦτα ἀληθῶς τὰ μένοντα καὶ περισσεύοντα εἶναι ὁ Πλοῦτος, τὰ Κτήματα, καὶ ἀκολούθως τὰ φυλακῆς καὶ λόγου ἄξια, διὰ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθησαν καὶ Λογάριον (4). — ΖΗΛΩΤΗΝ, κ. τ. λ. Ζηλωτὴς, « Τῶν ἐπαινουμένων ἔργων » ἐραϛὴς » κατὰ τὸν Θεοδώρητον. « Μετὰ θερμότητος ἐπὶ » τὴν ἀρετὴν ἰὼν, καὶ ζῆλον ἐνδεικνύμενος ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς, » καὶ μίμησιν διάπυρον » κατὰ τὸν Θεοφύλακτον (5), ἀπὸ τὸ ῥῆμα Ζηλῶ· « Ζήλου, μιμοῦ, μεταδίωκε » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἔσωσεν ἡ γλῶσσα τὸ Ζηλωτὴς (zélé, zélateur). Ἀντὶ δὲ τοῦ Ζηλῶ, μεταχειρίζεται τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τὸ Ζηλεύω, σημαίνουσα ὄχι μόνον τὸ μιμοῦμαι, ἀλλὰ καὶ τὸ Ζηλοτυπῶ (jalouser), καὶ τὸ φθονῶ (envier)· ὅθεν καὶ τὸ ἐκ τῶν δύο σύνθετον Ζηλοφθονῶ. « Ζηλοῖ, φθονεῖ, ἐρίζει, » μισεῖ, μιμεῖται » λέγει πάλιν ὁ Ἡσύχιος. Διὰ τί ἡ τοιαύτη κοινωνία καὶ τρόπον τινὰ συγγένεια τοῦ Ζήλου μὲ τὸν Φθόνον, ἤγουν τῆς μιμήσεως μὲ τὸ μῖσος; Διὰ τὴν φύσιν αὐτὴν

(1) Ψαλμ. ρλ', 4. (2) Μαλαχ. γ', 17. (3) Α', Καθολ. Πέτρ. β', 9. (4) Ἴδε Ἄτακτ. II, σελ. 296. (5) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1297.

www.libtool.com.cn
τοῦ πάθους. Ὁ Ζῆλος (κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν του) εἶναι « Ζέουσα θέλησις τοῦ παρισωθῆναι τῷ νομιζομένῳ ἀγα- » θῷ » (1), ὡς τὸ νοοῦμεν ὅλοι, ὅταν ὀνομάζωμεν, Ζηλωτὴν τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης. Ἀλλ' ἡ ζέσις αὕτη εὐκολα ἐξολισθαίνει εἰς τὴν ὑπέρζεσιν, ἂν δὲν προσέχῃ ὁ Ζηλωτὴς, ἐπιλέγων συχνὰ εἰς ἑαυτὸν τὸ χρυσοῦν παράγγελμα « Μηδὲν ἄγαν ». Χωρὶς τὴν προσοχὴν ταύτην, ὁ ὑπὲρ τῆς θρησκείας ζῆλος κινδυνεύει νὰ καταντήσῃ εἰς διωγμὸν νερωνικὸν κατὰ τῶν ἑτεροδόξων, ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς ξενηλασίαν, ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας εἰς ἀκολασίαν, καὶ ὁ ὑπὲρ τοῦ δικαίου εἰς ἀπάνθρωπον ἀνεπιείκειαν. Τοιούτους ζηλωτὰς μᾶς ἐπαράδωκε πολλοὺς ἡ ἱστορία. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀρχίζουν ἀπὸ ἄδολον ζῆλον· ἀλλ' ἀφοῦ ὡς διδάσκαλοι ἀρετῆς, ἀπολαύσωσι τιμὴν καὶ χρήματα, ὁ ζῆλός των προσλαμβάνει συνεργοὺς τὴν φιλαρχίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν, καὶ ἐξάπτεται εἰς ἀληθῆ θεομανίαν (fanatisme), τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν παύουν νὰ ὀνομάζωσι δολίως Ζῆλον. Ἐκ τούτων ἦτον ἡ συγκροτηθεῖσα μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ὅτε ἐπολεμοῦντο ἀπὸ τὸν Οὐεσπασιανὸν, Ἑταιρία τῶν ἐπονομασθέντων Ζηλωτῶν (Zélateurs), οἱ ὁποῖοι μὲ πρόφασιν ζήλου ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπροξένησαν εἰς τὴν ταλαίπωρον αὐτῶν πατρίδα μυριάκις πλειότερα κακὰ ὅσων ἔπαθεν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους. « Ζηλωτὰς γὰρ αὐτοὺς ἐκάλεσαν, ὡς ἐπ' » ἀγαθοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἀλλ' οὐχὶ ζηλώσαντες τὰ κάλλιστα τῶν » ἔργων καὶ ὑπερβαλόμενοι » (2).

15. ΛΑΛΕΙ. Λέγε, δίδασκε. Τοῦτο διαφέρει τὸ Λαλῶ ἀπὸ τὸ Λέγω, ὅτι τὸ μὲν Λέγω σημαίνει, προφέρω τοὺς χρειώδεις

---

(1) Συμπλίκ. Ἐξήγ. εἰς τὸ Ἐπικτ. ἐγχειρίδ. σελ. 131.
(2) Ἰωσηπ. Περὶ τοῦ Ἰουδαϊκ. πολέμ. IV, 3, § 9 καὶ ἑξ. σελ. 1171-1314.

www.tibtool.com.cn
καὶ ἀναγκαίους λόγους εἰς δήλωσιν τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς ὁποιωνδήποτε· τὸ δὲ Λαλῶ, ὡσεπιπολὺ τὸ προφέρω λόγους ἀσκέπτους, ἢ κἂν μακρούς, καὶ ὄχι ἀναγκαίους οὐδ' ἀρμόζοντας εἰς τὸ προκείμενον. Ἐκ τούτου ὀνομάζομεν καὶ Λόγιον (ἀπὸ τὸ Λέγω), τὸν ὁπωσδήποτε σοφὸν, ὡς ἐξεναντίας Λάλον (ἀπὸ τὸ Λαλῶ), τὸν φλύαρον. Περὶ τοιούτου τινὸς λαλου ἐλέχθη καὶ τὸ (1),

Λαλεῖν ἄριςος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Ἐφυλάσσετο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἡ διαίρεσις τῶν δύο τούτων ῥημάτων, ὡς ἀκόμη καὶ σήμερον φυλάσσεται εἰς πολλὰς φράσεις τῆς κοινῆς γλώσσης. Ὁ παρακμάζων ὅμως ἑλληνισμὸς ἐμεταχειρίσθη καὶ τὸ Λαλῶ εἰς τόπον τοῦ Λέγω. Καὶ τούτου παραδείγματα συχνὰ εἰς τὴν Νέαν διαθήκην, καὶ ἔτι συχνότερα εἰς τοὺς Ἑβδομήκοντα. — ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ. Ὡς εἶπε καὶ πρότερον (2). — ΕΛΕΓΧΕ ΜΕΤΑ ΠΑΣΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ. Τὸ αὐτὸ καὶ ὅ, τι τὸν ἐσυμβούλευεν ἀνωτέρω « Ἔλεγχε αὐτοὺς « ἀποτόμως » (3), ἤγουν ἂν ἡ παρακάλεσις, ἡ πατρικὴ παρακίνησις δὲν ἀρκῇ, ἔλεγχέ τους καὶ μὲ πᾶσαν ἐπιταγὴν, μὲ αὐςηράν θηλαδὴ προσαγήν. Ἴδαμεν (4) ὅτι εἰς τὸν Θεὸν ἀποδίδει ὁ Ἀπόςολος τὴν Ἐπιταγήν· ἐδῶ τὴν συγχωρεῖ καὶ εἰς τὸν διάκονον τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἐπίσκοπον. Ἀλλὰ ποῖον Ἐπίσκοπον; ὡς ἦτον ὁ Τιμόθεος καὶ οἱ ὅμοιοι τοῦ Τιμοθέου. Τοιοῦτος ἐπίσκοπος ἔχει τὸ δίκαιον νὰ ἐπιτάσσῃ, ἐπειδὴ ἡ ἐπιταγή του δὲν εἶν' ἄλλη παρ' αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιταγὴν, παρ' αὐτὸ τῶν προφητῶν τὸ, « Τάδε λέγει » κύριος », τὸ « Δράξασθε παιδείας, μή ποτε ὀργισθῇ κύριος, καὶ

(1) Ἴδε Πλουτάρχ. Ἀλκιβ. § 13, σελ. 10. (2) Πρὸς Τίτ. β', 6, σελ. 360. (3) Αὐτόθ. ἀ, 13, σελ. 348-349. (4) Ἀνωτέρ. σελ. 73, καὶ 333.

www.libtool.com.cn
» ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας » (1)· ταῦτα προσάσσει ἡ ἀληθὴς Θρησκεία, παιδείαν, δικαιοσύνην, ἰσονομίαν, καὶ ταῦτα πράσσοντα βλέπετε κ' ἐμέ. Ὅσις ἐπίσκοπος, γυμνὸς ἀπὸ ταύτας τὰς ἀρετὰς, τολμᾷ νὰ ἐπιτάσσῃ, ὅσον αὐχηρὰ εἶναι ἡ ἐπιταγή του, τόσον γίνεται γελοιοτέρα· ἐπειδὴ καθεῖς ἀπὸ τοὺς ἐπιτασσομένους ἔχει δίκαιον νὰ τὸν ἀποκριθῇ μὲ ταῦτα τοῦ προφήτου τὰ λόγια « Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεὸς, Ἱνατί σὺ διηγῇ τὰ δι- » καιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ » στόματός σου, Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες τοὺς » λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω κ. τ. λ. » (2). — ΜΗΔΕΙΣ ΣΟΥ ΠΕΡΙΦΡΟΝΕΙΤΩ. Ὅ, τι παραγγέλλει καὶ εἰς τὸν Τιμόθεον· ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον λέγει, « Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονεί- » τω » (3)· ἐδῶ ἁπλῶς συμβουλεύει τὸν ἐπίσκοπον, ὁπόσης ἡλικίας καὶ ἂν ἦναι, τὸ Μή σε καταφρονῇ κανείς, συμβουλὴν παράξενον, ἂν δὲν ἐνοοῦσε τὸ, Μὴ δίδῃς ἀφορμὴν μὲ τὴν κακήν σου διαγωγὴν νὰ σὲ καταφρονῇ κανείς· διότι; πῶς ἔχει τις νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς χριστιανοὺς νὰ καταφρονῶσι τὸν ἐπίσκοπον, ἂν αἱ πράξεις τοῦ ἐπισκόπου ἦναι καταφρονήσεως ἄξιαι; Ὑποθέτει λοιπὸν ἐδῶ, ὅ,τι ἀνωτέρω τὸν ἐπαράγγειλεν. Περὶ « πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων » (4), καὶ ὅ,τι ἔλεγεν εἰς τὸν Τιμόθεον, « Τύπος γίνου τῶν πιστῶν » κ. τ. λ. » (5). Τοιοῦτον ἐπίσκοπον, τοιοῦτον τύπον καὶ παράδειγμα καλῶν ἔργων τίς τολμᾷ νὰ καταφρονήσῃ; Θέλοντας, μὴ θέλοντας ἀναγκάζει ὁ τοιοῦτος εἰς σεβασμόν του, ὄχι μόνους τοὺς χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔξω τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ· ὡς ἀλλοῦ παραγγέλλει τοὺς ἐπισκόπους ὁ Ἀπόστολος,

---

(1) Ψαλμ. β', 12. (2) Αὐτόθ. ν', 16-22. (3) Α', Πρὸς δ', 12, σελ. 160. (4) Πρὸς Τίτ. β', 7, σελ. 361. (5) Α', Πρὸς Τιμοθ. δ', 12, σελ. 161.

www.hbtool.com.cn
νὰ διάγωσιν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἔχωσι καλὴν μαρτυρίαν καὶ ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν (1).

ΚΕΦ. γ', 3.

1. ΑΡΧΑΙΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΙΣ ΥΠΟΤΑΣΣΕΣΘΑΙ. Ὡς ἔνωσε καὶ ἀλλοῦ τὰ ἴδια ταῦτα, « Ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς » ἐξουσίας » (2). Ἀρχὰς ὀνομάζει τοὺς Αὐτοκράτορας τῶν Ῥωμαίων, αὐτεξουσίους τότε, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας, καὶ ἀπολύτους δεσπότας. Ἐξουσίας δὲ, τοὺς μεταλαμβάνοντας τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοὺς Αὐτοκράτορας, διὰ νὰ διοικῶσι τὴν Ῥώμην, ἢ τὰς ὑπὸ τὴν Ῥώμην χώρας καὶ πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐπέμποντο ἀνθύπατοι ἢ στρατηγοί, καὶ ὅπου ἔπρασσαν καὶ αὐτοὶ ὡς ἀπόλυτοι δεσπόται. Καὶ ὅμως ὁ Ἀπόστολος ἐπαράγγελλεν εἰς τοὺς τότε χριστιανοὺς ὄχι μόνον νὰ ὑποτάσσωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προσεύχωνται δι' αὐτούς, « Ποιεῖσθαι... δεήσεις, » προσευχὰς, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ » ὄντων » προσθέτων ἀμέσως καὶ τὴν αἰτίαν, « Ἵνα ἥρεμον » καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν, κ. τ. λ. » (3). Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἕνα μόνον βασιλέα λατρεύει τὸν Μακάριον καὶ μόνον δυνάστην (4), διότι καὶ μόνος αὐτὸς ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ δίκαιον νὰ βασιλεύῃ, « Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ » ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα » (5). Παρὰ τοῦτον ἄλλους βασιλεῖς δὲν γνωρίζει, ὡς ἐγνώριζαν τὰ ἔθνη· « Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν » κυριεύουσιν αὐτῶν... Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως » (6). Ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς εὗρηκεν, ἐπέβαλε χρέος ἀπαραίτητον εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ τιμῶσι τοὺς βασιλεῖς, καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτοὺς

---

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 7, σελ. 125. (2) Λουκ. ιϛ', 11. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. β', 1-2. (4) Αὐτόθ. ς', 15, σελ. 222. (5) Ματθ. ς', 13. (6) Λουκ. κβ', 25-26.

www.libtool.com.cn

ἀσεβείας (1), διὰ τὰ ἀναπόφευκτα ὀλέθρια κακὰ τὰ γενωμένα ἀπὸ τὰς κατὰ τῶν βασιλέων ςάσεις· « Ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν » (2). Συμφωνεῖ μὲ τὴν ἀποςολικὴν παραγγελίαν καὶ ἡ διδασκαλία τῶν ἔξω φιλοσόφων « Πρέπει δὲ (λέγει ὁ » Συμπλίκιος) τοῖς ΟΝΤΩΣ ΑΡΧΟΥΣΙ πάντα πείθεσθαι » τοὺς ἀρχομένους, καὶ ὑπακούειν προθύμως, καὶ τιμᾶν ὡς » μετὰ Θεὸν εὐεργέτας... Εἰ δὲ ΟΝΟΜΑΤΙ μόνον τύχωσιν » ΑΡΧΟΝΤΕΣ, τὰ τοῖς ἄρχουσι προσήκοντα μὴ πράττοντες· » καὶ οὕτως, ὡς μὲν μοχθηρῶν χρὴ καταγινώσκειν, τὸ δὲ τῇ » ἀρχῇ προσῆκον ἀποδιδόναι, πρωτείων παραχωροῦντας, καὶ » πειθομένους ἐφ' οἷς κατὰ τὴν ψυχὴν οὐ βλαπτόμεθα » (3). — ΠΕΙΘΑΡΧΕΙΝ. Τοῦ συνθέτου τούτου ἡ ἀνάλυσις εἶναι Πείθεσθαι ἀρχαῖς ἢ ἄρχουσιν· ὅθεν φαίνεται περιττὸν, λεγόμενον ἀμέσως μετὰ τὸ « Ἀρχαῖς... ὑποτάσσεσθαι »· δὲν περιττεύει ὅμως. Κατὰ τὸν Ἀμμώνιον, « Πείθεσθαι μὲν, τὸ » ἑκουσίως συγκατατίθεσθαι. Πειθαρχεῖν δὲ, τὸ κελεύοντι » πεισθῆναι ». Ἀλλ' ἐδῶ ὁ γραμματικὸς ἐξηγεῖ τὸ Πειθαρχεῖν κυριοσημαντικῶς, κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν του. Εὐλογώτερον μὲ φαίνεται νὰ ἐξηγηθῇ μεταφορικῶς, ἤγουν ὡς σημαῖνον ὄχι τὴν εἰς ἄλλον, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ εἰς ἑαυτὸν ὑποταγήν. Ὑποτάσσεται εἰς τὰς ἀρχὰς ἀκόμη καὶ ὁ φύσει ἀνυπότακτος, διὰ φόβον· Πειθαρχεῖ δὲ μόνος ὁ φρόνιμος, ὑποτασσόμενος « Οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν » ὡς λέγει ὁ Ἀπόςολος (4). Εἰς ταύτην τὴν σημασίαν μεταχειρίζεται συχνὰ τὴν λέξιν ὁ Ἀριςοτέλης· « Πειθαρχεῖν τῷ

(1) Α', Καθολ. Πέτρ. β', 13-17. (2) Πρὸς Ῥωμ. ιγ', 5.
(3) Συμπλίκ. Ἐξήγ. εἰς τὸ Ἐπικτ. ἐγχειριδ. σελ. 211-212.
(4) Πρὸς Ῥωμ. ιγ', 5.

www.libtool.com.cn
» λόγῳ (1), τῷ νῷ » (2), καὶ « Πειθαρχικὸν » ὀνομάζει τὸν δυνάμενον νὰ χαλινόνῃ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ὀρέξεις του (3). Ὁ δὲ Ἰσοκράτης ἑνόνει τὴν Πειθαρχίαν μὲ τὴν Εὐταξίαν, καὶ τὴν Σωφροσύνην (4). — ΠΡΟΣ ΠΑΝ ΕΡΓΟΝ ΑΓΑΘΟΝ ΕΤΟΙΜΟΥΣ ΕΙΝΑΙ. Ὅλον τὸ ἐναντίον ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω εἶπε, « Πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν » ἀδόκιμοι » (5). Καὶ σημείωσε ὅτι μετὰ τὴν παραγγελίαν τῆς εἰς τοὺς ἄρχοντας ὑποταγῆς, ἐμπήγει ἀμέσως καὶ τὰ ὅρια μέχρι πόσου χρεωστοῦμεν νὰ ὑποτασσώμεθα· καὶ ταῦτα εἶναι ἂν οἱ ἡγεμόνες προστάσσωσιν ἔργα ἀγαθὰ, ἤγουν ἔργα τοιαῦτα, ὁποῖα νὰ μὴ μᾶς βλάπτωσι τὴν συνείδησιν « Ἐφ' οἷς κατὰ » τὴν ψυχὴν οὐ βλαπτόμεθα » ὡς ἔλεγεν ὁ Συμπλίκιος. Ἀλλ' ὅταν ὁ βασιλεὺς ἢ ἄρχων σὲ προστάσσῃ ἔργα βλαπτικὰ τῆς συνειδήσεώς σου, τότε σὲ ἀπολύει ἀπὸ πᾶσαν ὑποταγήν.

2. ΜΗΔΕΝΑ ΒΛΑΣΦΗΜΕΙΝ. Τὸ βλασφημῶ (6) ἐδῶ σημαίνει τὸ Κακολογῶ, ἢ καταλαλῶ (médire), ὡς τὸ ἐξηγεῖ καὶ ὁ Θεοδώρητος « Μηδένα κακῶς ἀγορεύειν » (7).—ΑΜΑΧΟΥΣ. Ὡς καὶ εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν ἐπαράγγελλεν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τὸ Ἄμαχον (8)· ἤγουν τὴν ἀποφυγὴν ἀπὸ τὰς μάχας καὶ φιλονεικίας (querelles), ἀπὸ τὰς ὁποίας γεννῶνται αἱ ἔχθραι, ὡς τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ κοινὴ γλῶσσα Μάχην λέγουσα τὴν ἔχθραν, καὶ Μάχομαι τὸ ἐχθρεύομαι. Ἐδῶ παραγγέλλει τὸ Ἄμαχον εἰς ὅλους κοινῶς τοὺς χριστιανούς.

---

(1) Ἠθικ. Νικομ. I, 13, σελ. 21. X, 9, σελ. 206. (2) Αὐτόθ. IX, 8, σελ. 180. (3) Αὐτόθ. I, 13, σελ. 21. (4) Ἰσοκρατ. Παναθ. § 44, σελ. 256. (5) Πρὸς Τίτ. ά, 16. (6) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 94. (7) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 696. (8) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 3, σελ. 120.

— ΕΠΙΕΙΚΕΙΣ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (1)· ἐκεῖ παραγγελλόμενον εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ἐδῶ, εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς. — ΠΡΑΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣ, κ. τ. λ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (2). Ἐδῶ ἀξιοσημείωτον μάλιστα εἶναι τὸ « Πρὸς πάντας ἀνθρώπους » σημαντικὸν καὶ πάλιν τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ ἀνοχῆς τῆς πρὸς ἀλλήλους, χωρὶς διάκρισιν ἐντοπίων ἢ ξένων, ὀρθοδόξων ἢ ἑτεροδόξων.

3. ΗΜΕΝ... ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ ΑΝΟΗΤΟΙ. Τὸ ΠΟΤΕ ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Πρότερον, ἤγουν πρὶν διδαχθῶμεν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὡς εἶπε καὶ ἀλλοῦ » Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ » (3). Ἡ κοινὴ γλῶσσα τὸ ἑρμηνεύει διὰ τοῦ ΕΝΑ ΚΑΙΡΟΝ, ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ παλαιὸς Γραικὸς μεταφραστής. — ΑΝΟΗΤΟΙ. Διὰ τὰς ἐξῆς « Ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς ποικίλας » τὰς ὁποίας ἀλλοῦ (4) καὶ Ἀνοήτους διὰ τοῦτο ὠνόμασε, διότι ἀληθῶς κάμνουν ἀνόητον τὸν ἔκδοτον εἰς αὐτάς. — ΑΠΕΙΘΕΙΣ. Εἰς τὰ καλῶς παραγγελλόμενα, διὰ τὴν ἀνοησίαν. Ἡ ἀπραξία τοῦ καλοῦ προέρχεται πολλάκις ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τοῦ καλοῦ· ἀλλ' ὅστις ἀφοῦ τὸ διδαχθῇ, δὲν πείθεται εἰς αὐτό, πάσχει ὄχι ἄγνοιαν, ἀλλ' ἄνοιαν καὶ καθαρὰν ἀναισθησίαν. — ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΙ. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ περιφερόμενοι (5), ὡς οἱ μεθυσμένοι. Ἡ πλάνη ἐπακολουθεῖ τὴν ἀπείθειαν, καὶ σύρει ἐξοπίσω τὴν δούλωσιν. — ΔΟΥΛΕΥΟΝΤΕΣ. Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ τοῦ ἀνωτέρω Δεδουλωμένοι (6). Δοῦλος κυρίως λέγεται ὅστις δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ πράξῃ ὅ,τι θέλει· ἐλεύθερος ἐξεναντίας, ὅποιος ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργῇ τὰς θελήσεις του. Καὶ τοῦτο ἀπατᾷ

(1) Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 3, σελ. 119. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 220, 276. — (3) Πρὸς Ῥωμ. ζ', 9. — (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 9, σελ. 216. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 308. — (6) Ἰδ. Πρὸς Τίτ. β', 3, σελ. 357-358.

www.libtool.com.cn

τοὺς ἐκδότους εἰς τὰς ἡδονάς, νομίζοντας τὴν ἄμετρον καὶ ἀνεμπόδιστον αὐτῶν ἀπόλαυσιν ἐλευθερίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν καὶ θέλουν τὴν εὐδαιμονίαν, αἱ δὲ ἄμετροι ἡδοναὶ γεννοῦν ἐξεναντίας τὴν ἀπ' ὅλους μισουμένην κακοδαιμονίαν, φανερὸν ὅτι οἱ ἔκδοτοι εἰς αὐτὰς ἀναγκάζονται νὰ κάμνωσιν ὅ,τι δὲν θέλουν, ἐπειδὴ « Ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται » (1), εἰς ἕνα λόγον, εἶναι δοῦλοι. — ΕΠΙΘΥΜΙΑΙΣ ΚΑΙ ΗΔΟΝΑΙΣ ΠΟΙΚΙΛΑΙΣ. Σχηματισμένη φράσις, ἀντὶ τοῦ « Ἐπιθυμίαις » ἡδονῶν ποικίλων » (2). Δὲν καταργεῖ ἁπλῶς τὰς ἡδονάς, ἀλλὰ τὰς κακὰς ἡδονάς· καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ Ποικίλαι ἡδοναί, ἤγουν αἱ περίεργοι καὶ πολύτροποι ἡδοναί· « Ποικίλως, πολυ- » τρόπως » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἡ ἀκατάσχετος ἐπιθυμία τῶν πολυτρόπων ἡδονῶν φέρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς καταφρόνησιν τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καθηκόντων, κατασύνουσά τους « Φιληδόνους μᾶλλον ἢ φιλοθέους » (3), καὶ συρομένους δεσμίους ἀπὸ τὰς ἡδονὰς ὡς κτήνη (4). Διὰ νὰ διακρίνωμεν τὰς κακὰς ἀπὸ τὰς καλὰς ἡδονάς, μᾶς ἔδωκεν ἕνας ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας ἀσφαλῆ δοκιμασίαν ταύτην· « Καλὰς ἡδονὰς χρὴ ἡγεῖσθαι τὰς μὴ συμπε- » πλεγμένας λύπῃ, μηδὲ μεταμέλειαν ἐμποιούσας, μηδὲ ἑτέρας » βλαβῆς γεννητικὰς, μήτε τοῦ μετρίου πέραν χωρούσας, » μήτε τῶν σπουδαίων ἔργων ἡμᾶς ἀφελκούσας ἐπὶ πολὺ » ἢ καταδουλούσας » (5). Διὰ τὴν καταδούλωσιν ταύτην

---

(1) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. IX, 4, σελ. 174. Ἴδε καὶ Παῦλ. Πρὸς Ῥωμ. ζ', 19. (2) Ἰδ. ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 127. (3) Ἰδ. Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 4, σελ. 294. (4) Ἴδε Β', Πρὸς Τιμόθ. γ', 6, σελ. 299. (5) Δαμασκην. παρὰ τῷ SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 1315.

www.editrad.com

ἔγνω ψεκτὸν τὸ ὄνομα καὶ ἐπικίνδυνον τὸ πρᾶγμα τῆς φιληδονίας. Ἀπὸ τὴν Φιληδονίαν, τὴν Φιλοχρηματίαν (ἢ πλεονεξίαν) καὶ τὴν Φιλοδοξίαν, ὡς ἀπὸ τρεῖς πηγὰς βορβορώδεις, ἀναπηγάζουν καὶ κατακλύζουν τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους ὅλαι αἱ ἀδικίαι, καὶ αἱ ἀχώριστοι τῆς ἀδικίας δυστυχίαι, ὡς ἔλεγεν ὁ Πυθαγορικὸς Κλεινίας· « Αὗται δὲ τρεῖς τυγχάνουτι, » Φιλαδονία μὲν, ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι ταῖς διὰ σώματος· » Πλεονεξία δὲ, ἐν τῷ κερδαίνειν· Φιλοδοξία δὲ, ἐν τῷ » καθυπερέχειν τῶν ἴσων τε καὶ ὁμοίων » (1). Ἀπὸ ταύτας ἀνεφάνησαν οἱ Σαρδαναπάλοι, οἱ ὡπλισμένοι καὶ οἱ ἄοπλοι Λῃσταί, καὶ οἱ ἀπόλυτοι Δεσπόται ἢ Τύραννοι. — ΚΑΚΙΑ. Κακία, τοπαλαι ἐσήμαινε τὴν δειλίαν ἢ ἀνανδρίαν (lacheté), καὶ Κακὸν ἔλεγαν τὸν ἄνανδρον (poltron), οἷον,

Αἶκε, κακὸς ὣς, νόσφιν ἀλυσκάζω πολέμοιο (2).

Ἀπὸ τὴν μικτὴν ταύτην φύσεως καὶ ἤθους διάθεσιν μετέβη ἔπειτα νὰ σημαίνῃ ψυχικὴν ἑκούσιον ἕξιν, τὴν μοχθηρίαν, ἥτις εἶναι « Τὸ παρὰ φύσιν καὶ νόμον κεχρῆσθαι ταῖς φυσικαῖς » δυνάμεσι » (3). Ἐδῶ εἰδικώτερον σημαίνει τὴν λεγομένην Κακουργίαν (malice), ἤγουν τὴν μετὰ δόλου κακίαν, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Ἡσύχιος « Κακοῦργος, ΔΟΛΙΟΣ, ΚΑΚΑ ἐργαζόμενος, » κακοήθης, κακότροπος » ὅς ἴς ἔγραψεν ἴσως, « Κακοῦργος, » ΔΟΛΙΩΣ ΚΑΚΑ ἐργαζόμενος, κ. τ. λ. » Καὶ ἐπειδὴ ἡ κακία ἔχει τοῦτο καλὸν, ὅτι πρῶτον κακοποιεῖ, θλίβει καὶ βασανίζει τὸν κακὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν κατασύνει ὄντως κακοδαίμονα, κατὰ τὴν προσημειωθεῖσαν (4) περιγραφὴν τοῦ

(1) Πυθαγορικ. ἀποσπάσμ. ἐκδ. Ἐρρ. Στεφ. σελ. 840. — (2) Ἰλιάδ. Ζ', 443. — (3) Δαμάσκην. παρὰ τῷ Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 20. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 158-159. Ἴδε καὶ σελ. 230.

www.libtool.com.cn
μοχθηροῦ ἀνθρώπου, ἐκ τούτου προσέλαβε καὶ τὴν σημασίαν τῆς κακώσεως καὶ ταλαιπωρίας, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴν παροιμίαν « Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς » (1), εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, Ἀρκοῦν τὰ βάσανα τῆς ἡμέρας. — ΦΘΟΝΩ. Ὠνόμασε τὸν φθόνον καὶ εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον (2), ἀλλ' ἐκεῖ ὡς πάθος φθονερῶν ἑνὸς πρὸς ἄλλον, ἐδῶ δὲ τὸν θεωρεῖ πλέον ὡς φθόνον κακοῦ ἀνθρώπου πρὸς χρηστόν. Ὁρίζεται ὁ φθόνος, « Πάθος λύπης ἐπὶ τῇ τοῦ πέλας » εὐπραγίᾳ » (3). Εἰς τὸν φθόνον μαλιστα ἔχει τόπον ἡ ἀνωτέρω κακιουργία, ἐπειδὴ ὁ φθονούμενος φθονεῖται διὰ σωματικὸν ἢ ψυχικόν τι προτέρημα, ἀκολούθως ὁ φθονερὸς ἀναγκάζεται νὰ τὸν πολεμῇ μὲ δόλον·

Πρὸς γὰρ τὸν ἔχονθ' ὁ φθόνος ἕρπει,

ὡς εἶπεν ὁ τραγικὸς ποιητὴς (4), τοῦ ὁποίου σημείωσε καὶ τὴν ὡραίαν μεταφορὰν τοῦ Ἕρπει. Ὁ φθόνος δὲν βαδίζει (marche) ὡς αἱ ἄλλαι κακίαι, ἀλλὰ ἕρπει (se glisse), ὡς φαρμακερὸς ὄφις, ζητῶν νὰ κεντήσῃ κρυφίως, πολλάκις καὶ μὲ μόνην τὴν σιωπήν, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, « Πολιήτης πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθο- » νέει, καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ » (5), νοῶν τὸν κακὸν πολίτην, ὅστις φθονεῖ τὰς εὐπραξίας τοῦ χρηστοῦ πολίτου. Ἀλλὰ καὶ οἱ χρηστοὶ πολῖται ἔχουν χρείαν πολλῆς καὶ μεγάλης προσοχῆς, μὴν εἰσχωρήσῃ εἰς τὰς ψυχάς των ὁ κατ' ἀλλήλων φθόνος. Τόσον πλέον κινδυνεύουν νὰ ἐξολισθήσωσιν εἰς αὐτὸν, ὅσον καὶ γεννᾶται πολλάκις ὁ φθόνος ἀπὸ ἐπαινετὸν πατέρα τὸν Ζῆλον, ἤγουν τὴν μίμησιν τῶν καλῶν (6). Ἀπὸ τὸν Ζῆλον τῶν καλῶν ἔρ-

(1) Ματθ. ς', 34. (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ς', 4, σελ. 205. (3) Ἐτυμολογικ. σελ. 793. (4) Σοφοκλ. Αἴαντ. 157. (5) Ἡρόδοτ. VII, § 237. (6) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 369-370.

www.libtool.com.cn
γων τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος, ἐγεννήθη ὁ κατὰ τῶν Ἀθηναίων φθόνος τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀπὸ τὸν φθόνον ὅλα τὰ ἐξῆς κακὰ, σύροντα κατόπιν τὸ κάκιστον, τῆς Ἑλλάδος τὴν δούλωσιν, « Εἰρήνης δὲ γενομένης καὶ τῆς πόλεως τιμωμένης, » ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος· » ὃ καὶ τήνδε τὴν πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι » κατέσχησε » (1). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωκράτης, ὠνόμαζε τοῦτο τὸ γένος τοῦ φθόνου Φθόνον ἠλίθιον· « Πολλοί οὕτω πρός » τινας ἔχουσιν, ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι » περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχοῦσι δὲ λυπεῖσθαι. » Τοῦτο δὲ φρονίμῳ μὲν ἀνδρὶ οὐκ ἂν συμβῆναι, τοὺς ἠλιθίους » δὲ δὴ πάσχειν αὐτό » (2). — ΣΤΥΓΗΤΟΙ. Κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἡσυχίου, « Στυγητοί, μισητοί, χαλεποί, φοβε- » ροί ». — ΜΙΣΟΥΝΤΕΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ. Καὶ διὰ τί νὰ μισῶσιν ἀλλήλους, ἐπειδὴ εἶναι ὅλοι μισητοί; ἔπρεπεν ἐξεναντίας νὰ ἦναι φίλοι ἀλλήλων, ἀν ἀληθεύῃ ἡ παροιμία, « Ὅμοιος » τὸν ὅμοιον ἀγαπᾷ ». Δὲν ψεύδεται· ἀλλὰ τῶν τοιούτων συγητῶν ἐχθρῶν τῆς ἰσότητος ἡ φιλαλληλία εἶναι λυκοφιλία. Μόνη ἡ δικαιοσύνη κάμνει τοὺς ἀληθεῖς φίλους· Ἰσότης, φιλότης.

4. ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ. Ἡ ἀλλοῦ ὀνομαζομένη « Πλοῦτος » χρηστότητος καὶ ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας » (3). — ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ. Τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἔχει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην, ὡς δημιουργὸς καὶ πατὴρ αὐτῶν, καὶ μᾶς παραγγέλλει νὰ ἔχωμεν πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἀδελφοί.

5. ΛΟΥΤΡΟΥ. Τὸ βάπτισμα ὀνομάζει Λουτρὸν μετα-

---

(1) Πλάτων. Μενεξ. σελ. 242. — (2) Ξενοφ. Ἀπομνημ. III, 9, § 8, σελ. 95. — (3) Πρὸς Ῥωμ. β', 4.

www.ibtool.com.cn
φοραικῶς, ὡς λέγονται καὶ ῥύποι αἱ ἁμαρτίαι. « Λουτρὰ, τὰ εἰς » λύσιν ἄγοντα τῆς ἀκαθαρσίας· καὶ γὰρ λῦμα καλεῖται ὁ ῥύ- » πος » (1). — ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ. Κυρίως ἡ ἐκ δευτέρου γέννησις λέγεται Παλιγγενεσία· ἐδῶ σημαίνει κατὰ μεταφορὰν τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν. Φίλη λέξις τῶν Στωϊκῶν· ἀλλ' ἐκεῖνοι ὠνόμαζαν Παλιγγενεσίας τὰς ἀνανεώσεις (restaurations) καὶ ἀποκαταστάσεις τοῦ κόσμου, « Τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος.... καὶ τὴν περιοδικὴν παλιγ- » γενεσίαν τῶν ὅλων » ὡς λέγει ὁ Μάρκος, ὅστις προσθέτει μετ' ὀλίγα (καθὼς συνειθίζει πάντοτε νὰ προκρίνῃ τὰ ἤθη πλέον παρὰ τὰ θεωρητικὰ τῶν Στωϊκῶν δόγματα), « Ἴδιον δὲ λογικῆς » ψυχῆς καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια καὶ αἰδὼς » κ. τ. λ. » (2).—ΑΝΑΚΑΙΝΩΣΕΩΣ. Ἀνακαινουργώσεως, ἀπὸ τὸ ἄχρηστον Καινουργόω (χυδ. Καινουργιώνω) ἀντὶ τοῦ Καινουργέω, καὶ τοῦ συνθέτου Ἀνακαινουργέω.

6. ΟὗΤ ΕΞΕΧΕΕΝ. Ἀναφέρεται εἰς τὸ « Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ » πνεύματός μου » (3).

7. ΔΙΚΑΙΩΘΕΝΤΕΣ. Δίκαιοι κριθέντες, ὄχι διότι ἤμεθα τοιοῦτοι, ἀλλὰ « Τῇ ἐκείνου χάριτι » ὡς λέγεται κοινῶς καὶ τὸ Τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν ὁ βασιλεὺς, ὅταν ἀπολύῃ τινὰ καταδικασθέντα εἰς θάνατον. — ΚΑΤ' ΕΛΠΙΔΑ ΖΩΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ. Τὸ αὐτὸ ὡς καὶ νὰ ἔλεγε « Τῆς ἐλπιζομένης ζωῆς » αἰωνίου ».

8. ΔΙΑΒΕΒΑΙΟΥΣΘΑΙ. Ἐξηγήθη πρότερον (4). — ΚΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΡΟΪΣΤΑΣΘΑΙ. Ἐξηγήθη καὶ ἡ κυρία καὶ ἡ μεταφορικὴ σημασία τοῦ ῥήματος (5). Ἐδῶ τὸ Καλῶν

---

(1) Ζωναρ. Λεξικ. σελ. 1318. — (2) Μάρκ. Αὐρήλ. XI, 1, σελ. 110. — (3) Πράξ. β', 18. — (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 7, σελ. 81. — (5) Ἀνωτέρ. Α', Πρὸς Τιμόθ. γ', 4, σελ. 120.

www.libtool.com.cn
ἔργων προΐστασθαι, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Καλὰ ἔργα ἐργάζεσθαι, ὡς ἐργάτης καὶ τεχνίτης καλῶν ἔργων, κατὰ τὴν γνωστὴν ἑλληνικὴν φράσιν, Προΐστασθαι τέχνης τινός, εἰς τρόπον ὥστε καὶ αὐτὸς νὰ τὴν ἐργάζεται, καὶ μαθητὰς ἢ μισθωτοὺς ἐργάτας τῆς τέχνης νὰ τρέφῃ. Οὕτως εἶπεν ὁ Πλούταρχος περὶ τῆς περιβοήτου Ἀσπασίας, « Οὐ κοσμίου προεστῶσα ἐργασίας, οὐδὲ σεμνῆς, ἀλλὰ παιδίσκας ἑταιρούσας » τρέφουσαν » (1), διότι καὶ αὐτὴ ἐπωλοῦσε τὸ σῶμά της, καὶ ἄλλας ἐμαθήτευε νὰ τὸ πωλῶσι. Τὸ παράγγελμα τοῦ Ἀποστόλου, ἂν καὶ ἀποβλέπῃ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς (Οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ), σκοπεύει κατεξαίρετον τοὺς ἐπισκόπους, ἐπειδὴ καὶ τούτους ἰδίως ὀνομάζει Προεστῶτας (2) τῆς ἐκκλησίας. « Οἱ καλῶς προεστῶτες » (3) μὲ τοῦτο μάλιστα δείχνουν τὴν καλὴν αὐτῶν προσασίαν, γινόμενοι « Τύποι καλῶν ἔρ- » γων » (4), ἤγουν παραδείγματα χρηστῆς διαγωγῆς. Καὶ ὡς ὁ προεστὼς τέχνης τινὸς διδάσκαλος χρεωστεῖ νὰ τὴν ἐργάζεται πρῶτος αὐτὸς, παρόμοια καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προεστῶτος τὸ χρέος εἶναι, ὅσα καλὰ ἔργα διδάσκει τοὺς ἄλλους, νὰ τὰ συνεργάζεται μ' αὐτούς. Πρέπει νὰ μιμῆται τὸν λεγόμενον Χορηγὸν, ὅστις κατ' ἄλλο δὲν διαφέρει ἀπὸ τοὺς συγχορευτάς, πλὴν ὅτι εἶναι πρῶτος τοῦ χοροῦ· νὰ γίνεται καὶ νὰ λέγεται (ἂν ἐσυνηθίζετο τὸ ὡραῖον τοῦτο ὄνομα) Ἡγησάρετος (5). Διὰ τοῦτο ἐτόλμησα νὰ μεταφράσω τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου, Νὰ προσέχωνται εἰς τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ἄχι, Νὰ προσατεύωσιν. Ἡ προσάτευσις γίνεται πολλάκις καὶ χωρὶς

(1) Πλούταρχ. Περικλ. § 24, σελ. 304. (2) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 120, καὶ 185. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε', 17. (4) Πρὸς Τίτ. β', 7. (5) Ὄνομα κύριον Hegesareius, Ἕλληνος, φίλου τοῦ Καίσαρος (Cicer. *Epistol. ad divers. XIII*, 25; pag. 402).

www.hbtool.com.cn

τὴν παρουσίαν τοῦ προστατεύοντος· καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία μᾶς ἐπαράδωκε πολλοὺς ἐπισκόπους εἰς τὴν Ἀνατολὴν, πολὺ πλειοτέρους εἰς τὴν Δύσιν, ἀληθεῖς Σαρδαναπάλλους, οἱ ὁποῖοι ἐπροστάτευσαν ὅμως καὶ τινὰ καλὰ ἔργα, τινὲς μὲν διὰ φαρισαϊσμὸν, τινὲς δὲ καὶ φροντίζοντες νὰ παρηγορήσωσιν ὀπωσοῦν τοὺς σκανδαλιζομένους διὰ τὴν λοιπὴν αὐτῶν διαγωγήν. Δὲν παραγγέλλει τοιαύτην Προστάτευσιν (protection) ὁ Ἀπόστολος, ἀλλ' ἀληθῆ Παρουσίαν καὶ Πρόσασιν, ὁποία, παραβείγματος χάριν, ἤθελ' εἶσθαι τοῦ γεωργοῦντος μὲ τὰ τέκνα του τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα, καὶ κρατοῦντος, ὡς ἐκεῖνα, εἰς τὰς χεῖρας τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, μηδὲ διαφέροντος κατ' ἄλλο, πλὴν ὅτι πρωτεύει ὡς πατήρ. Τοιούτους Ἐπισκόπους εἶχεν ἡ ἀρχαία ἐκκλησία, χωρισμένους ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην πολιτικὴν καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν, καὶ μόνην φροντίζοντας τὴν σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου, ἀληθινοὺς Πατέρας, « Προϊσταμένους ἐν Κυρίῳ καὶ » νουθετοῦντας » (1)· τὸ ὁποῖον ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος, λέγει, « Οὐκ ἐν τοῖς κοσμικοῖς προΐσταί σου, ἀλλ' ἐν τοῖς » κατὰ Κύριον, εὔχεται ὑπὲρ σοῦ, ἀνεγέννησε διὰ τοῦ βαπτί- » σματος, ἐπισκέπτεται, νουθετεῖ, ἰατρός σοί ἐστι, μέσας » νυξὶν, ἂν καλέσῃς, ἥκει. Ὁρᾷς προσασίαν; » (2). Ἀλλ' ὅστις κατοικῶν, ὄχι εἰς Ἐπισκοπεῖον, ἀλλ' εἰς Παλάτιον, μαλακὰ φορῶν, μαλακὰ ἀναπαυόμενος, τρυφερὰ γαστριζόμενος, περικυκλωμένος ἀπὸ πλῆθος διακόνων, ὡς σατράπης ἢ δεσπότης Ἀσιανὸς, μηδ' ἀρκούμενος εἰς τοῦτο, ἐπιποθεῖ ἀκόμη κοσμικὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, καὶ « Ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγμα- » τείαις » (3), ἐκεῖνος δὲν ἔχει τί κοινὸν μὲ τοὺς Ἐπισκόπους,

---

(1) Α', Πρὸς Θεσσαλον. ε', 12.——(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 840.——(3) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 253.

www.libtool.com.cn
ἀλλ' ὁμοιάζει τοὺς περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Χριστὸς, « Δε-
» σμεύουσι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ
» τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι
» κινῆσαι αὐτά » (1). — ΤΑΥΤΑ ΕΣΤΙ ΤΑ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΑ ΤΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ. Τὸ νόημα τοῦ Ἀποστόλου ἀναμφιβόλως λέγει, ὅτι μόνα τὰ ὠφέλιμα ἔργα εἶναι καλά. Ἀλλ' ἡ φράσις ἔχει τι δύσκολον, διὰ τὸν ΚΑΙ σύνδεσμον. Ἀφοῦ εἶπε « Καλῶν ἔργων προΐστασθαι » ἐπιφέρει « Ταῦτά ἐστι τὰ » καλὰ κ. τ. λ. » ἐν ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία ἀναφέρεται πρὸς τὸ Καλῶν ἔργων, δὲν ἦτο χρεία νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ Καλὰ, ἀλλ' ἀρκοῦσε τὸ « Ταῦτά ἐστιν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις » χωρὶς τὸ ἄρθρον, ἢ « Ταῦτα ἐστι ΤΑ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις » μὲ τὸ ἄρθρον, ἤγουν Καλὰ ἔργα ὀνομάζω ὅσα ὠφελοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Ἐμπορεῖ ἀκόμη μὲ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἄρθρου νὰ φυλαχθῇ τὸ Καλὰ, « Ταῦτά ἐστι καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀν-
» θρώποις » ἤγουν Τὰ ὁποῖα ὠνόμασα καλὰ ἔργα, εἶναι ὄχι μόνον καλὰ, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ οὕτω φαίνεται ὅτι τὸ ἐνόησεν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς, Hæc per se honesta sunt, et hominibus utilitatem afferunt (2), ἤγουν Ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτὰ εἶναι καλὰ, καὶ ὠφελοῦν τοὺς ἀνθρώπους.

9. ΜΩΡΑΣ ΔΕ ΖΗΤΗΣΕΙΣ. Ἐξηγήθη πρότερον (3). — ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑΣ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο (4). — ΕΡΕΙΣ. « Ἔρις, φιλονεικία, μάχη » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Ἀπὸ τὰς ἔριδας γεννῶνται αἱ βλασφημίαι, ὡς εἶπεν ἀλλοῦ (5), καὶ μυρία ἄλλα

---

(1) Ματθ. κγ', 4. — (2) Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 130. — (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 23, σελ. 273. — (4) Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 4, σελ. 76. — (5) Αὐτόθ. ς', 4, σελ. 205.

www.hotooi.com.cn

κακὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο ὁ Ὅμηρος τὴν ὠνόμασεν ἀδελφὴν τοῦ φονικοῦ Ἄρεος, καὶ τὴν ἐζωγράφησε Θαυμασίως, λέγων,

Ἥτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐσήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει (1).

Ὅσα κακὰ ἐπροξενήθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὰς περὶ δογμάτων ἔριδας, δὲν τὰ ἀγνοεῖ ὅστις ἀνέγνωσε τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Ὅσα δὲ πάλιν εἰς τὰς πολιτείας, ἀπὸ τὰς περὶ ὑπεροχῆς τῶν πολιτῶν ἔριδας, τὰ μαρτυρεῖ ὅλων τῶν ἐθνῶν ἡ πολιτικὴ ἱστορία. — ΜΑΧΑΣ ΝΟΜΙΚΑΣ. Νομικὰς τὰς ὀνομάζει, διότι ἐκινοῦντο ἀπὸ Νομοδιδασκάλους Ἰουδαίους καὶ περὶ Ἰουδαϊκῶν νομίμων. — ΠΕΡΙΙΣΤΑΣΟ. Ἐξηγήθη διεξοδικῶς ἀρχήτερα (2). — ΑΝΩΦΕΛΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΤΑΙΟΙ. Ὄχι μόνον δὲν προξενοῦν οὐδεμίαν ὠφέλειαν, ἀλλ' εἶν' ἀκόμη καὶ μωραὶ καὶ γελοῖαι. « Μάταιος, ἠλίθιος, τάλας » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Καὶ οἱ καταγινόμενοι εἰς ταύτας εἶναι τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω ὠνόμασε Ματαιολόγους (3). Περὶ τῶν τοιούτων ματαιολόγων εἶπε καὶ ἄλλος Ἀπόστολος, ὅτι ἡ θρησκεία των εἶναι « Μάταιος θρησκεία » (4).

10. ΑΙΡΕΤΙΚΟΝ. Αἱρετικοὺς ἐδῶ ὀνομάζει τοὺς ὅσοι ἐπολεμοῦσαν τὴν νεοφανῆ καὶ νεοπαγῆ χριστιανικὴν ἐκκλησίαν· ἀλλ' ἐξαιρέτως τοὺς νεοφωτίστους Ἰουδαίους « Καὶ μάλιστα τοὺς » ἐκ περιτομῆς » ὡς εἶπεν ἀνωτέρω (5), διότι οὗτοι μάλιστα ἦσαν οἱ πλέον ἐπικίνδυνοι διὰ τὰς προλεχθείσας (6) αἰτίας. — ΜΕΤΑ ΜΙΑΝ. Ἑβραϊσμὸς, ἀντὶ τοῦ Μετὰ πρώτην, ὡς

(1) Ἰλιάδ. δ', 440-443. (2) Β', Πρὸς Τιμόθ. β', 16, σελ. 263. (3) Πρὸς Τίτ. ά, 10, σελ. 313. Ἰδ. καὶ Α', Πρὸς Τιμόθ. ά, 6, σελ. 81. (4) Ἰακώβ. ά, 26. (5) Πρὸς Τίτ. ά, 10, σελ. 343. (6) Ἀνωτέρ. σελ. 350-351.

www.libtool.com.cn

εἶναι τὸ « Κατὰ μίαν σαββάτων » εἰς τὴν Πρὸς Κορινθίους (1), κατὰ διπλοῦν ἑβραϊσμὸν ἐκεῖ, ἤγουν Κατὰ τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, τὴν Κυριακὴν δηλαδή. Εἰς τῶν Ἑβραίων τὴν γλῶσσαν τὰ ἀριθμητικὰ Εἷς, Μία, Ἓν, σημαίνουν ἐνταυτῷ καὶ τὰ τακτικὰ Πρῶτος, Πρώτη, Πρῶτον· καὶ Σάββατον ὠνόμαζαν, ὄχι μόνον κυρίως τὴν ἑβδόμην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἀλλὰ Σάββατον ἀκόμη, καὶ πληθυντικῶς Σάββατα, τὴν ὅλην ἑβδομάδα. Τὸ δὲ « Μετὰ μίαν καὶ δευτέραν » νοεῖται ἐδῶ, ὄχι ἀκριβῶς Μετὰ δύο, ἀλλὰ μετὰ πολλὰς νουθεσίας, κατὰ τὸ Ἑπτάκις καὶ τὸ Ἑβδομηκοντάκις ἑπτά (2). — ΠΑΡΑΙΤΟΥ. Τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ Ἀφίνω (Ἀφήμι) ἔχει τὸ Παραιτοῦμαι, ὡς ἐσημειώθη καὶ πρότερον (3). Τὸ νόημα εἶναι, Τὸν αἱρετικὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ πολλάκις τὸν νουθετήσῃς, χωρὶς νὰ τὸν φέρῃς εἰς μετάνοιαν, παραιτοῦ τον, ἤγουν μὴ τὸν δέχεσαι πλέον εἰς τὴν ἐκκλησίαν σου, ὡς ὁμόδοξον, ἐὰν μάλιστα ζητῇ νὰ σοῦ φθείρῃ τὸ ποίμνιον ὅλον μὲ ἀντιχριστιανικὰς διδασκαλίας, ὡς εἶπε καὶ ἀλλοῦ περὶ τῶν αὐτῶν, « Σκοπεῖν τοὺς » τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα.... ποιοῦντας· καὶ ΕΚ- » ΚΛΙΝΑΤΕ ἀπ' αὐτῶν » (4). Ὅ,τι σημαίνει ἐκεῖ ἡ Ἔκκλισις, τοῦτο ἐδῶ ἡ Παραίτησις, καὶ ὄχι τι πλέον. Ὅστις δὲν ἀρκεῖται εἰς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας χωρισμὸν διώκει, κατατρέχει, ζημιόνει εἰς χρήματα, ἢ εἰς ζωὴν, τοὺς αἱρετικοὺς, ἐκεῖνος γίνεται ἀληθῶς αἱρετικὸς, καὶ αἱρέσεως σατανικῆς, τοῦ χοροῦ δηλαδὴ τῶν αἱρετικῶν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἡ Γραφὴ ὠνόμασεν « Ἄνδρας αἱμάτων » (5).

11. ΕΞΕΣΤΡΑΠΤΑΙ. Ἐκστρέφω κυρίως καὶ φυσικῶς ση-

(1) Α', Πρὸς Κορινθ. ις', 2. (2) Ματθ. ιη', 22. (3) Α', Πρὸς Τιμόθ. δ', 7, σελ. 154. (4) Πρὸς Ῥωμ. ις', 17. (5) Ψαλμ. νθ', 2.

www.libtool.com.cn
μαίνει μεταβάλλω τὴν ἐπιφάνειαν τινὸς πράγματος, ὥστε νὰ φαίνεται κατ' ἄλλο του μέρος παρὰ τὸ πρότερον, ὡς ἐκστρέφει, παραδείγματος χάριν, τὸ φόρεμά του, ὅτις τὸ γυρίζει ἐμπροσοπίσω. « Ἐξέστρεψε, μετέβαλε » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Μεταφορικῶς καὶ ἠθικῶς, τὸ Μεταβάλλω ἁπλῶς ··

Ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτοῦ τρόπους (1)

λέγει ὁ Στρεψιάδης πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀπὸ μητρὸς υἱόν του, ἤγουν Μετάβαλε τὸ γρηγορώτερον τὰ κακά σου ἤθη, ὅπου ὁ σχολιαστὴς λέγει, « Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπουμένων ἱμα» τίων.... Ἐκστρέψαι δὲ ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ πρὸς τὸ ἔσω » μέρος ἔξω. Ἄλλαξον οὖν φησι, τοὺς τρόπους σου καὶ μετα» βαλοῦ ». Ἐξέστραπται λοιπὸν εἶναι συνώνυμον ἁπλῶς τοῦ Μεταβέβληται (changer) ἐμεταβάλθη, καὶ, ἐπειδὴ ἐδῶ ἡ μεταβολὴ νοεῖται ἀπὸ τὸ καλὸν εἰς τὸ κακὸν, ἀκολούθως ταυτόσημον μὲ τὸ Διέστραπται (se pervertir). Τοῦτο σώζεται καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, καὶ συχνότερον ἡ μετοχή του, οἷον Διεστραμμένος ἄνθρωπος (homme pervers), κατὰ τὸ « Γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη » (2).

Τὸ Ἐκστρέφω εἶναι τῆς γλώσσης τὸ χυδαῖον Ἔστρεφω, μὲ ἑλληνισμένον ἀόριστον Ἐξέστρεψα, ἀλλ' εἰς σημασίαν τοῦ Διαλύω (détordre) τὸ συστρεμμένον καὶ ἐμπεριδεμένον. — ΑΜΑΡΤΑΝΕΙ ΩΝ ΑΥΤΟΚΑΤΑΚΡΙΤΟΣ. Ὁ Οἰκουμένιος ἐξηγεῖ τὸ Αὐτοκατάκριτος, « Ἀναπολόγητος, ἢ αὐτὸς ὑφ' » ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκείας συνειδήσεως κατακρινόμενος » (3). Ἐπειδὴ τὸ Ἁμαρτάνει εἶναι φανερὰ ἐπανάληψις τοῦ Ἐξέστραπται, τὸ νόημα εἶναι, Αὐτή του ἡ ἄκρα διαστροφὴ, καὶ

(1) Ἀριστοφάν. Νεφ. 88. — (2) Ματθ. ιζ', 17. — (3) Ἴδε Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 582.

www.libcod.com

ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν καυίαν, τὸν κατασ-ένει ἀναπολόγητον, διότι οὔτε κἀνεῖς πισ-εύει τὴν ἀπολογίαν του, οὔτ' αὐτὸς φροντίζει πλέον νὰ ἀπολογηθῇ· ἐξεναντίας, ἀντὶ νὰ αἰσχυνθῇ τὴν διαγωγήν του, ἔγινε τοῦ χοροῦ ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων ἐλέχθη τὸ « Ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς » αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται » (1). Περὶ τῶν τοιούτων ἔλεγεν εἰς τὴν Πρὸς Τιμόθεον « Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι » πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν » (2), ἤγουν τόσον φανεραί, ὥσ-ε ἀρκοῦν εἰς κατάκρισίν των καὶ χωρὶς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων, ὡς γίνεται, παραδείγματος χάριν, Αὐτοκατάκριτος ὁ φονεὺς, ἂν πιασθῇ ἔτι εὑρισκόμενος πλησίον τοῦ νεκροῦ, μὲ αἱματωμένον ξίφος εἰς τὰς χεῖρας.

12. ΑΡΤΕΜΑ̃Ν. Φίλου τινὸς ἡ μαθητοῦ τοῦ Παύλου κύριον ὄνομα ὁ Ἀρτεμᾶς, ὑποκορισ-ικὸν τοῦ Ἀρτεμίδωρος (ὡς καὶ τὸ Ἑρμᾶς τοῦ Ἑρμόδωρος). —ΤΥΧΙΚΌΝ. Ὄνομα κύριον τοῦ συνοδεύσαντος τὸν Παῦλον εἰς τὴν Ἀσίαν (3). — ΝΙΚΌΠΟΛΙΝ. Ὄνομα πόλεως τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τὸν Αὔγουσ-ον κτισθείσης καὶ ὀνομασθείσης οὕτως, διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ἀντωνίου νίκην (4). Σήμερον ὀνομάζεται Πρέβεζα.

13. ΖΗΝΑ̃Ν. Καὶ τοῦτο κύριον, ὑποκορισ-ικὸν τοῦ Ζηνόδωρος. Νομικὸν τὸν ἐπονομάζει, ἢ ὡς Νομοδιδάσκαλον Ἰουδαῖον, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὴν χρισ-ιανικὴν θρησκείαν, ἢ καὶ διότι ἦτον Ἕλλην Νομικός (5). —ΠΡΟΠΕΜΨΟΝ. Τὸ Προπέμπω εἶναι τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ Προευοδόνω (χυδ. Προβοδόνω). Ἀλλ' ἐδῶ, ὡς καὶ εἰς ἄλλα μέρη (6) τῆς Νέας γραφῆς

---

(1) Ψαλμ. ι', 3. — (2) Α', Πρὸς Τιμόθ. ε, 24, σελ. 195. — (3) Πράξ. κ', 4. — (4) Στράβ. γεωγραφ. VII, σελ. 324-325. — (5) Ἴδε Rosenmuller, *Schol. in Nov. Testament.* tom. V, pag. 132. — (6) Α', Πρὸς Κορινθ. ις', 6, 11.

ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, ὡς συνώνυμον τοῦ Ἐφοδιάζω (équiper), μαρτυρουμένην καὶ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα « Ἵνα μηδὲν » αὐτοῖς λείπῃ ».

14. ΜΑΝΘΑΝΕΤΩΣΑΝ κ. τ. λ. Ἡ συνάφεια τοῦ ἐδαφίου τούτου μὲ τὸ πρότερον εἶναι τοιαύτη· Ἐφοδίασε τὸν Ζηνᾶν καὶ τὸν Ἀπολλὼ μὲ προθυμίαν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς λείψῃ τίποτε· διὰ νὰ μάθωσιν ἐκ τούτου καὶ οἱ ἡμέτεροι (ἤγουν οἱ λοιποὶ αὐτοῦ εὑρισκόμενοι ὁμόπιστοί μας) νὰ προθυμῶνται εἰς τὰ καλὰ ἔργα. — ΚΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΡΟΪΣΤΑΣΘΑΙ. Ἐξηγήθη πρότερον (1). Ἐδῶ μερικώτερον τὰ Καλὰ ἔργα σημαίνουν τὰς εἰς τοὺς δεομένους εὐεργεσίας, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον « Ἀναγκαίας χρείας ». Τινὲς τὸ ἐξήγησαν, Ἂς ἐργάζωνται καμμίαν χρήσιμον τέχνην, διὰ νὰ ἔχωσι νὰ βοηθῶσι καὶ τοὺς ἐνδεεῖς (2), διὰ τὸ ἀλλοῦ λεγόμενον, « Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος ταῖς χερσὶν, ἵνα ἔχῃ » μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι » (3). — ἌΚΑΡΠΟΙ. Ὡραία διδακτικὴ μεταφορά. Ἄκαρπος λέγεται κυρίως ἡ γῆ, ὅταν δὲν φέρῃ καρπὸν, ὡς εἶναι πολλαὶ καὶ μακραὶ πεδιάδες τῆς Ἀφρικῆς, καλυμμέναι μὲ βαθεῖαν ἄμμον. Ἄκαρπος ἀκόμη, καὶ ἡ μὴ φέρουσα πλὴν ἀκάνθας καὶ τριβόλους. Ὁμοίως Ἄκαρπον δένδρον, τὸ ἄφορον, ἢ τὸ φέρον κακοὺς καὶ βλαβεροὺς εἰς τὸν ἄνθρωπον καρπούς, ὁποῖον εἶναι τὸ κώνειον, καὶ πολλὰ ἄλλα φαρμακερὰ φυτά. Ἄκαρπον ἄνθρωπον μεταφορικῶς λέγοντες, διὰ νὰ νοήσωμεν τὴν μεταφορὰν, πρέπει πρῶτον νὰ ἐρευνήσωμεν ὁποῖοι εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀνθρώπου. Λέγω Ὡς ἀνθρώπου· διότι τὴν καρποφορίαν τῆς τεκνογονίας, τὴν ἔχει κοινὴν

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 120, καὶ 381. (2) Ἴδε Rosenmuller, *Schol. in N. Testament.* tom. V, pag. 132. (3) Πρὸς Ἐφεσ. δ', 28.

www.libtool.com.cn
μὲ ὅλα τὰ ἄλογα ζῶα· οὐδὲ διαφέρει οὔτ' αὐτὸς ἀπὸ τὸν ὄνον, οὔτε τὰ γεννήματά του ἀπὸ τὰ πωλάρια, πλὴν καθότι εἶναι λογικὸς λογικῶν τέκνων πατήρ. Τὸ λογικὸν τοῦτο μᾶς ἐχάρισεν αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς ὡς γῆν μόνον ἀγαθὴν, ἀφήσας εἰς τὴν ἐξουσίαν μας νὰ τὸ γεωργήσωμεν καὶ νὰ τὸ τελειοποιήσωμεν, ἂν ἐπιθυμῶμεν ν' ἀπολαύσωμεν τὸν καρπόν του, τὴν εὐδαιμονίαν. Ἡ τελειοποίησις λοιπὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, εἶναι αὐτὴ τῆς λογικῆς του δυνάμεως ἡ ὄρθωσις· ἀλλ' ἡ λογικὴ δύναμις σύρει ἐξοπίσω της ἀναγκαίως καὶ τὴν πολιτείαν, τὴν φυσικὴν δηλαδὴ κλίσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ συζῇ καὶ νὰ πολιτεύεται μὲ τοὺς λοιποὺς· « Ἔχει δὲ » τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν » (1). Διότι χωρὶς τὴν συνέργειαν τῶν ὁμοίων του ἦτον ἀδύνατον νὰ ὀρθώσῃ τὸν λόγον του, καὶ νὰ καρποφορήσῃ, καθὼς οὐδ' ὁ ἐργαζόμενος τὴν γῆν δύναται ν' ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, ἂν δὲν ἔχῃ συνεργάτας τῶν κόπων του, καὶ συνεργάτας προθύμους. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη προθυμία δὲν γεννᾶται εἰς κανενὸς ψυχὴν, χωρὶς τὴν δικαιοσύνην, ἤγουν χωρὶς τὴν ἐλπίδα νὰ ἀπολαύσῃ καὶ αὐτὸς μερίδα ἀπὸ τοὺς καρποὺς ἀνάλογον τοῦ κόπου του. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἐπαράγγειλε τὴν περίσσειαν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης « Ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλ- » λον » προσθέτει « Ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς » ἡμέραν Χριστοῦ, πεπληρωμένοι ΚΑΡΠΩΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥ- » ΝΗΣ » (2). Τὴν αὐτὴν μεταφορὰν ἐφύλαξαν καὶ οἱ ἔξω σοφοί· Ὁ Δημοσθένης κατηγορῶν τὸν Αἰσχίνην ὡς προδότην τοῦ κοινοῦ συμφέροντος διὰ τὸ ἴδιον, λέγει « Ταύτης τῆς με- » λίτης Αἰσχίνη, καὶ τῆς ἐπιμελείας, εἴπερ ἐκ ψυχῆς ΔΙΚΑΙΑΣ » ἐγίγνετο, καὶ τὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα προηρημένης, τοὺς

(1) Μάρκ. Αὐρήλ. Χ., β', σελ. 98. (2) Πρὸς Φιλιππ. ά, 9-11. Ἴδε καὶ Β', Πέτρ. ά, 8.

www.libtool.com.cn
» ΚΑΡΠΟΥΣ ἔδει καλοὺς καὶ γενναίους, καὶ πᾶσιν ὠφελίμους » εἶναι » (1).

15. ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΝΤΑΣ ΗΜΑΣ ΕΝ ΠΙΣΤΕΙ. Τὸ Ἐν πίστει δὲν εἶναι διάλυσις τοῦ ἐπιρρήματος Πιστῶς, ἤγουν δὲν σημαίνει τοὺς Πιστῶς ἀγαπῶντάς με, ἢ Πιστούς μου φίλους, ἀλλ' ἐκείνους ἐκ τῶν ὁμοπίστων μας, ὅσοι μὲ ἀγαποῦν, ὡς ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς (α', 4), « Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ » κοινὴν πίστιν ». Διότι ἦσαν καὶ μεταξὺ τῶν Κρητικῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀγαποῦσαν οὔτε τὸν Παῦλον οὔτε τὸν Τίτον, ἐκεῖνοι μάλιστα περὶ τῶν ὁποίων ἔλεγε (α', 10) « Εἰσὶ γὰρ πολ- » λοὶ καὶ ἀνυπότακτοι κ. τ. λ. ».

---

(1) Δημοσθέν. Περὶ Στεφάν. σελ. 328.

ΤΕΛΟΣ.

www.libtool.com.cn

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

ΣΕΛΙΔ. 41. Β', Τιμ. β', 4. « Κάνεις γρατευόμενος δὲν » ἐμπλέκεται εἰς τὰς βιωτικὰς ὑποθέσεις, [ἀλλὰ τὰς φεύγει], » διὰ νὰ κ. τ. λ. » Ἔπρεπ' ἴσως νὰ μεταφρασθῇ οὕτως: « Κάνεις γρατευόμενος δὲν ἐμπλέκεται εἰς τοῦ βίου τὰ » πράγματα, [ἀλλὰ τὰ φεύγει], διὰ νὰ κ. τ. λ. »

ΣΕΛΙΔ. 83. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙΣ, πρόσθεσε τὰ ἑξῆς: ΑΣΕΒΕΣΙ. Τοῦτο ἑρμηνεύων ὁ Θεοδώρητος εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ πρώτου ψαλμοῦ τοῦ Δαυὶδ, λέγει, « Ἀσε- » βεῖς φίλον τῇ θείᾳ γραφῇ καλεῖν τοὺς ἀθείαν, ἢ πολυθείαν » θρησκεύοντας » (1). — ΑΜΑΡΤΩΛΟΪΣ. Τοῦτο ἐξηγεῖται κατωτέρω (σελ. 89). — ΑΝΟΣΙΟΙΣ. Καὶ τοῦτο κατωτέρω (σελ. 291).

ΣΕΛΙΔ. 84. Τῆς πατροκτονίας ἢ μητροκτονίας τὸ θηριώδες ἀνόμημα ἐκολάζετο ἀπὸ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς νόμους μὲ πολὺ θηριωδεστέραν ποινήν. Ὁ πατροκτόνος ἢ μητροκτόνος, ἀφοῦ ἐξυλοκοπεῖτο μέχρις αἵματος, ἐσυνεκλείετο μὲ ἔχιδναν, σκύλον, πίθηκον καὶ πετεινὸν εἰς σάκκον δερμάτινον, καὶ ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ νόμος εὑρίσκεται εἰς τὰ δημοσιευθέντα μὲ τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου Γλωσσάρια (ἔκδ. Λονδ. σελ. 490),

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 544.

www.libtool.com.cn
εἰς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ τὰς Ἀποφάσεις: « Ὅπως ὅςις » πατροκτόνιον πεποιήκει δημοσίως εἰς μολγὸν πεμφθεὶς (ἴσ. » ἐντεθεὶς) συῤῥαφῇ μετὰ ἐχίδνης καὶ κυνὸς καὶ πιθήκου καὶ » ἀλέκτορος, ἀσεβῶν ζώων, ἀσεβὴς ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ ἁμά- » ξης ἐζευγμένης μελανοῖς βουσὶ κατενεχθῇ εἰς θάλασσαν, καὶ » ῥιφθῇ εἰς βαθύ ».

ΣΕΛΙΔ. 89. ΑΜΑΡΤΩΛΟΎΣ. Τοῦτο διαφέρει ὁ Ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὸν Ἀσεβῆ, κατὰ τὸν Οἰκουμένιον (1), « Καθὸ ὁ » μὲν ἀσεβὴς περὶ θεὸν ἔχει τὸ πλημμελὲς, ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς » περὶ τὰ κατὰ τὸν βίον πραττόμενα τοῦ τῆς δικαιοσύνης σκο- » ποῦ τὸ ἀστόχημα ».

ΣΕΛΙΔ. 125. ΔΕΙ ΔΕ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΑΝ ΚΑΛΗΝ ΕΧΕΙΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΕΞΩΘΕΝ. Τοιοῦτοι ἐπίσκοποι μαρτυρημένοι ἀπὸ τοὺς ἑτεροδοξήσκους δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Ἐκ τούτων ἕνα μνημονεύει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, πατέρα τῆς ἐκκλησίας, τὸν Ἱλάριον, ἐπίσκοπον τῆς Ἀρελάτης (Arles), ὅςις ἀπέθανε κατὰ τὸ 449 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐσυνώδευσαν (λέγει ἡ ἱστορία) τὰ λείψανόν του εἰς τὴν ταφὴν, κ' ἐσυγκέρασαν τὰ δάκρυά των μὲ τὰ δάκρυα τῶν χριστιανῶν (2). Τοιοῦτον ἐπίσκοπον ἐγνώρισα προσωπικῶς εἰς τοὺς Παρισίους, τὸν πρὸ μικροῦ (3) ἀποθανόντα φίλον μου, πρώην ἐπίσκοπον Βλαισῶν (Blois), τὸν σοφώτατον Γρηγόριον. Ἐσυνωδεύθη τὸ λείψανόν του ὄχι μόνον ἀπὸ χριστιανοὺς διαφόρων αἱρέσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ τὸ πλέον σημειώσιμον εἶναι, ὅτι ἕνας ἐκ τούτων, ὁ συνήγορος Κρεμιὼς (l'avocat Crémieux) ἐξεφώνησε καὶ λόγον ἐπι-

(1) Suicer. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 217. (2) Ἰδε *Biograph. universel.* tom. X, pag. 377. (3) Ἰδ. τὰς Γαλλ. ἐφημερίδ. 1 Ἰουν. 1831.

www.libtool.com.cn
τάφιον μαρτυροῦντα τὴν κοινὴν τῶν ὁμοθρήσκων του πρὸς τὸν Γρηγόριον εὐγνωμοσύνην, δι' ὅσην εἶχε δείξειν ζῶν εὔνοιαν πρὸς αὐτούς. Παρατρέχω τοὺς κατὰ τῶν Ἰουδαίων καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα μέχρι τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος παρὰ τῶν χριστιανῶν ἀντιχριστιανικοὺς διωγμούς· ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς διωγμοὺς τούτους, δὲν ἔπαυσαν οἱ ταλαίπωροι Ἰουδαῖοι νὰ λογίζωνται καὶ νὰ καταφρονῶνται ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ὡς εἵλωτες, ἕως ἡ πρώτη πολιτικὴ μεταβολὴ τῆς Γαλλίας τοὺς ἐμετάβαλεν εἰς πολίτας. Πρῶτος ὅμως ὁ Γρηγόριος ὕψωσε τὴν φωνὴν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, εἰς ἐξαίρετον ὑπόμνημα, στεφανωμένον (ἔτ. 1789) ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Μετῶν (Metz), τὸ ὁποῖον ἔφερα εἰς μαρτυρίαν καὶ ἄλλου (1)· καὶ συνήργησεν ἰσχυρῶς εἰς μεταβολὴν τόσον σωτήριον, ὥστε νὰ εὑρίσκωνται σήμερον μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ συνήγοροι ἐπίσημοι, ὡς ὁ Κρεμιὼς, καὶ ἄλλοι ἄνδρες λόγιοι, ὡς καὶ τεχνῶν ἐπιστήμονες διάφοροι. Ὁ Γρηγόριος ἔτι ἐσυνήργησε καὶ εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἀντιχριστιανικῆς ψυχεμπορίας (traite des nègres) τῶν ταλαιπώρων Ἀφρικανῶν. Δίκαιον ἦτο λοιπὸν νὰ ἐγκωμιασθῇ ὁ θάνατός του μὲ τοιαύτην ἀθάνατον μαρτυρίαν τῶν ἔξωθεν· τὴν ὁποίαν ἐβεβαίωσε μᾶλιστα ἡ ἀντιμαρτυρία τῶν ἐχθρῶν του τῶν ἔσωθεν. Ὅσον τὸν ποθεῖ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν εὐεργετημένων, ἄλλο τόσον ἐπεκρότησαν τὸν θάνατόν του τινὲς ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς ἱερωμένους καὶ κοσμικοὺς, ἀφοῦ τὸν ἐνώχλησαν ζῶντα, πληρόνοντες οὕτως ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Σαλωμὼν περὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς δικαιοσύνης, « Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον.... βαρύς ἐστιν ἡμῖν » καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ.... » μακαρίζει ἔσχατα δικαίων, καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα

(1) Ἴδε τὰ Πολιτικ. τοῦ Πλουτάρχ. σελ. 167.

www.libtool.com.cn
» Θεόν » (1). Καὶ ἀληθῶς τοὺς ἐβάρυνε πολὺ ὁ Γρηγόριος, ἐλέγχων αὐτοὺς καθημέραν, ὅτι μὴ δυνάμενοι μηδ' αὐτοὶ ν' ἀρνηθῶσι κοινὸν πατέρα τὸν Θεόν, ἀρνοῦνται ὅμως τὴν ἀδελφικὴν ἰσότητα μὲ τίτλους εὐγενείας διαδοχικοὺς, μὲ καταφρονήσεις, μὲ ἀδικίας, καὶ τὴν μεγίστην ὅλων τῶν ἀδικιῶν τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Διὰ νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης, τί ἐφρόνει περὶ τῶν ἀδικιῶν τούτων ὁ Γρηγόριος, καὶ τῶν διὰ ταύτας σημερινῶν τῆς Εὐρώπης ταραχῶν, καὶ τί προλέγει εἰς τοὺς ἀδίκους, ἂν δὲν παύσωσι τὰς ἀδικίας των, ἂς ἀναγνώσῃ τὸ ἐσχάτως δεύτερον ἐκδοθὲν σοφόν του σύγγραμμα Περὶ τῶν Θρησκευτικῶν αἱρέσεων (2), καὶ ἐξαιρέτως τὸν τρίτον αὐτοῦ τόμον ἀπὸ τῆς 1 μέχρι τῆς 220 σελίδος, ὅπου σηλιτεύει μὲ τὰ ἄπλα τῆς Θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, καὶ κοσμικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς δεσπότας, χωρὶς νὰ ληστμονήσῃ μηδ' αὐτὸν τῆς Ῥώμης τὸν ἐπίσκοπον.

Ἂς μὲ συγχωρήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὴν ὁποίαν ἔκαμα ἔξω τοῦ προκειμένου μακρὰν ταύτην παρέκβασιν. Τὴν ἐχρεωστοῦσα εἰς τὴν ἐξαίρετον μακρὰν εὔνοιαν, τὴν ὁποίαν εὐτύχησα ν' ἀπολαύσω (καὶ ποθῶ τώρα) ἀπὸ ζῶντα τὸν Γρηγόριον.

ΣΕΛΙΔ. 157. Περὶ τῆς φυσικῆς εἰς τὴν ἀλήθειαν κλίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγνωσε καὶ τὰ κατωτέρω, σελ. 398-399.

ΣΕΛΙΔ. 175. « Οἱ ἐθνικοὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη ξενοδοχεῖα » κ.τ.λ. » Ἴχνος τούτων μόνον εὑρίσκεται ἴσως εἰς τοὺς ἀρχαίους Κρῆτας, ὡς ἱστόρησε περὶ αὐτῶν ὁ Δωσιάδης (3): « Εἰσὶ δὲ » πανταχοῦ κατὰ τὴν Κρήτην οἶκοι δύο ταῖς συσσιτίαις· ὧν » τὸν μὲν καλοῦσιν ΑΝΔΡΕΙΟΝ· τὸν δ' ἄλλον, ἐν ᾧ τοὺς » ξένους κοιμίζουσι, ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΝ προσαγορεύουσι ».

(1) Σοφ. Σαλωμ. β', 12-16. (2) Grégoir. *Histoir. des sect. religieus.* tom. III (1828), σελ. 1-220. (3) Παρὰ τῷ Ἀθην. IV, σελ. 143.

www.libtool.com.cn

ΣΕΛΙΔ. 176. Τὸ εὐαγγελικὸν τοῦτο παράγγελμα: « Εἰ » οὖν ἐγὼ ἔνιψα κ. τ. λ. » φυλάσσουν ἀκόμη σήμερον τινὲς χριστιανικαὶ αἱρέσεις, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἐπωνύμως καὶ κατεξαίρετον λεγόμενοι Ποδονίπται (Podoniptes), διότι νίπτουν τῳόντι τοὺς πόδας τῶν εἰς αὐτοὺς ἐρχομένων ξένων (1).

ΣΕΛΙΔ. 190. ΕΠΙ ΔΥΟ Ἢ ΤΡΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ. Εἰς τοῦτο ἴσως ἀποβλέπει καὶ τῶν Γραικορωμαίων ἡ παροιμία: « Ἕως τὸ τρίτον καὶ ἡ ἀλήθεια ». Ταῦτα περὶ τῶν μαρτύρων. Οἱ δὲ κριταί, κατὰ τὴν εἰς Καρθαγένην συγκροτηθεῖσαν (ἔτ. 349) σύνοδον, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐπίσκοποι δώδεκα, ἐὰν ὁ κρινόμενος ἦτον ἐπίσκοπος· ἓξ, ἐὰν πρεσβύτερος, καὶ τρεῖς, ἐὰν διάκονος (2).

ΣΕΛΙΔ. 219. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ΠΙΣΤΙΝ, πρόσθεσε: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ. Ζήτει τὴν ἐξήγησιν κατωτέρω (σελ. 272). — ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (σελ. 98). Ἴδε καὶ τὰ ἑξῆς (σελ. 310).

ΣΕΛΙΔ. 223. Ἡ ποιητικὴ ῥῆσις,

Μέγιστόν ἐς' ἄνθρωπος, ἢν ἄνθρωπος ᾖ,

ἐπαρῳδήθη ἀπὸ τὸν κωμικὸν Μένανδρον, ὅστις εἶπε (3),

Ἢ χάριεν ἔς' ἄνθρωπος, ἢν ἄνθρωπος ᾖ.

Τὴν φέρει καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἀλλ' ἀπὸ μνήμης μόνον, ὡς φαίνεται: « Χαρίεις ἐστὶν ἄνθρωπος, ἓς τ' ἂν ἄνθρωπος ᾖ » προσθέτων καὶ τὴν καλὴν ταύτην ἐξήγησιν: « Καὶ ἐπὶ βοὸς

---

(1) Ἴδε Mosheim, *Histoir. ecclesiast.* trad. Franç. tom. V, pag. 48, καὶ Grégoir. *Histoir. des sect. religieus.* tom. V, pag. 278. (2) Ἴδε *Dictionnair. des concil.*, édit. 1764, pag. 119. (3) Παρὰ τῷ Στοβ. V, σελ. 63.

www.libtool.com.cn

» καὶ ἵππου καὶ κυνὸς ὁ αὐτὸς λόγος, παρὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ » ζώου ἡ κακίαν· εἰς γὰρ τὴν τοῦ γένους τελειότητα βλέπον- » τες, ἐπὶ τὰ κυριώτατα τῶν σημαινομένων ἐρχόμεθα » (1).

ΣΕΛΙΔ. 256. ΤΟΝ ΚΟΠΙΩΝΤΑ ΓΕΩΡΓΟΝ κ. τ. λ. Παράβαλε τὸ ῥητὸν μὲ τὸ (Α, Πρὸς Κορινθ. Θ', 7), « Τίς φυ- » τεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει ; ».

ΣΕΛΙΔ. 262. ΕΡΓΑΤΗΝ ΑΝΕΠΑΙΣΧΥΝΤΩΝ. Ἐξ- ήγησα ἐνεργητικῶς τὸ Ἀνεπαισχυντος, ἤγουν Ἐργάζου, ὦ Τι- μόθεε, τὸ ἔργον σου μὲ παῤῥησίαν, χωρὶς νὰ τὸ ἐντρέπεσαι (sans en avoir honte, sans en être honteux) λησμο- νήσας νὰ φέρω πρῶτον τὴν κοινὴν τῶν ἄλλων ἐξήγησιν. Αὕτη εἶναι : Ἐργάζου τὸ ἔργον σου ἀκαταισχύντως (exempt de tout reproche), ἤγουν ἐργάζου το οὕτως, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ κἀνεῖς νὰ σοῦ ὀνειδίσῃ τίποτε αἰσχύνης ἄξιον.

ΣΕΛΙΔ. 272. Ἐπειδὴ περὶ ἀρετῆς ὁ λόγος, χρεωστεῖ ὁ ἠθικὸς διδάσκαλος, καὶ μαλιστα ἂν ἦναι καὶ ἱερωμένος, ν' ἀρ- χίζῃ τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀρετῆς, ἐκθέτων εἰς πλάτος, κατὰ τὰ ἀλλοῦ (2) σημειωθέντα, Τί κυρίως εἶναι ἡ ἀρετή. Ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ὁρισμοῦ τούτου, ἐπλα- νήθησαν πολλοί, νομίζοντες ἑαυτοὺς ἐργάτας ἀρετῆς, ἐνῷ δὲν αἰσθάνθησαν οὐδὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς.

ΣΕΛΙΔ. 305. « Μακροθυμία πέψις λύπης ». Κατὰ παρ- ομοίαν μεταφορὰν εἶπεν ὁ Ποιητὴς καὶ Πέψιν ὀργῆς,

——— Ἐπὶ νηυσὶ χόλον θυμαλγέα πέσσει (3).

---

(1) Κλημ. Ἀλεξ. Στρωματ. VIII, σελ. 770. ═══ (2) Ἴδε τὰ εἰς τὸ Ἐγχειρίδ. Ἐπικτήτ. Προλεγόμεν σελ. ιθ'-κθ'. ═══ (3) Ἰλιάδ. δ', 513.

www.libtool.com.cn

ΣΕΛΙΔ. 346-347. Κακὰ θηρία ὠνόμασε τοὺς Κρῆτας, διότι τὸ ψεῦδος, ἡ πλεονεξία, ἡ αἰσχροκέρδεια, καὶ ἁπλῶς ἡ ἄδικος διαγωγὴ, ὁποία ἦτον ἡ διαγωγὴ τῶν Κρητῶν (1), κατασένει τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς θηρίον, ἀποφυγῆς καὶ φρίκης ἄξιον, καθὼς ἐξεναντίας ἡ δικαιοσύνη τὸν κάμνει ἐράσμιον καὶ ἀγαπητὸν εἰς ὅλους τοὺς ὁμοίους του, ὡς ἔλεγεν ὁ Μένανδρος (2),

Οἷος δὲ καὶ τὴν ὄψιν εἶναι φαίνεται,
Ἀφ' οὗ τοιοῦτος γέγονεν! οἷον θηρίον.
Τὸ μηδὲν ἀδικεῖν καὶ καλοὺς ἡμᾶς ποιεῖ.

ΣΕΛΙΔ. 351. ΑΠΟΣΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ. Τοῦ χοροῦ καὶ τῆς τάξεως τῶν ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν γίνονται ὅσοι πολεμοῦν τὴν ἐλευθερίαν τῆς τυπογραφίας, ἐπειδὴ δραστικώτερον ἄλλο μέσον εἰς φανέρωσιν τῆς ἀληθείας, παρὰ τὴν τυπογραφίαν νὰ ἐπινοηθῇ ἦτον ἀδύνατον. Ἡ ἀλήθεια μόνη καὶ τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων κατὰ μικρὸν διορθόνει, καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀληθῶς κατασένει ἐλευθέρους « Ἡ » ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς » (3). Ὅσις ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἂς παραβάλῃ τὴν πρὸ τῆς εὑρέσεως τῆς τυπογραφίας ἠθικὴν κατάστασιν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν μὲ τὴν παροῦσαν αὐτῶν κατάστασιν. Εἰς τοὺς σημερινοὺς Εὐρωπαίους, ἂν καὶ πολὺ ἀπέχωσιν ἀκόμη ἀπὸ τὴν πρέπουσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀρετὴν, εὑρίσκονται ὅμως πολὺ πλειότερα μέσα, καὶ πολὺ ὀλιγώτερα ἐμπόδια τῆς ἀρετῆς. Ἡ τυπογραφία αὐξάνουσα τὰ πρῶτα, ἐξαλείφει καθημέραν τὰ δεύτερα· καὶ οἱ πολεμοῦντες τὴν ἀλήθειαν σιμὰ τῆς κακίας δείχνουν ἐνταῦμα, ὅτι εἶναι καὶ ἀνόητοι, ἐπειδὴ

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 340. (2) Παρὰ Σέξτ. τῷ Ἐμπειρικ. Πυῤῥων. ὑποτυπ. I, 14, σελ. 29. (3) Ἰωάνν. η, 32.

www.tbtool.com.cn

πολεμοῦν ἐχθρὸν, ὅ,τις σήμερον ἔγινε πολὺ πλέον ἀκαταμάχητος, ἀπ' ὅ,τι τὴν ἔκρινεν ὁ Πολύβιος (1), ἐπειδὴ ὡπλίσθη καὶ μὲ τὴν μυριόφωνον σάλπιγγα τῆς τυπογραφίας. Ἀκαταμάχητος ἀκόμη, διότι εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου, ν' ἀποστρέφεται τὸ ψεῦδος, καὶ νὰ προκρίνῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀφοῦ μίαν φορὰν τὴν γνωρίσῃ καὶ τὴν πληροφορηθῇ « Ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς » τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς, καὶ τὰ πλείω τυγχάνουσι τῆς » ἀληθείας.... αἰεὶ γὰρ τἀληθῆ καὶ τὰ βελτίω τῇ φύσει » εὐσυλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα » (2). Ἂς πιστεύεται λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν, ὡς μαθηματικὸν ἀξίωμα, τοῦτο : Ὅστις ἀποστρέφεται τὴν τυπογραφίαν, ἀποστρέφεται αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ὡς τὴν ἀπεστρέφοντο οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἁρπάζει ἀσεβῶς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐκεῖνοι, « Τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως » (3).

ΣΕΛΙΔ. 351, στιχ. 22. « Τοιαύτην... καὶ τῆς κοινῆς » γλώσσης τὸ Πασαλείφω, ἐπειδὴ Πασαλειμμένον » λέγομεν κ. τ. λ. » Διόρθωσε γράφων καὶ ἀναπληρῶν οὕτως : « Τοιαύτην... καὶ τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ χυδαϊσθὲν ἀπὸ τὸ » Πισσαλείφω (poisser) Πασαλείφω, ἐπειδὴ Πασα- » λειμμένον (ἤγουν Πισσαλειμμένον) λέγομεν κ. τ. λ. »

ΣΕΛΙΔ. 353. ΑΔΟΚΙΜΟΙ. Τὸ Ἀδόκιμος σήμερον συνειθίζεται μὲ τὴν πρόθεσιν, Ἀποδόκιμος, λέξιν ὁμοίως Ἑλληνικήν.

---

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 303. (2) Ἀριστοτέλ. Ῥητορικ. I, 1, § 11-12. Ἴδε καὶ ἀνωτέρ. σελ. 153. (3) Λουκ. ια', 52.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

ΠΙΝΑΞ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ.

Ἀβραάμ, 78, 187.
Ἀβυσσινοὶ χριστιανοί, 344.
Ἀγαθοεργοὶ οἱ ἐν Σπάρτῃ, 228.
Ἀγαθοεργῶ, Ἀγαθοεργία, 228.
Ἀγαθοὶ δαίμονες, 137. Ἀγαθὰ ἐπιτηδεύματα, 370. — ἔργα, 104, 375.
Ἄγαμοι. Πυθαγόρου κρίσις περὶ τῶν ἀγάμων, 136. Ἀγαμίας (τὰ ἐκ τῆς) κακὰ, 140.
Ἀγάπαι, 239.
Ἀγάπη, 95, 219, 238, 304. Ἡ ὑμετέρα — , 240.
Ἀγάπης πνεῦμα, Ζ. Πνεῦμα. Ἀγαπητὸν τέκνον, 235.
Ἀγαπῶ. Τοῖς ἠγαπηκόσι κ. τ. λ. 319. Ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, 319-320.
Ἄγγελοι, 133-134, 137, 192. Ἀγγελικὸς βίος, 139.
Ἄγεσθαι ἐπιθυμίαις, 299.
Ἁγιασμὸς, 108. Ἁγιάζεσθαι, 150.
Ἅγιος, 109-110, 175-176. Ἅγιοι, 357.
Ἁγιότης, 162.
Ἄγκυρα, πόλ. 321.
Ἁγνεία, 162, 168. Ἁγνὸς, 194. Ἁγνὴ, 359.
Ἄγριοι πολῖται, 293.
Ἄγω, Ἀγόμενα ἐπιθυμίαις, 299.
Ἀγωγὴ, 304.
Ἀγὼν καλὸς, 318. Ἀγῶνες θεματικοὶ, — στεφανῖται, 230. — Ἑλληνικοὶ, — στεφανῖται καὶ ἀργυρῖται, 318-319. Ζ. καὶ Ἀθληταί.
Ἀγωνίζομαι τὸν καλὸν ἀγῶνα, 220, 318
Ἀδελφοὶ, 150.
Ἀδηλότης πλούτου, Ζ. Πλοῦτος.
Ἀδιάλειπτος μνεία, 235.
Ἀδιαφθορία, 361.
Ἀδικία, 239, 272. — ἀντικείμενον τῆς ἀληθείας, 99. Ἀδικία, πολύτροπος, 268-272.
Ἀδικήματα πόθεν γεννῶνται, 224.
Ἀδόκιμος, 301, 353, 399.
Ἄδολον, Ζ. Λογικόν.
Ἀθανασία, 222.
ἈΘΗΝΑ, 177.
Ἀθλητῶν νόμοι, 255.
Ἀθλῶ, 254.
Αἴρειν τὴν κλεῖδα, Ζ. Κλεῖς.
Αἱρετικὸς, 385. Αἱρετικοὶ, 206, 277, 324, 325, 349, 385, — Ἀλβιγαῖοι, — Παυλικιανοὶ, 206. — Ἀποτακτικοὶ, 138.

www.libtool.com.cn

Αἰσχροκέρδεια, 337, 340, 345.
Αἰσχροκερδὴς, 118, 127, 340.
Αἰσχροκερδῶς, 118, 340.
Αἰσχρὸν κέρδος, 345.
Αἰσχρολόγος, 340.
Αἰχμαλωτεύω, 297.
Αἰὼν, 90, 222, 332, 366. — ὁ νῦν, 367. Αἰὼν αἰῶνος, αἰῶνες αἰώνων, 91.
Αἰώνιος ζωὴ, 220, 230, 332. Χρόνοι αἰώνιοι, 332, 381. Z. καὶ Ζωὴ.
Ἀκαίρως, Z. Εὐκαίρως.
Ἄκαρποι, 389.
Ἀκατάγνωστος, 362.
Ἀκοὴν κνηθόμενοι, 314. — ἀπερρίφοντες, 315.
Ἀκόλαστος, 292.
Ἀκολουθῶ, 178.
Ἀκρατὴς, 292.
Ἀκρόασις, δεύτερος μετανοίας βαθμὸς, 279.
ΑΚΥΛΑΣ, 317, 329.
Ἀλαζὼν, 287-288.
Ἀλλογενεῖς, Z. Αἱρετικοί.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, 93, 323. — ὁ Χαλκεὺς, 323.
Ἀλήθεια, 99, 147, 153, 208. Ἀληθείας δύναμις, 303, 398-399. Z. καὶ Ἀδικία. — ἡ κατ' εὐσέβειαν, 332. Ἀληθινὸς, 99.
Ἀλοάω, 83, 188.
Ἄλυσις, 249.
Ἁμαρτάνω, Ἁμαρτία, 190. Ἁμαρτεῖν, Ἁμαρτωλὸς, 89, 392-393.
Ἄμαχος, 120, 375.
ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ, 256, 283, 300, 314.
Ἀμὴν, 91.
Ἀμοιβὴ. Ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι, 169.
Ἀμπελὼν, 124, 189.
Ἀναγκαῖος, Z. Χρεία.
Ἀνάγνωσις, 163.
Ἀναζωπυρῶ, 236.
Ἀνακαίνωσις, 381.
Ἀναλύω, 318. Ἀνάλυσις, 318.
Ἀνανήφω, 281. — ἐκ τῆς παγίδος, 281.
Ἀνάνηψις, 281.
Ἀνάσασις, 265.
Ἀναστρέφομαι, 131. Ἀναστροφὴ, 131, 161.
Ἀνατρέπω, 266, 344.
Ἀνάχυσις, Z. Ἀσωτία.
Ἀναψύχω, Ἀναψυχὴ, 248-249. Ἀνάψυξις. Καιρὸς ἀναψύξεως, 249.
Ἀνδραποδιστὴς, 85.
Ἀνδραποδοκάπηλος, 85.
Ἀνδρεία, 297.
Ἀνδροφόνος, 84.
Ἀνέγκλητος, 114, 128, 335-336.
Ἀνεξικακία, Ἀνεξίκακος, 275-276.
Ἀνεπαίσχυντος, 262, 397.
Ἀνεπίληπτος, 114, 171.
Ἀνήμερος, 292.
Ἀνὴρ μιᾶς γυναικὸς, 114-115, 129. Ἀνδρῶν καθήκοντα πρὸς γυναῖκας, 359.
Ἀνθίσταμαι, 263, 301.
Ἀνθρωπάρεσκος, 297.

www.libtool.com.cn

Ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, 218-219. Χάριεν ἔστ' ἄνθρωπος κ. τ. λ. 396.
ἌΝΝΑ, 169.
Ἀνόητος, 216, 376.
Ἄνοια, 303.
Ἄνομος, Ἀνομία, 82-83.
Ἀνόσιος, 286, 291, 392.
Ἀνοχὴ, 125-126.
Ἀντέχομαι, 342.
Ἀντιδιατίθεμαι, 276-277.
Ἀντίθεσις, 231, 277.
Ἀντικείμενος (ΑΓ. τοῦ Ἀντιδιατιθέμενος, 276). — ὁ ἐχθρὸς, 93, 183, 184.—ὁ Διάβολος, ἡ Σατανᾶς, 184.
Ἀντιλαμβάνομαι, 299.
Ἀντιλέγω, 363.
Ἀντιλήπτωρ, 200.
Ἀντίλυτρον, 100.
Ἀντιόχεια Πισιδίας, 305. — Συρίας, 321.
ἈΝΤΩΝΙΟΣ, 388.
Ἀνυπόκριτος, 236.
Ἀνυπότακτος, 83, 121, 335, 342, 353, 392.
Ἀνωφελὴς, 385.
Ἄξιος, 189.
Ἀξίωμα, 96. Ἀξιῶ, 187. Ἀξίωσις ἔγγραφος, 96.
Ἀόρατος, 90.
Ἀοργησίκ, 220, 338.
Ἀπάθεια Στωϊκῶν, 120.
Ἀπαίδευτοι ζητήσεις, Ζ. Ζητήσεις.
Ἀπαρέμφατον ἀντὶ Προσακτ. 74.
Ἀπειθὴς, 289, 353, 376.
Ἀπέραντος, 76-77.
Ἀπεσταλμένοι ἢ Ἀπεσταλμένοι τῆς ἀληθείας, 208.
Ἀπέχομαι, Ζ. Βρωμάτων.
Ἀπιστία, 88.
Ἄπιστος, 171.
Ἀπόβλητον, 150.
Ἀπόδεκτον, 89, 98.
Ἀποδίδωμι, 324. — ἀμοιβὰς, 169. — στέφανον, 319.
Ἀποδοχὴ, 89.
Ἀποθησαυρίζω, 229.
Ἀπόκειται, 319.
Ἀπόλαυσις ἀγαθῶν, 228.
ἈΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ὁ Τυανεὺς, 327.
ἈΠΟΛΛΩΣ, 389.
Ἀπολογία, 325.
Ἀποπλανῶμαι, 217.
Ἀποστρέφω τὴν ἀκοὴν, 315. — ἀπὸ τῆς ἀληθείας, 208. Ἀποστρέφομαι, 248. Ἀποστρεφόμενοι τὴν ἀλήθειαν, 208, 351, 398.
Ἀποτακτικοὶ ὀνομαζόμενοι αἱρετικοὶ, 138.
Ἀποτόμως, 348, 371.
Ἀποχὴ βρωμάτων, 149. — ὑείων κρεῶν, 149.
Ἀπρόσιτος, 222.
Ἀπρόσκοπος, 127.
Ἀπωθοῦμαι, 92-93.
Ἀπώλεια, Ζ. Ὄλεθρος.
Ἀργαὶ μανθάνουσαι, 180.
Ἀργυρῆται, Ζ. Ἀγών.
Ἀρέσκω, 254.
Ἀρετὴ, Ζ. Ἔθος. Ὁρισμὸς ἀρετῆς, 397.

www.libtool.com.cn

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, 226.
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, 214.
ΑΡΙΣΤΩΝ, 116.
Ἄρκυς, 212.
Ἀρκῶ, Ἀρκοῦμαι, 212, 215.
Ἁρμοσαὶ, 111.
Ἀρνοῦμαι, 171, 260, 296.
Ἀρστενοκοίτης, 85.
ΑΡΤΕΜΑΣ, 388.
Ἄρτιος, 311.
Ἀρχαιρεσιαζόντων καθήκοντα, 122.
Ἀρχὴ, 123, 373. — διαφέρει τοῦ Ἐπιμέλεια, 123. Ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, 373.
Ἀρχιδιάκονος, 124.
Ἀρχιεπίσκοπος, 124, 150, 335.
Ἀρχιερεὺς, 123-124.
Ἀρχιμανδρίτης, 124.
Ἀρχιποιμὴν, 123.
Ἄρχοντας (τίνας ὀνομάζει) τὸ εὐαγγέλιον, 123.
Ἀσέβεια, 264, 364-365. Ἀσεβὴς. Ἀνόμοις... ἀσεβέσι, 3, 82.
Ἄσία (Μικρὰ), 248.
Ἀσπάζομαι, 328.
Ἄσπιλος, 221.
Ἄσπονδος, 291.
Ἄσοργος, 291.
Ἀστοχεῖν, 80, 232, 265.
Ἄστρωτος, 297.
Ἀσωτία, 335. Ἀσωτίας ἀνάχυσις, 335.
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 388.
Αὐθάδης, 338.
Αὐθαιρέτως, 133.
Αὐθεντῶ, 105.
Αὐτάρκης, 211.
Αὐτάρκεια, 211-214.
Αὐτοκατάκριτος, 387.
* Αὐτοφιλαυτία, Ζ. Φιλαυτία.
Ἀφειδία σώματος, 156.
Ἀφθαρσία, Ζ. Ζωή.
Ἀφιλάγαθος, 293.
Ἀφιλάργυρος, 120.
Ἀφιδρύματα, 96.
Ἀφίςαμαι, 209, 263. — ἀπὸ ἀδικίας, 268.
Ἀφορισμὸς, 93-94.
Ἀφιλάργυρος, 120.
Ἀφροδίσια (τὰ), 255.
Ἀχάριςος, 290.
Ἄψευδὴς, 332.

Β.

Βαθμὸς, 129-130.
Βαρύνω, Βαρῶ, 185.
Βασιλεία, Βασιλεῖς, 96, 110, 373-374, Ζ. καὶ 110. Βασιλεὺς τῶν αἰώνων, 90.
Βδέλλω, Ζ. Βδέλυγμα.
Βδέλυγμα, Βδελυκτὸς, Βδελυρὸς, Βδελύσσομαι, Βδέλλω, 352-353.
Βέβηλος, 83, 154, 291. — κενοφωνία, 231, 252, 263.
Βιβλία (τὰ), 188.
Βίβλος Μωσέως, 188.
Βίος. Ἢ περὶ τὸν βίον τέχνη, 151.
Βλάσφημος, 88, 94-95, 288.
Βλασφημία, 94-95, 205.

www.libtool.com.cn

Βλασφημῶ, 94, 199, 360, 375.
Βόνζοι, οἱ ἐν Ἰαπονίᾳ, 316.
Βουθυτεῖν, 157.
Βραχμᾶνες ἢ Γυμνοσοφισταί, οἱ ἐν Ἰνδίᾳ, 316.
Βρεφοτροφεῖα, 175.
Βρίφους (ἀπὸ), 151.
Βρωμάτων (ἀπέχεσθαι), 140, Ζ. καὶ 149.
Βυθίζω, 216.

Γ.

Γάγγραινα, 264.
Γάλα, Ζ. Λογικόν.
Γαλάσται, Γάλλοι, Γαλατία, Γαλλογραικία, 320-321.
Γαλιλαῖοι, 344.
Γάμος, 138-140. — δεσμὸς νεότητος ἀσφαλέστατος, 183. Γαμεῖν, 138.
Γάρ, 257, 260.
Γαστήρ, Ζ. Γάστρις.
Γάστρις, Γαστριμαργία, Γαστέρις οἶον, Γαστέρες ἀργαί, 347.
Γαυριάω, Γαυρόομαι, 179. Γαυρίαμα, 179.
Γαῦρος, 179.
Γενεαλογίαι ἀπέραντοι, 77, 384.
Γενέθλια (τὰ), 221.
Γεροντοκομεῖα, 175.
Γεώργιον (τὸ), 189.
Γιγνώσκω. Ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, 267.
Γνήσιον, 73.
Γνῶσις ψευδώνυμος, 231-232.
Γνωστικοί, Αἱρετικοί, 232.
Γόης, Γοητεύω, Γοητεία, 306-307.
Γονεύς. Γενεῦσιν ἀπειθεῖς, 289-290.
Γράμματα, 309. Ζ. καὶ Ἱερά.
Γραμματεῖς, 81, 309.
Γραῦς καμινώ, 154.
Γραφὴ ἢ Γραφαί, 187, 309-310.
Γραώδεις μῦθοι, 154.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, ἐπίσκοπος Βλαισῶν, 393-394.
Γυμνάζεσθαι, 155. Γεγυμνασμένος πλεονεξίαις, 155. Γυμνασία, 155-157.
Γυμνοσοφισταί, Ζ. Βραχμᾶνες.
Γυναῖκας πῶς δεῖ προσφέρεσθαι πρὸς τοὺς ἄνδρας, 105, 359. Γυναῖκες Δεικόνων, 128-129. — Ἐπισκόπων, 114-115.
Γυναικὸς (μιᾶς) ἀνδρα, 114, 129, 335. Ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, 172. Γυναικάρια, 297, 344.

Δ.

Δαίμονες ἢ Δαιμόνια, 136. Διδασκαλίαι δαιμονίων, 136.
Δάκρυα, 235.
Δαλματία, 321.
ΔΑΜΑΣΟΣ, Πάπας, 118.
Δὲ, ἀντὶ τοῦ Γάρ, 121.
Δέησις, 95.
Δεικνύω, 222, 324. Ἐνδεικνύω, 324.

www.libtool.com.cn

Δειλία, Ζ. Πνεῦμα.
Δεισιδαιμονία, πάθος γυναικῶν οἰκειότερον, 298.
ΔΕΚΙΟΣ, 325.
Δεσμά. Μέχρι δεσμῶν, 258.
Δεσπότης, 150, 199. Δεσποτῶν πρὸς δούλους καθήκοντα, 363.
Δέω. Δέδεται (οὐ) ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, 258.
Δεδίσθαι δεινοῖς, 299.
ΔΗΜΑΣ, 320.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ἀργυροκόπος, 75.
Δημογέροντες, 121.
Διά, πρόθ. πλεονάζουσα, 259.
Διαβεβαιοῦμαι, 81-82, 381.
Διάβολος, 129, 292, 357.
Διάθεσις, Ζ. Ἕξις.
Διαθήκη καινὴ ἡ νέα. — παλαιά, 188.
Διάκονος, 88, 126.—καλὸς, 151, Διάκονοι καινῆς διαθήκης, — δικαιοσύνης, — Χριστοῦ, 114. Διάκονοι, 354-355. Διακόνισσαι, 128, 354-355. Διακονῶ, 251. Διακονία, 88, 126, 251, 317. Διακόνιον (τὸ), 251.
Διακρίσεις πνευμάτων, 135.
Διαλογισμὸς, 103.
Διαλοιδόρησις, 207.
Διαμαρτύρομαι, 192, 221, 261, 311.
Διαπάλη, 207.
Διαπαρατριβαὶ, ἡ Παραδιατριβαὶ, 207.
Διαῤῥήγνυμι. Διέῤῥαπται, 387.
Διατροφαὶ, 213.
Διδακτικὸς, 116, 275.
Διδάσκαλος, 101, 163-164. Διδασκαλία, 103. — καλὴ, 153. Ζ. καὶ Ὑγιαίνουσα. Διδασκαλίαι, Ζ. Δαίμονες. Διδασκαλία ἡ κατ' εὐσέβειαν, 202.
Διδάσκεσθαι μετεωρολέσχας, — σκυτεὺς, — τέκτων, — χαλκεὺς, 181.
Διδαχὴ, 342.
Δίδωμι. Δοθεῖσα, 244. — εὑρεῖν ἔλεος, 250. Δώῃ σοι, 257.
Διεφθαρμένοι, ἡ Κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, 207, 301.
Διιπετὲς, 76.
Δίκαιος, 99, 340. Δικαιοσύνη, 99, 108, 239, 272. — καὶ Ἀλήθεια, 99. — περιέχει ὅλας τὰς ἀρετὰς, 270, 272, 311, 319, — ἡ ἐν δικαιοσύνῃ παιδεία, 273, 310. Δικαιοσύνης σέφανος, 319. — καρπὸς, Δικαιοσύνης, Ζ. Καρπός.
Δικαιοῦμαι, 133, 381.
Δίλογος, Διχόμυθος, 127.
Διπλῆ, 186.
Διχόμυθος, Ζ. Δίλογος.
Διώκω, 219, 272. Διωγμοὶ κατὰ Αἱρετικῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν ἐκκλησίαν, 206.— πότε καὶ μέχρι πόσου συγχωροῦνται, 210.
Δοκιμάζω, Δοκιμασία, 128. Δόκιμος, 128, 262.
Δόκιμον, 128, 301.

Δόξα, 86, 90. Εὐαγγέλιον τῆς δόξης, 86. Ἐν δόξῃ, 134.
Δουλεύω, 376.
Δουλόω. Οἴνῳ δεδουλωμένος, 357. Δοῦλος, 376.—οἴνου, γαστρὸς, δικαιοσύνης, κ. τ. λ. 357-358, Ζ. καὶ Κύριος. Δοῦλοι, 197, 200, 362. Δουλεία, Ζ. Πνεῦμα.
Δοῦναι ἀγάπην, 240.
Δρόμος, 318.
Δύναμις, 296. — Θεοῦ, 243. Δυνάμεως πνεῦμα, 238. Δυνάμεις, Ζ. Τέχναι.
Δυνατὸς, Δυνάστης, 222.

Ε.

Ἐβιωνῖται, αἱρετικοὶ, 258.
Ἑβραίους (τὸ καθ') Εὐαγγέλιον, 258.
Ἐγκαλῶ, 128.
Ἐγκαταλείπω, 320.
Ἐγκρατὴς, 341. Ἐγκράτεια, 138, 341.
Ἐγκρατῖται, αἱρετικοὶ, 138-140, 341.
Ἑδραίωμα, Ζ. Στύλος.
Ἔθνη. Διδάσκαλος ἐθνῶν, 101.
Ἦθος (ἀπὸ τὸ) γεννᾶται ἡ ἀρετὴ, 152.
Εἰδέναι, 187.
Εἰμὶ, 339.
Εἶμι, 162.
Εἴπως, Μήπως, Μήποτε, 277.
Εἰρήνη, 73.
Εἰς, πρόθ. Ζ. Ἐν.
Εἷς, Μία, Ἕν, 385-386.
Ἔκδηλος, 304.
Ἐκκαθαίρω, 270.
Ἐκκλίνω, 210, 264.
Ἐκλεκτοὶ, 101, 259-260, 331.
Ἐκλογὴ ἐπισκόπων. Ζ. Ἐπίσκοπος.
Ἐκριζόω, Ἐξέριζται, 386-387.
Ἐκτρέπομαι, Ἐξετράπησαν, 81, 184, 231, 316.
Ἐκχέειν πνεῦμα, 381.
Ἔλαττον (μὴ), 172.
Ἐλέγχω, 190-191, 312, 342, 371, Ἔλεγχος, 310.
Ἐλεημοσύναι ἀνόπτοι, 180.
Ἔλεος (ὁ καὶ τὸ), 73, 250.
ΕΛΙΣΑΙΕ, 219.
Ἐλπὶς ζωῆς αἰωνίου, 381. Ἐλπίδες ἀγαθαὶ τῶν ἀγαθῶν, 158. Ἐλπίδα προσδεχόμενοι, 367.
ΕΛΥΜΑΣ ὁ μάγας, 301.
Ἐμπήγω, 218.
Ἐμπίπτω εἰς ὀνειδισμὸν, 105.—εἰς παγίδα, 215.
Ἐμπλέκομαι, 253. Ἐμπλοκὴ τριχῶν, 104.
Ἐν, πρόθ. 88.—ἀντὶ τῆς Εἰς 134. Ἐν Χριστῷ, 101. Ἐν πᾶσιν, 166.
Ἑν, Ζ. Εἷς.
Ἐνάγω, 128.
Ἐνδείκνυμαι. Ἐνδείξηται, 89. Ἐνεδείξατο, 324. Ζ. Δεικνύω.
Ἐνδελίχειαι, ἡ Ἐντελίχειαι, 207.
Ἐνδυναμόω, 87-88. Ἐνδυναμοῦμαι, 251.
Ἐνδύω, 296-297.
Ἐντευξίδιον, Ἔντευξις, 96, 150.

www.libtool.com.cn
Ἐντολὴ, 221. Ἐντολαὶ ἀνθρώπων, 351
Ἐντρέφομαι, 151-152.
Ἐνωτικὸν, Πρ. μ΄.
Ἐξαγόρευσις. Ζ. Μετάνοια.
Ἐξαρτίζω. Ἐξηρτισμένος πρὸς πᾶν ἔργον κ. τ. λ., 311.
Ἐξέλκεσθαι ὑπὸ ἐπιθυμίας, 299.
Ἔξις τί διαφέρει Διαθέσεως, 277.
Ἐξομολόγησις, Ζ. Μετάνοια.
Ἐξουσία, 373.
Ἔξωθεν (οἱ). Ζ. Μαρτυρία.
Ἐπαγγέλλεσθαι θεοσέβειαν, 104. — γνῶσιν, 232.
Ἐπαγγελία, 157, 234.
Ἐπαγγέλλομαι τὸ ὑπόσχομαι, 332.
Ἐπαισχύνομαι, 242, 249.
Ἐπακολουθῶ, 178, 196.
ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑΣ, 226.
Ἐπαρκῶ, 177. Ἐπάρκειος, 185.
Ἐπέχω, 167.
Ἐπὶ, πρόθ. 178, 235.
Ἐπιγιγνώσκω, 147-148. Ἐπίγνωσις, 99, 148. — ἀληθείας, 148, 281, 300.
Ἐπιδιορθῶ, 334.
Ἐπιεικὴς, Ἐπιείκεια, 119, 376.
Ἐπιθαυμάζω, 168.
Ἐπίθεσις χειρῶν, 164-165, 193, 237.
Ἐπίθετοι, Ζ. Ἐπιθυμίαι.
Ἐπιθυμίαι ἀνόητοι, 216. — ποικίλαι, 299, 377. — ἐπίθετοι, 223. Ζ. καὶ, 282. — κοσμικαὶ, 365. — νεωτερικαὶ, 271, 366. — καὶ ἡδοναὶ 377.
Ἐπιθυμῶ, 111.
Ἐπικαλοῦμαι, 273.
ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ, 255, 285.
Ἐπιλαμβάνομαι, 220, 230.
Ἐπιμέλεια, Ἐπιμελητὴς, 123. Ζ. καὶ Ἀρχὴ. Ἐπιμελοῦμαι, 121.
ΕΠΙΜΕΝΙΔΗΣ, 346.
Ἐπιμένω, 167.
Ἐπιμορφάζω, 296.
Ἐπίορκοι, 85.
Ἐπιπλήττω, 167.
Ἐπιποθῶ, Ζ. Ποθῶ.
Ἐπισκοπεῖον, 116.
Ἐπισκοπὴ, 111, 113.
Ἐπισκοπιανοὺς ἢ Πρεσβυτεριανοὺς τίνας ὀνομάζουν οἱ Ἄγγλοι, 336.
Ἐπίσκοποι, 111, 113-114, 126, 186, 274-276, 335-336. — ἀπὸ τίνας ἐκλέγοντο, 314. — πῶς πρέπει νὰ διδάσκωσι, 372. — νὰ διάγωσι, 383.
Ἐπισάτης, 312.
Ἐπίσθι, Ζ. Ἔφισμαι.
Ἐπίσταμαι, Ζ. Τέχναι.
Ἐπισωμίζω, 344.
Ἐπισωρεύω, 313.
Ἐπιταγὴ, 73, 333, 371.
Ἐπιτιθέναι χεῖρας, 193.
Ἐπιτιμῶ, Ἐπιτίμιον, 313.
Ἐπιτροχασμὸς ἢ Συναθροισμὸς, σχῆμα ῥητορικὸν, 286. Ἐπιτροχάδην ἀγορεύειν, 154.
Ἐπιφαίνομαι, 364. Ἐπιφάνεια (ἡ), 221, 244, 311, 319, 367.

www.libtool.com.cn

Ἐπιφάνεια. Ζ. Ἐπιφαίνομαι.
Ἐπιφάνια (τὰ). Ζ. Θεοφάνια.
ΕΡΑΣΤΟΣ, 329, 336.
Ἔργα, 189. — καλὰ, 178, 196. Ζ. καὶ Ἀγαθά. Κατὰ τὰ ἔργα, 244. Ἔργον καλὸν, 113. — ἀγαθὸν, 178. — εὐαγγελιστοῦ, 316.
Ἐργάτης, 189, 262.
Ἐργατίνης, 189.
Ἔρις, 205, 384-385.
ΕΡΜΑΣ, 388.
Ἔρπω, 379.
Ἔρχομαι, 162. — εἰς ἑαυτὸν, εἰς τὸν νοῦν ἢ εἰς τὰ λογικά μου, 281.
Ἔρως σώφρων, δώρημα θεοῦ, 183.
Ἐσσηνοὶ, 140-141.
Ἔσχαται ἡμέραι, 284.
Ἑτεροδιδασκαλεῖν, 75, 201, 258.
Ἑτερόδοξοι, Ζ. Αἱρετικοί.
Ἕτερος, 75.
Ἕτοιμος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, 375.
Εὖ πράττειν, 73. Ζ. καὶ Χαίρειν.
Εὐαγγελίζομαι, 87. Εὐαγγέλιον τῆς δόξης, 86. Κατὰ τὸ — μου, 257. — καθ' Ἑβραίους, 258. — Εὐαγγέλια ψευδῆ, 258. Ἔργον εὐαγγελιστοῦ, 316.
Εὐάρεστος, 362.
ΕΥΒΟΥΛΟΣ, 330.
Εὐγένεια, Εὐγενεῖς, 77-78, 97, 187, 395.
Εὐγλωττία χρήσιμος εἰς τὸν διδάσκοντα, 275.
Εὐδοκία, 234.
Εὐεργεσία, Ἔργον ἀγαθὸν, 178. — ἀντὶ τοῦ Εὐεργεία, 201.
Εὐκαίρως, ἀκαίρως, 116, 312.
ΕΥΛΟΓΙΟΣ, 324-325.
Εὐμετάδοτος, 229.
ΕΥΝΙΚΗ, 256.
Εὑρεῖν ἔλεος, Ζ. Δίδωμι.
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, 214.
Εὐσεβεῖν, 169. Εὐσέβεια, 98, 155, 157-158, 209, 396. Ἡ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλία, 202. — ἀλήθεια, 332. Εὐσεβῶς. Ζ. Σωφρόνως.
Εὐχαριστία, 96, 147.
Εὔχρηστος, 322.
Ἔφεσος, 74, 249. Ἐφέσια γράμματα, 76.
Ἐφίεσθαι, Ἐπιζητεῖ, 116, 167, 311-312. Ἐφίεται, 318.
Ἕως, ἢ Ἠώς, 130.
Ἕως, 182.

Ζ.

Ζαμερίτης, 86.
Ζεῦγμα, σχῆμα λόγου, 142.
ΖΕΥΣ ξένιος, 173.
Ζῇ κύριος! 160.
Ζηλῶ, Ζηλωτὴς, Ζηλωταὶ Ἰουδαῖοι, 369-370. Ζῆλος γεννᾷ ποτὲ φθόνον, 379-380.
ΖΗΝΑΣ, 388.
Ζητήσεις, 78. — μωραὶ καὶ ἀπαίδευτοι, 204-205, 273, 384.

www.tiotool.com.cn

Ζωγρῶ, 282-283.
Ζωὴ (ἡ ὄντως). — αἰώνιος, 220, 230, 332. — καὶ ἀφθαρσία, 246.
Ζῶν θεὸς, 131, 160. Ζῶσα τέθνηκε, 170.
Ζωογονῶ, 221
Ζωοποιῶ, 221.

Η.

Ἡγησάρετος, 382.
Ἡγούμενος, 123.
Ἡδονὴ, 294-296, 377.
Ἡμέρα ἐκείνη, 247. Ἡμέρας, Ζ. Νυκτός.
Ἡσῦς, 130.
Ἧπιος, 120, 274.
Ἡσυχία (ἐν), 104.

Θ.

Θᾶσσον, 130.
Θυμάζω, Ζ. Ἐπιθυμάζω.
Θέλημα, ἡ Θέλησις, 233-234, 282-284.
Θέμα, Θεματίζω, 229-230. Θεματικὸς, Ζ. Ἀγῶνες.
Θεμέλιος, 229, 267.
Θεοδώρητος, 137.
Θεόπνευστος, 310.
Θεὸς ζῶν, 131, 160. Ζ. καὶ Ἄνθρωπος.
Θεοσέβεια, 104.
Θεσσαλονίκη, πόλ. 320.
Θεοσυγεῖς, 288-289.
Θεοφάνια, ἡ Ἐπιφάνια, (τὰ), 221.
Θεοφύλακτος, 77.
Θεραπευταὶ, γένος Μοναχῶν Ἰουδαίων, 127.
Θηρία κακὰ, 347, Θηρία ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἀδικία, 398.
Θλίβω, 177. Θλῖψις, 178.
Θλιβόμενοι (τίνες οἱ), 177-178.
Θρησκεία μάταιος, 385.

Ι.

Ἰαμβρῆς ἢ Μαμβρῆς, 300.
Ἰαννῆς, 300.
Ἴδιος. Καιροῖς ἰδίοις, 101, 332. Οἱ ἴδιοι ἢ οἰκεῖοι, 171.
Ἱερέων τινῶν διαγωγὴ, 236-237.
Ἱερὰ γράμματα, 309. Ἱερὰ ἐξέτασις, 349. Ἱεροὶ, 357.
Ἱεροκήρυκος καθήκοντα, 361.
Ἱεροπρεπὲς, Ζ. Κατάστημα.
Ἰησοῦται, 140, 210-211, 315, 349-350.
Ἱκανὸς διδάξαι, 252.
Ἰκόνιον, πόλ. 305.
Ἰλάριος, ἐπίσκοπος Ἀρελάτης, 393.
Ἱλαρὸς δότης, Ἱλαρότης, 229.
Ἵνα, 259.
Ἰουδαϊκοὶ μῦθοι, 315-316, 350.
Ἰουλιανὸς, 174.
Ἰσοκράτης, 122.
Ἰσότης χαρακτὴρ, χριστιανισμοῦ, 148-151, 295. Ἰσότης φιλότες, 380.
Ἴσαμαι. Ὁ Θεμέλιος ἔσκεν, 267.
Ἴσορες θεοὶ! 160.
Ἴσω Ζεὺς, 192.

Ἰσχύειν ἐκ τῆς ἀσθενείας, 252.
Ἴττω Ζεύς, 160.

Κ.

Καθαρὰ (πάντα) τοῖς καθαροῖς, 140, 351.
Καθαρά, Ζ. Καρδία, καὶ Συνείδησις. Καθαρίζω, 368.
Καὶ, σύνδ. 342, 384.
Καινὴ, Ζ. Διαθήκη.
Καιροὶ, Ζ. Ὑγιεροὶ, — χαλεποὶ, 284. — ἴδιοι, 101, 332.
Καιρός. Ζ. Ἀνάψυξις.
Κακία, 378.
Κακοπαθῶ, 252, 316.
Κακὸς, 378. Κακοὶ δαίμονες, 137. Ζ. καὶ Μοχθηρός.
Κακουργία, 378.
Καλὰ ἔργα, Ζ. Ἔργα. Καλὴ, Ζ. Ὑγιαίνουσα. — διδασκαλία, 153.
Καλδενιςῶν σχίσμα, 206. — σφαγὴ, 206.
ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ, 346.
Καλοδιδάσκαλος, 358.
Καλὸς διάκονος, 151.
Καλοὺς ποιεῖ ἡ δικαιοσύνη, 398.
Καλῶ, 243.
Κανὼν, 136.
Καρδία καθαρὰ 79, 272, 273.
Καρποὶ δικαιοσύνης οἱ καρποὶ τοῦ λογικοῦ ζώου, 389-390.
ΚΑΡΠΟΣ, 323.
Κατάκριμα, 129.
Κατάλαλος, 289.
Καταλέγομαι. Ζ. Κατάλογος.
Κατάλογος. Οἱ ἐκ καταλόγου, ἡ Ἐν καταλόγῳ, Καταλέγω, 254, Καταλεγίσθω, 172.
Καταργῶ, 244-245.
Καταρτίζω, 276.
Κατάςημα, 356. — ἱεροπρεπὲς, 355-357. Καταστηματικὸς, 356.
Καταςολὴ, 103.
Καταςρηνιῶ, 179.
Καταςροφὴ, 261.
Καταφθείρω, Κατεφθαρμένοι, 301. Ζ. καὶ Διεφθαρμένοι.
Καταφρονῶ, 160.
Καυςὴρ ἡ Καυτὴρ, Καυτήριον, 137. Κεκαυτηριασμένοι τὴν συνείδησιν, 137-138.
ΚΕΒΗΣ ὁ Θηβαῖος, 299.
Κειμήλιον, 229.
Κενοφωνία, 81, 231, 252, 263.
Κέρδος, Ζ. Αἰσχρόν.
Κηδόω, Κηδὸς, 188-189.
Κηροχυτεῖν, 152.
Κήρυξ, 101, 246. Κηρύσσω, 311.
ΚΙΚΕΡΩΝ, 213 (δὶς), 286.
Κίναιδος, 85.
ΚΛΑΥΔΙΑ, 330.
ΚΛΑΥΔΙΟΣ, 330.
Κλείειν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Κλεὶς. Ἄρατε τὴν κλεῖδα, 208.
ΚΛΕΙΝΙΑΣ ὁ Πυθαγορικὸς, 378.
ΚΛΗΜΗΣ, 330. — ὁ Ἀλεξανδρεὺς 204, 212.
Κλῆσις ἁγία, 243.

www.libpol.com.cn

Κνήθω, 275, 314. Κνῆις ἡ Τυρόκνηις, 314.
Κοινωνία, 147, 228-229. Κοινωνικὸς, 229.
Κόμματος (τοῦ πονηροῦ), 202.
Κοπιῶ, 159, 187, 256.
Κόρινθος, πόλ. 329.
ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ, 178.
Κοσμικὸς, Ζ. Ἐπιθυμίαι.
Κόσμιος, 103, 115-116. Κόσμος, 103, 366.
Κράτος, 222.
ΚΡΗΤΙΚΗΣ, 320, 330.
Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, Κρητίζειν πρὸς Κρῆτας, Κρητισμὸς, Κρητῶν ἤθη, 340, 346-347.
Κρήτη, νῆσ. 333.
Κρῖμα, 124-125.
Κτίσμα, 149.
Κύριος παρὰ κυρίου, 250. Δοῦλος κυρίου, 274. Ζ. καὶ Δεσπότης.
Κωλύοντες (οἱ) τὸν γάμον αἱρετικοὶ 138.

Λ.

Λαθροδιδασκαλῶ, 201.
Λαιμαργία, 347.
Λάλος, 371.
Λαλῶ, 370-371.
Λατρεία Θεοῦ, 341.
Λέγω, 265, 370-371.
Λείβω, 317.
Λέων, Ζ. Στόμα.
ΛΙΝΟΣ, 330.
Λογίζομαι. Λογισθείη, 327.
Λογικὸν ἄδολον γάλα, 362.
Λόγιος, 371.
Λόγος, 88-89, 259, 332-333, — ὑγιὴς, 361-362. Ζ. Πιστὸς, καὶ Δέω. Λόγοι, Ζ. Ὠθισμοί.
Λογομαχῶ, 261. Λογομαχία, 203-205, 261.
Λοιδὴ, Ζ. Σπονδή.
Λουθηρανῶν σχίσμα, 206. — σφαγὴ, 206-207.
ΛΟΥΚΑΣ, ἰατρός. — Ζωγράφος; 321.
Λουτρὸν παλιγγενεσίας, 380-381. Λουτροῦ ἡ νίψεως ποδῶν ἔθος ἀρχαῖον, 175-176. — νέον, 176-177. Λουτρὰ Θεῶν Ἑλληνικὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ, 177.
ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ, 296.
Λυκοφιλία, 380.
Λύπη. Ζ. Μακροθυμία.
Λύστρα (ἡ), καὶ Λύστρα (τὰ), πόλ. 305.
ΛΩΪΣ, 236.

Μ.

Μά! 160.
Μάγοι, 306. — τῆς Περσίας, 316.
Μακάριος, 86, 222. Μακαρίτης, 86.
Μακαρία, 86.
Μακεδονία, 75.
Μακροθυμία, 304.—πέψις λύπης, 305, 397.
Μαλακὸς, 85.
ΜΑΜΒΡΗΣ, Ζ. Ἰαμβρῆς.
Μάμμη, Μαμμία, 236.

www.libtool.com.cn

ΜΑΝΗΣ, 315.
Μανθάνω, τὸ διδάσκομαι, 168, 299, 308. Μανθάνω, Ζ. καὶ Ἀργαί.
Μανιχαῖοι, 140, 315.
Μαρκιωνῖται, 156.
ΜΑΡΚΟΣ, 322.
ΜΑΡΚΟΣ Αὐρήλιος, 381.
Μάρτυς, 133. Μάρτυρ ἡ —, 100, 190. Μαρτύριον, 100-101, Μαρτυρία, 348. — ἡ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, 125, 393-394.
Ματαιολόγος, 343, 385. Ματαιολογία, 81. Μάταιος, 385.
Μάχαι θρησκευτικαὶ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν δεινά, 274, 385.
Μέγα μυςήριον, 133. Μέγας θεὸς, 367. Μεγάλη, Ζ. Οἰκία.
Μεγαλοφροσύνη τί διαφέρει τῆς Ὑψηλοφροσύνης, 223.
Μελετῶ, 166.
Μέλλον (εἰς τὸ), 230.
Μεμβράναι, 322-323.
Μεμονωμένη, Ζ. Μονόω.
ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ὁ μάγος, 266. — ὁ ποιητὴς, 396.
Μένειν ἐν πίςει, 107-108.
Μεσίτης, 99-100.
Μετάγνωσις, 278.
Μετάδοσις ἡ Κοινωνία, 147, 228.
Μετάληψις, 147, 228.
Μετάνοια πῶς ἐγίνετο εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, 278-281.
Μετανοίας (οἶκοι), εὕρημα τῶν νεωτέρων, 242.
Μετριοπάθεια, 220, 358.
Μὴ, Ζ. Παιδεύομαι.
Μηδέποτε, 299-300.
Μή ποτε, Ζ. Εἴ πως.
Μή πως, Ζ. Εἴ πως.
Μητραλοίας, 83-84. Ζ. καὶ Πατραλοίας.
Μητροπολίτης, 150.
Μητροσώπτης, 83.
Μία, Ζ. Εἷς.
Μιαίνω. Μιαίνεται ἡ συνείδησις, 351.
ΜΙΔΑΣ, 226.
Μίλητος, πόλ. 329.
Μισεῖν ἀλλήλους, 380.
Μνεία, 235.
Μνήμη ἀγαθῶν πράξεων, 158.
Μολύνω, 351.
Μοναχικὸς βίος πότε ἤρχισε, 139.
Μόνος σοφὸς θεὸς, 90.
Μονόω. Μεμονωμένη, 169.
ΜΟΝΤΑΝΟΣ, 156, 299.
Μόρφωνες, 352.
Μόρφωσις εὐσεβείας, 296.
Μοχθηρὸς, ἄθλιος, 158, 230, 379. — διὰ τί ὁ κακὸς, 158, 230, 306, 378-379.
Μῦθοι, 75-76, 315.—Ἰουδαϊκοὶ, 350.
Μυςικὰ παραγγέλματα Ἰησουϊτῶν, 211.
Μυςήριον, 100, 127.
Μωραὶ ζητήσεις, Ζ. Ζητήσεις.
ΜΩΫΣΗΣ, Μωσέως νόμος, 84, 188, 289.

www.libtool.com.cn

N.

Ναυαγῶ, 92-93.
ΝΑΫΑΤΟΣ, 325.
Νέα, Z. Διαθήκη.
Νεανικὑματα, 271.
Νεανιαὶ ὀδύναι, 271.
Νεοκατήχητος, 124.
Νεοπλατωνικοὶ, 138. Νεοπλατωνισμὸς, 232.
Νεόφυτος, 124.
Νεοφώτιστος, 124.
ΝΕΡΩΝ, 293, 325-327.
Νεώτερος, 167, 271. Νεώτεραι χῆραι, 178-180.
Νεωτερικὸς, Z. Ἐπιθυμίαι.
Νησεῖαι, 142-147, 157.
Νηφαλέος ἢ Νηφάλιος, 115, 129, 281, 316, 354. Νηφαλισμὸς, 316. Νήφω, 115, 281, 316.
Νικόπολις, πόλ. 388.
Νίπτω πόδας, 175-177.
Νομή. Νομὴν ἔξει, 264.
Νόμος, 82-83, 364. Z. καὶ Μωϋσῆς. Νομικοὶ, Νομοδιδάσκαλοι, 81. Νομικαὶ μάχαι, 385. Νομίμως, 82. — ἀθλεῖν, 255.
Νοσφίζομαι, 363-364.
Νοσῶ, Νόσος, 203. Νοσοκομεῖα, 175.
Νοῦς Χριστοῦ, 208.
Νοῶ, 257.
Νυκτὸς καὶ ἡμέρας, 169.

Ξ.

Ξένα δαιμόνια, 136.
Ξένιος, Z. Ζεύς.
Ξενοδοχεῖα, 175, 395.
Ξένος, 173-174.—αἰδοῖος, 173.
Ξενοδοχῶ, 173.
Ξενοδοχεῖα, 175.
Ξηροφαγία, 144.

O.

Οἰκεῖοι, Z. Ἴδιοι.
Οἰκία, Z. Οἶκος.
Οἰκοδέσποινα, Οἰκοδεσποτεῖν, 182.
Οἰκοδομὴ, Οἰκοδομία, 79, 261.
Οἰκονόμος, 182, 329, 336-338.
Οἶκος θεοῦ ζῶντος, 267. Οἰκία μεγάλη, 269.
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ, 76.
Οἰκουρὸς, 182. Οἰκουρὸς ἀγαθὴ, 360.
Οἰκτείρημα, Οἰκτιρμὸς, 74.
Οἰνοποσία, 298. Οἶνος, 357.
Ὄλεθρος καὶ ἀπώλεια, 216.
Ὁμιλητικὸς, 229.
Ὁμολογῶ, 133, 352. Ὁμολογητὴς, ἢ Ὁμολόγος, 133.
Ὁμολογουμένως, Ὁμολόγως, 132.
Ὀνειδιζόμενα, 159.
Ὀνειδισμὸν (εἰς) ἐμπεσεῖν, 125.
ΟΝΗΣΙΦΟΡΟΣ, 248, 329.
Ὄντως, Z. Ζωὴ. Αἱ — χῆραι, Z. Χῆραι.
Ὀξύθυμος, 305.
Ὅρασις, Z. Ῥήματα.
Ὀργὴ, 102, 220, 338-339.
Ὀργίλος, 308, 338. Ὀργίλότης, 339.

www.libtool.com.cn

Ὀργίζομαι, 339.
Ὀργῶ, 102.
Ὀρέγομαι, 111-112, 217. Ὄρεγμα, 217. Ὄρεξις, 111.
Ὀρθοτομῶ, 262.
Ὀρφανοτροφεῖα, 175.
Ὅσιος, 340-341. Ὅσιαι καρδίαι. — χεῖρες, 102.
Οὐσία, 369.
Ὄχλος, 366-367.

Π.

Παγὶς (πειρασμὸς καὶ), 215, 281, — τοῦ διαβόλου, 125, 282.
Πάθη ψυχῆς, 157.
Παθήματα, 305.
Παιδεία ἡ ἐν δικαιοσύνῃ, 310. Ποίαν εἶναι χρὴ τὴν παιδειαν, 152, καὶ Πρ. σελ. μς'-μή. Παιδεία τί σημαίνει, Πρ. σελ. μς'.
Παιδεύω, 276, 364.—μὲ ἀκαρέμφατον, 94. Παιδεύειν ἐν πραότητι, Ζ. Πραότης.
Παιδεύομαι μὴ βλασφημεῖν, 94.
Παιδομαθία, 151. Παιδομαθὴς, 86.
Παλαιὰ, Ζ. Διαθήκη.
Παλιγγενεσία, 381.
Παλιλλογία ἀρχαϊκὴ, 101.
ΠΑΛΛΑΔΙΟΣ, 301.
Πανδοχεῖα, 174.
Πανοσιώτατος, 291, 341.
Πάντα, ἀντὶ τοῦ Πολλὰ, 326.
Πάππας, ἡ Παππίας, 236.
Παραβαίνοντες, 106. Ἐν παρβάσει γέγονε, 106.
Παραγγελία, 79. Παραγγέλλω, 221.
Παραδιατριβαὶ, Ζ. Διαπαρατριβαί.
Παραδίδωμι τῷ Σατανᾷ, 93.
Παραθήκη, καὶ Παρακαταθήκη, 231, 246, 248, 252.
Παραιτοῦμαι, 154, 178, 210, 263, 274, 324-325, 386.
Παρακαλῶ, 342, 360, 371.
Παρακαταθήκη, Ζ. Παραθήκη.
Παράκλησις, 163, 342.
Παρακολουθῶ, 153, 304.
Παράσημα, 272.
Παρατίθημι, 252.
Παρίσαμαι, Παρίστη, 326.
Παροιμίαι, 348.
Παροινία, 117. Πάροινος, 116, 340.
Παρρησία, 130.
Πᾶς, Πᾶσα, Πᾶν, 326. Ἐν πᾶσιν, 166.
Πατραλοίας, 83-84. Νόμει κατὰ πατραλοιῶν καὶ μητραλοιῶν, 289-290, 392-393.
Πατροτύπτης, 83.
Παυλικιανοὶ, Ζ. Αἱρετικοί.
Πειθαρχία, Πειθαρχικὸς, Πειθαρχῶ, 374-375.
Πειρασμὸς, Ζ. Παγὶς. Ὁ Πειράζων, 216. Πειράζεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, 282.
Πείρω, 218.
Πεπωρωμένη, 138.

www.libtool.com.cn
Περγαμηνὸς χάρτης, 323.
Περιάγω, 308.
Περιβολὴ, Περιβόλαιον, 103.
Περιεργία, 181, 298.
Περίεργος, 181.
Περιέρχομαι, 308. Περιέρχεσθαι τὰς οἰκίας, 181.
Περιίσαμαι, 210, 263, 385.
Περιούσιος, 101, 330. — λαὸς, 78, 260, 330, 368. Περιουσία, Περιουσιασμὸς, 369.
Περιπείρω, 218.
Περιποιοῦμαι, 130. Περιποίησις, 369.
Περιτομὴς (οἱ ἐκ), 343-344.
Περιφέρομαι, 308.
Περιφεύγω, 263.
Περιφρονῶ, 161, 372.
Πέψις λύπης, Z. Μακροθυμία.
Πιστὰ τέκνα, 335. Πιστοὶ (γυναῖκες) ἐν πᾶσι, 129.
Πιστεύομαι, 86-87, 333. Πιστὸς, 129, 252. Πίστις, 73, 92, 134, 161-162, 171, 180, 219, 273, 304, 331, 350, 354, — ἡ συγκατάθεσις, καὶ Πίστις ἡ διδασκαλία, 93, 331, 350, 354. Πιστὸς, ἡ Πιστὴ, 147, 185. — ὁ λόγος, 88, 110-111, 159, 260. Πιστὸς λόγος, 342. Πιστοὶ, 147, 160, 199. Z. καὶ Πιστά.
Πιστοῦμαι, 308.
Πλανῶ, Πλανῶμαι, 307, 308, 376. Πλανήτης, 308. Πλάνος, 134, 308.
Πλασταὶ λόγοι, 209.
ΠΛΑΤΩΝ, 150, 224. Πλατωνικοὶ, 171.
Πλέγματα, Πλέκος, 104.
Πλεῖον (ἐπὶ), 264.
Πλεονασμοὶ ἑβραϊκοὶ, 250.
Πλεονεξία, 209. Πλεονεξίαι πλουσίων, 224.
Πλήκτης, 117, 340.
Πληροφορῶ, 317, 326.
ΠΑΙΝΙΟΣ ὁ νεώτερος, 240, 293.
Πλούσιοι (οἱ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι), 222-228.
Πλουτεῖν (τὸ ἀδόλως), 226 Πλοῦτος, 224-225. Ἀδηλότης πλούτου, 227. Πλούτου ἐπιθυμία, 215.
Πλυντήρια, 177.
Πνεῦμα, 133-135, 162, 237. — δειλίας, 237. — δουλείας, πραότητος, 238 (Z. καὶ Πλάνος) — ἀγάπης, 238. — δυνάμεως, 238. Πνεύματος ἔκχυσις, Z. Ἐκχέειν. Πνεῦμα ἡ ψυχὴ, 330.
Πνευματικὰ (τὰ), 164.
Ποδονίπται, αἱρετικοὶ, 396. Z. καὶ Νίπτω.
Ποθῶ, Ἐπιποθῶ, 235.
Ποικίλαι ἡδοναὶ, 377.
Ποιμὴν, 123.
Πολῖται, Z. Ἀγριοι.
Πόλεις ἀπὸ τῶν οἴκων συνίστανται, 122.
Πολιτείας ἀρχὴ, 152.
Πολεμῶ, 319.
Πολυτελὴς, 104.

www.libtool.com.cn

Πονηρὸς, ἀντὶ τοῦ Ἄδικος, 205. — διά τί ὁ κακὸς, 230, 306.
Πονηρὸν ἔργον, 327.
Πορεύου εἰς εἰρήνην, 74.
Πορισμὸς ἡ εὐσέβεια, 209.
Πόρνος, 84-85.
Ποτέ, 376.
ΠΟΥΔΗΣ, 330.
Πραγματεῖαι βίου, 253.
Πρᾶος, Πραΰς, Πραότης, Πραΰτης, 220, 304-305. Ἐν πραότητι, παιδεύοντα, 276. Πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐνδείκνυσθαι, 376.
Πραϋπάθεια, 220.
Πράττειν (εὖ), 73.
Πρέθω καὶ Πρήθω, 202.
Πρεσβυτεριανοὶ, Ζ. Ἐπισκοπιανοί.
Πρεσβύτης, 167, 354. Πρεσβύτεροι, 113, 186, 334, 336. Πρεσβυτέρα, Πρεσβύτερος, 167-168. Πρεσβύτιδες, 354. Πρεσβυτέριον, 165.
ΠΡΙΣΚΑ, ἡ ΠΡΙΣΚΙΛΛΑ, 317, 328.
ΠΡΙΣΚΙΛΛΑ, Ζ. Πρίσκα.
ΠΡΙΣΚΟΣ, 328.
Πρίω, 202.
Προάγω, 92, 195-196. Προάγουσαι προφητεῖαι, 92.
Πρόγονοι, 169.
Προδόται, 293.
Προεχῶς, 382. — ἐκκλησίας, 121, 185. — οἴκου, — πόλεως, — τέχνης, 121, 123. Πρόχασις, 383.
Πρόθεσις, 244, 304.
Προΐσαμαι, 120-121, 129, 263, 381-383, 389.
Προκοπὴ, 166. Προκόπτω, 166, 264, 302, 307.
Προκρίματος (χωρὶς), 192.
Προορισμὸς, 244.
Προπέμπω, 388.
Προπετὴς, 293, 338. Προπέτεια, 293.
Πρὸς θεῶν! 192.
Προσδέχομαι, 367.
Προσέρχομαι, 202.
Προσευχὴ, 95.
Προσέχομαι, 202.
Πρόσκλαυσις, πρῶτος μετανοίας βαθμὸς, 279.
Πρόσκλισιν (κατὰ), 192.
Προσμέλομαι, 170.
Προσμένω, 74, 170.
Προστασις. Ζ. Προεστὼς.
Προσωπολημψία, 193.
Προφητεύω, 91. Προφητεία, 91, 164. Προφήτης, 91, 346. Ζ. καὶ Προάγω.
Πρωϊνὸν, 130.
Πτωχοτροφεῖα, 175, 240.
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ, 103, 122, 136. Πυθαγόρειοι, 171.
Πῶρος, Πωρόω, 138. Πεπωρωμένη συνείδησις, 138.

P.

ΡΕΑ, θεὰ, 177.
Ῥήματα ὁράσεως, 134.

www.libtool.com.cn

Ρίζα. Ζ. Φιλαργυρία.
Ρύομαι. Ἐρρύσθην, 327.
Ῥώμη, πόλ. 249, 285. Ῥωμαῖοι, 284.

Σ.

Σάββατα, καὶ Σάββατον, 386.
Σαδδουκαῖοι, 265.
Σατᾶν, Σατὰν, Σατανᾶς, 93, 137, 184.
Συνείδησις καθαρά, 127.
Σεμνὸς, 127, 354, 361, Σεμνότης, 98, 121, 361. Σεμνεῖον, 127.
Σεβηρεὺς, 323.
ΣΊΜΩΝ ὁ μάγος, 266, 299.
Σιληπορδῶ, 180.
Σκεπάσματα, 213-214.
Σκεῦος ὀργῆς, 270. Σκεύη εἰς τιμὴν ἢ εἰς ἀτιμίαν, 269-270.
Σκοπὸς, 190.
ΣΌΛΩΝ, 85, 171, 289.
Σοφίζω, 309.
Σοφὸς (μόνος) Θεὸς, 90.
Σπατάλη, Σπάταλος, Σπαταλῶ, 170.
Σπίνδομαι, 317-318.
Σπερματωδέστατον, 153.
Σπῖλος, 221.
Σπονδὴ, ἡ Λοιβὴ, 317.
Σπουδάζω, 319. Σπουδαιότερον. 250.
Στεφανίτης, Στεφανῖται, Ζ. Ἀγών.
Στέφανος, Ζ. Δικαιοσύνη.
Στόμα. Ἐκ στόματος λέοντος, 327.
Στοχάζομαι, Στόχος, Στοχαστὸς, 81.
Στρατεύομαι, Στρατεύω, 253.
Στρατιώτης (καλὸς), 252.
Στρατολογῶ, 254.
Στρηνιάζω, Στρηνιάω, Στρῆνος, 179.
Στροφὴ, Πρ. κϐ'.
Στυγητὸς, 380.
Στύλος καὶ ἑδραίωμα, 131.
Στυφελὸς, Στυφλὸς, 124.
Στωϊκοὶ φιλόσοφοι, 79, 119, 285, 381. Ζ. καὶ Ἀπάθεια
Συγκακοπαθῶ, 242.
Συγκρουσμοὶ, 207.
Συμπαραγίνομαι, 326.
ΣΥΜΠΑΊΚΙΟΣ, 374.
Συναθροισμὸς, Ζ. Ἐπιτροχασμός.
Συναποθνήσκω, 260.
Συνείδησις, ἀγαθὴ, — καθαρὰ, 79, 92, 127, 158. — μεμιασμένη, 351-352.
Συνέκδημος, Πρ. στιλ. μϑ'.
Σύνεσις, 257.
Συνήθεια, Ζ. Ἔθος.
Συνοικία, 269.
Σύνοδος ἡ ἐν Χαλκηδόνι, 345.
Σύσασις, τέταρτος μετανοίας βαθμὸς, 279.
Σφραγὶς, 267.
Σώζω, 243, 328.
ΣΩΚΡΆΤΗΣ, 136, 225-226, 261, 290-291, 380.
Σωματικὴ γυμναστία, 155-157.
Σωρεύω. Σεσωρευμένα ἁμαρτίαις γυναικάρια, 297.

www.libtool.com.cn

Σωφρονίζω, Σωφρονιστὴς, 340, 358. Σωφρονισαὶ δέκα ἐν Ἀθήναις, 241. Σωφρονισμὸς, 240-241. Σωφρονιστήριον, 242.
Σωφρονῶ, 361. Σώφρων, 115, 340, 354, 359.
Σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς, 367

Τ.

ΤΑΤΙΑΝΟΣ, 138.
Τάχιον, 130, 250.
Τέκνον, 1, 333. — ἀγαπητὸν, 235. — γνήσιον, 1. Τεκνογονία, 106. Τεκνοτροφῶ, 172-173, 182. Τέκνα πιστά, 335.
Τέλος, 79.
Τέμνειν ὀρθὴν αὖλακα, — ὀδὸν, 262.
Τεσσαρακοστὴ νηστεία, 145.
Τέχνη (ἡ περὶ τὸν βίον), 151. Τέχναι, Ἐπιστῆμαι, Δυνάμεις, Πρ. μζ'.
Τίθη, 236.
Τίθημι. Τίθεμαι, μέσ. Θέμενος εἰς διακρισίαν, 88. παθ. Ἐτέθην κήρυξ, 246.
Τιμὴ 186. — καὶ δόξα, 90. — καὶ κράτος, 222. Τιμῶ, 168.
ΤΙΜΟΘΕΟΣ, 92, 236.
Τίτλοι ἐναντίοι τοῦ χριστιανισμοῦ, 97, 272, 367, 395.
ΤΙΤΟΣ, 321, 331.
Τιτὸς, 321.
Τόπος, 102.
ΤΡΑΙΑΝΟΣ, Αὐτοκράτωρ, 240, 293.
ΤΡΟΦΙΜΟΣ, 329.
Τρωὰς, πόλ. 323.
Τύπης, 117.
Τυπικὴ τάξις, Πρ. μδ'.
Τυπογραφίας δύναμις, 398-399.
Τύπος, 90, 161, 361.
Τυρόκνησις, Ζ. Κνήθων.
Τυφλὸς, Τυφλόω, 124.
Τύφος, 124.
Τυφόω, Τυφωθεὶς 124. Τετύφωται, 202. Τετυφωμένοι, 294.
Τυχικὸς, 322, 388.

Υ.

Ὑγιαίνειν τῇ πίστει, 350, 354. Ὑγιαίνοντες λόγοι, 248. Ὑγιαίνουσα διδασκαλία 86, 153, 313, 342, 353. — πίστις, 86.
Ὑγιὴς λόγος, 361.
Ὑδροπαραζάται, 138.
Ὑδροποτῶ, 194.
ΥΜΕΝΑΙΟΣ, 93, 265.
Ὕπαγε εἰς εἰρήνην! 74.
Ὑπεξαίρεσις, 362.
Ὑπερηφανία, 288.
Ὑπεροχὴ (οἱ ἐν) ὄντες, 97.
Ὑπερπλεονάζω, 88.
Ὑπομιμνήσκω, 261.
Ὑπομονὴ, 219-220, 304.
Ὑπόνοιαι πονηραὶ, 205.

www.libtool.com.cn

Ὑπόκτωσις, τρίτος μεσαιπόλιος βαθμός, 279.
Ὑποταγή, 105. — μετὰ σεμνότητος, 121. Ὑποτάσσομαι, 105, 360, 361, 373.
Ὑποτίθεμαι, 150.
Ὑποτύπωσις, 89 90, 248.
Ὕστεροι καιροὶ, 134, 284.
Ὑψηλοφρονῶ, 222-227. Ζ. Μεγαλοφροσύνη.

Φ.

ΦΑΒΙΟΣ, 178
Φαιλόνης, Φαιλώνης, Φελόνης, Φαινόλης, 322-323.
Φανεροῦμαι, 133. Φανερός εἰμι, 166.
Φαρισαῖοι, 78, 238. — φιλάργυροι, 120, 297. — φιλόνεικοι, 204. — σπουδαὶ προσηλύτων, 210-211. — ὑποκριταὶ, 268, 346-348, 365.
Φαύλου ψυχῆς κατάστασις, 158.
Φελόνης. Ζ. Φαιλόνης.
Φεύγω, 209-210, 219.
Φθόνος, 205, 379.
Φιλάγαθος, 340.
Φιλαλήθεις, 153.
Φίλανδρος, 358.
Φιλανθρωπία, 380.
Φιλαργυρία, 120. — ῥίζα πάντων τῶν κακῶν, 217, 287.
Φιλαυτία, 287, 292. Αὐτοφιλαυτία, 287. Φίλαυτος, 286-287, 292.
Φιληδονία, 295, 378. Φιλήδονος, 294.
ΦΙΛΗΤΟΣ, 265.
Φίλιπποι, πόλ. 323.
Φιλοδοξία, 378.
Φιλόξενος, 116, 340. Φιλοξενία, 173-174.
Φιλότεκνος, 359.
Φιλοτιμία, 224.
Φιλοχρηματία, 224, 378.
Φιλοψευδεῖς, 153.
Φιλῶ, 391.
Φιμὸς, Φιμόω, 188-189.
Φλύαρος, Φλυαρία, Φλυαρῶ, 181.
Φοινικιλίκτης, 347.
Φοινικικὸν ψεῦδος, 347.
Φονεύω, 84.
Φρενακάτης, Φρενακατῶ, 343.
ΦΥΓΕΔΑΟΣ, 248.
Φυλάσσομαι, 324-325.
Φυσιῶ, 232.
Φυτεία, 124.
ΦΩΚΙΩΝ, 226.
Φῶς ἀπρόσιτον, 222.
Φῶτα (τὰ), 245.
Φωτίζω, 245.
ΦΩΤΙΟΣ, 324.
Φώτισμα, 245.

Χ.

Χαίρειν, ἢ Εὖ πράττειν, 73, 74.
Χαλεποὶ καιροὶ, 284-285.
Χαλκεὺς, 323.
Χάρις, 73, 232, 330, 364. Χάριν ἔχω, ἢ οἶδα, 87, 235. Ἕνεκα —, 183.
Χάρισμα, 164, 237.

www.libtool.com.cn

ΧΑΡΩΝΔΑΣ, 153.
Χειμών, 329.
Χεῖρες ὅσιοι, 102. Χειρῶν ἐπίθεσις, Ζ. Ἐπίθεσις.
Χειροθετῶ, Χειροθεσία, 193.
Χειροτονία, 164-165.
Χῆραι, 168, 172. — νεώτεραι, 182.
Χορὸς, Πρ. κϑ'.
Χρεῖαι ἀναγκαῖαι, 389.
Χρήσιμον (εἰς οὐδέν), 261.
Χρησολογία, 314.
Χρηστότης, 380.
Χριστιανοῦ σημεῖα καὶ χαρακτὴρ, 148.
Χριστῷ (ἐν), 101. Χριστοῦ ἐπίθετα, 123. Ζ. καὶ Νοῦς.
Χρόνοι αἰώνιοι, 332.
Χρυσόμαλλα πρόβατα, 226.
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, 275.
Χωρεπίσκοπος, 354.

Ψ.

Ψευδαπόστολος, 112.
Ψεύδομαι, 101.
Ψευδοπροφῆται, 112.
Ψεῦδος χείριστον τῶν κακῶν, 152-153. — συνώνυμον ἀδικίας, Ζ. Ἀδικία. Ψεύσται, 85, Ζ. καὶ Κρῆτες.
Ψευδώνυμος, Ζ. Γνῶσις.
Ψυχέμπορος, 85.

Ω.

Ὠθισμοὶ λόγων, 207.
Ὡς, 235.
Ὠφέλιμα (τὰ) τοῖς ἀνθρώποις, 384.

www.libtool.com.cn

ΠΙΝΑΞ

ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Α — ΒΛ.

Ἀγιάζω, 246. Ἁγιασμὸς, 108, 246.

Ἅγιος δεσπότης, ἢ βασιλεὺς, 109-110. Ἁγιότης, 162. Ἁγιωσύνη σου (ἡ), 110.

Ἀκατάστατος ἄνθρωπος, 356. — καιρὸς, 356.

Ἀκολουθῶ, 153-154.

Ἀλλάσσω δρόμον, 81.

Ἀλλογυρίζω, 81.

Ἀλυσίδα, 249.

Ἀλωνίζω, 83.

Ἁμαρτία, 125.

Ἁμαρτωλὸς, 89.

Ἄμε, Ζ. Καλόν.

Ἀμπώθω, 93.

* Ἀνακαινούργωσις, 381.

Ἀναπνέω, 249.

* Ἀναῤῥίφω, Ἀναῤῥοφὴ, 131.

Ἀναψύχω, Ἀναψυχὴ, 248-249.

Ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, 219.

Ἀνοικόνομος, 337.

Ἀξίζω, 189.

Ἀπέραστος, 77.

Ἀποδόκιμος, 399.

* Ἀπορρήξιμον, ἢ Ἀπορρίψιμον, 150.

Ἀποστομίζω, ἢ Ἀποστομόνω, 344.

Ἀρσενικὰ γραῖδια, 297.

Ἀσπάζομαι, 328.

* Ἄσπονδος, 292.

Ἀσχοχῶ, 80, Ἀσχολία, 81.

Ἀσχόλαστος, 81.

Ἀσωτία. Ἄσωτος, 335,

Ἄτυχος, 89.

Αὐγατίζω, ἢ Αὐγατῶ, 302.

Αὐθάδης, 338.

Αὐθεντεύω, Αὐθέντης, Ἡ αὐθεντεία σου, 105-106.

* Αὐτοφιλαυτία, 287.

* Ἀφιλοξενία, 174.

Ἀψά, 338.

Ἀψεγαδίαστος, 128.

Ἀψυφησία, 156.

Ἀψόθυμος, 338.

Β.

Βαθμὸς, 129.

Βασιλεὺς, Ζ. Ἅγιος.

Βαρὺς, 361.

Βάσανα (τὰ) τῆς ἁμάρτας, 379.

Βίος, 369.

Βλάσφημος, Βλασφημία, 95.

Βόνζοι, ἱερεῖς τῆς Ἰαπυγίας, 316.

www.libtool.com.cn

Γ.

Γάγγραινα, 264.
Γαυριάζω, Γαυρόνω, 179. Γαυρωμένη γυνή, 179.
Γητεύω, Γητεία, 306-307.
Γνωρίζω, 148.
Γνῶσις, Γνωστὸς, 231.
Γραΐδια, Ζ. Ἀρσενικά.

Δ.

Δεσπότης, Ζ. Ἅγιος.
Δημογέροντες, 121.
Διὰ νά, Ζ. Νά.
Διαγωγὴ, 304.
Διακονῶ, Διακονοῦμαι, Διακονάρης, Διακονία, Διακόνησις, Διακόνημα, 251.
Διδάσκαλος, 101. Ζ. καὶ Καιρός.
Δίδω, 244.
Διεσταλμένος ἄνθρωπος, 387.
Δίλογος, 127.
Διπλοπρόσωποι, 127.
Διπρόσωποι, 127.
Δοκιμάζω, Δόκιμος, Δοκιμασία, 128.
Δροσίζω, 248.
Δυναμόνω, Δυναμόνομαι, 252.
Δωρεὰ, Δῶρον, 164.

Ε.

Ἐμπήγω, 218.
Ἐμπιστεύομαι. Ἐμπιστεύω, 87.
Ἐμπιστοσύνη, 161, 273.
Ἐνδυναμόνω, 88.
Ἐξημέρωσε, 245.
Ἐξοδιαχὴς, 337.
Ἐξοχώτατοι, 97, 227.
Ἐπιθυμῶ, 111.
Ἐπιφάνεια (τὰ), 244.
Ἐργάτης, 189.
Εὐγενέστατοι, 97, 227.
Εὔκαιρα λόγια, 81.
Ἔχειν (τὸ), 369.
Ἕως, ἡ Ἕως νά, 162.

Ζ.

* Ζάγρα, ἡ χυδ. Τσάγρα, * Ζαγρεύω, ἡ Ζωγρεύω, ἡ Ζωγρῶ, 282.
Ζηλεύω, Ζηλοφθονῶ, Ζηλωτὴς, 369.

Η.

Ἡμέραν νύκτα, 170.
*Ἡμερομίσθιος, ἡ Ἡμερομίσθωτος, 189.

Θ.

Θέλημα, 284. Διαφέρει ἀπὸ τὸ Θέλησις, 234.
* Θεομανία, 370.
Θεοῦ (ἄνθρωπος τοῦ), 219.
*Θεουμπαιξία, 104.
Θλίψις, Θλιβερὸν φόρεμα, 177.

Ι.

Ἰδιοποιοῦμαι, 130.
Ἱερομόναχος, 186.

Κ.

Καθαρίζω, 368.
*Καινουργόνω (χυδ. Καινουριώνω), 381.
Καιρός. Παροιμία: Ὁ καιρὸς εἶναι διδάσκαλος, 312.

Κακοπάθεια, Κακοπαθῶ, 252-253.
Κάλεσμα, 243.
Καλὴν ἡμέραν! 74.
Καλόγνωμος, 119.
* Καλογνωρίζω, 148.
Καλοδίδακτος, 358.
* Καλοδουλευτὴς, 201.
* Καλοκρατῶ, 342.
Καλὸν (ἄμε εἰς τὸ)! 74.
Καλῶ, 243.
Καλῶ ἡ Ζύρω εἰς κρίσιν, 128.
Καταδότης, 293.
Καταργῶ. Καταργῶ σε, διάβολε, 245.
Κατάσασις καλὴ ἡ κακὴ, 356.
Κατεργάρης, Κάτεργον, 230.
Κεντῶ, 218.
Κόνια, πόλ. 305.
Κρατῶ, 114. — τὴν γλῶσσαν κ. τ. λ., 341.
Κρῖμα, 125.
Κρίσις, Ζ. Καλῶ.
Κτυπητὴς, 117.

Λ.

Λαλῶ, Λάλος, 371.
Λέγω, 265, 371.
Λεκὲς, 221. Τουρκ.
Λογάριον, 369.
Λόγιος, 371.
Λόγος, 333.
Λογοτριβαὶ, 207.
Λύκος, Ζ. Στόμα.

Μ.

Μὰ, 160, 162. Ζ. καὶ Πίςις.
Μακαρίζω, Μακαρίτης, Μακαρία, 86.
Μανθάνω, 299. — ἀργὸς, 181.
Μάχομαι, Μάχη, 375.
Μέλασσα, πόλ. 329.
Μελετῶ, 166.
Μετάγνωσις, 276.
Μεταδίδω, Μετάδοσις, Μεταδοτικοὶ, 228.
Μετάληψις, 228.
Μετάνοια πῶς ἐγίνετο εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, 276-281.
Μὴ νὰ, 278. Ζ. Πᾶς.
Μητροκτόνος, Μητροφόνας, 84.
Μῦθοι, 315.

Ν.

Νὰ, διὰ νὰ, 259.
Νύκτα, Ζ. Ἡμέραν.

Ξ.

Ξελογιασὺς, 343.
Ξεμεθῶ, 281.
Ξόμπλι, 90.
Ξεςρίφω, 387.

Ο.

Οἰκοκυρὰ, 182.
Οἰκονόμος, 337.
Ὀρέγομαι, 217.
*Ὀφθαλμοπλανία, 307.

Π.

Παιδεύω, 276.
Παλάτιον, 267.
Πανηγιώτατος, 110.

www.libtool.com.cn

Πανοσιώτατος, 291, 341.
* Παντέρημος, 170.
Παραιτῶ, ἢ Παραιτοῦμαι, 154. Παραίτησιν (-κάμνω ἢ δίδω), 154.
Παρακάλεσις, 163.
Παρακαλῶ, 360.
Παρακίνησις, 163. Παρακινῶ, 360.
Παράκλησις, 163.
Παραλυμένος, Παράλυσις, 335.
Παραμύθια (τὰ), 315.
Παρασέκομαι, 326.
Παροδηγητὴς, 343.
Παρρησία, 130.
Πᾶς, Μὴ νὰ (Εἶπως, Κ'λληνιςὶ), 278.
Πασαλείφω, Πασαλειμμένος, Ζ. Πισσαλείφω.
Πάσχω, 320. Πασχίζω, 320.
Πατερίτσα, 272.
Πατροκτόνος, Πατροφόνος, 84.
Πειρασμὸς, 215.
Πέρασμα, 77.
* Περικεντῶ, 218.
Περιουσία, 369.
Περιποιοῦμαι, 130.
* Περιφεύγω, 263.
Πιάνομαι ὑπό τι, 221. Πιάνω, 114.
* Πισσαλείφω (χυδ. Πασαλείφω), Πισσαλειμμένος (χυδ. Πασαλειμμένος), 351, 399.
Πίςιν (μά τὴν) μου! 162.
Πλάκα, 264.
Πλεξίδια, 104.
Πληροφορῶ, 317.
Πνευματικὸς, 333. Ζ. καὶ Τέκνον.
Πνευματικοπαίδιον, 333.
Πολεμῶ, 319.
Πραγματεία, 253.
Πραγματευτὴς, 253.
Πρίβεζα, πόλ. 388.
Πρεσβύτεροι, 186.
Πρίσκομαι, 202. Πρίσμα, 203.
Προδότης, 293.
Προευοδρόνω, 388.
Προθυμοῦμαι, 320.
Προκομμένος, 166. Προκοπὴ, Προκόπτω, 166, 264, 302.
Προπέτης, 293.
Προσπαθῶ, 319.
* Προςατεύω, 129. Προςάτευσις, 382-383.
* Προςέκω, 382.
Πρωνὸν, 130.
Πωρίον, 138.

Σ.

Σημάδιον, 190.
Σκέπασμα, 215.
Σκοπὸς, 190.
Σόνω, 328.
Σοφίζομαι, 309.
Σοφολογιώτατοι, 97.
Σπαταλῶ, Σπατάλη, 170. * Σπάταλος, 170.
Σπουδάζω, 319-320.
Στόμα (ἀπὸ τὸ) τοῦ λύκου, 327.
Στρατεύω, 253.
*Στριγγίζω, 179.
Στύλος, 131.
Στύμμα, 221.

www.libtool.com.cn

Συγκαταβατικός, 119.
Συκοφάντισσα, 129.
Συναναςρέφομαι, Συναναςροφὴ, 131.
Σύρω εἰς κρίσιν, Ζ. Καλῶ.
Σωςά του (μὲ τὰ), 115.
Σωφρονίζω, 358.

Τ.

Ταλαπωροῦνοι, ἱερεῖς τῆς Σιάμης, 316.
Ταχὺ, Ταχυά, 130.
Τέκνον πνευματικὸν, 333.
Τίτλοι ὑπεροχῆς, 97.
Τσάγρα, Ζ. Ζάγρα.
Τσιλπουρδῶ, 180.
Τυροξύστης, 314.

Υ.

Ὑπάρχοντα (τὰ), 369.
Ὑπεροχὴ. Ζ. Τίτλοι.
Ὑποθέσεις, 253.

Φ.

Φάγουσα, 264.
Φιλόνικος, 323.
Φιλαυτία, 286-287.
Φονεὺς, 84.
Φοῦρμα, 90.
Φουσκόνω. Ἐφουσκώθη. Κεφαλὴ φουσκωμένη ἀπ' ἄκεμον, 202.
Φῶτα (τὰ), ἑορτὴ, 245.
Φωτίζω, 245-246.

Χ.

Χαλῶ, 285.
Χαρίζω, 330. — τὴν ζωὴν, 381.
Χάριν (σοῦ γνωρίζω), Σ' ἔχω χάριν νά, 87.
Χρισούγεννα (τὰ), 221.
Χύνομαι, 217.
Χωνεύω, 305.

Ψ.

Ψυχαὶ, ἀντὶ τοῦ Πρόσωπα, 135.
Ψωμοζητεία, Ψωμοζήτης, Ψωμοζητῶ, 251.

www.libtool.com.cn

ΠΙΝΑΞ ΓΑΛΛΙΚΟΣ.

A—BR.

Abattre, 285.
Abbés, 124.
Abdiquer, 154.
Abominable, 285, 353.
Accomplir, 311.
Accrocher (s') à, 220.
Acquérir (s'), 130.
Acquis (avoir de l'), 166.
Administrateur, 123.
Adonner (s') aux plaisirs. V. Plaisirs.
Adversaire, 185.
Affaires, 253.
Affection, 277.
Affirmer, 82.
Affligés (les), 178.
Agé (plus), 167.
Agréable, 98.
Aimable, 329.
Albigeois, 206.
Ames. V. Marchand.
Amour propre, — de soi, 287.
Ancien (l') Testament, 188.
Anciens, 113, 186, 336.
Appétit, 111.
Approuvé, 128.
Aquila, 329. Lat.
Arceo, 212. Lat.
Arles (ville d'), 393.
Arts, Πρ. μ'.
Asperger. V. Eau bénite.
Aspirer, 111.
Assidument, 170.
Assigner, 195-196.
Assistance, 383. Assister, 250, 326.
Auberges, 174.
Aumône, 240, 251.

B.

Batailleur, 117.
Battre, 83, 117. — le blé, 83.
Bénéfice, 73.
Bénitier, 246.
Bénite. V. Eau bénite.
Bible (le), et Bible (la), 188.
Biblia, 188. Lat.
Bienfaisance, 201.
Bienveillance, 73. Bienveillant, 340.
Blasphémer, 94. Blasphémateur, 95, 288.
Blesser, 117.
Blois (ville de), 393.
Braves, 228.

www.libtool.com.cn
Bon plaisir, 233. — travail, 201.
But, 190. Qui vise droit au —, 81.

C.

Calomnie, 129.
Caritas (*vestra*), 240. Lat.
Cautère, Cautériser, 137.
Censeurs, 241. Censurer, 313.
Changer, 387.
Chapitre, 334. Chapitrer, 165, 168.
Charité (maison de), 240.
Chastes, 359.
Chasuble, 323.
Châtier, 240, 276, 358.
Chatouiller, 314.
Chœur, Πρ. κβ'.
Circoncis, 343.
Circonvenir, 308.
Circumvenio, 308. Lat.
Claudia, Claudius, 330. Lat.
Clemens, 330. Lat.
Colère, 102.
Commerce, 253.
Communicatif, 229.
Communion, 147, 228.
Condamnation, 125.
Conducteur, 123.
Conduire (se), 131.
Conduite, 304.
Confesseur, 133, 230, 333.
Confier, Être confié, 87.
Conjurer, 192.
Connaître, 148.
Conscrit, 254.
Consistoire, 165.
Consommé, 311.
Contenir, 212.
Content (être), 212.
Contentus sum, 212. Lat.
Contineo, 212. Lat.
Contradiction, 231.
Convaincre, 190.
Conversation, Converser, 131.
Conviction, 148, 310.
Convoiter, 111.
Corriger, 240, 276.
Couplet, Πρ. κβ'.
Course, 318.
Couvercle, 215.
Couverture, 215.
Caescens, 320, 330. Lat.
Crime, 125, 190.
Crimen, 125. Lat.
Crosse, 272.

D.

Débauché, 292.
Décorations, 272.
Défense, 325.
Dégriser (se), 281.
Délateur, 293.
Délit, 190.
Délivrer, 327.
Demain, 130.
Départ, 318.
Dépensier, 337.
Dépôt, 231, 252. Déposer, 252.
Désir, Désirer, 111.
Dessin, 244.
Dessiner, 90.
Détester, 353.

www.libtool.com.cn

Détordre, 387.
Détourner (se), 81.
Deuil (habit de), 177.
Dies et noctes, 170. Lat.
Diffamer, 94.
Discipline, Πρ. μθ'.
Disposition, 277.
Dissolu, Dissolution, 335.
Donner (se) pour. V. Vanter (se).
Donner part, ♀ Faire la part, 228.
Docile, 358.
Dur, 124.

E.

Eau bénite, 108, 246.
Échouer, 80.
Économe, 336.
Écriture (la sainte), 187.
Édification, 79.
Égoïsme, 287.
Élection, 165.
Élus, 259.
Embrasser, 328.
Emmuseler, 188.
Enchanteur, 306.
Encourager (s'), 252.
Enfler, ou Gonfler, 202. Enflé d'orgueil, 202.
Enflure, 203.
Enfoncer, 218.
Enfumer, 124.
Ennui, 181.
Envie, 111. Envier, 369.
Épiphanie (l'), 245.
Épiscopaux, 336.
Épreuve, Éprouver, 128.
Équiper, 389.
Équité, 120.
Esprit, 135.
Esquisser, 90.
Essayer, 128.
Estimer, 187.
État, 356.—de l'atmosphère, 356—357.
Étudier, 320.
Eucharistie, 147.
Euer gnaden, — *liebden*, 240. Allem.
Évêché, 116. Évêque, 336.
Éviter, 264.
Evito, 264. Lat.
Exemple, 90.
Exemplum, 90. Lat.
Exercer, 104.
Exhorter, 360.
Expressément, 134.
Extérieur (l'), 356.

F.

Fables, 315.
Fabricant, 121.
Fabricien, 336.
Falsifier, 362.
Fanatisme, 370.
Faveur, 73.
Femmelette, 297.
Ficher, 218.
Fidèles, 147, 160. Fidélité, 161.
Fides. V. *Punica*. Lat.

Fin (avoir une) malheureuse, 93.
Foi, 162. Par ma —, 162.
Fond, 229.
Fondement, 229.
Fondre sur, 217.
Forgeron, 323.
Forma, 90. Lat.
Forme, 90.
Fortifier (se), 252.
Frapper, 83.
Fumer, 124.

G.

Galérien, 230.
Gangrène, 264.
Gâteau, 251.
Gaulois, 320.
Génies, 136.
Gentes, 101. Lat.
Gentils, 101.
Glisser (se), 297, 379.
Gnostiques (les), 232.
Gonfler. V. Enfler.
Grand'mère, 237.
Grave, 115, 361.
Gruger, 264.
Guerre (aller à la), 253.

H.

Habitude, 277.
Hautain, 229.
Hauteur, 223.
Hegesaretus, 382. Lat.
Hérétiques, 277.
Histrions, 352.
Homme à deux paroles, 127.
Homicide, 84.
Honoraire (l'), 186.
Honte (sans en avoir), 397. Sans en être honteux, 397.
Hôtel, 269.

I.

Illusion, 307.
Impasse, 77.
Imposition des mains, 165.
Inconstant, 356.
Inclination, 192.
Incontinent, 292.
Indubitable, 148.
Infidèle, 171.
Ingénier (s'), 309.
Insequor, 178. Lat.
Insister, 312.
Insolent, 293.
Inspecteur, 123. Inspection, 111.
Inspirer, 245.
Interdire, Interdit, 245.
Intérêt, 361.
Introduire (s'), 297.
Inversion, 131.
Invitation, Inviter, 243.
Invoquer, 273.
Irrépréhensible, 114.
Issue, 77.

J.

Jalouser, 369.
Jour (il fait), 245. Le — des Rois, 245. Journalier, 189. V. Nuit.

www.libtool.com.cn

Jugement, 125.
Jurer, 95.
Jurisconsulte, 81.
Justice rigoureuse, 119.

L.

Laborieux, 201.
Laboureur, 189.
Lâcheté, 378.
Lever des troupes, 254.
Libations (faire des), 317.
Libéral, 229.
Libertin, 292. Libertiner, 179.
Libo, 317. Lat.
Licencieux. V. Populace.
Logomachie, 205.
Lucanus ou Lucilius, 321. Latin.
Lyon, 144.

M.

Macération, 341.
Magistrat, 123.
Magnanimité, 223.
Maintien, 356.
Maison de correction, — pénitentière, 242. V. Charité.
Malice, 378.
Maman, 236.
Manteau, 322.
Marchand d'ames, 85.
Marche, 379.
Marge, 167.
Marguillier, 336.
Mari, 106.
Matin (le), 130.
Matricide, 84.
Mauvaise foi, 347.
Médisant, 129, 289. Médire, 375.
Méditer, 166.
Membrana, 323. Lat.
Ménager, 337. Bonne ménagère, 360.
Mendiant, Mendicité, Mendier, 251.
Mère de famille, 182.
Metz (ville de), 394.
Ministre, 113, 123, 336.
Miséricorde, 74.
Modèle, 90, 161.
Monde, 103.
Monita, V. *Secreta*. Lat.
Mundus, 103. Lat.
Muselière, 189.

N.

Naufrage (faire), 93.
Négociant, 253.
Nettoyer, 368.
Nomination, 165.
Nouveau (le) Testament, 188.
Nouvelles, 315.
Novice, Noviciat, 128.
Nuit et jour, 170.

O.

Opposition, 231.
Oraison, 95.
Ordination, 165.

www.libtool.com.cn
Ordre (par), 73.
Orgueil, 288. V. Enfler.

P.

Papa, 236.
Parchemin, 323.
Parole (donner sa), Manquer à sa — 333.
Part (donner), ou Faire la — 228.
Partir, 318.
Parricide, 84.
Pasteur, 123, 336.
Patron, 90.
Payens, 101, 147.
Pécher, Péché, 125, 190.
Peine, 313.
Peler, 368.
Pénétrer, 148.
Père, 106.
Persévérer, 167, 170.
Pervers (homme), 387. Pervertir (se), 387. Perversion, 261.
Piége, 281.
Piquer, Piquant, 218.
Placet, 96.
Plaisirs (s'adonner aux), 170.
Plus (de) en plus, 264.
Podoniptes, 396.
Pœnula, 322. Lat.
Polluer, 322.
Poltron, 378.
Populace turbulente et licencieuse, 366.
Pour voir si, 277.
Poursuivre, 178.
Pratiquer, 104.
Précéder, 195 — 196.
Prédestination, 244.
Prédicateur, 330.
Préjugé, 192.
Prendre (se) à, 220.
Préposé, 123.
Presbytère, 165. Presbytériens, 336.
Presser, 177.
Prêtres, 186.
Prier, 155, 360. Prière, 95.
Paisca, Paiscilla, 328. Lat.
Prison, 242.
Procurer (se), 130.
Professer, 104.
Progrès (faire des), 166, 303.
Projet, 244.
Proposer (se), 166, 244.
Protection, 383.
Prudent, Prudence, 231.
Pudens, 330. Lat.
Punica fides, 347. Lat.
Punition, 313.
Pures, 359.
Purifier, 368.

Q.

Quelques-unes, 184.
Querelles, 205, 375.
Questions, 204.

R.

Rafraîchir, 248.
Rançon, 100.
Ranimer (se), 249.

www.libtool.com.cn

Rebelles, 353.
Récolte (mauvaise), 81.
Récréer (se), 249.
Reculer, 266.
Réduire au silence, 344.
Regimber, 180.
Remporter, 221.
Renoncer, 154.
Renverser, 266.
Réprimer, 264.
Reproche (exempt de), 397.
Requête, 96.
Résolution, 244.
Respect, 187.
Restauration, 381.
Restriction, 362.
Retourné (être) en sens contraire, 131.
Revenir à soi, — en son bon sens, 281.
Rigoureuse. V. Justice.
Ruer (se) sur, 217.
Ruiner, 285. Ruine, 261.
Ruse, 347.

S.

Saint-père, 110.
Saluer, 328.
Sciences, Πρ. μζ'.
Secreta monita, 211. Lat.
Séducteur, 343.
Seelenverkäufer, 85. Allem.
Seigneur, 105. Seigneurie (votre), 106.
Sens (bon), V. Revenir.
Sensualité, Sensuel, 170.
Sequor, 178. Lat.
Silence, V. Réduire.
Sobre, 115.
Soigner, 130.
Solliciter, 155.
Somptueux, 104.
Sorcier, 306.
Souffler, 202.
Souiller, 351.
Sourcière, 282.
Soutenir, 82, 200.
Souveraineté, 253.
Status, 356. Lat.
Strophe, Πρ. κϛ'.
Suborneur, 343.
Subséquents (les temps), 134.
Subversion, 261.
Suicide, 105.
Suivre, 154, 178.
Surtout, 103.
Surveiller, 312.
Survenir, 312.

T.

Talens, Πρ. μζ.
Témoin, Témoignage, 109.
Tempérance, 341.
Tempora formidolosa, 286. Lat.
Temps subséquents, — à venir, 134.
Tenir ferme, 342.
Tentateur, 216. Tentation, 216.
Testament. V. Ancien, et Nouveau.

www.libtool.com.cn

Texte, 167.
Titres, 272.
Traite des nègres, 394.
Traiter bien, 130.
Traître, 293.
Trésorier, 329.
Trier, 368.
Tropi, Πρ. κγ'. Lat.
Tolérant, Tolérance, 126, 220, 276.
Tumeur, 203.
Turbulent, V. Populace.
Type, 90.

V.

Vade-mécum, Πρ. μδ'.
Vain, 202.
Valoir, 189.
Vanité, 288.
Vanter (se), Se donner pour, 104.
Vates, 346. Lat.
Venir (à), V. Temps.
Visiter, 111.
Voir, V. Pour.
Volonté, 233.
Voluptueux, 170.

Z.

Zélateur, Zélé, 369, 370.

Οἱ ΔΙΟΡΘΩΘΕΝΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ.

ἈΘΗΝΑΙΟΣ, 151.
ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΗΣ, 298.
ΓΑΛΗΝΟΣ, 137.
ΔΙΟΓΈΝΗΣ ΛΑΈΡΤΙΟΣ, 214.
ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ (οἱ), 132-133.
ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ, 144.
ΖΩΝΑΡΑΣ, 167.
ΗΣΥΧΙΟΣ, 106, 132-133, 181, 185, 218, 249 (δὶς), 306, 312, 347, 364, 369, 378.
ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΣ. 137, 288.
ΙΠΠΟΚΡΆΤΗΣ, 294.
ΙΣΟΚΡΆΤΗΣ, 107, 277.
ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ, 294.
ΣΩΚΡΆΤΗΣ ἐχορικὸς, 145.
ΣΟΥΙΔΑΣ, 294.
ΦΩΤΙΟΣ, 336.

www.libtool.com.cn

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

ΣΕΛΙΔΙ, 74, ΣΤΙΧΩ, 19, γρ. παρακαλῶ σε.—— ΣΕΛ. 81, στίχ. 1, γρ. ΠΑΥΛΟΥ Α', ΤΙΜ. α', 6-7.—— ΣΕΛ. 101, στίχ. 20, γρ. ὡς τούς. ——ΣΕΛ. 108, στίχ. 12, γρ. δικαιοσύνη.——ΣΕΛ. 130, στίχ. 2, γρ. (Περὶ ἐμαυτὸν ποιῶ). —— ΣΕΛ. 135, στίχ. 19, γρ. ἀναγκαία. —— ΣΕΛ. 145, σημειώσ. στίχ. 5, γρ. χωρὶς στίξιν, καὶ χωρὶς τὸν ΤΕ σύνδεσμον. —— ΣΕΛ. 225, στίχ. 10, γρ. τῆς πατρίδος. —— ΣΕΛ. 262, σημειώσ. στίχ. 1, γρ. (3) Β', Πρὸς Τιμόθ. α', 8, σελ. 242.—— ΣΕΛ. 358, στίχ. 27, γρ. σωματικῶς κολάζων.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Οἱ χορηγήσαντες εἰς τὴν τύπωσιν τοῦ Ἱερατικοῦ ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΥ φιλοπάτριδες πολῖται εἶναι οἱ ἑξῆς.

Ἰωάννης Πρασακάκης, δι' ἀντίτυπα. 20
Ἀλέξανδρος Κοντόσαυλος. 40

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ.

Ἀδελφοὶ Ῥάλλη 70
Ν. Θωμᾶ, Ἀργέντης καὶ συντροφία. 10
Ἀδελφοὶ Φραγκιάδη. 10
Ῥάλλης καὶ Ταμβάκος. 10
Ἰωάννης Δ. Μαυρογορδάτος. 2
Ἀποστόλης Σκουλούδης. 3
Σπάρταλης Φάχρης καὶ Λασκαρίδης 10
Χάμσων καὶ Χαλεπλόγλους 5

ΕΝ ΑΜΣΤΕΛΟΔΑΜΩ.

Στέφανος Παλαιολόγος. 2
Γεώργιος Ψύχας. 2
Ἱλαρίων Πασχαλίδης, ἱερομόναχος. 1

ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑ.

Παρασκευᾶς Σεκιάρης. 3
Ἰωάννης Δ. Μαυροκορδάτος. 2
Μιχαὴλ Πετροκόκκινος. 1
Giorgio Riggio. 1
Ἀνδρέας Ἀργέντης. 1
Ἀδελφοὶ Τζιτζίνια. 3
Ε. Ῥοδοκανάκης. 1
Βαδιερέλης. 1
Στέφανος Ῥοδοκανάκης. 1

www.libtool.com.cn

ΕΝ ΑΙΒΟΡΝΩ.

Ζωρζῆς Ῥοδοκανάκης	10
Μανουὴλ Παντ. Ῥοδοκανάκης	5
Παντίας Ῥοδοκανάκης	2
Λευκᾶς Ῥοδοκανάκης	2
Ματθαῖος, Ζ. Μαυρογορδάτος	2
Π. Ἰωάννης Καρατζιᾶς	20
Τ. Ἀργυρόπουλος	5
Χρίστος Ῥαζῆς	1
Ἰωάννης Ἀνδρεάδης	1
Ἀνδρέας Λουριώτης	4
Παναγιώτης Πάλης	3
Ἀντώνιος Ῥίζος	1
Ἰωάννης Σ. Σκυλίτζης	1
Ἰωάννης Λ. Σκυλίτζης	1
Γεώργιος Κετέμπιζης	1
Ζαννῆς Μ. Σκυλίτζης	1
Ζωρζῆς Μ. Σκυλίτζης	1
Ζαννῆς Σ. Σκυλίτζης	1
Ἰωάννης Βαφιαδάκης	1
Ν. Στουρνάρης	1
Κ. Τοσίτζας	1
Δημήτριος Μησθάνης δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν σχολὴν	2
Ἐμμ. Μάξιμος	1
Μιχαὴλ Ῥοδοκανάνης	2
Φραγκούλης Ῥοδοκανάκης	1
Δημήτριος Κυριτζίδης	1
Ἰωάννης Καλόβολος	1
Εὐγένιος Κεΐρης	1
Πασχάλης Δημάδης	1
Ἰ. Α. Αὐγερινὸς	1
Μοσπηνιώτης Γιαλιᾶς καὶ Δεσπότης	3
Κ. Σ. Χαρκλάμπης	2
Σίλων Ἰ. Κρεζενίτης	1

www.libtool.com.cn

Θεόδωρος Αὐγερινὸς	1
Θωμᾶς Ῥοδοκανάκης	1
Δεωνίδης Ἀργέντης	1
Ν. Χ. Παράσχη	1
Δανιὴλος Δ. Μάγνης	1
Σπυρίδων Βάλβη	1
Σπυρίδων Παππασήμου	1
Γεώργιος Μ. Ῥαφτάνης	1
Παντολέων Γιάμαρης	2
Θωμᾶς Σπανιολάκης	2

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ.

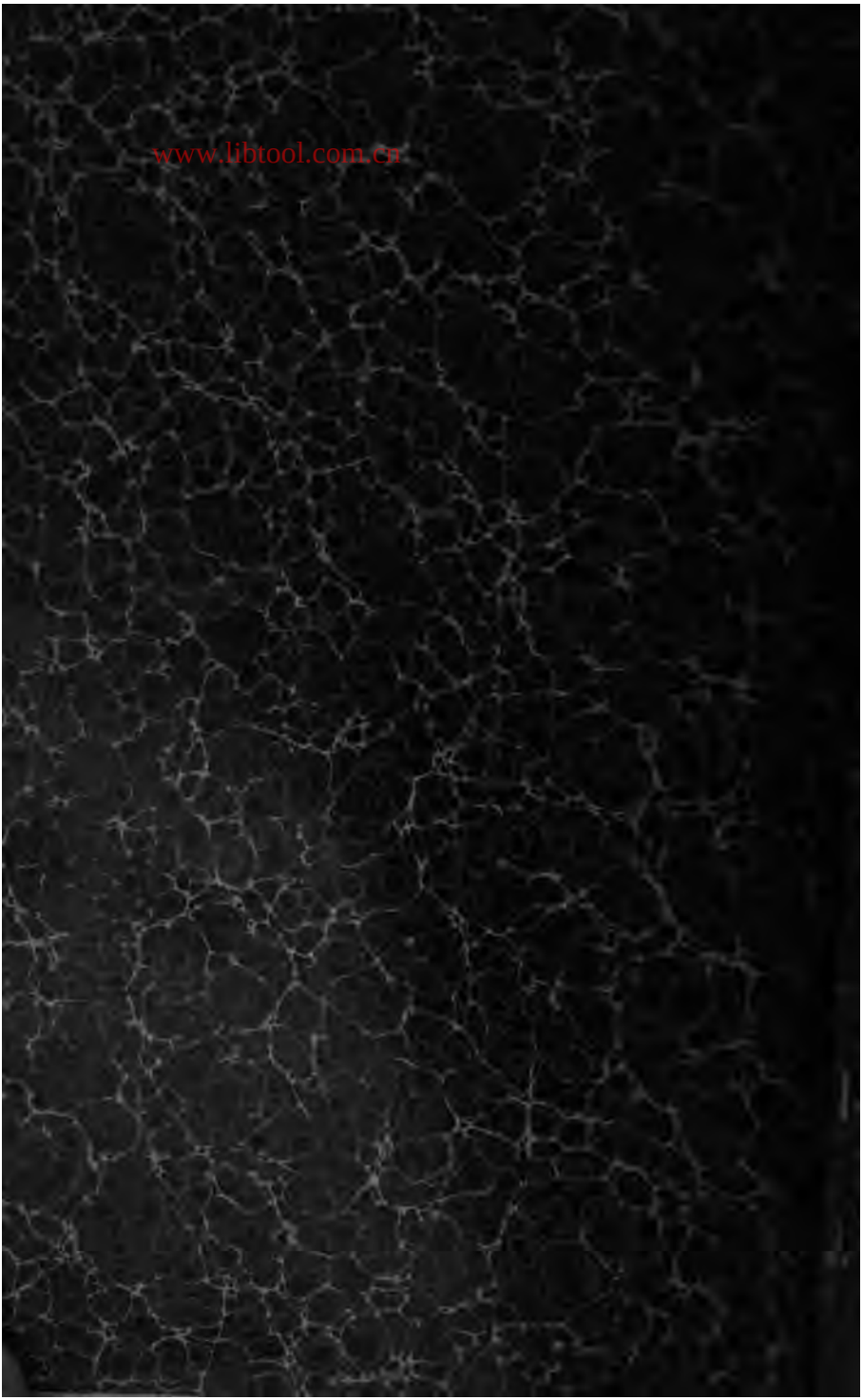
Μηχαὴλ Ῥοδοκανάκης τοῦ Αὐγουςῆ	14
Μισαὴλ Ἀποςολίδης, Ἀρχιμανδρίτης	5
Ἀμβρόσιος Στεφάνου Ῥάλλης	20
Θεόδωρος Δούμας	1
Νικόλαος Α. Βοῦρος	1
Στέφανος Κλήμης	1
Παῦλος Μ. Νεγροπόντε	1
Μιχαὴλ Ζ. Ῥοδοκανάκης	1
Εὐςράτιος Μεταξᾶς	6
Δεωνῆς Μ. Ψακῆς	1
Ἀντώνιος Θ. Ῥάλλης	2
Ἰωάννης Α. Βοῦρος, ἰατρὸς	2
Νικόλαος Ζ. Βλαχὸς	5
Ι. Ῥώτας	5
Ἰωάννης Ῥάλλης	1
Ἐμμανουὴλ Κοσαντέλης	1

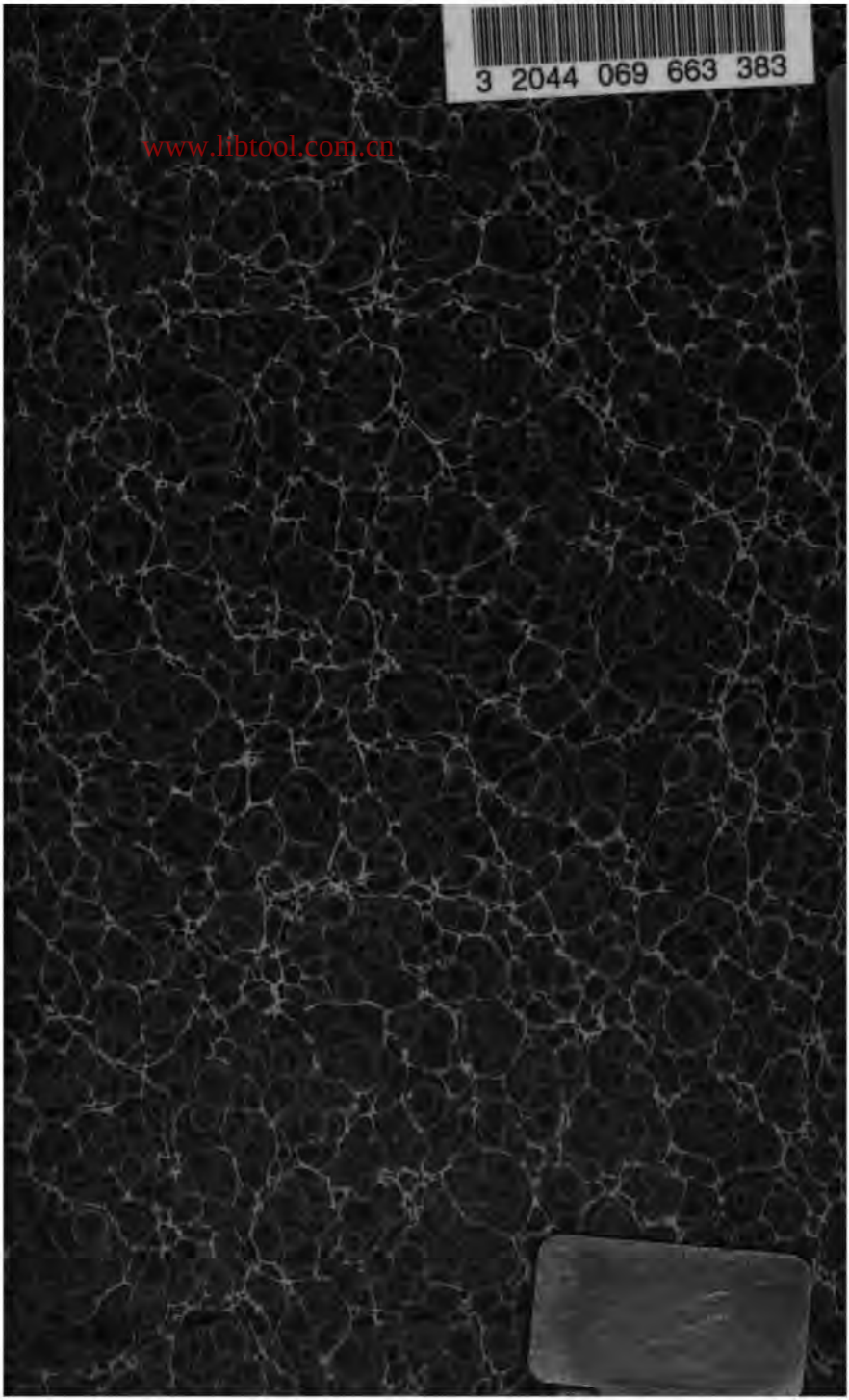
www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

3 2044 069 663 383
www.libtool.com.cn